TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSELSKAB

REDIGERET AF

RUDOLF SCHOU

1905

KJØBENHAVN
DET SCHUBOTHESKE FORLAG
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKILDE)
1905

INDHOLD.

Side

Landbruget i 1904. Af Rudolf Schou 1
Meddelelser fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab:
Bestyrelsesmødet den 16. December 1904 12
Generalforsamling den 16. December 1904 16
Budget for Regnskabsaaret 1. April 1905 til 31. Marts 1906 .. 44
Forsendelse af Kartofler 46
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1904. Af Inspektør James Høyer 47
Mælkeribruget i Danmark 1904. Af Professor Bøggild..... 57
Englands Indførsel af Levnedsmidler i 1904. Af H. Hertel 75
Kapitelstaxter for Aaret 1904 78
Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i 1904. Af Professor V. Stein 79
Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor og om dets eventuelle Omplantning i Landbruget. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Forretningsfører Herman Beyer . 105
Diskussion herom 133
Beretning for Aaret 1904 fra de i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 autoriserede Laboratorier 146
Om Kvælstoftabet i Koajle ved Spredningen og om mulig Forebyggelse deraf ved Tilsætning af Superfosfat. Foredrag af H. Bjørn-Andersen 160
Meddelelser om de tyske Handelstraktater og deres Betydning for Landbrugsomsætningen. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Veterinærkonsulent Johannes Arup..... 169
Irske Landbrugsforhold. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Rudolf Schou 189
Diskussion herom..... 226
Husdyrbruget i 1904 med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget. Af Statskonsulent Axel Appel..... 229

Side

Esbjerg som Udforselshavn. Af Rudolf Schou 260
Hesteavlen i 1904. Af Statskonsulent J. Jensen..... 261
Hesteavlsforeningernes Organisation og Virkemaade. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af Statskonsulent J. Jensen 277
Diskussion herom 292
Planteavlen 1904. Af Statskonsulent K. Hansen..... 297
Agerdyrkningsberetning (indtil Udgangen af Maj Maaned)..... 326
Generalstabens Opmaaling paa Island. Af Kaptajn Daniel Bruun 341
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1904. Af Fuldmægtig N. C. Christensen 359
Landbolove. Af Justitsraad H. Wulff 431
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavn. Af Inspektør James Høyer..... 447
Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og Efterligninger af saadanne. Af Dommerudvalget ved Emil Jørgensen..... 453
Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 26. Oktober 1905..... 505
Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1904—1905. Af Afdelingschef V. Willaume-Jantzen 517
De gamle Nordbokolonier i Grønland. Af Daniel Bruun 533
Agerdyrkningsberetning (indtil medio Oktober)..... 621
Danmarks Smørexport 1904—1905. Af Professor B. Boggild 630
Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge 644

REGISTRE.

a) Æmner.

Side

Agerdyrkningsberetning 326. 621
Agrikulturkemi 27. 79
Arbejdsanvisning 105
Arealets Benyttelse 304

Bomuldsfrøkager 82

Esbjerg 260

Faareavl 257
Foderstoffer, Indførsel af — 419
Foderstofpriser 10
Fodringsforsøg 273
Flæsk, Udførsel af — 377
Foldudbytte 330

Græsning i 1904 235
Gødningsanalyser 94. 146. 153. 157. 160

Hesteavl i 1904 261
Hesteavlsforeninger 277
Heste, Udførsel af — 362
Hingstekaaring 285
Husdyrbruget i 1904 230
Husdyrlov 281
Høsttiden 303

Irland 189
Island, Opmaaling 341

Kapitelstaxt 78
Konsulentmøder 41
Kontrol med Foderstoffer 47. 446
Kontrolfyring 71

Side

Kornpriser ... 6
Kornvarer, Ind- og Udførsel af — ... 419
Kreaturpriser ... 8
Kreaturtælling ... 1
Kreaturudførsel ... 240
Kvægavl ... 244
Kødpriser ... 242

Ladelund Mejeriskole ... 72
Landbolove ... 431
Landbruget ... 1
Landbrugsmusæet ... 13. 36. 514
Landhusholdningsselskabet ... 12. 16
Landvæsenslærlingers Løn ... 506

Majsfodermidler ... 91
Maskinprøver ... 513
Maskinudstilling, permanent ... 38
Mejerikonsulent ... 24
Mælkeribruget i 1904 ... 57

Nedbør ... 529
Nordbokolonier i Grønland ... 532

Omsætning, Mængde — ... 360
— Værdi — ... 369

Planteavl 1904 ... 297
Planteavlsudvalg ... 25. 29
Plovprøve ... 14. 19. 453

Rapskager ... 85
Revisionsudvalg ... 40
Roedyrkning ... 237. 305

Smørpriser ... 7
Smør, Udførsel af — ... 407. 630
Solsikkekager ... 79
Stivsyge ... 510. 644

Temperaturforhold ... 527
Tyske Handelstraktater ... 169

Udførsel ... 11. 359

Vejrforhold ... 516
Vindhyppighed ... 532
Vinterfodring ... 238

Æg, Udførsel af — ... 407
Æresprædmie ... 509

b) Forfattere.

Side

Appel, Axel. Husdyrbruget i 1904 229
Arup, Johannes. Meddelelser om de tyske Handelstraktater og deres Betydning for Landbrugsomsætningen. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 169

Beyer, Herman. Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor og om dets eventuelle Omplantning i Landbruget. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 105
Bjørn-Andersen, H. Om Kvælstoftabet i Koajle ved Spredningen og om mulig Forebyggelse deraf ved Tilsætning af Superfosfat .. 160
Bruun, Daniel. Generalstabens Opmaaling paa Island 341
— De gamle Nordbokolonier i Grønland 533
Bøggild, B. Mælkeribruget i Danmark 1904 57
— Danmarks Smørexport 1904—1905 630

Christensen, N. C. Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1904 359

Hansen, K. Planteavlen 1904 297
Hertel, H. Englands Indførsel af Levnedsmidler i 1904 75
Hoyer, James. Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1904 47
— Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavn 447

Jensen, J. Hesteavlen i 1904 261
— Hesteavlsforeningernes Organisation og Virkemaade. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 277
Jørgensen, Emil (Dommerudvalget). Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og Efterligninger af saadanne 453

Schou, Rudolf. Landbruget i 1904 1
— Irske Landbrugsforhold. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 189
— Esbjerg som Udførselshavn 260
Stein, V. Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i 1904 79

Willaume-Jantzen. Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1904—1905. 517
Wulff, H. Landbolove 431

c) Tegninger.

Island (3 Kort, 4 Afbildninger) ..... 431—355
Kraftmaaler ved Plovprøve 494
Grønland (65 Afbildninger) ..... 534—619

Landbruget i 1904.

Af *Rudolf Schou.*

En mild, noget fugtig Vinter afløstes af en mild April Maaned, hvis Regnmængde i høj Grad vanskeliggjorde Markarbejderne, ja endog en Tid standsede dem. Hen sidst i Maaneden kom der først Gang i Saaningen, som blev sluttet usædvanlig sent.

Sommertemperaturen var en Smule højere end normalt; derimod var Nedbøren langt under det sædvanlige og medens Kornafgrøderne klarede sig nogenlunde godt og bleve bragte let og godt i Hus og ligeledes Høhøsten paa Agrene var ret tilfredsstillende, led Rodfrugterne stærkt under Tørken og Græsmarkerne gav et højst utilfredsstillende Udbytte.

For de, som ikke skulle leve af Landbruget, var det en herlig Sommer, men Glæden hos Landmændene over det smukke Vejr var behersket. Og selvfølgelig har det navnlig været Mangelen paa Kreaturføde om Sommeren i Form af Græs og nu i Vinter i Form af ringe Beholdninger af Rodfrugter, som har ført Landmændenes Tankegang i en mindre lys Retning, thi Husdyrbruget danner Fundamentet for Indtægterne.

At dette stadig vinder frem i Betydning, fremgaar af Kreaturtællingen, som viste følgende Resultater:

		1898	1903
Hestebestand	Øerne	216,139	227,953
	Jylland	233,190	258,982
	Ialt...	449,329	486,935

		1898	1903
Hornkvæg ..	Øerne	758,050	775,142
	Jylland	986,747	1,065,324
	Ialt...	1,744,797	1,840,466
Faar	Øerne	254,636	193,235
	Jylland	819,777	683,595
	Ialt...	1,074,413	876,830
Svin.....	Øerne	638,144	755,138
	Jylland	530,349	701,561
	Ialt...	1,168,493	1,456,699
Høns.....	Øerne	5,086,510	6,685,867
	Jylland	3,680,372	4,869,465
	Ialt...	8,766.882	11,555,332
Geder	Øerne	16,215	17,581
	Jylland	15,607	21,403
	Ialt...	31,822	38,984

Der er altsaa Fremgang paa alle Punkter undtagen Faarene, som ere i stadig Tilbagegang.

Navnlig vise Svinene og Hønsene en meget betydelig Stigning, hvilket er meget godt samstemmende med den stigende Udførsel af Flæsk og Æg.

Selvfølgelig have Kreaturtællinger hvert 5te Aar megen Interesse, men endnu interessantere vilde det være, om man fik aarlige Tællinger, hvorved man kunde komme endnu nærmere ind paa Betragtninger over gode og daarlige Høstaars Indflydelse paa Besætningernes Afhængighed heraf og af Markedspriserne.

Det forløbne Aar har skaffet en varm og alsidig Diskussion om Fodringsspørgsmaalet, som ikke har formaaet at rokke ved Forsøgslaboratoriets Grundlag og derfor næppe har sat mærkbare Spor hos Landmændene, lige saa lidt som noget større Tal har prøvet sig frem med nye Racer af Hornkvæg. Noget formasteligt er der saa vist ikke i at forsøge nye Racer og Krydsninger, thi man kan være ganske sikker paa, at de fleste ere saa

konservative, at de først efter lang Betænkning slaa ind paa nye Baner. Og godt er det, at nogle ville vove Trøjen og prøve nye Kombinationer, som dog mulig kunne vise sig fordelagtige for Landbruget.

Et meget hæftigt Udbrud af Mund- og Klovesyge i Stevns blev overvundet, men var mere drilagtigt end sædvanligt. Iøvrigt var Sundhedstilstanden god. Dog forekom der en Del Sygdomstilfælde hos Hornkvæg, som tilskreves Fodring med Roer, der have et usædvanlig stort Tørstofindhold, og Stivsyge hos Svin gav store Tab.

Planteavlsvirksomheden gaar sin rolige Gang og vinder Terræn som en Gren af Landbruget, der hidtil er tillagt for lille Opmærksomhed. Det maa da ogsaa indrømmes, at det virkelig er en overmaade stor Opgave at være en god Jorddyrker. Hertil kræves stadig Agtpaagivenhed og Iagttagelsesevne, og man kan ikke ved Indkjøb af bedre Racer af Saasæd forbedre sin Jord paa samme Maade, som man forbedrer sin Besætning ved at faa Avlsdyr fra gode Besætninger. Det er derfor et trættende Arbejde at slaa til Lyd for Markbrugets Forbedring, og man maa være de Mænd taknemlige, som ofre sig herfor.

Virksomme Midler hertil er Præmiering af hele Landbrug, Planteavlsudstillinger, anskuelige Gjødningsforsøg og Forsøgsstationer. En saadan synes nu efter adskillige Aars Overvejelser sikret paa Fyen, og den skal ikke mindst tage Staldgjødningsspørgsmaalet op til særlig Undersøgelse. Der er en lang Vej frem, men fremad gaar det Aar for Aar og Forstaaelsen breder sig. Et Bevis herpaa har man i den Interesse, hvormed ikke mindst Rodfrugtforsøgene følges. Sørgeligt er det dog, at Forstaaelsen ikke naar saa vidt, at Landmændene ikke lade sig bedrage med Kunstgjødning af veltalende, omløbende Agenter, og det tiltrods for, at der ikke spares Arbejde paa at fremdrage, hvad der foregaar paa dette Omraade, ligesom der ejheller er Mangel paa reelle Sælgere.

Vi skulle dog ikke fordybe os for meget i disse specielle Spørgsmaal, men som sædvanlig senere give

Ordet til ansete Fagmænd, som hver ville tage sit Felt op til Behandling.

Dog kan man ikke ret vel forbigaa enkelte Ting, som have bidt sig fast i Erindringen om det forløbne Aar. Der er saaledes Diskussionen om Landbrugsmusæer, som snart er ført i mange Aar, uden at der er kommet andet ud af det, end at Landbrugsmusæet i Lyngby er udvidet med en permanent Redskabsudstilling, en i og for sig særdeles nyttig Foranstaltning; men Tanken om at faa Filialer et Par Steder i Landet er ikke realiseret, endskjøndt det ikke skulde synes uoverkommeligt, navnlig hvis Musæerne henlagdes til Skolerne, hvorom der har været stillet Forslag. Det Musæum, som er dannet paa Ladelund kan anføres som Exempel paa, at Sagen kan løses paa tilfredsstillende Maade, uden at der sættes noget stort Apparat i Bevægelse.

Statistisk Bureau har beriget os med adskillige interessante Beretninger i det forløbne Aar. Saaledes kan nævnes Oversigten over Ejendomme med Jordtilliggende, hvor man for første Gang faar Oplysning om Arealet. Det fremgaar af denne Beretning, at Ejendommenes Antal er stigende, dog selvfølgelig mest Husenes Antal. Antallet af Gaarde er gaaet lidt op siden 1895, men Hartkornet er ikke væsentlig forøget. Derimod var der i 1901 ca. 173,000 Huse imod ca. 162,000 i 1895. Gjennemsnitsarealet, som hører til en Ejendom, er for hele Landet ca. 26 Tdr. Land, paa Øerne ca. 18 og i Jylland ca. 33 Tdr. Land, men i begge Tilfælde med lidt over 1 Td. Hartkorn. En meget slaaende Oplysning gives, nemlig at Huslodderne have den magreste Jord, idet der for disse gaar ca. $34^1/_2$ Td. Land paa 1 Td. Hartkorn, medens Gaardene kun have $15^1/_2$ Td. Land, altsaa under det halve. En Del af Forklaringen hertil maa dog søges i, at der i Jylland er mange Ejendomme, som paa Grund af det lave Hartkorn regnes med til Huse, tiltrods for, at der hører meget betydelige Arealer til dem.

Endvidere har Bureauet fortsat en af en Privatmand gjennem nogen Tid foretaget Offentliggjørelse af Ud-

førselen af vigtigere Landbrugsprodukter fra de større Udførselspladser hver Uge, og det kunde allerede et Par Dage efter Aarets Udløb møde med en foreløbig Oversigt over Udførselen af: Heste, som var af samme Størrelse som 1903; Hornkvæg, som var steget med 20,000 Stkr. til 91,000 Stkr.; Kjød af Hornkvæg, som tiltrods for den store Stigning i den levende Export var gaaet frem fra 23 Mill. Pd. til 25 Mill. Pd.; danske Æg, som var gaaet ned fra 23 Mill. Snese i 1903 til 21 Mill. Snese i 1904; dansk Smør, som var 163 Mill. Pd. i 1904 imod 160 Mill. Pd. i 1903 samt dansk Flæsk, som ansloges til 185 Mill. Pd. i 1904, hvilket er en Stigning af 25—30 Mill. Pd. imod 1903.

Vi skulle, inden vi gaa over til at omtale Priserne, kun nævne, at Smørnoteringen er blevet omordnet til at inkludere Overprisen, hvilket er gaaet overmaade roligt af. Den jydske Fællesforening har faaet nye Love, som sikkert ville følges af forandrede Forhold indenfor den meget store Sammenslutning.

Af fremlagte Lovforslag skal særlig nævnes det privat indbragte Lovforslag om indenrigs Kjødkontrol samt Lov om Handel med samt Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter, som bl. a. fastsætter et obligatorisk Mærke for dansk Smør.

Endvidere er der bebudet Forslag om Oprettelse af et Seruminstitut, hvor det glimrende Resultat, som allerede kan konstateres paa dette store Fremtidsomraade for veterinær Forskning, vil kunne blive udviklet med større Kraft end hidtil muligt.

Paa Landbohøjskolen er oprettet et Viderekursus i Mejeribrug, som forhaabentlig vil sætte Spor i Fremtidens Udvikling af denne Hovedindtægtskilde for Landbruget.

Af nye Exportartikler kan nævnes Mælk til Tyskland, som man dog næppe skal bygge for meget paa. Sammesteds hen er sendt en meget betydelig Mængde Smør fra Danmark, dog mest af russisk Oprindelse. Og i Vildmosen er man begyndt at lave Sprit af Tørvejord

til Export i teknisk Øjemed. Holde Beretningerne Stik, hvad der dog er megen Grund til at betvivle, vilde der her være en billig Kraft-, Varme- og Lyskilde, hvis man naaede til at faa Afgiftsfrihed for denatureret Sprit.

Vi skulle dernæst gaa over til at omtale Prisforholdene.

Af Tabel I vil man se, at Kornpriserne i Aarets første Kvartal var omtrent som i 1903; i sidste Kvartal var der en ret betydelig Stigning i Hvedeprisen, hvorimod de andre Kornsorter kun vare lidt højere end Aaret forud.

Tabel I.

		Hvede	Rug	Byg	Havre
1901	1. Kvartal	547	473	510	512
	2. —	622	484	545	548
	3. —	596	469	529	539
	4. —	588	481	519	541
	Hele Aaret	588	477	526	535
1902	1. Kvartal	625	521	543	600
	2. —	628	537	550	639
	3. —	601	540	570	667
	4. —	533	480	508	526
	Hele Aaret	597	520	543	608
1903	1. Kvartal	561	482	524	539
	2. —	582	479	530	537
	3. —	591	485	530	508
	4. —	555	466	525	475
	Hele Aaret	572	478	527	515
1904	1. Kvartal	609	481	532	473
	2. —	630	477	551	475
	3. —	623	487	540	512
	4. —	624	493	541	517
	Hele Aaret	622	485	541	494

Smørpriserne (Tabel II) ere nedadgaaende, nemlig godt 3 Øre pr. Pd. Denne stadige Nedgang — i Løbet af 4 Aar med 7 Øre pr. Pd. — er ret betænkelig, navnlig da Priserne paa Foderstoffer (Tabel IV) holde sig omtrent uforandrede.

Tabel II.

		Kjøbenhavns Smørnotering	De samv. danske Landboforeningers Smørprisstatistik *)
1901	1. Kvartal	100.6	101.7
	2. —	89.2	90.0
	3. —	95.3	94.4
	4. —	103.7	104.3
	Hele Aaret	97.2	97.6
1902	1. Kvartal	96.2	96.9
	2. —	91.5	92.7
	3. —	91.4	91.5
	4. —	100.1	101.7
	Hele Aaret	94.8	95.7
1903	1. Kvartal	95.5	96.9
	2. — *)	86.4	88.8
	3. —	87.2	88.3
	4. —	98.5	100.8
	Hele Aaret	91.9	93.7
1904	1. Kvartal	92.9	96.4
	2. —	79.0	82.5
	3. —	88.7	90.8
	4. —	94.6	92.4
	Hele Aaret	88.8	90.5

*) Fra den 19de Uge 1903: »Mejeristatistik-Udvalgets Smørprisstatistik«.

Tabel III.

	1901				
	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret
Tilført Kjøbenhavns Kvægtorv:					
Kreaturer ..... Tusind	20.0	16.7	13.9	17.1	67.7
Kalve ..... —	14.8	17.7	14.5	12.4	59.4
Kroner pr. 100 Pd. slagtet					
Bedste Stude	44.3	45.2	46.1	46.4	45.5
— Tyre	35.8	36.4	40.0	38.9	37.8
— Køer	39.0	38.5	40.1	38.3	39.0
— Sødmælkskalve	51.2	53.0	50.5	52.9	51.9
Odense Kvægmarked:					
Antal tilført ..... Tusind	.....	.....	.....	.....	14.3
Kroner pr. Stk.					
Unge Lødekøer	224	223	224	233	226
Ældre Køer	160	147	165	171	161
Kvier med Kalv	162	143	160	158	156

Kreaturpriserne (Tabel III) vare i Begyndelsen af Aaret lidt højere end i 1903, men Gjennemsnittet var ikke ubetydelig lavere.

Svinepriserne vare betydelig under hvad de senere Aar have kjendt og ca. 5 Øre pr. Pd. slagtet under 1903.

Udførselen var, som tidligere bemærket, betydelig større end Aaret forud. Man har Grund til at forudsige en Nedgang i Aaret 1905.

I det hele taget maa man betegne Aaret 1904 som et mindre godt Aar for Landbruget.

Vi skulle som sædvanlig anføre Udførselen over Esbjærg (Tabel V), som holder sig omtrent uforandret for

1902					1903					1904				
1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret	1. Kv.	2. Kv.	3. Kv.	4. Kv.	Hele Aaret
18.8	16.4	14.2	17.6	67.0	17.6	14.9	13.5	15.3	61.3	15.1	12.8	14.0	20.5	62.4
15.7	17.2	15.3	13.2	61.4	14.7	17.7	14.4	13.0	59.8	13.7	17.2	16.3	14.3	61.5
43.9	48.5	49.5	50.1	48.0	49.5	50.4	52.8	53.3	51.5	49.0	48.5	49.0	50.9	49.4
36.2	38.0	40.3	39.0	38.4	38.2	38.8	42.7	42.3	40.5	38.4	35.7	36.7	36.9	36.9
37.6	40.6	40.6	41.6	40.1	38.8	40.3	45.4	44.3	42.2	38.8	36.5	37.2	39.3	38.0
50.4	52.5	48.4	52.7	51.0	51.4	53.2	51.3	55.3	52.8	52.2	52.9	48.8	53.8	51.9
.....	.....	.....	.....	21.0	5.3	5.5	6.2	6.0	23.0	6.0	5.7	6.1	7.9	25.7
226	235	237	239	234	249	248	262	272	258	247	239	239	244	242
163	169	171	173	169	168	163	169	185	171	170	166	167	171	169
144	156	157	160	154	168	166	162	167	166	156	157	163	174	163

Smør, viser den stærke Stigning for Flæsk, uforandret for Æg og en betydelig Nedgang for fersk Kjød af Hornkvæg, begrundet i de daarlige Kjødpriser i England.

Udførselen er gaaet sin rolige Gang uden Vanskeligheder, fraregnet Spærringen for Sjælland paa Grund af Mund- og Klovesyge.

Aaret 1904 har ikke frembudt store Begivenheder for Landbruget, der har gaaet sin rolige Gang i sin bestemte Kurs. Man kan dog paa alle Omraader fastslaa, at Arbejdet er maalbevidst og sikkert og at hvert saadant Aar frembringer større Dygtighed og mere udpenslet Udnyttelse af Chancerne for et bedre Udbytte af Arbejdet, og

dette er tilstrækkelig Berettigelse for Landbruget til at se tilbage paa det forløbne Aar med en god Samvittighed og at se fremad med god Fortrøstning.

Tabel IV.

		Hvedeklid	Palmekager	Hørfrokager	Rapskager	Bomuldsfrø-kager	Solsikkekager	Majs
1901	1. Kvartal ...	489	560	676	585	578	572	422
	2. — ...	497	560	648	567	551	567	448
	3. — ...	466	560	660	598	567	571	484
	4. — ...	498	560	685	596	583	592	544
	Hele Aaret ..	488	560	667	587	570	576	475
1902	1. Kvartal ...	529	525	710	590	609	592	562
	2. — ...	530	533	708	590	620	590	590
	3. — ...	496	535	700	590	618	598	477
	4. — ...	492	527	692	587	610	621	528
	Hele Aaret ..	512	530	703	589	614	600	539
1903	1. Kvartal ...	503	519	673	576	583	583	510
	2. — ...	475	510	641	555	577	542	474
	3. — ...	443	510	612	538	610	537	497
	4. — ...	459	510	598	530	627	522	467
	Hele Aaret ..	470	512	631	550	599	546	487
1904	1. Kvartal ...	487	508	620	553	590	523	473
	2. — ...	494	503	618	552	581	514	473
	3. — ...	485	498	621	564	607	543	479
	4. — ...	516	516	657	603	621	562	491
	Hele Aaret ..	496	506	629	568	600	536	479

Tabel V. Udførslen fra Esbjærg til Parkeston og Grimsby.

	1901	1902	1903	1904
Smør:	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Parkeston, Mandag*)	.....	.....	0.03	0.05
— Tirsdag	8.5	9.4	9.8	9.3
— Onsdag	2.9	3.1	2.9	2.7
— Lordag	9.2	10.1	10.9	11.2
Ialt til Parkeston...	20.6	22.6	23.63	23.25
Grimsby, Tirsdag	3.1	3.2	4.2	3.7
— Fredag	22.7	26.2	29.5	29.1
Ialt til Grimsby...	25.8	29.4	33.7	32.8
Flæsk, saltet:				
Parkeston, Mandag*)	.....	.....	14.2	32.9
— Tirsdag	49.1	50.1	42.7	41.7
— Onsdag	5.9	11.7	13.8	11.1
— Lørdag	37.0	44.2	50.6	57.3
Ialt til Parkeston...	92.0	106.0	121.3	143.0
Grimsby, Tirsdag	0.4	0.7	1.1	1.2
— Fredag	3.1	3.8	3.9	3.3
Ialt til Grimsby...	3.5	4.5	5.0	4.5
Æg:	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese
Parkeston, Mandag*)	.....	.....	0.03	0.2
— Tirsdag	0.7	0.8	0.9	0.9
— Onsdag	0.3	0.3	0.4	0.5
— Lørdag	3.0	3.6	4.2	4.3
Ialt til Parkeston...	4.0	4.7	5.53	5.9
Grimsby, Tirsdag	0.5	0.6	0.8	0.6
— Fredag	1.8	1.7	2.0	1.8
Ialt til Grimsby...	2.3	2.3	2.8	2.4
Fersk Kjød af Hornkvæg:	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Parkeston, Mandag*)	.....	.....	0.01	0.09
— Tirsdag	1.7	3.4	1.7	0.4
— Onsdag	»	0.5	0.4	0.3
— Lørdag	2.2	4.8	2.2	0.7
Ialt til Parkeston...	3.9	8.7	4.31	1.49
Grimsby, Tirsdag	1.0	0.9	0.7	0.07
— Fredag	1.2	0.8	0.6	0.05
Ialt til Grimsby...	2.2	1.7	1.3	0.12

*) Fra den 8de Juni 1903.

Meddelelser

fra

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Bestyrelsesmødet den 16. December 1904.

Til Stede vare Præsidenterne: Hofjægermester Friis, Kammerherre Sehested og Lensgreve Wedell. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer vare mødte: D'Hrr. Greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille, Godsejer A. Bech (Kruusesminde), Hofjægermester C. Bech (Engelsholm), Godsejer H. Branth, Lærer C. Christensen, Godsejer Grüner, Forpagter Hansen, Gaardejer Jensen, Gaardfæster Laub, Godsejer Lichtenberg, Gaardejer A. Nielsen, Proprietær Olufsen, Forstander Pedersen, Proprietær Rasmussen, Greve Reventlow, Baron Rosenkrantz, Professor Rostrup, Forpagter Sonne, Forpagter Skov, Hofjægermester A. Tesdorpf, Forpagter Thalbitzer, Professor Westermann og Forpagter Willumsen.

Efter at den ledende Præsident, Hofjægermester Friis, havde aabnet Mødet med at byde de tilstedeværende Velkommen, foretoges Optællingen af Stemmesedler til Valg af Præsident m. fl. De heraf fremgaaede Valg, saavel som de af Bestyrelsesraadet foretagne Valg af Medlemmer til forskellige staaende Udvalg, Decision af Regnskabet for 1903—04 samt Indholdet af en Del Beretninger angaaende Selskabets forskellige Virksomhedsgrene, ville

findes gengivne i Referatet af Forhandlingerne paa Generalforsamlingen samme Dags Aften Kl. 7.

Vedrørende Landbrugsmusæet meddelte Kammerherre Sehested, at der i afvigte November Maaned var modtaget en Skrivelse fra Landbrugsministeriet som Svar paa den i September 1901 fra Landhusholdningsselskabet afgivne Betænkning om en Omordning af Musæets Forhold. Ministeriet udtaler i sin Skrivelse overvejende Betænkelighed ved at gennemføre det i Betænkningen fremsatte Forslag om to selvstændige Samlinger i Aarhus og i Odense foruden Hovedmusæet i Lyngby, men vil foretrække en Fordeling af Musæumsgenstandene til forskellige Landbrugsskoler i Landet.

Præsidiet har under 15. November d. A. svaret Ministeriet, at man i det hele kunde slutte sig til denne Tanke, men foreløbig maatte føle sig bundet ved de med Repræsentanter for Fællesforeningerne i Fyn og Jylland trufne Aftaler, navnlig med Hensyn til Fortrinsret for Odense til Andel i de Genstande, som vare afgivne til Landbrugsmusæet fra Landmandsforsamlingen i Odense i 1900. Selskabet betonede derhos Vigtigheden af, at samtlige Samlinger kom ind under en fælles Hovedledelse, og mente, at denne burde overtages af Landbrugsministeriet. Hvis dette blev Tilfældet, turde man stille i Udsigt, at Landhusholdningsselskabet vilde overdrage Musæet til Landbrugsministeriet.

Spørgsmaalet om Svinehold paa Lossepladserne paa Amager var blevet taget under Overvejelse i Anledning af, at der i Sommer gentagne Gange var paavist Trikiner i Svin fra »Lossepladserne«. Sekretær Hertel oplyste, at Selskabet under 4. Juli d. A. principalt havde henstillet til Ministeriet at benytte Loven af 14. April 1893 til at forbyde Svinehold paa Lossepladserne i Amager Birk — subsidiært at paabyde, at Kødet af Svin fra disse Lossepladser ikke maatte sælges, før det var undersøgt for Trikiner, og at Svin sammesteds fra ikke maatte

sælges til Avl, men kun til Slagtning. I Midten af Juli Maaned d. A. har Ministeriet udstedt Paabud i Overensstemmelse med Selskabets subsidiære Forslag.

Resultatet af den iværksatte Trikinundersøgelse har været, at omtrent 10 pCt. af de paagældende Svin have vist sig at være befængte med Trikiner. Det oplystes endelig, at der i indeværende Aar indtil 7. December har været konstateret 36 Tilfælde af Trikinsygdom hos Mennesker her i København og nærmeste Omegn, hvoraf 3 med dødelig Udgang, og at man anser det for sandsynligt, at alle disse Tilfælde stamme fra Svin fra Lossepladserne paa Amager.

Efter en paafølgende Diskussion om Forholdene i andre større Byer her i Landet udtalte den ledende Præsident, at det jo syntes, som om Trikinfaren her i Landet egentlig kun stammede fra Lossepladserne paa Amager. Sekretær Hertel oplyste imidlertid, at der efter Stadslæge Hoffs Udsagn nu var Udsigt til en Fortsættelse af Forsøgene med at opbrænde Københavns Dagrenovation, og lykkes disse Forsøg, blive Lossepladserne overflødige.

Angaaende Udsendelse af en landbrugskyndig Mand til Island meddelte Kammerherre Sehested, at Landhusholdningsselskabet i Forening med Foreningen »De danske Atlanterhavsøer« havde under Overvejelse at finde og muligvis uddanne en Mand, som kunde være egnet til at foretage Rejser til Island for at vedligeholde Forbindelsen mellem Danmark og Island paa Landbrugets Omraade og derved fortsætte den Gerning, som Inspektør Feilberg har indlagt sig stor Fortjeneste af selv at have udført i en lang Række Aar, og til hvis Fortsættelse han har stillet en Pengesum til Selskabets Raadighed.

Fra Udvalget angaaende Revision af landøkonomiske Fællesforetagenders Driftsregnskaber var fremsendt en Beretning. Sekretær Hertel meddelte, at denne Beretning var fremkommet saa sent, at Præsidiet

endnu ikke havde kunnet tage endelig Stilling til den. Hovedpunktet i Udvalgets Forslag er, at de forskellige Andelsforetagender forene sig om at oprette et Revisionskontor med en Hovedrevisor og flere Revisionskonsulenter for saaledes at gennemføre en virkelig kritisk Revision.

Om Plovprøven i Efteraaret 1904 aflagde Gaardfæster Laub Beretning og henstillede derefter til Maskinudvalget at optage en nærmere Undersøgelse af, hvorvidt vendbare Sliddele paa Plovene gjorde dem tungere i Trækket end faste Sliddele — en Henstilling, som den ledende Præsident lovede, at Udvalget skulde tage under Overvejelse. Hr. Laub bragte sluttelig paa Dommernes Vegne en Tak til Greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille for den store Velvilje, hvormed Greven havde stillet sine Marker paa Egeskov til Disposition for Prøven og paa enhver Maade vist sin virksomme Interesse for Sagen. (Forsamlingen sluttede sig til denne Tak ved at rejse sig.) Forskellige Punkter vedrørende denne Prøve fremkaldte et længere Ordskifte.

Udenfor Dagsordenen fremkom der en Henstilling, om der ikke kunde gøres noget for at fremkalde et større Antal Stemmer ved Bestyrelsesvalgene, eventuelt ved at betragte alle ikke indsendte Stemmesedler som afgivne for Genvalg. Den ledende Præsident oplyste, at dette stred imod Lovene.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 16de December 1904.

Den ledende Præsident, Hofjægermester Friis, aabnede Generalforsamlingen med at byde de mødte Velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

Forinden vi gaa over til de paa Dagsordenen for Generalforsamlingen opførte Sager, skal jeg, efter hvad der hidtil har været Sædvane, mindes de i Aarets Løb afdøde, der have staaet i særligt Forhold til Landbruget og delvis i Forhold til Selskabet.

Først skal jeg da mindes Direktør J. L. Jensen. Efter at Direktør Jensen i nogle Aar havde redigeret »Landmandsblade«, stiftede han i Forening med Grosserer Chr. Jacobsen Markfrøkontoret, der i flere Retninger har bidraget til at skaffe mere Fasthed i flere Forhold i Landbruget, og navnlig har Markfrøkontoret i ganske væsentlig Grad bidraget til Squarehead-Hvedens Benyttelse som Saahvede her i Landet. Endvidere har Direktør Jensen ydet sit Bidrag til Bekæmpelsen af Kartoffelsygdommen ved at anbefale den meget stærke Hypning af Planterne. Endelig skal nævnes, at Direktør Jensen ogsaa har medvirket til Bekæmpelsen af Brandsygdommen i vore Kornarter ved at anbefale Vandbad og Ceresbejtsning af Saakornet. Direktøren var derhos en hyppig Gæst ved vore Møder og ofte deltog han i Diskussionen, naar der forelaa Æmner, som han særlig interesserede sig for og havde beskæftiget sig med.

Dernæst skal jeg nævne Inspektør Jensen-Kamp, Marienborg, der var en meget anset Landmand, hos hvem Landhusholdningsselskabet har faaet mange af sine Lærlinger uddannede.

Endvidere maa nævnes Oberstløjtnant Mogens Nielsen, som i mange Aar var Medlem af Remontekommissionen, og derefter, paa Grund af sin Interesse for og Kendskab til Hesteavlen, blev Medlem af og i mange Aar fungerede som Sekretær i Statsdyrskuekommissionen. Han omfattede Hesteavlen med stor Interesse, og navnlig virkede han med Held for Hesteavlens Fremme paa Bornholm.

Ogsaa maa nævnes Grosserer S. Plum, som lige fra den Tid, Landhusholdningsselskabet begyndte sine Maltbygudstillinger, har medvirket som Dommer ved disse.

Endelig skal nævnes en Mand udenfor Danmark, nemlig Professor Lovén. Han nød stor Anseelse i sit Hjemland — Sverige — og er ogsaa vel kendt her i Danmark. Først studerede han Lægevidenskab og var derefter Professor i Fysiologi; i 1884 overtog han Stillingen som Sekretær for det svenske Landbrugsakademi og har ved sin Virksomhed i denne Stilling paa forskellig Maade gjort sig fortjent af Landbruget. I ham fandt de danske Landmænd, der kom til Stockholm, en Mand, der bistod og vejledede dem paa enhver Maade. Her i Landet er han vel kendt fra de forskellige Ophold, han har gjort her, og jeg kan da saaledes nævne, at han var Medlem af Bestyrelsen for den første nordiske Landbrugskongres, som afholdtes her i København i 1888. Landhusholdningsselskabet sendte en signeret Krans til hans Baare.

Disse afdøde ville vi bevare i ærefuld Erindring.

(Samtlige tilstedeværende tilkendegav deres Tilslutning til denne Udtalelse ved at rejse sig.)

Efter Dagsordenen foretoges derpaa:

Udfaldet af de foretagne Valg.

Sekretær Hertel meddelte Udfaldet af den i Bestyrelsesmødet samme Dag foretagne Optælling af Stemmesedler.

Dette var saaledes:

Til Præsident var Hofjægermester F. Friis genvalgt med 160 Stemmer.

Til Medlemmer af Bestyrelsesraadet vare genvalgte Forpagter Sonne, Professor Westermann og Hofjægermester, Lehnsbaron H. Rosenkrantz, hver med 165 Stemmer, Hofjægermester C. Bech, Forpagter O. Høffding og Forstander Jørgen Petersen (Dalum), hver med 164 Stemmer.

Til Revisor var genvalgt Bogholder S. Dahlberg med 155 Stemmer.

Til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« var genvalgt Inspektør Feilberg med 159 Stemmer.

Ifølge Landboforeningernes Stemmeafgivning ere følgende valgte som Amtsrepræsentanter i Bestyrelsesraadet:

For Hjørring	Amt: Direktør M. Nielsen, Hjørring;
— Thisted	— Proprietær J. P. Hansen, Egebaksande pr. Sjørring;
— Aalborg	— Hofjægermester E. Skeel til Birkelse pr. Aabybro;
— Odense	— Forpagter F. H. Skov, Tybrind pr. Ejby;
— Holbæk	— Proprietær C. Hansen, Ondløse Møllegaard pr. Mørkøv;
— Frederiksborg	— Godsejer G. E. Grüner til Hegnsholt pr. Fredensborg.

Disse Valg ere Genvalg med Undtagelse af det fra Holbæk Amt, hvor Proprietær C. Hansen er valgt i Stedet for Forpagter Fonnesbech-Wulff, Vesterbygaard.

Bestyrelsesraadet har genvalgt Prof., Dr. phil. Rostrup til Medlem af Bogudvalget og Inspektør Leegaard til Medlem af Belønningsudvalget og ligeledes genvalgt d'Hrr. Grosserer Wm. Smith, Grosserer G. Hage og Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Landbrugets Udførselsforhold, Landbrugskandidat R. Schou til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen i Københavns Frihavn.

Sekretæren oplæste Navnene paa de i Aarets Løb indmeldte, som alle vare optagne som Medlemmer. Deres Antal var 28.

Medlemstallet stiller sig derefter saaledes:

Ved Generalforsamlingen forrige Aar havde Selskabet.....	770	Medl.
Optagne i Juni og December ere.....	28	—
	798	Medl.
Afgaaede ved Døden eller udmeldte	20	—
Selskabet har altsaa den $^{16}/_{12}$ 04	778	Medl.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1903 til 31. Marts 1904 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesraadets Møde forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren Decharge.

Angaaende det følgende Punkt:

Uddeling af de i Anledning af Plovprøven i Efteraaret 1904 tildelte Medailler

bemærkede Præsidenten: Det vil sikkert være alle bekendt, at der i Aar er blevet afholdt en Plovprøve ved Egesko paa Fyen. Denne Prøve skulde egentlig have været afholdt ifjor, og Forberedelserne dertil vare ogsaa trufne, men den maatte opgives paa Grund af Vejrforholdene. Jorden var alt for gennemblødt af den vedholdende Regn til, at Prøven kunde finde Sted. I Aar lod det for øvrigt ogsaa til, at Prøven maatte opgives, men af den modsatte Grund, nemlig paa Grund af Tørke. Forholdene bedredes imidlertid, og Prøven blev iværksat og fuldendt paa en saa god Maade som muligt. Der er allerede afgivet en kort Redegørelse for Resultatet af Prøven; den udførlige Beretning vil senere komme frem. Men da det er Udvalgets Sekretær, Landbrugskandidat E. Jørgensen, der skal udarbejde denne Beretning, og der paa andre Omraader er lagt Beslag paa hans Arbejdskraft, er han forhindret i at kunne fremme dette Arbejde saa hurtigt, som det kunde ønskes.

Efter at Dommerudvalget havde endt Bedømmelsen, indgik det til Landhusholdningsselskabet med en Indstilling om at uddele Selskabets Medailler til flere af de Plove, der havde udført det bedste Arbejde, altsaa havde bestaaet Prøven bedst, og der stilledes Forslag om ialt at uddele 2 første Klasses Sølvmedailler, 5 anden Klasses Sølvmedailler og 5 Broncemedailler. Det har været Præsidiet kært at kunne imødekomme Udvalgets Ønske i saa Henseende.

Derpaa foretoges Uddelingen af Medailler efter nedenstaaende Liste:

Sølvmedaille af 1ste Klasse:

Katalog Nr. 38 og 37 »Fraugde 3 A 1900 og Fraugde 3 A 1901«, fabrikeret af Fabrikant A. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev.

— - 14: »Albion H 2«, fabrikeret af Gale Manufacturing Comp. Albion, Michigan, U. S. A., anmeldt af Grosserer C. Th. Rom & Co., København.

Sølvmedaille af 2den Klasse:

Katalog Nr. 11: »Oliver 98«, fabrikeret af The Oliwer Chilled Plow Works, South Bend, Indiana, U. S. A., anmeldt af Grosserer W. Langreuters Efterfølger, København*).

— - 20: »South Bend 94«, fabrikeret af South Bend Chilled Plow Comp., Indiana, U. S. A., anmeldt af Firmaet Ole Sørensen & Co., Kolding.

— - 7: »Bissell 108«, fabrikeret af Bissell Chilled Plow Works, South Bend, Indiana, U. S. A., anmeldt af Firmaet Brødrene Bendix, København.

— - 2: »Canada 98«, fabrikeret af Cokshutts Plow Comp., Brantfort, Canada, anmeldt af Amerikansk Maskin-Import ved Hellstrøm & Præstmark, København.

— - 16: »Albion H 24«, fabrikeret af Gale Manufacturing Comp. Albion, Michigan, U. S. A., anmeldt af Grosserer C. Th. Rom & Co., København.

*) Denne Medaille ønskede Firmaet dog ikke at modtage.

Broncemedaille:

Katalog Nr. 58: »Sanderum Nr. 3«, fabrikeret af Smed C. M. Rasmussen, Sanderum pr. Marslev.

— - 22: »Allerup 3«, fabrikeret af De fynske Landmænds Maskinfabriker, Allerup, pr. Brobyværk.

— - 44: »Røjle Nr. 3«, fabrikeret af Smed L. Lorentzen, Røjle pr. Middelfart.

— - 21: »Søndersøploven,« fabrikeret af Smed Nic. Christensen, Søndersø pr. Odense.

— - 73: »Brønderslevploven«, fabrikeret af Smed N. Nielsen, Brønderslev.

Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed i Aaret 1904 afgaves følgende Beretning af

Sekretær H. Hertel: Et gammelt Ord siger, at den, der lever roligt, lever godt. Tør man overføre dette Ord paa Foreninger, har Landhusholdningsselskabet levet vel i det forløbne Aar, thi Selskabets almindelige Virksomhed har gaaet sin rolige Gang, uden at usædvanlige Begivenheder eller Dødsfald blandt de Mænd, der staa det nær, have grebet ind i det daglige Arbejdes uforstyrrede Gang. Det er om dette daglige Arbejde, som det røgtes indenfor Selskabet og af dets Udvalg, at jeg her skal have den Ære at afgive Beretning.

Først paa Selskabets Virksomhedsplan nævnes Udarbejdelsen og Uddeling af landøkonomiske Skrifter. Af saadanne har Selskabet udgivet Landøkonomisk Aarbog, der udsendtes i Februar Maaned, Aarsberetningen for 1903—04, der udsendtes i Juni, og Konsulentberetningen for 1903, der udsendtes i August. Af Landboskrifterne er 16. Bind udkommet, nemlig 2. forøgede Udgave af Fru Sofie Rostrups Skrift om Vort Landbrugs Skadedyr blandt Insekter og andre lavere Dyr. Endvidere have Medlemmerne modtaget Tidsskrift for Landøkonomi og Tidsskrift for Landbrugets Planteavl. Paa Selskabets Foranledning har Statskonsulent K. Hansen udarbejdet den landøkonomiske Afhandling til Almanaken for 1905,

nemlig om Ukrudtets Bekæmpelse, et Æmne Konsulenten vil behandle udførligt i Landboskrifternes næste Bind. Som alt meddelt i Fag- og Dagbladene, har Selskabet af de 21 Besvarelser, der indkom paa Prisopgaven vedrørende Svinets Røgt og Pleje, præmieret de 3, der vare forfattede af Assistenterne ved Forsøgslaboratoriet Beck og Gommesen samt Konsulent Otto Pedersen. De 2 første ere udgivne for ca. 14 Dage siden, de ere omsendte til Medlemmerne og de sælges i Boghandelen til en Pris af 35 Øre. Naar de ikke ere udgivne før, er Grunden den, at Selskabet har tilbudt Svineslagterierne dem til en billigere Partipris, og Forhandlingen med Slagterierne har noget forsinket Trykningen, der af Hensyn til Udgiften helst maatte omfatte saa meget af det hele Oplag som muligt, altsaa ogsaa de af Slagterierne bestilte Eksemplarer. Paa Selskabets anden Prisopgave angaaende hensigtsmæssig Indretning af Kostalde indkom der 15 Besvarelser; i flere af disse var der nedlagt et betydeligt Arbejde og fandtes der gode Momenter, men man mente dog ikke at kunne tildele noget af dem Præmie. De 2 Dommerudvalg, der have haft et meget betydeligt Arbejde, for hvilket Selskabet skylder dem sin bedste Tak, have bestaaet af følgende Mænd: for Prisopgaven vedrørende Svinets Røgt og Pleje d'Hrr. Gaardejer K. M. Christensen, Klastrup, Statskonsulent Mørkeberg og Forpagter Skov, Tybrind; for Prisopgaven vedrørende Kostalde d'Hrr. Hofjægermester Bech, Engelsholm, Gaardejer Frandsen, Havrebjerg, Arkitekt Glahn, Nykøbing F., Proprietær Lisborg, Sandlynggaard, og Statskonsulent Mørkeberg.

Hvor mange Bind, der i Aar ere uddelte til Laanebiblioteker, inden- og udenlandske Selskaber, Lærlingerne med Flere, lader sig vanskeligt endnu opgøre, men Tallet er stort — det naar vel nok over 2500 Bind — og det kunde blive endnu større, hvis Selskabet vilde opfylde de ikke faa Anmodninger om Boggaver, der indkomme fra Landboforeninger, Avlsforeninger og andre Foreninger, der, meget forstaaeligt, ønske at fordele gode Bøger til eller at lade dem cirkulere blandt Medlemmerne. Der er imidlertid Grund til her at meddele, at Selskabet har set sig nødsaget til at indskrænke sig til

kun at uddele Bøger til Sognebogsamlinger og til Landboforeninger, der have oprettet Biblioteker.

Der har i 1904 været afholdt 7 Foredrag i Selskabet.

Under dette tjene for Tiden 26 Landvæsenslærlinger og 6 Foderlærlinger. Af de første meldte der sig i Aar 8 til Maj og 5 til November. Fra Julius Skrikes Stiftelse har Selskabet atter i Aar modtaget Midler — 800 Kr. — til Videreuddannelse af dets vel udtjente Lærlinger, og 6 af disse have heraf modtaget Hjælp til at gennemgaa Kursus paa Landbohøjskolen eller paa en Landbrugsskole.

I det forløbne Aar har Selskabet ydet følgende Understøttelser: To Islændere, d'Hrr. Torfason og Johannsen Rist, have i Rejseunderstøttelse hver modtaget 100 Kr.; Husmand Chr. Knudsen, Fodslette, Langeland, har faaet 100 Kr. til at udarbejde en Beskrivelse af Solsikken og dens Dyrkning; Fru cand. mag. Sofie Rostrup har atter modtaget et Tilskud af 200 Kr. til Undersøgelser af nogle Forhold vedrørende Fritfluen og Statskonsulent P. A. Mørkeberg ligeledes 200 Kr. til Udarbejdelsen af Familiestambogføringen. Til Hjælp ved et Studieophold i Berlin har cand. mag. Birger Hansted modtaget 200 Kr.; Hensigten med Rejsen var at indsamle Materiale til en Fremstilling af Landarbejdernes Kaar i forskellige Kulturstater. Endvidere har Selskabet atter i Aar ydet et Tilskud af ca. 150 Kr. til Uddannelse af jyske Roelærlinger, som ønske at gennemgaa et Kursus i Roemarkens Pasning paa lollandske og fynske Gaarde.

Ved Midler fra Julius Skrikes Stiftelse er der paa Forslag af og gennem Selskabet ydet følgende Tilskud og Understøttelser: 600 Kr. til Statens Planteavlsudvalg til Undersøgelse vedrørende Ordning og Bearbejdelse af Dyrkningsforsøg med Landbrugsplanter, 600 Kr. til Almindelig dansk Gartnerforening til Afholdelse af Havebrugsudstillinger, 800 Kr. til »Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn«, 900 Kr. til Kursusforstander S. C. A. Tuxen til fortsat Virksomhed ved Ledelsen af de »vandrende Kursus for bosiddende Landmænd« og endelig 300 Kr. til Færingen Andr. Ziska for at studere Fjerkræavlen her i Landet.

Foruden de Midler fra Skrikes Stiftelse, i Aar 5100 Kr.,

om hvis Anvendelse Selskabet gør Forslag og som det administrerer, har det i 1904 modtaget de sædvanlige Tilskud fra Staten, Det Classenske Fideikommis og Den Raben-Levetzauske Fond.

For at bistaa Landhusholdningsselskabet og cand. polyt. Ellbrecht under dennes Uddannelse til Selskabets Mejerikonsulent er der nedsat et Udvalg, der bestaar af Hofjægermester Friis, Professor Bøggild, Statskonsulent Nissen Dall og Sekretær Hertel. Efter den af dette Udvalg lagte Plan har Hr. Ellbrechts Uddannelse i Aar været følgende: de første 5 Maaneder ere tilbragte paa nogle af vore bedst drevne Mejerier, medens Juni og Juli Maaneder ere anvendte til en Studierejse i Sverige og Norge. Den 1. September begyndte Hr. Ellbrecht at følge med Forsøgslaboratoriets Arbejder samt et specielt Studium af Mejerilæren under Professor Bøggild, ligesom Hr. E. ogsaa vil completere sine Kundskaber i andre Fag som f. Eks. Landboret og Økonomi. Disse Studier ville tage 7 Maaneder og altsaa være afsluttede til den 1. April n. A. Saa er det Meningen, at Hr. Ellbrecht skal rejse et halvt Aar i Tyskland, Frankrig, Holland og Schweiz, og til næste Efteraar gaar Rejsen til Amerika, hvor der tilbringes et Aarstid med Hovedophold ved Forsøgsstationen i Madison. Lære- og Vandreaarene afsluttes med et Ophold i England. — Under Mejerikonsulent Buhls Sygdom har Cand. E. bistaaet ved forskellige Smørudstillinger paa Bornholm, Falster og Sjælland.

Hvad vore nordlige Landsdele angaar, tilfalder i Aar Renten af Konferensraad Hansens Legat Grønland. Af de Skrikeske Midler er der stillet 300 Kr. til Raadighed til Fremme af det færøske Landbrug. Saa vel fra »Det islandske Landbrugsselskab« som fra andre har Selskabet modtaget forskellige Forespørgsler, som det har besvaret, det har hjulpet forskellige Islændere hernede samt bistaaet den af Altinget udsendte Altingsmand Hr. Hermann Jonasson, hvis Opgave det var at undersøge Muligheden for en udvidet og mere lønnende Afsætning af islandsk Faarekød i Danmark og Norge. Resultatet af Hr. Jonassons Rejse lover godt for denne for Island saa overordentlig vigtige Sag. — I Sel-

skabets Virksomhedsplan angives blandt dets Formaal »at bidrage til Ophjælpning af de økonomiske Vilkaar i de nordlige Bilande«. I det forløbne Aar har Selskabet, om end indirekte, ikke mindst røgtet denne Gren indenfor dets Virksomhedsplan derved, at Sekretariatet for Foreningen »De danske Atlanterhavsøer«, der netop arbejder for at fremme de fjærnere Rigsdeles økonomiske Vilkaar, foreløbig er lagt ind under Landhusholdningsselskabet.

Selskabets Virksomhed paa Mejeribrugets, Plantekulturens og andre Omraader skal jeg kun berøre ganske kort, da de omdelte Bilag gøre Rede for denne flerdelte Virksomhed.

Selskabets Mejerikonsulent, Hr. Nissen Dahl, har foruden at have besvaret en Del faglige Forespørgsler fra Medlemmer af Selskabet og afgivet forskellige Betænkninger t dette, bistaaet Selskabet med Administrationen af Statsbevillingen paa 20,000 Kr. til Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse. Om den noget ændrede Ordning af denne vil der senere blive givet Meddelelse.

Af den af Justitsraad L. Friis afgivne Beretning om Udførselen af danske Avlsdyr til Rusland fremgaar det, at denne Udførsel nu synes at være kommet ind i faste Spor. Uagtet Krigen mellem Rusland og Japan har raset omtrent det hele Aar og lagt et Tryk paa Næringslivet, derunder Landbruget, hvad der bl. a. har forhindret planlagte Indkøb og de til sidste Sommer paatænkte 3 Fællesrejser af russiske Landmænd til Danmark, har Udførselen herfra dog naaet en Værdi af ca. 105,000 Kr. — eller omtrent lige saa meget som i Fjor og betydeligt mere end i tidligere Aar.

Den omfangsrige Virksomhed, der udfoldes af Statens Planteavlsudvalg, giver sig et synligt Udtryk i den til Generalforsamlingen afgivne store Beretning, af hvis Indhold jeg skal tillade mig at henlede Opmærksomheden paa Forhandlingerne og Forslagene om Oprettelsen af en Forsøgsstation i Aarslev paa Fyn, om Flytningen af Forsøgsstationen i Vendsyssel fra Vester Hassing til Tylstrup og om Dyrkningsforsøg paa Bornholm. Alle 3 Forslag findes opførte paa Finanslovforslaget for 1905—06, saa der forhaabentlig er beskaaret dem en gunstig Skæbne.

Medens jeg ikke skal komme ind paa den agrikulturkemiske Virksomhed, paa Landbrugsmusæet med den permanente Redskabsudstilling eller Maskinudvalgets Virksomhed, da Professor Stein, Statskonsulent K. Hansen og Gaardfæster F. Laub senere ville give Meddelelser herom, skal jeg, hvad Kontrollen med Korn og Foderstoffer angaar, oplyse, at Virksomheden i de forløbne Aar indtil ultimo November d. A. har omfattet:

Aar:	Kontrollerede Centner:	Udstedte Certifikater:
1896	33,000	0
1897	770,000	55
1898	472,000	688
1899	1,109,000	4,452
1900	926,000	4,217
1901	1,263,000	4,336
1902	3,535,000	9,855
1903	2,293,000	8,230
1904	1,700,000	6,780
	12,101,000	38,613

Der er altsaa en Nedgang i 1904 imod 1903. Dette skyldes udelukkende den paafaldende lille Indførsel af Majs og Bomuldsfrøkager i Aar, hvorved dels Prøvetagningen og dels Forbruget af disse Foderemner har været betydelig mindre end foregaaende Aar. Den effektive Kontrol er paa ingen Maade gaaet tilbage, men det siger sig selv, at Kontrollens Benyttelse, som jo er saa nøje knyttet til Forbruget, maa stige eller falde med Forbrugets Svingninger. Det danske Korn (Høst 1903) har følgelig ogsaa spillet en Rolle til Hjemmeforbrug.

Den 9. November i Aar kunde Kontrollen, sammen med Frihavnen, fejre sin 10-aarige Bestaaen. Ca. 12 Millioner Centner Korn og Foderstoffer har i den Tid passeret Kontrollen, saa Resultatet af Kontrollens, mange Gange brydsomme, Virksomhed maa dog siges at være ganske præsentabelt.

Endelig skal jeg — *last but not least* — meddele, at Selskabet ofte i det forløbne Aar har haft Lejlighed til overfor Landbrugsministeriet at udtale sig om foreliggende Land-

brugsspørgsmaal. Denne Selskabets Samvirken med Regeringen er gammel, thi det varede ikke længe efter dets Oprettelse, at Regeringskollegierne begyndte med at indhente dets Betænkninger. I ca. 135 Aar har Regeringen spurgt Selskabet og har dette henvendt sig til Regeringen om Landbrugsforhold, og denne Samvirken har sikkert været til Landbrugets Nytte.

»Fond til Landmænds Uddannelse«.

Beretning om Fondens Virksomhed i det 35. Forretningsaar, 1904, aflagdes af Kassereren, Landbrugskandidat H. C. Larsen.

Angaaende de ledige Stipendier indkom der 30 Ansøgninger, som alle gik ud paa, at Vedkommende var uformuende og ønskede Understøttelse til Studium ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landbrugsskole, som Konsulent eller i en lignende Virksomhed.

Der blev tilstaaet 5 Ansøgere Understøttelse paa 15 Kr. maanedlig i 8 Maaneder og 1 Ansøger 15 Kr. maanedlig i 12 Maaneder.

Paa Grund af, at en af de ifjor understøttede har afbrudt sit Studium ved Landbohøjskolen og derfor ikke har faaet udbetalt hele det Beløb, der var tilstaaet ham, er Kassebeholdningen 80 Kr. større end paaregnet ved Understøttelsernes Uddeling.

Understøttelserne ville tilsammen udgøre 780 Kr., og da der er 928 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der blive et Overskud af 148 Kr. 58 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Om den agrikulturkemiske Virksomhed

forelaa der en Beretning fra Professor Stein. Den findes optaget andetsteds i »Tidsskrift for Landøkonomi«.

Professor Bøggild takkede Professor Stein for Meddelelsen om Forholdet mellem Udrystningsmethoden og Ud-

trækningsmethoden. Ihvorvel det kun drejer sig om en Forskel af nogle faa Procent i Fedtmængden, som disse to Methoder give, anvendt overfor samme Produkt, har det dog givet Anledning til Usikkerhed i Mejerierne. Det er nu en Snes Aar siden, det kom paa Tale, men Professor Storch nærede nogen Tvivl i saa Henseende, og man blev i de fleste Laboratorier staaende ved Ekstrationsmethoden. Enkelte Laboratorier benyttede imidlertid Udrystningsmethoden, og det foranledigede, som sagt, Usikkerhed i Mejerierne, naar disse sendte Prøver til forskellige Laboratorier og fik forskellig Besked. Ved Kongressen i Brüssel drøftede Taleren Sagen med Ingeniør Barthel fra Hannover og fik da Rede paa de af denne anstillede Undersøgelser, hvorefter han henvendte sig til Professor Stein og anmodede ham om at faa Sagen belyst, for at man kunde vente, at Laboratorierne Landet over vilde optage Udrystningsmethoden, som den almindelig benyttede.

Ordet gaves dernæst til Professor Stein, som gav en Meddelelse, vedrørende Forholdstallene mellem kvælstofholdige Stoffer, Fedt og kvælstoffri Ekstraktstoffer.

Gaardfæster, Landbrugskandidat Laub fandt ikke de angivne Forholdstal heldige. Kulhydrater bryde Landmændene sig ikke meget om at købe, dem producere de selv. Det ønskelige var, om man kunde faa Sagen ordnet saaledes, at Landmændene vare tilfredse.

Jægermester Sporon-Fiedler bemærkede, at hvis Professor Stein ikke mente at kunne blive staaende ved Forholdet 3 : 3 : 1, fordi Fedt her faar en for favoriseret Plads, vilde han henstille, om man ikke kunde tage Forholdet 3:2:1. Naar der er sagt, at Kulhydrater bryder man sig ikke om, er det vistnok noget overdrevent. En Husmand med 2—3 Køer har ikke overdrevent deraf, saa helt at stryge dem turde være lidt lovlig dristigt.

Professor Stein: Der maa foreligge et fast Grundlag at bygge paa, og det Grundlag, der foreligger, er Markedsprisen.

Man stiller Kvælstof og Fedt ens i Pris. Om man bryder sig om Kulhydrater eller ikke, spørger Verdensmarkedet ikke om.

Statskonsulent K. Hansen: I den omdelte Beretning staar, at Gødningsloven har tolereret Tilsætning af værdiløse Fyldestoffer, men samtidig hedder det, at naar saadanne værdiløse Fyldestoffer tilsættes, skal det angives. Men her er det naturligvis ikke tilstrækkeligt i al Almindelighed paa Tryksager at sige, at der garanteres for, at der ikke findes udover 50 pCt. Sand eller andre Fyldestoffer. Det er, som der staar i Beretningen, i Strid med Aanden i Gødningsloven, at det skulde være legaliseret. I den Henseende kunde Taleren henvise til en fornylig afsluttet Retssag, der netop gav det Resultat. Vedkommende Firma blev idømt en Bøde af 1000 Kr.

Beretning fra Konsulent Nissen Dall.

Virksomheden er i alt væsentligt gaaet i samme Retning som tidligere. Statsbevillingen til Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse har lagt stort Beslag paa Konsulentens Tid. Det, at Rejsernes Varighed er nedsat fra 21 til 13 Dage og som Følge deraf Understøttelserne fra 125 Kr. til 75 Kr. har medført et forøget Arbejde, men Forandringen har fundet Bifald. Mange flere kunne nu aarlig faa Del i Understøttelsen end tidligere.

Hvad Lærestederne angaar, da er et udgaaet, men 2 nye komne i Stedet.

Konsulenten har overværet Afgangsprøven for Mejerister paa Dalum og Ladelund Mælkeriskoler, afgivet Betænkning over Foderlærlingenes Dagbøger og forskellige Mejerispørgsmaal, besvaret faglige Forespørgsler og overværet Dyrskuer og Delegeretmøder.

Beretning om Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed.

Til Forsøg og Konsulentvirksomhed er der ialt for 1904—05 bevilget 109,170 Kr., hvoraf de 20,000 Kr. medgaa til

lokale Markforsøg og Forevisningsmarker, og 15,000 Kr. til Præmiering af hele Markbrug eller Dele deraf. To Landboforeninger i Jylland, der ikke have opfyldt de stillede Betingelser med Hensyn til eget Bidrag, have maattet tilbagebetale 143 Kr. 50 Øre. I de nævnte 20,000 Kr. er indbefattet 400 Kr. til de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger og 75 Kr. til Klemensker Husmandsforening.

Der er fremsat Forslag om Oprettelsen af en Forsøgsstation i Fyen og til Ministeriet indgaaet med Indstilling om Flytning af Forsøgsstationen i Vester Hassing til Østergaard i Tylstrup, ligesom der ogsaa er fremsat Forslag om Bevilling til Iværksættelsen af Dyrkningsforsøg paa Bornholm, hvilket Forslag tidligere har været fremme, men ikke er blevet optaget paa Finansloven.

Foruden det sædvanlige Planteavlsmøde har der været afholdt flere Møder og været afgivet en Række af Betænkninger.

Af Tidsskrift for Landbrugets Planteavl er 11 Bind udkommet, ligesom der ogsaa er udgivet forskellige mindre Meddelelser.

Beretning om Prøver med Landbrugsredskaber og Maskiner.

Da den trykte Beretning om de foretagne Prøver paa Grund af indtrufne Omstændigheder ikke som sædvanlig havde været omsendt til Medlemmerne, men først var omdelt ved selve Generalforsamlingen, og Medlemmerne saaledes ikke i Forvejen var bekendt med dens Indhold, refererede Medlem af Maskinudvalget,

Gaardfæster Laub kortelig Indholdet af Beretningen. Indenfor Maskinudvalget var der sket den Forandring, at Statskonsulent Birk, der hidtil havde været Udvalgets Sekretær, nu var indtraadt som Medlem af Udvalget, og Inspektør Jørgensen, der tidligere havde været Sekretær, var nu paany indtraadt i denne Stilling.

Der var foretaget Prøver med Radsaamaskiner og en Gødningsspreder samt med amerikanske Plove og danske Efter-

ligninger. Den udførlige Beretning om Prøverne med Radsaamaskiner og Gødningsspredereren findes i »Tidsskrift for Landøkonomi«, 1904, 7. Hefte. Med Hensyn til Plovprøven var den tidligere omtalt under Uddelingen af Medailler.

Taleren ønskede derefter at gøre nogle almindelige Bemærkninger vedrørende Maskinudvalgets fremtidige Virksomhed, men disse Bemærkninger stod fuldstændig for hans egen Regning.

Samtidig med at Taleren kom ind som Medlem af Maskinudvalgei, blev den Bevilling, det hidtil havde raadet over, nedsat med 2000 Kr., og han fandt da Anledning til at se, om der ikke var Mulighed for at arbejde paa anden Maade end hidtil. Taleren foretog i den Anledning en Rejse til Tyskland, og han skal nu tillade sig i al Korhed at meddele, hvad han her fik at se. Han opsøgte først det store tyske Landbrugsselskab, som i meget ligner vort Landhusholdningsselskab, men medens vort hjemlige Selskab kun har ca. 800 Medlemmer med et aarligt Bidrag af 20 Kr. pr. Medlem, har det tyske Selskab 14,000 Medlemmer med et aarligt Bidrag af 20 Rmk. pr. Medlem, saa at det har Midler til Iværksættelsen af en betydelig Virksomhed. Paa Maskinomraadet arbejder det tyske Selskab næsten fuldstændigt som vort tidligere har arbejdet. Der afholdes hvert Aar en stor Udstilling, og ved denne foretages der Konkurrenceprøver med de Maskiner, man paa den Tid ønsker at faa prøvet. Selskabet bekoster Prøverne, medens Præmierne udsættes af andre Institutioner.

I Tyskland er der en Industri, som for Tiden har en særlig Interesse, nemlig Spiritusindustrien, og man har udsat Præmier for de bedste Konstruktioner af Spirituslamper til et Beløb af ikke mindre end 21,000 Kr., saa man kan forstaa, at der her kan arbejdes med Interesse for den Slags Prøver.

Som Leder af Prøverne er der ansat en Ingeniør, der tillige er Sekretær for Maskinudvalget. Naar Selskabet har organiseret det hele, samles Dommerne ligesom her paa det Sted, hvor man ønsker Prøverne afholdt, og de blive da samlede nogle Dage for at overvære Prøven og derefter afgive

Bedømmelse. Denne Maade at foretage Prøverne paa anser Ingeniøren for at være den bedste, fordi man derved faar Lejlighed til at anstille Sammenligninger mellem de Maskiner og Redskaber, som for Øjeblikket haves, og tillige Lejlighed til bt udpege den Genstand som den bedste, den som den næstbedste o. s. v.

Der findes ogsaa Prøvestationer i Tyskland og en saadan besøgte Taleren i Halle. Den er paa dette Sted forbunden med en Landbrugsinstitution, og Institutionens Lærer i Maskinvæsen er tillige Chef for Prøvestationen. Institutionen leverer Instrumenter, faststaaende Dampmaskiner o. s. v. Med Institutioneu er der forbundet et Agerbrug paa 300 Tdr. Land, hvor Prøverne kunne foretages. Her bliver væsentlig kun enkelte Maskiner prøvet ad Gangen, men meget indgaaende og i længere Tid, ja endog i et Aar og derover. Derefter samles Landmænd, som gøre sig bekendt med, hvorledes Arbejdet er foretaget, og udarbejde derefter en Beretning om Prøven. Til Prøvestationen kan indsendes Redskaber og Maskiner baade af Landboforeninger og Fabrikanter. Denne Prøvestation arbejder paa billige Vilkaar, idet Læreren i Maskinvæseu er fast ausat ved Anstalten, saa at hans Arbejde ved Prøverne kun lønnes med Diæter. Derhos maa de Fabrikanter, der ønske Maskiner prøvet, betale noget vist i Forhold til Maskinens Pris. Vedkommende Lærer i Maskinvæsen finder den her nævnte Maade at prøve Maskiner og Redskaber paa god. Ved den længere Prøvetid faar man Lejlighed til at lære at kende, hvad Maskinen virkelig duer til.

I Halle fik Taleren ogsaa Lejlighed til at blive bekendt med en Indkøbsforening for Maskiner. I 80erne begyndte dette Foreningsarbejde, og det første Aar gik det ikke rigtig godt. Omsætningen var kun 6000 Mark; man havde Forhandlere og Fabrikanter mod sig. Men Foreningen har arbejdet sig op, saa at Omsætningen nu er c. 2 Mill. Mark aarlig. Denne Indkøbsforening foranstalter ogsaa Prøver afholdte. Naar den vil købe en Maskine til Forhandling, sender den Maskinen ud til en bekendt dygtig Landmand og anmoder ham om at prøve den i længere Tid, og naar det har fundet Sted, rejser Foreningens Bestyrer, som er Ingeniør, ud til

denne Landmand og skaffer sig Oplysninger om Maskinen hos det Personale, der har arbejdet med den og kommer derved til et Resultat, som kan være vejledende for Landmændene.

Spørgsmaalet er nu, om man af de Maader at tage Sagen paa, som her ere nævnte, kan finde en Maade, som kan være anvendelig herhjemme. Hvor man, som herhjemme, til de egentlige Prøver kun har 2000 Kr. til Disposition aarlig, kan man ikke optage større Opgaver, og kun at optage Opgaver til Løsning hvert andet Aar er ikke tilstrækkeligt. Hvad det gælder om er at vejlede Landmændene og maaske ogsaa Fabrikanterne, men det store Apparat med Dommere til de store Konkurrenceprøver er meget vanskelig at sætte i Gang med de faa Midler, der haves til Raadighed, thi man faar ikke Folk til i den travle Tid af Aaret at være borte fra deres Hjem i maaske 8 Dage for at deltage i Bedømmelsen, og en Prøvestation kan næppe være andet end en Statsanstalt, men den kan man ikke faa for 2000 Kr. aarlig. Var der derfor ikke Mulighed for at faa noget gennemført i Lighed med, hvad der i dette Foraar fandt Sted ved Prøven med Radsaamaskiner og Gødningssprederen? Skulde det ikke kunne ordnes saaledes, at Maskinen eller Redskabet blev sendt ud til en Landmand, som da anstillede Forsøg med den. Det kunde nu tænkes, hvis Landbruget har Tillid til Maskinudvalget, at man, naar man ønsker at købe en eller anden Maskine, da henvender sig til Maskinudvalget med Anmodning om dets Bistand. Det kan da tage Redømmelsen af den paagældende Maskine i sine Hænder paa samme Maade som det sker ved den før nævnte Indkøbsforening. Der vil paa den Maade undgaas de ansvarsløse Anbefalinger for Maskiner, idet der bag ved hver Anbefaling da vil staa Folk, der have Ansvaret for deres Udtalelse.

Endelig burde man herhjemme holde sig à jour med, hvad der i Udlandet kommer frem paa Maskinomraadet, og hvilke Bedømmelser, der dèr fremkomme angaaende Maskinerne.

Hvad det gælder om, er at komme ind paa at kunne udrette noget gavnligt med de Midler, der staa til Raadighed. Det vilde i Talerens Øjne være en tiltalende Opgave at kunne klare sig med det, som Regering og Rigsdag vil give. Der

raabes nu om Stunder saa meget paa Statshjælp, at det kunde være rart, om man kunde vise, at der ogsaa kan arbejdes uden Hjælp fra Statens Side. Men dertil hører, at den Institution, der dannes, kan blive populær paa den Maade, at man har Tillid til den. Taleren vilde ønske, at Maskinudvalget kunde naa det Standpunkt, at nogle frygtede det, medens andre vilde forlade sig paa det.

Præsidenten antog, at de Meddelelser, som Hr. Laub her havde givet, nærmere vilde blive forhandlede i Maskinudvalget og ikke optagne til Diskussion her ved Generalforsamlingen.

Hofjægermester Bech vilde blot sige, at hvad Statshjælpen angik, var det ikke urimeligt her at stille Krav. Opgaven var stor, og man maatte følge med det nye, som kom frem. Den meningsløse Told paa Landbrugsmaskiner havde ydet Bidrag til Statskassen for langt mere end, hvad her var tilstrækkeligt, saa Landbruget havde noget tilgode.

Beretning fra Justitsraad Friis om Afsætning af danske Husdyr i Rusland.

Uagtet Forholdene saavel i Rusland — Krigen — som i Danmark — Mund- og Klovesygen i Stevns Herred — har været mindre heldige for Afsætningen, har Resultatet dog været ret tilfredsstillende, men naturligvis ville de for Tiden i Rusland herskende Forhold ikke undlade at øve deres Indflydelse, saa at man maa være forberedt paa et mindre heldigt Resultat i den første Tid, eftersom Krigen sluger de Midler, der ellers vilde kunne anvendes i andre Retninger, altsaa ogsaa i Landbrugsøjemed. Alt tyder imidlertid paa, at der i Rusland vil kunne oparbejdes et Marked, som vil være af Betydning for Danmark, og Justitsraad Friis haaber, at den Dag vil komme, da Danmark har et Depot i Rusland, efter som det sikkert vil bringe Liv i Afsætningen.

I Aarets Løb er der herfra og til Rusland indført 497 Dyr, hvilke repræsentere en Indkøbsværdi af c. 105,000 Kr. Af disse Dyr var 409 Køer og Kvier, hvoraf 130 vare fortrinlige Dyr, Resten gode 2den Klasses Dyr. I 88 Dage har

Justitsraad Friis været paa Rejse i Rusland og har der besøgt en Del Godser og Dyrskuerne i Dorport og Krementschug. Paa det førstnævnte Skue var i Aar det røde Kvæg i absolut Majoritet, og paa det andet Sted viste det sig, at man der begynder at faa Interesse for Malkekvæg og Mejeridrift. Til et Møde af Opdrættere i Gouvernementet Smolensk er Justitsraaden anmodet om at sende Beskrivelser af og Oplysninger om det røde danske Kvæg, og navnlig Oplysninger om Størrelsen, idet man lægger megen Vægt herpaa.

Meddelelser fra Præsidiet.

Udsendelse af en landbrugskyndig Mand til Island.

Kammerherre Sehested skulde fatte sig meget kort og det saa meget mere, som der her kun er Tale om en foreløbig Meddelelse. Denne gaar ud paa, at Præsidiet har besluttet at sende en Mand til Island med den Opgave at sætte sig ind i Landbrugets forskellige Forhold deroppe, undersøge Betingelserne for en bedre Udvikling og afgive Beretning om, paa hvilken Maade der kan ydes det islandske Landbrug virksom Støtte. Selskabets Medlemmer ere bekendte med, at Landhusholdningsselskabet blandt sine Opgaver ogsaa har den at støtte og hjælpe vore Bilande, og det er ogsaa bekendt, at Selskabet i de sidste 25 à 30 Aar paa en meget virksom Maade har sat sig i Forbindelse med Island derved, at Inspektør Feilberg gentagne Gange paa Selskabets Opfordring har gjort Rejser til Island og hjembragt Oplysninger, som have været af den største Betydning. Da Inspektør Feilberg første Gang — i 1876 — besøgte Island paa Selskabets Vegne og afgav Beretning om denne Rejse, fremgik det deraf, at Island paa Landbrugets som paa andre Omraader stod paa et meget primitivt Standpunkt. Inspektør Feilberg formede Resultatet af sine Undersøgelser i den lille Sætning: Det er Islænderne selv, der maa indlede og gennemføre Islands Kulturopgaver ogsaa paa Landbrugets Omraader. Dette er da blevet Grundsætningen for Landhusholdningsselskabets Forhold til Island, og det viste sig, da

Inspektør Feilberg 20 Aar efter besøgte Island og gjorde Rede for Fremskridtene siden første Gang, han besøgte Island, at der var sket en overordentlig stor Fremgang uden nogen væsentlig Indgriben fra dansk Side. Alene den Støtte, som er ydet ved Rejser til Island og ved Opmuntring til at tage fat paa at skabe bedre Forhold, har været af den største Betydning. Fra 1896 og til nu har Udviklingen taget et yderligere Opsving paa Island, hvorfor der nu er Spørgsmaal om atter at sende en Mand til Island, men denne Gang bliver det ikke Inspektør Feilberg. Han ønskede i 1898 at trække sig tilbage fra Posten som Selskabets Tillidsmand paa dette Omraade, men samtidig sørgede han for, at den af ham saa fortjenstfuldt indledede Gerning ikke kom til at hvile, idet han stillede Midler til Raadighed for Udsendelsen af en Mand til Island i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Til Sagens nærmere Ordning flnder et Samarbejde Sted med Foreningen »De danske Atlanterhavsøer.

Landbrugsmusæet og den permanente Redskabs- og Maskinudstilling i Lyngby.

Statskonsulent K. Hansen har efter Opfordring fra Præsidiet lovet at give en Meddelelse om Landbrugsmusæet og den permanente Redskabs- og Maskinudstilling.

Forholdet ved Musæet er gaaet sin jævne Gang, eftersom der ikke er indtruffet ny Begivenheder af særlig Interesse. Samlingen i Lyngby er sidste Aar ligesom tidligere Aar forøget en Del, idet der stadig indkommer forskellige Ting, som Folk, der interesserer sig for Musæet, indsender dertil, ligesom der ogsaa købes en eller anden Genstand, som man mener har særlig Interesse. I det forløbne Aar er der saaledes i det hele tilkommet 250 Nummere. Det maa her nævnes, at der ogsaa fra Slesvig er indsendt Genstande til Musæet, og der er Grund til at notere dette, eftersom der ikke er Tvivl om, at der ogsaa i Sønderjylland ligesom i Kongeriget Danmark henligger mangfoldige Ting, som ere af stor Værdi for en saadan Samling, som her tales om. Ja selv fra Island er tilsendt Musæet Genstande — det er den

første Sending, der er kommet derfra — og det var ønskeligt, at det ikke blev den sidste, eftersom der utvivlsomt deroppe fra vilde kunne tilvejebringes en Del Genstande, som kunde belyse Landbrugets Udvikling deroppe og derigennem en Side af Islands Kulturhistorie.

Det er ejendommeligt, at man ikke noget Sted i Udlandet har lagt sig efter en Indsamling af saadanne Genstande, som her er Tale om, eftersom de jo vilde kunne belyse Landbrugets Udvikling og Kaar gennem forskellige Tidsaldre. I det mindste er det ikke mig bekendt, at der noget Sted i Udlandet findes nævneværdige Samlinger af den Art, og det fremgaar ogsaa af Beretninger og Artikler i fremmede Tidsskrifter og fra Folk her i Landet, som have Interesse for Sagen, at det er en ganske enestaaende Samling, som man her er i Besiddelse af.

Hvad der forefindes i Musæet i Lyngby maa dog egentlig kun betragtes som en Begyndelse, thi der er, som sagt, ikke Tvivl om, at et stort Materiale er spredt Landet over, og det maa være Fremtidens Sag at faa det samlet og bevaret; men helst maatte dette ske snart, thi for hver Dag der gaar, udsættes det for Ødelæggelse.

Besøget har sidste Aar været omtrent som tidligere. I de første Aar Musæet var aabent, var det hovedsagelig besøgende fra Hovedstaden, der kom, men dette Besøg er nu i Aftagende, medens det er ubetinget tiltagende fra Landet, og navnlig er Antallet af Selskaber, der komme som besøgende, i betydelig Stigning. At Forholdet er blevet saadant, maa betragtes som glædeligt, thi det er efter Talerens Opfattelse netop saaledes, at Selskaber, der aflægge Besøg i Musæet, have det største Udbytte deraf og det af praktiske Grunde. Den, der ledsager Selskabet og forklarer Genstandene, kan ofre sig for det, idet han har den samlede Mængde om sig, medens det med de smaa Midler, der staa til Raadighed, er uoverkommeligt at ofre den samme Tid paa Enkeltmand.

Antallet af Besøg af Udlændinge er ogsaa stigende, og i det hele taget kommer der, som tidligere sagt, mange fra Landet, hovedsagelig fra de nærmest liggende Landsdele. Et ikke saa lille Kontingent af besøgende yde Børneskoler. Ved

Besøg af større Selskaber lægges der fra Musæets Side Vægt paa at give de besøgende den bedst mulige Vejledning. Man er imidlertid ikke i Stand til ved egne Kræfter at bestride dette, idet det jo ofte hænder, at flere Selskaber komme samtidig, men man regner da paa Bistand fra Lærerne ved den hosliggende Landbrugsskole og Grundtvigs Højskole, og det er sikkert den bedste Vejledning der paa den Maade gives, idet disse Lærere jo have Jnteresse for Sagen og ere sagkyndige.

Hvad dernæst
den permanente Redskabs- og Maskinudstilling

angaar, da vil det sikkert mindes, at der ved sidste Generalforsamling blev givet Meddelelse om, at der tidligere var gjort Forsøg paa at iværksætte en saadan Udstilling; men den i den bekendte Udvalgsbetænkning fremsatte Plan blev dog ikke realiseret, og Grunden dertil er vel nok den, at Tiden til Løsningen af en saadan Opgave ikke endnu var moden. Man er derfor gaaet frem ad anden Vej og har faaet en Udstilling bragt til Veje. Det er imidlertid klart, at en Udstilling, som først er anlagt ifjor, ikke har kunnet undergaa nogen væsentlig Forandring. I Selskabets sidste Aarsberetning findes en Fortegnelse over de Firmaer paa Maskinvæsenets Omraade, som have ydet deres Medvirkning ved Oprettelsen af denne Udstilling ved at udstille deres Sager. Den eneste Forandring, der her er foregaaet, er, at der er kommet enkelte nye Udstillere til, og hvad de udstillede Genstande angaar, da ere de ikke paa noget væsentligt Punkt forskellige fra, hvad der fandtes udstillet ifjor ved den sidste Beretnings Affattelse. I Forhold til Pladsen, der er til Raadighed, er Udstillingen temmelig fyldig; de mest gængse Redskaber og Maskiner findes udstillede.

Taleren havde den Opfattelse, at det var en meget nyttig Foranstaltning at skabe en Udstilling af det nyeste og bedste og mest formaalstjenlige vedrørende Landbruget paa Redskabs- og Maskinvæsenets Omraade. Før Udstillingen blev etableret, blev der fra forskellige Sider og ikke mindst

fra de samvirkende sjællandske Landboforeningers Side gjort opmærksom paa det hensigtsmæssige i en saadan Foranstaltning, og Taleren kunde kun finde Rigtigheden af denne Betragtning bekræftet. Samlingen studeres med den største Interesse af de besøgende Landmænd, saa at det ofte kniber for dem at løsrive sig derfra. De kunne ikke blive færdige med at undersøge, sammenligne og drøfte med hinanden de og de Fordele ved den og den Maskine og opnotere alle de Oplysninger, de kunne faa, samt hvad de selv have at bemærke. Landmændene kunne her under gunstige Forhold anstille deres Betragtninger og træffe deres Valg, og Maskinfabrikanterne og Forhandlerne, som have udstillet, have vistnok ogsaa faaet at føle Fordelene ved den her etablerede Udstilling. Taleren troede forøvrigt ogsaa at have Eksempler paa, at Udlændinge, der have besøgt Udstillingen, ere traadte i Forbindelse med vedkommende Firmaer om Køb.

En Vanskelighed, der er forbunden med en saadan Udstilling, er, at den fordrer megen Plads. Der er til den blevet opført en Bygning, som er 50 Alen lang og 25 Alen bred, og den mente man kunde optage ikke saa lidt. Materialet kan nu egentlig heller ikke siges at være for tæt sammenpakket, men der kan dog godt være Brug for betydelig mere Plads. Det er en Fordel ved Udstillinger af den Art, at de besøgende kunne komme til nøje at se alle Enkeltheder, men det er jo ikke saa let at komme til, naar Pladsforholdene er indskrænkede, og Materialet er tilstede i stort Antal. Dette er et Punkt, som man bør have i Erindring ved Ordningen af Udstillinger andetsteds.

Oprindelig var det Tanken, at disse permanente Udstillinger af Redskaber og Maskiner væsentlig skulde omfatte, hvad der var anerkendt eller præmieret ved en Arbejdsprøve, men hvad der er udstillet svarer ikke til denne Forudsætning, og det af den simple Grund, at det er vanskeligt for ikke at sige umuligt at faa det gennemført, thi de Herrer, der udstille, ere ikke interesserede i at udstille et Redskab eller en Maskine, som for 10 à 20 Aar siden er bleven anerkendt eller præmieret, eftersom man paa bedste Maade søger at afhjælpe de Mangler, som Prøverne have udvist

vare tilstede, og det gælder jo netop ogsaa om at se de Maskiner, ved hvilke de paaviste Mangler ere afhjulpne. En anden Sag er det, at det maaske kunde være ønskeligt at finde en Ordning, hvorved de Redskaber og Maskiner, der herefter blive anerkendte eller præmierede som de bedste, kunde blive udstillede straks derefter.

Beretning fra Udvalget angaaende Revision af landøkonomiske Fællesforetagenders Driftsregnskaber.

Sekretær Hertel: Som det vil erindres, holdt Regeringskonsulent R. Schou i 1902 i Landhusholdningsselskabet et Foredrag om Revision af landøkonomiske Fællesforetagenders Driftsregnskaber og henpegede da paa den Risiko, som for Andelshaverne var tilstede, saaledes at de kunde komme til at træde til med rede Penge. Denne Risiko, mente Regeringskonsulent Schou, gjorde det ønskeligt, at der blev indført en virkelig Kontrol med Driften, I Diskussionen efter Foredraget blev det hævdet, at Revisionsspørgsmaalet burde grundig overvejes, og at her var en Opgave, som burde tages op til Løsning. Foranlediget af disse Udtalelser blev Sagen drøftet af Præsidiet, som da besluttede at rette en Henvendelse til Andelsudvalget med Spørgsmaal, om det i Forening med Landhusholdningsselskabet vilde nedsætte et Udvalg med den Opgave at overveje, hvorledes landøkonomiske Fællesforetagender formaalstjenligst kunde sikre sig en tidssvarende og paalidelig Revision. Andelsudvalget besvarede det stillede Spørgsmaal bekræftende, og Udvalget kom til at bestaa af d'Hrr.: Folketingsmand Blem, Direktør Severin Jørgensen og Folketingsmand C. Hansen, Vinde, valgte af Andelsudvalget, Grosserer Chr. Erichsen, Direktør Fr. Møller og Regeringskonsulent R. Schou, valgte af Selskabet.

Fra dette Udvalg har Selskabet faaet en ret udførlig Betænkning, men da Præsidiet endnu ikke har haft Lejlighed til at tage endeligt Standpunkt til Udvalgets Forslag, skal her kun gives en foreløbig Meddelelse om det Resultat, hvortil Udvalget er kommet. Udvalget hævder, at den nuværende Revision byder Sikkerhed for, at Pengene ikke gaa i frem-

mede Lommer, men den byder ikke Sikkerhed for, at Driften er saa økonomisk, som den burde være, hvorfor det vilde være ønskeligt at faa indrettet en kritisk Revision, og i den Henseende foreslaar Udvalget, at der oprettes et Revisionskontor, antages en Hovedrevisor og et Antal Revisionskonsulenter. Denne Institution skal imidlertid ikke overflødiggøre den nuværende Revision, men træde kritisk til, foretage en kritisk Revision af Virksomheden, og herpaa lægger Udvalget stor Vægt.

Konsulentmødernes fremtidige Ordning.

Præsidenten: I »Tidsskrift for Landøkonomi« er der givet en Meddelelse om den forandrede Form, hvorunder Konsulentmødet i Aar forsøgsvis er afholdt. Konsulentmøderne ere efterhaanden komne til at samle en saa stor Kreds af Deltagere om sig, at det var vanskeligt paa én Dag at faa et fyldestgørende Resultat ud af Møderne, og man gik derfor til at ændre den Ramme indenfor hvilken Møderne holdtes, saaledes at de omfatte to Dage og det paa den Maade, at den første Dag udelukkende er forbeholdt Konsulenterne til Forhandling om de Sager, som de maatte ønske at fremføre, og med Ret til at indbyde saadanne Mænd, som de mene kunne yde Bidrag til en indgaaende Drøftelse af Sagerne. Denne Del af Mødet omfatter 3 Sektioner: en for Husdyrbrug, en for Planteavl og en for Mejeribrug, og hver af disse Sektioner ledes af en Statskonsulent som Formand. Paa Mødet den anden Dag — det almindelige Konsulentmøde — afgiver da hver af disse Sektioners Formænd en Meddelelse om, hvad der er passeret i vedkommende Sektion.

Forinden Mødets Afholdelse bleve Foreningskonsulenterne opfordrede til at indsende Meddelelse om, i hvilken Sektion de ønskede at deltage, men forøvrigt var Tiden for Sektionernes Møder fastsat saaledes, at der kunde deltages i alle 3 Møder.

Det Resultat, man er kommen til ved dette Forsøg, synes at være glædeligt, thi man har faaet det Indtryk, at ikke alene Statskonsulenterne, men ogsaa Foreningskonsulen-

terne have været tilfredse med den trufne Ordning, som antagelig vil blive fortsat næste Aar.

Endvidere skal gøres opmærksom paa, at der tidligere og med nogen Grund har været anket over, at Resultatet af Forhandlingerne paa Konsulentmøderne fremkom for sent, nemlig naar den samlede Konsulentberetning udkom, og den udkommer jo først langt ind i det følgende Aar. Denne Beretning har jo altid foruden Beretning om Forhandlingerne paa Konsulentmødet indeholdt Beretning om de enkelte Konsulenters Virksomhed, men med Ministeriets Samtykke er det nu blevet ordnet paa den Maade, at Referatet af Forhandlingerne paa Konsulentmødet skal udgøre en Del for sig, og skal udkomme kort efter Mødets Afholdelse, medens den øvrige Del af Beretningen først udkommer som sædvanlig hen i Aaret, naar alle Konsulentberetningerne ere samlede. Nævnte Referat vil blive offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi« og vil i Særtryk blive omdelt til dem, der tidligere har faaet Særtryk af Konsulentberetningen tilstillet.

Mejerskers og Mejeristers Videreudannelse.

Præsidenten: Som tidligere antydet, er der sket en Ændring i Ordningen af Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse. Den Hovedforandring, der er sket, er, at Rejserne, der tidligere varede 21 Dage, nu ere afkortede til 13 Dage, da der ikke er Tvivl om, at de Rejsende efter den Maade, hvorpaa Mejeriväsenet nu er ordnet, paa 13 Dage ville lære lige saa meget som tidligere paa 21 Dage. Der er derhos draget Omsorg for, at ikke samme Person kan faa Understøttelse baade af de Midler, der uddeles gennem Amtsskoleraadene, og af de Midler, der gives til Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse, og som uddeles gennem Landhusholdningsselskabet.

Virksomhedsplan og Budget for Aaret 1. April 1905—31. Marts 1906.

Inspektør Feilberg vilde henstille, om det ikke kunde tænkes, at den Konsulent, der er ansat paa Færøerne, kunde

faa Lejlighed til at deltage i Konsulentmøderne. Det vilde naturligvis medføre forøget Bekostning, men Taleren vilde dog tillade sig at henstille til Præsidiet at tage denne Sag under Overvejelse. Det er jo nemlig givet, at det vilde være heldigt, om vore Besiddelser nord paa kunde komme i Forbindelse med Forholdene hernede, og et ypperligt Middel dertil vilde være, at Konsulenten paa Færøerne kom i Forbindelse med Landets øvrige Konsulenter.

Taleren vilde benytte Lejligheden til at takke Præsidiet, fordi det har optaget Sagen om Udsendelsen af en landbrugskyndig Mand til Island i det kommende Aar, og særlig vilde han takke, fordi det Grundlag, hvorpaa Arbejdet for Island tænkes fortsat, er det samme som hidtil, nemlig Hjælp til Selvhjælp.

Præsidenten: Præsidiet skal gøre, hvad det formaar, for at skaffe Konsulenten for Færøerne Adgang til at overvære Konsulentmøderne, men der maa her gøres opmærksom paa, at Konsulenten for Færøerne sorterer under Justitsministeriet, og Landhusholdningsselskabet maa altsaa henvende sig til Justitsministeriet for at faa udvirket Tilladelse til, at Konsulenten kan komme til at deltage i Møderne.

Forslag til Virksomhedsplan for 1905—6 og Forslag til Budget for samme Tidsrum vedtoges.

Generalforsamlingen hævedes.

Budget for Regnskabsaaret 1. April 1905 til 31. Marts 1906.

Konto		Budget for 1904—05		Forslag til Budget for 1905—06			
				Specialsum		Hovedsum	
	I. Løbende Indtægter og Udgifter *vedrørende Selskabets ordinære Virksomhed.*	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt	Udgift
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1	Medlemskontingenter	15800	»	15800	»		
2	Renter og Depositogebyr	10600	140	10600	140		
3	Statens Tilskud til Selskabets alm. Virksomhed	3200	»	3200	»		
4	Bidrag fra det Classenske Fideikommis	1600	»	1600	»		
5	— - den Raben-Levetzauske Fond	1000	»	1000	»		
6	— - Etatsraad Schou og Hustrus Stiftelse	200	»	200	»		
7	Plantekulturen	»	400	»	400		
8	Husdyrbruget	»	400	»	400		
9	Mælkeribruget (fra Staten 3000 Kr.)	3000	4100	3000	4100		
10	Agrikulturkemisk Virksomhed	»	200	»	200		
11	Udarbejdelse og Trykning af landøkonomiske Skrifter	800	4000	800	4000		
12	Anskaffelse og Uddeling af Skrifter	»	6000	»	6000		
13	Selskabets Foredrags- og Diskussionsmøder	»	600	»	600		
14	Selskabets Bestyrelses- og Udvalgsmøder	»	200	»	200		
15	Undersøgelsesrejser m. m.	»	600	»	600		
16	Selskabets Lærlinger	»	200	»	200		
17	Hædersbelønninger for Landboflid	»	400	»	400		

20	Lønninger og Enkeunderstøttelser	»	10010	»	10010		
21	Husleje og Inventarium (fra Staten 2000 Kr.)	2400	4500	2400	4500		
22	Regnskabets Revision.....	»	120	»	120		
23	Bekendtgørelser	»	150	»	150		
24	Fragt og Porto	»	1400	»	1400		
25	Kontoret	»	2500	»	2500		
26	Forskelligt.....	200	200	200	200		
27	Ledelsen af den landøkonomiske Konsulentvirksomhed (fra Staten 6000 Kr.)	6000	6000	6000	6000		
28	Kontrol med Lagre af dansk Korn og Foderst. i Frih.	3000	3000	3000	3000		
29	Udgivelsen af Tidsskrift for Landøkonomi	2400	2400	2400	2400		
	Tilsammen...	50200	48120			50200	48120
	II. Kapital-Indtægter og -Udgifter *vedrørende Selskabets selvstændige Formue.*						
	Forventet Kassebeholdning $^{1}/_{4}$ 1905.....	(167)	»	167	»		
	Indfriet Laan	»	4000	»	4000		
	Nyt Laan.....	1920	»	1920	»		
						2087	4000
	Ialt...	52287	52120	.....	.....	52287	52120
	Forventet Kassebeholdning $^{31}/_{3}$ 1906.....	.....	(167)	.....	.....	»	167
	Balance...	52287	52287	.....	.....	52287	52287

Forsendelse af Kartofler.

I November Maaned f. A. henstillede Landhusholdningsselskabet til Generaldirektionen for De danske Statsbaner, at der om Vinteren ikke blev anvendt aabne Vogne til Forsendelse af Kartofler, men derimod Vogne, der give nogen Garanti for, at Kartoflerne ikke fryse under Forsendelsen og derved ankomme til Modtagelsesstedet i en Tilstand, der gør dem lidet skikkede til Menneskeføde.

Under 21. December f. A. modtog Selskabet herpaa en saalydende Svarskrivelse:

»I Anledning af Selskabets Skrivelse af 1. November meddeles, at det vil blive paalagt Stationerne i den kolde Aarstid stedse at levere lukkede Vogne til Kartoffelforsendelser baade i Vognladninger — som det iøvrigt allerede nu i Reglen sker — og som Stykgods. Det vil endvidere blive tilladt, at de til vognladningsvise Forsendelser leverede Vogne, saafremt saadant ønskes, kunne opvarmes forinden Læsningen ved Afsenderens egen Foranstaltning under Stationens Tilsyn.

For yderligere at imødekomme det af Landhusholdningsselskabet udtalte Ønske, er man fremdeles betænkt paa at søge optaget en Tilføjelse til Godsreglementet, hvorefter der i den kolde Aarstid paa særlig Bestilling mod en Tillægsbetaling af 6 Kr. pr. Vogn skal kunne leveres Specialvogne med dobbelte Vægge (Vogne, der om Sommeren benyttes som Afkølingsvogne) til Befordring af Kartofler i Vognladninger. Ogsaa disse Vogne ville i Forvejen kunne opvarmes ved Afsenderens egen Foranstaltning, saafremt saadant ønskes.«

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavns Frihavn i Aaret 1904.

Af *James Høyer*, Inspektør.

I det Kontrollen hermed fremlægger Beretning om Virksomheden i 1904 skal den udtale, at Aaret i det Store og Hele har været et jævnt, roligt Arbejdsaar, uden særlige Begivenheder indenfor Kontrollens Omraade. Naar undtages, at Majsen særlig i Aarets første Maaneder viste en utilfredsstillende Kvalitet og at Bomuldsfrøkagerne med Hensyn til Skalholdighed og Haardhed gav Anledning til Klager, maa alle andre fremmede Kornsorter og Foderstoffer i det væsentligste siges at være fremkomne i god Kondition.

Majs. Der er af denne Artikel kontrolleret ca. 32,000 Tons, dels fra Nordamerika, dels fra Sortehavet og Donaulandene. Kun en ringe Del var fra La Plata, indført over Hamborg. Særlig den nordamerikanske Majs gav Anledning til Vanskeligheder, idet denne Majs for en Del kom frem i fugtig, tildels varm Kondition. Selv den Majs, som tilsyneladende kom godt frem, viste sig vanskelig at holde under Lagringen. Majsen fra Sortehavet og Donaulandene var derimod god. Enkelte Partier La Plata Majs kom varm an, noget befængt med Krebs. Importen af Majs var betydelig mindre end foregaaende Aar, hvilket selvfølgelig maatte influere paa det Kvantum, som kom

under Kontrol. I 1903 kontrolleredes saaledes ca. 51,000 Tons.

Bomuldsfrøkager. Importen af denne Kage viste en sund Vare, men Kvaliteten kunde gjennemgaaende ikke roses, idet Kagerne ganske lignede de senere Aars Produktion, nemlig mørke i Farven, temmelig rige paa Skaller og som Regel meget haarde. Der kunde ganske vist findes smukke, lyse Kager, men det var rene Undtagelser. Naar man nu erindrer, at Landmændene altid forlange lyse, porøse og skalfrie Kager, vil man forstaa, at netop denne Kage, der i saa høj Grad benyttes som Foder, har beredt Kontrollen mange Vanskeligheder. Der kontrolleredes ca. 19,750 Tons imod ca. 27,000 Tons forrige Aar. Importen var ca. 25,000 Tons eller lidt mindre end i 1903.

Af Bomuldsfrøkager, slaaede af Bombay-Frø, importeredes ca. 400 Tons fra England, ligesom en mindre Post, slaaede i Rusland, indkom fra St. Petersborg. Begge disse Kager udviste en ganske smuk, lys Farve og indeholdt kun faa Skaller, men vare temmelig haarde. Med Hensyn til Foderværdien staar særlig Bombay-Kagen ganske sikkert et godt Stykke under den amerikanske Kage.

Bomuldsfrømel har gjennemgaaende staaet paa Højde med de foregaaende Aars Leveringer, og da dette Foderstof, ifølge foreliggende Analyser, har et særdeles godt Indhold, der kommer temmelig nær Indholdet af gode, amerikanske Bomuldsfrøkager, maa det nærmest forbause, at Landmændene i forholdsvis ringe Grad benytte det. Rent praktisk set synes det dog at byde flere Fordele i Modsætning til Kagerne; disse ere jo haarde og fremkomme i Sække fra 200 til 280 Pd. pr. Sæk, altsaa ret uhandelige Sække, med som oftest daarlig Emballage, som giver en Del Spild. Melet derimod, som først og fremmest udelukker Haardhed, kommer i smaa Sække à 100 Pd., let haandterlige og i ren, hel Emballage. Saafremt ikke Landmændene af ganske særlige

Grunde foretrække Kagerne, maa man vel slutte, at Ukjendskab til Bomuldsfrømelet forhindrer en større og mere udbredt Benyttelse. Der er kontrolleret ca. 33,000 Centner imod ca. 42,000 Centner i 1903.

Solsikkekager ere i overvejende Grad importerede fra Sydrusland og der er kontrolleret ca. 145,500 Centner imod ca. 160,000 Centner foregaaende Aar. Naar undtages en enkelt Ladning, som kom frem i endogsaa meget harsk Tilstand, maa Kvaliteten i det hele siges at have været god. Kontrollen har i nogle Tilfælde haft Vanskeligheder, fordi den anerkjendte en Kage, som faldt noget haard og temmelig mørk. Det skal derfor fremhæves her, at paagjældende Kage absolut var en god Kage, som med Hensyn til Indhold stod betydelig over de almindelige lyse Kager, der indeholde langt flere Skaller og altsaa have ringere Foderværdi. Man kan rolig hævde, at en Solsikkekage, som er let at bryde itu, indeholder Skaller i stor Mængde, og foruden at saadanne Kager, som nævnt, have ringere Foderværdi, indeholde de den Fare, at de kunne være meget befængte med Skimmelsvamp. Da Skimmelsvamp ikke, eller dog kun uhyre vanskeligt, kan skjelnes fra Brudstykker af den hvide Solsikkekjærne uden Mikroskopens Hjælp, vil man forstaa, at Kontrollen maa vægre sig ved at anerkjende skalholdige Kager som gode, sunde Varer. Her menes selvfølgelig Kager, som i særlig Grad indeholde Skaller, thi helt undgaa Kager med Skaller, lader sig ikke praktisere alene af den Grund, at Skaller i enkelte Partier kunne være saa findelte, at de daarligt lade sig paavise. Et Parti ostindiske Solsikkekager maatte Kontrollen nægte at kontrollere, da disse i høj Grad indeholdt Skaller og tillige vare noget harske.

Hampefrøkager. Ligesom foregaaende Aar har Importen af disse Kager været forholdsvis ringe. Der blev kontrolleret ca. 6400 Centner imod ca. 960 Centner i 1903. Det var hovedsagelig tynde Kager, og Skimmel-

svamp eller Mug, som Hampefrøkager i højere Grad end andre Oliekager ere udsatte for, fandtes kun ganske undtagelsesvis, saa baade Kvalitet og Kagens Opbevaringstilstand maa siges at have været god.

Rapskager. Heraf passerede ca. 42,000 Centner Kontrollen imod ca. 17,000 Centner i 1903. Kagerne vare dels franske, dels, og i overvejende Grad, sydrussiske. Kvaliteten var efter den ydre Bedømmelse god, men som sædvanlig kom denne Kage frem med meget Brud til lige stor Gene for Importørerne som for Konsumenterne. Kagen i sig selv er jo meget skør, og en Forandring i dette Forhold kan derfor næppe nogensinde paaregnes.

Jordnødkager. Ligesom Rapskagen fra Rusland giver denne Kage meget Brud. Kontrollen er enkeltvis truffen paa harske Kager samt Kager med mange Haar, men i Almindelighed udviste Jordnødkagen en god Kvalitet. Der blev kontrolleret ca. 18,000 Centner mod ca. 6000 Centner ifjor.

Palmekager. Heraf er kontrolleret ca. 1300 Centner mod ca. 1700 Centner i 1903. Kvaliteten var den kjendte gode Liverpoolkage, som sjælden giver Anledning til Klage af nogen Art.

Hørfrø-, Sesam- og Kokoskager have kun været fremme i mindre Partier og Kontrollen har derfor kun omfattet tilsammen ca. 550 Centner imod ca. 1100 Centner i 1903.

Majskager repræsenteres gjennem Kontrollen ved ca. 850 Centner. Denne Kage, som importeres fra Nordamerika, gjør et overordentlig tiltalende Indtryk; den er rent ud sagt appetitlig at se.

Majsgryn. Et lille Parti paa 400 Centner kom under Kontrol, og

Risaffald samt Bibby- og Sesamkagemel er kontrolleret med tilsammen ca. 1100 Centner.

Hvedeklid. Importen heraf omfattede baade engelske, sydrussiske og amerikanske Klid, sidstnævnte Sort dog kun i ringe Mængde. Der kontrolleredes tilsammen ca. 165,300 Centner eller ca. 8300 Tons imod ca. 7300 Tons i 1903. Kvaliteten var gjennemgaaende god og sund.

Majs-Glutenfoder er kontrolleret med ca. 3450 Centner mod ca. 5500 Centner i 1903, og af

Hvedemel, amerikansk, blev losset under Kontrollens Tilsyn ca. 6600 Centner.

Kontrol af fremmed Korn har omfattet følgende Sorter:

Hvede, amerikansk, er kontrolleret med ca. 25,000 Centner mod ca. 21,000 Centner i 1903. Der er heller ikke i 1904 fundet Løg i Hveden, som Tilfældet var i 1901. Ligeledes har Brand været i ringere Grad paaviselig end forrige Aar.

Rug fra Rusland. Heraf er kontrolleret ca. 57,000 Centner mod ca. 133,000 Centner i 1903. Kvaliteten har været ganske som foregaaende Aar, sund, men mere eller mindre uren.

Byg, russisk. Kontrollen heraf har omfattet et betydeligt Kvantum, nemlig ca. 380,000 Centner eller ca. 19,000 Tons imod ca. 188,000 Centner eller ca. 9400 Tons i 1903. Ligesom ifjor har denne Kornsort skabt ikke saa faa Vanskeligheder for Kontrollen, dels som Følge af Urenhed og dels fordi Kvalitetsvægten kan falde saa højst forskjellig. Kontrollen finder derfor Anledning til at gjentage, at det saa at sige er ganske umuligt at fremstille paalidelige Gjennemsnitsprøver og i endnu højere

Grad paalidelige Kvalitetsvægte. Saavel Prøven som Kvalitetsvægten er ganske afhængig af Tilfældigheder, og det har vist sig gjentagende Gange, at Byg, som Kontrollen har modtaget enten fra Skib eller fra Pakhus efter forudgaaende, samvittighedsfuld Undersøgelse og Kvalitetsvejning, har mødt Protest ved Ankomsten til vedkommende Modtager, som har fundet Udsættelse baade paa selve Kvaliteten og dennes Vægt. Dette kan følgelig kun forklares ved, at Tilfældigheder gjør sig gjældende ved Udtagelsen af den Prøve, som skal danne Grundlaget saavel for Bedømmelsen som for Kvalitetsvejningen, thi det er jo ganske klart, at indeholder den udtagne Prøve tilfældig megen Urenhed og smaa, lette Topkjærner, saa vil hverken Kvalitet eller dennes Vægt tilfredsstille. Det er derfor meget nødvendigt, at en Prøve, naar denne skal udtages, f. Ex. af en Vognladning, ikke tages øverst i Sækkene, hvor altid Straa, lette Korn og Støv samler sig, men derimod godt nede i Sækkene. Dersom denne nødvendige Regel altid — og af alle — fulgtes, vilde Vanskelighederne ganske sikkert i de fleste Tilfælde udeblive.

Den samlede Kontrol, derunder indbefattet Prøvetagning, udviser i 1904 følgende Varer og Kvantummer:

Majs	63,348,231	Pund.
Havre, dansk	37,072	—
Hvede, fremmed	2,500,342	—
Rug, —	5,671,031	—
Byg —	37,983,668	—
Majs-Glutenfoder	345,135	—
Bomuldsfrokager	39,498,139	—
Bomuldsfromel	3,262,200	—
Solsikkekager, russiske	14,546,792	—
Rapskager, fremmede	4,204,649	—
Hampefrokager, russiske	639,335	—
Palmekager, engelske	127,041	—
Jordnødkager, franske	1,779,711	—
Sesamkager	12,000	—
Kokoskager	29,221	—
Hørfrøkager	15,069	—

Majskager	86,036	Pund.
Hvedeklid, fremmede	16,531,501	—
Risaffald	42,335	—
Majsgryn	40,000	—
Hvedemel, amerikansk	663,200	—
Sesamkagemel	60,911	—
Bibbykagemel	7,600	—
Hørfrø	10,940	—
Tilsammen...	191,442,159	Pund.

Iøvrigt henvises til Tabel I, som viser, hvorledes Kontrollen fordeler sig paa Aarets forskjellige Maaneder.

I Aarets Løb er der udfærdiget ialt 7579 Certifikater og Attester og de enkelte Forretningers Antal udgjør 9090, hvilket giver henholdsvis 25 og 30 pr. Dag, naar Aarets Arbejdsdage regnes til 300.

Paa given Foranledning skal Opmærksomheden henledes paa, at Kontrollen, naar den skal modtage Varer efter Prøve, er nødsaget til at tage Hensyn til den Forandring, som en lille Prøve kan undergaa ved at henligge noget forinden den skal benyttes ved Modtagelsen af paagjældende Parti. Dette gjælder i særlig Grad naar det drejer sig om f. Ex. 2de eller beskadiget Korn eller Foderstoffer; det maa staa enhver klart, at en mindre Salgsprøve af saadanne Varer nødvendigvis maa blive renere og i det hele taget bedre ved at besees og gaa gjennem maaske mange Hænder inden den naar dér, hvor den skal benyttes til Sammenligning med Partiet ved dettes Modtagelse, medens selve Partiet som oftest bliver ringere, sjeldent bedre, ved at henligge. Der har været Vanskeligheder netop som Følge af en lille Prøves Forandring til det Bedre, og der kan opstaa lignende Vanskeligheder. Derfor har Kontrollen ment det rigtigst nu at fremkomme med disse Bemærkninger.

Den 9. November kunde Kontrollen sammen med Frihavnsselskabet notere 10 Aarsdagen for Kontrollens

Tabel I. **Oversigt over kontrollerede Var**

1904	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Sortehavs Byg	Bomuldsfrø-kager	Fremmede Hvedeklid	Diverse fremmed Fodermel	Russiske Solsikke-kager
Januar	3425	462	990	933	5915	1519	»	574
Februar	4181	102	259	2953	3249	667	»	1602
Marts	12271	24	420	1144	4902	2081	»	1037
April	9218	40	1682	2610	1519	1434	»	541
Maj	7040	50	50	5068	762	1888	»	459
Juni.....	5934	»	22	1780	2522	737	»	1064
Juli	8070	20	652	4089	404	520	»	914
August	4934	»	797	1598	1310	1137	»	382
September ..	2027	»	591	7399	742	1247	»	2225
Oktober	2575	»	168	2978	3447	490	»	1330
November ..	1864	»	30	2123	3944	1555	63	1296
December...	1809	1802	10	5309	10782	3257	5	3123
Ialt...	63348	2500	5671	37984	39498	16532	68	14547

Ialt 191,442,159 Pu

Tabel II. **Oversigt over kontrollerede Varer i Aare**

Aar	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Sortehavs Byg	Amerikansk Hvedemel	Dansk Havre	Amerikanske Bomuldsfrøkager	Amerikansk Bomuldsfrø-mel	Diverse Fodermel	Majs-Gluten-Foder-Mel og Grvn
1896.....	2982	»	»	»	»	»	230	»	»	»
1897.....	76410	»	»	4	»	»	495	»	»	»
1898.....	37060	138	210	1368	»	»	6692	»	»	»
1899.....	91302	»	24	516	140	»	13783	275	»	»
1900.....	74628	35	1611	99	»	100	5419	1048	»	»
1901.....	50323	3225	2594	5586	»	11	46228	653	23	»
1902.....	201308	5236	15283	7695	»	»	56703	3916	5	240
1903.....	101622	2085	13279	18822	1210	»	54061	4203	»	546
1904.....	63348	2500	5671	37984	663	37	39498	3262	68	385
Ialt...	698983	13219	38672	72074	2013	148	223109	13357	96	1171

Ialt 1,231,861,780 Pu

Aaret 1904 (anført i Tusinde Pund).

Fremmede Rapskager	Russiske Hampefrø-kager	Engelske Palmekager	Franske Jordnød-kager	Diverse Foderkager	Majs-Glutenfoder og Gryn	Fremmed Risaffald	Bomuldsfrø-mel	Hørfrø	Dansk Havre	Amerikansk Hvedemel
103	16	14	160	10	3	»	8	»	»	373
83	67	16	4	»	»	»	»	»	»	160
16	90	11	235	5	260	»	297	11	»	20
1725	»	17	199	9	»	4	1	»	»	»
38	»	»	406	1	»	15	25	»	»	»
12	10	20	4	»	»	4	24	»	»	40
238	»	17	456	50	3	»	666	»	»	70
177	»	»	38	»	»	»	68	»	»	»
816	356	20	137	14	35	1	551	»	»	»
42	»	8	125	42	31	5	1172	»	»	»
239	»	4	»	11	27	11	55	»	»	»
716	101	»	16	»	26	3	395	»	37	»
4205	640	127	1780	142	385	43	3262	11	37	663

1,914,421 Centner.

96—1904 (begge Aar inclusive) anført i Tusinde Pund.

Fremmede Rugklid	Fremmede Hvedeklid	Russiske Sol-sikkekager	Fremmede Rapskager	Engelske Palmekager	Russiske Hampefrø-kager	Franske Jordnød-kager	Diverse Foderkager	Fremmede Maltspirer	Fremmed Risaffald	Fremmede Vikker	Rapsfrø	Hørfrø
»	»	90	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	62	67	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1257	269	213	61	»	»	»	»	»	»	»	»
»	2784	649	1354	105	»	»	»	»	»	»	»	»
»	3498	4672	1428	112	»	»	»	»	»	10	»	»
»	3426	11939	1427	185	692	»	»	»	»	»	»	»
80	36463	14943	2349	247	971	5491	91	11	35	»	396	2117
20	14658	16049	1677	171	96	584	115	10	8	»	»	100
»	16532	14547	4205	127	640	1780	142	»	43	»	»	11
100	78680	63225	12665	1008	2399	7855	348	21	86	10	396	2228

12,318,618 Centner.

Oprettelse, idet dennes Virksomhed begyndte samtidig med at Frihavnen aabnedes for Driften. Det var jo oprindelig Meningen, at Kontrollen kun skulde omfatte dansk Korn under den Form, at Landmænd, Kjøbmænd eller andre Indehavere af dansk Korn kunde oplægge samme i Frihavnen under Kontrol og Klassificering saaledes, at de oplagte Partier eller Dele deraf kunde sælges paa de udstedte Certifikater. Denne Form for Kontrollens Virksomhed slog dog, som bekjendt, ikke an, vel nærmest fordi dansk Korn for en stor Del er gaaet ud af Markedet — dels er Exporten saa at sige ganske ophørt og dels bruger Landmanden en større Del af sin Høst til Hjemmefoder, fordi Prisen, der kan naaes for Kornet, ikke staar i passende Forhold til, hvad der maa betales for fremmede Foderstoffer — og Kontrollens Virksomhed gik derefter lidt efter lidt over til at omfatte fremmed Korn og fremmede Foderstoffer.

Med Hensyn til Virksomheden i de forløbne 10 Aar henvises til Tabel II, som viser, at der ialt er passeret Kontrollen:

1,231,861,780 Pund eller 615,931 Tons,

et ganske talende Tal om Kontrollens Arbejde.

Kontrollen skal endnu kun udtale, at Arbejdet fremdeles skal blive udført paa sædvanlige omhyggelige og samvittighedsfulde Maade, men at materielt Ansvar for Uheld, som mulig maatte indtræffe under Kontrollens ret ofte vanskelige Arbejde, ikke kan paalægges Kontrollen.

Mælkeribruget i Danmark 1904.

Af Professor *B. Bøggild.*

Sommeren 1903 havde været meget vaad og givet store Afgrøder; men Høsten havde været sen og besværlig. Hele Efteraaret igjennem kom der stadig megen Regn, og Følgen var, at den usædvanlig store Mængde Rodfrugter først meget sent bleve bjergede, og i nogle Egne vare Markerne saa opblødte, at man maatte vente med at lægge Vintersæden, og enkelte Landmænd naaede slet ikke at faa saaet Rug. — Aaret 1903 havde været et særdeles godt Græsaar, og da Efteraaret var vaadt, bleve de malkende Køer de fleste Steder bundne tidligt ind, idet der var en rigelig Forsyning af Vinterfoder, men samtidig gik Ungkvæget og ogsaa nogle Køer ude langt hen paa Efteraaret, ja helt ind i November, mest fordi man syntes det var Synd andet end at udnytte den ret rigelige Græsning.

En stor Del Halm var vel bleven slemt udvasket, men de store Beholdninger af Hø og Rodfrugter foranledigede dog, at man glædede sig over at have rigeligt Foder. Kælvekøerne vare meget efterspurgte, og uden Tvivl bleve mange Besætninger noget forøgede, dels ved Indkjøb og dels ved eget Tillæg, og man fodrede ret rigelig lige fra Indbindingen af, saaledes at Resultatet ganske naturlig blev, at Mælkerierne fik en stor og forøget Mælkemængde at arbejde med.

I Slutningen af November og Begyndelsen af Decbr. kom der Frost, som strax gav Anledning til, at der mange Steder blev samlet Is til Mælkerierne, men iøvrigt blev Vejret i December og Januar forholdsvis mildt. I Februar var der hyppige Omslag mellem Frost og Tø, men der blev dog saa meget Is, at hvem der ikke havde faaet nok i December, nu med Lethed kunde faa tilstrækkelig samlet. — I Februar blev man iøvrigt foruroliget ved Meddelelsen om et Udbrud af Mund- og Klovsyge i Stevns. Der indtraadte Gang efter Gang nye Tilfælde, men heldigvis bredte Sygdommen sig ikke til andre Landsdele, trods det, at den holdt sig i Stevns i flere Maaneder.

Vinteren var i sin Helhed gunstig for Mælkeribruget. Det var let at fodre Køerne og at holde passende Varmegrad i Stalden, Sneen lagde ingen væsentlig Hindring for Mælkekjørselen, Frosten generede ikke Dampskibsfarten, og dog fik man uden Vanskelighed Ishusene fyldte. — I Slutningen af Marts syntes Vinteren at være forbi. I Begyndelsen af April kom der megen Regn, og i Slutningen af Maaneden blev det saa smukt Foraarsvejr at Ungkvæg og endog enkelte Malkekøer kom lidt ud paa Græs. Men Vejret blev atter koldt, og Græsvæxten gik i Stampe, saaledes at der endog blev talt og skrevet om Halmmangel, idet man længtes efter at kunne faa alle Malkekøerne ud. Endnu i Pinsen, 22.—23. Maj, var det meget koldt, og det var først den 27. Maj, at der rigtig kom Varme i Luften.

Nu blev Græsningen meget rigelig, og der blev snart mere, end Køerne kunde æde. Der var en betydelig Mælkeproduktion til Mælkerierne, og en betydelig Mængde Kløverhø blev bjærget for største Delen af fortrinlig Kvalitet. Men da Juli gav tørt Vejr med mange Solskinsdage, voxede Græsset ikke igjen, hvor der var slaaet eller aftøjret, og mange Steder blev der snart Græsmangel. Mælkemængden til Mælkerierne tog stærkt af, og endnu værre blev det, da ogsaa August bragte meget Solskin. Hist og her kom der vel nogle Byger, men de

forslog kun lidt. I de fleste Egne var det næsten hele August igjennem fortrinligt Høstvejr. Høsten blev tilendebragt ikke særlig tidlig, men hurtig og billig, alt imedens man havde meget ondt ved at ernære Køerne ude. Ret almindelig maatte de bedste Malkere tages paa Stald for at fodres med Hø og Kraftfoder, og Mælkeproduktionen blev saaledes temmelig lille og samtidig ret dyr.

Danmarks Overskuds-Indførsel i Millioner Pund af

	Kornvarer, uformalede og formalede	Oliekager og Oliekagemel	Klid
1898—1899	1208.2	289.2	127.1
1899—1900	1249.7	412.9	98.6
1900—1901	999.6	431.6	67.3
1901—1902	1211.8	477.5	158.5
1902—1903	1068.7	695.3	128.9
1903—1904	1406.6	656.1	74.7

Den forøgede Mælkeproduktion om Vinteren og den daarlige Græsning i den sidste Del af Sommerhalvaaret har ved Siden af den stærkt forøgede Flæskeproduktion ganske naturlig krævet et stort Forbrug af Foderstoffer. — Af hosstaaende Tabel over Overskudsindførselen af Kornvarer og Foderstoffer ses det, at Forbruget af Klid atter er gaaet noget ned. Dette skyldes maaske for en Del, at Prisen blev lidt højere i 1904 end i 1903, nemlig 4.60 Øre mod 4.45 Øre, men mest sandsynlig skyldes det dog vistnok, at Klid af de fleste Landmænd nu betragtes som et temmelig dyrt Foder, idet Klid jo fortrinsvis indeholder Kulhydrater, der fremskaffes billigere ved forøget Rodfrugtdyrkning. — Det man bør kjøbe til Køerne, hvor man har Rodfrugter og Hø i tilstrækkelig Mængde, er fortrinsvis eller som Regel alene Oliekager,

og da særlig de mest kvælstofrige, og derfor har særlig Forbruget af Bomuldsfrøkager været stort i de senere Aar, trods det at Prisen har stillet sig saaledes, at Bomuldsfrøkager har kostet c. 6 Øre, Solsikkekager c. $5^1/_2$ og Rapskager kun 5 Øre eller endnu mindre pr. Pd.

Den store Indførsel af Kornvarer omfatter 474 Mill. Pd. Majs og iøvrigt mest Rug og Byg. Majsen kostede gjennemsnitlig 4.80 Øre pr. Pd., omtrent ligesom i 1903, og er vel nok for en Del anvendt til Heste og Høns og kun i ringe Udstrækning til Køerne, men hele denne store Indførsel af Kornvarer har uden Tvivl været foranlediget særlig af, at Flæskeproduktionen har været meget større end tidligere. Der angives at være slagtet over 2 Mill. Svin. Overskudsudførselen har været over 182 Mill. Pd. Flæsk, men Prisen angives fra Slagterierne at have været 7—$7^1/_2$ Kr. mindre pr. Svin end i de foregaaende tre Aar, saa Fordelen ved den store Produktion har ingenlunde været tilfredsstillende.

Vil man dernæst undersøge nogle enkelte Mælkeriers Aarsregnskaber og sammenligne disse med de samme Mælkeriers Aarsregnskaber for de foregaaende Aar, vil man se, at Forholdene stille sig noget forskjellig, saaledes at man bør være forsigtig med at drage Slutninger fra et Sted til et andet. Der kan ikke ventes vedblivende at være Fremskridt alle Steder i alle Henseender. Enkelte Steder er der Stilstand eller maaske endog Tilbagegang, og særlig betænkelig er den betydelig dalende Smørpris, men de enkelte Regnskaber bære iøvrigt mange Vidnesbyrd om dygtigt og energisk Arbejde, og Tilstanden paa Mælkerierne og i det danske Mælkeribrug i Almindelighed maa siges at være god, om end der mange Steder maa ønskes endnu adskillige Fremskridt i forskjellige Henseender.

Et fynsk Andelsmælkeri, der i 1903 havde 6,926,373 Pd. Sødmælk, har i 1904 haft 7,119,477 Pd., hvilket angives at svare til en Stigning fra 5677 Pd. Mælk til 5784 Pd. Mælk pr. Ko. Samtidig er Mælkeforbruget til et Pd.

Smør gaaet ned fra 26.28 til 26.20, men Smørprisen er ogsaa dalet fra 93.48 til 91.81 Øre, altsaa 1.67 Øre pr. Pd. Smør, saaledes at Nedgangen i Smørpris dog ikke er større, end at den rigelig opvejes af Forøgelsen i Smørmængden pr. Ko. — Driftsudgifterne vare i 1903 ialt 410 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, men i 1904 kun 401 Øre. — Osteproduktionen beløber sig i 1903 til 1,437,000 Pd. Skummetmælk og Kjærnemælk og 63,000 Pd. Sødmælk, medens der i 1904 er ostet 1,565,000 Pd. Skummetmælk og Kjærnemælk og 96,000 Pd. Sødmælk, men trods det, at Osteproduktionen har været meget vellykket, har den nedadgaaende Smørpris dog foranlediget, at Andelshavernes Nettoindtægt pr. 1000 Pd. Sødmælk er gaaet ned fra 33 Kr. 83 Øre til 33 Kr. 48 Øre, medens Skummetmælk, Kjærnemælk og Valle begge Aar er leveret frit tilbage. — Nedgangen i Mælkens Nettoværdi pr. Pd. er altsaa lidt over 1 pCt., medens Forøgelsen i Mængden pr. Ko som ovenfor anførte Tal vise, er næsten 2 pCt.

Det samme store, meget mønsterværdige jydske Andelsmælkeri med stor Osteproduktion, som har været omtalt i de nærmest foregaaende Aarsberetninger, har i Aar velvillig fremsendt omstaaende Regnskab, der omfatter Tiden fra 30. Oktober 1903 til 4. November 1904. — Der har været modtaget 7,848,581 Pd. Mælk, medens der i 1903 blev indvejet 7,718,959 Pd., i 1902 6,812,110 og i 1901 kun 6,141,200. Den stærke Stigning i 1903 er altsaa fulgt af endnu en Stigning i 1904. — Driftsudgifterne, der siden 1901 er gaaet ned fra 413 Øre pr. 1000 Pd. Mælk til 364 Øre i 1903, er i 1904 yderligere gaaet ned til 353 Øre, altsaa 60 Øre pr. 1000 Pd. i 3 Aar, hvilket vil sige en Besparelse i Udgiften af c. $1^1/_2$ Øre pr. Pd. Smør.

Mælkeforbruget, der i 1901 og 1902 var c. 26.0 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør, var i 1903 25.77 og i 1904 25.87, altsaa ikke fuldt saa gunstig som i det hidtil gunstigste Aar 1903. Og Salgsprisen har i 1904 kun været 92.15 Øre pr. Pd. Smør, medens den i 1903 var 95.00, i 1902 97.11

UDGIFTER
paa et jydsk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kjørsel	8,297.08	105.7
Brændsel	3,054.38	38.0
Lønninger	5,189.13	66.0
Bødkerarbejde og Pergament	421.30	5.0
Is	178.00	2.1
Olie og Fedt	140.00	1.8
Salt, Farve, Kalk, Soda m. m.	1,074.13	13.7
Bygningernes Vedligeholdelse	649.81	8.3
Inventarets Vedligeholdelse	2,364.28	30.1
Mælkevognenes Vedligeholdelse	712.54	9.1
Nye Bøger, Papir, Porto m. m.	589.25	7.2
Andre Udgifter	478.19	6.0
Afdrag, Renter og Skatter	4,507.05	60.0
Ialt...	27,655.14	353.0

INDTÆGTER
paa et jydsk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

Salg af 270,780 Pd. Smør (à 92.15 Øre)	249,531.80 Kr.
— - 207,014 - Ost	61,882.46 -
Andelshaverne, Sk. og Kjærnemælk 4,796,354 Pd.	47,963.54 -
— Valle 2,392,790 -	5,981.97 -
Salg af Mælk og Fløde	3,735.00 -
Andre Indtægter	937.38 -
Ialt...	370,032.15 Kr.

Der er ialt indvejet 7,848,581 Pd. Mælk, altsaa er Mælken udbragt i	4.71 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 265,575.40 Kr., altsaa	3.38 — —
Forskjel	1.33 Øre pr. Pd.
Driftsudgift	0.35 — —
Overskud	0.98 Øre pr. Pd.

og i 1901 endog 98.78 Øre pr. Pd. — Dette Mælkeri har stadig været anset for at producere særlig fint, usaltet Smør, og uden at der forlyder noget om Nedgang i Kvalitet, har Nedgangen i Prisen i de 3 sidste Aar været ikke mindre end 6.63 Øre, en Nedgang der ganske sikkert er noget større end den gjennemsnitlige Nedgang i den virkelige Salgspris for almindelig dansk Exportsmør i de samme tre Aar.

Til Ostelavning er anvendt 804,907 Pd. nymalket Mælk, medens der Aaret før anvendtes 707,779 Pd. — Der er solgt 77,000 Pd. Gouda- og Edamost samt c. 122,000 Pd. Ost af $^1/_4$ Sødmælk og $^3/_4$ Skummet- og Kjærnemælk, men kun 824 Pd. Skummetmælksost. — Den stigende Osteproduktion har uden Tvivl i dette Tilfælde været fordelagtig for Interessenterne; thi Bestyreren meddeler, at det har været et godt Osteaar med jævn Afsætning hele Aaret rundt; men Nettoprisen, som Andelshaverne have faaet pr. Pd. Mælk i 1904 bliver dog, formedelst den dalende Smørpris, mindre, end hvad de fik i 1903. — Nettoprisen blev i Henhold til hosstaaende Regnskab 4.36 Øre pr. Pd., medens den i 1903 var 4.45; men erindres maa det jo, at der her er Tale om en fuldstændig ren Nettopris. Andelshaverne, der alle ere Gaardmænd eller Husmænd, have hjemme ved deres Stalddør faaet 17.34 Øre pr. Kande, idet Skummetmælk og Kjærnemælk, som de have faaet hjem, er beregnet til 1 Øre pr. Pd., men ingen behøver at tage mere hjem, end hvad han selv mener at have Fordel af at faa til denne Pris.

Det vestjydske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de sidste tre Aar, har i 1904 indvejet 9,620,281 Pd. Sødmælk, medens det i 1903 havde 9,496,614 Pd., i 1902 8.7 Mill. Pd. og i 1901 kun 8.1 Mill. Pd. — Ogsaa her ses saaledes den store Stigning i 1903 dog at være bleven fulgt af endnu en Stigning i 1904. — Hertil kommer, at Bestyreren skriver, at Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør heldigvis endnu er stadig nedadgaaende, idet det i 1904 kun har været 26.07, medens det i 1903

var 26.17 og iøvrigt har været stærkt dalende siden det i Mælkeriets første Aar 1887—90 gjennemsnitlig var 29.4 Pd. Mælk til 1 Pd. Smør, af hvilke Tal det uomtvistelig fremgaar, at der ved dette store Mælkeri nu faas over 10 pCt. mere Smør af Mælken end for 15 Aar siden.

Interessant er det at se, hvorledes disse Vestjyder, der tidligere vare mest interesserede i Opdræt og Fedning, nu ere komne til at producere en stor Mængde Vintermælk. I Regnskabsaaret $^{1}/_{11}$ 1903—$^{31}/_{10}$ 1904 var Mælkemængden fordelt saaledes:

November.....	741,798	Pd.	med	Forbrug	27.3
December	807,942	—	—	—	27.4
Januar	824,552	—	—	—	28.0
Februar	777,854	—	—	—	26.8
Marts.....	838,951	—	—	—	26.6
April	859,355	—	—	—	26.6
Maj.....	966,551	—	—	—	25.7
Juni	1,009,639	—	—	—	25.9
Juli	852,779	—	—	—	24.6
August	675,988	—	—	—	24.5
September	582,703	—	—	—	24.0
Oktober	682,169	—	—	—	25.4

Den forholdsvis lille Mælkemængde i de tre sidste Maaneder skyldes naturligvis i væsentlig Grad den daarlige Græsning; men den store Mælkemængde gjennem alle Vintermaanederne er et sikkert Vidnesbyrd om, at der her er mange Køer, som kælve sidst paa Efteraaret og først paa Vinteren, og som blive fodrede godt og regelmæssig hele Vinteren igjennem.

Driftsudgiften har ikke været nedadgaaende, og Bestyreren skriver, at den endog viser Tilbøjelighed til Stigning; men det er værd at lægge Mærke til, at Udgiften til Brændsel (og elektrisk Belysning) kun er 26.3 Øre pr. 1000 Pd. Mælk. — Udgiften til Kjørsel er forholdsvis stor i denne noget tyndt befolkede Egn, men at den er stigende, vidner nærmest om stigende Velstand paa Egnen, idet man mange Steder i Jylland ved Licitationerne tidligere har konkurreret hverandre utilbørlig ned — blot

UDGIFTER
paa et vestjydsk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kjørsel af Mælk	17,648.37	183.5
Kjørsel af Kul og Smør	271.38	2.8
Lønninger	4,464.00	46.4
Brændsel	2,532.57	26.3
Is	150.00	1.6
Olie	117.18	1.2
Smørtræer og Pergament	4,466.85	46.4
Salt, Farve, Løbe m. m.	983.42	10.2
Rengjøringssager	69.04	0.7
Papir, Porto m. m.	135.99	1.4
Vedligeholdelse af Bygning og Vej	587.10	6.1
Vedligeholdelse af Inventar	1,715.22	17.9
Renter og Afdrag	2,348.88	24.4
Andre Udgifter	734.46	7.6
Ialt...	36,224.46	376.5

INDTÆGTER
paa et vestjydsk Andelsmælkeri.

368,978½ Pd. Smør à 91.9 Øre	339,321.45 Kr.
8,985,526 Pd. Sk. og Kjærnemælk til Andelsh. à ½ Øre	44,927.63 -
55,530 - - - — i Detail à 1 -	555.30 -
13,856 - Ost à 1 Øre	138.56 -
Affaldsmælk	384.80 -
Andre Indtægter	1,882.64 -
Ialt...	387,210.38 Kr.

Der er ialt indvejet 9,620,281 Pd. Mælk, som er udbragt i	4.024	Øre pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 315,391.19 Kr., altsaa	3.278	— —
Forskjel	0.746	Øre pr. Pd.
Driftsudgift	0.376	— —
Overskud	0.370	Øre pr. Pd.

for at faa fat i de nødvendige kontante Penge til Renter og Skatter. — Stigningen i Udgiften til Vedligeholdelse af Inventar skyldes Anskaffelsen af en ny Centrifuge, og blandt »andre Udgifter« indgaar et Beløb paa 300 Kr. til Udhalning af Oksebremselarver.

Aarets Smørpris har ved dette Mælkeri været 91.9 Øre pr. Pd. Smør, medens den 1903 var 93.5, og Nedgangen er altsaa 1.6 Øre pr. Pd. — Nettoindtægten af Mælken er 3.648 Øre pr. Pd., medens den i 1903 var 3.699 Øre og i 1902 3.678 Øre; men for rigtig Vurdering af disse Tal maa det erindres, som det fremgaar af Regnskabet, at Skummetmælk og Kjærnemælk tilbageleveres Andelshaverne for $^1/_2$ Øre pr. Pd., en Pris, der jo er langt under dens virkelige Værdi til Husholdningsbrug og til Opdræt. — Regnes Skummetmælk og Kjærnemælk blot til 1 Øre pr. Pd., have Andelshaverne faaet 16.6 Øre Netto pr. Kande Mælk hjemme ved deres Stalddør. — At de have god Brug for Mælken fremgaar deraf, at Osteproduktionen ikke ønskes udvidet. Nu ostes der kun for de Andelshavere, som ønske det, og de betale til Dækning af Arbejdsudgifterne 1 Øre pr. Pd. Ost, medens Osten og Vallen fordeles til dem i Forhold til Mælken, som de have ladet anvende til Ostning.

Idet der her om Smørprisen og Smørexporten iøvrigt kan henvises til Artiklen om Danmarks Smørexport 1903—1904 i Tidsskrift for Landøkonomi 1904, S. 602—614, skal her dog henpeges paa hosstaaende Tabel over Englands Indførsel af Smør i Kalenderaaret 1904. — Englands samlede Indførsel ses i 1904 at være stegen c. 180,000 Cwts., men samtidig er Tilførslen fra de australske Kolonier stegen c. 400,000 Cwts., medens Tilførslen fra alle de evropæiske Lande er gaaet c. 331,000 Cwts. ned, og derimellem Danmark med 63,000 Cwts. Imidlertid maa det jo erindres, at Udførslen her fra Danmark til Tyskland er stegen omtrent lige saa meget som Udførslen til England er aftagen, saa Danmarks samlede Udførsel maa

have været omtrent ens i de to Kalenderaar 1903 og 1904. Da 1903 var et ganske ualmindelig godt Aar, hvad Smørmængden angaar, maa det være meget tilfredsstillende, at 1904 kan opvise omtrent samme Exportmængde; men Skade er det jo, at Prisen er gaaet c. 1.7 Øre ned pr. Pd.

Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(101.6 Pd. dansk.)

Fra	1900	1901	1902	1903	1904
Rusland	209,738	378,452	490,091	484,328	404,717
Sverrig	196,041	180,212	191,591	212,232	206,791
Danmark	1,486,342	1,597,186	1,703,032	1,771,654	1,708,619
Tyskland	36,042	26,983	26,375	12,507	4,080
Holland	282,805	298,912	393,261	343,761	252,262
Frankrig.....	322,048	311,601	414,240	454,088	371,061
New Zealand.....	162,871	167,343	157,993	249,879	294,982
Victoria	264,603	186,141	62,519	98,177	255,716
N. S. Wales	83,061	59,650	17,621	21,371	159,622
Queensland	—	—	20	786	59,475
Kanada.....	138,313	215,588	285,765	185,437	268,607
Forenede Stater...	56,046	150,126	54,458	42,405	68,754
Andre Lande	139,606	130,696	177,967	185,069	186,319
Ialt...	3,378,516	3,702,890	3,974,933	4,060,694	4,241,005

Endvidere maa det her nævnes, at Utilfredsheden med de hidtilværende Forhold i Smørhandelen og særlig med den stigende og vildledende Overpris har foranlediget, at Jyderne i Aarets Løb mere end tidligere har drøftet Spørgsmaalet om Smørexportforeninger, og som Følge af Utilfredsheden har ikke alene Andelssmørpakkeriet i Esbjerg og Midtjydsk Smørexportforening i Horsens optaget en Del Mælkerier som nye Medlemmer, men der er dannet to helt nye Foreninger, nemlig »Danske Mejeriers Andels-Smørexport« i Randers og »Nordvestjydsk

Smørexportforening« i Skive, til hvilke to nye Exportforeninger der allerede har sluttet sig c. 100 Mælkerier. — Blandt andet haaber man ved disse Foreninger for de paagjældende Mælkeriers Vedkommende at faa gjennemført Kvalitetsbetaling og Nettovejning.

Endelig kan det nævnes, at et af Konsulent Harald Faber ved Dansk Mejeristforenings Delegeretmøde den 21. Oktober fremhævet Ønske om at faa Dritlerne beskyttede mod at tilsmudses under Forsendelsen fra Producent til Forbruger har foranlediget, at der allerede er fremkommet to Forslag til Bælter eller Hylstre, henholdsvis af Lærred eller Halm fra Bestyrer Nørgaard, Orup Andelsmælkeri pr. Faxe, og fra Godsejer Rosen og Forpagter Bay ved Skive, og disse Beskyttelsesmidler ville nu blive prøvede i Praxis.

For Osteproduktionen var Aaret 1904 omtrent lige saa godt som de to nærmest foregaaende Aar. Trods de dalende Flæskepriser var Tillægget af Kalve og Grise stort nok til at forhindre Overproduktion af Ost. Beholdningerne paa Produktionsstederne vare som Regel hele Aaret igjennem kun af ringe eller højst normal Størrelse, og nu har man paa mange Mælkerier faaet Lokalerne saa meget forbedrede, at man kan beskytte Ostene mod at tage Skade, naar Sommervarmen blot ikke er mere varig og stærkere, og Lagrene ikke mere fyldte med Ost, end Tilfældet var i 1904.

Af omstaaende Tabel ses, at Overskudsindførslen af Ost har været omtrent af samme Størrelse som de nærmest foregaaende Aar. Udførslen, som der blev talt om for et Par Aar siden, og som søgtes iværksat fra et enkelt stort sjællandsk Mælkeri, er vistnok, ligesom efter mange tidligere Forsøg, opgivet som ganske ufordelagtig. Og lige overfor de ret misvisende og besynderlige Meninger, som nogle Mænd jævnlig udtale, om at Export af Ost her fra Landet vil være meget at ønske, er der for Øjeblikket kun Anledning til at gjentage, hvad jeg skrev i sidste Aarsberetning desangaaende, nemlig at

Mælkerierne maa være forsigtige med ikke at lave større Mængder, end hvad der kan afsættes herhjemme; thi Salg af en større Overproduktion til Udlandet vil kun være mulig til meget lavere Priser, end man nu faar her i Danmark, og særlig vil Tabet blive stort paa de bedste Kvaliteter, ikke fordi de staa tilbage for andre Landes Varer, men fordi Osteproducenterne i de fleste osteproducerende Lande nøjes med lavere Priser, end danske Producenter pleje at faa.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost

i Tusinde Pund.

Aar	Indførsel	Udførsel	Overskuds-Indførsel
1900—1901	2,034	161	1,873
1901—1902	2,043	208	1,835
1902—1903	1,887	163	1,724
1903—1904	1,896	129	1,767

Hvad det hjemlige Marked iøvrigt angaar, er der ingen Tvivl om, at det i de sidste Aar i forøget Grad er blevet forsynet med danske Varer, saavel Gouda- og Edam-Ost som Ost af en Fjerdedel Sødmælk og ligeledes dansk Schweizerost, efterlignet Emmenthalerost, Myseost m. m. — Takket være det gode Samarbejde ved Forsøgsostninger, Osteudstillinger og Lagerbedømmelser er Produkterne gaaet fremad i Kvalitet og Ensartethed, men mange Steder tiltrænges der jo endnu yderligere Fremskridt i forskjellig Retning. Og som et Vidnesbyrd om, at danske Mælkeribestyrere og særlig Dansk Mejeristforenings Formand, Bestyrer Torben Jensen, selv indrømmer dette, maa det her nævnes, at Dansk Mejeristforening har antaget Nordmanden Ole Wennevold som speciel Ostekonsulent. Han kom herned for 2—3 Aar siden paa Foranledning af Etatsraad Chr. Hansen til

Mullerup for her at indføre Brugen af Dr. Olav Johan-Olsens Ostegjær, og efter at Forsøgene dermed nu ere opgivne her i Danmark ligesom allerede tidligere i Norge, blev han i Efteraaret 1904 antaget af Dansk Mejeriforening for at være til Raadighed for de danske Mælkerier, der maatte ønske hans Bistand.

At Mælkeribruget i stigende Grad optager de danske Landmænds Interesse i flere og flere Henseender, derom har der i det nu svundne Aar været mange Vidnesbyrd. Driftsstatistiken og Smørprisstatistiken vinder forøget Anerkjendelse og Tilslutning. Trods den ret skarpe Kritik af de hidtidige store Udstillinger af saavel Kvæg som Smør eller maaske netop fremkaldt ved denne Kritik har der været meget livlig Tilslutning til alle de store Udstillinger. Endnu mere end tidligere har Fodringsspørgsmaalet og Kvægavlens Ledelse været drøftet. Den Kjendsgjerning, at vi her i Danmark tidligere og i langt større Udstrækning end andetsteds har søgt at faa Rede paa de enkelte Køers Smørydelse og Rentabilitet, saaledes at vi just i denne Henseende anerkjendes af Fagmænd i Udlandet som Foregangsmænd, vil vi selvfølgelig ikke have fortiet eller vildledende fremstillet ved Docent Stribolts og andre Jerseyvenners fejlagtige Paastande og ensidige Fremstillinger. Og just i Sammenhæng hermed er det af stor Interesse, at de to Landbrugslærere, Jens Johansen paa Ladelund og Niels Anton Hansen paa Dalum, ved Bearbejdning af Kontrolforeningernes Talmateriale have paavist, at der til Produktionen af fed Mælk gjennemgaaende kræves mere Foder end til Produktionen af mager Mælk, — et Forhold af stor økonomisk Interesse, der ogsaa er blevet noget belyst ved Iagttagelser i Amerika.

Betaling af Mælken paa Andelsmælkerierne efter Flødeprocent vinder nu forøget Udbredelse, ogsaa i de Egne, f. Ex. Maribo Amt, hvor den hidtil kun har været lidet anvendt; men der er rigtignok endnu altfor mange

Mælkerier, der tøve med at gjøre dette meget tidssvarende Fremskridt, og endnu mange flere Mælkerier er der, hvor Fjords System praktiseres alt for mangelfuldt, idet man er blevet staaende ved Anvendelsen af Faktoren 2, omend det af alle erfarne Fagmænd forlængst er anerkjendt, at en Forskjel af 1 pCt. Fløde nu (ved Benyttelsen af det saakaldte Laktoskop) svarer til en Forskjel i Smørudbyttet af fuldtud 3 Kvint pr. Kande Mælk, og at man derfor ved Differensberegningen bør benytte Faktoren 3.

Det gaar ligeledes fremad med Interessen for »Kontrolfyringen«, Bestræbelsen for at faa Kulforbruget paa Mælkerierne formindsket. Tilslutningen til »De danske Mejeriers Fællesindkjøb og Maskinfabrik« er tiltagende. Flere Mælkerier have faaet indlagt elektrisk Belysning, og adskillige have med Tilfredshed faaet opstillet en af de amerikanske kombinerede Kjærne- og Æltemaskiner, Disbrow, Victoria eller Simplex, der ere meget arbejdsbesparende, og som synes at passe godt ind i Forholdene paa vore store Andelsmælkerier.

Som særdeles glædelig kan det anføres, at Mejeriforeningerne i flere Egne af Landet mere end tidligere have taget fat paa Arbejdet for at skaffe Mælken renere og friskere til Mælkerierne. Samtidig med at der arbejdes rundt om i Landet paa at faa selve Malkningsarbejdet udført renere og bedre, er man flere Steder gaaet i Gang med at foranstalte særlige Mælkebedømmelser paa Mælkerierne, og ved de samvirkende jydske Mejeriforeningers Delegeretmøde i September i Aarhus indledede Gaardejer Bach Poulsen, Øster Tørslev, en Forhandling om »hvad der kan gjøres for at skaffe renere Mælk til Mælkerierne«. Han hævdede blandt andet særlig, at der maa oparbejdes en fælles Ansvarsfølelse hos Andelshaverne, og at selv om de gamle, nu forladte Foderregler ikke havde gjort anden Nytte, saa havde de tjent til at holde Bevidstheden vaagen om, at det er nødvendigt at levere god Mælk, saafremt man vil, at der paa Mælkerierne skal kunne fremstilles fine Mælkeriprodukter.

Export af Fløde og Mælk til Tyskland har i Aarets Løb været meget paa Tale. I danske Aviser har Sagen været omtalt som løse Rygter og store Fremtidsmuligheder. I tyske Blade har man set, at tyske Landmænd have fundet Anledning til at protestere mod en Oversvømmelse af dansk Fløde og Mælk og mene, at de nødvendig maatte lægge den flest mulige Hindringer i Vejen ligesom de i mange Aar have gjort lige overfor de danske Svin og det danske Kvæg. Sagen har dog formentlig kun ret ringe og forbigaaende Betydning. Tyskland vil med Lethed kunne forsyne sig selv med Mælk, og det skyldes alene Uenighed mellem Landmændene og Mælkehandlerne i Berlin og andre store Byer, at disse sidste have forsøgt at indføre Mælk fra Danmark. — Hidtil har der foruden enkelte spredte Forsøg kun været sendt noget Fløde fra et Andelsmælkeri paa Falster og en Vognladning Mælk daglig fra et Fællesmælkeri i Aarhus.

Den saakaldte Pasteuriseringslov eller rettere sagt Loven af 26. Marts 1898 om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg, der i Henhold til sin Paragraf 10 skulde revideres i Aaret 1902, er bleven erstattet med Loven af 5. Februar 1904 om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin. Den nye Lov skal bringes i Anvendelse paa al Fløde, hvoraf der kjærnes Smør til Udførsel, og de tilbageværende Herregaardsmælkerier ere saaledes blevne inddragne under Loven, forsaavidt deres Smør sælges til Export. — Loven traadte i Kraft 1. Oktober 1904, og endnu bør det nævnes, at den lovbefalede Varmegrad for Pasteuriseringen blev nedsat fra 85 ° C. til 80 ° C., den Temperatur, der ved den benyttede Reaktion med Paraphenylendiamin og Brintoverilte kan paavises at have været naaet ved Opvarmningen.

Som en særlig glædelig Begivenhed, der er indtraadt i Aarets Løb, maa det endelig nævnes, at Ladelund, Danmarks betydeligste Mælkeriskole, har kunnet holde

sit 25 Aars Jubilæum under livlig Tilslutning. Den 16. September, den egentlige Festdag, var der mødt c. 600 af Skolens Venner, hvoriblandt et meget stort Antal ældre og yngre Mejerister, af hvilke en stor Del blev de følgende Dage som Deltagere i det 6. almindelige danske Mejeristmøde. — At Ladelund er bleven en saa stor og betydelig Skole, som Tilfældet nu er, er et storslaaet Vidnesbyrd om Forstander Niels Pedersens flersidige Dygtighed, Mod og Udholdenhed.

Niels Pedersen er født 1851 i Tolstrup ved Horsens og opvoxet under tarvelige Vilkaar i en lille Bondegaard. Hans Uddannelse er typisk for de danske Landbrugslærere. Først kom han 1868 paa Gjedved Højskole. Dernæst var han to Vintre paa Askov Højskole. Senere gennemgik han Tune Landbrugsskole, og omsider kom han paa Landbohøjskolen, som han forlod 1877 som Landbrugskandidat. — Han var derefter to Aar paa Askov, hvor han dels underviste paa Skolen og dels bestyrede Forstander Schrøders Avlsbrug, og 1879 kjøbte han, ganske sikkert med kun faa Penge til sin Raadighed, Ladelund, en ret tarvelig og gammeldags Bondegaard, imellem Brørup og Vejen, for der at begynde at holde Landbrugsskole.

Undervisningen begyndte i et lille, lavloftet Lokale, der tillige maatte benyttes som Spisestue, og en Tid ogsaa som Gymnastiksal. Eleverne, unge Bønderkarle, fik ved Siden af den theoretiske Undervisning Lejlighed til at deltage i det praktiske Arbejde i Mælkeriet, idet Bønderne jo den Gang hver for sig maatte oparbejde Mælken til Smør og Ost. Men snart blev der ved Siden af det lille Vandmælkeri opstillet en Centrifuge til Hestekraft. Senere blev der anskaffet Dampkraft. Docent Fjord rykkede ind med sine Forsøg, Niels Pedersen blev meget virksom med at hjælpe Bønderne i Landets forskjelligste Egne med at faa anlagt Andelsmælkerier, og Skolen fik en særlig betydningsfuld Virksomhed med at uddanne Mælkeribestyrere.

Nu har Ladelund i lang Tid aarlig, ved Siden af

Landbrugsskolen, haft c. 100 Elever paa de særlige 4 eller 5 Maaneders Kursus for Mejerister, og dertil kommer det store Antal, der har gjennemgaaet de forskjellige Kontrolkursus og nu i de senere Aar de mange Malkekursus og Kursus for Kontrolassistenter. Gang efter Gang ere Bygningerne blevne udvidede. Har der ikke været Raad til at faa det Bedste, har Niels Pedersen forstaaet at nøjes med det Næstbedste, og han har altid fundet Udvej til at føre Udviklingen videre. — Tidligere end nogen anden lyttede han til mit Ønske, om at faa elektrisk Belysning indført i de danske Mælkerier og ligeledes om at faa Fedmen undersøgt i de enkelte Køers Mælk. Han fik sammen med Fr. Hansen i Askov Kontrolforeningen i Vejen ind i et saa godt Spor, at den hurtig kom til at blive Forbilledet for mange andre. Han var strax villig til at lade Dyrlæge Hegelund benytte Skolens Stald og Køer til sine Malkekursus. Og foruden Mælkeriet har han til Skolen faaet knyttet et af Ministeriet anerkjendt kemisk Laboratorium, et ret righoldigt Mælkerimusæum, et Gartneri, Dyrkning af Rodfrugtfrø m. m., saaledes at Ladelund nu staar som en stor og vel udstyret Undervisningsanstalt, der alene ved sin Beliggenhed og sit Navn minder om den fattige lille Bondegaard, hvoraf den har udviklet sig. — I snart 20 Aar har jeg et Par Gange om Aaret været paa Ladelund, hyppigst som Censor ved Mejeristernes Afgangsprøve, og det har ofte været mig en Glæde at iagttage med hvilken Forudseenhed og faglig Dygtighed Niels Pedersen har formaaet at faa Skolen udstyret saaledes, at den har kunnet tilfredsstille Tidens Krav og stadig hjælpe til at føre det danske Mælkeribrug jævnt fremad.

Englands Indførsel af Levnedsmidler i 1904.

Efter *The journal of the board of agriculture* gives her nogle Tal til Belysning af Storbritanniens og Irlands Indførsel af forskellige Fødemidler i sidste og næstsidste Aar. Indførselen var af:

	1904.	1903.
	Stkr.	Stkr.
Kvæg	549,532	522,546
Faar	382,240	354,241

De 2 Lande, fra hvilke Tilførslerne af Kvæg og Faar nu hovedsagelig komme, ere de Forenede Stater og Kanada; af Kvæg kommer der dog lidt fra Kanaløerne og af Faar lidt fra Island. Tilførselen fra Fristaterne udgjorde i 1904 401,000 Stkr. Kvæg, fra Kanada 146,600 Stkr. Gennemsnitsprisen pr. Stk. Kvæg var £ 17 14 s. 4 d. eller ca. 2 sh. mere end Aaret forud. Gennemsnitsprisen pr. Faar opgives til 31 s., eller 2 d. mere end i 1903.

Indførselen var af:

	1904.	1903.
	Cwts.	Cwts.
Oksekød (fersk)	4,367,322	4,159,606
Faarekød	3,494,782	4,016,622
Fersk Flæsk	610,485	705,844
Flæsk (Bacon)	5,452,311	5,156,988
Skinker	1,244,013	1,141,312
Kød, uangivet, saltet eller fersk	631,012	663,261
Kaniner (døde)	533,698	475,645

Stigningen i Indførselen af Oksekød skyldes Argentina, hvorfra der indførtes 1,675,000 cwts. mod 1,152,000 cwts.

i 1903. Tidligere udførte Argentina levende Kvæg, der blev slagtet efter dets Ankomst til de britiske Havne. Men da denne Indførsel for et Par Aar siden blev forbudt, er Importen af Kød vokset stærkt. Værdien af det indførte Oksekød opgives til 37 s. pr. cwt. mod 40 s. 3 d. i 1903 og 42 s. 8 d. i 1902. Derimod er der en lille Stigning for Faarekød, hvis Gennemsnitspris var 39 s. 3 d. pr. cwt. mod 39 s. i 1903.

Indførslerne af Bacon vise en Tilvækst af ca. 300,000 cwts. mod 1903, men Importen er ellers mindre end i Aarene 1898—1901. Hovedmængden, 2,806,000 cwts., kommer fra de Forenede Stater; Danmark, der har udført ca. 250,000 cwts. mere end i 1903, indtager den anden Plads med 1,724,000 cwts. Fra Kanada er der indført 830,000 cwts. Gennemsnitsprisen pr. cwt. var i Fjor 47 s. 1 d. mod 52 s. 10 d. i 1903.

Beregner man de indførte levende Kreaturer til Kødvægt, har Storbritannien og Irland i Fjor indført af al Slags Kød i Alt 21,321,000 cwts. mod 21,061,000 cwts. i 1903. Men paa Grund af de lavere Priser har den forøgede Import i 1904 kostet Landet mindre end Indførselen Aaret før — henholdsvis ca. $47^1/_2$ og $49^1/_5$ Mill. £.

Af Mejeriprodukter, Margarine og Æg var Indførselen:

	1904.	1903.
	Cwts.	Cwts.
Smør	4,241,005	4,060,694
Margarine	960,278	882,123
Ost	2,554,298	2,694,358
Mælk, condens.	904,919	915,717
Mælk og Fløde, frisk	—	22,487
	St. Hundreder	St. Hundreder
Æg	19,942,594	18,848,897

Smørindførselen var i Fjor større end i noget tidligere Aar. Tilførslerne fra alle de evropæiske Lande, Rusland, Sverige, Danmark, Holland og Frankrig, udvise imidlertid Tilbagegang, det er Indførselen fra Kolonierne, fra Ny Zeland, Australien og Kanada, der er vokset stærkt.

Gennemsnitsprisen for alt det indførte Smør faldt fra £ 5 2 s. 5 d. i 1903 til £ 4 19 s. 7 d. pr. cwt. i 1904, for dansk Smør fra £ 5 8 s. 1 d. til £ 5 5 s. 5 d. pr. cwt.

Kanada er Hovedleverandøren af Ost, i 1904 kom der herfra 1,900,500 cwts. Prisen, der i de senere Aar var stegen, er gaaet ned i Fjor.

Ægimporten er vel vokset, dog ikke saa meget som i de foregaaende Aar. Rusland er den største Eksportør af Æg til det forenede Kongerige (i 1904 kom der herfra 7,033,000 st. Hundreder), dernæst følger Danmark, der udførte 3,602,000 st. Hundr. mod 3,852,000 i 1903. Tyskland, Belgien og Frankrig have forøget deres Tilførsler.

Af de øvrige Oplysninger, som Tidsskriftet bringer angaaende Bretlands Indførsel af Fødemidler, skal her endnu fremhæves, at Indførselsværdien af Korn og Mel i 1904 var 65 Mill. £ (over 1170 Mill. Kr.!) — heraf falder der paa Hvede og Hvedemel $41^1/_2$ Mill. £ og paa Majs $10^1/_5$ Mill. —, af Kartofler $2^1/_2$ Mill. £, af Tomater 1 Mill., Æbler over 2 Mill., Pærer $^1/_2$ Mill., Blommer over $^1/_2$ Mill. £ og Kirsebær 320,000 £.

H. Hertel.

Kapitelstaxter for Aaret 1904.

	Rug pr. Td.		Byg pr. Td.		Havre pr. Td.		Hvede pr. Td.		Hvide Ærter pr. Td.		Graa Ærter pr. Td.		Bog-hvede pr. Td.		Boghve-degryn pr. Td.		Smør		Flæsk pr. Pd.		Honning pr. Pot	
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
Sjællands Stift (Bornholm undtaget)	10	09	10	26	7	45																
Møen	...	...	...	...	...	...	12	57	13	32	12	83					pr.Pd.					
Bornholm	9	99	9	94	7	06	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	0	86				
Fyens Stift	10	17	10	32	7	18																
Lolland-Falsters Stift:																						
forrige Halsted Amt	10	23	10	71	7	27	13	13	12	56	11	83										
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	10	49	10	84	7	45	13	21	12	28	11	56										
forrige Nykjøbing Amt	10	30	10	52	7	43	13	04	12	93	12	29										
Aalborg Stift:																						
Vendsyssel og Han-Herrederne	10	64	9	77	7	42																
Thy og Morsø	10	36	9	60	7	32																
Viborg Stift	10	42	9	65	7	15																
Aarhus Stift	10	12	9	97	7	34	...	...	...	...	...	...	...	..	21	12	pr.Td.* 212	42				
Ribe Stift:																	pr.Pd.					
Ribe Amt	10	87	9	93	7	89	...	...	...	...	...	...	10	11	...	...	0	96	0	47	1	08
Vejle Amt	10	27	10	25	7	68	...	...	...	...	...	...	9	78	...	...	0	96	0	46	1	03
Ringkjøbing Amt	10	91	9	72	7	74	...	...	...	...	...	...	10	84	...	...	0	94	0	45	0	97
Gjennemsnit for 1904	10	37	10	11	7	41	12	99	12	77	12	13	10	24	21	12	0	93	0	46	1	03
— - de sidste 10 Aar	9	79	9	38	6	94	11	46	11	88	11	19	9	54	20	64	0	95	0	47	0	94

*) 1 Td. Smør à 224 Pd.

Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i 1904,

afgivet paa Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 16. December 1904 af Prof. *V. Stein.*

Der har i Aaret, regnet fra 15. Novbr. i Fjor til 15. Novbr. i Aar, været undersøgt lidt over 7000 Prøver af forskellige Stoffer, som vedrøre Landbruget.

Af Fodermidler har der været undersøgt 603 Prøver, hvoraf 536 af almindelige Kraftfoderstoffer.

Prøverne have været:

Solsikkekager	158	Prøver,
Bomuldsfrøkager	90	—
Bomuldsfrømel	10	—
Rapskager	73	—
Jordnødkager	50	—
Hampefrøkager	41	—
Hørfrøkager	40	—
Hvedeklid	32	—
Majs Glutenfoder og do. Mel	21	—
Kokuskager	5	—
Sesamkager	6	—
Risfodermel	6	—
Melassefoder	3	—
Palmekager	2	—
Forskellige andre Foderstoffer	66	—
	603	Prøver.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse, som alle Prøverne af Solsikkekager har været underkastet, fandtes

i 5 Prøver fremmede Frø som Indblanding, hvilke vare Hampefrø og Dodderfrø, dog kun i et Par Tilfælde i nogen større Grad. Kagernes Opbevaringstilstand var daarlig i 12 Tilfælde, i hvilke de befandtes at være harske og indeholdt Skimmelsvamp. Som Følge af et større eller mindre Skalindhold har der været Kager af et meget forskelligt Udseende, idet de meget skalrige Kager almindeligvis have været af en lysere Farve og en løsere Beskaffenhed; dog kunne Skaldelene være saa findelte, at man ikke kan bedømme Skalholdigheden rigtigt efter Udseendet. Skallerne nedsætte Indholdet af Værdistofferne, navnlig af de kvælstofholdige Stoffer, men dog ikke altid i Forhold til Mængden af Skaller, som den finder Udtryk ved Træstofbestemmelsen. I Solsikkekagerne af de almindelige Slags har Træstofmængden været mellem c. 11 og 24 pCt.

I 2 Prøver af Solsikkekager af et fra det almindelige ret afvigende Udseende var Træstofindholdet c. 40 pCt., og disse Kager, der blev solgt som ostindiske Solsikkekager, var som Følge deraf af en meget ringe Næringsværdi. Disse Prøver indeholdt:

	1.	2.
Kvælstofholdige Stoffer	21.63 pCt.	20.56 pCt.
Fedt	8.76 —	8.74 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	17.33 —	19.92 —
Træstof	41.23 —	38.73 —
Uorganiske Stoffer	2.95 —	3.15 —
Vand	8.10 —	8.90 —
	100.00 pCt.	100.00 pCt.

Det efter Forholdet 2 : 2 : 1 beregnede Antal Foderværdi-Enheder bliver for begge Prøver 78, medens det ved samme Beregning efter Gennemsnitsindholdet i almindelige Solsikkekager er 116. — Med en Salgspris af 550 Øre pr. Centner af almindelige Solsikkekager kunde Prisen for disse ostindiske Kager kun sættes til c. 375 Øre — efter hvad der er mig meddelt, er de solgt til over 500 Øre — og den beregnede Pris vilde vistnok

endda være for høj, da et saa stort Skalindhold utvivlsomt nedsætter Udnyttelsen af Værdistofferne.

Efter Undersøgelse af 151 Prøver af rene Solsikkekager af den almindelige Slags bliver Gennemsnitsindholdet:

		Aaret forud (169 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	35.7 pCt.	35.6 pCt.
Fedt	11.7 —	12.5 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	20.9 —	20.2 —
Træstof	17.9 —	18.0 —
Uorganiske Stoffer	6.4 —	5.9 —
Vand	7.4 —	7.8 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt
Foderværdi-Enheder (2 : 2 : 1)	116	116

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 73 Prøver over og i 78 Prøver under det tilsvarende Gennemsnitsindhold. Det største og mindste Indhold har været c. 56 og c. 42 pCt. Indholdet af Træstof har ligget mellem c. 11 og c. 24 pCt.; i det største Antal Prøver har det været mellem 15 og 20 pCt.

Den langt overvejende Mængde af de i Aar solgte Solsikkekager har været sydrussiske (Sortehavskager). For disse er det almindeligt, at Kagerne i en Ladning ere meget uensartede, ikke blot ved forskelligt Format, men tillige ved en saa afvigende ydre Beskaffenhed, navnlig en tilsyneladende stor Forskel i Skalindhold, at der er Grund til at slutte til en ret forskellig Foderværdi. For at konstatere dette har jeg ladet foretage særskilt Undersøgelse af 9 forskellige Sorter Kager, som bestemt kunde udsondres af en Ladning Sortehavskager. Der fandtes (se Tabellen næste Side):

Forskellen imellem de bedste og de daarligste af disse Kager repræsenterer efter almindelig Salgspris c. 1 Kr. pr. Ctr.

En Sortering af Sortehavskager finder vistnok aldrig Sted, da den vil være for bekostelig. Det ses, hvor vildledende Analyser af Prøver, som skulde repræsentere

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kvælstofholdige Stoffer	38.56	33.50	36.75	36.38	36.88	35.88	33.50	31.75	34.63
Fedt	17.44	17.30	12.48	13.18	10.70	10.14	11.58	15.20	8.38
Kvælstoffri Extraktstoffer	19.98	21.85	22.89	21.31	23.77	23.01	23.04	18.53	21.57
Træstof	10.57	16.80	15.13	15.93	15.30	18.17	21.23	22.77	23.17
Uorganiske Stoffer	7.55	5.05	6.75	6.00	6.20	5.70	4.55	5.45	6.60
Vand	5.90	5.50	6.00	7.20	7.15	7.10	6.10	6.30	5.65
	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100 00	100.00	100.00
Foderværdi-Enheder (2:2:1)	132	123	121	120	119	115	113	112	108

saadanne Ladninger, kunne blive, hvis man nøjes med at tage Prøver af faa eller endog enkelte Kager, og hvor stor Omhu, der maa anvendes under saadanne Forhold for at faa en Gennemsnitsprøve til Analyse, saa at denne dog i alt Fald kan give et saa sandt Udtryk som muligt for hele Ladningens Beskaffenhed.

Kvaliteten af Bomuldsfrøkagerne har i det hele været tilsvarende den, som de almindeligt have udvist i en Del Aar. Rigtig smukke lyse Kager have været ret sjældne, største Delen har været mere eller mindre mørke, og Kagerne have oftest været meget haarde. Opbevaringstilstanden har gennemgaaende været upaaklagelig. Der er ikke i noget Tilfælde fundet fremmede Indblandinger.

Af Prøverne var 4 slaaede af helt uafskallede Frø, hvorfor Træstofmængden var betydelig, mellem 21 og 27 pCt., og det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa mellem $23^1/_2$ og $26^3/_4$ pCt.

I 2 Tilfælde var Kagerne solgte som Bombay Bomuldsfrøkager til en Pris af $5—5^1/_2$ Kr. pr. Ctr. Analysen af dem udviste:

	1.	2.
Kvælstofholdige Stoffer	20.19 pCt.	21.50 pCt.
Fedt	4.12 —	4.24 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	37.16 —	29.43 —
Træstof	21.43 —	27.13 —
Uorganiske Stoffer	6.15 —	5.70 —
Vand	10.95 —	12.00 —
	100.00 pCt.	100.00 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2 : 2 : 1)	86	81

Naar Prisen paa almindeligt gode afskallede Bomuldsfrøkager med 130 Foderværdi-Enheder efter Gennemsnitsanalyse sættes til 600 Øre, bør Prisen for disse Bombaykager højst være 375 Øre.

I 6 Tilfælde fandtes Kager, som vare rigere paa Skaller, end at de kunde henføres under almindelige afskallede Kager. Træstofindholdet var c. 12 pCt., og det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa imellem $36^1/_2$ og 45 pCt., medens det tilsvarende Gennemsnitsindhold i almindelige afskallede Kager har været 52 pCt.

For de øvrige Bomuldsfrøkager (80), som bør henregnes til afskallede, har Gennemsnitssammensætningen været:

		Aaret forud (132 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	42.5 pCt.	44.2 pCt.
Fedt	9.5 —	9.4 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	25.4 —	24.2 —
Træstof	8.4 —	6.6 —
Uorganiske Stoffer	6.7 —	7.1 —
Vand	7.5 —	8.5 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	129	131

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 42 Prøver over og i 38 Prøver under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var c. 58 og 45 pCt. Træstofindholdet laa imellem c. 4 og c. 11 pCt.

Af Bomuldsfrømel har der næppe været omsat nogen større Mængde. Antallet af de til Undersøgelse indsendte Prøver er for ringe til, at det kan tjene til en fuld Bedømmelse af den udbudte Vares almindelige Beskaffenhed. I eet Tilfælde var Melet af en daarlig Beskaffenhed, surt, af mørk Farve og indeholdt en Del Skimmelsvamp; for de øvrige Prøver kunde der ikke indvendes noget imod Opbevaringstilstanden, og i det overvejende Antal Tilfælde var Melet af en fuldt tilfredsstillende Beskaffenhed.

Gennemsnitsindholdet var:

		Aaret forud (20 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	41.7 pCt.	41.3 pCt.
Fedt	9.9 —	11.2 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	25.5 —	23.3 —
Træstof	8.2 —	9.4 —
Uorganiske Stoffer	6.5 —	7.0 —
Vand	8.2 —	7.8 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	129	128

Det største og mindste Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt tilsammen var c. 55 og c. 49 pCt., Træstoffet laa imellem 6 og $9^1/_2$ pCt.

Herefter viser Bomuldsfrømelet en med Kagernes overensstemmende Sammensætning, og da det købes billigere end Kager af tilsvarende Beskaffenhed, og det frembyder den meget væsentlige Fordel, at det kan leveres som en ensartet Vare, for hvilken der af Producenten kan gives Indholdsgaranti, hvilket ikke er Tilfældet for Kagerne, som i Indhold og øvrige Beskaffenhed kunne være meget uensartede i samme Ladning, saa maa der siges at være god Grund til at anbefale Anvendelse af Melet i langt større Udstrækning, end det nu finder Sted.

For at undersøge, hvorledes Indholdet i en Ladning amerikansk Bomuldsfrømel svarede til den givne Garanti, som var 41 pCt. kvælstofholdige Stoffer og 9 pCt. Fedt, blev der undersøgt 2 af Ladningen udtagne Prøver, som

repræsenterede en lysere og en noget mørkere Del af Melet. Prøverne indeholdt:

	1.	2.
Kvælstofholdige Stoffer	40.75 pCt.	39.81 pCt.
Fedt	8.98 —	9.18 —

hvilket altsaa viste en meget god Overensstemmelse med Garantien.

Af de undersøgte 73 Prøver Rapskager var de 60 rene, hvorunder indgaar saadanne, som ikke indeholdt en større Mængde Frø eller disse af anden Art, end at de kunne tilskrives en naturlig Ukrudtsforurening. Med 50 af de rene Prøver blev der i Forbindelse med mikroskopisk Undersøgelse foretaget kemisk Undersøgelse. Der fandtes som Gennemsnitssammensætning:

		Aaret forud (89 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	32.5 pCt.	31.9 pCt.
Fedt	9.5 —	8.8 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	28.2 —	28.1 —
Træstof	12.2 —	13.0 —
Uorganiske Stoffer	8.0 —	8.1 —
Vand	9.6 —	10.1 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	112	109

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 23 Prøver over og i 27 under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var 47 og c. 38 pCt.

Af de 13 urene Prøver udviste de 10 et større eller mindre Indhold af saadanne Frø, der betegnes som »indisk Raps«, i 1 Tilfælde var det andre Crucifererfrø, og i 2 Tilfælde var Forureningen Ricinusfrø. I 5 Prøver af Kagerne med indiske Frø, hvor Lugteprøven, som forøvrigt ogsaa er anstillet med alle de rene Prøver, gav Anledning dertil, er der bleven foretaget Bestemmelse af Mængden af den Sennepsolie, som kunde dannes, og

dens Art. I disse Prøver fandtes mellem 0.6 og 1.0 pCt. Sennepsolie, og Thiosinaminets Kvælstofindhold var mellem 20.3 og 21.1 pCt., hvilket i intet Tilfælde gav Anledning til Formodning om, at Kagerne paa Grund af Skarphed kunde have en sundhedsskadelig Indvirkning.

Som det Aar efter Aar i mine Beretninger er bleven fremhævet, bør Kager, som helt eller delvis ere slaaede af indiske Crucifererfrø, som ikke er Raps eller Rybs, ikke uden nærmere Betegnelse forhandles som Rapskager, og det er i saa Henseende ligegyldigt, om Næringsstofindholdet i Kagerne falder sammen med, hvad der findes i rene Kager, og om Kagerne ere fri for skarpe Stoffer eller ikke. Ved »Rapskager« bør der kun forstaas Kager af Brassica Napus (Raps) og Brassica Rapa (Rybs), og naar der under dette Navn sælges Kager af anden Oprindelse, falder det ind under urigtig Varebetegnelse.

I Januar modtog jeg fra 5 forskellige Steder Prøver af Odessa Rapskager, som ønskedes undersøgt, fordi det formentes, at der ved Brugen af Kagerne var foranlediget Sygdomstilfælde blandt Køer og af en ret alvorlig Natur, som efter Beskrivelsen var overensstemmende paa de forskellige Steder og viste sig ved en overordentlig stærk Diarrhoe og nogen Lammelse og havde en betydelig Nedgang i Mælkeydelsen til Følge. — De indsendte Prøver, som kun bestod af enkelte større Kagestykker, befandtes ved den mikroskopiske Undersøgelse at være rene, og de indeholdt ikke skarpe sennepsagtige Stoffer, og der fandtes intet, som tydede paa daarlig Opbevaring. Denne Uoverensstemmelse imellem de indsendte Prøvers Beskaffenhed og Iagttagelserne ved Brugen i Forbindelse med den Kendsgerning, at flere af Købmændene, som havde solgt Kager af den samme Beholdning til Steder, hvor Kagerne vare blevne opfodrede uden Skade, talte for, at der i Beholdningerne var saa vel uskadelige som giftige Kager, og at de til Undersøgelse indsendte Prøver tilfældigt vare blevne udtagne af rene Kager. Jeg søgte derfor at faa dette opklaret, og da jeg havde erfaret, at en Proprietær, hos hvem Sygdommen var optraadt særlig stærk, og hvor

det var bestemt konstateret, at kun de Køer, som havde faaet af Rapskagerne (23 af 56), vare blevne syge, havde sendt Partiet tilbage til Købmanden, anmodede jeg denne om at maatte udtage en større Prøve af dette Parti, hvormed Professor Bang havde lovet at lade foretage Fodringsforsøg. Af det tilbagesendte Parti, en halv Snes Sække, blev 4 Sække udtømte. Indholdet bestod af hele Kager og større Kagestykker og en Del Smuld. Der blev udtaget 30 Pd. af Kagerne og lige saa meget af Smuldet, som blev holdt hver for sig. Kagerne blev knust paa Stedet. Der blev tilsendt Prof. Bang 10 Pd. af hver af Prøverne til Fodringsforsøget. Samtidig blev Prøverne mikroskopisk og kemisk undersøgt. Hverken i Kagerne eller Smuldet fandtes fremmede Indblandinger og ej heller skarpe Stoffer.

Prof. Bangs Meddelelse om Fodringsforsøget, som var bleven foretaget med 2 Køer, gik ud paa, at Kagerne ikke havde vist nogen skadelig Virkning, selv ikke i Dosis paa 2 Pd. Hos den paagældende Proprietær havde den skadelige Virkning vist sig efter en Indgift af kun $^1/_2$ Pd. af Rapskagerne pr. Ko i Blanding med Bomuldsfrøkager, Jordnødkager, Hampefrøkager og Solsikkekager, foruden Roer.

Saaledes var Sagen endnu uopklaret, da jeg erfarede, at der hos den paagældende Proprietær henstod en Rest af den anvendte Foderblanding. Efter min Anmodning om at faa denne tilsendt modtog jeg en større Portion af de af Foderblandingen udpillede Rapskagestumper. Det var strax synligt, at det var en Blanding af forskelligartede Kager, nogle lysere, andre mørkere, hvorfor der blev foretaget mikroskopisk Undersøgelse af hver for sig, og det fandtes da, at de lysere Kager var rene, hvorimod der i de mørkere fandtes indblandet Ricinusfrø, det er de Frø, hvoraf amerikansk Olie presses, og Presseresterne have en stærkt giftig Virkning. Hermed var altsaa Kagernes Sundhedsskadelighed forklaret. Der blev nu foretaget et Eftersyn hos Købmanden af alle Sækkene i Beholdningen for om muligt at bedømme, i hvor høj

Grad denne var uensartet, og det skønnedes derefter, at det overvejende Antal Sække indeholdt rene Kager; kun i et mindre Antal Sække, hvis Indhold hovedsagelig var Smaastykker, fandtes rene og ricinusholdige Kager i Blanding.

Herved er det forklarligt, at der af den samme Beholdning har kunnet leveres giftige og ikke giftige Kager, og at man ved Udtagningen af Prøverne til Undersøgelse er kommen ind under Tilfældigheder. Ihvorvel Grunden til Kagernes Sundhedsskadelighed kun blev bevist for dette enkelte Tilfælde, er der ingen Tvivl om, at den har været den samme paa de andre Steder, hvor tilsvarende Sygdomstilfælde optraadte, og at Kagerne skrive sig fra et og samme store Parti, og ligeledes er der næppe Tvivl om, at Indblandingen af de giftige Kager ikke har haft en tilfældig Aarsag. I den Omtale, som jeg gjorde denne Sag til Genstand for i »Ugeskrift for Landmænd« Nr. 13 for 25. Marts, opfordrede jeg de Handlende, til hvem der var indløbet Klager af den omhandlede Art, til at meddele Oplysning om, hvorfra Kagerne vare anskaffede, for der igennem at udlede en fælles Oprindelse, men da dette ikke er bleven taget til Følge, er Forholdet forblevet uoplyst.

Et lignende Tilfælde, hvor en Foderkages urene Beskaffenhed var Skyld i Sygdomstilfælde, indtraf i Maj Maaned, idet der fra flere Sider indløb Klage over, at Køer vare blevne syge, med Diarrhoe og stærkt Afslag paa Mælken, efter Brugen af Jordnødkager, som viste sig at hidrøre fra en bestemt Ladning. Det fandtes ved den mikroskopiske Undersøgelse, at disse Kager indeholdt Ricinusfrø. Mængden var dog ret ringe, og Sygdomstilfældene vare ogsaa af en mildere Natur end de, som de foran nævnte Rapskager foranledigede. Da Forholdet hurtigt blev konstateret, fandt disse Kager næppe nogen større Udbredelse; i alt Fald indløb der ikke senere Klager.

Jeg har i min Aarsberetning for 1901 omtalt et Tilfælde, hvor Hampefrøkager fra Odessa, som havde

afstedkommet ret alvorlige Sygdomstilfælde, befandtes at indeholde Ricinusfrø, og det viser sig saaledes, at der oftere, hvad der ogsaa berettes om fra Udlandet, kan findes denne skadelige Indblanding i forskellige Foderkager. Det er næppe antageligt, at der i Møllerne skulde finde en forsætlig Indblanding af de giftige Frø Sted, men en tilfældig Indblanding kan jo forekomme i saadanne Møller, som foruden Jordnødfrø eller Hampefrø og vel ogsaa Rapsfrø tillige presse Ricinusfrø.

I ingen af de øvrige Prøver af Jordnødkager fandtes fremmede Indblandinger. Med Undtagelse af 6 Tilfælde, hvor Kagerne udviste en afgjort daarlig Opbevaringstilstand, idet der fandtes Skimmelsvamp og en stærkt fremskreden Harskning af Fedtet, og et Par Tilfælde, hvor der indeholdtes en stor Mængde Haar, har Kagernes Beskaffenhed gennemgaaende været tilfredsstillende.

Gennemsnitsanalysen af 44 Prøver, som blev kemisk undersøgt, var:

		Aaret forud (36 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	46.7 pCt.	47.7 pCt.
Fedt	9.4 —	9.4 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	22.0 —	21.5 —
Træstof	5.5 —	5.2 —
Uorganiske Stoffer	7.0 —	6.4 —
Vand	9.4 —	9.8 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	134	136

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 30 Prøver over og i 14 Prøver under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var $59^1/_2$ og 51 pCt.

Af de undersøgte 41 Prøver Hampefrøkager fandtes der i 3 en rigelig Mængde Dodderfrø, i øvrigt fandtes der ikke fremmed Indblanding. Gennemsnitssammensætningen af de rene Prøver var:

		Aaret forud (48 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	31.8 pCt.	31.7 pCt.
Fedt	8.7 —	9.0 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	13.7 —	13.8 —
Træstof	27.2 —	26.0 —
Uorganiske Stoffer	8.2 —	8.3 —
Vand	10.4 —	11.2 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	95	95

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 20 Tilfælde over og i 18 Tilfælde under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var 43 og 38 pCt. Træstofmængden var mellem 24 og 29 pCt.

Af de 40 Prøver Hørfrøkager indeholdt 1 en betydelig Mængde forskellige Ukrudtsfrø, for de øvrige fandtes Forureningen at være uvæsentlig, og der fandtes kun saadanne fremmede Frø, som skyldes en naturlig Ukrudtsforurening.

Gennemsnitsindholdet af 33 Prøver var:

		Aaret forud (24 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	28.7 pCt.	28.3 pCt.
Fedt	8.5 —	8.4 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	35.7 —	35.8 —
Træstof	9.2 —	8.2 —
Uorganiske Stoffer	6.7 —	7.3 —
Vand	11.2 —	12.0 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	110	109

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 14 Tilfælde over, i 19 under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var $43^1/_2$ og c. 34 pCt.

Af 32 Prøver Hvedeklid var 27 rene, under hvilke er medtaget saadanne, som ikke indeholdt mere af Kornets naturlige Forureninger, end hvad der tilfældig kan være

undgaaet Kornets forudgaaende Rensning. 5 Prøver vare saa stærkt forurenede med Avner, Ukrudtsfrø og Spidsmel, at det skyldtes Indblanding af Afrensningsstoffer.

Gennemsnitssammensætningen af 24 rene Prøver var:

		Aaret forud (35 Prøver):
Kvælstofholdige Stoffer	16.7 pCt.	16.6 pCt.
Fedt	4.0 —	3.9 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	52.5 —	52.3 —
Træstof	9.0 —	8.9 —
Uorganiske Stoffer	5.8 —	5.6 —
Vand	12.0 —	12.7 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	94	93

Det samlede Indhold af kvælstofholdige Stoffer og Fedt laa i 13 Prøver over og i 11 Prøver under det tilsvarende Gennemsnitsindhold; det største og mindste Indhold var c. 23 og c. 18 pCt.

Af Majs-Glutenfoder og Majs-Glutenmel er der bleven undersøgt henholdsvis 15 og 4 Prøver. Den af Analysen beregnede Gennemsnitssammensætning var:

	Glutenfoder:	Glutenmel:
Kvælstofholdige Stoffer	24.5 pCt.	37.5 pCt.
Fedt	3.4 —	3.8 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	54.3 —	45.9 —
Træstof	7.8 —	1.6 —
Uorganiske Stoffer	1.5 —	1.3 —
Vand	8.5 —	9.9 —
	100.0 pCt.	100.0 pCt.
Antal Foderværdi-Enheder (2:2:1)	110	129

Alle Prøverne hidrørte udelukkende fra Majs.

Af de andre i Oversigten specificerede Foderstoffer er Antallet af Prøver for ringe til at kunne afgive Materiale for vejledende Bemærkninger. Der er i intet Tilfælde fundet Forfalskning eller væsentlige Afvigelser i det for de respektive Stoffer almindelige Næringsstofindhold.

Sammenstilling af Gennemsnitstal,

beregnede af de i 1904 udførte Analyser af Prøver af Handelsfoderstoffer, som ved mikroskopisk Undersøgelse befandtes rene, med Vedfojelse af det fundne mindste og største Indhold af de forskellige Bestanddele.

	Kvælstofholdige Stoffer pCt.	Fedt pCt.	Kvælstoffri Extraktstoffer pCt.	Træstof pCt.	Uorganiske Stoffer pCt.	Vand pCt.	Foderværdi-Enheder, beregnet efter Forholdet 2 : 2 : 1
Hørfrøkager	28.7 22.5—34.3	8.5 5.5—12.0	35.7 35.1—39.6	9.2 7.4—9.9	6.7 5.9—7.8	11.2 8.4—13.6	110
Rapskager	32.5 28.1—36.5	9.5 7.6—13.6	28.2 25.2—32.3	12.2 9.2—16.8	8.0 5.9—11.9	9.6 7.0—12.1	112
Bomuldsfrøkager (afskal.)	42.5 34.4—47.6	9.5 6.9—15.6	25.4 20.4—31.1	8.4 4.3—10.7	6.7 5.6—9.1	7.5 5.2—11.0	129
Bomuldsfrømel (afskallet)	41.7 39.7—45.4	9.9 9.0—12.9	25.5 24.1—27.5	8.2 5.9—9.5	6.5 5.9—7.2	8.2 6.7—9.6	129
Solsikkekager	35.7 28.9—45.3	11.7 7.4—20.0	20.9 17.3—25.3	17.9 10.6—24.3	6.4 4.6—11.2	7.4 5.5—11.2	116
Hampefrøkager	31.8 29.9—34.4	8.7 7.0—10.8	13.7 12.0—17.1	27.2 24.1—29.0	8.2 7.5—9.1	10.4 8.5—13.0	95
Jordnødkager	46.7 39.9—50.9	9.4 5.9—13.3	22.0 18.5—26.8	5.5 3.6—10.1	7.0 4.7—12.9	9.4 7.5—11.7	134
Hvedeklid	16.7 14.4—17.9	4.0 3.4—5.2	52.5 50.2—57.9	9.0 7.2—10.6	5.8 4.3—6.9	12,0 9.9—15.2	94

Blandt de i Oversigten opførte 66 forskellige andre Fodermidler har været Hø, Halm, Roer, Mask, Bærme, hel og malet Majs, Hønse- og Kyllingefoder, blandede Foderkager og blandet Fodermel, Svinemel o. fl.

Af Gødningsstoffer har der været undersøgt 782 Prøver. Disse have været:

Ublandede Gødninger.

Fosforsyregødninger.

Superfosfater	c. 40 pCt.	Fosforsyre	18	Prøver,
	17—20 —	do.	200	—
	13—17 —	do.	14	—
	11—13 —	do.	57	—
	8—11 —	do.	18	—
	under 8 —	do.	1	—
Thomasslakkemel			98	—
Naturlige Fosfater			42	—
				448 Prøver.

Kvælstofgødninger.

Svovlsur Ammoniak	54	Prøver,
Chile Salpeter	23	—
Kvælstofholdige Affaldsstoffer	14	—
	91	—

Kaligødninger.

Højprocentigt Kalisalt	46	Prøver,
Kainit	35	—
	81	—

Benmel.

Fosforsyrerigt (30 × 1)	36	Prøver,
Kvælstofrigt (20 × 4)	55	—
Opløst Benmel	2	—
	93	—
Ben- og Kødmel	5	Prøver,
Fiskeguano	5	—
Peruguano	1	—
	11	—

Blandede Gødninger
med garanteret Indhold af:

Fosforsyre og Kvælstof	31	Prøver,
Fosforsyre, Kvælstof og Kali	9	—
Fosforsyre og Kali	4	—
Fosforsyre, Kvælstof og Kalk	1	—
	45	—

Andre Gødningsstoffer.

Staldgødning, Ajle, Mergel m. m.	13	—
	782	Prøver.

Af 262 Prøver af Superfosfat, for hvilke der har været opgivet det garanterede Indhold af vandopløselig Fosforsyre, udviste 79 Prøver Underindhold.

Disse fordelte sig saaledes:

Garanti	Antal Prøver	Under-holdige	Underindholdet overskred Latituden med			
			under 1 pCt.	1—2 pCt.	3 pCt.	4½ pCt.
20 pCt.	17	8	3	5		
18½ —	1	1	1			
18 —	165	55	50	4		1
15 —	1	0				
13 —	1	0				
12 —	21	3	3			
11½ —	43	7	7			
11 —	1	0				
9 —	12	5	4		1	
	262	79	68	9	1	1

Om vel nok den overvejende Mængde af Superfosfat købes højprocentigt, købes der dog endnu store Kvantiteter af lavprocentige Varer med 12 pCt. vandopløselig

Fosforsyre og derunder. At dette kan vedblive er mærkeligt, da Fosforsyre købes endog betydelig billigere i de højprocentige Varer end i dem med lavere Indhold, en Prisforskel, som gaar op til 4—5 Øre pr. Pund vandopløselig Fosforsyre. Grunden dertil kan kun søges deri, at Køberne kun tage Hensyn til den billigere Centnerpris for de lavprocentige Varer uden at beregne Fosforsyreprisen efter det garanterede Indhold. Det at skulle fremskaffe de mindre indholdsrige Kvaliteter har ført til, at Fabrikkerne nedsætte Fosforsyreindholdet i højprocentigt Superfosfat ved Tilblanding af Sand for at kunne bringe Indholdet ned til det forlangte, og jo lavere dette er, desto mere Fyldstof maa der altsaa tilsættes.

At det er ufordelagtigt for Landmanden at købe en saaledes opblandet Vare, da det medfører større Transportomkostninger og Arbejde, er indlysende, saa meget mere da, fordi han betaler Fosforsyren betydelig højere end i de rene højprocentige Superfosfater.

Af Hensyn til den uheldige Praxis, som det nævnte Forhold havde medført, har Gødningsloven tolereret en saadan Tilsætning, idet det i § 1. 3 hedder, at, naar Sand eller andre som Gødning værdiløse Stoffer er tilsat, skal dette angives med Tilføjelse af, hvilken Procentmængde der er tilsat deraf. Naar dette af Fabrikker og Forhandlere er fortolket saaledes, at det er tilstrækkeligt, naar det paa Priskuranter, Fakturaer o. l. som gældende for alle Gødninger anføres, at de værdiløse Fyldstoffer i intet Tilfælde overstiger en vis Procentmængde, saa er dette næppe i Overensstemmelse med Lovens Paabud, som utvivlsomt tilsigter en bestemt Opgivelse af Procentmængden af det tilsatte Fyldstof for hver enkelt Levering af en saaledes opblandet Gødning.

Loven har vel ikke taget Forbehold med Hensyn til bestemte Gødninger, hvortil Tilblanding af værdiløse Stoffer kan være tilladt, som det altsaa er Tilfældet med Superfosfater, men det er stridende mod Lovens Aand at antage, at Tilsætning af værdiløse Stoffer ved den nævnte Lovbestemmelse i al Almindelighed skulde være legali-

seret, hvor der ikke er nogen Nødvendighed til Stede, hvilket vilde tjene den illoyale Gødningshandel.

I alle Prøverne af Thomasslakkemel bestemtes Indholdet af citronsyreopløselig Fosforsyre. Der fandtes heraf:

11—12 pCt.	i	8 Prøver,	(Minimum 11.07 pCt.)
12—13 —	i	12 —	
13—14 —	i	21 —	
14—15 —	i	48 —	
over 15 —	i	9 —	(Maximum 18.68 pCt.)

Mængden af Finmel bestemtes i 94 Prøver; der fandtes som Middelindhold 81 pCt., Maximum 97 pCt., Minimum 65 pCt.

I svovlsur Ammoniak fandtes fra 19.92 (1 Prøve) til 20.5 pCt. Kvælstof, i Prøverne af Chile Salpeter fandtes fra 14.85—15.9 pCt. Kvælstof (i Salpeteret med det laveste Indhold var indblandet Sand, hvoraf der fandtes 5.2 pCt.). I Blodmel fandtes efter Vandindholdet, som varierede fra c. 5 til 42 pCt., fra 8 til $14^3/_4$ pCt. Kvælstof.

Kvælstofholdigt Affald. I 8 Prøver organisk Kvælstofgødning, som bruges til Blandingsgødninger, fandtes 3.15—3.84 pCt. organisk bundet Kvælstof. I Hornmel fandtes fra 12—14 pCt. Kvælstof.

I Prøverne af højprocentige Kalisalte fandtes fra 18.94—48.45 pCt. rent Kali.

I 1 Prøve med garanteret Indhold 47 pCt. rent Kali fandtes 48.45 pCt.

I 4 — — — — 40 — — — — { 40.80 — / 39.85 — / 38.60 — / 38.50 —

I 36 Prøver med garanteret Indhold 37 pCt. rent Kali fandtes:

mellem	39—40 pCt.	i	1 Prøve,
—	38—39 —	i	3 —
—	37—38 —	i	15 —
—	36—37 —	i	9 —
—	35—36 —	i	3 —

mellem 34—35 pCt. i ..... 2 Prøver,
— 33—34 — i ..... 2 —
— 29—30 — i ..... 1 —

I 1 Prøve med garanteret Indhold 20 pCt. fandtes 18.94 pCt.
I 4 Prøver, for hvilke der ikke var opgivet garanteret Indhold, fandtes: 38.20—37.29—35.70—34.65 pCt.

Der har under Navn af 37 pCt. Kaligødning været udbudt en Vare, i hvilken der foruden 37 pCt. rent Kali var garanteret $1^1/_2$ pCt. Fosforsyre. Ved Undersøgelsen af nogle Prøver af denne Vare fandtes 33—34 pCt. Kali og 1—$1^1/_2$ pCt. Fosforsyre, som var til Stede i en i Vand uopløselig Tilstand og ventelig stammede fra Indblanding af en ringe Mængde af et eller andet Raafosfat. En saadan Indblanding bevirker en Nedsættelse af Kaliindholdet, og en saa ringe Mængde Fosforsyre i den nævnte Tilstandsform har selvfølgelig ingen værdiforøgende Indflydelse. Efter sit Indhold i øvrigt var denne Kaligødning ikke væsentligt forskellig fra det almindelige 37 pCt. Kalisalt.

Indholdet af rent Kali i de undersøgte 35 Prøver Kainit fandtes imellem 10.8 og 15.5 pCt. Indholdet fordelte sig saaledes:

10—11 pCt. ..... 1 Prøve,
11—12 — ..... 6 —
12—13 — ..... 12 —
13—14 — ..... 8 —
14—15 — ..... 7 —
15—16 — ..... 1 —

I de undersøgte 91 Prøver af almindeligt Benmel fandtes:

	Fosforsyre:	Kvælstof:
i 36 Prøver.....	24.82—32.88 pCt.	0.75—1.88 pCt.
i 55 —	10.94—24.31 —	2.35—5.23 —

I saakaldt Ben- og Kødmel fandtes 22—$25^1/_2$ pCt. Fosforsyre og 3.13—3.73 pCt. Kvælstof.

I Prøverne af Fiskeguano fandtes 13.50—16.45 pCt. Fosforsyre, 7.30—9.41 pCt. Kvælstof.

1 Prøve opl. Peruguano indeholdt 9.50 pCt. vandopløselig Fosforsyre, 6.78 pCt. total Kvælstof.

De blandede Gødninger have været Sammenblandinger af Superfosfat, Thomasfosfat eller Raafosfatmel med svovlsur Ammoniak, i enkelte Tilfælde med Salpeter, men i et større Antal Prøver stammede Kvælstoffet fra organiske Stoffer, samt med Kalisalte. Om Nytteværdien af det organisk bundne Kvælstof kan man ikke have nogen sikker Mening; den kan i en overordentlig Grad være forskellig efter Stoffets Evne til i Jorden at omdannes til for Planterne tjenligt Næringsstof, men det kan bestemt gøres gældende, at saadan bundet Kvælstof selv i de organiske Stoffer, som kunne anses som de til Gødningsbrug bedst egnede, i Virkning er langt underlegent Salpeter- og Ammoniakkvælstof, og at der blandt den Art Stoffer er adskillige, som aldeles ikke kan tillægges nogen Værdi til direkte Anvendelse som Gødning.

Gødningsloven tager Sigte paa dette Forhold ved at paabyde, at i de Tilfælde, hvor Kvælstoffet i en Gødning indeholdes i organisk Forbindelse, skal Kvælstofkilden angives. Dette fyldestgøres ikke tilstrækkeligt i Handelen, og Landmændene ofre det ikke den fornødne Opmærksomhed. En Opgivelse som »Kvælstoffet stammer fra dyriske Affaldsstoffer«, som er meget almindelig, er langt fra oplysende, da der under denne Betegnelse kan henføres Stoffer af højst forskellig Gødningsværdi. Skønt det er fuldt bevist rigtigt, at man opnaar den sikreste Virkning paa den billigste Maade ved at anskaffe de ublandede Gødninger med det størst mulige Indhold af Værdistofferne og, om det er ønskeligt, selv foretage Sammenblandingen, viser det sig dog endnu vanskeligt at bibringe Landmændene den rette Forstaaelse deraf, saa at der endnu afsættes ikke ubetydelige Mængder af Blandingsgødninger og almindeligt til uforholdsmæssig høje Priser.

Der har i det forløbne Aar været udført 100 Kontrolundersøgelser i Henhold til Gødnings- og Foderstoflovens § 6. De undersøgte Prøver have været 37 Gødninger og 63 Foderstoffer. Laboratoriet har atter i Aar maattet forkaste adskillige Prøver paa Grund af, at Lovens Bestemmelser med Hensyn til Prøvernes Udtagning og Indsendelse ikke vare overholdte. Jeg skal i den Anledning gøre opmærksom paa, at et Aftryk af Lovens Bestemmelser skal blive tilsendt enhver, som maatte ønske det.

Prøverne af Gødningsstoffer var:

18	Prøver	Superfosfat, repræsenterende	5218	Centner.
5	—	Thomasfosfat —	730	—
11	—	Kalisalt —	3178	—
3	—	Chile-Salpeter —	534	—
			9661	Centner.

Indsenderne have været:

Personlige Købere (30 Prøver)	15	forskellige.
Landboforeninger (6 —)	1	
Indkøbsforeninger (1 —)	1	

Der har været 12 forskellige Sælgere:

1	8	Gange,
2	6	—
1	4	—
1	3	—
3	2	—
4	1	—

I 2 Tilfælde var der ikke forbeholdt noget Spillerum. I alle de andre Tilfælde var Spillerummet det almindeligt anvendte (for citronsyreopløselig Fosforsyre $^1/_2$—$^3/_4$ pCt., vandopløselig Fosforsyre og Kali $^1/_2$ pCt., Kvælstof $^1/_4$—$^1/_2$ pCt.). I 29 Tilfælde var Garantien fyldestgjort, i 8 ikke (paa Grund af Underindhold), nemlig i 8 Prøver Superfosfat, repræsenterende 3408 Centner.

Prøverne af Foderstoffer var:

20	Prøver	Solsikkekager,	repr.	26436	Centner,
14	—	Rapskager,	—	8967	—
13	—	Bomuldsfrøkager,	—	12461	—
9	—	Hvedeklid,	—	8338	—
3	—	Jordnødkager,	—	2320	—
2	—	Hampefrøkager,	—	2273	—
1	—	Palmekager,	—	120	—
1	—	Sesamkager,	—	444	—
				61359	Centner.

Indsenderne have været:

Personlige Købere	(5 Prøver)	5	forskellige,
Indkøbsforeninger	(14 —)	2	—
Landboforeninger	(19 —)	2	—
Mejerier	(25 —)	8	—

Der har været 13 forskellige Sælgere:

1	23	Gange,
1	9	—
2	6	—
4	3	—
2	2	—
3	1	—

I samtlige 63 Prøver var der garanteret Indhold af kvælstofholdige Stoffer, Fedt og kvælstoffri Extraktstoffer. I 13 Tilfælde var der ikke forbeholdt noget Spillerum. I 8 Tilfælde var forbeholdt 1 pCt. af kvælstofholdige Stoffer + Fedt. I 38 Tilfælde var forbeholdt 3 pCt. dels af kvælstofholdige Stoffer + Fedt, dels af Antal Foderværdi-Enheder. I 4 Tilfælde var forbeholdt 5 pCt. af Antal Foderværdi-Enheder.

Garantien var fyldestgjort i 51 Tilfælde, i de øvrige 12 ikke, paa Grund af Underindhold, nemlig:

4	Prøver	Solsikkekager,	repr.	4165	Centner,
4	—	Bomuldsfrøkager,	—	7764	—
4	—	Rapskager,	—	1059	—
				12988	Centner.

Af Mejeriprodukter har der været undersøgt 2202 Prøver Mælk (1522 skummet Mælk, 432 Kærnemælk, 248 sød Mælk); 59 Prøver Fløde, 44 Prøver Ost og 3383 Prøver Smør og Margarine.

Fedtindholdet var:

Skummet Mælk:

under 0.10	pCt.	i	471	Prøver,
0.10—0.11	—	i	415	—
0.11—0.12	—	i	217	—
0.12—0.13	—	i	155	—
0.13—0.14	—	i	103	—
0.14—0.15	—	i	44	—
0.15—0.16	—	i	43	—
0.16—0.17	—	i	27	—
0.17—0.20	—	i	36	—
over 0.20	—	i	11	—
			1522	Prøver.

Kærnemælk.

under 0.20	pCt.	i	31	Prøver,
0.20—0.25	—	i	101	—
0.25—0.30	—	i	87	—
0.30—0.35	—	i	85	—
0.35—0.40	—	i	52	—
0.40—0.45	—	i	30	—
0.45—0.50	—	i	13	—
over 0.50	—	i	33	—
			432	Prøver.

Som det vil være bekendt anvendes der ved Bestemmelsen af Fedtmængden i Mælk forskellige Methoder, nemlig enten Udtrækning med Æther af den paa kornet Kaolin, Pimpsten, Gibs eller Sand indtørrede Mælk eller Udrystning af Mælken med en Blanding af Æther og Petroleumsæther efter Tilsætning af Ammoniak og Spiritus, den Róse-Gottliebske Methode. Udtrækningsmethoden har hidtil været den almindeligst anvendte.

Man har mod Udtrækningsmethoden gjort gældende, at Fedtet ikke blev fuldstændig udtrukket, og at man saaledes fik lavere Resultater end efter Udrystnings-

methoden, og det har man tilskrevet, at Æggehvidestofferne i Mælken ved dennes Indtørring omhyllede Fedt, som derved blev beskyttet imod Ætherens Paavirkning.

Mod Udrystningsmethoden er det bleven gjort gældende, at det vejede Fedt ikke var fuldstændig rent, eftersom det almindeligvis ikke var klart opløseligt i Æther, at det indeholdt Ammoniak, ventelig som Ammoniaksæbe, og at dets Refraktion var forskellig fra den, som Fedtet efter Udtrækningsmethoden udviser. Det er bleven fremhævet, at Forskellen mellem Resultaterne efter de to Methoder især er fremtrædende ved Undersøgelsen af Kærnemælk.

Da Udtrækningsmethoden almindeligst har været anset som den paalideligste, og der hidtil ikke har foreligget nogen afgørende Begrundelse af, at det ikke var Tilfældet, har den hidtil været benyttet ved Undersøgelserne i mit Laboratorium. Da imidlertid flere i de senere Aar offentliggjorte Undersøgelser, som ere blevne foretagne til Paapegning af de to Methoders større eller mindre Nøjagtighed, have talt til Gunst for Udrystningsmethoden, har jeg fundet mig foranlediget til at lade foretage en Række Undersøgelser af skummet Mælk og Kærnemælk efter begge Methoder for om muligt at komme til en sikker Erkendelse.

Resultatet af disse Undersøgelser har været, at, om der vel i adskillige Tilfælde er bleven fundet en fuldt ud god Overensstemmelse imellem Resultaterne, og det er truffet saa vel for skummet Mælk som for Kærnemælk, saa har Udrystningsmethoden for det overvejende Antal Prøver givet et større og i flere Tilfælde, navnlig for Kærnemælk, endog ret betydelig større Indhold af Fedt.

Der er endvidere ved denne Undersøgelse bleven ført Bevis for, at det fundne større Tal for Fedtmængden ikke i nogen kendelig Grad har været betinget af en uren Beskaffenhed af det udrystede Fedt.

For om muligt at kunne føre et direkte Bevis for, at Grunden til det mindre Resultat, som Udtrækningsmethoden altsaa almindeligt giver, er, at en Del af Fedtet

omsluttes saa fast af de indtørrede Æggehvidestoffer, at den, selv om Massen rives til det fineste Pulver og underkastes en mere end almindelig lang Udtrækning med Æther, unddrager sig Opløsning, har en af de med de nævnte Undersøgelser i mit Laboratorium beskæftigede Assistenter, Hr. Kand. farm. Th. Thomsen, foreslaaet en Methode, som ikke vides hidtil at have været anvendt i dette Øjemed. Denne bestaar i, at Mælken før dens Indtørring paa Kaolin el. lign. tilsættes Saltsyre og Pepsin og henstaar saaledes i nogen Tid ved passende Temperatur. Derved peptoniseres Æggehvidestofferne, og ved den paafølgende Indtørring antager Opsugningsmaterialet ikke den haarde Beskaffenhed som ellers, men bevarer den løse Form. Udtrækningen med Æther finder da Sted paa sædvanlig Maade.

Efter en saadan Behandling have alle de undersøgte Prøver saa vel af skummet Mælk som af Kærnemælk givet fuldt overensstemmende Resultater med Udrystningsmethodens, og jeg anser det for ved disse Undersøgelser at være bevist, at Grunden til det lavere Resultat, som faas ved den paa den almindelige Maade foretagne Udtrækning, er den nævnte Indflydelse af Æggehvidestofferne, og jeg maa derfor nu holde for, at Udrystningsmethoden ved Undersøgelsen af skummet Mælk og Kærnemælk bør gives Fortrinet.

At Afvigelserne i Analyseresultaterne efter de to Methoder kan være større eller mindre og, som foran anført, undertiden være aldeles uvæsentlige, maa vistnok skyldes den forskellige mekaniske Behandling, som Mælken kan have undergaaet, som Pasteurisering under stærk Omrøring el. lign., og det er derfor sandsynligt nok, at Udtrækningsmethoden, som er af ret gammel Dato, tidligere har været mere almen berettiget, end det kan siges at være Tilfældet nu.

Af 2722 Prøver Smør undersøgtes 2029 for Ægthed, 239 Prøver tillige for fremmede Konserveringsmidler, og 454 Prøver for Indhold af Vand. Der fandtes i 9 Prøver fremmede Konserveringsmidler, i dem alle Borsyre. Der

er ikke forekommet noget Tilfælde, hvor Ægtheden af det til England udførte Smør er bleven draget i Tvivl.

I 454 Smørprøver, i hvilke Indholdet af Vand bestemtes, fandtes:

under 10	pCt.	Vand	i	7	Prøver,	ɔ:	af	alle	1.5	pCt.	
10—11	—	—	i	7	—	—	—	—	1.5	—	
11—12	—	—	i	24	—	—	—	—	5.3	—	
12—13	—	—	i	52	—	—	—	—	11.5	—	
13—14	—	—	i	102	—	—	—	—	22.5	—	
14—15	—	—	i	139	—	—	—	—	30.6	—	
15—16	—	—	i	73	—	—	—	—	16.1	—	
16—17	—	—	i	31	—	—	—	—	6.8	—	} 11.0 pCt.
over 17	—	—	i	19	—	—	—	—	4.2	—	}

Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor og om dets eventuelle Omplantning i Landbruget.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 8. Februar 1905 af Forretningsfører *Herman Beyer*.

Mine Herrer! Med en ikke ringe Ængstelse er jeg gaaet ind paa at efterkomme den til mig rettede Opfordring om at komme til Stede for at tale om Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor og dets eventuelle Omplantning til Landbrug; — jeg føler nemlig fuldtud det hæderfulde i, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ønsker paa nærmere Haand at gøre Bekendtskab med den, man tør vel sige store Tanke, som med ét Ord kan betegnes som »Arbejdsanvisningstanken«, men jeg føler mig ikke forvisset om (i hvor høj Grad jeg end selv er greben af denne Tanke), at være i Besiddelse af de Evner, som ere nødvendige for fra denne Plads, hvor saa mange nye Tanker har vundet Form i Ord, der senere gennem paafølgende Handlinger ere blevne til Lykke, ikke blot for d'Hrr. Landmænd, men derigennem for hele vort Fædreland, og jeg havde sikkert ikke faaet Mod til at efterkomme Opfordringen, naar ikke Opgaven, der stilledes mig, var bleven delt saaledes, at det blev m i n Lod at forsøge at gøre Rede for, hvorledes »Arbejdsanvisningstanken« breder sig hele Europa over, og hvorledes Kjøbenhavns Kommune har taget Sagen op; — og at det blev d'Hrr.s Opgave i en

eventuel paafølgende Diskussion at drøfte Spørgsmaalet, for derigennem at erfare, om Tanken kan omplantes til dansk Landbrug (hvorom jeg ingen Tvivl nærer), men om Maaden vil der jo altid kunne diskuteres; — og her vil sikkert en Diskussion være ikke mindst befrugtende for mig. —

At paapege Arbejdsanvisningstankens Oprindelse er lige saa vanskelig som at udpege saa mangen anden Tankes første Mand, — til forskellige Tider og under forskellige Former er denne sporadisk optraadt, — men det synes, som om det er Nutidens og Fremtidens Sag først ret for Alvor at føre Tanken ud i Livet; om Grunden hertil maa søges i, at vor Tid, om man saa tør sige, har Opgaven at gøre Individets Ret gældende, at værdsætte det individuelle, maa det vel sagtens være Historieskriveren forbeholdt senere at udtale sig om.

Man véd, at Napoleon I i 1803 arbejdede paa at faa oprettet »obligatoriske« Anvisningskontorer, ved hvilke arbejdsløse Mænd havde Forpligtelsen at melde sig for at faa Arbejde, men vel nærmest for at han derved kunde skaffe sig Soldater; Grunden til disse obligatoriske Kontorers Oprettelse angaves imidlertid at være, at danne en Modvægt mod de private Pladsanvisningskontorer.

I Bayern findes ministerielle Skrivelser (1816), der gør det til Pligt for Kommunerne at offentliggøre Tilbud og Efterspørgsel af Arbejdskraft, samt opfordre Nabokommuner til indbyrdes at udveksle slige Meddelelser.

I Frankrig fremtræder (1838) Politipræfekt Ducoux som Talsmand for og Fader til »Arbejderbørsen«; — dens Historie er det sikkert ikke Stedet her at komme ind paa, dens Arbejde omfatter hovedsagentlig faguddannede Folk, egentlige Haandværkere; den har vist nok i for høj Grad ladet sig benytte i Politikens Tjeneste og ikke indtaget den i alle Henseender for et Arbejdsanvisningskontor absolut nødvendige neutrale Stilling; — foruden gennem Arbejderbørsen, der i enkelte Aar har haft en aarlig Understøttelse af 182,000 Frcs. fra Staten, finder der Anvisning af Arbejde Sted gennem private Fæste-

kontorer; i hvor høj Grad man ønsker at komme bort fra denne Art Anvisning, fremgaar af, at der efter en i Marts udkommen Lov kan ydes ikke ringe Erstatninger af Stat og Kommune til disse Kontorers Indehavere, 43 af disse have saaledes erklæret sig tilfredse med en Erstatning af 1,203,100 Frcs., hvorimod 18 Indehavere, hvem man tilbød 354,000 Frcs., fordrede ca. 2 Millioner Frcs. — Erstatningerne udregnes efter de sidste 3 Aars Gennemsnitsindtægter; — det fremgaar altsaa, at man for enhver Pris vil bort fra privat Fæstevirksomhed, og det synes, som om man nærmest agter at gaa over til Anvisning, som den finder Sted i »bureau municipal de placement gratuit« (Arrondissement-Anvisningen), der findes i de forskellige Arrondissementer, oprettet af frivillige, godgørende Selskaber; men dette synes ogsaa at være den eneste Adskillelse fra den Anvisning, som praktiseres i Tyskland, navnlig i Bayern (München), hvor det første kommunale Arbejdsanvisningskontor aabnedes den $^1/_{11}$ 1895. — Forinden havde man ganske vist i Schweitz, saavel Bern (1888) som Basel (1889), haft slige Kontorer for Arbejdsanvisning, som støttedes saavel af Kommune som Stat, men dels havde man ved at begynde i Byer, der i for høj Grad benyttedes til Gennemgang og midlertidigt Ophold paa Rejse til andre Byer lagt Administrationen under Politimyndighederne eller sat Natherbergerne i Forbindelse med Anvisningen, hvilket i høj Grad skadede Væksten, idet de bedre Arbejdsøgere af denne Grund ikke benyttede Anvisningskontorerne; men frem for alt manglede disse Kontorer, at deres Bestyrelser ikke vare paritetisk sammensatte, ɔ: at der i Bestyrelsen ikke fandtes lige mange Repræsentanter for Arbejdsgivere og Arbejdsøgere, — samt endelig at Kommunen, der bevilger Pengene til Udgiften, ikke var repræsenteret, og at der i Spidsen for samme ikke stod en Øvrighedsperson, der saa upartisk og neutral som vel muligt, varetog Ledelsen.

Disse Bemærkninger forekommer det mig nødvendigt at forudskikke, da der i dem angives uheldige Forhold,

som ikke kan pointeres tilstrækkeligt, naar man skal skildre Virkeliggørelsen af Arbejdsanvisningstanken; denne fandt Sted i Sydtyskland, omtrent samtidig i Stuttgart og München; — da den sidste Byes Forhold paa flere Punkter falde sammen med de københavnske, idet disse Byer i Størrelse, Opland etc. ligne hverandre, og da Væksten i denne By hidtil har været jævn fremadskridende og maaske ogsaa fordi den By var den første, som jeg paa min for nogle Aar siden foretagne Studierejse, skænkede Opmærksomhed først, vil vi nu dvæle noget udførligt ved denne.

I en Skrivelse af $^{30}/_{7}$ 94 overdrager Statsministeriet i Overbayern Byen München at oprette et »städtisches Arbeitsamt«, som begyndte sin Virksomhed den $^{1}/_{11}$ 1895. — Bestyrelsen sammensattes ved 3 Repræsentanter for Arbejdsgiverne og lige saa mange Repræsentanter for Arbejderne, samt 2 Magistratsmedlemmer, blandt hvilke Dr. Menzinger den Dag i Dag er Bestyrelsens Formand.

Man aabnede altsaa i November et Anvisningskontor, som omfattede Anvisning af enhver Art af Arbejde, faglærte som ufaglærte, Mænd som Kvinder; man havde ikke været rigtig heldig med Aabnings-Tidspunktet, thi at begynde en slig Virksomhed med Vinteren staaende for Døren, er ikke fornuftigt; — det bedste Tidspunkt at begynde paa maa sikkert være Foraarstiden eller endnu bedre Sommertiden; — bliver Begæret af Arbejdskraft til at begynde med for stærkt, vil det falde Kontoret, som endnu ingen Erfaring har, vanskeligt at vælge de rette Elementer mellem de sikkert talrige Arbejdsøgende. Vælger man til at begynde med derimod et Tidspunkt, hvor Efterspørgsel og Tilbud omtrent vejer hinanden op, vil man sikkert lettest naa til at tilfredsstille begge Parter; thi man maa altid erindre, at et Anvisningskontor har 2 Klienter, ɔ: Arbejdsgivere og Arbejdsøgere; det kan komme til at afhænge af mange forskellige Forhold, hvilken af disse 2 Parter, det vil blive vanskeligst at faa i Tale; man har set Steder, hvor det har været vanskeligst at vinde Arbejdsgivernes Tiltro, og andre, hvor det

har knebet med at faa Arbejderne til at faa Tillid til Kontoret, — man har ikke faa Eksempler paa, at Byer, i hvilke der fandtes saavel Arbejdsgiveres som Arbejdsøgeres specielle Anvisningskontorer have opgivet deres Virksomhed, saa snart disse neutrale Kontorer ere blevne oprettede; Hovedopgaven er imidlertid, som alt sagt, at staa ganske neutralt og betragte Kontoret som en Forretningsmand, der kun er interesseret i det ene, at faa en »Forretning« i Gang; i dette Øjemed er det selvfølgeligt af stor Vægt, at Kontorets Udgifter afholdes af det »Offentlige«, og derfor var og er al Anvisning i München gratis.

Trods det uheldige Tidspunkt, man havde valgt, lykkedes det dog i November og December at faa »afgjort« — som vi Anvisningsfolk kalde det, at Arbejdsgivere og Arbejdsøgere finde hinanden — 1,965 Mænd og Kvinder; ialt indtegnedes 2,639 Arbejdsgivere og 9,661 Arbejdsøgere; — af disse vare 6,712 Mænd, og da der i det mandlige Venteværelse kun var Plads til 200—250 Ventende, blev det hurtigt klart, at der behøvedes langt større Lokaliteter, og allerede ved Slutningen af Maj 1897 flyttedes Kontoret til større og rummeligere Lokaler, hvortil anvendtes en gammel Kaserne, i hvilken man foretog Delingen saaledes, at man fik særlige Venteværelser for faglærte og ufaglærte Arbejdsøgere; ved en i 1902 yderligere foretagen Udvidelse har man atter delt de ufaglærte Arbejdsøgere i By- og Landarbejdere; det viste sig nemlig meget snart, at trods Kontoret i München hovedsagentlig var oprettet af Hensyn til Byen, blev Efterspørgselen fra det om München liggende Land saa stor, at Beretningen for 1903 viser, at der gennem Kontoret i München er skaffet Arbejde til 2,553 Mænd og Kvinder ved Landarbejde, heraf alene 2,056 Mænd; det i hele Bayern samarbejdende Forbund af Anvisningskontorer fremviser saaledes en Anvisning af 5,375 Mænd og Kvinder, heraf 4,540 Mænd.

Skrivelsen af $^{30}/_{7}$ 94 berører nemlig allerede det ønskelige i, at saadanne i forskellige Byer oprettede Kon-

torer organiserede en interlokal Centralanvisning, som allerede oprettedes 1/8 98 ved en kgl. Forordning. — I de forskellige Landsdele af Tyskland findes den Art Centralstationer, saaledes i München, Stuttgart og flere, fra hvilke der 2 Gange ugentlig udarbejdes Lister over utilfredsstillet Efterspørgsel og Tilbud af Arbejdskræfter, disse Lister sendes da til de under hver Centralstation hørende Anvisningskontorer, ligesom der mellem de forskellige Stationer daglig pr. Telefon kan ske Udjævning af Arbejdskraft; disse Centralstationer støttes af Staten, og man kan være forvisset om, at i Byer paa under 6000 Indvaanere maa man ikke være uforberedt paa at finde kommunale Arbejdsanvisningskontorer. — Tyskland over findes der altsaa et fuldstændigt Net af Arbejdsanvisningskontorer, idet man her forlængst har indset, at Arbejdskraft er en Værdigenstand, som, liggende ubenyttet hen, bliver uden Værdi for den Arbejdsøgende; ligesom det for Arbejdsgiveren er af stor Værdi at faa Arbejdet udført netop i det Øjeblik, han ønsker det. — Forretningsgangen i de forskellige tyske Byer er selvfølgelig i de forløbne Aar undergaaet en Del Forandringer; man har saaledes været inde paa at indføre samtlige Arbejdsøgende i dertil indrettede store Protokoller; dette gav et kolossalt Arbejde, uden at man derved opnaaede en bedre Oversigt; — man er derefter gaaet over til det saakaldte Listesystem, ɔ: Arbejdsgiverne opskrives i Lister, der føres særskilte for hvert Fag, i dertil svarende Lister indføres Arbejdsøgerne efterhaanden som de melde sig, — det synes at være et meget tungt Apparat, og navnlig savner man i høj Grad Oversigt over den forhaandenværende Arbejdskraft, — man er derfor, navnlig i Berlin, hvor det største Arbejdsanvisningskontor i Tyskland er oprettet, kommet ind paa »Seddelsystemet«. — Kontoret i Berlin er ikke i egentlig Forstand kommunalt, det er nemlig oprettet af Landforsikringsselskabet, men Kommunen yder en ikke ringe Del af Driftsomkostningerne, saaledes i Aaret 1903 30,000 Rmk., hvilket svarer til omtrent 1/3 af Udgifterne. — I Berlin finder der selvfølgelig

Arbejdsanvisning Sted paa mange forskellige Maader, den private Fæstevirksomhed tør vel siges allerede nu at være af underordnet Betydning, og hvorfor skulde man ogsaa betale en ikke ringe Afgift for Anvisning af Arbejde, naar dette kan opnaaes gratis. — Gennem Organisationerne, saavel af Arbejdsgiverne som af Arbejderne, finder der i de forskellige Erhverv mere eller mindre Anvisning af Arbejde Sted; men disse Kontorer ledes jo selvfølgeligt mere eller mindre énsidigt, og have derfor vanskeligt ved at vinde den modsatte Parts Tillid; det viser sig derfor ogsaa, at flere og flere af disse Kontorer opgive deres Anvisningsvirksomhed til Fordel for det alt nævnte paritetiske, neutrale Kontor: Zentralverein für Arbeitsnachweis zu Berlin.

Dette Kontors Udgifter afholdes altsaa, som nævnt, hovedsagentlig af det store Ulykkes- og Invaliditets-Landforsikringsselskab for Preussen; dette Selskab indsaa nemlig, at naar det havde Forpligtelse til at udbetale Erstatning for Ulykke og Invaliditet, vilde mange i for høj Grad udsuge Selskabet under Paaskud af, at det ikke var muligt at faa Arbejde; for at kontrollere dette, begyndte man, vistnok i 1896, en Anvisning, nærmest beregnet for Bryggeriarbejdere; senere have forskellige Erhverv sluttet sig til, saaledes: Smede, Malere, Bogbindere, Stukkatører, ja endog Bagere og Slagtere, i 1903 alene sluttede 10 forskellige nye Erhverv sig til Tanken, og det viser sig, at der i 1903 afgjordes 46,616, o: 16,082 flere end i 1902.

Man begyndte i nogle rædselsfulde Lokaler under Stadtbahnbogen, i hvilke de forskellige Erhvervsgrupper sorteredes ind i særskilte Baase, som i højeste Grad mindede om Kjøbenhavns gamle »Trommesal«. For at faa Adgang til disse Venterum affordredes der et Indskrivningsgebühr af 10 Pfg.; dette er, saavidt jeg véd, det eneste Sted i Tyskland, hvor der betales for Adgangen til Venteværelset; man mener derved at hindre de sletteste Elementer i at fylde Venteværelserne, lige saavel som man derved opnaar bedre og hurtigere at er-

fare, hvorvidt den bestilte Arbejdskraft er bleven antaget eller ej, en Oplysning, som for Kontorets Ekspedition spiller en meget stor Rolle, men en Oplysning, som det for de fleste Kontorer er meget vanskelig at tilvejebringe. — Hver Arbejdsøgende faar nemlig ved sin første Henvendelse paa et Anvisningskontor et Indskrivningskort, som angiver, at han er indskrevet i Kontorets Papirer; findes der for Vedkommende et passende Arbejde, ombyttes dette Indtegningskort med et Anvisningskort; paa dettes Bagside er 3 Rubrikker, som ønskes besvarede og snarest tilbagesendt; i den første Rubrik ønskes Oplysning om, hvorvidt Arbejdskraften er antaget eller ej, har Arbejdsgiveren ikke antaget Vedkommende, ønskes det gennem den anden oplyst, om Anvisningen ønskes fortsat eller ej, — og er ogsaa dette besvaret med Nej, ønsker man gennem den tredie Rubrik at vide, om det muligvis er en anden af Kontorets Arbejdsøgende, der har opnaaet Pladsen. — Uagtet Ulejligheden ikke er stor og uagtet Kortet ufrankeret (i alt Fald her i Byen) kan nedlægges i nærmeste Postkasse, og uagtet det for Kontorerne spiller en saa uendelig stor Rolle hurtigt at faa disse Oplysninger, viser det sig, som sagt, overordentlig vanskeligt at faa dem tilbagesendte. — Disse primitive Lokaliteter i Berlin ophørte imidlertid i 1902, thi da havde det nævnte Landforsikringsselskab ladet en Bygning til 1 Million Rmk. opføre i Gormannstrasse; her findes nu et Venteværelse, der kan rumme ca. 2000 ufaglærte Mænd over 18 Aar, foruden at de forskellige faglærte have hver sin Etage, lige saavel som der findes en særskilt Afdeling for Kvinder og en for unge Mænd under 18 Aar. — Under Bygningen findes Baderum for Mænd, og i det store Venteværelse for Mænd er der Reparationsrum, i hvilke Støvler og Tøj kunne repareres for en billig Penge; — disse Forhold ere saa storstilede, at der slet ikke kan være Tale om indtil videre at drage Paraleller mellem Berlin og Kjøbenhavn; dette anføres kun for at vise, hvilke Dimensioner Arbejdsanvisningen kan antage i store Byer. — Foruden dette kolossale store

Anvisningskontor, der jo, som nævnt, ikke er kommunalt, findes der kommunale Kontorer saavel i Charlottenburg som andre Nabokommuner.

Man maa undre sig over en Ejendommelighed ved alle disse tyske Kontorer, nemlig deres uensartede Bogføring og øvrige Forretningsgang, thi man skulde tro, at et Land som Tyskland paa det Punkt vilde være uniformt, men dette er langt fra Tilfældet, og for at afhjælpe denne Fejl er der dannet et Forbund af tyske kommunale Arbejdsanvisningskontorer, og dette Forbund lader hvert 2det Aar afholde Kongresser paa forskellige Steder i Tyskland; den første Kongres afholdtes i Karlsruhe den $^{13}/_{9}$ 1897; paa denne mødte 135 Repræsentanter fra forskellige tyske Kontorer, samt fra Schweitz, Østrig og Ungarn, ja endog fra Japan.

Den sidst afholdte Kongres fandt Sted i Berlin 1902, og den, der skulde have været afholdt i 1904, er udsat til 1905 i Oktober, da den skal aabnes i Wiesbaden; man udsatte den 1 Aar fordi der paa Kongressen i Berlin, foranlediget af Rigsstatistiken for det tyske Kejserrige, ønskedes gennemført en ensartet Statistik, gældende for hele Riget, og man ønskede, at dette Overgangsstadium skulde vare saa meget længere, for at der kunde indhøstes flere Erfaringer, inden man skred til den egentlige Omregulering af Arbejdsmaaden og Statistiken, idet man føler, at hele Tanken »Arbejdsanvisningen« maa blive saa »international«, at en Ensartethed maa kunne opnaaes, i ethvert Fald for hele Europa. — Der er ingen Tvivl om, at Tanken, anlagt i det Hele og Store efter samme Maalestok, men tilpasset efter de forskellige Lande og inden for disse atter rettende sig efter de lokale Forhold, maa kunne vinde frem og blive af stor Betydning, naar man blot i videst mulige Omfang lader Politiken ude af Betragtning og kun sætter som Motto den Sætning, paa hvilken Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor har rettet sin Hovedbestræbelse, nemlig: at skaffe enhver Arhejdsgiver den bedst mulige Arbejds-

kraft og enhver Arbejdsøgende det Arbejde, hvortil Vedkommende i Øjeblikket bedst egner sig.

Vor bekendte Landsmand Jacob Riis fra Amerika besøgte i Sommer Kontoret her og udtalte sig overordentlig begejstret om Tanken; han savnede i høj Grad noget lignende i Amerika; han anførte et Eksempel, som fortjener at noteres; han tegnede et Kort over den vestlige Del af Nordamerika og angav ved en bestemt Streg tværs over, at der paa dette Territorium paa en bestemt Tid af Aaret var Anvendelse for 60,000 Arbejdere ved Hvedehøst; disse Mennesker kunne da, dragende nordefter, finde Beskæftigelse i 3 à 4 Maaneder, de vilde da staa som en Hær ved en lignende paralel løbende Linie længere mod Nord nogle Maaneder senere uden Erhverv; — det maatte da ved dette senere Tidspunkt være Opgaven at flytte denne Styrke til et andet Sted for der at finde Beskæftigelse. — Kontorchef Adolf Jensen i Statens statistiske Bureau har i Nationaløkonomisk Forening for nogle Aar siden givet nogle interessante Oplysninger om Ud- og Indvandringer i Italien; det foresvæver mig, at han sagde, at der fra Italien hvert Efteraar udvandrede 100,000 Mænd, men det mærkelige er, at der i Foraarsmaanederne atter foregik en Indvandring af 80,000 i samme Aldersklasse, nemlig 25—35 Aar, og Sandsynligheden taler for, at Differencen er forbleven i Argentina, hvor den tilbagevendte Del i de forløbne Maaneder havde udført Høstarbejde og tjent saa rigeligt, at de atter kunde rejse tilbage til Italien. — En ung Russer, hvem jeg traf i München, meddelte, at der aarlig i det nordlige Rusland stod 100,000'er af unge Folk udhungrede og nøgne, der i Foraarstiden paa deres Ben drog sydpaa for at finde Arbejde ved Landbruget; naar de dér havde opnaaet sligt og tjent godt med Penge, vendte de dog om Efteraaret atter tilbage til deres Hjemstavn næsten lige saa elendige, som de droge bort, idet hele Fortjenesten var spist op paa Tilbagerejsen; han mente, at Oprettelsen af slige Kontorer i et Land som Rusland med saa udstrakte Grænser, vilde være af uvur-

derlig Betydning; men selv for Lande med mindre Udstrækninger maa de faa Betydning, navnlig naar der oprettes et internationalt Samarbejde mellem de forskellige Lande.

Foruden Organisation og Ensartethed i Arbejdsmaade drøfter man paa nævnte Kongresser ogsaa Midlerne mod den frygtelige Svøbe »Arbejdsløshed«, og da nuværende Socialøkonomer mene, at der findes 3 Veje til dennes Bekæmpelse, har man i første Række haft Opmærksomheden vendt mod det første af disse Midler, nemlig Oprettelsen af Arbejdsanvisningskontorer. — Det andet Middel: Forudseenhed af offentlige Arbejder, har hidtil kun været ringe paaagtet, men efterhaanden som det gaar op for Stat og Kommune, at de have en Pligt til at sørge for, at dens Borgere kan faa Arbejde, er der ingen Tvivl om, at Reguleringen af Arbejdet maa menes at vedrøre Autoriteterne. — Hidtil har man maaske i for høj Grad ment, at det »Offentlige« kun havde Forpligtelsen til at sørge for, at alle offentlige Arbejder til Kommunikation etc. udførtes saa hurtigt, som de vare besluttede; men det vil sikkert i Tidens Løb mere og mere trænge sig frem, at det »Offentlige« har ikke blot en Ret til at udføre sligt, men endogsaa en Pligt til at sørge for, at der findes offentlige Arbejder og navnlig sammes Regulering, for at der ikke i et Øjeblik, hvor der findes meget privat Arbejde, ogsaa samtidigt tages fat paa en Del offentligt Arbejde, og omvendt Reguleringen heraf maa, vistnok ad statistisk Vej, kunne beregnes, og det er sandsynligt, at Forarbejderne til denne Statistik kan tilvejebringes gennem Arbejdsanvisningskontorerne.

Paa Kongressen i Berlin 1902 drøftedes særlig det tredie Middel mod Arbejdsløshed, nemlig: Arbejdsløshedsforsikring; — de idealistiske Forkæmpere herfor erklærede, at de Mænd, som kunne erindre Forhandlingerne og Kampene før man fik oprettet de kommunale Arbejdsanvisningskontorer, mindedes sikkert, at disses Forkæmpere betegnedes som Idealister, Fantaster og Utopister, og nu — 10 Aar senere — viste Nættet, der var

spændt over Tyskland, bedst, om det var Utopi eller ej, — dette maatte sikkert opmuntre Talsmændene for Arbejdsløshedsforsikringen til ikke at blive trætte.

Et Spørgsmaal, der jævnligt stikker Hovedet frem paa disse Møder, er Kontorernes Stilling til Strejker og Lockouter (Vedtægten § 11). — Opfattelserne i denne Retning have selvfølgelig i de forløbne Aar været meget forskellige; til at begynde med var man saa strenge, at Anvisningskontorerne ophørte, saa snart der i et eller andet Fag herskede Strejke eller Lockout. — For Kjøbenhavns Vedkommende findes Reglerne i den af Kommunalbestyrelsen affattede Vedtægt § 6, der siger: at Kontoret fortsætter sin Virksomhed uafhængigt af indtrædende Arbejdsstandsninger. I Tyskland befinder man sig vistnok for Øjeblikket paa det Stadium, at man, navnlig forud for længere Rejser, meddeler den Arbejdsøgende, hvis det er Kontoret bekendt, at der paa det paagældende Arbejdsted findes Konflikt eller ej. — At faa dette konstateret, er jo nemlig det vanskelige; Arbejdsgivernes Repræsentanter i Bestyrelserne fordre jo nemlig, at skal det opgives til Arbejdsøgeren, at der er Konflikt og Uro, bør Arbejdsgiveren ligeledes have at vide, om det er en strejkende Arbejdsøger, og dette vil jo som Regel føre til meget mærkelige Konsekvenser.

For Kjøbenhavns Vedkommende har Spørgsmaalet næppe stor Betydning, thi Erfaringen har vist, at slige Forhold ere kendte langt tidligere i Venteværelserne end i selve Ekspeditionslokalerne; det drejer sig, saavidt man kan se, kun om, at Kontorernes Bestyrelser holde sig udenfor Kampen; thi det tør sikkert betragtes som uopretteligt for et Arbejdsanvisningskontor, hvis dette paa noget Punkt eller i noget Øjeblik glemmer sin neutrale Stilling og paa denne Maade bliver et Vaaben i Arbejdsgivernes eller Arbejdsøgernes Hænder; — dette fremgaar ogsaa af den righoldige Literatur, som, angaaende »Arbejdsanvisningstanken«, er fremkommet i de sidste 10 Aar; — af denne skal kun anføres ganske enkelte Udtalelser: Fru Henriette Fürth holder ikke alene

paa Centralisation af Arbejdsanvisning, men mener ogsaa, at slige Kontorer bør være »obligatoriske«, saa at kun de og de alene maa anvise Arbejde, selvfølgelig upolitisk og saa fagligt som muligt, men med en paritetisk Bestyrelse. — Herman Eckert anfører som en af Fordelene, at Strejker og Lockouter vil blive sjældnere og kortvarigere, dette menes allerede af tyske, statistiske Forfattere at have vist sig i Praksis. — Fra Læderindustriens Fagforbund i Tyskland udsattes der for en Del Aar siden en Præmie for det bedste Skrift angaaende Ordningen af Arbejdsanvisning; denne Præmie tildeltes nævnte Eckert trods det, at han ikke var Fagforeningsmand og trods det, at han ønskede, at slige Kontorer ikke maatte blive et Kampmiddel i nogen af Partiernes Hænder.

Af Forfattere bør endnu nævnes Richard Calwer, fordi adskillige af hans Udtalelser i fortrinlig Grad belyser Maalet, som de paritetiske neutrale Kontorer bør stræbe hen imod. I Fortalen til sit lille Skrift bemærker han, at Arbejdsanvisningsspørgsmaalet hidtil er bleven belyst fra alle andre Sider end fra Arbejdernes, hvorfor han som saadan nu ønsker at sige sin Mening; han siger senere hen: »Naar en Gang Arbejdskraften bliver behandlet som en anden Handelsvare, saa maa den naa de samme Fordele som Penge, Korn og lignende og blive noterede paa en Børs«. — Et lille Eksempel fra det kjøbenhavnske Kontor vil her muligvis have Interesse: En ung Mand paa 17 Aar forlangte 200 Kr. for Sommeren, fordi han i Venteværelset havde hørt, at det forlangte en voksen, dygtig og i Landarbejdet øvet Karl. — »Penge- og Produktbørser,« siger Richard Calwer andetsteds, »ere kun efterfølgelsesværdige Institutioner, der ikke fikse og færdige ere groede op af Jorden.« — »Tilbud og Efterspørgsel bør noteres — den tidsspildende og nedbrydende Omløben bør afskaffes.«

»Banen« for Udviklingen af slige offentlige Arbejdsanvisningskontorer vil forefindes fuldstændig fri, naar blot Arbejdsgivere og Arbejdsøgere ikke indbyrdes ligge

i Kamp om Herredømmet indenfor Kontorernes Bestyrelse.« — »Der bør overalt oprettes Udsigtstaarne, fra hvilke det kan overses, hvor der er for megen og hvor for lidt Arbejdskraft, saa at Reguleringen i rette Tid og i Orden kan finde Sted, kun maa Ledelsen være paritetisk og fuldstændig neutral, for at ikke Køberne eller Sælgerne skal beherske Markedet.« — »Alle Arbejdere maa af al Magt arbejde hen imod, at al Arbejdsanvisning bringes ind under denne ene offentlige Anvisning, saa at al Omløben kan ophøre.« — Ogsaa her i Kjøbenhavn har man ikke faa Eksempler paa, at »Omløben« og »Fægten« af Arbejdsøgerne allerede betragtes som demoraliserende.

Hvis Arbejdsanvisningskontorer nu i den Henseende kom til at blive »Arbejderbørser«, at de kom til at ligne de gammeldags Folkemarkeder, var der vel ikke vundet stort, men det, hvori de netop skal adskille sig fra disse, maa blive, at Forhandlinger mellem Arbejdsgiver og Arbejdsøger komme til at foregaa i Overværelse af en upartisk Trediemand (Anvisningskontoret), der kun som mæglende og for begge Parter oplysende er til Stede ved Forhandlingerne, ganske uinteresseret (navnlig naar Anvisningen er gratis); thi den statistiske Interesse, at faa store Tal, bliver dog kun en Interesse af underordnet Betydning.

I Kjøbenhavn har Kontoret ingen Indflydelse ligeoverfor Lønspørgsmaalet, da dette som Regel er afgjort i Lønkampene udenfor Kontoret mellem Arbejdsgiverne og Arbejdsøgerne; — udenfor Kjøbenhavn kommer Lønspørgsmaalet i fagorganiserede Tilfælde heller ikke til at spille nogen Rolle, og i ufagorganiserede Tilfælde kan Kontorets Opgave højst regnet blive oplysende og derigennem regulerende; — for fjerntboende Arbejdsgivere, som ikke kunne faa tilstrækkelig Arbejdskraft, kan det dog vist kun anses for tiltalende at erfare, at Grunden hertil er den, at Arbejdslønnen paa den paagældende Plads er betydelig lavere, end der maaske nogle Mil derfra betales for et tilsvarende Arbejde. Man har her i Byen bemærket, at Arbejdsgiverne paa den ene Side af

en Gade have budt 6—7 Kr. ugentlig for en »Bydreng«, skraas overfor er samtidig budt 10—12 Kr., for ikke at sige højere Priser, for ganske det samme Arbejde. — Vil man være retfærdig i sin Bedømmelse, maa man sige, at er det uheldigt, at en Pige, som har faaet Lov til »at sætte sig i Avisen« fra sin nuværende Plads, fordi der tilfældigvis er mødt mange Arbejdsgivere, tør sige: »de, der bo paa 3die og 4de Sal, kunne gerne gaa, thi saa højt oppe vil jeg ikke tjene, — og de, der have Børn, kunne for den Sags Skyld ogsaa gerne gaa, thi der vil jeg heller ikke være;« saa er det lige saa uheldigt, hvis Arbejdsgiverne, ved Avertissement eller lignende, have trukket mange Arbejdsøgende til sig, og da ved Licitation ville antage Folk.

Fra Fæstevirksomheden adskiller Anvisningen sig ikke alene ved den ovenanførte Kontingentfrihed, men endnu mere derved, at begge Parter i Arbejdsforholdet bevare deres individuelle Frihed indtil mundtlig Samtale har fundet Sted, og de personlig have gjort hinandens Bekendtskab.

Ved kun at have et Kontor i Danmark, kunne Rejseomkostningerne naturligvis komme til at spille nogen Rolle, men naaer man først dertil, at der rundt i Landet findes forskellige »Udsigtstaarne«, vil man vel for en stor Del komme uden om dette Spørgsmaal; hidtil har man indrettet sig saaledes, at det kjøbenhavnske Kontor har afsluttet en Overenskomst med Statsbanerne om, at disse anerkende de af Kontoret paa Billetbeløb udstedte Kuponer; Beløbet for disse afkræver Kontoret Arbejdsgiveren, som da eventuelt senere kan afkræve Arbejdsøgerne dette; oprettes der Arbejdsforhold mellem Parterne, klares dette jo lettelig, — værre bliver det, hvis den Arbejdsøgende ikke svarer til Arbejdsgiverens opgivne Fordringer, hvad iøvrigt hidtil kun yderst sjældent er arriveret det kjøbenhavnske Kontor; thi da kan der dels blive Tale ikke blot om Henrejsen, men ogsaa om Tilbagerejsen; at bebyrde Arbejdsøgerne med denne sidste kan der dog ikke godt være Tale om, og at belaste

Kjøbenhavns Kommune dermed, som gratis foretager Arbejdsanvisningen, synes dog ogsaa noget ejendommeligt.

I Lande med store Udstrækninger give de af Anvisningskontorerne udstedte Anvisningskort Adgang til paa Jernvejstationerne at faa Billet til det anviste Arbejdssted til halv Pris, — ja enkelte Steder gives der endog Forskud til Rejseudgifter; man har Eksempel paa, at en Maskinarbejder i München benyttede sit Anvisningskort til derved at opnaa »Halvpris« til det tyske Riges Grændse, yderligere fik han et Forskud paa 50 Rmk., som 14 Dage efter Afrejsen tilbagesendtes fra Kjøbenhavn. I det Hele taget mener man ikke, at Kontorerne lide store Tab ved disse Forskudsudbetalinger, men man har jo ogsaa i Ulykkes- og Forsikringsmærkebøgerne, der tilbageholdes paa Kontorerne, en Sikkerhed, som er vanskelig at opnaa her i Landet.

Nu nogle faa Data om det kjøbenhavnske Kontor og dets daglige Forretningsgang. — Kontoret, der ledes efter de tidligere omtalte Principper, aabnedes 4de Juli 1901 og omfatter Mænd og Kvinder, Faglærte og Ufaglærte. — Venteværelserne for Mænd og Kvinder anbragtes hver i sin Del i Stueetagen i det tidligere Kontor for »Bro- og Vejvæsen« i Guldbergsgade 26; der var i det mandlige Venteværelse Plads til ca. 150 Ventende og i det kvindelige for ca. 50, — til Trods for at man mente, at Kontoret var anbragt for langt ude i Periferien og hellere burde været anbragt mere centralt i Byen, gik det her som i München, at det i November viste sig nødvendigt at tænke paa en Udvidelse af det mandlige Venteværelse; det lykkedes dog først, grundet paa Sne og Kulde, at faa tilendebragt Forandringen i Marts 1902, og man opnaaede da, at der blev Plads til ca. 300 Ventende; samtidig deltes Ekspeditionen, som hidtil havde omfattet alle Erhverv, saaledes, at disse udskiltes efter Slægtskab og foregik ved 2 Pulte; man lagde saaledes Bygningsfag, Landarbejdere og almindelige Arbejdsmænd under den ene, — Tekstilindustri og dermed beslægtede Erhverv, samt Byarbejdsmænd og lignende under den anden Pult. —

Jeg skal her forsøge at give en Skildring af den daglige Forretningsgang.

Ved Indgangen til Venteværelset, som har sin selvstændige, direkte Adgang fra Gaden, er anbragt en Opsynsmand, som, foruden at være behjælpelig med Opretholdelse af Orden i Lokalerne, har den Pligt at undersøge, om den Indtrædende tidligere har søgt Arbejde gennem Kontoret eller ej; i sidste Tilfælde udspørges han om, i hvad Erhverv Arbejde ønskes, og gennem en alfabetisk Erhvervsliste erfares det, om Vedkommende bør henvende sig ved Pult A eller B, paa disse Lister, som findes ophængte rundt i Lokalet, kan det iøvrigt ses, i hvilke Fag der er Arbejde ledigt, idet der straks, naar ledigt Arbejde anmeldes i Ekspeditionslokalet, sker Understregning af dette Erhverv, efter at det er raabt op af den anden Opsynsmand, hvis Plads er ved Indgangsdørene til Ekspeditionslokalet; — disse Døre ere mærkede med A og B, og over hver Dør er anbragt forskelligt lydende Klokker, ved Hjælp af hvilke der kan gives Signal til de i Venteværelset foran Dørene opstillede Arbejdsøgende om, at en af disse kan træde ind. — Af de Arbejdsøgende, som allerede have Indtegningskort, indkaldes de med lavest Nummer først, hvorimod de, som ikke have et saadant Indtegningskort, hos den førstnævnte Opsynsmand forsynes med et Bliknummer, som angiver Rækkefølgen til Indtrædelse i Ekspeditionslokalet. — I Ekspeditionslokalet indlades kun 1 Arbejdsøger ad Gangen, og det er den Ekspederendes Opgave ved Udspørgning, Samtale etc. at danne sig en Opfattelse af hver enkelt og navnlig at afgøre, om Vedkommendes Kvalifikationer svare til de af Arbejdsgiveren opgivne Fordringer og som findes nedskrevne paa de dertil paa Pulten henliggende Spørgeskemaer, »Blocks« kaldede; paa Pulten findes en Telefon for at hver, som skal ekspedere en Bestilling, kan danne sig det bedste Overblik over, hvad Slags Arbejdskraft Arbejdsgiveren ønsker; det er her, at der kan være Tale om, at det Individuelle kan komme til at spille en Rolle, og derfor er Ekspeditionslokalet her i

Byen at foretrække, for hvad der findes de fleste Steder i Udlandet; thi her maa den Arbejdsøgende bevæge sig et kortere eller længere Stykke for den Ekspederendes Øjne; — den Dom, som Bræsig i »Landmandsliv« udtaler om Fritz Frittelfitz, efter at Havermann havde sagt ham Besked om hvem og hvad for Heste, der skulde spændes for, var trods det flygtige Syn af ham vist nok ikke meget forkert; — hvorimod man i Tyskland kun delvis gennem et Billethul eller lignende Glughul kan danne sig en Mening om hver Arbejdsøger, — der stilles derfor ogsaa her den Fordring, at Arbejdsøgere personlig maa henvende sig paa Kontoret. Idealet var naturligvis, at en personlig Konference mellem Arbejdsgiverne og Arbejdsøgerne fandt Sted paa Kontoret, men dette er vel næppe at vente. — Naar den Arbejdsøgende saa er indskrevet eller anvist Arbejde, kan han ikke ad samme Vej vende tilbage til Venteværelset, han maa som »Indtegnet« gennem en selvstændig Udgang søge ud paa Gaden og derfra begive sig ind ad den sædvanlige Indgang for Arbejdsøgende; af den »Anviste« derimod forlanges det, at han straks begiver sig til Aftale med Arbejdsgiveren; men ogsaa her kommer Individets Ret til at gøre sig gældende; thi Arbejdsforholdet er ikke oprettet før Parterne ere blevne enige, — indtil da kan Arbejdsøgeren vende tilbage til Kontoret og der beholde de alt erhvervede Rettigheder, som sit tidligere lave Nummer og lignende; begiver han sig derimod ikke til Aftale hos Arbejdsgiveren, da forbeholder Kontoret sig at formene Vedkommende for en Tid at benytte Kontorets Bistand til Opnaaelse af Arbejde, idet man ræsonnerer: at Arbejdsøgeren har hindret en Kammerat i at faa Arbejde, unddraget Arbejdsgiveren en Arbejdskraft, som han muligvis ønskede hurtigst mulig og derigennem skadet Kontorets Omdømme.

Som Forholdene ere i den mandlige Afdeling, ere de med enkelte Modifikationer i den kvindelige; — fra begge Afdelinger maa de Arbejdsøgende et eller andet Sted passere Forretningsføreren, hvis Kontor er saaledes be-

liggende, at han til ethvert Tidspunkt har Overblik over begge Afdelingers Ekspeditionslokaler.

I den mandlige Afdeling har man $^1/_{12}$ 1904 aabnet et Venteværelse for Mænd under 16 Aar, og paa Grund af den store Arbejdsløshed har det været nødvendigt, midlertidigt for Vintermaanederne, at leje et døckersk Telt, der rummer ca. 70 Siddepladser. — Sandsynligheden taler for, at en yderligere Udvidelse maa paatænkes snarest. — Væksten i den kvindelige Afdeling er ogsaa gaaet jævnt fremad, men da de lokale Forhold hindrede en Udvidelse i selve Guldbergsgade, har man forsøgt at oprette Filialer rundt i Byen, den første aabnedes i Badstuestræde Nr. 17 den $^6/_6$ 1903, og Sandsynligheden taler for, at Tallet af kvindelige Filialer vil vokse, indtil hver Forstad har faaet sin Filial; en af Skyggesiderne er, at Ekspeditionen let bliver uensartet, noget man lettere undgaar paa Hovedkontoret, hvor alt mere passerer under Lederens Øjne. — Bedre end Ord viser Kontorets Vækst sig ved Tal. I den første Maaned (Juli 1901) opnaaede 931 Mennesker Arbejde gennem Kontoret.

I dets første Halvaar var Tallet	8,669
- Aaret 1902	19,348
- — 1903	23,726
- — 1904	23,916
Tilsammen...	75,659

Alt i alt har ca. 77,000 Mænd og Kvinder fra $^1/_7$ 1901 til Dags Dato opnaaet Arbejde gennem Kontoret; dette Resultat er naaet ved en jævn tiltagende Stigning i Benyttelsen af Kontoret, — den ringe Forskel mellem 1903 og 1904 bør sikkert udelukkende tilskrives »Arbejdsløsheden«, og det er at haabe, at den Nedgang i Arbejdet, som muligvis for Aar siden burde have været forudset, snart har naaet sit laveste Punkt.

En Kendsgerning, som endog udenlandske Anvisningskontorer har bemærket, er det paafaldende store Antal faguddannede, egentlige Haandværkere; thi andre

Steder har det i Anvisningskontorernes første Aar hovedsagentlig været Arbejdsmænd, der ere anviste gennem Kontorerne, — her har det modsatte været Tilfældet. — Det er bekendt nok, at store Byer altid virke lokkende paa Arbejdere fra Landet. Det korte Spand af Erfaringer her gennem Kontoret peger imidlertid ikke paa, at noget saadant i særlig Grad har gjort sig gældende. De nedadgaaende Tider i København have sikkert virket en Del, dels til, at mange ikke ere tagne hertil og dels til, at adskillige hurtigst muligt atter ere vendte tilbage til Landet, navnlig har man set ikke faa Tilfælde, hvor det at faa Hus med lidt Jord til har formaaet dem til hurtigt at faa nok af Kjøbenhavnerlivet. — Kjøbenhavns Kommune har med Oprettelsen af Kontoret i første Række tilsigtet at regulere Arbejdskraften indenfor dets egne Grændser, hvilket tydeligt fremgaar af dets Navn, »Kjøbenhavns kommunale Arbejdsanvisningskontor«; hvis der opstaar Tvist mellem en frederiksbergsk og en kjøbenhavnsk Borger om Retten til at benytte Kontoret, vil den sidstnævnte blive foretrukken; men Kommunen har paa den anden Side ikke indtaget noget eksclusivt Standpunkt overfor det øvrige Lands Kommuner, man er end ikke gaaet saa vidt som i mange Lande og Byer, at der fordres Indskrivningsgebühr af dem, der bo udenfor Kommunen. Ved Motiveringen til denne Bestemmelse kom det frem, at man haabede derved at formindske Udgifterne til Fattigvæsenet, idet Arbejdsøgende fra Landet, som, lokkede af Byens Herligheder, naar de først havde opdaget disses Vrangside, let og bekvemt kunne finde tilbage, ikke blot til deres oprindelige Erhverv, men ogsaa eventuelt til deres oprindelige Hjemstavn; det er dette, Kontoret ogsaa tilsigter ved Hjemsendelse af Soldater. — Hver Gang en større Hjemsendelse finder Sted, lader Kontoret nemlig gennem Afdelingerne uddele Reklamekort, for, som det siges i Følgeskrivelsen, »at Ingen kan være i Tvivl om, ad hvilken Vej han lettest og bedst kan vende tilbage til det Erhverv, den Hjemstavn, han forlod ved sin Indkaldelse til Militærtjenesten«.

Med den specificerede Fordeling af de forannævnte 77,000 Mennesker, som gennem Kontoret have opnaaet Arbejde, skal jeg ikke trætte d'Hrr., men kun henvise til Kontorets aarligt udsendte Beretninger; derimod kan jeg ikke modstaa Fristelsen at oplyse om, hvor mange Mænd og Kvinder, der, trods Kontoret, ingen særlig Kraft har sat ind paa denne Anvisning, have faaet Arbejde ved Landbrug, Mejerier og Gartnerier:

$^{1}/_{7}$ til $^{31}/_{12}$ 1901	719
1902	1,424
1903	1,788
1904	1,546
Tilsammen...	5,477

Af disse er kun $^{1}/_{4}$ Kvinder. Naar Tallet for 1904 er noget lavere end for 1903, bør Grunden hertil muligvis søges i, at naar der her i Byen er stor Arbejdsløshed, falder det Arbejdsgiverne udenfor Kjøbenhavn, og da navnlig in casu Landmændene, lettere at faa den lokale Arbejdskraft i Tale. — Da Kontoret aabnedes, var det interessant at se, hvorledes Bevidstheden om dets Eksistens bredte sig; dog dette var egentlig ikke saa underligt, thi Pressen skrev i de Dage paa den elskværdigste Maade daglig om Sagen, — ja, det gik saa vidt, at amerikanske Tidsskrifter henvendte sig her for at erfare, hvori det nye paa dette Omraade bestod, som danske Blade bragte Referater om.

Da der var gaaet ca. 14 Dage var Sjællands Grændser naaet, og pludselig skete et Spring over til Fyen; 1 à 2 Maaneder efter Aabningsdagen indkom Bestillinger paa Arbejdskraft fra Jylland, og her saa man ligeledes, hvorledes Tanken arbejdede sig op langs Østkysten imod Skagen — og langs Vestkysten op ad Lemvig til. — Kjøbenhavns Kommune synes ikke at have Grund til andet end at være glad over de opnaaede Resultater. Med Hensyn til at finde Efterfølgere her i Landet er der derimod ingen Grund til Glæde, det eneste Sted, hvor

Tanken er taget op, er Odense, men Forsøget er hidtil ikke faldet heldigt ud; om man ikke gik vidt nok og lod Kontoret spænde over al Anvisning, eller hvilke andre lokale Forhold, der have gjort sig gældende, tør jeg ikke udtale mig om, men det er min fulde Overbevisning, at naar Tanken her, som andet Sted, var greben rigtig an, burde den kunne realiseres; — nu har det kun virket afskrækkende paa andre Byer, der maatte have Lyst til at føre Tanken ud i Livet.

I Norge og Sverige er det gaaet heldigere; i Norge findes kommunale Kontorer i Kristiania, Bergen, Trondhjem og Stavanger, og da Staten har Interesse for Sagen, er der Sandsynlighed for, at flere og flere kan komme til, idet der er Udsigt til, at der kan opnaaes Statstilskud. I Sverige har man forsøgt med at ville have Tanken frem gennem Statskontorer, men det er ikke lykkedes, der findes nu kun Kontor i Gøteborg og Helsingborg, begge, der ere aabnede i Løbet af de sidste 2 Aar, trives godt; der agtes oprettet et om nogle Maaneder i Malmø, og det er paa Tale i 16—17 andre Byer at oprette lignende Kontorer; — særlig med Helsingborg har det kjøbenhavnske Kontor i den forløbne Sommer haft ikke ringe Samarbejde, og det tør vistnok siges, at ca. 200 Murere og Malere have gennem disse Kontorer opnaaet Arbejde.

Som et Kuriosum maa det anføres, at Udsendinge fra Byer som Lund og Landskrona, der have studeret det kjøbenhavnske Anvisningskontor, have endt med, indseende dets Nytte, at spørge, om det var muligt at skaffe Tjenestepiger til disse Byer, da der ingen fandtes i Omegnen. — Sandsynligheden taler for, at man i Sverige, naar de 16—17 Byer, der nu tænke derpaa, faa realiseret Tanken, vil vende tilbage til den oprindelige Ide, dog saaledes, at de kun blive delvis Statskontorer.

Herhjemme synes vi endnu i den Retning at have langt, men efter at have skitseret Forholdene ude og hjemme til dette Øjeblik, skal jeg forsøge at pege paa nogle af de Veje, man kan gaa, for at hele Landet, ikke

blot Byerne, han høste Fordel deraf; alene det, at man Landet over kan erfare, at Kjøbenhavn ikke er den rige Oase, som den lange Afstand fra Kjøbenhavn gerne vil gøre den til, i hvilken der altid maa være Arbejde og i hvilke der som Følge deraf altid maa være Guld og grønne Skove.

Idealet maa altsaa være, at der oprettes saa mange Anvisningskontorer som muligt, selvfølgelig tilpassede efter de lokale Forhold, i videste Udstrækning kan man altsaa tænke sig, at der paa Steder, hvor mange Mennesker jævnlig have Ærinde, som Post-, Jernbane- og Telegrafstationer (muligvis noget lignende som meteorologisk Instituts daglige Meldinger), Mejerier, Skoler (eventuelt indenfor hvert Sogns Grændser, herreds- eller amtsvis eller kun i de større Byer. Ved at nævne Ordet Poststation, maa jeg dog straks som Advarsel skildre Forholdene i Hertugdømmet Luxemburg; paa samtlige Postkontorer findes der nemlig en Postofficiant, der, foruden sin øvrige Gerning, har Arbejdsanvisningen under sig, ɔ: han modtager ugentlig fra Hovedkontoret i Byen Luxemburg en Fortegnelse, som er udarbejdet over alle de ledige Pladser, der ere anmeldte ved samtlige Postkontorer. Disse Plakater udsendes da ikke alene til Postkontorerne, men i et Antal af 2000 spredes de rundt paa Hoteller, Restauranter og Kroer; hvert Postkontor foretager da indenfor sit Distrikt den daglige Anvisning, men da Adresserne findes angivne paa Plakaterne, er det jo muligt, at Arbejdsøgerne, uden at henvende sig paa Postkontoret, begive sig til vedkommende Arbejdsgiver, og i Stedet for at fremkalde rolige og gode Tilstande, opstaar der Konfusion og Uro; af politiske Grunde synes der blandt de unge, soldaterpligtige Mennesker at foregaa en ikke ringe Udvandring til Frankrig og Belgien, men herom kunne Postkontorerne intet oplyse, de kunne til Nød oplyse, hvor mange Mennesker der have faaet Arbejde i de forskellige Erhverv, men om hvor mange, der ere vandrede ud, kunne de intet meddele; »vi ere,« som en Postembedsmand sagde til mig, »hverken Stati-

stikere eller Anvisningsfolk, vi ere Postfolk.« — Man behandlede, saavidt jeg kunde se, Arbejdskraften lidt for meget som en Postsag, der forsendtes, og glemte det individuelle, hvis Berettigelse man dog sikkert ikke maa lade ude af Betragtning, — i ethvert Fald træder det for den, som beskæftiger sig med Arbejdsanvisningstanken, mere og mere frem, — det bliver derfor ogsaa for Anvisningskontorer af største Betydning ikke at angive Navne, hverken paa Arbejdsgivere eller Arbejdsøgere, dette er derfor ogsaa noget, der først opgives, naar man er nogenlunde forvisset om, at de Paagældende kunne arbejde sammen.

I Byen Konstanz udhænges paa samme Maade Lister, paa hvilke Arbejdsgivernes Adresser ere anførte; men man har her allerede begyndt at faa Øjnene op for det uheldige deri, og det søges nu gennemført for de under Konstanz hørende mindre Kontorer, at der, ligesom i Würtemberg, kun angives, at der i den og den By er Brug for den og den Arbejdskraft; men hvor der findes et godt Samarbejde mellem samtlige Smaakontorer, maa Kvalifikationer kunne løbe fra Kontor til nærmeste Kontor, eller, om man ikke vil det, saa fra Kontor til nærmeste Hovedkontor eller Centralkontor. — Jeg har en Gang om Arbejdsanvisningsinstitutionen brugt Billedet af en Harmonika, og det forekommer mig, at ligesom denne kan hales ud og skydes ind, saaledes kan Anvisningen anlægges efter større eller mindre Maalestok, samt at i den Henseende danner det kjøbenhavnske Kontor et ret godt Eksempel; thi om man i den mandlige Afdeling har 2, 3 eller 8 Ekspeditioner (naar blot de ydre Lokaler, Venteværelser etc. svare dertil), kan Anvisningen blive lige saa fint udført, som om man kun har en Ekspedition; thi hver Ekspedient maa selvfølgelig forfine sit Øje paa sit specielle Felt; — eller for at overføre Billedet paa den kvindelige Afdeling, om man under Hovedkontoret har 1 eller 6 Filialer, bliver det ganske det samme, og hvad bør disse Smaakontorer Landet over være andet end Filialer, samlede i Bundter hist og her, eller for at føre

Tanken ud over de danske Grændser: i Centrer indenfor Danmark, Norge og Sverige (for ikke at tale om Finland, hvor Ideen dukker op i flere Byer), — ja, man tør maaske lade sin Fantasi spænde over »fælles europæisk« i Modsætning til »amerikansk og asiatisk Anvisningskontor«, men denne Ides Realisation ligger selvfølgelig langt ude i Fremtiden.

Foruden mod Efterligninger af de luxemburgske Postkontorer, maa der dog ogsaa lyde en advarende Røst imod i for høj Grad at efterligne den schweitziske Sammenblanding af Arbejdsanvisning, Politi, Fattigvæsen o. l., saavel som den ogsaa i Schweitz herskende Tendens til at sammenblande Anvisningskontor med Natherberger og lignende filantropiske Foretagender, — i begge Tilfælde, mener man, at Kontorerne ikke blandt Arbejdsøgerne vinde det rette Fodfæste, og navnlig i sidstnævnte Tilfælde staar man lige ved Ordet »arbejdsløs«, og det er maaske bemærket, at jeg i hele min Udvikling næsten ikke har benyttet dette Ord; en »Arbejdsløs« kan være et Menneske, paa hvem den almene Bevidsthed ikke har noget at udsætte, men der følger meget nemt, om ikke synligt saa dog usynligt, et lille Barmhjertighedens Skuldertræk, som tyder paa Filantropi. Skal Arbejdsanvisningskontorerne noget udover det, at »anvise Arbejde«, saa maa det vel være dette lille »Stænk« af Filantropi, at rejse de svækkede og slappede Energicentre, helst inden de ere sunkne ned i Dyndet, hvorfra det er vanskeligt at drage dem op igen. Kunne Arbejdsanvisningsfolk blot faa Gange om Aaret være heldige til i rette Øjeblik at stikke et Par Arme under Skuldrene af et saadant nedadgaaende Medmenneske, maa Bevidstheden herom være tilstrækkelig, men man maa vogte sig vel for at glide ind paa Filantropiens Skraaplan, idet man stadigt erindre sig selv om, at Opgaven er at værdsætte Arbejdskraften, at skaffe enhver Arbejdsgiver den bedst mulige Arbejdskraft og enhver Arbejdsøger det Arbejde, hvortil Vedkommende i Øjeblikket bedst egner sig. — Hvor tidt maa vi ikke i vor daglige Gerning mindes det gamle

Ord »at gaa over Bækken efter Vand«, — naar saaledes en ung Retoucheuse fra Løgstør fik anvist Arbejde i Aalborg, saa er det dog en besværlig Omvej, at dette skal ske via Kjøbenhavn, — eller naar en ung Pige fra et bestemt Husnummer paa Vesterbro maa begive sig over Guldbergsgade for at finde Plads i samme Ejendom, hvor hun allerede tjente.

Hvad angaar Tilvejebringelsen af Midlerne til Arbejdsanvisningskontorerne, da har man altsaa i første Række: at Kommunerne fuldtud bærer hele Udgiften; enkelte Steder ser man ganske vist, at Kontorerne søge Dækning dels for Porto, dels for Indskrivning og lignende hos de udenbyesboende saavel Arbejdsgivere som Arbejdsøgere — men nærer man den Anskuelse, at det er uheldigt, naar der for Anvisning af Arbejde gennem et offentligt Kontor betales Penge (da dette kan give Anledning til Formodning om Bestikkelse paa den ene eller anden Maade), maa der vel ogsaa kunne findes Veje, ad hvilke Kontorerne kan finde pekuniær Støtte, uden direkte at faa denne fra Arbejdsgiverne eller Arbejdsøgerne.

Kontoret i Freiburg i Breisgau støttedes ved sin Oprettelse af Stadsstyrelsen, forskellige velgørende Foreninger og lignende Institutioner, men modarbejdedes af Arbejdernes Fagforeninger, der endog oprettede et »Centralt Arbejdsanvisningskontor for Arbejdere af alle Fag«; dette eksisterede kun en kort Tid, og da det senere besluttedes at anvise gratis, fik ogsaa Arbejderne Øjnene op for dets Betydning, og Virksomheden tog nu et stærkt Opsving. Fra 1897 er Understøttelsen fra de velgørende Foreninger og lignende Institutioner ophørt og Kontoret er nu fuldstændig kommunalt.

Köln, som indtager en meget fremskudt Plads, dels fordi der her forefindes et ret fint udviklet Arbejdsanvisningskontor, til hvilket er knyttet et Bopælsanvisningskontor, dels fordi man her har taget fat paa Løsningen af Spørgsmaalet »Arbejdsløshedsforsikring«, hvilket man mener kan løses ad »Frivillighedens Vej«, hvad dog maaske er tvivlsomt, har der hidtil ikke været Lejlighed

til at omtale, trods det hører til de ældste i Tyskland (det er aabnet den $^{17}/_{12}$ 94), men kan maaske netop her afgive Eksempel i Retning af at finde Midlerne til Oprettelse af Arbejdsanvisningskontorer, hvis man ikke kan finde frem gennem Stat eller Kommuner.

Kontoret er, ihvorvel dets Udgifter afholdes af Kommunen, ikke kommunalt, idet denne ikke paa nogen Maade er repræsenteret i Bestyrelsen, hvis Sammensætning er ret karakteristisk, den bestaar nemlig af: Delegerede fra Haandværkerforeningen, Foreningen af selvstændige Haandværkere, Arbejdsgiverforeningen og de kölnske Restauratørforeninger, hvorimod Arbejdsøgerne ere valgte ud af ganske andre Fraktioner; man ser der: Delegerede fra katholske Svendeforeninger, evangeliske Arbejderforbund, katholsk Arbejderforbund, Fabriksarbejderforeningen og kölnske Kellnerforbund; — disse Repræsentanter, som ere valgte for 2 Aar hver af sin Forening, vælge da, ikke af deres Midte, men netop udenfor samme, saavel en Formand som en Næstformand, der begge neutralt og upartisk bør sidde inde med saavel Arbejdsgivernes som Arbejdsøgernes Tillid. Den nuværende Formand er Rentier og Næstformanden er Bogtrykker, begge have været Medlemmer af denne paritetiske Bestyrelse fra Kontorets Oprettelse og vistnok ogsaa indtaget Formands- og Næstformandspladsen i alle 10 Aar.

Köln er ikke alene Brydningsstedet for Tysk og Fransk, men ogsaa for forskellige religiøse Partier, saasom: Katholiker, Protestanter og Jøder; det synes næsten som om der i Anvisningskontoret findes et Sted, hvor Tolerancen begynder at bryde sig Vej frem.

Ogsaa Hamburg, hvis Anvisningskontor heller ikke er kommunalt, men oprettet paa privat Initiativ af »patriotische Gesellschaft«, kan afgive et, om end kun tarveligt, Fingerpeg i Retning af at finde Udbredelse for »Arbejdsanvisningstanken«. Arbejdsanvisningen fra dette Selskab falder i to Afdelinger, nemlig en for Landarbejdere, Skrivere og Bude, samt for Kvinder, men paa Grund af rent lokale Forhold har det ikke den Fremgang, det i

Følge Byens Størrelse og Oplandets Omfang burde have; Kontoret er saaledes paa en høj Førstesal, uden at der er noget Venteværelse, hverken for Mænd eller Kvinder; man faar Indtrykket af, at Filantropien i for høj Grad har spillet en Rolle ved Oprettelsen af Kontoret; dets Resultater ere derfor heller ikke synderlig store, naar man vil regne efter Tal; — dette er derimod Tilfældet med »patriotische Gesellschaft«s 2den Afdeling: for ufaglærte og Havnearbejdere; her er langt større Tal, men Klientelet, der møder der, staar meget lavt, hvilket blandt andet hidrører fra de primitive Lokaler, der benyttes til Venterum, og som i Hamburg gaa under Navnet »Faarestalden«. Lederen af Afdelingen har derfor ogsaa i de senere Aar arbejdet ikke alene paa at faa bedre Lokaler, men ogsaa paa at faa Anvisningen til at omfatte al Art af Anvisning, saavel Tyendeforhold som faguddannede, men da Fagorganisationerne her have vundet en stærk Position, og da Arbejdsgiverne mene, at ved at danne en dermed modsat Anvisning, naaer man længst, maa Tiden vel oppebies, da man, som andre Steder i Tyskland, slaar begge Siders Anvisning sammen til den neutrale, paritetiske Arbejdsanvisning.

At man for Danmarks Vedkommende ved Omplantning af Kontorerne udenfor Kjøbenhavn efter min Mening ikke bør vælge den private Vej, er forhaabentlig tydelig nok, om man derimod bør vælge den kommunale eller den statslige Vej, kan vel være omtvistet. Ved at foretrække den kommunale, bliver Apparatet sikkert langt finere, naar det rette Samarbejde blot finder Sted, — ved at anmode Staten om at tage Affære, kan dette jo bestaa i, dels at Lovgivningsmagten træder lovgivende, dels bevilgende til; — man kan vel ogsaa tænke sig, at Byerne fortsatte den af Kjøbenhavn betraadte Vej, men man maa da sikkert være belavet paa, at Byraadene forlange pekuniær Hjælp af de Byerne nærmest omgivende Kommuner, som jo sikkert direkte eller indirekte høste Fordele af Kontorerne; til Ordningen heraf vil Statens lovgivende Bistand sikkert være nødvendig.

Et haaber jeg maa staa klart af det her anførte, og det er, at om vi i Danmark opnaa faa eller mange Kontorer, spiller ikke saa stor en Rolle, som at vi tage fat, og det jo før jo hellere, — om det bliver i Byerne eller paa Landet synes heller ikke for vort lille Land at være af ret stor Betydning, da det jo dog er Arbejdet i Danmark, der skal udføres, og som det dog vel ogsaa er heldigst udføres ved danske Arbejdsøgere.

I min Barndom, som tilbragtes paa Landet, forekommer det mig, saa Landboforholdene helt anderledes ud end nu, og man tør vel nok gaa ud fra, at det er umuligt at føre Tilstanden tilbage til de da gældende patriarkalske Forhold, det er derfor at haabe, at de nye Ideer, som ere skjulte i »Arbejdsanvisningstanken«, maa slaa Rod i den danske Landbostand og der finde den Næring, som er nødvendig for god og frugtbringende Trivsel for dansk Landbrug og derigennem for hele Danmark.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Professor Bøggild havde det interesseret meget at høre de Oplysninger, som den ærede Foredragsholder her havde fremsat, og det maatte siges at være overordentlig tiltalende, at Arbejdsanvisningen var gratis, thi hvor der skulde betales for Arbejdsanvisningen, stillede Forholdene sig anderledes. Man hørte saaledes meget ofte Tale om, bl. a. fra Paris — at ikke saa sjældent havde saavel Arbejdsgivere som Arbejdsøgere Følelsen af, at de vare parrede forkert sammen, netop fordi de, som foretage Parringen, vare interesserede i, at de paagældende kun skulde være kort Tid sammen.

Gennem de statistiske Oplysninger fik man at vide, at en stor Del Arbejdere vare bragte ud paa Landet, men var ikke en Del af disse Mennesker Gengangere? Er det ikke Folk, der kun ere et Par Maaneder paa Landet, tage atter nd til København og gaa næste Aar ud paa Landet igen?

Taleren troede, at en stor Mængde Landmænd ikke vilde have Folk fra København, fordi de ikke forstaa at have med Husdyr at bestille eller ikke ere lette at have med at gøre, og derfor kunde den samme Mand let komme til at figurere flere Gange ved at gaa frem og tilbage.

Landsthingsmand Sonne havde ogsaa med største Interesse hørt den ærede Foredragsholders Udtalelser om den indgaaende Maade, hvorpaa Arbejdsanvisningstanken er udnyttet saavel i Udlandet som herhjemme, og den ærede Foredragsholder nærede ikke Tvivl om, at denne Tanke var moden til at omplantes i Landbruget. Forholdene i dette stille sig nu saaledes, at der, herhjemme i alt Fald, i visse Perioder af Aaret maa siges at være Trang til en større Arbejdskraft paa Landet, og ethvert Middel, som kan bidrage til at afhjælpe denne Trang, altsaa en Udvidelse af Arbejdsanvisningstanken, maa derfor hilses med Tilfredshed. Der er dog vistnok Momenter, vedrørende Forholdene i Landbruget, som naturligvis maa melde sig og vække en vis Tvivl om, hvorvidt det vil være saa ganske let at faa denne Tanke udnyttet i det praktiske Landbrug. I samme Grad, som Arbejdsøger og Arbejdsgiver har Vanskelighed ved at finde hinanden, i samme Grad vil der være Brug for Arbejdsanvisningskontorer, og dermed staar det ogsaa i Forbindelse, at denne Arbejdsanvisningstanke har slaaet saa godt Rod i Byerne i Almindelighed og i de store Byer i Særdeleshed. Men paa Landet ere Forholdene langt lettere at overskue. Arbejdsgiver og Arbejdsøger har her langt lettere ved at finde hinanden. Ser man nemlig hen til, hvorledes Forholdene stille sig i det enkelte Sogn, i den enkelte Kommune, da er det jo saaledes, at de Arbejdsøgende paa den ene Side og Arbejdsgiverne paa den anden Side kende hinanden, og Efterspørgsel og Tilbud bliver afbalanceret ved, at enhver Mand, der vil bestille noget i Landkommunen, kan sikre sig Arbejde langt ud i Fremtiden, og Arbejdsgiveren kan sikre sig Arbejdskraft i den Udstrækning, han har Behov, for saa vidt hans Efterspørgsel overhovedet lader sig tilfredsstille. Efterspørgsel og Tilbud vil, som sagt, i al Almindelighed her udligne hinanden, naar

undtages enkelte Perioder, i hvilke der er særlig stærk Efterspørgsel efter Arbejdskraft, f. Eks. i Roeegne i Forsommeren og om Efteraaret, naar Roerne skulle optages, i Høstens Tid og i Tærskningstiden. Hvad nu disse Perioder angaar, da mener Taleren at turde sige, at i dem er der ikke en eneste Arbejdsøger, som behøver at gaa ret langt for at faa Arbejde; i det nærmeste Nabolag vil enhver Arbejdsøger kunne faa Arbejde baade i den ene og den anden af de nævnte Tidsperioder, ja Forholdet stiller sig endog saaledes, at for at faa Arbejdet gjort i den travle Tid, er man nødt til at importere Arbejdskraft. Men med Hensyn hertil maatte Taleren bemærke, at han troede, at den Arbejdskraft, man vilde kunne faa i disse Perioder, navnlig fra Kjøbenhavn, vilde i de fleste Tilfælde vise sig ikke at kunne præstere det Arbejde, der forlanges af dem. Dette er prøvet mange Gange, og det skulde undre Taleren, om ikke Hr. Beyer selv har Erfaring for, at de Arbejdsøgende, der sendes ud paa Landet, i mange Tilfælde snart vende tilbage til Kjøbenhavn, fordi de ikke have været faglærte, thi Landbruget kræver ogsaa faglærte Arbejdere, og navnlig kan Landbruget ikke være tjent med at faa mere eller mindre havarerede Eksistenser ud til sig i Høstens Tid eller overhovedet i de travle Perioder. Selv om man vil hjælpe til at tage disse tarvelige Individer under Armene og støtte dem, viser det sig, at de ere ganske ude af Stand til at gøre Fyldest i den travle Tid. Saa længe, der ikke er sket en eller anden Revolte paa Arbejdsmarkedet med Hensyn til den Efterspørgsel, der fra By og Land stilles til Landets disponible Arbejdskraft, troede Taleren ikke, at der var stort at udrette, fordi man under de nu bestaaende Forhold har faaet det hele afbalanceret saaledes, at enhver, eller i alt Fald de fleste, Arbejdsøgende paa Landet, som kan eller vil arbejde, vil bestille noget, kan skaffe sig vellønnet Arbejde der.

Hvis den indførte Arbejdskraft kunde tænkes afløst af hjemlig Arbejdskraft, saa at Folk, der nu afholdt sig fra at deltage i Landbrugets Arbejde, men kunde paatage sig det, fik Øjnene op for, at Arbejdet i Roemarken kan betale sig — 3 à 4 Kr. pr. Dag — kunde der maaske være Brug for

Arbejdsanvisningskontorer, og i det hele taget under ganske særlige Forhold kunde det jo være, at saadanne Kontorer kunde faa nogen Betydning, men Taleren troede, at denne Foranstaltning vilde have en noget trang Vej at komme frem ad, fordi Forholdene i Landbruget ere saaledes, at Arbejdsgiver og Arbejdsøger have let ved at finde hinanden. Og naar den ærede Foredragsholder sammenlignede Anvisningen med en Harmonika, var Taleren tilbøjelig til at tro, at foreløbig stiller Forholdet sig for Landbrugets Vedkommende saaledes, at det kan sammenlignes med en Harmonika, der er skudt temmelig stærkt sammen; men han vilde ønske, at den ærede Foredragsholders Forventninger kunde gaa i Opfyldelse, saa at Harmonikaen kunde trækkes ud.

Redaktør Bing vilde ligesom de foregaaende Talere udtale en Tak for det interessante Foredrag, som omhandler et Emne, der bl. a. St. har været bragt frem i Ugeskrift for Landmænd. Naar man taler om Arbejdsforhold i Landbruget, maa man skelne mellem den gifte og den ugifte Arbejdskraft. Den ugifte Arbejdskraft er meget let flyttelig, medens den gifte ikke er det. Landsthingsmand Sonne sagde, at hvis der ikke kom en Revolte i Arbejdsforholdene i den nærmeste Fremtid, vilde ude paa Landet den Arbejdsøgende og Arbejdsgiveren have let ved at finde hinanden. Men Sagen er nu den, at man slet ikke ved, om man ikke staar over for en Revolte — dette Ord taget i god Betydning — en Omordning af de Forhold, som hidtil have været de raadende for det ugifte Tyendes Vedkommende. I disse Dage har Hs. Majestæt Kongen underskrevet en Lov om Nedsættelsen af en Tyendekommission, hvilken Kommission skal tage Tyendeforholdet under Overvejelse, og man ved jo slet ikke, om man fremtidig ad Lovgivningsvejen faar saadanne Skiftetider som nu eller en Forandring i saa Henseende. Der vil være Mulighed for, at Baandet for det ugifte Tyendes Vedkommende bliver løsere, end det hidtil har været, og Forholdet bliver da det, at man kan tænke sig, at under de Omstændigheder kunne Arbejdsanvisningskontorer komme til at spille en Rolle i Retning af en Afløsning af de nu bestaaende Fæstekontorer,

som altid have haft vanskeligt ved at tilfredsstille visse Fordringer. Det er jo saaledes mere og mere blevet Tilfældet, at de fleste Fæstemaal for det ugifte Tyendes Vedkommende sker gennem Fæstekontorer, dels kjøbenhavnske, dels provinsielle, som ere under en vis Kontrol, men det er ikke umuligt, at kommunale Fæstekontorer, som ere uinteresserede med Hensyn til Udbyttet af Virksomheden, kunne udføre denne Gerning paa en baade for Arbejdsgiver og Arbejdsøger mere tilfredsstillende Maade, end det sker nu.

Vanskeligheden ved for Landbruget at benytte saadanne Arbejdsanvisningskontorer ligger i, at den gifte Arbejderstand ikke er letflyttelig. Det kan daarlig nytte, at man anviser en Mand ovre i Ringkøbing Amt udmærket Arbejde paa Bornholm, naar han ikke er i det Tilfælde, at han kan bryde op med Familie og faa Sikkerhed for, at der vil være fast og langvarigt Arbejde derovre. Og det samme gælder, om end efter en mindre Maalestok, med Hensyn til Afløsning af den fremmede Arbejdskraft. Man vil her lettere kunne komme over Vanskelighederne, idet en Mand kan lettere forlade sin Familie for et Tidsrum af 3 à 4 Maaneder end for et længere Tidsrum.

Men i det hele taget troede Taleren, at det ikke var udelukket, at Landbruget vilde kunne have god Nytte af at benytte offentlige Arbejdsanvisningskontorer, hvad enten de saa ere byggede paa kommunal Grund eller oprettede ved Statshjælp, idet de kunne arbejde uden at se hen til Indtægten af Virksomheden.

Forretningsfører Beyer kunde kun være taknemmelig for, at man her synes om den Tanke, som han har fremsat, set fra kjøbenhavnske Forhold, idet der jo ikke har rejst sig nogen videre Opposition mod den fra de Herrers Side, som have haft Ordet. Hvad Taleren ønsker er netop, at den Foranstaltning, som er truffet for Kjøbenhavns Vedkommende, skulde omplantes saaledes, at den passede for Forholdene paa Landet, thi, som det blev betonet i Foredraget, det har for Kjøbenhavns Kommune ikke paa nogen Maade været Tanken, lige saa lidt som man har haft den Tro, at man

kunde løse den Opgave, at arbejde paa en saadan Maade, at man i Ringkøbing Amt eller paa Bornholm kunde se hen til det kjøbenhavnske Anvisningskontor. Det, som der her i Kjøbenhavn er set hen til, er og kan kun være, at Kjøbenhavns Befolkning i fuldere Maal kan opnaa de Fordele, som ere omtalte i Foredraget. Naar Taleren imidlertid har peget hen til Virksomhedens Omplantning, saaledes at den passede for Landbruget, er det, fordi han har Følelsen af, at der er Tider, Pløjetiden, Høsttiden, Roetiden o. s. v., i hvilke der paa Landet er Mangel paa Arbejdskraft. Nu skulde Taleren imidlertid villig indrømme, at den Arbejder, som sendes fra Kjøbenhavn — den, som man kalder Kjøbenhavner — er ikke paa nogen Maade brugelig til Landarbejde, thi dertil fordres selvfølgelig, at Vedkommende fra Barnsben har været paa Landet eller i alt Fald har tilbragt en Del Aar ved Landarbejdet. Enhver kan naturligvis snart lære at trille med en Trillebør, men hos den, som skal udføre det egentlige Landarbejde, maa der kræves visse Forudsætninger for, at han kan udføre Arbejdet tilfredsstillende. Hvad nu dette angaar, da er det kjøbenhavnske Kontor heldig stillet, idet den Assistent, som har med denne Gren af Virksomheden at gøre, har været ved Landvæsenet. Han eksaminerer og krydsforhører de paagældende saaledes, at ingen kan knibe fra ham. De ved et saadant med Landbrugets Forhold for Øje oprettet Kontor ansatte Folk maa derfor være faglærte, være kendte med Landvæsenet. I de kjøbenhavnske Kredse har man talt om, hvorledes Folk uden Fagdannelse skulde kunne anvise Arbejdere, f. Eks. i Skræder- og Skomagerfaget; det burde være Skrædere og Skomagere, der havde denne Virksomhed under sig, har man ment. Men hertil maa svares, at den Mand eller Kvinde, der giver sig i Lag med at anvise Arbejdere, bliver nødsaget til at sætte sig ind i de Erhverv, de have under sig eller faa med at gøre.

Med Hensyn til Professor Bøggilds Spørgsmaal, om ikke de Tal, der vare nævnte, stillede sig som Tordenskjolds Soldater, maatte Taleren bemærke, at han vel ikke paa staaende Fod kunde give Oplysning om, hvorvidt eller i hvilket Omfang der var Tale om Gengangere, men han troede nok at

turde sige, at Folk, der vises ud paa Landet, som virkelige Landarbejdere, vistnok have faaet nok af de kjøbenhavnske Forhold, saa at de ikke vende tilbage.

Naar Taleren før udtalte, at Filantropi skulde man ikke give sig af med paa et saadant Kontor, saa maa der dog gøres Undtagelse med Familier, som komme hertil fra Landet og efter faa Maaneders Forløb have indset, at det gaar ikke saa let at komme i Virksomhed her. Naar de søge det kjøbenhavnske Kontor for at faa dets Hjælp, søger man, saa vidt det er gørligt, at hjælpe dem til Rette, og sidste Aar er det ogsaa lykkedes at yde Hjælp i den Retning, men selvfølgelig ligger ikke deri, at det kjøbenhavnske Kontor har kunnet gøre dette, at det fuldt ud kan tage denne Sag i sine Hænder. Nej, det maa Kontorerne rundt om i Landet, Kontorer paa Vest- og Østkysten, og naar der da kommer saadanne Kontorer, kan man udvide Harmonikaen. Det er naturligvis vanskeligt, som ofte sagt, for gifte Folk at flytte fra Ringkøbing Amt til Bornholm, men det vil være en Opgave for det vedkommende nærmest liggende Kontor, hvis en Familie i Ringkøbing Amt ikke kan klare sig, og Vedkommende har Evne til at kunne trives paa Bornholm, da at søge Sagen ordnet, eftersom det Kontor bedst er i Stand til at kunne undersøge Familiens Forhold.

Hvad de ugifte Arbejdere angaar, da stillede det sig i November, det første Aar, Kontoret virkede, saaledes, at der kom ikke en eneste ordentlig Karl til det, kun nogle Individer, som Taleren troede, at ikke nogen af de Herrer vilde være begejstret for at faa tilbage til Landet. Og ifjor, November, havde man det Tilfælde, at Folk, der søgte Kontorerne i Byens Centrum, drak sig fulde og sloges, hvorimod der paa Anvisningskontoret var fuldstændig Ro. Først et Par Dage efter kom der Folk, der søgte Arbejde, og dem kunde man sende ud, hvilket maa betragtes som et godt Varsel for Anvisningsvirksomhedens Omplantning paa Landets Grund Forholdet skulde da være det, at unge Karle skulde ikke rejse f. Eks. fra Korsør til Kjøbenhavn, men blive i Korsør, naar de der kunde faa lige saa godt Arbejde som i Kjøbenhavn.

Som Hr. Redaktør Bing bemærkede, forestaar der maaske en Revolte i hele Tyendeforholdet, og jo tidligere man da har Øjnene aabne derfor og træffer sine Dispositioner, jo heldigere vil man være stillet. Det var jo muligt, naar det Tidspunkt kom, at man da vilde spørge Taleren og høre hans Mening, og han var derfor glad ved at have hørt de Udtalelser, som her ere faldne. Vejen, der skal gaas, vil blive noget i Smag med den, som er gaaet her i Kjøbenhavn, men ikke saaledes at forstaa, at Kjøbenhavn kan blive det for Sjælland, som et Kontor i Ringkøbing Amt kan blive for dette Amt. Hvis Talerens Tanke skulde realiseres, maatte der f. Eks. for Sjællands Vedkommende oprettes et Kontor i Midtsjælland og Kontorer paa hensigtsmæssige Steder i de andre Landsdele. Nu hører man ganske vist, at der ikke er stor Trang til saadanne Kontorer, men, som sagt, det kan jo være, at Trangen kan komme, og saa vil det være heldigt, om man i Tide har truffet sine Dispositioner. For Kjøbenhavns Vedkommende havde Taleren hørt anføre, at den 1ste i en Maaned havde en Restauration faaet en Pige sent om Aftenen fra et Fæstekontor, og den 2den om Morgenen kom der en Regning til Husbonden. Samme Dags Aften var Pigen forduftet. Ogsaa skal der være blevet sagt til Piger den 2den eller 3die i Maaneden, at de skulde opsige deres Plads, fordi der var fundet en anden Plads til dem. Men naar saadant kan blive Tilfældet, ville offentlige Kontorer være paa deres Plads og jo før jo bedre.

Landsthingsmand Sonne havde ikke villet tegne noget fuldt ud gyldigt Billede af Forholdene paa Landet, hvor man i visse Henseender valser omkring med hinanden, men man maa, som flere Gange sagt, gøre Forskel paa den gifte og den ugifte Arbejdskraft. Med Redaktør Bing var Taleren enig i, at et Kontor, som det her er omtalt, nærmest maatte blive en Slags Afløsning af de nu bestaaende Fæstekontorer. At Tanken skulde udnyttes i Landbruget nærmest med den ugifte Arbejdskraft for Øje — og Rigtigheden heraf forudsat — forekom det Taleren tydede paa, at han havde Ret i sin Formodning, at denne Tankes praktiske Udførelse i Livet

ikke vilde faa stor Betydning for Landbrugets Vedkommende; thi den Rolle, som den ugifte Arbejdskraft spiller i Landbruget, er ret betydningsløs, eftersom Tyendet giftes, naar det er en Snes Aar gammelt. Og hvad de unge Knægte eller det ugifte Tyende angaar, da skifter det saa at sige hver Dag, og paa Pladser, hvor man vil have rolige Forhold, vil man derfor reducere denne Del af Arbejdskraften. Men er saaledes den Rolle, som den ugifte Arbejdskraft spiller i Landbruget, af forholdsvis underordnet Betydning, vil den blive det endnu mere, naar Forholdene løsnes yderligere. At den af den ærede Foredragsholder fremsatte Tanke kan faa nogen Betydning, er mulig, men Taleren vilde dog betone, at de Herrer, der færdes i Kjøbenhavn og ser den Arbejdskraft, der færdes uden for Fæstekontorerne paa Skiftedage, ville næppe kunne tænke sig, at disse Kontorer spille nogen Rolle for Landbrugets Vedkommende, hvad de fjernere Egne angaar. Og derhos troede Taleren at turde sige, at hos den Mand, som kun har een Karl, er det vistnok undtagelsesvis, at denne Plads besættes gennem Fæstekontor; man finder hinanden i Sognet, i Kommunen, og gaar saaledes udenom Fæstekontoret, og det kan ikke være andet, eftersom Forholdene ere. Men forøvrigt vilde Taleren udtale, at han med Glæde vilde hilse en Ordning, der kunde knæsætte Tanken om Arbejdsanvisning.

Redaktør Bing maatte lige over for Landsthingsmand Sonne bemærke, at for nogle Aar siden var Fæsteinstitutionen overordentlig virksom paa Sjælland. Fæstekontorerne havde Udliggere, Agenter, som lokkede Tyendet, og forøvrigt henvendte Tyendet sig hellere til disse Fæstekontorer end direkte til Husbonderne. Malkepiger var det vanskeligt at faa, og Taleren havde truffet Folk herinde i Kjøbenhavn, som havde skaffet sig Malkepiger gennem Fæstekontorer. Taleren maatte beklage, at det ugifte Tyende — efter hvad han nu havde hørt — ikke spillede den samme Rolle nu som tidligere; men det var dog vistnok en Overdrivelse, naar Landsthingsmand Sonne sagde, at de fleste giftede sig i 20 Aars Alderen. Skulde det virkelig være Tilfældet, maatte det beklages, thi

hvad er Følgen deraf? at Rekruterne forlade Landet, og det var dog heldigt at bevare Ungdommen herhjemme.

Landsthingsmand Sonne: Der er en Omstændighed, som gør, at der har fundet en Reduktion Sted, hvad det ugifte Tyende angaar, og den er, at disse Folk ikke ville lade sig fæste, men ville være paa fast Dagløn. Naar de ere 20 Aar gamle gaa de til Fabrikerne. Hvad dernæst Fæsteinstitutionen angaar, da har Redaktør Bing i ganske anden Grad end Taleren Erfaring med Hensyn til de kjøbenhavnske Fæstekontorer; men Forholdene ere vistnok anderledes for Sjællands Vedkommende end for de øvrige Landsdele, og vistnok af den Grund, at Tyendet har gjort den Erfaring, at det uden at risikere det mindste kan drage til Kjøbenhavn og melde sig her ved Skiftetiden. Efterspørgselen efter Tyende er saa stor, at hvad dette har sat over Styr herinde, bliver det vederlagt af Husbonden. Men det er noget, man ikke kender i Talerens Egn.

Forretningsfører Beyer: Som før sagt havde Kontoret i Odense ikke den Trivsel, som man havde ønsket. Taleren havde ikke personlig nogen Del i Arbejdet, men han havde en Følelse af, at Grunden til, at Kontoret ikke trivedes var, at man ikke tog hele Fæstevæsenet under sine Vinger, men holdt sin Haand over private, som gav sig af med Fæstevirksomhed. Hvad Tyendet forøvrigt angaar, da er det jo sikkert nok, at f. Eks. den Pige, der har forladt Herskabstjeneste og er slaaet ind paa at tjene paa Restaurationer, vender ikke tilbage til sin forrige Pigegerning, men Taleren turde ogsaa sige, at naar en Pige meldte sig som Tjenestetyende hos et Herskab og søgte anden Tjeneste, vilde Ekspedienten gøre, hvad han kunde, for at redde hende fra at komme paa Restauration. Og Taleren nærede ingen Tvivl om, at fik man Kontorer Landet rundt, vilde man sige til de unge Knægte, der vilde til Fabrikerne: Vogt Dig; Du bestemmer ganske vist selv din Livsbane, men Du kan vanskelig vende tilbage til den Gerning, Du egentlig burde blive ved, og det vil have sin Betydning.

Sekretær, Cand. polit. Hertel vilde knytte et Par Bemærkninger til Hr. Beyers Foredrag. Hvad enten det vil lykkes at faa Arbejdsanvisningsvirksomheden omplantet i Landbruget eller ikke, forekom det Taleren, at Landbruget maatte sympatisere med den Maade, hvorpaa Kontoret i Kjøbenhavn har virket, og man maatte derfor ønske det fortsat Trivsel og Fremgang, og det ikke blot, fordi Kontoret har skaffet Landbruget ca. 5000 Arbejdere, et Tal, som jo kan forøges betydeligt, men ogsaa fordi Kontoret kan gøre Gavn ved at forhindre Indvandring til Byerne. Under nedadgaaende Perioder er jo Indvandringen betydelig mindre end i gode Aar, da der fra Land til By gaar en Strøm af Arbejdskraft, som man maatte ønske blev hjemme paa Landet. Lade disse Folk sig ikke lokke ved at tro, at Kjøbenhavn er en rig Oase? De høre, at Slægt og Venner have faaet Plads som Kusk eller Karl eller lignende i Byen, men de høre ikke noget om dem, der ere gaaede til Grunde herinde, lige saa lidt som man hører noget om dem, som ere gaaede til Grunde i Amerika. Kunde derfor Kontoret ikke bringe de Arbejdsøgende Kundskab om, hvorledes Forholdene ere herinde ved f. Eks. at udsende en Beskrivelse af, hvorledes Tilstanden er i Kjøbenhavn, særlig naar Tiderne ere nedadgaaende, saa at de paagældende ikke skulle tro, at de ved at komme hertil, gaa ind til et Eldorado. Vilde en Foranstaltning af den Art ikke virke svækkende med Hensyn til Indvandringen her til Byen?

Taleren mente, at Kontoret ogsaa kunde hjælpe Landbruget ved fortrinsvis at søge, naar der meldte sig Arbejdskraft fra Landet, snarest mulig at faa dem anbragt igen paa Landet. Fra Tyskland har Taleren set angivet, at Landbrugsarbejdere, der have været et Aar i en By, faktisk ere tabte for Landbruget. Det gælder derfor om, at disse Folk saa hurtigt som muligt vende tilbage til Landet, og herpaa burde Kontoret have Opmærksomheden henvendt.

Endelig vilde det være gavnligt, naar Hjempermittering af Soldater finder Sted, om Kontoret da vilde søge at skaffe de unge, der hidtil have tilhørt Landbruget, saa hurtig som muligt ud paa Landet, Den Opgave har man søgt at løse i

andre Lande som Frankrig og Belgien. I Paris er der forskellige filantropiske Selskaber, der tage sig af disse Soldater og søge at skaffe dem Plads paa Landet, og i Belgien er der Kasser, hvoraf man yder Bidrag til Hjemrejsen af de permitterede Soldater fra Landet. Paa disse Maader kunde Kontoret bidrage til at forhindre en Indvandring til Byen og derved gøre Landbruget stor Nytte.

Forretningsfører Beyer: Kjøbenhavns Anvisningskontor er endnu ikke naaet saa langt fremad, som det forhaabentlig kan. Til at begynde med fik Kontoret Lov til i de kjøbenhavnske Dagblade at faa optaget daglige Meldinger om, hvad det havde paa Haanden af ledige Pladser, og man har tænkt sig at skulle naa dertil, at man kan sige: Tilbudet er saa stort, Efterspørgslen er saa stor. Men dette indeholder egentlig en stor Fare, idet der kan være Dage, i hvilke Efterspørgslen for en Branches Vedkommende kan være større end til andre Tider, og man vil da faa en for stor Tilstrømning til Kontoret. Hvis det drejer sig om Landarbejde, vil man, naar Bestillingerne ere lidt rigelige, kunne sige: saa stort er Begæret efter Landarbejdere, og saa vil man muligvis kunne drage Folk ud paa Landet. Det er den Vej, man maa gaa, naar man vil have Folk tilbage til Landet. Hvad de hjempermitterede Soldater angaar, da søger man naturligvis at faa dem til at vende tilbage til Landet, men for at det kan gaa i det rigtige Spor, maa man have Bestilling paa Arbejdskraft til Landet for virkelig at kunne lede Strømmen ud paa Landet. Hvorvidt det er Tilfældet, at Landarbejdere, som komme til de store Byer, ere tabte for Landbruget, naar de have opholdt sig der et Aar, turde dog være et stort Spørgsmaal. Men hvorledes nu end Forholdene ere, er der ikke Tvivl om, at Vejen med Hensyn til Ordningen af Arbejdsanvisningsforholdene bør være, at det hele bliver lagt ind under det offentlige.

Sekretæren, Cand. polit. Hertel vilde paa Selskabets Vegne rette en Tak til Hr. Forretningsfører Beyer for den store Beredvillighed, hvormed han havde efterkommet Sel-

skabets Opfordring til at holde Foredrag om Arbejdsanvisningen her i Selskabet. Foredraget har sikkert interesseret alle de tilstedeværende; kun maatte man beklage, at Besøget ved dette Møde havde været saa ringe. Men Taleren nærede det Haab, at naar Foredraget blev refereret i Landbrugsbladene og in extenso optaget i »Tidsskrift for Landøkonomi«, vilde det faa mange Læsere og bidrage noget til en gavnlig Vekselvirkning mellem Landbruget og Arbejdsanvisningskontoret.

Beretning for Aaret 1904 fra de i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 autoriserede Laboratorier.

Nedenstaaende findes Beretninger fra 4 af disse Laboratorier, nemlig Detlefsen & Meyers og H. Struers, begge i Kjøbenhavn, samt Ladelund Landboskole pr. Brørup og Qvist's Laboratorium i Aarhus.

Fra Budde & Schou, Kjøbenhavn, findes ingen Beretning, da de ingen Undersøgelser have udført i Henhold til den nævnte Lov. Beretningen fra Prof. V. Stein findes i nærværende Tidsskrift, Side 79 og følg.

Detlefsen & Meyers Laboratorium, Kjøbenhavn.

Af Gødningsstoffer er indsendt til Undersøgelse ialt 106 Prøver, nemlig: 8 Prøver Thomasfosfat, 9 Prøver Benmel, 57 Prøver Superfosfat (9 Prøver under 12 pCt. og 48 Prøver med 12—20 pCt. vandopløselig Fosforsyre), 1 Prøve 37 pCt.s Kaligødning (underholdig) og 31 diverse Prøver. Af Superfosfaterne med under 12 pCt. vare 6, af Superfosfaterne med 12—20 pCt. vandopløselig Fosforsyre vare 16 Prøver underholdige. Indholdet af citron-

syreopløselig Fosforsyre i Thomasfosfatprøverne varierede fra 12.99 til 13.76 pCt. og var i Gennemsnit 13.32 pCt.

Af Foderstoffer har været indsendt til Undersøgelse 78 Prøver, hvoraf 20 Prøver Oliekager og Frømel. En Prøve Rapskager bestod overvejende af s. k. indisk Frø, men iøvrigt er der ikke paavist nogen Forfalskning. I Henhold til Gødnings- og Foderstofloven have vi kunnet undersøge en Prøve Rapskager, der svarede til Garantien.

H. Struers kemiske Laboratorium, Kjøbenhavn.

Ialt blev der i Aarets Løb indsendt 102 Prøver Gødning, nemlig af:

Superfosfat	77	Prøver.
Thomasslakkemel	5	—
Naturlige Fosfater	2	—
Kalisalt	1	—
Blandede Gødninger	6	—
Kvælstofgødning	11	—
	102	Prøver.

Af Superfosfaterne var Indholdet af vandopløselig Fosforsyre angivet at være:

i 39	Prøver	18	pCt.
- 11	—	12	—
- 16	—	$11^1/_2$	—
- 11	—	9	—

Mindreindhold — efter Fradrag af $^1/_2$ pCt. — fandtes i 10 Prøver, nemlig i 8 Prøver 18 pCt. og i 2 Prøver $11^1/_2$ pCt. Underholdigheden fandtes i 1 Prøve at være ca. 2 pCt., i 5 Prøver fra 1.3 til 1 pCt. og i 4 Prøver fra 1 til 0.5 pCt.

I de 5 Prøver Thomasslakkemel bestemtes kun citronsyreopløselig Fosforsyre. Den ene Prøve indeholdt 12.56 pCt., de øvrige fra 13.5 til 14 pCt. heraf.

Den eneste »Kaligødning«, som indsendtes, fandtes ved Undersøgelsen at bestaa overvejende af Glaubersalt. Den indeholdt kun 0.85 pCt. rent Kali. Nogen Angivelse af Kaliindholdet var ikke opgivet. I de blandede Gødninger bestemtes organisk Kvælstof og vandopløselig Fosforsyre. De indeholdt alle imellem 2.4 og 2.7 pCt. af førstnævnte og fra 7.2 til 8.4 pCt. vandopløselig Fosforsyre. Noget Mindreindhold fandtes ikke i de Prøver, ved hvilke Indholdet var angivet.

Af de 11 Prøver Kvælstofgødning vare 4 Prøver Blodgødning med et Kvælstofindhold af 12—13 pCt., Resten var Affaldsstoffer og indeholdt fra 4.3 til 10 pCt. Kvælstof i organisk Forbindelse. Ved disse Prøver var i intet Tilfælde noget Indhold angivet.

Af Kontrolprøver, indsendte i Henhold til Lov af 26. Marts 1898 om Handel med Gødnings- og Foderstoffer, har Laboratoriet ingen modtaget.

Ladelund Landboskoles Laboratorium pr. Brørup St.

Fra 1. Januar 1904 til 1. Januar 1905 har der været undersøgt 442 Prøver Foderstoffer, disse have været:

Solsikkekager	147	Prøver,
Bomuldsfrøkager	82	—
Bomuldsfrømel	3	—
Hørfrøkager	53	—
Hampefrøkager	47	—
Jordnødkager	22	—
Hvedeklid	22	—
Hvedefodermel	7	—

Rapskager	11	Prover.
Kokuskager.....	5	—
Sesamkager.....	4	—
Forskellige andre Foderstoffer ..	39	—
	442	Prover.

Gennemsnitsindholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt var i:

			Kvælstofholdige Stoffer:		Fedt:	
145	Prover	Solsikkekager ..	35.9 pCt.	(29.4-45.6)	11.9 pCt.	(8.3-18.0)
81	—	Bomuldsfrøkager	42.2 —	(35.4-49.7)	8.8 —	(6.2-11.7)
3	—	Bomuldsfrømel .	39.4 —	(38.0-41.3)	9.6 —	(8.3-10.8)
53	—	Hørfrøkager	30.8 —	(25.6-34.6)	8.4 —	(6.9-10.2)
47	—	Hampefrøkager .	32.7 —	(30.5-35.2)	9.1 —	(7.1-12.1)
22	—	Jordnødkager...	49.1 —	(45.9-53.8)	8.9 —	(7.2-11.5)
22	—	Hvedeklid	16.4 —	(13.7-18.2)	3.3 —	(2.9- 4.4)
7	—	Hvedefodermel..	17.3 —	(15.3-20.8)	3.8 —	(2.9- 4.6)
11	—	Rapskager	32.7 —	(30.5-35.8)	9.1 —	(8.2-10.3)
5	—	Kokuskager.....	21.5 —	(20.4-22.8)	9.7 —	(8.8-11.3)
4	—	Sesamkager.....	41.3 —	(39.8-44.8)	14.0 —	(11.5-15.4)

(De i Parenthes staaende Tal ere mindste og storste Indhold.)

De under forskellige andre Foderstoffer opførte Prøver have været Hø, Blodfoder, Majs, Melasse, Bærme og Svinemel.

Den Prøve Bomuldsfrøkager, der ikke er medtaget ved Udregning af Gennemsnitstal, havde kun et Indhold af 21.4 pCt. kvælstofholdige Stoffer og 5.3 pCt. Fedt. De øvrige Prøver vare alle af en saadan Beskaffenhed, saa de kunde medtages ved Beregning af Gennemsnitstal.

Der er undersøgt 14 Prøver Foderstoffer i Henhold til Gødnings- og Foderstofloven, af disse vare:

3	Prøver	Solsikkekager	der repræsenterede	1340	Centner.
4	—	Bomuldsfrøkager.	—	3069	—
2	—	Rapskager.	—	141	—
2	—	Hørfrøkager.	—	180	—
1	—	Hampefrøkager.	—	156	—
1	—	Kokuskager.	—	80	—
1	—	Hvedeklid.	—	300	—
				5266	Centner.

Indsenderne have været 2 Mejerier.

I 8 Prøver var garanteret Indhold af kvælstofholdige Stoffer, Fedt og kvælstoffrie Ekstraktstoffer. I de øvrige var kun garanteret kvælstofholdige Stoffer og Fedt. I 1 Tilfælde var ikke forbeholdt noget Spillerum. I 2 Tilfælde var forbeholdt 3 pCt. Spillerum. I de øvrige var forbeholdt 5 pCt. Spillerum.

Garantien var fyldestgørende i 13 Tilfælde. I 1 Tilfælde var der Underindhold, nemlig: 1 Prøve Bomuldsfrøkager, repræs. 900 Centner.

Der har været undersøgt 131 Prøver Gødningsstoffer, nemlig:

Kaligødning	29	Prøver.
Kainit	17	—
Benmel	5	—
18 pCt. Superfosfat	13	—
11½ pCt. Superfosfat	10	—
9 pCt. Superfosfat	2	—
Chili Salpeter	14	—
Thomasslakkemel	15	—
Ammoniak Superfosfat	2	—
Mergel	14	—
Forskellige andre Gødningsstoffer	10	—
	131	Prøver.

De under forskellige andre Gødningsstoffer opførte Prøver have været Staldgødning, Ajle og Blodgødning.

I Prøver med garanteret Indhold af 37 pCt. rent Kali fandtes:

mellem	42—43	pCt. i	2	Prøver.
—	40—41	— -	3	—
—	39—40	-	5	—
—	38—39	— -	6	—
—	37—38	— -	4	—
—	36—37	— -	5	—
—	35—36	— -	2	—
—	33—34	— -	1	—
—	32—33	— -	1	—

I Prøverne af Kainit fandtes:

mellem	13—14	pCt. rent Kali i	.	6 Prøver,
—	12—13	— —	. .	9 —
—	11—12	— —	. .	2 —

I Prøverne af Superfosfat med opgivet Indhold af 18 pCt. vandopløselig Fosforsyre fandtes:

mellem	18—19	pCt. i	.....	1 Prøve,
—	17—18	— -	.....	8 —
—	16—17	— -	.....	3 —
—	15—16	— -	.....	1 —

Prøverne af Superfosfat med opgivet Indhold af $11^1/_2$ pCt. Fosforsyre havde det garanterede Indhold med Undtagelse af 2, disse indeholdt 10.78 pCt. og 11.05 pCt. Fosforsyre.

I de 9 procentige Superfosfater fandtes 5.82 pCt. og 8.17 pCt. vandopløselig Fosforsyre.

I Prøverne af Thomasslakkemel bestemtes citronsyre-opløselig Fosforsyre. Der fandtes:

mellem	14—15	pCt i	.....	8 Prøver,
—	13—14	— -	.....	6 —
—	12—13	— -	.....	1 —

I Prøverne af Chili Salpeter fandtes gennemsnitlig 15.4 pCt. Kvælstof. Minimum 15.13, Maximum 15.99 pCt.

I de undersøgte Prøver Benmel fandtes henholdsvis 20.93 pCt. Fosforsyre, 4.1 pCt. Kvælstof — 28.20 pCt. Fosforsyre, 0.97 pCt. Kvælstof — 30.27 pCt. Fosforsyre, 0.5 pCt. Kvælstof — 29.60 pCt. Fosforsyre, 1.82 pCt. Kvælstof — 35.91 pCt. Fosforsyre.

I den ene Prøve Ammoniak-Superfosfat fandtes 1.03 pCt. Kvælstof og 9 pCt. Fosforsyre og i den anden 0.43 pCt. Kvælstof og 10.31 pCt. Fosforsyre.

Der har i Henhold til Gødningsloven været undersøgt 3 Prøver, nemlig:

1 Prøve 18 pCt. Superfosfat, repræsenterende 200 Centner, med et Indhold af 18.56 pCt. vandopløselig Fosforsyre;

1 Prøve Kainit, repræsenterende 50 Centner, med et Indhold af 13.20 pCt. Kali;

1 Prøve Thomasslakkemel, repræsenterende 50 Centner, med et Indhold af 14.48 pCt. citronsyreopløselig Fosforsyre.

Foruden forannævnte Prøver er der undersøgt ca. 2000 Prøver Mælk, ca. 200 Prøver Roer og Kartofler samt en Del Smør- og Osteprøver.

Qvist's Laboratorium, Aarhus.

Foderstoffer, analyserede i Aaret 1904.

Af Bomuldsfrøkager har været undersøgt 57 Prøver afskallede og 4 Prøver uafskallede.

Indholdet af afskallede Bomuldsfrøkager var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	12.41	8.89	6.42
Kvælstofholdige Stoffer	51.19	42.08	32.25
Aske	7.70	6.50	5.34
Vand	9.29	8.11	5.76
Træstof	13.76	8.69	5.57
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	29.84	25.67	22.37

Den mikroskopiske Undersøgelse af disse Kager udviste tilstrækkelig Renhed og Kvaliteten maa siges at have været tilfredsstillende, dog maa det bemærkes, at der i Aar ligesom sidste Aar er fremkommet en Del brankede (mørke) Kager; men Forskellen i Kvalitet har været ret betydningsløs.

Indholdet af uafskallede Bomuldsfrøkager var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	5.48	4.97	3.55
Kvælstofholdige Stoffer	23.88	20.69	18.81
Aske	11.42	6.87	5.10
Vand	14.57	13.22	12.35
Træstof	36.76	27.42	23.63
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	35.11	26.85	14.71

Den mikroskopiske Undersøgelse af disse Kager udviste, for en enkelt Prøves Vedkommende (med 36.76 pCt. Træstof og 11.42 pCt. Aske), et saa stort Indhold af Skaller og Haar, at jeg er tilbøjelig til at betegne den som tilblandet Skaller og Haar.

Af Bomuldsfrøkagemel har der været undersøgt 7 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	11.79	10.09	9.04
Kvælstofholdige Stoffer	41.63	39.25	35.94
Aske	6.80	6.25	5.57
Vand	8.93	7.58	7.13
Træstof	11.97	9.14	6.60
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	29.73	27.68	25.99

Den mikroskopiske Undersøgelse af denne Vare udviste tilstrækkelig Renhed.

Af Rapskager har der været undersøgt 10 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	10.78	8.73	7.31
Kvælstofholdige Stoffer	34.94	32.83	30.25
Aske	9.21	7.36	6.83
Vand	10.30	9.89	8.99
Træstof	13.72	12.23	10.74
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	29.21	27.86	25.97
Skarpe, sennepagtige Stoffer	1.044	0.769	0.469
Kvælstof i Thiosinnamin	20.50	20.14	19.72

Den mikroskopiske Undersøgelse udviste for 2 Prøvers Vedkommende fuldstændig Renhed; de øvrige Prøver vare alle forurenede med fremmede Crucifererfrø, saakaldet »Indisk Raps«; for 3 Prøvers Vedkommende dog kun i ringe Grad; 5 Prøver indeholdt en større Mængde.

I Næringsstofindholdet var der ikke nogen væsentlig Forskel paa rene og urene Kager.

Det maa anses for meget nødvendigt at undersøge Rapskager foruden kemisk tillige mikroskopisk for Indhold af fremmede Crucifererfrø, samt tillige bestemme Indholdet af skarpe, sennepagtige Stoffer og disses Sammensætning.

Af Sesamkager har været undersøgt 4 Prøver med Indhold:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	14.22	13.46	11.73
Kvælstofholdige Stoffer	40.69	38.41	35.88

Den mikroskopiske Undersøgelse af disse Kager udviste tilstrækkelig Renhed.

Af Solsikkekager har der været undersøgt 45 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	18.22	11.73	8.34
Kvælstofholdige Stoffer	43.31	35.09	26.75
Aske	7.73	6.21	4.43
Vand	11.25	7.49	6.09
Træstof	26.26	19.00	11.80
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	23.63	19.11	13.98

Den mikroskopiske Undersøgelse udviste tilstrækkelig Renhed hos disse Kager. 6 af Prøverne havde en mindre god Opbevaringstilstand, idet Kagerne vare mere eller mindre harske.

Af Hampefrøkager har der været undersøgt 23 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	13.64	9.07	7.45
Kvælstofholdige Stoffer	33.13	31.26	29.50
Aske	9.47	8.29	7.40
Vand	13.80	11.68	9.86
Træstof	36.50	28.92	24.46
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	14.42	10.50	3.67

Den mikroskopiske Undersøgelse udviste, at Prøverne vare uden fremmede Indblandinger. 2 Prøver indeholdt noget Sand og 2 Prøver vare skimlede, dog ikke saa meget, at det havde bevirket nogen gennemgribende Omdannelse i Kagerne. 1 Prøve var harsk.

Af Hørfrøkager har der været undersøgt 23 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	11.96	8.58	6.53
Kvælstofholdige Stoffer	36.25	31.68	26.75
Aske	7.63	6.02	5.25
Vand	14.03	11.92	7.87
Træstof	14.46	10.33	7.93
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	38.54	31.91	22.50

Den mikroskopiske Undersøgelse viste, at 2 af Prøverne vare fuldstændig rene; 1 Prøve indeholdt en stor Mængde Ukrudtfrø, væsentlig Agerspergel; de øvrige Prøver indeholdt mindre Mængder Ukrudtfrø, væsentlig: Græsser, Korsblomstrede, Skedeknæfamilien og Nellikefamilien.

Af Jordnødkager har der været undersøgt 12 Prøver. Indholdet i disse var:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fedt	11.86	9.21	7.13
Kvælstofholdige Stoffer	53.63	46.39	39.64
Aske	6.41	6.00	5.68
Vand	10.56	9.77	8.72
Træstof	14.17	8.31	3.23
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	22.45	20.68	19.51

Den mikroskopiske Undersøgelse udviste tilstrækkelig Renhed i disse Kager. 1 Prøve indeholdt noget Sand.

2 Prøver Klid indeholdt:

Fedt	3.34 pCt.	4.16 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	15.75 —	17.06 —
Aske	5.10 —	4.46 —
Vand	14.84 —	13.63 —
Træstof	7.23 —	6.70 —
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	53.74 —	53.99 —

Den mikroskopiske Undersøgelse udviste tilstrækkelig Renhed, ligesom ogsaa Opbevaringstilstanden var god.

1 Prøve tørret Blod indeholdt:

Fedt	0.51 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	35.76 —
Vand	63.37 —

1 Prøve Jordnødkageaffald indeholdt:

Fedt	1.91 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	7.94 —
Aske	9.80 —
Vand	9.25 —
Træstof	68.30 —
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	2.80 —

1 Prøve Bærme indeholdt:

Fedt	0.34 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	1.75 —
Aske	0.26 —
Vand	95.61 —
Træstof	0.95 —
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	1.09 —

1 Prøve Majskage indeholdt:

Fedt	9.25 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	24.94 —
Aske	6.99 —
Vand	9.34 —
Træstof	8.43 —
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	41.05 —

1 Prøve Bønner (mrk. Java) indeholdt:

Fedt	1.52 pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	18.88 —
Aske	3.93 —
Vand	11.97 —
Træstof	5.73 —
Kvælstoffrie Ekstraktivstoffer	57.97 —

Ingen af de indleverede Prøver ere udtagne eller undersøgte i Henhold til Foderstofloven af $^{26}/_{3}$ 1898.

P. S.

2 Prøver Blodfoder indeholdt:

Fedt	0.85 pCt.	— pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	29.94 —	25.24 —
Vand	17.32 —	— —
Sukker	10.58 —	20.67 —

Gødningsstoffer, analyserede i Aaret 1904.

Af Gødningsstoffer har der været undersøgt 106 Prøver, nemlig:

9 Prøver 9 pCt. Superfosfat, indeholdende vandopløselig Fosforsyre:

Størst	9.19 pCt.
Middel	8.67 —
Mindst	8.15 —

3 Prøver indeholdt mindre end garanteret (med 0.5 pCt. Spillerum).

16 Prøver $11^{1}/_{2}$ pCt. Superfosfat, indeholdende vandopløselig Fosforsyre:

Størst	12.25 pCt.
Middel	11.17 —
Mindst	9.95 —

7 Prøver indeholdt mindre end garanteret (med 0.5 pCt. Spillerum).

2 Prøver 12 pCt. Superfosfat, indeholdende vandopløselig Fosforsyre:

Størst	13.27 pCt.
Mindst	12.28 —

43 Prøver 18 pCt. Superfosfat, indeholdende vandopløselig Fosforsyre:

Størst	18.88 pCt.
Middel	18.13 —
Mindst	17.06 —

4 Prøver indeholdt mindre end garanteret (med 0.5 pCt. Spillerum).

2 Prøver 20 pCt. Superfosfat, indeholdende vandopløselig Fosforsyre:

Størst	19.57 pCt.
Mindst	19.39 —

8 Prøver »Ammoniak-Superfosfat Nr. 3«, garanteret 10 pCt. vandopløselig Fosforsyre med 0.5 pCt. Spillerum og 1.65 pCt. Kvælstof i Ammoniak med 0.25 pCt. Spillerum:

	Størst pCt.	Middel pCt.	Mindst pCt.
Fosforsyre	10.14	9.44	9.00
Ammoniakkvælstof	1.43	1.40	1.36

3 Prøver indeholdt mindre end garanteret af saavel Fosforsyre som Kvælstof. 2 Prøver indeholdt mindre Fosforsyre end garanteret. 1 Prøve indeholdt mindre end garanteret af Ammoniakkvælstof.

Af Thomasfosfatmel, indeholdende citronsyreopløselig Fosforsyre:

Størst	14.02 pCt.
Middel	13.58 —
Mindst	12.80 —

12 Prøver ere undersøgte.

3 Prøver svovlsur Ammoniak indeholdt:

19.85 pCt. Ammoniakkvælstof,
19.79 — —
19.79 — —

2 Prøver Kainit indeholdt:

12.94 pCt. vandopløselig Kali,
12.54 — —

3 Prøver 37 pCt. Kaligødning indeholdt:

36.95 pCt. vandopløselig Kali,
40.31 — —
37.05 — —

3 Prøver 20 pCt. Kalisalt indeholdt:

17.19 pCt. vandopløselig Kali,
17.39 — —
17.76 — —

1 Prøve Chili Salpeter indeholdt:

15.67 pCt. Salpetersyrekvælstof.

Ingen Prøver ere udtagne eller undersøgte i Henhold til Gødningsloven af $^{26}/_{3}$ 1898.

Om Kvælstoftabet i Koajle ved Spredningen og om mulig Forebyggelse deraf ved Tilsætning af Superfosfat.

Forsøg i Laboratoriet af *H. Bjørn-Andersen.*
(Den polytekniske Læreanstalts kemiske Laboratorium.)

Dette Arbejde er fremkommet paa Foranledning af Direktør G. A. Hagemann, som ogsaa under Arbejdet med den elskværdigste Beredvillighed har hjulpet mig med Raad og Daad, hvorfor jeg yder ham min bedste Tak. — Ligeledes takker jeg Laboratoriets Bestyrer, Hr. Professor Dr. phil. S. M. Jørgensen, der velvilligst har stillet alt fornødent til min Disposition.

Koajlen er et Produkt af højst variabel Værdi. Dens kostbareste Bestanddel, Kvælstoffet, kan forekomme deri i meget forskellig Mængde. For at illustrere dette vedføjes Resultaterne af Kvælstofbestemmelserne i 7 Prøver, dels frisk Kourin, dels Ajle.

Nr.	Kvælstof pCt.	Anmærkninger
I	0.34	Ajle fra Borupgaard, Snekkersten. August 1904.
II	0.14	— - — — November — *).
III	0.36	— - — — — —
IV	0.38	Frisk Kourin — — — —
V	0.22	— — fra Koholderi i Kjøbenhavn. Decbr. 1904.
VI	0.22	— — - — — — —
VII	1.82	— — - Nøbbøllegaard, Laaland. — —

*) Prøven er rimeligvis stærkt fortyndet med Regnvand.

Endvidere kan nævnes, at en Ajleprøve fra Borupgaard 1903 efter en Undersøgelse, som Direktør Hagemann lod foretage, indeholdt noget over 1 pCt. Kvælstof, og at Kvælstofindholdet i Kourin fra Dalum Landbrugsskole 1891—92*) varierede fra 0.98 pCt. til 1.41 pCt.

Det kunde efter disse Tal synes paatrængende nødvendigt at faa undersøgt, hvorledes Urinens Kvælstofindhold afhænger af Foderet**) og andre Omstændigheder, ikke blot for at Landmanden kan bedømme sin Ajles Værdi, men ogsaa for at man kan faa at vide, hvor meget af Foderets Værdi, der under forskellige Forhold gaar over i Urinen.

I den friske Kourin er Kvælstoffet tilstede som ikke flygtige Forbindelser; men meget hurtig indtræder der en Gæring, og efter denne findes det meste Kvælstof i Form af flygtige Forbindelser (Ammoniak — kulsur Ammoniak).

I Prøve Nr. I, II og III er henholdsvis 90 pCt., 82.4 pCt. og 81.8 pCt. af Totalkvælstoffet tilstede som saadanne. Mængden deraf blev bestemt ved Destillation af Ajlen. Den flygtige Ammoniak optoges i titreret Svovlsyre, og Overskud af Svovlsyre blev titreret tilbage.

At Gæringen forløber temmelig hurtig, kan ses deraf, at Ajleprøven III blev taget fra en mindre Gennemløbsbeholder, som Ajlen paa Borupgaard passerer, før end den naar ud til den store Hovedbeholder. Den kan da ikke have været saa særdeles længe i Gennemløbsbeholderen, og dog var den omtrent udgæret. Et Par Uger efter, at det flygtige Kvælstof var bestemt til 81.8 pCt., gentoges Bestemmelsen, og der fandtes da 86.6 pCt. — altsaa Gæringen var skredet en Smule længere frem. Det er at vente, at Gæringen forløber hurtigere om Sommeren end om Vinteren paa Grund af den højere Temperatur.

---

*) Forsøg med Urin og Ajle paa Dalum Landbrugsskole 1889—98 af Niels Anton Hansen.

**) N. A. Hansen berører løselig dette Spørgsmaal i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1893, S. 433 og 435.

Ved Henstand afgives der nu Ammoniak fra Ajlens Overflade, indtil Luften derover indeholder en bestemt Mængde, der er afhængig af Mængden af Ammoniak i Ajlen, — saa finder der ikke yderligere Afgift Sted. Fjernes nu den luftformige Ammoniak enten ved Diffusion eller ved Lufttræk i Beholderen, fordamper der en ny Mængde, og saa fremdeles indtil alt det flygtige Kvælstof er gaaet bort.

Den Hastighed, hvormed Tabet finder Sted, er afhængig af Ajleoverfladens Størrelse, af Lufttrækkets Hastighed, af Temperaturen og endelig af Ajlens Ammoniakindhold, idet der i samme Tid tabes des mere, jo stærkere Ajlen er.

Under Opbevaringen*) kan man nu altid undgaa væsentlige Tab ved at anvende godt lukkede Beholdere; men ved Spredningen giver man jo netop Ajlen en overordentlig stor Overflade og begunstiger saaledes Tabet.

For at faa Begreb om, hvor store Tab, der her kan være Tale om, udførtes følgende Forsøg: Et Stykke Filtrerpapir gennemfugtedes med en bekendt Mængde Ajle og bredtes vandret ud. Efter at det havde ligget saaledes i 4 Timer ved ca. 5 ° C. bestemtes Mængden af flygtigt Kvælstof, der var tilbage. Det viste sig da, at der i Løbet af de 4 Timer ved denne lave Temperatur var tabt 13 pCt. af det flygtige Kvælstof eller 11.3 pCt. af Totalkvælstoffet. — Noget Ajle henstilledes i en Skaal paa et Sted, hvor der var et svagt Lufttræk, ved en Temperatur, der varierede fra 10 °—15 ° C. Efter 2 Døgns Forløb var der gaaet 84.6 pCt. af det flygtige Kvælstof bort.

Det kan efter dette anses for givet, at den Ajle, der ikke trænger ned i Jorden, men ligger paa Græsstraa og Blade eller paa anden Maade bliver paa Overfladen, er omtrent værdiløs. — Noget anderledes kan det tænkes at forholde sig med den Del, der trænger ned under Overfladen. I det Tilfælde afhænger Tabet naturligvis

*) loc. cit., S. 9.

af Jordens fysiske og kemiske Beskaffenhed. For at faa Antydning af Tabet her, er først prøvet med Jord fra den polytekniske Læreanstalts Gaard (Bladjord). Om denne kunde man vente, at den vilde holde særlig godt paa Ammoniaken.

80 Gram Jord fugtedes med 10 ccm. Ajle III (der var mere Jord, end at det hele straks gennemfugtedes) og henstilledes i en lukket Beholder med en Skaal med titreret Svovlsyre. Den Ammoniak, der gik bort fra Jorden, blev optaget af Svovlsyren. Temperaturen varierede fra 8 °—15 ° C. Efter 9 Dages Forløb afbrødes Forsøget, den resterende frie Syre titreredes tilbage, og det fandtes, at 7.9 pCt. af det flygtige Kvælstof var bortgaaet. Ved et tilsvarende Forsøg bortgik der i Løbet af 8 Dage 7.5 pCt.

For at faa et Modstykke til disse de antagelig gunstigste Forhold, prøvedes paa samme Maade med Sand, om hvilket man kunde vente, at det kun vilde holde daarlig paa Ammoniaken, hvilket ogsaa viste sig at være Tilfældet.

100 Gram Sand (noget mere end der lod sig gennemfugte) vandedes med 10 ccm. Ajle III og henstod med en Skaal med titreret Svovlsyre paa samme Maade som i forrige Forsøg. Ammoniaktabet var efter 9 Dages Forløb 59.9 pCt.

Det kunde ogsaa have Interesse at se, hvilken Indflydelse Temperaturen har paa Hastigheden af Ammoniaktabet. Forsøgene udførtes paa følgende Maade:

En Beholder af en særlig til dette Øjemed svarende Form fyldtes med Ajle III og nedsænkedes i et Vandbad med ca. 50 Potter Vand. Dette Vand holdtes ved den Temperatur, Forsøget skulde udføres ved, ved Hjælp af en under Vandbadet anbragt Gaslampe. I det ene Tilfælde, hvor der skulde bruges en Temperatur, der var lavere end Laboratorielokalets, opnaaedes dette ved at lade en Strøm koldt Kommunevand, hvis Temperatur varierer meget langsomt, løbe gennem Vandbadet. En Strøm af Luft sugedes nu langsomt gennem Ajleapparatet,

hvor den optog den Ammoniak, den kunde optage ved den i Badet værende Temperatur. Luftstrømmen boblede dernæst gennem titreret Svovlsyre, hvor den afgav den medbragte Ammoniak. Der sugedes i alle Tilfælde samme Luftmængde (4 Potter) med samme Hastighed (1 Time) gennem Apparatet.

Tab. II.

Temperatur (C.)	Forflygtiget Kvælstof i pCt. af flygtigt Kvælstof
4.5 °	0.10
15 °	0.38
20 °	0.44
30 °	1.3
50 °	5.0

Man kan naturligvis ikke her slutte noget væsentlig af Tallenes absolutte Størrelse; det, der betyder noget, er Forholdet mellem dem. Tabellen er at forstaa saaledes, at der i samme Tid og under ellers lige Omstændigheder

ved 15 ° gaar 3.8 Gange saa meget Ammoniak bort som ved 4.5 °
— 20 ° — 4.4 — — — — — — — 4.5 °
— 30 ° — 13 — — — — — — — 4.5 °
— 50 ° — 50 — — — — — — — 4.5 °

Af de foregaaende Forsøg ses, at det i Virkeligheden maa være store Værdier, der gaa tabt, idet Tabene naturligvis ikke ophørte samtidig med, at Forsøget ophørte. Endvidere maa det bemærkes, at ovenstaaende Tal gælder Ajle III. Hvis det derimod havde været den langt stærkere Ajle af Urinen VII, vilde Tabene i samme Tid have været betydelig større. Det vilde sikkert være af Interesse ved Forsøg at faa afgjort, hvor stor Del af Ajlekvælstoffet de forskellige Typer af

Jord overhovedet kan holde tilbage, og hvor lang Tid Resten bruger om at gaa bort.

Man kan maaske forringe Kvælstoftabet ved at føre Ajlen ud i køligt Vejr. Hvis der falder Regn lige efter Spredningen, opnaar man, at Ajlen bliver fortyndet og allerede af den Grund afgiver Ammoniaken langsommere, endvidere føres den længere ned i Jorden, hvor den er bedre beskyttet.

Den sikreste Maade at undgaa Tab paa er imidlertid at overføre den flygtige Ammoniak til ikke-flygtige Ammoniaksalte, f. Eks. med Svovlsyre eller med den frie Syre i Superfosfat.

Ved Beregning af Fordelen ved Tilsætning af Syre maa man huske paa, at der skal sættes en Mængde Syre til, svarende til alt det flygtige Kvælstof, for at man kan redde den Del, der vil gaa bort. Der skal til at binde 1 Pund Kvælstof bruges 3.7 Pund Svovlsyre à 4 Øre (14.8 Øre). Hvis det skal kunne balancere, skulde der altsaa uden Syretilsætning gaa for 14.8 Øre Kvælstof bort, det vil sige ca. 30 pCt.

Ved stærke Ajler, som f. Eks. Nr. VII, eller ved Spredning paa lette, sandede Jorder, kan det formodentlig godt betale sig at bruge Svovlsyre*).

I mange Tilfælde kunde det maaske være praktisk at sætte Superfosfat til Ajlen. Det viste sig ved Forsøg, at af den 18 pCt. Superfosfat, der brugtes, skulde der, for at forhindre Ammoniaken i at gaa bort ved Kogning, for hver Procent flygtigt Kvælstof i Ajlen tilsættes 13—17 pCt.

Men foruden Ammoniak findes der i Ajle ogsaa et andet alkalisk Stof (kulsurt Kali), som man, naar man vil have Ammoniaken bunden, samtidig maa neutralisere, og Mængden deraf er forskellig i forskellige Kouriner.

*) Det maa dog bemærkes, at der maa anvendes nogen Omhu ved Tilsætning af Syren, idet et Overskud af denne muligvis vil være til Skade for Planterne. Helst maa man, hvis man har saa meget Ajle, at det kan betale sig, lade foretage en Analyse og deraf beregne, hvor meget Syre, der skal tilsættes.

Saaledes skulde der til Ajle I ialt sættes omtrent 5 pCt. og til Ajle III 6.5 pCt.

Men Forholdet er et andet, hvis Ajlen ikke opvarmes til Kogning. — Tilsættes 6.5 Gram Superfosfat til 100 ccm. Ajle, gaar en Del Kulsyre bort, Vædsken reagerer tydelig alkalisk og afgiver Ammoniak. Saaledes kan Opløsningen holde sig i lang Tid, men hvis den opvarmes, begynder der igen at gaa Kulsyre bort, og paa et bestemt Punkt skifter Reaktionen om til svagt sur, og nu gaar der ikke længere Ammoniak bort. Grunden til dette Forhold vedkommer ikke dette Arbejde, og der skal derfor ikke gaas nærmere ind paa den her.

Da det er en temmelig betydelig Mængde Superfosfat, der skal til for fuldstændig at forhindre Ammoniaken i at gaa bort (naar der ikke varmes til Kogning), kunde det være af Interesse at se, med hvilken Hastighed den gaar bort, naar der tilsættes mindre Mængder Superfosfat. — Forsøgene ere udførte i samme Apparat som Forsøgene over Ajlens Forhold ved forskellige Temperaturer og ved 50 °, da de ved lavere Temperatur vilde tage en uforholdsmæssig Tid.

Tab. III.

Superfosfat pCt.	Forflygtiget Kvælstof i pCt. af flygtigt Kvælstof
0	5.0
1.12	4.2
2.4	3.9
3.2	3.6

Man ser af Tabel III, at der, naar Superfosfatmængden forøges, gaar mindre og mindre Ammoniak bort.

Forsøget gentoges med Ajle II, hvor der skulde sættes ca. 2 pCt. Superfosfat til for at forhindre Ammoniaken i at gaa bort ved Kogning.

Det ses af Tabel IV, at om end der naas en betydelig Fordel ved Tilsætning af de 2 pCt., maa der dog tilsættes det dobbelte for helt at forhindre Ammoniaktab.

Tab. IV.

Superfosfat pCt.	Forflygtiget Kvælstof i pCt. af flygtigt Kvælstof
0	4.9
1.4	3.5
2	1.7
3	0.39
4	0.23

Ved Forsøg med den allerede omtalte Havejord, vandet med superfosfatholdig Ajle, viste der sig lignende Forhold. — 80 Gram Havejord fugtedes med 10 ccm. Ajle III, hvortil der var sat forskellige Mængder Superfosfat, og anbragtes i en lukket Beholder sammen med en Skaal med titreret Svovlsyre. Efter 9 Døgns Forløb afbrødes Forsøget (Tabel V).

Tab. V.

Superfosfat pCt.	Forflygtiget Kvælstof i pCt. af flygtigt Kvælstof
0	7.9 og 7.5
(1.12)	(8.9)
2.4	7.1
3.2	6.6
4.5	5.9
6.5	4.8

6.5 pCt. Superfosfat er, som ovenfor omtalt, tilstrækkelig til at forhindre Ammoniaktab, naar Vædsken først

ophedes til Kogning; men her er det langtfra tilstrækkeligt.

Superfosfaten virker paa den Maade, at den binder noget af Ammoniaken og derved fuldstændig forhindrer den i at gaa bort i Lufttilstand, uafhængig af lokale Forhold. Samtidig nedsætter den Koncentrationen af fri Ammoniak og som Følge deraf ogsaa den Hastighed, hvormed denne gaar bort.

Meddelelser om de tyske Handelstraktater og deres Betydning for Landbrugsomsætningen.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 29. Marts 1905 af Veterinærkonsulent *Johannes Arup.*

Da den endnu gældende Handelstraktat og Veterinæroverenskomst mellem Tyskland og Østerrig-Ungarn underskreves den 6. Decbr. 1891, medens der samtidig afsluttedes Handelstraktater med Belgien og Italien, indlededes en ny Epoke i Tysklands Omsætningsforhold. Paa Grundlag af disse Traktater afsluttedes lignende med Schweiz samme Aar, med Serbien i 1892, Rumænien 1893 og Rusland 1894. Traktaten med Østerrig-Ungarn traadte i Kraft den 1. Febr. 1893 og alle Traktaterne skulde gælde til Udgangen af 1903, til hvilken Tid de kunde opsiges. Det var Rigskansler Caprivis Fortjeneste at have bragt Handelstraktaterne i Stand, og det betydelige Opsving af Tysklands Industri og Handel, som derefter paafulgte, er bleven tilskrevet disse. Anderledes var det for Landbrugets Vedkommende. Det befandt sig i Slutningen af Firserne i en nedadgaaende Konjunkturperiode. Tolden paa Landbrugsprodukter var i 1887 bleven betydelig forhøjet ifølge den da raadende Bismarckske »Wirtschaftspolitik«. Ved Handelstraktaterne nedsattes atter denne Told for Rug og Hvede fra 5 til 3 Mark, for Byg fra 2.25 til 2 Mark, for Havre fra 4 til 2.80 Mark og for Majs fra 2 til 1.60 Mark, ligesom ogsaa Tolden paa Kvæg og Kød nedsattes om end i ringere Grad. Traktaterne maatte derfor bære hele Skylden for Landbrugets økono-

miske Tilbagegang, og der rejstes fra dettes Side en stærk Agitation mod de trufne Overenskomster. Denne førtes navnlig gennem den oprettede Agrarforening »Bund der Landwirte«, hvis Opgave bl. a. gik ud paa ved Traktaternes Ophør at faa Toldtarifen forandret til Gunst for Landbruget.

Arbejdet paa at lave en anden Toldtarif, som man ansaa for et nødvendigt Grundlag for nye Handelstraktater, har i de sidste 5—6 Aar medført en stærk Agitation fra de forskellige Interesseredes Side. Særlig fra Landbrugets er den bleven ført med Energi og Dygtighed og Frugterne ere ikke udeblevne, thi da Tarifen endelig i Decbr. 1902 blev vedtaget i Rigsdagen, var det lykkedes Agrarpartiet at gennemføre en betydelig Forhøjelse af Tolden paa Landbrugets Produkter, og hvad der var af særlig Vigtighed, man opnaaede at faa fastslaaet en Minimumstold, som endog var højere end Tolden fra 1887, for de vigtigste Kornsorter — Rug, Hvede, Byg og Havre. Herved blev der beredt den tyske Regering store Vanskeligheder ved Fornyelsen af Handelstraktaterne, da det jo netop var Korntoldens Nedsættelse, der i sin Tid havde bevæget Østerrig og Rusland til at gaa ind paa dem. Paa andre Punkter lykkedes det derimod ikke Landbruget at faa Minimumstakster fastslaaede, saa Regeringen havde det i sin Magt for de øvrige Varers Vedkommende — her tænkes dog særlig paa Husdyr og Kødvarer — at nedsætte disse efter som Forholdene krævede det; heller ikke blev det bestemt, naar Toldtarifen, der underskreves Juledag 1902, skulde træde i Kraft.

Dette sidste var meget mod Agrarernes Ønsker, der gik ud paa ved en saa kort Termin som muligt at tvinge Regeringen til at opsige Handelstraktaterne. Denne vilde dog for at undgaa Toldkrig ikke opsige de bestaaende Overenskomster, forinden man var enig om Grundlaget for de nye.

Man ventede vel den Gang næppe, at der skulde hengaa over to Aar, inden man kunde komme til Ende

med Forhandlingerne og faa Traktaterne færdige til Godkendelse af de respektive Landes Regeringer, men Sagen var, at foruden de Vanskeligheder, som Fastlæggelsen af den tyske Minimumstold paa Korn foraarsagede, saa havde flere af de kontraherende Lande forberedt sig ved ogsaa at faa deres Toldsatser forhøjede, for at have noget at slaa af paa. Det saa dog ud til, at alle Traktaterne skulde blive færdige i 1904, men det naaedes kun for de 6 Landes Vedkommende; Traktaten med Østerrig-Ungarn blev først færdig den 25. Januar d. A. Samtlige Traktater ere derefter blevne vedtagne i den tyske Rigsdag. Det var i den østerrigske Traktat fastslaaet, at den skulde træde i Kraft den 15. Februar 1906, og at den skulde gælde til 31. Decbr. 1917, og de i de andre Traktater fastsatte Tidspunkter vare indrettede herefter. Da man imidlertid ikke fik Traktaterne vedtagne i Tyskland inden den 15. Februar, og da denne Handling blev umulig i Østerrig-Ungarn paa Grund af de der stærkt opblussede indre Stridigheder mellem Landene, blev Traktaten med Rusland udvekslet saa betids, at den kan træde i Kraft den 1. Marts 1906. Derefter ere de øvrige Handelstraktater blevne opsagte, saa at den vedtagne tyske Toldtarif fra 1902 kommer til Anvendelse over for de Lande, med hvilke Traktaterne ikke ere blevne ratificerede til den Tid.

Handelstraktaterne kunne kun uegentlig betegnes som nye, da de foreligge i Form af Tillægstraktater til de nugældende, og de ere afsluttede efter Mestbegunstigelsesprincipet, saaledes at en med et Land fastslaaet lavere Toldsats paa en Artikel ogsaa bliver gældende for de andre Traktatlande, med hvilke mulig en højere tidligere var aftalt. Den af »Reichsamt des Innern« fornylig udgivne Toldtarif indeholder derfor, foruden Tarifen af 1902, alle de Nedsættelser, om hvilke der derom er opnaaet Overenskomst med de forskellige Traktatlande, og disse komme til Anvendelse fra 1. Marts 1906 over for de til den Tid mest begunstigede Lande, for saa vidt som Traktaten med det Land, der har bevirket den laveste Told-

sats, til den Tid er bleven udvekslet. Under denne Mestbegunstigelsesret falder dog ikke saadanne Lettelser, som særlig ere tilstaaede Grænsebeboere, eller som skyldes særlige Veterinæroverenskomster.

Til det her givne Uddrag af Tarifen for de vigtigste Landprodukters Vedkommende er føjet de endnu gældende Toldsatser for de paagældende Artikler.

Tarif-Nr.	Varer	Nugældende Tarif	Tarif af 1902	Tarif ifølge Traktat	Traktatland *)
		M.	M.	M.	
1	Rug..... 100 Kg.	3.50	7	5	Ø.-U., Rm.,
2	Hvede og Spelt. —	3.50	7.50	5.50	Rsl., Sb.
3	Byg..... —	2	7	—	
	Maltbyg ..... —	.....	.....	4	Ø.-U., Rm.
	Andet Byg ... —	.....	.....	1.30	Rm., Rsl., Sb.
				2	Ø.-U.
4	Havre..... —	2.80	7	5	Rm., Rsl., Sb.
7	Majs..... —	1.60	5	3	Rm., Sb.
11-12	Bælgfrugter..... —	1.50	2.5-4	1.50-2	Ø.-U., Rm., Sb., Rsl., It.
13	Raps..... —	2	5	2	Rsl.
15	Lim og Hampefrø —	fri	0.75	fri	Rm., Rsl.
18	Kløverfrø..... —	fri	5	fri	It., Ø.-U., Rsl.
19	Græsfrø..... —	fri	2	fri	It., Rsl.
100	Heste: Værdi indtil 1000 M.... pr. Stk.	20	90	72	Ø.-U., Rsl.
	Flamlændere, Brabander og Ardennerheste —	.....	.....	50	Blg.
	Noriske Heste . —	.....	.....	50	Ø.-U.
	Heste over 1000-2500 M..... —	20	180	—	

*) Ø.-U. = Østerrig-Ungarn, Rm. = Rumænien, Rsl. = Rusland, Sb. = Serbien, Sw. = Schweiz, It. = Italien, Blg. = Belgien.

Tarif-Nr.	Varer	Nugældende Tarif	Tarif af 1902	Tarif ifølge Traktat	Traktatland
		M.	M.	M.	
	Heste over 1000-1200 M. ..... pr. Stk.	.....	.....	72	Ø.-U.
	Noriske Heste . —	.....	.....	72	Ø.-U.
	Flamlæn. o. s. v. —	.....	.....	75	Blg.*)
	Heste over 1200-2500 M. ..... —	.....	.....	120	Ø.-U.
	Noriske Heste fra 12-1500 M. —	.....	.....	75	Ø.-U.
	do. 15-2500 - —	.....	.....	120	Ø.-U.
	Flamlæn. o. s. v. fra 12-1500 M. —	.....	.....	75	Blg.
	Heste over 2500 M. —	20	360	.....	
103	Hornkvæg ..... —	5-25.50	pr. 100 Kg. 18	8	Ø.-U.
				14.40	Rm.
104	Faar ..... —	1	pr. 100 Kg. 18	8	Ø.-U.
				14.40	Rm.
106	Svin ..... —	5	pr. 100 Kg. 18	9	Ø.-U.
				14.40	Rm.
108	Kød (undtagen Spæk):				
	fersk (o. frosset) 100 Kg.	15	45	35	Sb.
	fersk og afkølet (ikke frosset) . —	.....	.....	27	Ø.-U.
	enkelt tilberedt —	15-17	60	35	Ø.-U., Rm., Rsl., Sb.
	til fin. Taffelbrug —	.....	120	75	Ø.-U.
109	Svinespæk ..... —	17	36	.....	
126	Fedt ..... —	10	12.80	10	Ø.-U., Rm., Sb.
129	Talg ..... —	2	2.80	.....	
133	Mælk og Fløde . —	fri	fri	fri	Ø.-U.
134	Smør ..... —	16	30	20	Ø.-U., Rsl., Sb.
136	Æg ..... —	2	6	2	Ø.-U., Rm., Rsl., Sb.
				3	Blg., It.

*) Skal stilles lige med noriske Heste, hvis Trakt. med Ø.-U. udveksles

Traktatlandene ere gaaede ind paa den fastsatte Minimumstold for Rug, Hvede og Havre, skønt den er betydelig højere end den nuværende. Dette gælder ogsaa for Byg, idet Tarifen kun har fastslaaet en Minimumstold for Maltbyg paa 4 M., der ligeledes er akcepteret. For andet Byg (Foderbyg) har man derimod over for Rusland maattet indrømme en Toldnedsættelse, der er 70 Pfg. lavere end den nuværende Told, der altsaa fremtidig kun bliver 1.30 M. Som Foderbyg anses kun ren, ublandet, afspidset Byg, hvis Kvalitetsvægt ikke maa overstige 65 Kg. pr. hl., og i hvilken ikke maa findes mere end 30 pCt. Byg af en Kvalitetsvægt af over 67 Kg. pr. hl., eller der maa føres Bevis for, at Bygget enten er uanvendeligt eller ikke vil blive anvendt som Maltbyg. I visse Tvivlstilfælde kan det tyske Toldvæsen, dog paa egen Bekostning, lade Bygget gøre ubrugeligt til Maltning. Den tyske Regering har motiveret denne Nedsættelse af Tolden paa Foderbyg derved, at det er til Fordel for Landbruget, at denne Vare ikke fordyres; men da Tolden paa Majs er bleven forhøjet fra 1.60 til 3 M., altsaa med 1.40 M., er det tvivlsomt, om den af Regeringen opstillede Betragtning, der jo ikke er det tyske Landbrugs, iøvrigt holder Stik, da Mængden af det indførte Byg og Majs i de sidste 4 Aar har været omtrent ens, saa at det kun har været Prisen, der har afgjort, til hvilken Side Overvægten i de forskellige Aar er faldet.

De øvrige Markprodukter fremvise kun mindre Toldforandringer, man har ikke fulgt Tarifens større Fordringer, men mere de nuværende Toldsatser, og for enkelte vigtige Skovprodukter er man endog gaaet herunder. De have dog mindre Interesse for os.

Hvad de levende Dyr angaar, da er vel heller ikke Tarifens absolut prohibitive Fordringer blevne fulgte, men vi staa dog her over for saa betydelige Toldforhøjelser og Ændringer, at de maa paavirke Omsætningen ugunstigt.

Tarifen har for Heste af en Værdi indtil 1000 M. fastsat en Told af 90 M., derover indtil 2500 M. er Tolden

180 M. og over denne Sum 360 Mark. Ved Traktaten med Østerrig-Ungarn bliver Tolden for Heste i Almindelighed nedsat til 72 M., hvor Værdien ikke overstiger 1200 M., og 90 M. for en Værdi af indtil 2500 M. Men desuden er der gjort yderligere Indrømmelser over for svære Hesteslag af saadanne østerrigske og belgiske Racer og deres Krydsninger, som ere blevne nærmere bestemte. Disse kunne indføres for 50 M. for en Værdi af 1000 M., for 72 M. fra 1000 indtil 1200 M., for 75 M. indtil 1500 M. og indtil 2500 M. for 120 M. Hestenes Værdi skulle fastsættes efter Værdien paa Hjemstedet med Tillæg af Udgifter til Befordring, Forsikring og Kommission til Stedet, hvor Toldklareringen finder Sted.

Smaa Heste til en Værdi af under 300 M. og under 1.40 Meter Stangmaal kunne fra Østerrig-Ungarn og Rusland indføres for 30 M. Stykket; samme Told kan ventes for Føl under 1 Aar, medens saadanne, der følge Moderen, ere frie for Told.

For Hornkvægets Vedkommende er det bleven tilladt Schweiz at indføre Avlstyre og Køer, samt i nogle Grænsedistrikter Malkekøer af nærmere bestemte Bjergracer til en Told af 9 til 20 M. Stykket, medens Tolden iøvrigt er 9 M. for 200 Pd. l. V. Lignende Bestemmelser gælde over for Østerrig-Ungarn, hvor Tyre, der indføres af Staten eller med dennes Tilladelse, til Avlsbrug kun skulle svare 9 M. i Told, og Trækstude i Alder fra $2^1/_2$ —5 Aar til Grænseboere 30 M. Stk. i Told. — Iøvrigt er Tolden for indført Kvæg fra Rumænien fastsat til 14.40 M. for 200 Pd. l. V. og fra Østerrig-Ungarn til 8 M. Det sidste bliver altsaa formentlig Tolden for Slagtekvæg fra Traktat- og mest begunstigede Lande.

Den samme Told er i de nævnte Traktater fastsat for Faar, hvorimod Tolden for Svin bliver 9 M. for 200 Pd. l. V. ifølge den ratificerede russiske Traktat. — Skønt man saaledes for levende Dyr til Dels er kommen under Halvdelen af Tariftolden, der er 18 M. saa vel af Kvæg og Faar som af Svin, saa vil der dog herfor finde

en Toldforhøjelse Sted, der udgør fra det dobbelte til det femdobbelte af den nuværende Told.

Gaa vi over til at undersøge Forholdene for det indførte Kød, da finde vi ogsaa her en meget betydelig Toldforhøjelse. Efter Tarifen er Tolden paa fersk (ogsaa frosset) Kød 45 M. for 200 Pd. Denne er gennem den østerrigsk-ungarske Traktat nedsat 27 M. (dog ikke for frosset Kød), hvad der er en Forhøjelse af 12 M. paa den nuværende Told. Tarifens 60 M. for saltet (simpelt tilberedt) Kød er gennem den russiske (og andre) Traktater fastsat til 35 M., hvorimod Svinespæk, der efter Tarifen skal svare 36 M. i Told, ikke er bleven nedsat, saa det synes som om dette, hvad der ikke oprindelig har været Hensigten, kan komme til at svare højere Told end fersk Kød (Svinekød). — For Fedt er Tolden som hidtil 10 M., for Talg er den forhøjet fra 2 til 2.50 M. og for Smør fra 16 til 20 M. pr. 200 Pd.

Det er saaledes Udvekslingen af Traktaten med Østerrig-Ungarn, der har særlig Interesse for os, da det er gennem denne, at Tariftolden paa vore vigtigste Landbrugsprodukter: Kvæg og fersk Kød, der for Tiden udføres til Tyskland, kan ventes nedsat til 8 M. og 27 M. for 200 Pd. For salt Kød, Smør og Æg ere de laveste Toldsatser fastslaaede gennem den vedtagne russiske Traktat. Traktaten med Østerrig-Ungarn frembyder ogsaa Interesse derved, at den hertil knyttede Veterinær-Overenskomst ogsaa — mod Agrarernes Ønske — er bleven fornyet i en noget ændret Skikkelse, saa at den dels skaber en større Sikkerhed mod Indførelsen af smitsomme Sygdomme og dels søger at forhindre, at disse anvendes som Paaskud til at forhindre Indførsel af andre end sanitære Grunde. Saaledes er der opnaaet gensidig Ret til at forlange præventiv Spærring af visse nærmere bestemte Distrikter, hvis Størrelse retter sig efter de forskellige Sygdommes Smittefarlighed i det Land, indenfor hvilket en smitsom Sygdom optræder, medens man tidligere kun kunde fordre en saadan Spærring efter at Sygdommen var bleven konstateret indslæbt til Mod-

tagelseslandet. Paa den anden Side har man fastslaaet Spærringstidens Varighed efter den forskellige Natur af de enkelte Sygdomme. Der er dog for Tiden for os ingen Grund til at gaa nærmere ind herpaa, kun skal det fremhæves, at Svineindførsel principielt anses for at være forbudt — hvad der ikke er uden Betydning for vort Vedkommende — idet der fra Østerrig-Ungarn kun maa indføres 80000 Svin aarligt til Slagtning i Slagtehuse, der ligge nær ved den bajerske og sachsiske Grænse, saaledes at 50000 Svin falde paa de førstnævnte og 3000 Svin paa de sidstnævnte.

Ogsaa i Traktaten med Rusland er Veterinærspørgsmaalet berørt, for saa vidt som det regulerer Svineudførselen derfra. Der er givet Tilladelse til, at der ugentlig maa udføres 2500 Svin til Øvre-Schlesien, i Stedet for som nu kun 1500, ligesom den indeholder en Bestemmelse om, at den tyske Regering ikke maa tage strengere veterinære Forholdsregler over for Rusland end for Lande, der paa den veterinære Lovgivnings Omraade befinde sig paa lige Trin med dette Land — hvorved dog ikke kan drages Fordel af den med Østerrig-Ungarn afsluttede Overenskomst, — samt at det er tilladt at udføre Kød, der efter den tyske Kødsynslov af $^3/_6$ 1900 kan anses som tilberedt. Denne sidste Klausul vedrørende tilberedt Kød er ogsaa tilføjet de rumænske og serbiske Traktater og viser ligeledes, at man er bleven enig om, saa vidt mulig, at forhindre, at vilkaarlige veterinære Forholdsregler benyttes som Paaskud til at forhindre Handelssamkvem mellem Landene.

Som alt omtalt ere samtlige Handelstraktater opsagte af Tyskland til 1. Marts 1906, da Traktaten med Rusland træder i Kraft, men det tør sikkert forudsættes, at Udvekslingen, i det mindste for de vigtigste Landes Vedkommende, vil være i Orden til den Tid.

Tysklands Vareomsætning med Traktatlandene er givet i følgende Tabel, der viser Værdien af Ind- og Udførselen samt den samlede Omsætning, og det ses deraf, at Østerrig-Ungarn og Rusland have langt den største

Aar 1903	Værdi i Mill. Mark af		Samlet Værdi
	Indførsel	Udførsel	
Belgien	207.4	268.0	475.4
Italien	200.1	136.1	336.1
Østerrig-Ungarn	754.8	530.6	1285.4
Rumænien	63.4	37.6	101.0
Rusland	826.3	378.6	1204.9
Schweiz	171.8	304.1	475.9
Serbien	8.8	7.0	15.8
Tilsammen...	2232.6	1602.0	3834.6

Betydning for Omsætningen i sin Helhed. Men det er ogsaa disse Lande, der sammen med Italien konkurerer stærkt med de tyske Landbrugsprodukter og vise en betydelig Overskudsindførsel heraf, medens Omsætningen med Schweiz og Belgien hovedsagelig vedrører Industriomsætningen. — Handelen med Traktatlandene udgør dog kun $^1/_3$ af den samlede Omsætning, der for 1903 havde en Værdi af 11451 Mill. Mark, hvoraf 6321 Mill. M. faldt paa Indførselen og 5130 Mill. M. paa Udførselen. Spørge vi derfor: hvorledes er Handelsforholdet til de Lande, der ikke have Traktater, og da navnlig til de betydeligste af disse, hvoraf i Europa Frankrig og England og i Amerika De forenede Stater og Argentina, der tilsammen, som nedenstaaende Tal vise, have en lignende, endog noget større Omsætning med Tyskland end de omtalte 7 Lande, da er Forholdet vel noget forskelligt, men dog væsentlig bygget paa Mestbegunstigelsessystemet.

Frankrig har saaledes ifølge Freden i 1871 en Mestbegunstigelsesret, der kun kan ophæves ved Overenskomst fra begge Sider, og som derfor utvivlsomt vil blive fortsat under den kommende Periode, og fra Landbrugets Side næppe vil møde Modstand, da Hovedomsætningen med dette Land ikke stærkt berører dette.

Aar 1903	Værdi i Mill. Mark af		Samlet Værdi
	Indførsel	Udførsel	
Frankrig	338.0	271.9	609.9
England	833.5	987.7	1821.2
Forenede Stater	943.4	469.2	1412.6
Argentina	270.6	71.0	341.6
Tilsammen...	2385.5	1799.8	4185.3

For England med Kolonier bestod tidligere et lignende Forhold, der maatte opgives, da Canada i 1897 tilstod England særlige Toldbegunstigelser, som ikke kunde komme andre Lande tilgode. Senere er man derfor kommen overens om gensidig Mestbegunstigelse, som ikke er bleven udvidet til Canada. Overenskomsten herom er bleven fornyet flere Gange, sidst i Decbr. 1903, og udløber nu ved Slutningen af indeværende Aar. Man antager, at Forholdet maa ordnes ved en Handelstraktat, men det stærke Toldrøre i England for Tiden vil vist nok stille Vanskeligheder i Vejen for en saadan, og den vedrører desuden mere Industri- end Landbrugsforhold, saa det er højst sandsynligt, at en Fornyelse af det hidtidige Forhold foreløbig vil finde Sted.

Anderledes er det over for Argentina, hvormed der ogsaa bestaar et Mestbegunstigelsesforhold, som det er Agrarerne meget magtpaaliggende at faa opsagt, i Haab om, at der derigennem vil blive lagt Hindringer for den betydelige Indførsel af Landbrugsprodukter — Korn og Huder — derfra. Der er tidligere i den tyske Rigsdag bleven gjort Forsøg paa at faa rokket ved Argentinas Mestbegunstigelse, og det vil vistnok igen blive forsøgt, hvis den ikke opsiges af Regeringen, hvad hidtil ikke er sket.

Forholdet til de Forenede Stater er mere ubestemt, da Omsætningen her finder Sted paa Grundlag af gamle Traktater, navnlig en, som blev afsluttet med

Preussen i 1828. Den er aldrig bleven opsagt og er bleven betragtet som gældende for hele Riget. Det er flere Gange kommen til Rivninger, og navnlig fra amerikansk Side synes man at ville have haft Mestbegunstigelsen afløst af en Slags Reciprocitetssystem, hvad der har ført til gentagne Forbud fra begge Sider; dog synes man omsider at have slaaet sig nogenlunde til Ro med den herskende Mestbegunstigelse. Formodentlig vil det vedblive saaledes, begge Lande have jo saa høje Toldsatser, at det ene af denne Grund ikke har noget at lade det andet høre, og de have jo i deres ekstra Tarifer Midler til at holde hinanden i Skak. Konkurrencen fra Fristaterne frygtes maaske lige saa meget af Industrien som af Landbruget.

Det er vanskeligt, af hvad der hidtil er kommen offentlig frem, at danne sig en bestemt Mening om, hvorledes Forholdet til de nævnte store Lande — undtagen Frankrig — vil blive ordnet. Over for de andre vil man rimeligvis søge at ordne Omsætningsforholdene paa en mere traktatmæssig Maade end hidtil. — Det fremgaar ogsaa af Rigskanslerens Udtalelser ved det tyske Landbrugsraads Aarsmøde i Februar, da han henledede Opmærksomheden paa, at ved de nye Handelstraktater var kun $^1/_3$ af Tysklands Handelsomsætning bleven ordnet traktatmæssig, »men Regeringen vilde nu bestræbe sig for ogsaa at opnaa en rigtig Udjævning af gensidige Overenskomster med andre vigtige og venligsindede Stater. Naar det var lykkedes at bringe den første vanskelige Del af det store Værk til en tilfredsstillende Afslutning, saa ventede Rigskansleren ogsaa, at man vilde have Tillid til, at Regeringen vilde vide at finde baade de rigtige Midler og Veje til at føre den øvrige Del af Værket til Ende til Held for Landbruget og Samfundet i det hele.«

Den agrarpolitiske Del af Samfundet, som repræsenteres af Bund der Landwirte, har bebrejdet Regeringen, at den ikke allerede har opsagt de Overenskomster, hvorpaa de mestbegunstigede Lande kunne begrunde deres Ret, til 1. Marts 1906, da Handelstraktaterne træde i Kraft,

saa at Tarifen af 1902 kan blive bragt i Anvendelse paa disse, hvis Forholdet ikke til den Tid er bleven traktatmæssig ordnet. Forbundet gaar ud fra, at man derved bedre kan tvinge Landene til at gaa ind paa Tysklands Fordringer. Den samme Fordring blev imidlertid ogsaa stillet op over for Traktatlandene, hvor Regeringen imidlertid foretrak at vente med Opsigelsen til Traktaterne vare saa vidt i Orden, at den kunde gøre Regning paa deres Vedtagelse i de forskellige Lande.

Det var navnlig under de besværlige Underhandlinger om Traktaten med Østerrig-Ungarn, at Regeringen fastholdt dette Standpunkt, og det fremgaar af de i denne Traktat fastslaaede Tidsbestemmelser, at man har ventet, at den først skulde blive udvekslet. Som alt omtalt blev det dog den russiske Traktat, der først kom i Orden.

Den tyske Regering synes at ville følge den samme Fremgangsmaade over for andre venskabelige Lande som over for Traktatlandene, ikke at opsige de Overenskomster, hvorpaa Mestbegunstigelsen grunder sig, før Udsigten til at opnaa en fornyet traktatmæssig Fortsættelse af disse indenfor en rimelig Tid glipper, og da man nu har det i sin Magt med den hurtigst mulige Opsigelsesfrist at kunne anvende den højere Toldtarif af 1902, vil Forhandlingerne herom, som Rigskansleren har udtalt, næppe volde Vanskeligheder for Tyskland, selv over for saa betydelige Statssamfund som England og de Forenede Stater.

Da man endvidere tør gaa ud fra, at der næppe vil blive gjort Forandringer i de ved Traktaterne fastslaaede Toldsatser — højere kunne de jo ikke blive, da Traktaterne fastslaa Mestbegunstigelse, og at de skulle blive lavere, er usandsynligt, da selv de sidstnævnte Stater næppe kunne gøre Fordring paa en Nedsættelse, saa ere vi altsaa, under Forbehold af, at Traktaten med Østerrig-Ungarn bliver udvekslet i rette Tid, i Stand til at konstruere den nye Tarif. Der har vel været udtalt Tvivl om, hvorvidt den afsluttede Traktat vil blive akcepteret i Ungarn, men sker det ikke, anses det for fastslaaet, at

den vil blive ratificeret med Østerrig alene, og at det saa maa blive Ungarns Sag at finde sig til Rette saa vel med Østerrig som Tyskland.

Det er imidlertid sandsynligt, at man først vil søge at ordne Forholdet med de større Lande, men ogsaa for de mindre Landes Vedkommende vil der sikkert blive indledet Forhandlinger, saaledes med Holland, Sverige, Norge og Danmark, hvis Omsætningsforhold med Tyskland nu omtrent er ordnet som de Forenede Staters. For vort Vedkommende er saaledes, ifølge en Beretning, der af tidligere Gesandtskabssekretær i Berlin, Grev C. Moltke, er afgivet til Udenrigsministeriet, Mestbegunstigelsesretten grundet paa to hidtil uopsagte Overenskomster med Preussen af 1818 og 1846.

Handelsbalancen med de sidstnævnte fire mindre Stater er i Tysklands Favør, for saa vidt som de tilsammen dertil i 1903 kun indførte Varer til en Værdi af 383.1 Mill. M. og modtoge for 763.1 Mill. M. For vort Vedkommende alene indførtes for 77.3 Mill. M., medens vi modtoge Varer for 149.7 Mill. M. Desuden have vore Tilførseler til Tyskland i Tiden fra 1894—1903, med nogle Svingninger op og ned, holdt sig omtrent uforandrede, medens Værdien af Varetilførselen til os er steget mere jævnt i samme Tidsrum fra 83.4 til 149.7 Mill. M., og det er kun den Omstændighed, at vi (saa vel som særlig Holland) for en væsentlig Del udføre Landbrugsprodukter, der gør, at vi kunne faa særlige Vanskeligheder at overvinde paa Grund af den Indflydelse det tyske Landbrug har kunnet gøre gældende paa de hidtil trufne Afgørelser. Stode vi ikke over for en saadan ensidig Beskyttelse af det tyske Landbrug, som man — om med Rette eller Urette er her ikke Tale — har anset for nødvendig for det tyske Samfunds Udvikling, saa vilde man vistnok finde, at det særlig maatte ligge i Tysklands Interesse at opretholde Mestbegunstigelsesprincipet, ja endog at styrke det ved at udvide det til at gælde for saadanne Om-

raader, hvor vore Konkurrenter have opnaaet Særrettigheder, som holdes udenfor Mestbegunstigelsen.

Her møder os først Hestetolden. Den er i Traktattarifen ansat til 72 M. for Heste indtil 1200 Marks Værdi og til 120 M. for Heste derover og indtil 2500 M.s Værdi. Efter den Maade, hvorpaa Værdien, som omtalt, skal beregnes, ville de fleste af vore Heste vistnok kunne ansættes til under 1000 M.s Værdi. Men for belgiske og østerrigske Heste er Tolden herfor kun 50 Mark, altsaa 22 M. lavere end for vore, derefter betales 72 M. indtil 1500 M.s Værdi, d. v. s. Heste fra 1000—1200 M. betale samme Told som vore, men derover stiger Forskellen omtrent til det dobbelte. Da vi til Tyskland i 1903 indførte 23000 Heste (Belgien 22000 og Østerrig 16000), saa bliver det en Ekstraudgift i Told af c. $^1/_2$ Mill. Kroner, som vi skulle udrede uden at kunne vente Erstatning ved større Salgspriser, fordi den forhøjede Told ikke falder paa de andre Indførselsstater. Da denne Begunstigelse ikke er ydet til svære Heste i Almindelighed, men kun til Heste af enkelte nærmere bestemte Racer, kan den jyske Hest ikke uden særegen Overenskomst komme ind herunder. Den er dog ogsaa en svær Hest, som den tyske Regering, der nærmest er interesseret i at beskytte den lettere Hesteavl, næppe har særlig Grund til at søge udelukket. Det vil iøvrigt her blive interessant at se, hvorledes Frankrig vil stille sig til dette Spørgsmaal, skønt det ikke er saa interesseret deri som vi, da der ikke indføres mange svære Heste derfra.

For Kvæget gør et lignende Forhold sig gældende. Fraset de Indrømmelser, der traktatmæssig ere blevne tilstaaede Grænseboerne ved Indførsel af Avls- og Brugsdyr, som næppe have synderlig Værdi for os, saa er Østerrig-Ungarn ogsaa ved Indførselen af Slagtedyr heldigere stillet, end vi ere. Man har Ret til at indføre Kvæg over Grænsen til Slagtning i nærmere bestemte Slagtehuse, og ved Kvægsygeoverenskomsten er der taget Forholdsregler mod vilkaarlig at forbyde denne Indførsel. Over for Danmark har man nu i en halv Snes Aar for-

budt Indførsel af Kvæg over Landgrænsen, uagtet der ikke foreligger nogen Grund til Opretholdelsen af dette Forbud. Dette betyder, at vort Kvæg er bleven bebyrdet med Karantæneudgifter, da Karantænetvang er paalagt Kvæg, der indføres ad Søvejen, og desuden en Afgift for en Tuberkulinprøve, hvis Berettigelse næppe kan godkendes over for Slagtekvæg. I det hele udgør det en ekstra Udgift paa 20 M. pr. Stk., som Slagtekvæget fra Østerrig-Ungarn er fri for.

Her er dog den Forskel paa de to omtalte Punkter, at medens Hestetolden i Fremtiden vil stille os uheldigere end de nævnte Lande, saa have vi for Kvæget alt længe været ugunstigere stillede.

Med Hensyn til Tuberkulinprøven turde det mulig tyde paa en forandret Opfattelse af Tuberkulosens Evne til Udbredelse gennem indførte Slagtedyr, at det i Overenskomsten med Østerrig-Ungarn nu hedder: »Paa Grund af, at Tuberkulose er bleven indslæbt eller hersker paa Hjemstedet, finder Indførselsforbud ikke Sted.« Rimeligt vilde det dog være, om det ogsaa kom os tilgode, ligesom det i sanitær Henseende ret umotiverede Forbud, der i flere Aar har bestaaet mod at indføre fersk Svinekød, blev hævet, skønt vi næppe ville komme til at gøre synderlig Brug deraf.

Med Forbehold af, at den gensidige Mestbegunstigelse bliver opretholdt, skal jeg forsøge at fremstille, hvilken Virkning jeg antager, at Traktattarifens Gennemførelse kan faa paa Landbrugets Omsætningsforhold. Jeg skal gøre det i Korthed, da det kun kan dreje sig om Formodninger, og der her gribe saa mange Forhold ind, at det ikke er let at overse dem, særlig naar der tages Hensyn til den korte Tid, der endnu er hengaaet, siden Traktattarifen er bleven bekendt.

Hvor stærkt det tyske Landbrug end bliver beskyttet, saa bliver den fra flere Sider udtalte Paastand om, at den tyske Jordbund skal kunne frembringe det fornødne til Befolkningens Ernæring dog kun en skøn Drøm, saa længe Tilvæksten af Befolkningen er over 1 pCt. om

Aaret, selv om man ikke var saa langt i Baghaanden i saa Henseende, at det vil tage Aartier at skaffe nok til den nuværende Befolkning. Med Befolkningens Tiltagen, og hvad der er det samme, med dens nuværende Købeevne forøget, saa at den ikke behøver at give Afkald paa tilstrækkelig og kraftig Ernæring paa Grund af de højere Priser, Toldtarifen vil fremkalde, vil Tyskland behøve Tilførsel af Fødemidler i stigende Mængde. Jeg kan ikke her gaa nærmere ind paa denne Sag, men et Blik paa nedenstaaende Tal vil vise, hvor stærkt Indførselsværdierne ere stegne siden 1894, altsaa i de sidste 10 Aar, og heri kan ikke ventes nogen snarlig Standsning.

	1894	1899	1903
	Mill. M.	Mill. M.	Mill. M.
Hvede	118	180	253
Rug	55	65	83
Havre	39	29	47
Byg	103	143	167
Majs	51	135	92
	366	552	640
Kvæg	87	45	88
Kød	25	62	32
Smør	11	20	44
Æg	69	96	108
	192	223	272
Heste	62	89	93

Om man i Tyskland vil lægge Hovedvægten paa Produktion af Korn eller animalske Produkter, kommer vel an paa, hvad der lønner sig bedst. Hidtil har Kornproduktionen været mest »beskyttet«, og det er først de

sidste Aars forholdsvis høje Kvægpriser, der have bragt en forøget Kødproduktion frem; under den nye Tarif vil dette Forhold vist næppe blive forandret, saa at det, indtil en yderligere Stigning af Kødpriserne finder Sted, nærmest vil blive fordelagtigst at avle Korn. Vel er Tolden paa Kvæg og Kød i Forhold til den bestaaende Told steget procentvis stærkere end paa Korn, men efter Varens Værdi bliver Korntolden dog den stærkest stigende. Da man endvidere tør gøre Regning paa, at Kornpriserne foreløbig ville blive paavirkede stærkere af Toldforhøjelsen end Kødpriserne, fordi der indføres mere Korn i Forhold til Forbruget end Kvæg og Kød, og da Nedsættelsen af Tolden paa Foderbyg, som alt omtalt, ophæves ved Forhøjelsen af Majstolden, saa vil der foreløbig næppe være Fristelse til at kaste sig over Kødproduktionen. Derimod er der mere Grund til at vente en Indskrænkning i Forbruget af Kød, saa at Befolkningen delvis vil søge Dækning gennem andre animalske Produkter: Æg, Smør, Fisk o. s. v., i hvilken Retning Bevægelsen allerede synes at gaa. Der er saaledes næppe Tvivl om, at vor Smørudførsel til Tyskland, der i Løbet af 3 Aar er vokset fra 1 til 10 Mill. Pd., vil vise sig stigende, da Tolden paa Smør ikke er steget stærkt.

For os stiller Spørgsmaalet sig dernæst, om det vil vise sig fordelagtigst at sende Kvæg eller Kød til Tyskland. Her maa Svaret blive, at saa længe vi have de ekstra Udgifter, som Karantænen og Tolden paalægger vort Kvæg, saa længe vil det i flere Tilfælde, ligesom nu, være fordelagtigere at sende Kød end Kvæg. For de bedste Varers Vedkommende vil Kvæget dog hævde Stillingen bedre end nu. Kunne vi derimod, hvad der ikke der sansynligt, slippe Karantænen, vil Kvægudførselen absolut blive fordelagtigst.

Men det vigtigste Spørgsmaal bliver dog, om vi overhovedet kunne vedblive at udføre Kvæg og Kød til Tyskland, fordi den høje Told paa disse Artikler kan antages at faa en fuldstændig prohibitiv Virkning. Besvares dette Spørgsmaal benægtende, da falde jo alle øvrige Betragt-

ninger til Jorden — og her er Svaret vanskeligst. Som det nu er, er Tyskland det eneste Sted, hvortil vi kunne udføre Kvæg, der her foretrækkes for Kødtilførsel. Til Norge og England kunne vi kun føre Kød. Udgiften er for 1 Pd. Kød til England c. 3—4 Øre, til Norge 7—8 Øre og til Tyskland 11—12 Øre, og trods denne Merudgift har Tyskland i det sidste Aar faaet langt den overvejende Del; noget er sendt til Norge og kun en Ubetydelighed er kommen til England. Tyskland har altsaa for vort Kød betalt en Pris, der maa have været mindst 7—8 Øre højere end vi have kunnet opnaa i England, m. a. Ord, det har selv betalt Tolden, ɔ: 7 Øre pr. Pd. Nu vil Tolden blive 12 Øre ($13^1/_2$ Pfg.); Prisen paa Kød skulde altsaa i Fremtiden gennemsnitlig være 12—13 Øre over engelske Priser; det er vel tvivlsomt, om det vil naas, særlig i Begyndelsen. For første Klasses Varer, der indføres som Kvæg, bliver en saa betydelig Forhøjelse vel heller ikke nødvendig, og da Tyskland i 1904 har faaet tilført over 250000 Stkr. Slagtekvæg samt 28 Mill. Pd. fersk Oksekød, saa tør man sikkert gaa ud fra, at det ogsaa fremtidig vil behøve Indførsel heraf. Det er endog sandsynligt, at det i højere Grad end hidtil vil vise sig forholdsvis lønnende for os at lægge sig efter Produktionen af gode Slagtedyr, derimod vil vistnok alle ringere Varer, hvortil vi jo for Tiden desværre kunne regne vort største Overskud, blive uheldigere stillede end før, og vi ville vistnok mere end tidligere komme til at gøre Brug af det engelske Marked, hvad der for Oksekødets Vedkommende vil betyde et Tab for os.

Dette Tab vil yderligere forøges ved, at Tolden paa salt Kød vil blive 35 Pfg., altsaa 8 Pfg. højere pr. Kg. end for fersk Kød, hvorimod Forskellen nu kun er 2 Pfg. pr. Kg. Som salt Kød udføres jo væsentlig ringere Kvaliteter af Kød, hvoraf der i Tyskland forbruges store Mængder til Pølse- og Konservesfabrikation. Da Tolden herpaa bliver fordoblet, vil man rimeligvis med Fordel selv frembringe en Mængde heraf, og Fordyrelsen kan desuden let bidrage til at indskrænke den store Be-

folknings Kødforbrug. Vi ville derfor vistnok vanskelig kunne anbringe vore ringere Varer der, men for det tyske Landbrug ser det unægtelig ud, som om Produktionen af billigt Kød vil blive særlig fordelagtig — hvad der vil gøre Tilførselen af gode Slagtevarer saa meget mere nødvendig, og derfor yderligere anspore os til at frembringe saadanne.

Forhaabentlig ville vi kunne indrette vor Produktion, saa vi vedblivende kunne beholde Tyskland som Hovedmarked for Kvæg og Kød. Sker det ikke, vil det engelske Marked komme til at bestemme Prisen for os. Dog, skulle vi virkelig blive nødte til at sende en betydelig Del af vort Kød regelmæssig dertil, tør vi vel vente, at det vil kunne give os et bedre Resultat, end naar vi kun lejlighedsvis benytter det som Hjælpemarked.

Hvad Hesteudførselen angaar, da antager jeg, at saafremt vi kunne blive stillede lige med Belgien og Østerrig-Ungarn, da vil den ikke komme til at lide ret meget under Toldforandringen. Man har ved denne yderligere begunstiget den lettere Hesteavl, hvad der ligger i Regeringens Interesse for Militærvæsenets Skyld, og Indførselslisterne vise, at Behovet af svære Heste er stort og ikke kan dækkes af egen Avl.

Iøvrigt haaber jeg, at vi, naar det kommer til Forhandling om vore Handelsforhold med Tyskland, kunne gøre Regning paa den Imødekommenhed, der er en naturlig Følge af, at vi dog ogsaa maa betragtes som en, om end mindre, saa dog god Kunde, hvis Forbrug stadig er stigende, saa at Tarifen af 1902 ikke vil komme til Anvendelse over for os, lige saa lidt som vi ville faa Brug for den Hjemmel Toldloven af $^4/_7$ 63, §§ 18 og 52, giver os til at paalægge 50 pCt.s Forhøjelse paa Varer fra ikke-begunstigede Lande, en Hjemmel, der, saa vidt jeg ved, kun har været anvendt over for Spanien indtil Midten af Halvfemserne.

Irske Landbrugsforhold.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 22. Februar 1905 af *Rudolf Schou.*

Irlands Overflade er bækkenformet, paa Udsiderne omgivet af Bjærge, indtil 3000 Fod høje, saaledes at det paa den Rejsende, som kommer dertil, gjør Indtryk af at være et Bjærgland. Dog er det væsentlig kun ved Kysterne, at det er saa afvexlende i Højde. Kommer man ind i Landet, kan man rejse lange Strækninger, uden at møde en betydelig Bakke paa sin Vej. Den midterste Del af Irland er optaget af fladt Græsland samt talrige Moser og ret betydelige Søer.

Der findes herlige Bjærglandskaber, navnlig i Kerry og Killarney med overordentlig smukke Bjærgsøer og vilde Landskaber.

Den store Slette i det Indre af Irland er i høj Grad tiltalende med herlige bløde, grønne og brune Linier, som hist og her afbrydes af mindre Højder og hvor man som Baggrund ofte har Bjærgenes Konturer, som i den rene, klare Luft ere synlige paa lange Afstande.

Jordbunden i Irland er bekjendt for sin Frugtbarhed, og Lovtalerne over dens Fortrinlighed ere maaske overdrevne. Det er sandsynligt, at dens store Produktionsevne i væsentlig Grad skyldes det fugtige Klima, som frembringer den vedvarende Vegetation, der har givet Irland Navnet »Smaragdøen«.

Irlands Beliggenhed, udsat som det er for den fugtighedsmættede Luft fra Atlanterhavet, er saaledes, at der ofte er for fugtigt, hvorved Foraaret forsinkes, og Høsten besværliggjøres af hæftige og hyppige Regnskyl, særlig paa højere liggende Steder. Paa den anden Side opvejer Golfstrømmens Nærhed til en vis Grad den Afkjøling, som Atlanterhavsluften bringer, saa Irland har en mere ligelig og noget højere Temperatur end dets Beliggenhed skulde betinge. Og denne ligelige og ret høje Middelvarme giver en lang Vækstperiode for Planterne og sunde Ernæringsforhold for Kvæget.

Højden over Havet fremgaar af følgende Tabel i danske □ Mil:

Over 2000 Fod over Havet	4	□ Mil.
Mellem 1000—2000 Fod over Havet	79	—
— 500—1000 — — —	289	—
— 250— 500 — — —	589	—
250 — — —	667	—
	1628	□ Mil.

Godt Halvdelen af Landet ligger mindre end 300 Fod over Havets Overflade og er godt egnet for Agerbrug.

Græsgangene ere i betydelige Dele af Landet ganske overordentlig frugtbare, navnlig imellem Tipperary, Limerick og Cork samt op imod og Nord for Dublin. Paa den anden Side findes der ogsaa tarvelig Jord mange Steder, som ved daarlig Behandling er blevet ringere end dens naturlige Beskaffenhed betinger. Og imellem disse to Yderligheder findes der middelgod Jord, som dog tildels er daarligt afvandet og blandet med Moser og Arealer, som ere for rige paa Sten.

Jorden kan klassificeres i følgende 5 Klasser:

1) Jord egnet til Bundfedning af Kvæg. Den har en tæt Vegetation af saftigt Græs isprængt med Kløver.
2) Lavlandsgræsland af første Sort, egnet til Mejeribrug. Dette varierer fra Jord med blandet Vegetation til Græsgange paa leret og moseagtig Jord.

3) Lavlandsgræsland af anden Sort. Dette omfatter daarligt drænet Jord, som bærer et ret groft Græs.
4) Bjærggræsgange. Disse bærer groft og blandet Græs og der findes Sten samt Smaabuske.
5) Øde Arealer, bestaaende af opgravede Tørvemoser, Klipper og ufrugtbar, jærnholdig Tørvejord.

Over hele Landet finder man Spor af tidligere Dyrkning, som paa en sørgelig Maade minder om den tidligere meget talrigere Befolkning og om de høje Kornpriser. Man finder mange Steder store Arealer, som ere bortbrændte, og hvor faa Aars Afgrøder ere kjøbte med mange Aars Ufrugtbarhed.

Den irske Jord har aldrig faaet Erstatning for hvad der er taget fra den i Form af Hø, Kreaturer og Heste, saa det er nærmest uforklarligt, at den har bevaret sin store Frugtbarhed, som dog ved passende Behandling kunde fordobles. Undergrunden er saa rig paa Fosforsyre, at der som Regel er tilstrækkeligt heraf.

De naturlige Forhold ere i store Dele af Landet ikke gunstige for Afvanding, hvorfor betydelige Strækninger henligge som Moser. Store Moser ere dog afvandede og gjort brugelige til Græsland.

Nogen almindelig Redegjørelse for den irske Jordbund kan ikke gives, da nemlig dens Beskaffenhed er meget forskjellig, eftersom den er fremstaaet af Klippernes Forvitring paa det paagjældende Sted eller Isperioden har bragt Dæklaget. Som Regel har der fundet en for Landbruget overordentlig heldig Blanding Sted.

Der bruges for ca. $5^1/_2$ Mill. Kroner kunstig Gjødning i Irland, og gjennem rationelle Forsøg i Forbindelse med Jordbundsanalyser søger man at finde den fordelagtigste Anvendelse herfor.

En anset irsk Forfatter, Mr. J. R. Kilroe, har fremsat følgende Udtalelser, som gjengives uden Kommentar:

»Det har vist sig, at visse Dele af den irske Jord give en særlig god Kvalitet af Smør, sammenlignet med andre Dele af Landet under iøvrigt lige Forhold,

hvorfor det vilde betale sig i disse Egne at koncentrere Virksomheden paa Mælkeribrug. Græsgange paa Jordbund, som er rig paa Fosfater, ere bedst egnede til Hesteopdrætning, hvor der forlanges kraftig Bendannelse; den samme Jord egner sig ogsaa til Opdræt af Hornkvæg. Kaliholdig Jord egner sig særlig godt til Dyrkning af Maltbyg og fremmer Kornsorternes Modning. Det vilde derfor være af betydelig Værdi om man havde Midler til at bestemme den Jord, som har disse Egenskaber.«

Opdyrkning af Moserne er i mange Tilfælde ikke vanskelig, thi der findes let Adgang til Grus, Sand og Kalk, men endnu er der ikke gjort meget i den Retning.

Klimaet er som omtalt mildt og fugtigt og paa ingen Maade usundt. Det er meget gunstigt for Husdyrbruget. Derimod er det mindre heldigt for Kornavl; navnlig er det ikke godt for Hvededyrkning. Der er ingen Tvivl om, at Bortrydningen af Skovene, Formindskelsen af Vandarealet og Tørlægningen af fugtige Arealer har bidraget til at forandre Klimaet, vel mest i Retning af større Tørke og mere intensiv Varme om Sommeren samt koldere Vintre. Navnlig har Borttagelsen af Skovene haft den uheldige Følge, at der er mindre Læ for Kvæget end tidligere.

Temperaturen er ikke lidt forskjellig i det nordlige og sydlige Irland, ikke alene paa Grund af Højdeforskjellen, men navnlig foraarsaget ved Golfstrømmen, som giver de britiske Øer en Vintertemperatur, som er 11° C. højere end Rusland og Amerika paa samme Breddegrad. Og Golfstrømmen sikrer Irland en mere ligelig Temperatur Sommer og Vinter. Inde i Landet udjævnes denne Indflydelse noget ved de store Mosearealer, som bidrage til at holde Temperaturen nede.

De fremherskende Vinde ere fra Syd og Sydvest, dog uden nogen fremtrædende Regelmæssighed med Hensyn til Retning og Styrke. Irlands Beliggenhed udsætter det i en særlig Grad for Indflydelse af fugtige Vinde fra Oceanet, særlig fra Syd og Sydvest. Dog har den Fug-

tighed, som kommer med disse fugtige Vinde eller ved Taage eller Dug selvfølgelig ikke den Betydning for Vegetationen som Nedbøren. Nedbøren er i Irland af omtrent samme Størrelse som i England (25—30 "). Der er det ejendommelige ved Regnfaldet i Irland, at det kommer pludseligt, uden at man kan forudse det og trodser alle meteorologiske Spaadomme.

Befolkningens Fordeling. Befolkningsmængden var i 1841 c. 8 Mill. og er nu 4.7 Mill. Befolkningen deler sig procentvis efter Næringsveje saaledes:

	1841	1851	1861	1871	1881	1891
Landbrug og Fiskeri	51.3	49.2	43.6	41.4	42.0	44.4
Fabriksdrift og Byggeri	29.3	24.8	23.1	21.7	18.4	20.4
Handel og Transport	3.1	5.0	5.9	6.7	7.0	8.0
Haandværk	1.2	2.3	7.5	7.5	6.7	6.6
Materiel Virksomhed	84.9	81.3	80.1	77.3	74.1	79.4
Immateriel do.	15.1	18.7	19.9	22.7	25.9	20.6

Antallet af Hovedpersoner, beskjæftigede af Landbruget, er siden 1841 gaaet ned fra 1,844,000 til 986,000, og Antallet af Personer, som underholdes af Landbruget, er gaaet ned fra c. 5 Mill. til c. $2^1/_2$ Mill. Landbruget i England og Skotland beskjæftiger nu samme Antal Personer som i 1841 og de store Industrier underholde Befolkningstilvæxten. Men i Irland ser man denne enorme Tilbagegang i Landbrugets Evne til at underholde Befolkningen og man har samtidig en Tilbagegang i Industri og Haandværk paa 626,000 Personer siden 1841.

Tager man disse to Forhold i Betragtning, faar man et slaaende Indtryk af Dekadencen. I mange Tilfælde er det mulig heldigt, at Antallet af Personer, som søge deres Underhold ved Landbruget, relativt gaar noget nedad, thi derved undgaas den i Irland og Belgien kjendte »Jord-

hunger«, hvorved Jorden udstykkes i det urimelige og Prisen drives meningsløst op. Og det kan være godt, at usunde Industrier trænges tilbage, ligesom man ikke kan nægte, at en Nedgang i Befolkningen ved Død eller Udvandring kan — om end smærtelig — være gavnlig for de, som blive tilbage efter Udluftningen. Men naar man faar en Tilbagegang i en saadan Grad som her og der endda for hver enkelt Mand bliver mindre Arbejde tilbage, kommer man til fortvivlede Forhold.

Tiltrods for alle Undersøgelser er man tilbøjelig til at antage, at det almindelige Velvære i Irland er gaaet frem siden Kartoffelmisvæxten. Tallene tale dog imod denne Antagelse, som for en Del støttes til de stigende Indskud i Sparekasserne og lignende.

Nogle enkelte Detailoplysninger om Befolkningens Erhverv ere ret slaaende. Saaledes er — tiltrods for Befolkningens Aftagen — Antallet af Arbejdere uden bestemt Profession steget fra 31,000 til 144,000, og denne Stigning har sit Udspring fra Hungersnøden; det er en meget fattig Befolkningsklasse, som nærmest maa betegnes som Proletarer. Antallet af Tyende er mærkelig nok steget stærkt. Den eneste Forklaring hertil er, at Manglen paa fornødent Tilbud af Arbejde har sat Lønnen saa stærkt ned, at det betaler sig at holde ugift Tyende i Stedet for gifte Arbejdere.

Ogsaa Antallet af Handlende er steget stærkt og uden paaviselig Berettigelse. Det maa nærmest tages som Udslag af Mangel paa Adgang til andet lønnende Erhverv, thi de Handlende maa nøjes med meget smaa Omsætninger. Det er ogsaa ganske ejendommeligt i Irland stedse at høre hvilket Hensyn der maa tages til de mange Smaahandlende, som ved deres Stemmetal, selv paa Landet, øve en betydelig Indflydelse.

Det samlede Billede, man faar af Statistiken er, at siden 1841 er 14 pCt. af de beskjæftigede Hovedpersoner gaaet bort fra produktiv Virksomhed til Virksomheder, som ikke yde væsentlige Bidrag til at forøge Samfundets Formue. Thi Irland har ingen Mellemhandel med andre

Lande, som bringer Indtægt, og der findes ingen Skibsfart af Betydning.

Det samlede Antal af Arbejdere og Tyende, som beskjæftiges af Landbruget, er faldet fra 1,326,000 til 329,000! Antallet af selvstændige Landbrugere er faldet fra 471,000 til 442,000.

Den eneste Industri i Irland, som viser Opgang, er Fabrikationen af Beklædningsgjenstande, navnlig Skjorter og lignende. Alle de andre ere i Nedgang. Det samlede Antal Industriarbejdere er faldet fra 989,000 til 379,000. Medens England og Skotland i Løbet af 40 Aar kan beskjæftige 200,000 Personer mere alene i Maskinindustrien, kan Irland kun lige holde Antallet og det tiltrods for Industriens enorme Udvikling over hele Verden.

Et andet Exempel: Irland beskjæftigede i 1841 696,000 Personer i Textilindustrien og dette Tal gik ned til 130,000. I samme Tidsrum gik England op fra 604,000 til 962,000.

Saaledes kunde man blive ved med Exempler paa Tilbagegang uden Lyspunkter.

Jærnbaner. Strax da Jærnbanerne kom frem blev der nedsat en kongelig Kommission til at udtale sig om den bedste Plan for et irsk Jærnbanenet. Man kom til det Resultat, at de irske Jærnbaner maatte bygges som Statsbaner, der skulde give $3^1/_2$ pCt. Rente og afskrives med $1^1/_2$ pCt. Men Betænkningen blev ikke taget til Følge og Jærnbanerne blev private Foretagender, der kom paa en Mængde Selskabers Hænder, som dog tildels ere opslugte af de større Selskaber; dog findes der endnu 30 Jærnbaneselskaber, som tilsammen have c. 630 danske Mil Linier.

Omtrent samtidig med de første Jærnbaners Bygning indtraf Nedgangen i Befolkningsmængden, saaledes at de irske Baner i Modsætning til andre Landes have været stillede overfor en Nedgang i deres Benyttelse.

Anlægsudgifterne til de irske Baner have pr. Mil kun været omtrent en Fjerdedel af de engelske Baners. Den samlede Udgift andrager c. 800 Mill. Kroner.

Trafiken er, sammenlignet med England, meget ringe, hvilket følgende Sammenstilling med den engelske Great Western Railway viser:

	Antal Mil	Antal Passagerer	Gods-Trafik	Tog-Mil	Antal Passagerer	Total Indtægt
		Mill.	Mill. Tons	Mill.	pr. Mil	Mill. Kr.
Samtlige irske Jærnbaner ..	3183	27.6	5.1	17.2	8687	66.9
Great Western Railway	2627	80.9	37.5	46.4	30813	194.9

Fragterne ere for Gods 37 pCt. højere end i England, naar man ligefrem dividerer Godsmængden ind i Fragtindtægten og altsaa intet Hensyn tager til den Afstand det er befordet. Regner man efter Afstanden, stiller Forholdet sig ikke saa ugunstigt for Irland, men selvfølgelig maa Fragterne være højere med en saa ringe Trafik, selv om Anlægsudgifterne ere betydelig lavere.

Kanaler og Vandveje. Betydningen heraf for Landbrug og Industri er almindelig anerkjendt, og man hører endog sige, at det er Kommunikationernes Udvikling, som har gjort Landbruget i den gamle Verden urentabelt, hvilket dog ikke er ganske sandt. Thi netop Mangelen paa Befordringsmidler gjorde tidligere Landbruget afhængigt af et tilfældigt omliggende Marked, men afskar det fra at sende sine Produkter ret lange Afstande. Men naar man kommer dertil, at en flink Haandværkers Betaling af en eneste Dags Arbejde er tilstrækkelig til at betale for 1000 Mils Transport af alt, hvad han spiser paa et helt Aar, vil det selvfølgelig føles i mange Forhold.

Transport ad de naturlige Vandveje — Søer, Floder og Havet — er den oprindelige Fremgangsmaade, derefter kommer Kanaler og anlagte Veje og sidst Jærnbanerne. Medens i ældre Tider en Familie levede af,

hvad den selv frembragte paa sin Jord, er Nutiden kommet ind paa en enorm Vareudvexling, ved hvilken den billigste Transportfremgangsmaade er den for et Land betydningsfuldeste. Og da Transport i Skibe under nogenlunde gunstige Forhold er langt billigere end alle andre Methoder, er det af stor Betydning for et Land at have Vandveje og at udvikle disse.

Irland har særdeles gode naturlige Vandveje, og der er gjort meget for at udvikle dem ad kunstig Vej, men der er endnu langt frem, inden man — trods sin nære Beliggenhed til England — med Hensyn til Transportens Hurtighed og Fragtbillighed er ligestillet med sine fjærne Konkurrenter.

England har sikkert begaaet en meget stor Fejl ved at lade Jærnbaneselskaberne overtage en Trediedel af samtlige Kanaler, hvorved Transporten af ikke alene letfordærvelige Varer fuldstændig er prisgivet Jærnbanernes Forgodtbefindende. Den Regulator, som Kanalerne kunde være, har derved mistet sin Virkekraft. Og et Jærnbaneselskab behøver kun at kjøbe en lille Strækning af en Kanal for at blive Herre over hele Kanalen. (I Frankrig har Regjeringen overtaget alle Vandvejene og aabnet dem til Fordel for hele Samfundet.)

Inden Jærnbanerne kom op vare Kanalselskaberne Herre over Fragterne og de tog ikke med mild Haand paa Befragterne, idet de gave indtil 100 pCt. Udbytte til Aktionærerne.

Forskjellige Love have søgt at forbedre og regulere Forholdene, ligesom der er givet en permanent Kommission Myndighed til at hindre Forhøjelse af Fragter paa Kanaler og Jærnbaner samt fastsætte gjennemgaaende Fragter. Imidlertid ere disse Love kommet for sent, thi der findes mange gamle Taxter, som ere meget høje og som ikke ere blevne forandrede ved den forud for Lovens Vedtagelse gaaende Revision af Taxterne.

I Irland findes c. 160 danske Mil Vandveje (Søer, Kanaler og Floder), af hvilke kun 20 Mil ejes af Jærnbaneselskaber. Medens de irske Jærnbaner have en Gods-

trafik af godt 5 Mill. Tons og et udbetalt Udbytte af over 4 pCt. til 79 pCt. af Kapitalen, have Kanalerne en Godstrafik af c. 700,000 Tons, og til 69 pCt. af Kapitalen er der udbetalt over 4 pCt. Udbytte.

Der findes Vandveje mellem: Dublin og Waterford, Dublin og Limerick, Dublin (over Longford, omtrent midt i Irland) til Belfast samt nogle andre mindre vigtige.

Transporten til England er kostbar, men godt organiseret.

Jeg berørte før, at Indskuddene i Sparekasserne ere gaaede frem. Som bekjendt findes der i England siden 1861 Sparekasser i Forbindelse med Postvæsenet. De give $2^1/_2$ pCt. Rente og have meget bidraget til at fremme Sparsommelighed, eller maaske rettere til at vænne Folk til at have Penge. I Irland henstaar nu over 200 Mill. Kroner i Sparekasser paa 400,000 Konti imod 70 Mill. Kroner for 20 Aar siden.

Andelslaaneforetagenderne i Irland stamme fra 1894. Der fandtes 103 saadanne Andelsbanker i 1901 med godt 4000 Medlemmer. Ledelsen er gratis og de bidrage meget til den intellektuelle Opdragelse af Befolkningen.

Andelsforetagenderne ere iøvrigt udgaaede fra The Irish Agricultural Organisation Society, som grundlagdes i 1894. Der fandtes dog den Gang c. 30 Andelsmejerier, som vare oprettede af Landmænd, der erklærede, at de paa den Maade fik 25—30 pCt. mere for deres Mælk end hidtil. Og meget hurtigt dannede disse Andelsmejerier en Sammenslutning, som havde til Opgave at sælge Smørret. Det første Forsøg gik dog hurtig galt, men de fandt Udvej alligevel.

Der er den Forskjel fra Danmark, at Andelshaverne have betalt deres Part kontant ind.

Landbrugsforeninger tage sig af Kvægavlen, som kan forbedres overordentlig meget, ligesom de virke ved Fællesindkjøb. Det har voldt Vanskelighed at faa Medlem-

merne vænnede til kontant Betaling, efter at det i Mandsminde har været Sædvane, at bruge saa megen Kredit som opnaaeligt.

Kvæget er langt overvejende Korthorn eller Blandinger hermed. Af det gamle Kerrykvæg existerer der ikke meget.

Hestene ere verdensberømte, saavel Jagt- og Ridesom Militærheste. De ere iblandede meget Fuldblod, ja man paastaar endog, at de ere rent Fuldblod. Den føre Benbygning siges at stamme fra Jordbunden.

Landbrugsarealet i Irland fremgaar af følgende Tabel:

	Høstareal	Eng og Græs	Græs
	Mill. acres	Mill. acres	Mill. acres
1860	4.4	1.5	9.5
1880	3.2	1.9	10.3
1901	2 5	2.2	10.6

Høstarealets Benyttelse i Mill. Acres ses af nedenstaaende Tabel:

	1855	1901	Procentvis Forskjel
	Mill. acres	Mill. acres	
Havre	2.1	1.1	÷ 48.1
Eng	1.3	2.2	+ 65.7
Hvede	0.4	0.04	÷ 90.4
Byg	0.2	0.16	÷ 28.7
Hør	0.1	0.06	÷ 42.9
Kartofler	1.0	0.63	÷ 35.3
Turnips	0.4	0.3	÷ 21.0
Runkelroer	0.02	0.05	+ 243.2
Ialt...	5,52	4.54	

Værdien af Afgrøden anslaas til c. 700 Mill. Kr.

Antallet af Jordbrug er c. 600,000 og der er Tendens til Stigning.

De fordele sig saaledes efter Størrelse:

Under	1 Acre	74,328
Fra	1—5 —	62,855
—	5—15 —	154,418
—	15—30 —	134,091
—	30—50 —	74,255
—	50—100 —	57,407
—	100—200 —	23,107
—	200—500 —	8,186
Over	500 —	1,528

Der er ingen væsentlig Bevægelse i Jordbrugenes Størrelse. Naar man tager i Betragtning, at der regnes mindst 15 Acres ordentlig Jord til at ernære en Familie, finder man et meget betænkeligt Symptom i, at 291,000 Jordbrug er under denne Størrelse, og man indser, at Udstykningen er naaet langt over det Forsvarlige, naar Hensyn tages til, at der er meget ringe Adgang til andre Arbejdsindtægter end ved Landbrug.

Husdyrholdet. Af Kvæg er der Fremgang, og man er oppe paa det højeste Antal, der nogensinde har været, nemlig 4.7 Mill. Stkr.

Antallet af Svin er i Tilbagegang og udviser et Antal af c. 1,200,000. Af Heste findes der c. 564,000 og af Mulæsler findes der godt $^1/_4$ Million.

Kvæget, Faarene og Svinene exporteres mest levende til England, og Exporten er i Stigning. Den udgjør c. 700,000 Stkr. Hornkvæg, c. 800,000 Faar og c. 550,000 Svin aarlig.

Denne Mulighed for at bringe Dyrene levende til Markedet er af den største Betydning for Irland og bidrager i meget høj Grad til, at man kaster sig over Kjødproduktion. Der findes saaledes af hele Hornkvægsbestanden kun c. $^1/_3$ Malkekøer, medens der i Danmark (medregnet Kvier, som have kælvet) findes c. 60 pCt.

Faren for en stærkt forøget Smørproduktion er saaledes ikke nærliggende, ligesom man ejheller behøver at frygte større Konkurrence fra de irske Svin.

Vi skulle dernæst omtale Irlands andre Erhverv, idet der mellem Landbruget og de andre Erhverv er en Vexelvirkning, som man ikke tør overse, særlig naar man taler om Irland. Det er nemlig ikke i Irland som i andre Lande, at Overskuddet af Landbefolkningen kan søge til Industrien. Der er derfor en meget stor Udvandring, som tager de bedste af den opvoxende Slægt bort fra Landet, hvorfor Befolkningen har mange gamle og mange helt unge, men den mangler det fornødne Antal Mennesker i den kraftigste Alder. Tidligere var der Adgang til andre Erhverv.

Søfiskeri beskjæftigede i 1829 64,000 Mand, støttet, som det var, af Regjeringen. Tidligere var det Udlændinge, som toge Havets Rigdom, og Statens Støtte ændrede Forholdet. Men da denne Støtte toges bort, gik Fiskeriet hurtigt tilbage. Det var i det 18. Aarhundrede, at Søfiskeriet tog Fart, samtidig med Kartoffeldyrkningen, der havde haft en saadan Betydning for Landet, at Befolkningen steg fra $3^1/_2$ Mill. til 8 Mill. i 1840. Man havde tidligere levet af Havremel, Smør, Valle, Mælk og Kjød, som skylledes ned med Brændevin. Disse Fødemidler slog ikke til for den større Befolkning, særlig da man var kommet ind paa at udføre levende Kvæg til England, og da Kartofler og Fisk passede godt sammen, slog man sig paa Fiskeriet.

Men saa kom Kartoffelnøden i 1846. Tusinder døde af Sult, andre Tusinder udvandrede og Befolkningen faldt i Løbet af 10 Aar fra 8 til 6 Mill. Fiskeriet standsede og blev ikke taget op for Alvor senere, thi da der var samlet Kræfter hertil, vare Fiskesejlskibene afløste af Dampere, som kunde bringe fersk Fisk langt borte fra og hvorved altsaa Fordelen for Irland ved at ligge nær ved det engelske Marked blev forringet.

Uldindustri. Særlig i det vestlige Irland findes Tusinder af Haandvæve i Gang, idet haandvævet Klæde er særlig behageligt at bruge og har et ejendommeligt Udseende, som ikke kan frembringes med Maskiner. Klædet sælges paa Markeder, men selv om denne Hjemmeindustri enkelte Steder har nogen Betydning, er den ikke stor nok til, at Befolkningen kan falde tilbage paa den. I de senere Aar er der god Fremgang i denne Industri, støttet, som den er, af Selskaber og Sammenslutninger, der give teknisk Vejledning. Til Farvning anvendes hjemlige Plantefarver, til hvilke de irske Bønder have en enestaaende Kyndighed. I det Hele er Landbefolkningen meget intelligent, men, som vi senere skulle se, er Intelligensen ført i en uheldig Retning.

Mølleindustrien var for 30 Aar siden meget betydelig. Indtil 1880 havde Irland en ret betydelig Melexport, men Møllerne fulgte ikke Skridt med de nye Methoder, og da de anskaffede nyt Maskineri, gjorde de skjæbnesvangre Fejl. Tilbagegangen forøgedes ved den aftagende Befolknings ringere Forbrug og de lave Fragter samt Jærnbaneselskabernes Begunstigelse af fremmede Varer, og samtidig holdt Landmændene i stort Omfang op med at dyrke Hvede. Den irske Hvede er blød og maa tørres, og da det blev let at faa tør, fremmed Hvede, foretrak Møllerne den. Nogen Erstatning for den aftagende Formaling af Hvede har Møllerne faaet i Formaling af Majs, men hertil kan bruges et simpelt Maskineri, hvorved Konkurrencen er blevet stor og Fortjenesten lille.

For Landbruget har Mølleindustriens stærke Tilbagegang haft den ubehagelige Konsekvens, at det er blevet vanskeligere at faa Klid og andre Biprodukter, som nu maa kjøbes udefra og betales med højere Priser og man er udsat for at faa en ringere Kvalitet.

Garveriindustrien stod indtil for 30 Aar siden paa et meget højt Trin paa Grund af, at der tilvirkedes

meget Fodtøj, som hele Befolkningen anvendte. Saa kom det udenlandske, fabriksmæssig forarbejdede Fodtøj og Garverierne gik tilbage. Hertil bidrog ogsaa, at de hjemmeproducerede Huder blev ødelagt af Slagterne ved Flaaningen. Ogsaa her mangler der teknisk Uddannelse og Forstaaelse af, at det betaler sig at behandle Produkterne med Omhu fremfor ved Sløseri at frembringe et 3die Klasses Produkt af gode Raamaterialier.

Linnedindustrien er af meget gammel Dato i Irland. Arealet med Hør var i 1864 godt 200,000 Tdr. Land og er nu gaaet ned til godt en Tiendedel heraf, dog med nogen Fremgang i de senere Aar. Klimaet egner sig fortrinlig for Hørdyrkning, idet det begunstiger Fremstillingen af en sejg og fin Fiber, men Landmændene forstaa ikke at fremstille en saa god Vare som Holland, Belgien og Frankrig. Ministeriet har nu taget Sagen op og har paabegyndt Dyrknings- og Gjødningsforsøg og man har søgt — som det synes med Held — at rendyrke en Bakterie, som bevirker den rigtige Gjæring. Man har hidtil indført Frøet uden Garanti for hvad man fik; nu begynder man med hjemmeavlet Frø. Det er navnlig ved Belfast, at Linnedindustrien har sit Sæde, men den bruger mest indført Hør.

Omkring 1650 støttede Regjeringen allerede denne Industri med meget store Beløb og der indførtes hollandske Landmænd. Exporten var betydelig i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede, endog 60 Mill. Alen om Aaret.

Men saa kom Bomuldsindustrien og Væverne slog sig herpaa, men det blev ikke til noget betydeligt. Nogen Fremgang har Linnedindustrien, og irsk Linned er kjendt over hele Verden som fint og med en kridhvid Farve. Men det er væsentlig fremmed Hør, der anvendes. Og mærkelig nok sendes en Mængde Lærred fra Udlandet til Irland ene for at blive bleget.

Skjorteindustrien er meget betydelig og er voxet op sammen med Lærredsindustrien. Den beskjæftiger

nu 80,000 Personer og udbetaler en Arbejdsløn af $5^1/_2$ Mill. Kroner om Aaret.

Kniplingsindustrien er meget gammel, men det er de sidste 20 Aars rationelle Arbejde, som har bragt den særlig stærkt frem. Konkurrencen med maskinlavede Kniplinger er dog meget følelig. Varerne laves i Hjemmene og i Klostrene og sælges af Andelsselskaber, hvoraf der findes 23 og et af dem har en Omsætning af 400,000 Kr. om Aaret. Der findes 16 Kniplingsskoler, som arbejde sammen og som trives godt.

Af andre Hjemmeindustrier kan nævnes Strikning, Brodering og andre Syarbejder samt Metalarbejder, som ledes af Damer, der har set sig om i Verden og skaffe Arbejde til irske Kvinder i ledige Timer.

Disse hjemlige Industrier tillægges der med Rette en meget stor Betydning, idet de virke opdragende og give Anledning til Omtanke og ikke mindst kunne blive en Beskjæftigelse for de mange, som Landvæsenet ikke kan ernære.

Disse Industrier have naturlig Rod i Landet. Men Irlænderne have en enkelt meget stor Industri, nemlig Skibsbygningen, som er et slaaende Exempel paa, hvad Energi og Udholdenhed kan udrette, tiltrods for, at de naturlige Betingelser mangler. I Belfast bygges nu Verdens største, bedste og hurtigste Skibe.

Bryggerierne have en stor Betydning i Irland, ikke alene til Hjemmeforbrug, men ogsaa til Export, som nu andrager c. $^1/_2$ Mill. Oxehoveder om Aaret. Raamaterialet hertil leveres kun for en mindre Del af Irland. Medens indtil 1847 Anvendelse til Øl af andre Raamaterialier end Malt og Humle var forbudt, blev i nævnte Aar dette Forbud hævet og der anvendtes en Mængde Sukker, hvilket begunstigedes ved, at der betaltes Afgift for Malt til Ølbrygning, men ikke for Sukker, som ansaas for tilstrækkelig beskattet i Forvejen. Da Sukkertolden blev nedsat, blev det beskattet i Bryggerierne. I 1880 gik

man over til Beskatning af det færdige Produkt, hvorved Bryggeriernes Antal gik stærkt tilbage. De irske Bryggerier betale for Tiden c. 15 Millioner Kroner i Skat til Staten.

De have været i Stand til at hindre, at Dyrkningen af Byg er gaaet saa stærkt tilbage som de andre Kornsorter; i de sidste 45 Aar er Arealet med Hvede gaaet 90 pCt. og Arealet med Havre 48 pCt. tilbage, medens Bygarealet kun er reduceret med 28 pCt. Halvdelen af det i Irland dyrkede Byg finder Vej til Bryggerierne, og Bygdyrkningen findes væsentlig i de Egne af Landet, hvor Bryggerierne findes, nemlig i den sydlige og østlige Del. Man anslaar Bryggeriernes Forbrug af irsk Byg til 1 Mill. Tdr. aarlig.

Det irske Byg anses for udmærket egnet til Bryggeribrug, hvorfor Bryggerierne foretrække det for fremmed Byg. Dog ere de irske Bryggerier ikke mere villige til at betale den tidligere Overpris for fine Varer. Bryggerierne i Irland have ligesom i Danmark samarbejdet med Landbruget i Retning af Bygdyrkningsforsøg, og de have navnlig angivet, hvilken Jord, der egner sig bedst for Byg til Bryggeribrug. Man har fundet, at let, kalkholdig Jord i god Gjødningskraft er den bedste, hvorimod kold, leret Jord ikke frembringer godt Maltbyg.

Det Øl, som fremstilles i Irland, er »Ale« og »Porter«. Medens der i England anvendes en betydelig Mængde Ris, Malt og Sukker i Bryggerierne, holde de store irske Bryggerier sig ganske fra at bruge andre Raamaterialier end Malt og Humle.

Forbruget af Øl i Irland er 18 Potter pr. Hoved om Aaret.

Brænderierne i Irland producere c. 56 Mill. Potter ren Spiritus om Aaret, som langt overvejende anvendes til Whisky.

Forbruget er c. 4 Potter pr. Hoved.

Disse Industrier samt Haandværket ernære i Irland c- 650,000 Hovedpersoner, medens Landbruget ernærer

936,000. Fødselsoverskuddet er c. 24,000 aarlig; dette Overskud af Mennesker skal finde Anvendelse, hvilket er umuligt i Irland, hvorfor Udvandringen er stor, nemlig c. 45,000 om Aaret, fraregnet Udvandringen til England, som navnlig af Tjenestefolk er ret betydelig.

Bestræbelserne fra irsk Side har da ogsaa i mange Aar taget Sigte paa at skabe gunstige Forhold i selve Landet for Befolkningstilvæxten. Man er her dog langt mere end ønskeligt og forsvarligt gaaet ud fra, at Lovgivningen skulde hjælpe, og man har ment, at Englændernes Mangel paa Evne og Vilje til at forstaa Irland, er den væsentlige Grund til Misèren.

For at forklare dette yderst interessante Afsnit af Irlands Historie og samtidig belyse den irske Folkekarakter, maa vi gaa noget nærmere ind paa det politiske Gebet.

Irland og England have haft vanskeligt ved at forstaa hinanden gjennem de mange Aar, de have været forbundne.

Hoveduenigheden har været Jordens Besiddelsesmaade. I England har man haft det feudale System med store arvelige Godsejere, som overlod Jordens Drift til Forpagtere. Disse betragtes som havende en vis arvelig Ret til Jordens Benyttelse.

I Irland har man fra gammel Tid haft Fællesskab, og Befolkningen samlede sig i Claner — saakaldte Nationer, som nok bekjæmpede hinanden, men voldte stor Ulejlighed ved, at Englænderne havde mange forskjellige Samfund at overvinde. Vanskeligheden forøgedes ved, at Irlænderne altid have haft en mærkelig Evne til at assimilere Nybyggere og Nyankomne. Det er et Særkjende den Dag i Dag, at Udlændinge, som begynde at beskjæftige sig med det irske Samfund, gribes af en mærkværdig varm Interesse for dette og for Land og Befolkning, denne ejendommelige Sammensætning af, man kan næsten sige det 13de—14de Aarhundredes ringe Udvikling og det 20de Aarhundredes Ideer og Fremtidssyner.

Englænderne søgte at indføre det feudale System i Irland, men havde ikke Held med sig. I det 17de Aarhundrede gjorde man en Indrømmelse overfor Jordbrugernes Krav om en vis arvelig Ret til Jorden, men dette Skridt i den rigtige Retning blev ikke forfulgt med fornøden Kraft og det blev ikke fastslaaet ved Lov, hvorfor Foranstaltningen faldt til Jorden. Under Cromwell konfiskeredes Halvdelen af den irske Jord, og i det 17de Aarhundrede skiftede al irsk Jord Ejer mindst én Gang.

Trods alle Omvæltninger og Mangel paa juridisk Adkomst til Jorden betragtede de irske Bønder sig berettigede til Brugsretten. De kunde ikke rejse bort, thi den haarde Nød tvang dem til at blive, hvor de vare, og taale, hvad de betragtede som blodig Uret. Og det var Uret at fratage dem en mange hundredaarig Ret til Jorden. Det var tillige en Fejl af uberegnelig Rækkevidde.

De maatte blive paa Landet, thi de kunde ikke emigrere, og til Byerne vare de hindrede i at flytte, da de gjældende Love gjorde stærk Indskrænkning i Adgangen til at drive Haandværk og Industri. At den intellektuelle Udvikling stagnerede under disse Forhold, var uundgaaeligt, saa meget mere som den var betroet de katholske Præster. Hadet til England var Irlændernes Hovedtanke, og heraf kom der selvfølgelig ikke Fremgang i Udviklingen.

Som nævnt ovenfor var Industrien i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede blevet knækket og hele Irlands økonomiske Velvære hvilede paa et Landbrug, som var utilfredsstillende og som bares oppe af en enkelt Afgrøde, Kartoflerne. Da saa Kartoffelsygdommen kom, brød der en Elendigheds Tid frem for Irland, som søger sin Lige i Folkenes Historie. Befolkningens Antal faldt i Løbet af 10 Aar med $1^1/_2$ Mill. (fra 8 Mill. til $6^1/_2$ Mill.), som for en stor Del døde af Sult og Afsavn, dels emigrerede. (Siden 1851 er næsten 4 Mill. Irlændere udvandrede.)

Ved Hungersnøden lod Godsejerne en udmærket Mulighed til at komme paa en god Fod med Bønderne gaa

tabt. Bønderne betragtede dem — trods alt Had og Mistillid — som deres Høvdinger, men Godsejerne, som mest levede i Udlandet og ikke kom i direkte Forbindelse med Bønderne, anerkjendte ikke, at »Besiddelse giver Forpligtelse«; de traadte ikke vejledende og hjælpende til og Hadet voxede, støttet af politisk Agitation.

For Forpagterne (Bønderne) var det en meget stor Hindring, at de af dem udførte Forbedringer ikke erstattedes ved Fratrædelse. Godsejerne mente, at de kun havde den Pligt at levere Forpagterne Jorden, men ikke en brugelig Landejendom.

Man kunde hertil sige, at hvis Forholdene ikke passede Bønderne, kunde de lade være at gaa ind paa dem; men det kunde de ikke, thi de havde ingen Steder at gaa hen, og den irske Befolkning er Fatalister, som tage Forholdene som de ere — ikke uden Klage og Utilfredshed — og finde sig i det Uundgaaelige.

I 1860 kom der en Lov, som gav Forpagterne Ret til Erstatning for Forbedringer; men det var ikke det, de egentlig vilde. De vilde blive paa deres Fædrenejord imod at svare en rimelig Afgift. Forbedringerne skulde komme deres Børn til Gode.

Saa blev der i 1881 givet en Lov, som fastsatte Afgiften af Jorden. Denne Lov gav megen Anledning til Usikkerhed, og af Landligaen skabtes stor Utilfredshed ved, at den knyttede Fordringen om Selvstyre (Home Rule) til Jordens Besiddelsesmaade. Fra irsk Side stilledes Fordring om 36 Aars Forpagtning med rimelig Afgift, men de irske Politikere slog dette Krav ned. Saa kom Parnells Forbindelse med Revolutionspartiet, hans Støtte af at nægte at betale Afgifterne for derved at fremtvinge Selvstyret og Gjenoprettelse af en irsk Nation og hans pludselige og dybe Fald, som sikkert var et enestaaende Held for den irske Befolkning.

Den Følelse af Usikkerhed og den Slaphed, som fulgte efter, blev benyttet af Irlands bedste og mest varmtfølende Mænd til at søge at bygge en ny Nation op med kraftige Karakterer og mere individuel Udvikling, og den

byggede paa den historiske Udvikling og paa det irske Folks Karakter. Grundstenen var Hjælp til Selvhjælp, saaledes at alle kunde samle sig om det. Man vilde opdrage Befolkningen til økonomisk Forstaaelse, man vilde lære den at forstaa, at dens Fremtid afhang mere af, hvad man selv gjorde, end af Lovforanstaltninger, og man redegjorde for, at man meget vel kunde arbejde paa Landbrugets Ophjælpning samtidig, idet det var klart, at den store Udvandring vilde føre til, at det irske Spørgsmaal ophørte at existere derved, at der ingen Irlændere var i Irland. Man hævdede, at det var meget godt at faa en Ordning af Besiddelsesmaaden gjennemført ved Lov, men at det var Hovedsagen, at den irske Befolkning blev opdraget paa rette Maade.

Irlænderne have en usigelig Kærlighed til Politik. De have set daarlige Love have daarlige Virkninger og tro derfor, at Love gjøre Underværker. Og gjennem Tiderne ere de opdragede til at tro paa, at man gavner sig selv ved at opponere og berede Regjeringen Vanskeligheder. De ere imod, at det fælles Parlament vedtager Lovene, og de tro, at et Parlament i Dublin vil læge alle Saarene; de vil ikke se, at Hovedpunktet er og bliver ikke Love, men Udviklingen af Befolkningens Karakter.

Irlænderne ere godt begavede, vittige og lyse Hoveder, men de elske halv Lediggang og de tænke sig ikke om. Blind Tillid have de til den kraftige Fører, som taler Politik. Fra gammel Tid ere de vante til Fællesskab.

De havde en udmærket Chance som Landmænd i Nord-Amerika, men forspildte den ved at blive i New York, hvor Boligerne vare lige saa elendige som i Irland og altsaa mindede dem om Hjemmet og hvor de traf kjendte Ansigter.

Begrebet Hjem er svagt udviklet hos dem. At hygge om Hjemmet kjendes ikke, hvorfor der ingen national Stil findes, som knytter dem til deres Land. De holde af Irland, men paa en vag Maade, og de ønske Forandringer »fra oven«. At tage sig sammen til selv at gjøre Noget, ligger ikke for dem. Og at de gjøre saa

lidt for Hjemmet, ligger vel nok i det uendelig trøstesløse Perspektiv, de have haft for sig. De ere Fatalister og tildels overtroiske.

Begrebet Politik er ikke gaaet rigtig op for dem. De se ikke, at der burde være lagt mere Forretning ind i Politik og mindre Politik ind i Forretningsanliggender.

Nationalisterne have holdt sig oppe ved politiske Brandtaler imod England, og Unionisterne mistænkeliggjordes, da de søgte at nærme sig Folkets Livsbetingelser. De modsatte sig Home-Rule, idet de mente, at Dannelsestrinet først burde højnes og at al den megen politiske Agitation imod England var frugtesløs Spild af Tid.

Store Fejl ere begaaede fra engelsk Side ved at gaa uden om Hensynet til Irlændernes Vedhængen ved Fællesindflydelse. De splittede Clanernes Magt, men bragte derved Gejstligheden i første Linie, thi det var den eneste irske Fællesinstitution, som da var tilbage.

Underligt er dette Folk. Det lader sig lede som f. Ex. af Parnell, der var almægtig. Hans pludselige og dybe Fald medførte en Tomhed, en Raadløshed, som atter fremavlede Fællesfølelsen og gav Arbejdet for Fællesoptræden for Irland et stærkt Fremsving og gav det nye Arbejde en uanet Kraft. Thi det kan ikke nægtes, at der nu er Samling om energisk Fremhjælpen af den irske Karakter.

Parnells Politik var negativ. Home-Rule var nok en positiv Fordring, men dens Følge vilde være bleven negativ.

Vi skulle omtale Præsterne lidt nærmere og i denne Forbindelse Religionsspørgsmaalet.

Protestanterne bo særlig i det Nordlige og udgjøre $^1/_4$ af hele Befolkningen. De have den daarligste Jord og have grundet en Handel og Industri, som er fuldt i Stand til at optage Konkurrencen med andre Lande. De protesterede imod Home-Rule, idet de ikke vilde underkaste sig en Majoritet, som ikke kunde udnytte Forholdene paa forstandig Maade og derfor ikke forstod sig paa at regjere og ejheller anerkjendte Handelens og

Industriens Livsbetingelser, hvad de hidtidige Regjeringer havde gjort. De bad sig fritaget for mere Agitation imod England, hvorved der allerede var paaført dem store Tab.

I det øvrige Irland er kun $^1/_{10}$ af Befolkningen protestantisk.

Katholikkernes Magt er stor, thi i intet andet Land have Præsterne den Indflydelse som i Irland. Og da Katholicismen omflytter det verdslige til en fremtidig Existens, arbejde de ikke i økonomisk Retning, men de have en ejendommelig Magt over Folket.

De 3000 Præster øve Indflydelse i alle Retninger, maaske dog mest negativt ved at holde Folkeoplysningen lavt. Og Grunden hertil er særlig, at de ere saa daarlig uddannede som Pædagoger, og da de arbejde for en yderst ringe Betaling, er det næsten umuligt for godt uddannede Lærere at komme til.

Katholikkerne have iøvrigt i det offentlige Liv vist sig langt mindre intolerante end Protestanterne.

Alle disse Præster lønnes væsentlig af Befolkningen og de have faaet opført en Mængde pragtfulde Kirker og Klostre, som koste meget at holde vedlige. Deres Indflydelse paa Befolkningen er som sagt meget betydelig, navnlig da de tillige ere Lærere og have Folkets Tillid.

Og foruden at de ere daarlig uddannede egne de sig ikke til Lærere, thi de staa det virkelige Liv med dets Kampe meget fjærnt.

Religionen stikker iøvrigt ikke dybt hos Irlænderne; det viser sig bedst ved deres store Frafald fra Kirken, naar de komme til Amerika.

Et Samfundsonde er Drikkeriet. Irlænderne smaadrikke ikke til daglig, men ved særlige Anledninger, som Markeder og lign., drikke de for Alvor.

Antallet af Udsalgssteder for Spiritus er uhyre stort, og Udgifterne hertil ere i høj Grad trykkende.

Præsterne modarbejde Drikkeriet, men paa en uklar Maade.

Uskyldige Fornøjelser modarbejdes ogsaa, og det giver selvfølgelig Anledning til skjulte Udskejelser. Man

har overdrevet Præsternes politiske Indblanding, men man kan ikke alvorlig nok fremhæve deres Uvidenhed og dermed følgende uheldige Indflydelse.

Præsterne tage dog i den senere Tid ivrigt Del i Andelsbevægelsen. 331 Præster ere Formænd for saadanne Foretagender.

Jeg har nævnt den daarlige Undervisning, som gives. I Begyndelsen af det 19de Aarhundrede var Undervisningen henlagt under et særligt Selskab, som indsaa, at Grundlaget maatte være at give de Kundskaber, som der blev Brug for i Livet. Der blev begaaet den Fejl, at man forsøgte med blandet Religionsundervisning, det vil sige, at man holdt sig til, hvad Protestanter og Katholikker vare enige om.

Der kom saa Forslag om Oprettelse af Middelklasseskoler samt overordnede Læreanstalter. Resultatet heraf var, at man oprettede et Undervisningsministerium, men ingen Undervisningsanstalter. Der blev absolut Intet gjort for Undervisningen af Mellemklasserne og det er derfor meget forklarligt, at Kundskabsfylden er ringe og at man ganske savner, hvad andre Lande have i Opmuntringen for Almuen til at forøge sine Kundskaber og stræbe fremad. Den dannede Middelklasse findes ikke paa Landet og Bønderne ere sørgelig uvidende.

Samtidig med at Loven af 1881 viste sine Virkninger, startedes den omtalte Bevægelse til Ophjælpning af Irlændernes mangelfulde Udvikling.

Det nævntes, at Loven gav megen Anledning til Utilfredshed. Dens Hovedpunkt var, at Forpagterne fik Ret til at faa fastsat Afgiften hvert 15de Aar af en dertil nedsat Kommission.

Den første Nedsættelse var paa c. 20 pCt. og den anden Nedsættelse var andre 20 pCt., altsaa fik Godsejerne kun c. 60 pCt. af hvad de fik før 1881. Dette var selvfølgelig meget føleligt for Godsejerne, navnlig da Ejendommene ere stærkt behæftede. En Ejendom, som var behæftet med 40 pCt. af Værdien og hvis Afgift sattes

ned med 20 pCt., gav i Virkeligheden Godsejeren 80 pCt. mindre end forud. Forpagterne vare ikke tilfredse med Loven, thi den gav dem ikke, hvad de ønskede: Ret til Jorden. Forpagterne vedbleve at være misfornøjede og Godsejerne fik Anledning til at blive det. Systemet var lige ødelæggende for Ejer og Bruger, og Gladstone opnaaede, hvad han næppe ventede, at gjøre begge Parter utilfredse. Men ud af denne fælles Utilfredshed udsprang der Enighed om, at den eneste Udvej var, at Forpagterne bleve Ejere af Jorden.

Ved Hjælp af Statslaan blev ganske vist 70,000 Forpagtere i Perioden 1885—1902 satte i Stand til at kjøbe Jorden, men det gik for langsomt, thi hvis der ikke kom mere Fart i det, vilde det tage 100 Aar, inden Jorden var solgt. Og i de sidste Aar af nævnte Periode blev der effekueret færre Salg, idet Godsejerne trykkede sig ved at sælge under den dagjældende Lov.

For at fremme Salgene blev det vedtaget at gjøre Salgene obligatoriske. Meget taler herfor, thi naar den tredie Taxation til Forpagtningsafgiftens Ansættelse skulde finde Sted efter 1911, vilde Afgifterne sikkert komme ned under Halvdelen af, hvad de vare i 1880, og dette kunde Godsejerne ikke bære; og selv om de kunde bære det, vilde det ikke fremme Landbruget. Den eneste fremkommelige Vej var herefter Tvangssalg, hvis der kunde findes en Løsning paa, hvordan Prisen skulde fastsættes, saa den tilfredsstiller baade Sælger og Kjøber.

Dette er en meget stor Sag, thi den drejer sig om ikke mindre end 400,000 selvstændige Landbrug.

Det er Prisen, som kommer i første Række her. Efter de hidtil foretagne Salg har man udfundet, at der er betalt omkring 17 Gange Aarsafgiften, og væsentlig mere ville Forpagterne ikke betale. Pengene skulde laanes af Regjeringen imod en aarlig Ydelse af 4 pCt. Tager man en Ejendom af 1000 Kroners Aarsværdi, giver dette med 17 Gange Værdien 17000 Kr. i Kjøbepris og 680 Kr. om Aaret, som i de 4 pCt. amortiseres i $42^1/_2$ Aar, altsaa en Reduktion i Afgiften af 32 pCt. og

hele Summen samtidig tilbagebetalt i de $42^1/_2$ Aar. Godsejerne forlangte, at Kjøbesummen skulde være saa høj, at den med 3 pCt. Rente gav dem den samme Indtægt som de nuværende Afgifter, med Fradrag af 10 pCt. for Udgift til Godsforvalter m. m., altsaa i Stedet for 17000 Kr. forlange de 30000 Kr., hvilket gav en saa stor Forskjel mellem Kjøber og Sælger, at det skulde synes umuligt at naa til en Overenskomst, selv om Staten træder til.

Hovedvanskeligheden laa i, at Forpagterne vare opagiterede til at tro, at de samtidig med, at de kjøbte deres Gaarde, skulde have 20 pCt. Afslag i den aarlige Ydelse, som endda skulde holde helt op efter 40—50 Aars Forløb. Denne Fordring skulde synes ganske urimelig, men man maa ikke glemme, at Forpagteren ved Kjøb paatog sig en fast aarlig Ydelse og fraskrev sig sin Ret til at faa Gaarden ansat til rimelig Afgift.

Ministeren for Irland, Mr. Wyndham, udtalte i Slutningen af Aaret 1901, at Spørgsmaalet om Kjøb og Salg ikke kan ordnes af Regjeringen. Mange mislykkede Forsøg vare allerede gjorte. Kjøberen maatte finde ud af, hvor meget han kunde give, og Sælgeren hvor meget han skulde have.

Vi skulle senere se, at Mr. Wyndham alligevel fandt en Løsning paa dette tilsyneladende uløselige Spørgsmaal, en Løsning, som Alle kunde samle sig om og som maaske nærmer sig det genialeste, engelsk Statsmandskløgt har gjennemført.

Sidst i 1902 kom det til en Forhandling mellem Godsejerne og Forpagterne med det Resultat, at Godsejerne vilde sælge, naar de fik en god Pris, og Forpagterne vilde kjøbe, naar de kunde faa Jorden billigt. Forskjellen blev man enig om at søge at faa de engelske Skatteydere til at betale, idet man mente, at der kunde betales en god Sum for at faa en Ende paa det irske Landspørgsmaal.

I Marts 1902 fremsatte Mr. Wyndham et Lovforslag, som i Hovedtrækkene gik ud paa, at Regjeringen bemyndiges til at kjøbe irske Ejendomme, forudsat at:

1) Regjering og Godsejer kunde blive enige om Prisen, 2) at $^3/_4$ af Forpagterne havde erklæret sig villige til at kjøbe af Regjeringen og 3) at Regjeringen var sikker paa at kunne sælge Ejendommen igjen uden Tab. Godsejerne skulde betales kontant og Forpagterne skulde betale Regjeringen $3^3/_4$ pCt. i Rente og Afdrag. Denne Lov blev ikke ført igjennem, da det ikke kunde ventes, at Forpagterne vilde erklære sig villige til at kjøbe, inden de kjendte Prisen, og man vidste forud, at Forpagterne ventede at komme til at betale 20 pCt. mindre end hidtil og endda kun for 40—50 Aar. Godsejerne vilde ved dette Forslag kun faa $21^1/_3$ Aars Afgift for Salget af Jorden.

Hvis Regjeringen gik ind paa en aarlig Ydelse af $3^1/_5$ pCt. og derved forlængede Amortisationstiden, vilde den være i Stand til at betale Godsejerne 25 Gange Afgiften og Forpagternes aarlige Ydelse blev sat ned til 80 pCt. af hvad de betalte. Men længere Amortisationstid end 40—50 Aar ansaas af Irlænderne som lidet tilfredsstillende.

Forslaget af Marts 1902 blev ikke til Lov; dog gav Mr. Wyndham ikke Sagen op; han bebudede ved flere Lejligheder, at i Samlingen 1903 skulde der gjøres Ende paa Sagen. Spændingen var stor og Spaadommene ikke opmuntrende. Man holdt sig til Mr. Wyndhams egne Ord, at Regjeringen ikke kunde løse denne Sag.

Den 25de Marts 1903 Kl. $2^1/_2$ fremlagde Mr. Wyndham sit Forslag i Parlamentet og samme Dag Kl. $6^1/_2$ var det vedtaget ved første Behandling med Tilslutning af alle Parter, ogsaa af Irlænderne.

Mr. Wyndham sagde strax lige ud, at Overvejelserne om denne Sag vilde dreje sig om, hvor vidt Regjeringen var i Stand til at løse den alene ved Kreditforanstaltninger eller den ogsaa maatte forlange direkte Tilskud af Statskassen, og han erklærede, at begge Former af Støtte laa i den af Regjeringen foreslaaede Lov. Denne Udtalelse var tilstrækkelig til strax at vække Opmærk-

somhed og til at aabne Muligheden for en Løsning, thi hvis Staten vilde træde til, kunde Sagen føres igjennem.

Ministeren hævdede dernæst, at det var Englands Pligt, at holde det irske Landbrug oppe, ligesom det er dets Pligt at gjøre alt for, at dets store Riges enkelte Dele skulle trives og selvfølgelig jo mere, jo nærmere den paagjældende Landsdel staar England. Endvidere hævdede han, at alene Hensynet til Englands Forsyning med Levnedsmidler under en Krig er af saa stor Vigtighed, at der af den Grund kan og bør bringes Ofre for at fremme det irske Landbrug.

Mr. Wyndham fortsatte saaledes: 40 Love have forsøgt at løse det irske Landspørgsmaal. De falde i to Grupper: a) Love, som omhandle Forholdet imellem Godsejer og Forpagter (navnlig Lov af 1881, som giver Forpagterne Ret til én Gang hver 15 Aar at faa Afgiften fastsat af en Kommission) og b) Love, som begunstige Salg af Jorden til Forpagtere med Støtte af Staten; i Henhold til disse Love have 70,000 Forpagtere kjøbt deres Jord, og Staten har ikke tabt en Øre derved, idet den faar 1ste Prioritet i Jorden og Selvejerne gjøre sig de yderste Anstrængelser for at forbedre Jorden og betale Renter og Afdrag. Medens den offentlige Mening holder med den Forpagter, som ikke betaler sin Afgift, fordømmer den Selvejeren, som ikke betaler sine Renter. Hvad man ogsaa maa erindre er, at den nuværende Landkommission medfører en Udgift af $2^1/_2$ Million Kr. aarlig, og Politiet, som væsentlig holdes paa Grund af de urolige agrariske Forhold, koster 25 Millioner Kroner om Aaret. Hvis der findes en tilfredsstillende Løsning paa Landspørgsmaalet, ville disse Udgifter for en væsentlig Del spares.

Alle ere enige om, at det er ønskeligt, at omforme de irske Landmænd fra Forpagtere til Selvejere, hvorfor det har sin Interesse at undersøge Sagens Omfang. Det er ikke ganske let at udfinde, hvor mange Penge det her drejer sig om. Imidlertid findes der Beretninger fra 490,000 Jordbrug, hvoraf 56 pCt. ere taxerede til under

180 Kroners Aarsafgift og 65 pCt. til under 270 Kroners Aarsafgift. Tager man alle fornødne Hensyn, kommer man til en Aarsafgift af 72 Mill. Kroner for de Ejendomme, som foreslaas solgte til Forpagterne.

Ved Konstruktionen af Loven maa der tages Hensyn til de højst ejendommelige Forhold mange Steder i Irland; navnlig er det en Ting, som ikke maa overses, nemlig, at Jorden ofte er solgt fra den Ene til den Anden, saaledes at der til 3 eller 4 oprindelige Ejere ydes en Slags Arvefæsteafgift foruden den egentlige Forpagtningsafgift. Den egentlige Godsejer har Forpligtelse til at svare disse Arvefæsteafgifter og han kan ikke sælge uden at kjøbe sig fri for dem, og skal han gjøre det, er han i mange Tilfælde ruineret. Ofte er den egentlige Godsejer fuldstændig ruineret, i enkelte Tilfælde holdes han endog paa Fattiggaarden og Forpagterne leve under de elendigste Forhold, værre end de Vildes i Sydafrika. Det er Ejeren af Arvefæsteafgiften, som tager Pengene. Det er disse Forhold, den nye Lov beskjæftiger sig med, og det er paa Grund af den store Forskjel mellem de enkelte Grevskaber i Irland, at det er saa vanskeligt at lovgive paa dette Omraade.

Loven omfatter omtrent $^5/_6$ af Irlands Jord; den tillader en Godsejer at lave Overenskomst med Forpagterne om Kjøb, dog med visse Begrændsninger og saaledes, at Overenskomsten skal godkjendes af Regjeringen. Loven omfatter ikke al Jord i Irland, idet det tillades Godsejeren at beholde en Del af sin Ejendom, nemlig den som hører til Godsets Hovedejendom og ikke er forpagtet bort (navnlig Skove, Parker og lign.). Kjøbesummen fastsættes til 25 Gange Forpagtningsafgiften med et vist Fradrag. Dette Fradrag sættes til 20 pCt. for Ejendomme, hvor Afgiften for anden Gang er fastsat ved Taxation og til 40 pCt. for Ejendomme, hvor Afgiften kun er fastsat én Gang.

Der er imidlertid to Farer ved saaledes at skabe en selvejende Bondestand, nemlig dels at Ejendommene kunne udstykkes mere end ønskeligt, dels at de kunne

forgjældes ved sekundære Prioriteter, hvorved det bliver Pengeudlaanerne, som profitere. Loven forbyder derfor Udstykning og Prioritering, saa længe den af Staten givne 1ste Prioritet ikke er tilbagebetalt, hvilket med en Ydelse af 4 pCt. vilde tage $68^1/_2$ Aar. Imidlertid foreslaas det, for at bevare et Baand paa Ejendommen med Hensyn til Udstykning og Prioritering, at en Del af Kjøbesummen skal blive staaende som en fast Prioritet, som ikke kan udbetales.

Loven bemyndiger Landkommissionen til at kjøbe Godser og sælge dem til Forpagterne, naar $^3/_4$ af disse ønske det. Viser det sig, at Forpagterne finde den betalte Pris for høj, vedblive de at være Forpagtere med alle deres nuværende Rettigheder, indtil Flertallet har kjøbt. Naar dette Tidspunkt indtræder, miste de tilbageværende deres Ret til Fastsættelse af Forpagtningsafgift i Henhold til Lov af 1881. Den Del af Godserne, som ikke er forpagtet bort, kan efter Loven lægges til de Forpagtergaarde, som svare en aarlig Afgift af under 90 Kroner og have under 7 Tdr. Land, eller den kan sælges til Sønner af Smaaforpagtere paa Godset eller fra Omegnen. Dog er Størrelsen af de nye Ejendomme begrændset ved den Bestemmelse, at Staten ikke i en saadan vil udlaane mere end 9000 Kroner.

Som omtalt kjøber Staten Ejendommene og sælger dem igjen paa mange Aars Afbetaling. De hertil fornødne Penge tilvejebringes ved et statsgaranteret $2^3/_4$ pCt.s Laan, som ikke kan opsiges i de første 30 Aar. Men desuden yder Staten et aarligt Tilskud i 12 Aar af c. 7 Millioner Kroner. Den Sum, der bliver at udbetale fra Statens Side, anslaas til 2000 Mill. Kroner. Mere end 90 Millioner Kroner maa ikke anvendes aarlig i de første 3 Aar, hvorefter det er Hensigten at fremme Indkjøbet af Jord, saa den hele Lov er gjennemført paa 15 Aar. Det skal dog bemærkes, at der paa flere Maader gjennemføres Besparelser i Irlands Udgifter, saaledes at den britiske Statskasse i Virkeligheden ikke faar nogen forøget Udgift til Irland. Selvfølgelig har det sin Betænkelig-

hed for England at garantere et saa stort Laan, for hvilket der dog er Enighed om, at der er fortrinlig Sikkerhed.

— Det synes saaledes, at et Spørgsmaal, som har været Skyld i Aarhundreders Uenighed og Had nu bliver løst og at dermed Irlands Landbrug kommer ind i en Udviklingsperiode, som man fra dansk Side har al Grund til at følge med Opmærksomhed.

Det har en Del Betydning, for Forstaaelsen af hvilke Opgaver, der paahviler Administrationen, at omtale, hvorledes der arbejdes for at forbedre Tilstanden i den fattige vestlige Del af Irland. Ved en Lov bestemtes det, at Egne, hvor mere end 20 pCt. af Befolkningens skattepligtige Ejendom udgjør en Sum af under 30 shillings pr. Hoved om Aaret, skulde administreres paa en særlig Maade, med den Hensigt at afhjælpe den værste Fattigdom. Ialt er $3^1/_2$ Mill. Acres under saadan Styrelse; Befolkningen i disse Distrikter udgjør c. $^1/_2$ Million med en beregnet Formue af under 20 sh. pr. Hoved. Grunden til Fattigdommen er, at Jorden er for ringe til at ernære Befolkningen.

Administrationen bestaar af 7 faste Medlemmer og 3 midlertidige; af disse 3 er den ene Ministeren for Irland og den anden en Landkommissær; den tredie udnævnes af Ministeriet og skifter med dette. Den Sum, som haves til Raadighed, er c. 1 Mill. Kroner, hvoraf langt den største Del hidrører fra Kirkefond.

Departementet skal arbejde hen imod en Forøgelse af Ejendommenes Størrelse, Forbedring af Besætningerne og af Jordens Kultur; endvidere skal det søge andre Industrier fremhjulpne, saasom Fiskeri, Vævning, Spinding o. s. v.

For at forstaa den Opgave, der forelaa, er det nødvendigt at se, hvorledes Forholdene var. Den største Del af Befolkningen havde ikke mere end 2—3 Tdr. Land. Forpagtningsafgiften varierede meget stærkt fra nogle faa Shillings til flere Pund Sterling. Forpagterne havde ofte Ret til at skjære Tørv til eget Brug og til nogen Fælles-

græsning. Jorden brugtes til Kartofler og Havre og var meget slet behandlet. Der var intet Sædskifte, ringe Forsyning med Gjødning og Kreaturholdet var elendigt. Befolkningen maatte leve af tilfældige Foræringer og skaffede sig en Smule Indtægt ved Vævning, Strikning og Syning. Nogle fandt lidt Indtægt ved Søfiskeri, medens andre levede af, hvad de ved nogle Maaneders Fraværelse kunde tjene i England og Skotland som Landarbejdere. I »gode Aar« var Befolkningen lige netop i Stand til at spise sig mæt, medens den i daarlige Aar var paa Grændsen af Hungersnød. De fattigste Familier havde c. 300 Kr. om Aaret at leve af — til Klæder kunde de kun anvende 9 Kr. om Aaret. Kjød var der ikke Tale om, de maatte være Vegetarianere og Afholdsmænd — kun Tobakken var uundværlig.

Departementet tog først fat paa at ordne sig med Jordejerne om at kjøbe Jorden for Obligationer, garanterede af Regjeringen. Jorden blev da reguleret i Ejendomme og disse solgt til Forpagterne. Hvor der er Mulighed derfor — efterhaanden som der bliver Jord ledig — forøges de allerede solgte Ejendommes Størrelse. Det er dog ofte vanskeligt at faa en Forpagter til at opgive sin Jord, hvorfor der bygges ham en helt ny Ejendom paa Fællesjorden, saaledes at hans hidtidlige Ejendom kan lægges til andre, som ere for smaa for en Familie at leve paa.

Paa mange Steder har der tidtigere fundet en saadan Udstykning Sted, at en Ejendom har sin Jord liggende i Smaaklatter paa mange Steder. For at sikre en Mand, at han som Selvejer faar i det mindste ligesaa meget, som han havde som Forpagter, maa der tages Hensyn til Græsnings- og Tørverettigheder, og stundom glipper et i og for sig godt Arrangement af Mangel paa Forstaaelse og paa Grund af Uvilje. Forpagterne ere dog nu fortrolige med, at hvad der sker er til deres egen Fordel, og de gjøre nu kun sjældent Modstand imod den foreslaaede Ordning. Departementet har særlig gode Resultater at opvise af sin Virksomhed i de Dele af Landet,

som ligge i længere Afstand fra Kysten, altsaa paa Steder, hvor der er meget ringe Adgang til Extrafortjeneste.

Et godt Exempel paa Fremgangsmaaden frembyder Øen Clare. Den er c. 4000 Acres og kjøbtes for 5000 Pund Sterling. De Afgifter, som paahvilede Brugerne var c. 1000 Pund Sterling. En Femtedel af Arealet henlaa som Fælled og Resten opdoges af 97 Jordbrug. Da Øen kjøbtes af Departementet, var den meget udpint, og der var ingen ordentlige Kort over de enkelte Jordbrug, saaledes at Ingen vidste, hvor hans Rettigheder begyndte og endte. Det eneste, man vidste, var, at man havde bestemte Græsningsrettigheder. Der var ingen Hegn, og Ejendommene vare ved Udstykning blevne meningsløse smaa. 2 Aars Afgift var ikke betalt.

Regjeringen tog først fat paa at bygge en Stenmur tvers over Øen for at holde Kvæget fra det dyrkede Land. Der blev bygget Skure til Kvæget, Ejendommenes Størrelse er forøget, og der er bygget en betydelig Strækning nye Hegn. Ved disse Foretagender er der kommet Penge ud blandt Beboerne, saa Afgifterne ere blevne betalte. Det er meget opmuntrende, at Regjeringens Forpagtere nu i flere Aar have betalt deres Afgifter punktlig.

Kommissionen har kjøbt betydelige Ejendomme op, som vare splittede i ganske smaa Jordbrug, mest beliggende paa daarlig Jord, som var yderst forfalden. Imidlertid volder denne Flytning af Jordbrugerne selvfølgelig store Besværligheder, dels ville de ikke flytte, og selv om de indvillige, mangle de Driftskapital til at indrette sig. Der er derfor stillet Midler til Raadighed for Forskudsforeninger; disse trives godt og have ikke givet Tab. Laanene ydes væsentlig til de fattigste. Disse Mennesker maa, for at tjene tilstrækkeligt til deres fattige Liv, drage bort — væsentlig til England — som Saisonarbejdere. Ejendommene kunde godt forrente et betydeligt Indskud af Arbejde, men Brugerne mangle Kapital, saa de kunne ikke afvente Resultatet af Forbedringerne. Administrationen holder Konsulenter, som give gratis Vejledning i Jord-

brug. Disse Konsulenter tilse et stort Antal Mønsterbrug og flere Hundrede Forevisningsmarker.

Der er fordelt Hingste og Tyre i disse Distrikter og Fjerkræavlen ophjælpes ligeledes, navnlig ved Uddeling af gode Rugeæg.

Biavl, Fiskeri og Hjemmeindustrierne ophjælpes ogsaa, men selvfølgelig gaa Fremskridtene kun langsomt.

Vi skulle nu gaa over til at omtale den nuværende Administration i irsk Landbrug, altsaa det irske Landbrugsministerium.

Dettes Oprettelse blev hilst med Glæde fra alle Sider, navnlig fordi det var et fra Irland udgaaet Forslag, som godkjendtes af England, og tillige grundet paa, at der blev givet Regjeringen meget frie Hænder.

Ministeren for Irland er den øverste (Præsident). Vicepræsidenten (Sir Horace Plunkett) er den egentlige Leder, og der findes endvidere en Sekretair (Departementschef) og 2 Undersekretairer (Kontorchefer), én for Landbrug og én for teknisk Undervisning.

Vicepræsidenten er Repræsentant i Regjeringen for det irske Landbrugsministerium.

I Forbindelse med dette arbejder et Landbrugsraad. Under Landbrugsministeriet henlagdes Veterinairvæsenet og Fiskeriinspektionen, ligesom Administrationen af Bevillingerne til Kunst og Videnskab samt den tekniske Undervisning samledes her. Selvfølgelig lagdes de to Landbrugsskoler (ved Dublin og Cork) ind under Ministeriet.

Ministeriet har meget frie Hænder til at ophjælpe, støtte og udvikle alle Landbrugets Grene: Havebrug, Skovbrug, Hjemmeindustri, Salt- og Ferskvandsfiskeri og teknisk Uddannelse i alle Retninger.

Bevillingerne gives af Parlamentet paa de aarlige Finanslove.

Alene derved, at Administrationen, som tidligere var lagt under mange Administrationer, samledes under Et, var et stort Fremskridt naaet. Der var en Vanskelighed

ved Fastsættelsen af Arbejdsmethoden, idet man havde den blandede Opgave at udføre, baade hvad der naturligt paahvilede Regjeringen og hvad der kan hjælpe Befolkningen til, at en ny Aand indpodes i Nationens industrielle Liv.

Det var derfor ganske nødvendigt, at Ministeriet kom i nær Berøring med Folket og samarbejdede med dette. Af den Grund oprettedes Landbrugsraadet.

Dette bestaar af 2 Medlemmer, udnævnte af hvert Amtsraad (County Council), ialt 68 Personer.

Ministeriet udnævner 34 med samme geografiske Fordeling. Ministeren for Irland og Landbrugsministeren ere selvskrevne Medlemmer, saaledes at Raadet bestaar af 104 Medlemmer. Valgene gjælde for 3 Aar.

Det sammenkaldes mindst én Gang aarlig til Behandling af Sager af offentlig Interesse og staaende i Forbindelse med Ministeriets Virkeomraade.

Raadet deler sig i 2 Underudvalg, et for Landbrug og et for teknisk Undervisning, som vælges for 3 Aar. Landbrugsudvalget har 1,800,000 Kroner til Raadighed og bestaar af 12 Medlemmer, hvoraf 4 vælges af Ministeriet. Det tekniske Undervisningsudvalg bestaar af 21 Medlemmer.

Disse Udvalg skulle udtale sig om de Sager, som forelægges det af Ministeriet, og Penge kan ikke komme til Anvendelse uden deres Medvirkning. Det vil heraf fremgaa, at Maskineriet ikke kan arbejde, medmindre der er den rigtige Aand baade i Raadet og i Ministeriet.

Hidtil har Samarbejdet været meget tilfredsstillende.

For at Anstrængelserne skulle frugte, er det en uomgjængelig Betingelse, at der findes Landboforeninger og andre Sammenslutninger, som Regjering og Landbrugsraad kan arbejde sammen med. Og i den Retning er der i Irland gjort Fremskridt, som endog beundres af England.

Det er efter godt 3 Aars Virksomhed for tidligt at dømme Fremtiden efter de af det irske Landbrugsministerium opnaaede Resultater. Man maa indskrænke sig

til at dømme efter den Aand, som har hersket ved Landbrugsraadets Møder og den Maade, paa hvilken Befolkningen har mødt denne nye Administration. Det kan herom udtales, at Arbejdet er gaaet let og behageligt, og at de utallige Henvendelser tilfulde have vist, at Befolkningen ikke alene møder Ministeriet og Raadet med Tillid, men at Opgaven er blevet forstaaet — med andre Ord: Tiden har været moden til det foretagne Skridt. Der er gjort et stort Arbejde, og Ønskerne om at optage nye Grene og betræde nye Veje ere mangfoldige.

Det er gaaet op for Landboforeningerne, at oplysende Foredrag og praktisk Vejledning har en virkelig Værdi; i Begyndelsen foretrak man mere reelle Udslag af Statens Hjælp, f. Ex. i Form af Avlsdyr, Redskaber o. s. v. Hvad der tiltrænges i det irske Landbrug er mere end noget andet Udbredelse af tekniske Kundskaber, men dette møder en betydelig Hindring i Vanskeligheden ved at kombinere det med Landets almindelige Undervisning. Under de nuværende Forhold er det ej heller nogen let Sag at overbevise Forældrene om Fordelen for Børnene ved en udvidet, paa praktiske Opgaver baseret Undervisning. Man har derfor maattet gjøre Begyndelsen med en Landbrugsundervisning, som omfatter Landbrugets Hovedgrene. Man maatte til dette Formaal finde Lærere og da det ikke var tilraadeligt at faa dem i stort Tal fra England, var der ingen anden Udvej, end at bibringe Folkeskolelærerne Kjendskab til Landbrugsundervisning, hvilket er opnaaet i Feriekursus. 500 Lærere have besøgt Landbrugskursus, og 400 Lærere have besøgt tekniske Kursus.

Endvidere er der oprettet en højere Skole for Lærere, hvorfra der allerede er udgaaet et Hold.

Det vanskeligste var at skaffe særlige Landbrugslærere. De uddannes nu paa Instituttet Glasnevin ved Dublin, udvælges blandt Bøndernes Sønner og anvendes for en stor Del som Vinterlærere i Landbrug og fungerer da om Sommeren som Konsulenter.

Ogsaa i Husholdningsøkonomi gives der Undervisning

med Motto: »Uden Økonomi kan ingen blive rig, og Økonomi gjør kun faa fattige«. Som Lærere anvendes her Kvinder, som ogsaa bruges som Konsulenter i Hønseavl, Mejeribrug, Biavl o. s. v. De uddannes paa to særlige Skoler. Der er allerede uddannet 150 saadanne Lærerinder. Opgaven er navnlig, at forbedre Familiernes økonomiske Status ved at lære dem at bruge Pengene paa en fornuftig Maade og at anvende deres Fritid fordelagtigt samt forøge Interessen for Hjemmet og dets Forbedring.

Man maatte finde en Løsning, som ikke koster for mange Penge, og ved hvilken det ikke tager for lang Tid at frembringe Resultater. Og det er naaet uden Opførelse af monumentale Opdragelses- og Undervisningsanstalter.

Med Stolthed kan Sir Horace Plunkett pege paa, at der allerede findes henved 200 Laboratorier rundt i Irland, 50 Værksteder for Undervisning i Haandværk og at 400 Skoler have optaget teknisk Undervisning, som gives til 36000 Elever. Det er meget opmuntrende for Lederne af denne store Plans Gjennemførelse, at de lokale raadgivende Komiteer i høj Grad ere interesserede og med stor Iver samarbejde paa Opgaven, og at de nu klart indse, at Spredning af nyttige Kundskaber er den bedste Gave, der kan ydes.

Selvfølgelig arbejder Ministeriet ogsaa paa Forbedring af Husdyrbruget, økonomisk Anvendelse af kunstig Gjødning, Dyrkning af tidlige Kartofler, Dyrkning af Handelsplanter o. s. v. og gjør her i vid Udstrækning Brug af demonstrative Hjælpemidler. Ogsaa Dødelighed blandt unge Husdyr har man taget kraftige Forholdsregler imod.

Ministeriet har sendt praktiske Landmænd og Lærere til Udlandet, Landbrugseleverne har gjort en Fællesrejse til Kontinentet og paa Udstillingen i Cork demonstreredes paa en meget anskuelig Maade ikke alene, hvad der er udrettet i Irland, men ogsaa de Maal, som Landet burde sætte sig i Retning af Landbrug og Industri.

Man vil sikkert, af hvad her er fremført, have faaet Indtrykket af, at der i Irland er ved at ske en stor Forandring fra Fortiden, ja en Forandring, som er udsprunget fra Landet selv, og at Udviklingen derfor for os har Krav paa stor Interesse. Om kortere eller længere Tid vil Irlands Landbrug være undergaaet en saa stor Udvikling, at man ikke længere kan omtale det med samme Mangel paa Respekt som hidtil. Man maa anerkjende det som et civiliseret Landbrugs Hjemsted.

Vi ved allerede, at Irland producerer glimrende Heste, fortrinligt Kjødkvæg og gode Svin, og det vil nu i disse Retninger gaa frem med store Skridt. Det vil vide at drage Fordelene af en nær Beliggenhed til det engelske Marked. Nogen Fare for en stor Forøgelse af dets Smørproduktion er der næppe, thi det er en bedre Forretning og ligger naturligere for Irland at tilvirke Kjød end Smør. Æggeproduktionen er i stærk Stigning og kan blive følelig for os.

Man maa ikke være blind for, at en saadan Forvandling gaar langsomt. Grundstenen er vel lagt, men allerede nu er der Tegn, der tyde paa, at den store Landboreforms Gjennemførelse giver ikke ringe Vanskelighed. Den irske Nations Udvikling vil dog ikke herved standses, maaske forsinkes, og mange af os vil opleve at se det irske Landbrugs Frembringelser udgjøre en meget væsentlig Del af Englands Forsyning og saaledes gjøre de forenede Kongeriger mindre afhængige af Udlandets Tilførsler.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Sekretær Hertel: Af engelske Landbrugsblade faar man det Indtryk, at man i Irland vil gjøre alt muligt for at ophjælpe det irske Landbrug. I forskjellige Afhandlinger havde Taleren navnlig set fremhævet, at det var ønskeligt at faa Taxterne for Jernbanefragterne nedsatte, og herpaa synes man

nu at ville gjøre et alvorligt Forsøg; Taxterne ere nu, som bemærket af den ærede Foredragsholder, meget høje, hvad der jo er en væsentlig Hindring for Landbrugets Udvikling. Men Sagen er, at Jernbaneselskaberne ere private og ville ikke nedsætte Taxterne. Taleren havde set anført, at det fornemmelig er engelske Kapitalister, der eje Jernbanerne, og disse have ogsaa anbragt Penge i udenlandske Landbrug, f. Ex. i Argentina, Nord-Amerika, Kanada og mange andre Steder og ere som Følge deraf interesserede i, at Irland ikke kan konkurrere med disse fremmede Landbrug paa det engelske Marked. Ved en Beregning vil man finde, at det er dyrere at bringe Landbrugsprodukter fra Egne, der ligge nogle Mil fra Dublin til denne By, end det er at bringe Varer fra Danmark til det engelske Marked. Man har nu villet søge at bryde med Jernbaneselskaberne ved at benytte Automobiler, og Taleren vilde spørge den ærede Foredragsholder, om der er truffet nogen Foranstaltning i den Retning.

Den ærede Foredragsholder udtalte, at Dannelsen af Andelsselskaber havde gjort en Del Nytte, navnlig i de katolske Dele af Irland, og det synes jo ogsaa, at denne Bevægelse har ret god Vind i Sejlene, idet man i de senere Aar har set store Resultater deraf. Hvis det virkelig skulde blive Tilfældet, at Andelsbevægelsen i Irland skulde bidrage til at give det irske Landbrug en mægtig Støtte fremad, mon man da ikke vil faa det at føle herhjemme i en betænkelig Grad? Den ærede Foredragsholder nævnte Konkurrence med Flæsk, men der er ogsaa Æg, som Irland i de senere Aar og i stedse stigende Mængde har udført til England, og det Æg, der ere bedre end de danske. Kan der ikke ogsaa ventes en Konkurrence med Smør, eftersom nogle Egne i Irland jo skulle egne sig for Frembringelsen af Verdens fineste Smør? Taleren mente, at Tilvæxten i Andelsmejeriernes Tal i Irland vilde være en Fare for den danske Export af Smør til England.

Præsidenten (Kammerherre Sehested) vilde spørge, om Jordkøbsloven var en Tvangslov eller blot en Foranstaltning, hvorved man søgte at fremme Salg ved Tilskud fra Staten.

Regjeringskonsulent Schou. Den omspurgte Lov er ikke nogen Tvangslov, men naar Flertallet af Forpagtere paa en Ejendom ønske det, kunne de fremtvinge Salg, og Jorden betales da 25 Gange Afgiftens Værdi.

Grunden til de høje Fragttaxter paa Jernbanerne maa navnlig tilskrives, at der er saa lidt at kjøre med. Man benytter Kanalvejene til Godstransport, hvorved man dog noget holder Jernbanetaxten i Tømme.

Hvad den af Sekretær Hertel omtalte Konkurrence angaar, da kan der ganske vist være Mulighed for, at Danmark kan komme til at konkurrere med Irland hvad Æg angaar, derimod stiller Forholdet sig anderledes hvad Smør angaar, og Grunden hertil er, at Irlænderne ikke have noget at give Køerne om Vinteren; de have ingen Halm og kun meget lidt Hø. Og ikke mindst Betydning har det, at det er en bedre Forretning at udføre Kjødkvæg til England end at lave Smør.

Præsidenten (Kammerherre Sehested) vilde rette en Tak til den ærede Foredragsholder for det interessante Bidrag, han har givet til Belysning af de ejendommelige Forhold, der herske i Irland. At der ikke for Danmark, som den ærede Foredragsholder bemærkede, skulde være nogen Fare for Konkurrence fra Irland, kan kun gjælde for den nærmeste Fremtid; thi hvis de Bestræbelser, der udfoldes i Irland, fremdeles føres frem med samme Kraft som hidtil, vil Irland vistnok kunne blive en ret farlig Konkurrent for Danmark paa Smørrets Omraade. Taleren vilde slutte som han begyndte med en Tak til den ærede Foredragsholder og antage, at Forsamlingen vilde slutte sig hertil. (Samtlige Tilstedeværende rejste sig.)

Husdyrbruget i 1904

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

Skønt Mængden af udførte danske Husdyravlsprodukter paa alle de vigtigste Omraader var usædvanlig stor i 1903, har der dog i 1904 været en fortsat Opgang paa adskillige af de store Vareposter, saaledes paa Flæsk, Smør, Hornkvæg, Kød og Fedt. Hvis denne Opgang i Udførselsmængderne var bleven fulgt af en Opgang i Priserne, vilde Aaret 1904 have været fortrinligt. Men dette var jo ingenlunde Tilfældet, tvertimod! Priserne vare vigende og tildels lave; særlig gjaldt dette for Flæskets Vedkommende. Herved blev Forskellen mellem Salgsprisen og Tilvirkningsprisen kun ringe, med andre Ord: Renindtægten formindskedes i betydelig Grad. Kommer hertil, at Sommeren 1904 frembød meget tarvelige Ernæringsforhold, vil det være indlysende, at Aaret 1904 stod betydeligt tilbage for sin Forgænger i Retning af at byde saadanne Vilkaar, der betinger en lønnende Omsætning indenfor de forskellige Grene af Husdyrbruget.

Den gennemgaaende store Roehøst i 1903 i Forbindelse med en stor og god Afgrøde af Agerhø dannede et solidt Grundlag for Vinterfodringen i 1903—1904; denne gennemførtes ogsaa uden nogen Vanskelighed. Derimod var det sikkert en ret almindelig Erfaring, at Halmen — i Henhold til den vaade og ugunstige Høst i 1903, paa Grund af meget udvadsket og delvis meget daarlig bjerget

— lod meget tilbage at ønske i Foderværdi og Drøjhed. Muligt dette Forhold kan sættes i en vis Forbindelse med den Kendsgerning, at Mælken i mange Kvæghold — og vel gennemgaaende i sin Helhed — var tyndere end sædvanligt.

Vedrørende Forbruget af Kraftfoder i Kvægbesætningerne i Vinteren 1903—04, da har dette næppe været saa stort som Aaret i Forvejen, grundet i de rigelige Roebeholdninger, der gennemgaaende vare til Disposition. Efterhaanden som Roedyrkningen tiltager, komme Roerne selvfølgelig til at indtage en stor Plads — og med fuld Føje — i Køernes og i Kvægets Vinterfoder — og der spares da paa Kraftfoderet. Se vi hen til Overskudsindførselen af Handelsfoderstoffer, da er den ikke — for 1904 — væsentlig forskellig fra, hvad den var i 1903, saaledes som nedenstaaende Oversigt udviser. For de sidste 5 Aar har Forholdet været følgende:

Overskudsindførsel af:

	Oliekager	Klid	Ialt
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
I 1900	388.4	98.7	487.1
- 1901	457.2	81.0	538.2
- 1902	560.0	173.5	733.5
- 1903	687.1	89.4	776.5
- 1904	679.8	91.9	771.7

Af uformalet Korn var Overskudsindførselen i Millioner Pund:

1900	1901	1902	1903	1904
1085.5	1031.2	1179.9	1007.7	1281.4
		Heraf var Majs:		
827.2	592.3	630.6	420.1	458.8

Vi se af ovenstaaende Tal, at Overskudsindførselen af Handelsfoderstoffer i alt væsentligt er den

samme som i 1903, baade med Hensyn til den samlede Mængde af Oliekager og Klid og til Forholdet mellem disse to Grupper indbyrdes. — For første Gang i en længere Aarrække er der ingen Fremgang i den samlede Overskudsindførsel af Handelsfoderstoffer, der er endogsaa en lille Tilbagegang (ca. 5 Mill. Pd.). — Dette er, sammenholdt med de foran givne Oplysninger om Vinterfodringen, ikke saa overraskende, og viser tillige hen til det Forhold, som berørtes i min Artikel i Fjor, at Fodringen gennemgaaende nu er ret konstant med Hensyn til Foderets Størrelse, og at Kraftfoderforbruget ikke varierer ret meget indenfor de enkelte Besætninger, uden for saa vidt Avlen af Roer og Græs varierer betydeligt.

Af Glutenfoder, der er indbefattet i Tallene for Klid, er der indgaaet 4 Mill. Pd. til Forbrug i 1904 imod 2.6 Mill. Pd. i 1903.

Overskudsindførselen af uformalet Korn er atter tiltaget — og ret betydeligt — nemlig med 174 Mill. Pd.; heraf gaa 38 Mill. Pd. paa Majs, men Hovedparten paa Byg. Af de ialt her til Landet i 1904 indførte 309.5 Mill. Pd. Byg ere de $^4/_5$, el. 243 Mill. Pd., tilførte fra Rusland og 62 Mill. Pd. fra Tyskland, hovedsagentlig over Hamburg. — Den stærkt tiltagende Flæskeproduktion i 1904 har for en væsentlig Del været Aarsagen til denne Merindførsel af Foderbyg og Majs.

Ligesom i de foregaaende Aar skal jeg, som Eksempel paa Brugen af de forskellige Slags Kraftfoder og paa Udviklingsgangen i saa Henseende, anføre en Del Fakta fra Vejen og Omegns Kontrolforening for de sidste 7 Aar.

I Regnskabsaaret $^1/_5$ 1903—$^{30}/_4$ 1904 er der til Malkekøerne anvendt ialt 661,360 Pd. Kraftfoder eller 1414 Pd. pr. Ko. (I 1902—03 = 1413, 1901—02 = 1635, 1900—01 1447 og Aaret forud 1476 Pd.)

I 1903—04 have Oliekagerne udgjort over de $^4/_5$ af alt det forbrugte Kraftfoder; for 7 Aar siden udgjorde Oliekagerne kun godt og vel Halvparten. Forbruget af Klid, Majs og Maltspirer er aftaget med Halvdelen,

hvorimod der er anvendt en Del mere hjemmeavlet Korn end Aaret i Forvejen, vel tildels en Følge af en mindre god Salgsvare efter den vanskelige Høst.

	1903—1904		1902—1903	1901—1902	1900—1901	1899—1900	1898—1899	1897—1898
	Pd.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Oliekager	538,932	81.5	77.6	73.4	67.8	64.6	59.7	55.4
Klid	32,367	4.9	9.1	9.1	6.7	8.9	13.5	15.5
Korn	74,613	11.3	8.4	7.1	12.7	12.6	15.7	10.3
Melasse, Majs, Maltspirer	15,448	2.3	4.9	10.4	12.8	13.9	11.1	18.8
Ialt...	661,360	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Brugen af de forskellige Slags Oliekager har været følgende:

	1903—1904		1902-1903	1901-1902	1900-1901	1899-1900	1898-1899	1897-1898
	Pd.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt	pCt.
Bomuldsfrøkager....	184,771	34.4	38.4	42.0	37.3	49.8	57.00	47.0
Solsikkekager.....	236,090	43.8	40.4	42.9	57.8	45.3	36.10	48.8
Hampefrøkager	75,783	14.0	9.9	8.9	2.3	4.1	3.60	2.9
Jordnød-, Raps-, Palme- og Hørfrøkager	42,288	7.8	11.3	6.2	2.6	0.8	3.30	1.3
Ialt...	538,932	100.0	100.0	100 0	100.0	100.0	100.0	100.0

Forbruget af Bomuldsfrø- og Solsikkekager er fremdeles meget stort — indbyrdes anvendt i omvendt Forhold imod som i 1903, i Henhold til Priserne — og Forbruget af Hampefrøkager er stadigt stigende, saa dette udgør nu omkring ved $^1/_7$ af ialt forbrugte Oliekager, hvorimod der er brugt noget mindre af Raps-, Palme-, Hørfrø- og Jordnødkager. Af den sidste ud-

gør Forbruget dog omtrent 24,000 Pd. af de ovennævnte 42,000 Pd. eller $^4/_7$.

Solsikkekager vare ret billige i Aarets første Halvdel, senere steg Prisen. Aarets Gennemsnitspris var dog lavere end i 1903, og der er brugt mange, overvejende Sortehavskager (sydrussiske), der desværre i samme Ladning viste sig højst uensartede, baade i ydre og indre Beskaffenhed. Af en og samme Ladning udsondrede Prof. Stein 9 forskellige Sorter, der viste en Afvigelse mellem de bedste og de daarligste, der repræsenterede en Forskel efter almindelig Salgspris af ca. 1 Krone pr. 100 Pd. Dette viser atter stærkt hen til Nødvendigheden af at tage mange Prøver til Analyse og udtage disse med Omhu, hvis man ikke vil risikere at komme mindre godt afsted.

Bomuldsfrøkager, hvis Gennemsnitspris har været lidt højere end i 1903, er der brugt mindre af. Kvaliteten har været som forrige Aar; Størsteparten have været haarde og tildels mørke, og kun faa have haft den smukke, lyse Farve.

Bomuldsfrømel anvendes endnu kun i mindre Udstrækning. De indsendte Prøver til Analyse have været af en fuldt tilfredsstillende Beskaffenhed, men der er kun indsendt 10 Prøver til Steins Laboratorium. Bomuldsfrømelet købes nok saa billigt som Kager af tilsvarende Godhed, og Varen er mere ensartet. Prof. Stein anbefaler af den Grund Bomuldsfrømelet til større Anvendelse end den nuværende.

Forskellige Steder er indtraadt Sygdomstilfælde af alvorlig Natur hos Malkekøer efter Fodring med Raps- og Jordnødkager. Det viste sig ved nærmere Undersøgelse, at den skadelige Indflydelse af Nydelsen af nævnte Kager hidrørte fra en Indblanding i Kagen af Ricinusfrø, men denne Indblanding fandtes kun i faa Sække fra et og samme store Parti. — Ogsaa i Hampefrøkager kan der forekomme Indblanding af Ricinusfrø. Af Hampefrøkager er der anvendt en betydelig Del i 1904, ligesom ogsaa Brugen af »Glutenfoder« er i Stigning, trods dets

temmelig høje Pris. Jordnødkager blive ogsaa benyttede i stigende Grad. Af Hørfrøkager, der den største Del af Aaret have været forholdsvis billige, er der i adskillige Kvæghold ogsaa anvendt en Del til Malkekøerne. — Den dalende Smørpris i Forbindelse med nærmest højere Foderstofpriser har selvfølgelig ikke bidraget til billig Smørproduktion i det forløbne Aar. Ogsaa Hvedeklid have været dyre i 1904, Majs derimod billigere end i 1903, særlig først paa Aaret.

Med Mælkeudbyttet i Vinteren 1903—1904 var man gennemgaaende jævnt godt tilfreds, hvorimod det almindeligt forlød, at Mælken var forholdsvis fattig paa Fedtstof.

Hvad Mælkeudbyttet i Sommeren 1904 derimod angik, da var dette i sin Helhed i høj Grad uheldig paavirket af den tarvelige Græsning, der atter var en Følge af den lange Tørke. Naar Smørproduktionen alligevel holdt sig Landet over paa et efter Forholdene højst respektabelt Standpunkt, da skyldtes dette, dels at der ydedes Kvæget et betydeligt Tilskud til Græsset i Form af Kraftfoder og andet Foder, dels det overvejende gode Vejr, god i den Forstand, at det var tørt med jævn Temperatur og megen Solskin, et Moment af Betydning for Køernes Velvære og dermed for deres Ydelse. Derfor blev Mælkeudbyttet større, end man havde ventet det efter den Plantevækst, som Sommeren bød paa.

Hvad Vejrforholdene iøvrigt angaar, da vare disse i 1904 jævne i den Forstand, at Temperaturen til de forskellige Tider kun fjærnede sig i ringe Grad fra Normalen i vedkommende Tidsrum. Vinteren var mild, April Maaned var 1 Grad for varm, og i Dagene fra 16.—21. April var Temperaturen 3—4 Grader over Normalen og kunde næsten betegnes som sommerlig. Det var saaledes 15 Gr. i Skyggen den 16. April. Paa dette Tidspunkt saas enkelte Steder i Midt- og Vestjylland Køer paa Græs. I den sidste Uge af April var det ret almindeligt at se Ungkvæg og Plage paa Græs, og paa adskillige Ejendomme tillige Malkekøerne. Det var knapt med Halm

mange Steder, Kraftfoderet var ikke billigt og Smørret var ikke dyrt, saa der var jo tilstrækkelig Grund til at forcere Udbindingen saa meget som nogenlunde gørligt. Alligevel blev Udbindingen som Helhed ikke tidlig. Ikke saa meget fordi, at der ikke var tilstrækkeligt med Græs, men fordi den største Del af Maj Maaned var baade kold og fugtig og 1—2 Gr. under Normalvarme; særlig gjaldt dette Forhold for Øernes Vedkommende; Østjylland havde lidt over Middelvarme, og de sidste 6 Dage af Maj var Temperaturen gennemsnitlig 3 Gr. over Normalen.

Sommeren 1904 er ofte bleven betegnet som en varm Sommer. Det var den egentlig ikke; derimod var den en meget tør Sommer. Naar man havde Indtrykket af en varm Sommer, da laa det mindre i særlige Temperaturforhold end deri, at vi havde saa ringe Nedbør og med kun faa Nedbørsdage, og desuden mange Dage med Solskin. Kun fra 28. Juli til 6. August havde vi en »varm« Periode med 4 Gr. over Normalen. Men vi havde Tørke! I Juni, Juli og August Maaneder faldt der kun 111 Mm. Regn imod 183, der er det normale. I 1903 fik vi 222 Mm., altsaa det dobbelte imod i Fjor. Det var især de nordligste jydske Amter samt Sjælland og Bornholm, der led mest under Tørken. For Perioden Juni—September fik vi kun 48 pCt. af den normale Nedbør; saa lidt Regn er der ikke faldet noget Aar i de sidste 43. Fra 20. Maj til 24. Juni — 36 Dage — varede den første Tørkeperiode med kun 16 Mm. Nedbør, fordelt paa 5—9 Dage. Største Delen af Landet fik derefter den 25. Juni en god Bløde, og fra 2.—7. Juli var det Bygevejr. Herefter fik vi atter en tør Periode, nemlig fra 8. Juli til 4. August. I disse 28 Dage faldt der i Jylland gennemsnitlig kun 1 Mm., medens vi samtidig havde mange Solskinsdage.

Følgen af alt dette var Græsmangel. Græsmarkerne vare allerede udtørrede i Slutningen af Juni, og en Maaned senere lyder der alle Vegne fra høje Klager over de helt afsvedne Græsarealer. Paa den nørrejydske Halvø særlig bleve Græsningsforholdene ret gunstige efter Nedbøren i

August Maaned, men adskillige Steder paa Øerne var der endnu meget knapt med Græs i Begyndelsen af September.

Medens Græsmarkerne i 1903 efter Beretningen fra Statistisk Bureau fik Gennemsnitskarakteren meget godt, var denne for 1904 betegnet ved temmelig godt? Godt er Middelhøst. De nordjydske Amter: Hjørring og Thisted, de sjællandske Amter og Bornholm have Karakterer, der bevæge sig i det »maadelige«, snart med ? og snart med +, de øvrige Amter ere kendetegnede ved »temmelig godt« med og uden ?. Beretningen fra Hjørring Amt lød paa, at ingen kunde mindes tidligere at have set saa daarlige Græsmarker. Hertil kom, at Vaarsæden ofte var helt henvisnet, inden Kornet var skredet igennem.

Naar vi, som allerede omtalt, alligevel havde en meget respektabel Smørproduktion i Sommeren 1904, da er Grunden denne — foruden det »gode« Vejr — at der er blevet ydet Malkekøerne et betydeligt Tilskud til Græsset, dels i Form af Kraftfoder, dels i Form af Grøntfoder, Hø og senere paa Eftersommeren af Roer. At dette har fordyret Sommerproduktionen af Smør er selvindlysende! En Korrespondent paa Fyen meddeler saaledes, at hans Køer fik 300 Pd. Kraftfoder ekstra pr. Ko, og dog blev Mælkeudbyttet 15 pCt. under det normale. — Men selv om vi saaledes maa indrømme, at vor Smørproduktion, særlig i Juli Kvartal, har været os dyr, saa er der dog ingen Tvivl om, at den Kendsgerning, at vi holdt Produktionen oppe, saa godt som vi gjorde, er et glædeligt Udtryk for, at Erkendelsen af den ligelige Ernærings Betydning for det gode Aarsresultat trænger mere og mere igennem, at flere og flere, med andre Ord, faar Øjet opladt for, at det økonomiske Ansvar overfor Udnyttelsen af vore Malkekøers Produktionsevne er lige saa stort i Sommer- som i Vinterhalvaaret. Komme vi først bort fra den traditionelle, men forkastelige Betragtning, at overfor Kvægets Sommerernæring have vi intet videre Ansvar, saaledes som vi dog føle dette overfor Ernæringen i Vinterhalvaaret, da ville vi ogsaa vide paa forskellige

Maader virkningsfuldt at bøde paa og mildne de Ulemper, der ofte under vore klimatiske Forhold hjemsøge os i Form af for tørre Somre; at Udviklingen gaar i denne Retning — til Held for en øget og økonomisk Mælkeproduktion — det mener jeg, at Forholdene i 1904 have baaret tydeligt Vidne om.

En Sommer som i 1904 er en stærk Opfordring til at være paa sin Post. Udvidet Dyrkning af Grøntfoderafgrøder, hensigtsmæssig Udnyttelse af Høafgrøderne — mere end hidtil — ere Opgaver, der kræve sin gode Løsning, saafremt Spørgsmaalet om Kvægets hensigtsmæssige og gode Sommerernæring skal løses paa tilfredsstillende Maade. Her er et vidt Arbejdsfelt for Planteavlen. Kan vi til Eksempel naa til, at Lucernen bliver en mere paalidelig Medarbejder end hidtil, hvad der jo er adskilligt der tyder paa, da ere vi naaede et godt Skridt fremad. Netop under vore klimatiske Forhold vilde denne kunne blive af uvurderlig Betydning for Tilvejebringelsen af gode Ernæringsforhold i Sommerhalvaaret. — Det forekommer mig, at de gjorte Erfaringer fra de senere Aar med denne — naar den lykkes — fortrinlige, uovertrufne Grøntfoderplante af Bælgplanternes Familie, opmuntrer stærkt til at »forsøge«, dels ad selve Forsøgsvejen, dels i det praktiske Liv med nøje Iagttagelse af de Erfaringer, der ere indvundne vedrørende Kaarene for dens gode Trivsel.

Roedyrkningen udvides stadigt! Hvor den ikke er af det Omfang, der giver den hovedbestemmende Indflydelse paa Vinterfodringens Karakter, er det i Reglen ikke fordi man ikke værdsætter Roefoderet tilstrækkeligt, men fordi Vanskelighederne ved Dyrkningen af det i saa Henseende paakrævede Areal ikke have kunnet overvindes. Desværre indvirkede den langvarige Tørke ogsaa i høj Grad uheldigt paa Roehøstens Størrelse; Afgrøderne bleve alt for smaa, særlig paa Øerne. For Jyllands Vedkommende blev Roeavlen betydeligt bedre, end den paa et givet Tidspunkt tegnede til. Efter Regnen i Eftersommeren voksede saaledes Kaalroer, Turnips og Gulerødder

en hel Del i Efteraarsmaanederne, og med det milde Vejrlig helt hen i November udsattes Optagningen i det længste. Det rigelige Tørstofindhold har bødet meget paa den mangelfulde Kvantitet.

Kvæget gik forholdsvis længe ude i Efteraaret 1904; Efteraaret var mildt og godt. Paa Halvøen saas endnu Kvæg ude hen i November Maaned, men der var ogsaa ikke faa Besætninger, i Særdeleshed paa Øerne, der bleve bundne meget tidligt ind, fordi man ikke havde Græs. Mange Besætninger bleve indbundne i mindre godt Huld, og i adskillige af disse har Mælkeudbyttet sidste Vinter været mindre godt.

Udsigterne for Vinterfodringen i 1904—1905 vare kun ret gode. Dels var Roehøsten lille, dels fyldte Vaarsæden alt for lidt, og i mange Besætninger har man fra Begyndelsen af maattet anvende en meget gennemført Økonomi med Straafoderet og indskrænket dette til 3—5 Pund daglig pr. Ko. Hvor man har rigeligt med Roer lader det sig ogsaa gøre for en Tid at gaa ned til dette Lavmaal uden synderlige Ulemper, og at købe Halm til ca. 3 Øre Pundet, hvad man maatte i enkelte Egne allerede i Slutningen af Aaret, gør man kun, hvor den allerhaardeste Nødvendighed byder det. At kunne »nøjes« med 3—4 Pd. Straafoder dgl. pr. Ko er imidlertid ikke ensbetydende med, at saa betaler det sig ikke at give mere. I det nordlige Jylland er der i den forløbne Vinter opfodret megen Lyng — og med meget godt Resultat. Om egentlig Fodertrang i større Udstrækning er der alligevel ikke bleven Tale i Vinteren 1904—05, selv om der har maattet spares mere end ønskeligt var, og selv om Roerne mange Steder ere slupne alt for tidligt op. Hertil har bidraget den forholdsvis gode Høhøst, der forløb under meget gunstige Vejrforhold og for Agerhøets Vedkommende i kvantitativ Henseende var over Middelhøst og for Enghøets Vedkommende Middelhøst.

Efter nu nærmere at have omtalt Ernæringsforholdene i det forbigangne Aar, skulle vi gaa over til at betragte, hvad der gennem Kvægbruget er ydet for det givne Foder

i Form af forædlede Kvægavlsprodukter. — Der er da først Smørret, vort Hovedprodukt. Vi se da, at trods den betydelige Opgang i 1903 og trods den tørre Sommer i 1904 har sidste Aar dog en Fremgang i Overskudsudførselen at opvise paa ca. 3 Mill. Pd., nemlig fra 148.7 Mill. Pd. (Specialhandelens Tal) til 151.8 Mill. Pd. (efter Specialhandelen 151.26 Mill. Pd.). Dette er højst respektabelt, men dog er den samlede Værdi for Udførsel af indenlandske Varer for Smørrets*) Vedkommende, efter Beregning af Statistisk Bureau, lidt mindre end for 1903, nemlig $^1/_2$ Mill. Kroner (147.1 Mill. Kr. mod 147.6 Mill. Kr. i 1903). Dette skyldes jo de lavere Smørpriser; Grosserersocietetets Topnotering var som Gennemsnit ca. 3 Øre lavere end i 1903, men der er dog i Virkeligheden betalt mere, saa den faktiske Nedgang i Smørprisen næppe andrager mere end det halve, thi den betalte Overpris er i Landbrugsaarets Løb steget fra 2.51 Øre i November 1903 til 3.78 Øre i Oktober 1904. Men Nedgangen i Prisen har jo alligevel været følelig, særlig sammenholdt med de fuldt saa høje Foderstofpriser. — Værd at lægge Mærke til er, at vor Smørudførsel til Tyskland er steget med over $7^1/_2$ Mill. Pd. sidste Aar, nemlig fra 9.26 Mill. Pd. i 1903 til 16.83 Mill. Pd. i 1904.

Ellers ere Forholdene vedrørende vor Ud- og Indførsel overfor Udlandet i det Hele og Store uforandrede med Hensyn til Adgangen til de forskellige Lande. Foruden en Stigning i vor Smørafsætning til Tyskland er der en meget stærk Stigning i det Antal levende Kreaturer, vi i 1904 have sendt til samme Land. Vor Udførsel af levende Kreaturer har i 1904 naaet en Højde, som man skal tilbage til 1896 for at finde Magen til. Denne betydelig øgede Udførsel af levende Kvæg, samtidig med at der er udført mere slagtet Kød end i 1903, skyldes sikkert for en Del den daarlige Høst, der i adskillige Egne har haft en stor Indskrænkning i Besætningernes Størrelse til Følge

*) Smør i alm. Emballage (Smør i hermetisk Emballage ikke medregnet, saaledes som i Fjor).

— og ofte ere Kreaturerne afhændede i halvfed Tilstand — men det kan tillige skyldes et større Tillæg og Opdræt i de senere Aar, hvilket Kreaturtællingen i 1903 viste hen til. Om dette er mere end forbigaaende, vil Tiden vise.

Overskudsudførselen af levende Dyr var:

	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	S kr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Af st. Hornkvæg	86,166	57,945	44,552	40,163	38,861	36,608	35,671
- Kalve	÷ 92	64	198	÷ 26	÷ 170	÷ 2	260
- Faar	÷1,088	÷ 689	÷1,206	÷ 732	348	985	2,635

Den samlede Udførsel af Hornkvæg (stort Hornkvæg og Kalve) i 1904 var 92,006 Stkr. imod 62,929 Stkr. i 1903 eller en Forøgelse af over 46 pCt. Udførselen af de 92,006 Stkr. Hornkvæg fordelte sig til følgende Steder:

	1904	1903	1902
	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Tyskland.....	91,556	62,625	46,827
Rusland.....	376	289	112
Sverige.....	67	2	61
Norge.....	»	8	6
Nordlige Bilande.....	4	5	»
Uangivet Sted	3	»	»
Ialt...	92,006	62,929	47,006

Af Kvægudførselen gaar henimod de $^2/_3$ over Kolding.

Den samlede Overskudsudførsel af Kød var:

(Se Tabellen Side 241.)

Det vil heraf fremgaa, at Overskudsudførselen af fersk Oksekød er steget med over 1 Mill. Pd., trods den enorme

	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Kød af Hornkvæg, fersk ...	21.89	20.77	27.74	22.67	26.60	31.34	23.46
— - — saltet og røget	0.74	0.51	÷0.20	0.10	0.30	1.12	0.35
— - Faar, fersk	1.23	0.76	1.11	0.73	0.70	0.90	0.48
— - — saltet og røget	÷0.83	÷0.35	÷1.68	÷0.57	0.60	0.90	0.64
— - andre Dyr, Slagteriaffald m. m.*)	24.22	13.08	12.46	8.46	10.10	11.75	9.75

Forøgelse af udførte levende Kreaturer; det saltede og røgede Oksekød er steget med $^1/_4$ Mill. Pd. og fersk Faarekød med $^1/_2$ Mill. Pd.

Den samlede Udførsel af Kød af Hornkvæg var i:

	1904	1903	1902	1901
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
	27.95	25.51	30.37	25.35
Heraf: Til Tyskland	20.35	13.53	13.50	13.70
- Storbritannien og Irland	2.08	6.52	11.30	6.60
- Norge	3.96	4.39	5.15	4.47
- Sverige	1.40	0.94		

Foruden at Tyskland har modtaget 29,000 Stkr. levende Kvæg flere end i 1903, har det samtidig aftaget 7 Mill. Pd. Oksekød mere, medens Kødudførselen til England er aftaget med henved $4^1/_2$ Mill. Pd.; til Norge er den aftaget med henved $^1/_2$ Mill. Pd., medens der i Indførselen til Sverige er en tilsvarende Opgang. Udførselen af fersk Oksekød til England er saaledes fremdeles i Nedgang og udgjorde i 1904 kun $^1/_{10}$ af Udførselen til Tyskland. For

*) Ovenstaaende Tal for »Kød af andre Dyr m. m.« egne sig ikke til umiddelbar Sammenligning med de tilsvarende Tal for de foregaaende Aar, idet der for 1904 under »Slagteriaffald« er medregnet Hoveder o. l., der tidligere gik ind under »Flæsk og Skinker«.

2 Aar siden udgjorde den $^5/_6$. Nu er Kødudførselen til Norge større end til England, og Udførselen til Sverige ikke meget under den.

Kødpriserne have været lavere end i 1903 om end til Tider ganske gode. Da det magre Kvæg har været forholdsvis dyrere end fedet, har Fedningen ikke altid svaret Regning, særlig ikke hvor der er indkøbt om Foraaret, da magert Kvæg var dyrt. — Korrespondenten fra Kjøbenhavnsegnen (Sjælland var jo paa Grund af Mund- og Klovesyge afspærret fra Begyndelsen af Februar til hen i September) skriver, at Fedningen hos ham har givet et tarveligt Resultat, da Fedekvægspriserne vare daarlige i Foraaret 1904 paa Grund af Afspærringen. Paa magert Græskvæg vare Priserne derimod høje. Korrespondenten betalte 28 Øre pr. Pd. lev. Vægt for Ribe- og Varde-Kvier, indkøbte i April og vejede paa Gaarden paa Sjælland 2 Dage efter Ankomsten. Da Sommergræsningen var tarvelig og Priserne i Efteraaret 1904 vare lavere end Aaret i Forvejen, gav Kvierne kun 40 Kr. i Græsleje imod 60 à 70 Kr. de foregaaende Aar. Et Hold Græskvier solgtes tidlig til Levering i November—December for $29^1/_2$ Øre, vejede i Kjøbenhavn, senere kunde Vedkommende kun opnaa 27 Øre. — De her opnaaede Priser kan jo imidlertid ingenlunde kaldes daarlige, men det magre Indkøb var dyrt. For Tyre er der opnaaet 27 Øre, for gode Køer 24 Øre og for fede Kvier og Stude 26—28 Øre; der var i Foraaret stort Begær efter unge, magre Stude til Marsken i Sønderjylland. Store Stude kostede paa Markederne i Herning i Marts og September 300—400 Kroner Parret.

Kjøbenhavns Kvægtorv var i 1904 tilført 62,400 Stkr. Kvæg (61,300 i 1903 og 67,000 i 1902) samt 61,500 Kalve. Den noterede Gennemsnitspris for 1. Kl. Kød (Stude og Kvier) var:

1904	49.52	Kroner	pr.	100	Pd.	slagtet	Vægt,
1903	51.34	—	-	100	-	—	—
1902	48.00	—	-	100	-	—	—
1901	45.64	—	-	100	-	—	—
1900	45.60	—	-	100	-	—	—
1899	42.00	—	-	100	-	—	—
1898	42.80	—	-	100	-	—	—

Lige som i Fjor faldt de 3 højeste maanedlige Gennemsnitsnoteringer paa Oktober, November og September med henholdsvis 52, 51.25 og 50.2 Øre pr. Pd. De 3 laveste paa Marts, April og Juni med 47.5, 48.0 og 48.6 Øre pr. Pd. sl. Vægt.

Paa Hamborgs Kødmarked var Gennemsnitsprisen for 1. Kl. Varer i Kroner pr. 100 Pd.:

	Kvæg:	Faar:
1904	62.7	62.1
1903	62.9	64.5
1902	59.4	57.7
1901	57.9	56.9
1900	58.2	55.4

Faarekødets Gennemsnitspris har i 1904 i Hamborg omtrent været som Oksekødets. Gennemsnitsprisen for Oksekød var omtrent som i Fjor; i København derimod henved 2 Øre lavere pr. Pd. Højeste maanedlige Gennemsnitsnotering faldt paa Juni med 65.00 Kr. pr. 100 Pd., lavest paa Oktober med 60.

Der har været endog tildels høje Priser paa Kælvekøer i 1904, om end noget lavere (vel henved 50 Kr. pr. Stk.) end i 1903. Gode 1. Kl. Kælvekøer have kostet op til 300 Kroner Stykket, gode, unge Køer 200—250 Kr. og ældre, gode Køer fra 150—200 Kroner. Paa Odense Kvægmarked har den officielle Notering for unge Lødekøer som Regel været fra 180—240 op til 280 Kroner — og lignende Priser er der blevet betalt for jydske Køer paa Markederne i Jylland.

Mærkeligt nok har der i 1904 været nogen Nedgang i Overskudsudførselen af Æg, der jo ellers i en

Aarrække har været i en stadig stigende Fremgang. Om dette er ensbetydende med en tilsvarende mindre Produktion, tør jeg ikke have nogen bestemt Mening om. Forbruget af Æg her i Landet kan jo være tiltaget betydeligt.

Overskudsudførselen var:

1904	17.52	Mill. Snese,
1903	19.98	— —
1902	19.00	— —

I 1904 har Udførselen været 22.03 Mill. Snese (Indførselen 4.51 Mill. Snese), medens den i 1903 var 23.9 Mill. Snese med en Indførsel af 3.88 Mill. Snese.

Kvægavlen. Arbejdet til Fremme af et lønnende Kvæghold er i det forløbne Aar gaaet støt og roligt i de samme Baner og ved de Foranstaltninger, der gennem mange Aars Brug have staaet deres Prøve i Praksis. Saa vidt jeg kender Forholdene, er deres Tal kun yderst ringe — om der overhovedet findes nogle — der have fundet Anledning til at følge de Raad, der blev givet for et Par Aar siden, om at forlade den hidtil anvendte Fremgangsmaade som forældet og hindrende virkelige Fremskridt, og der er næppe heller nogen, der ere rigtig trygge ved, at det nye Signal, der er hejst, virkelig betyder »fri Bane«; derfor holder man endnu paa den gamle Sikkerhedstjeneste! Men ellers blev 1904 — særlig i dets første Halvdel — kendetegnet ved livlige Forhandlinger vedrørende Kvægavlens Ledelse her i Landet. Der udkom i de første Dage af Aaret en Bog af Docent Stribolt med Titlen »Principerne i vor Kvægavl«, i hvilken Forfatteren dels søger at bevise, at Fremgangen i dansk Kvægavl er meget omtvistelig med Hensyn til økonomisk Mælkepro-

duktion, dels at den skete Fremgang ikke alene ikke skyldes Ledelsens Arbejde, men er kommen til Trods for dette, der i Virkeligheden har hæmmet de sunde Fremskridt, og endelig som Hovedsag, at de danske Landmænd snarest bør gaa over til Avl af Jerseykvæg; kan dette ikke gaa hurtigt nok ad Renavlens Vej, bør det ske ved Krydsning med Jerseykvæg; altsaa bort med vore hjemlige Racer jo før jo hellere. Som rimeligt var, blev dette Skrift meget læst og meget omtalt og omdebatteret, og det fremkaldte forskellige skriftlige Modindlæg, af hvilke det mest omfattende og betydeligste var I. C. B. la Cours Bog om »Jerseykøer kontra dansk Malkekvæg«. At Docent Stribolt i dette sit Skrift har skudt endogsaa betydeligt over Maalet, derom er der slet ingen Tvivl. Hans Modstandere i Debatten have ikke haft nogen vanskelig Opgave i at paavise det højst uholdbare Materiale, hvorpaa han har opbygget sin formentlige Bevisførelse i den nævnte Fremstilling af Kvægavlsforholdene paa de forskellige Omraader. Raadet om at sætte de sidste 30 Aars resultatrige Arbejde paa Udviklingen af den jydske Kvægrace og den røde danske Malkerace til rigtydende, fortrinligt Malkekvæg som Indsats i en Krydsningsavl, hvis Forløb og Resultater, der intet kan vides om, har ikke tiltalt de danske Landmænd, og det er saaledes heller ikke blevet fulgt. Derimod er Opmærksomheden i stigende Grad bleven vakt for Jerseykvæget som en Race, hvis Mælk udmærker sig ved en stor Fedtprocent, en Race, der som Smørproducent indtager en fremragende Stilling, og som ogsaa finder sine Velyndere her i Landet, der, gennem Renavlen, mene sig godt tjente med dette Kvægslag.

Der er i 1904 atter ført en Del Jerseykvæg her til Landet, hovedsagentlig til saadanne Kvæghold, hvor der i Forvejen var anskaffet Individer af denne Race, og man har i Almindelighed været godt tilfreds med de modtagne Dyr, dels i og for sig, dels i Forhold til de givne Priser for samme. — Sammenlignende Forsøg mellem Udbyttet af rødt dansk Malkekvæg og Jersey-

kvæg ere i 1904 paabegyndte paa Tranekær Slots Ladegaard og under Forsøgslaboratoriets Ledelse. Ved slige Forsøg, udførte gennem en længere Aarrække, vil der selvfølgelig fremkomme mange interessante og betydningsfulde Resultater, der ville kunne tjene til Belysning af de to Gruppers indbyrdes Forhold under de vedkommende Omgivelser. Vanskeligt — for ikke at sige umuligt — forekommer det mig imidlertid, at saadanne Forsøg, der kun rumme et ret begrænset Antal Individer, skulde kunne blive af afgørende Betydning overfor Spørgsmaalet om denne eller hin Races større eller mindre Fordelagtighed i sin Helhed. Resultatet her vil jo i meget høj Grad afhænge af, hvilke Repræsentanter for de forskellige Racer man gør det sammenlignende Forsøg med, thi paa disse Repræsentanter for samme Race er der, som bekendt, saare megen Forskel.

Det er jo en meget betydelig Del af den danske Kvægbestand — og ikke den ringeste Del i kvalitativ Henseende — der paavirkes direkte af det Arbejde, der gøres indenfor Kvægavlsforeningernes Rammer, hvorfor dette Arbejdes Karakter og Godhed vil være væsentlig bestemmende for hele Udviklingen, saavel Retningen som Tempoet. Jeg skønner ikke rettere, end at vi i det Hele og Store kunne være tilfredse med Udviklingen i det forløbne Aar. Der lægges mere og mere Vægt paa at anskaffe saadanne Tyre til Foreninger, om hvilke det med nogenlunde Sikkerhed kan ventes, at de i Afkommet vil nedlægge Anlæg til saadanne Egenskaber, der kendetegner det højt udviklede, rigtydende Malkekvæg. At det ikke lykkes at erhverve saadanne Tyre til alle Foreninger, fordi Tilbudet er ringere end Efterspørgselen, er en anden Sag. Der bliver nu — og med Rette — lagt megen Vægt paa, at der kan gives Oplysninger om vedkommende Tyremoders og om Familiens Ydelser i det Hele. Uden at saadanne foreligger, gaar man sjældent op til at betale de høje Priser, selv om vedkommende Dyr iøvrigt er fortrinligt. Ogsaa dette er rigtigt. Men man har nylig meddelt mig, at der kendes Eksempel paa, at man

hellere købte en Tyr efter en Ko, om hvilken der var Oplysning om Ydelsen, men hvor Ydelsen havde været ret tarvelig, end efter en Ko, hvis Ydelse ikke var kontrolleret. Dette kan vanskelig begrundes. Med Rette bliver der, naar Talen er om Bedømmelse af Tyremoderens Ydelse, lagt megen Vægt paa Fedtprocentens Størrelse, men ogsaa dette kan overdrives. Det er ikke tilstrækkeligt med den høje Fedtprocent alene! Betaler Tyremoderen ikke sit Foder gennem Smørydelsen — med andre Ord: giver hun et tarveligt Mælkeudbytte — kan den høje Fedtprocent ikke gøre Sagen klar. Og der er en Tendens til her at gaa til Yderligheder, som man bør advare imod. Og særlig hvor der kun kan gives Besked om Ydelsen i et enkelt Slægtled, skal man tage paa Sagen med nogen Varsomhed, naar ellers den samlede Smørydelse er fortrinlig og vedkommende Dyr derfor viser sig som et meget produktivt og omsætningsdygtigt Individ.

Det er en desværre endnu ikke ualmindelig Ulempe i Foreningerne, at Tyrene — selv de bedre — gaa for tidligt af, og at Virkningen af disse i Avlen derfor bliver for ringe, tilmed da de nu og da vise sig noget trevne til at bedække. At dette tildels har sin Grund i en ikke rationel Behandling af vedkommende Avlsdyr, er næppe Tvivl underkastet. Det stillestaaende Liv — ofte i mørke, slet ventilerede Stalde — uden anden Bevægelse Aar ud og Aar ind end den, der faas som Følge af Bedækningen, er selvfølgelig ikke et saadant, der vedligeholder, end sige fremmer, vedkommende Tyrs Parringslyst og Avledygtighed. Ofte er Fodringen ogsaa mindre rationel, saaledes at Tyren fodres for kraftigt og bliver fed og ubekvem. »Passende Kondition« er vanskelig at praktisere. Til Skuerne møde Tyrene ikke sjældent i overfedet Tilstand, og denne Præparering kan vel nok i flere Tilfælde være Aarsag til, at man faar for lidt ud af vedkommende Tyr og beholder den i for kort Tid i det Hele. Men iøvrigt er det jo saaledes, at 1. Kl. Tyrene sjældent blive »uvane og uavledygtige«. Kunde det imidlertid hjælpe til, at Kvægavlsforeningerne beholdt deres gode Tyre

længere og fik mere ud af dem i samme Tidsrum, hvis de ældre Tyre, der have faaet Afkomspræmier, fritoges for at møde paa Statsskuerne, da var det vel nok værd at tage under alvorlig Overvejelse, at fritage de ældre Tyre for aarlig at give Møde paa Statsskuerne. Men man maatte da i de forskellige Distrikter indenfor samme Provins helst være enige herom.

Antallet af Kvægavlsforeninger er forøget en Del ogsaa i det sidst forløbne Aar. For Jyllands Vedkommende er dette særlig Tilfældet i den sydvestlige Del (Ribe Amt), hvor Bevægelsen hidtil har været forholdsvis ringe, men hvor der i 1904 er oprettet en Mængde Kvægavlsforeninger. Vedkommende Egn er overvejende opdrættende og arbejder med mere eller mindre godt Korthornskvæg af noget forskellig Blodblanding. Det er da overvejende Korthornstyre, som de nævnte Foreninger ere dannede paa, og en stor Del af disse ere indkøbte fra den slesvigske Marsk, og man har erhvervet sig adskillige meget lovende Avlsdyr til Priser, der gaa stærkt imod de 3,000 Kroner.

Denne stærke Bevægelse i Ribeegnen for Anskaffelsen af bedre Tyre gennem Oprettelsen af Kvægavlsforeninger er sandsynligvis ensbetydende med en voksende Interesse for Avlsspørgsmaalene saaledes, at man ikke alene søger at holde Stillingen — hvad det har knebet nok med i en Aarrække — men ogsaa at arbejde sig fremad gennem bedre Udvalg baade af Tyre og Køer. Til de sidste er der ved Udvalget taget alt for lidt Hensyn. Dette vil forhaabentlig nu forandre sig til det bedre. Et yderligere Udslag af en stigende Interesse for Kvægavlen i vedkommende Egn er det, at der fra samtlige Landboforeninger i det sydvestlige Jylland er rettet Henvendelse til Foreningen af jydske Landboforeninger om gennem de samvirkende danske Landboforeninger at faa iværksat en officiel Stambogsførelse for Tyre af Korthornsrace i Lighed med den Stambogsførelse, der finder Sted for det jydske og det røde danske Malkekvægs Vedkommende. Formodentlig vil 1. Bind af Stambog over Tyre af Korthornsrace kunne foreligge til Efteraaret.

Der er nok afgaaet nogle Foreninger ved Døden i Aarets Løb, men mange flere nye ere dannede, saa Antallet er vokset alligevel. Fordelingen til de forskellige Provinser var følgende, optalt paa samme Tid som forrige Aar:

N.-Jylland med Samsø .	649	Foreninger	med	723	Tyre,
Sjælland med Møen....	219	—	—	249	—
Fyen.....	88	—	—	99	—
Lolland-Falster	48	—	—	48	—
Bornholm	26	—	—	23	—
Langeland.....	8	—	—	8	—
Ialt...	1038	Foreninger	med	1150	Tyre.

For Nørrejyllands Vedkommende er dette atter en meget betydelig Forøgelse — nemlig med 79 Foreninger og Nydannelsen er særlig stor i Ribe Amt. Sjælland har 16 Foreninger flere, Fyen 8, Langeland 2, Lolland-Falster og Bornholm have ingen Fremgang. — Heldigvis synes Udviklingen at være denne: Færre Medlemmer og flere Køer — eller alle Køer helst — fra det enkelte Medlem. Det er den Vej, der giver det bedste Fremskridt!

Kvægavlsforeningernes Fællesorganisationer arbejde støt videre. Spørgsmaalet om Kvægavlsforeningernes og Kontrolforeningernes Samarbejde under de bestaaende Kvægavlsforeningers Fællesledelsers Auspicier have vi atter haft til fornyet Drøftelse ved det jydske Husdyrudvalgs aarlige Møde med Repræsentanter for Kvægavlsforeningernes Fællesledelser. — Der er god Enighed om Nytten og Betimeligheden af et saadant Samarbejde, hvoraf navnlig et Arbejde som »Familiestambogsførelse« skulde resultere, og vi naar vel efterhaanden til at faa det realiseret — men Rom blev jo ikke bygget paa en Dag. Det fortjener at nævnes, at i Kvægavlsforeningernes Fællesledelse for henholdsvis Randers og Ringkøbing Amter har man fundet det tidssvarende at anskaffe til hver enkelt Forening indenfor de paagældende Fællesledelser et Eksemplar af samtlige Stambogsbind over Tyre af jydsk

Malkerace i den rette Erkendelse af, at der hører dette fyldige Materiale hjemme, til Hjælp og Støtte ved Avlens gode Ledelse. Dette burde samtlige Ledere af Landets Fællesorganisationer for Kvægavlsforeningerne lægge sig paa Sinde som et følgeværdigt Eksempel! Idet der er anskaffet saa mange Eksemplarer, er Prisen paa Stambøgerne yderligere bleven nedsat.

Det viser sig, at Antallet af de Kvægavlsforeninger, der konkurrere til yderligere Tilskud — i Henhold til § 15, hvorom jeg nærmere redegjorde i min Beretning for 1903 — er tiltaget meget i det sidste Aar, særlig paa Fyen. — Det forekommer mig, at det ret fyldige Materiale, der vedlægges de konkurrerende Individer i de respektive Foreninger, kunde have Krav paa at gjøres tilgængeligt for nogle flere, end det nu bliver, maaske fuldt saa vel som en hel Del af det, der nu offentliggøres gennem Statsdyrskuekommissionens aarlige Beretning.

Kontrolforeningerne ere ogsaa blevne flere i Aarets Løb. Deres Tilvækst falder særlig paa Øerne. Vel er der ogsaa i Jylland oprettet en Del nye Kontrolforeninger, men her er ogsaa mange, der have opløst sig. I Henhold til Oplysninger i »Lommebog for Mejerister« 1905 var Antallet af Kontrolforeninger her i Landet den 1. Oktober 1904 ialt 402 (mod 367 i Fjor paa samme Tid) med 165,287 Køer under Kontrol. Da vi efter Kreaturtællingen i 1903 havde 1,089,073 Malkekøer i Kongeriget Danmark, saa vil man finde, at det kun er 15 pCt. af den samlede Kobestand, der er under Kontrol i Kontrolforeningerne, saa der er langt igen, før vi naa Halvdelen. Der er vedvarende Mangel paa tilstrækkelig og god Assistenthjælp, og der har været enkelte Tilfælde, hvor Forretningen har maattet indstilles, fordi Foreningen ikke kunde faa en Assistent. Derfor maa nyoprettede Foreninger endelig se at faa Assistentspørgsmaalet ordnet i god Tid forud. Kan man finde en Mand indenfor Kredsen, der har Evne og Lyst til at tage denne Gerning op, da bør man lade ham uddanne til Kontrolassistent. At skrive til Skolerne om at sende sig en Assistent — en

ukendt Mand — kan gaa godt, Resultatet kan ogsaa blive tarveligt. Spørgsmaalets gode Løsning er imidlertid af afgørende Betydning for Kontrolforeningernes fortsatte gode Trivsel, saa det er nok værd at tage under alvorlig Overvejelse, hvad der kan gøres herfor.

Det er utvivlsomt, skønt Regnskabet over det anvendte Foder vedvarende er — og vil vedblive at være — den Side af Kontrolforeningsvirksomheden, der rummer de mindst paalidelige Oplysninger, at de Tal, der fremkomme over anvendt Foder, blive mere og mere i Overensstemmelse med Forbruget, og dette er atter Følgen af større Omhu og mere Forstaaelse af Opgaven. — Det vejledende og samtidig kritiske Arbejde, der udøves fra Kontrolforeningernes Sammenslutninger under de forskellige provinsielle Fællesledelser overfor de enkelte Foreninger, har sin store Andel heri.

Det gaar langsomt med at faa andre Grene af Husdyrbruget end selve Malkekøerne dragne ind under Kontrollen, og dog vilde man i mange Foreninger, selv med det nuværende Antal Medlemmer, godt kunne faa et yderligere Arbejde gjort ved samme Assistentmedhjælp. At det vilde gaa hurtigt med at faa en udvidet Kontrol, var ikke at vente; det bør dog stadig fremhæves, at der netop indenfor Kontrolforeningernes Rammer er gode Betingelser for paa en lempelig og billig Maade at skabe sig det Overblik over Omsætningen i den hele Landbrugsbedrift, der paa samme Tid gør Arbejdet interessantere og Udbyttet større. — Dette skal, som sagt, imidlertid have sin Tid; at ville søge forceret en Udvidelse af Kontrollen til Ungkvæg, Svine- og Hestehold — end sige til Mark- og Driftsregnskab — vilde ikke være den rette Vej at gaa. Kun hvor der er Forstaaelse af, at det samlede gode Resultat af en Landbrugsbedrift afhænger af, hvorledes alle de enkelte Grene arbejder, og at dette atter er betinget af Viden om Enkelthederne indenfor disse Grene, der er Forudsætningen for at kunne tage fat paa den udvidede Kontrol. Men der kan gøres en

hel Del for at fremhjælpe denne Forudsætning — gennem Tale og Skrift og ved Eksemplets Magt.

I adskillige Egne her i Landet staar det endnu som en Hindring for Oprettelsen af Kontrolforeninger, at Mælken paa de vedkommende Mejerier ikke afregnes efter Mængde og Godhed, men kun efter Mængden alene. Pund for Pund betales den magre Mælk med samme Pris som den fede. Hvor denne urimelige og forældede Fremgangsmaade anvendes, savnes der den rette Baggrund i det Hele for et energisk Arbejde paa de forskellige Omraader i Retning af at fremme Avlen af Kvæg, der udmærker sig ved at give megen og fed Mælk. Og for de Mejerier, der er gaaet over til en Afregningsmaade, hvor Mælkens Flødeprocent bliver en medbestemmende Faktor ved Fastsættelsen af Mælkeprisen, er der den Ændring at indføre, at gaa over til Brugen af Constanten 3 i Steden for den hidtil afnyttede Constant 2, der paa Grund af tekniske Fremskridt i Centrifugeringens Udøvelse ikke længer svarer til sin Hensigt. Men denne Overgang synes meget svær at gennemføre, ikke fordi de Vanskeligheder, der er forbunden hermed, ere uovervindelige, men fordi man nødig vil forstyrre Freden, og Troen paa Afregningssystemets Retfærdighed er vel heller ikke i sin Almindelighed videre grundfæstet — vel sagtens fordi Kendskabet til det er for ringe — og derfor er man ikke begejstret over en Ændring i Betalingsmaaden — efter Anvendelse af Constanten 3 i Differensberegningen — der gør Forskellen i Mælkeprisen pr. Pund endnu større end den hidtil har været. Denne Reform i Afregningssystemet vedrørende Landbrugets største Udførselsartikel maa vi imidlertid have gennemført, og Kravet herom har da ogsaa været fremsat med betydelig Styrke i det forløbne Aar fra forskellige Sider, men det bør rejses atter og atter, indtil det bliver efterkommet. Ulysten til at ændre i Retning af endnu mere Kvalitetsbetaling (her forstaaet i Henhold til Fedtindhold), maa overvindes ved Udbredelse af Oplysning om Metodens Paalidelighed og Kendskab til dens Væsen og Indhold.

Ogsaa i 1904 er der udfoldet en livlig Dyrskuevirksomhed. For Halvøens Vedkommende synes Interessen for denne Side af Avlsarbejdet saa langt fra at være i Aftagende, at det modsatte med Rette kan gøres gældende. Foreningen af jydske Landboforeninger havde et stort, vellykket Skue for unge Dyr i Esbjerg i Dagene 7.—10. Juli og samtidig en stor og fortrinlig Planteavlsudstilling. — I Odense havde de samvirkende fyenske Landboforeninger et stort og godt Fællesskue sammen med Statsdyrskuet i Dagene 22.—23. Juli. — Til Skuet i Esbjerg var, som nu i en Aarrække ved Fællesforeningens Skuer, knyttet en omfattende Foredragsvirksomhed, og da denne har vundet megen Tilslutning og naaet et betydeligt Omfang, skal her anføres, hvad der i saa Henseende blev budt paa.

Udstillingens 1. Dag: 1) Om Bekæmpelse af Kalvesygdomme, Professor C. O. Jensen. 2) Planteavlsudstillingen, Konsulent Madsen-Mygdal. 3) Om human Slagtning, Kancelliraad Sander Larsen.

Udstillingens 2. Dag: 1) Kvægudstillingen, Statskonsulent Appel. 2) Hesteudstillingen, Statskonsulent J. Jensen. 3) Landboforeningernes Forhold til Planteavlssagen, Statskonsulent Fr. Hansen. 4) Dansk Vind-Elektricitets-Selskab, Professor P. la Cour.

Udstillingens 3. Dag: 1) Dyrskuernes Betydning og deres heldigste Ordning, Konsulent S. P. Petersen. 2) Om Havebrugets Forhold til Udstillingen, Statskonsulent W. Riedel.

Udstillingen i Esbjerg var usædvanlig godt besøgt. Blandt Skuets Gæster var Landbrugsminister Ole Hansen, Konsejlspræsident Deuntzer, Statsdyrskuekommissionens Medlemmer og flere Rigsdagsmænd.

For Kvægskuets Vedkommende skal det bl. a. fremhæves, i Henhold til Stedet for Skuets Afholdelse, at Korthornskvæget var mødt langt talrigere end nogensinde før og med en for Handyrenes Vedkommende gennemgaaende smuk og god Repræsentation. For det jyd-

ske Malkekvægs Vedkommende kan det noteres som ret overraskende, at den højeste Præmie for Ungkvægssamlinger fra smaa og mindre Besætninger tilfaldt en Samling, tillagt og hjemmehørende i Ringkøbing Amt, hvad der sikkert vilde have været en Umulighed for nogle Aar tilbage. Man behøver i saa Henseende kun at mindes Ungskuet i Holstebro i 1896 og hvad dér var udstillet fra Amtet. Ogsaa det røde Kvæg var talrigt og godt repræsenteret, betydeligt bedre end 2 Aar tidligere ved Koldingskuet. Udstillingen af Faar var ikke stor, nærmest at kalde lille, men af usædvanlig god Kvalitet, baade for Oxfordowns og Leicester. En Samling Faar af Suffolkracen fremførtes i alt for tarvelig Kondition.

Hvad Landboforeningsdyrskuerne angaar, da vokser blandt det udstillede Kvæg det Antal, der tillige i Henhold til medfølgende kontrollerede Oplysninger om Ydelsen, æsker Præmie for god Ydelse, men Væksten er forholdsvis ringe endnu — enkelte Steder fraregnet. Det bliver ogsaa mere og mere almindeligt at indføre Præmiering af »Familiegrupper«, en Udvikling, som absolut betegner en heldig Form for Præmiering af Avlsdyr, ikke mindst, naar, for Køernes Vedkommende, Ydelsen ogsaa kan gøres til Genstand for Bedømmelse, idet der her er en fortrinlig Prøvesten for Nedarvningsevnen.

Af Konkurrencer mellem hele Kvæghold, hvilken Foranstaltning vinder megen Tilslutning i Befolkningen, ere ingen af de paabegyndte afsluttede i 1904. Derimod vedtoges paa det sjællandske Delegeretmøde i Efteraaret Paabegyndelsen af en 2-aarig Konkurrence for rødt dansk Malkekvæg paa Sjælland fra 1. Oktober d. A., saa nu vil der snart være Konkurrencer i Gang i samtlige Provinser. Den ny Husdyrlovs § 18 har saaledes vist sig særdeles godt egnet til at kunne vedligeholde det ansporende Arbejde til fortsatte og yderligere Fremskridt, der forbindes med Deltagelsen i Konkurrencer af denne Art, samt til i det Hele taget at anspore til

Fremskridt ogsaa de, der staa udenfor disse Konkurrencer som iagttagende.

Det stigende Antal Kvægavlsforeninger er ensbetydende med tiltagende Efterspørgsel efter gode Avlsdyr, Tilbudet kan her ikke holde Skridt med Efterspørgselen. Priserne paa virkelig gode Avlsdyr, hvor der kan gives tilfredsstillende Oplysninger om Afstamning — ogsaa med Hensyn til Ydelsen — ere derfor nærmest tiltagende — og paa det virkelig fortrinlige sparer man ikke paa Skillingen.

De efterfølgende opgivne Priser referere sig til Meddelelser i »Jydsk Husdyravl« om Køb og Salg af Avlsdyr, saaledes som nu sket i en Aarrække. — Antallet af røde Tyre er dog forholdsvis ringe og Oplysningerne om disse blive derved mindre betydende. For 1904 var Gennemsnitsprisen for 67 Tyre af jydsk Malkerace kontant 507 Kroner imod 502 i 1903, 604 i 1902 og 543 i 1901; regne vi Vilkaarspengene med, var Gennemsnitsprisen 888 Kr. for 1904, i 1903 kun 661 Kr. Dette vil med andre Ord sige, at den kontant betalte Sum paa det nærmeste er den samme som i foregaaende Aar, medens Vilkaarspengene ere voksede meget betydeligt.

Gennemsnitsprisen for Tyre af rød dansk Malkerace vedrører her kun et Antal af 23 (i Fjor 36) og den var for 1904 kontant 613 Kroner (585 Kroner i 1903), altsaa godt 100 Kr. højere pr. Tyr end for de jydske, men Antallet er, som sagt, for lille til at det egner sig til umiddelbar Sammenligning. — Med Vilkaarspengene er Gennemsnitsprisen 874 Kroner, altsaa næppe saa stor, som den tilsvarende for Tyre af jydsk Malkerace.

Ogsaa i 1904 er der afholdt Avlsdyrauktioner paa S. Elkær og Langholt, der forløb godt begge Steder og havde samlet mange Interesserede. Priserne vare højest for S. Elkær-Dyrene. — Det er ikke helt ualmindeligt nu, at man forsøger Auktionsformen for Salg af Avlsdyr af baade Kvæg, Heste og Faar. For Grisesøer har det jo været almindeligt kendt i en længere Aarrække.

Ifølge Udførselslisterne have vi i 1904 eksporteret 376 Stkr. Hornkvæg til Rusland imod 289 Stkr. i Fjor. Dette er ikke nogen stor Fremgang, men tager man i Betragtning, at den er foregaaet under højst vanskelige Forhold for det importerende Lands Vedkommende, maa man vel kalde Resultatet ganske godt. Af Foreningen til Fremme af Landbrugets Udførsel arbejdes der energisk for at bane Vejen for en yderligere Udvidelse af Eksporten af Avlsdyr til Rusland her fra Landet, blandt andet derved, at Kendskabet til vore Avlsdyr søges udbredt gennem Beskrivelser og Afbildninger af disse.

I Aarets Løb har der været en livlig Meningsudveksling vedrørende Fodringsspørgsmaalet. Det landøkonomiske Forsøgslaboratorium har udgivet sin 55. Beretning, der, foruden at indeholde Resultaterne af 2 Aars Forsøg med Roetørstoffets Foderværdi i Foderblandinger til Malkekøer — hvilke Resultater vare, at i de anvendte Foderblandinger havde 1 Pd. Roetørstof samme Foderværdi som 1 Pd. Korn — indeholdt et af Sygehuslæge Hindhede forfattet Afsnit om »Æggehvidespørgsmaalet, særlig med Hensyn til Æggehvideminimum i Malkekøernes Foder«. Uden her at komme ind paa Enkeltheder, skal kun nævnes, at Forfatteren af dette Afsnit ved at gennemgaa og bearbejde hele Talmaterialet fra Laboratoriets Fodringsforsøg mener at kunne fastslaa, at Æggehvideminimum i Malkekøernes Foder ligger — i Forhoid til hvad hidtil er antaget — meget lavt, og at den hidtil brugte Deling i Vedligeholdelses- og Produktionsfoder ikke kan fastholdes, naar man vil gaa ud fra de hidtil anvendte Tal for Vedligeholdelsesfoder og for Foderæmnernes Fordøjelighed. — De fremdragne Forhold frembyde meget interessante Synspunkter for hele denne Sags Betragtning, der forhaabentlig ville foranledige nøjere Undersøgelser af en saadan Art, at der derigennem bringes mere Klarhed til Veje paa Ernæringsfysiologiens Omraade vedrørende en god Løsning af det praktiske Fodringsspørgsmaal. For Tiden synes

den fysiologiske Viden paa dette Omraade ikke imponerende.

Foruden 55. Beretning er i 1904 kommen 2. Beretning om »Rentabilitetsfodringsforsøg med Malkekøer« ved d'Hrr. H. Goldschmidt, Moesgaard Kjeldsen og J. Lemming. — Forsøgslederne mene her i denne Beretning, paa Grundlag af deres Forsøg, at kunne fastslaa, at en Fodring med det saakaldte »Normalfoder« (ɔ: Foder i Forhold til Legemsvægt og Mælkeydelse reguleret hver 10. Dag) er den absolut fordelagtigste og derfor den eneste rette. — Foruden Resultaterne af Forsøgene indeholder Beretningen desuden et meget skarpt Angreb paa Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg og hele Arbejdsmaade, og ikke mindst paa Gruppeforsøgene med »Holddannelse«. Det tager sig da for en nøgtern Betragtning af Sagen højst mærkeligt ud, at man i Rentabilitetsfodringsforsøgene netop ved den der anvendte »Holddannelse«, i Henseende til Holdenes Ensartethed overfor Mælkemængde og Afstand fra Kælvningstid ved Forsøgets Begyndelse har villet udsætte sig for en saa haard, men berettiget Kritik som den, der er fremkommet herover. Thi dette Moment reducerer jo i høj Grad Betydningen og Gyldigheden af Forsøgenes Resultater. Det kundgøres i Beretningen, at Forsøgene indstilles hermed.

Interessen for Malkearbejdets gode Udførelse er fremdeles levende, og Spørgsmaalets Løsning er stadig Genstand for Drøftelse ved Møder og Mand og Mand imellem. Der er i det forløbne Aar afholdt en Del Præmiemalkninger med god Tilslutning; derimod er der kendelig Nedgang i Deltagernes Antal i de afholdte Malkekursus, saaledes som man iøvrigt maatte vente det.

Det er kendeligt, at siden Husdyrloven af 1902 ogsaa hjemler Faareavlen direkte Støtte, er der paa forskellige Maader bragt mere Liv ind i Arbejdet til Faareavlens

Fremme. Der er dog mange Egne, hvor Faareavlen endog spiller en ret betydelig Rolle, der er aldeles upaavirket af Tidens Rørelser paa dette Omraade. De Folk, der have taget et Arbejde op til Faareavlens Forbedring gennem Dannelsen af Faareavlsforeninger og Indkøb af gode Væddere, ere som Regel saadanne, der paa Husdyravlens Omraade i det Hele ere med. Derfor ere Faareavlsforeningerne heller ikke oprettede nær alle Vegne, hvor Faareholdet spiller den største Rolle, altsaa paa de mere magre og lette Jorder. Snarest har det omvendte hidtil været Tilfældet, ligesom det er de helt smaa Faarehold, der ere repræsenterede i Faareavlsforeningerne.

Der var ved Aarets Slutning oprettet 51 Faareavlsforeninger, af hvilke alle paa en Forening nær havde ansøgt om Statstilskud for Finansaaret 1904—1905. Langt det største Antal Faareavlsforeninger findes paa den nørrejydske Halvø, nemlig 43 af 51, fordelt til følgende Amter med følgende Antal:

Viborg	Amt	med	13	Faareavlsforeninger,
Ribe	—	—	10	—
Ringkøbing	—	—	7	—
Aarhus	—	—	5	—
Randers	—	—	4	—
Vejle	—	—	4	—

Aalborg, Hjørring og Thisted Amter ere fremdeles udenfor Bevægelsen. Paa Øerne findes der 8 Foreninger, 4 i Holbæk Amt, af hvilke de 2 paa Samsø, og 1 i Frederiksborg Amt. Desuden er der paa Fyen i 1904 oprettet 3 Foreninger (2 i Svendborg og 1 i Odense Amt). Derimod ere alle de mindre og smaa Øer, af hvilke flere have et stort Faarehold, endnu udenfor Bevægelsen. — Det er vedvarende Oxforddowns-Faaret, der er det mest anvendte i Avlsforeningerne; dog findes der en Del Leicester (Dishley) -Væddere og enkelte Shropshire. Priser af 3—500 Kroner betales nu og da for gode Væddere af fortrinlig Afstamning. Hvad Afstamningen angaar, er man ikke altid ved Indkøb til Faareavlsforeninger nøje-

regnende nok. Kun hvor Individ og Afstamning er af bedste Slags, kan man vente den ønskede Virkning af Brugen af Foreningsvæddere.

Sundhedstilstanden blandt vort Kvæg har i sin Helhed været god i 1904. Desværre optraadte der en Del Tilfælde af Mund- og Klovesyge paa Sjælland (Præstø Amt), der bevirkede Sjællands Afspærring fra det øvrige Land og fra Udlandet — med Hensyn til Udførsel — fra Begyndelsen af Februar til hen i September Maaned. Fra enkelte Egne har der været klaget over Kastning og fra andre over ret hyppige Tilfælde af Yver- og Børbetændelse. Af Stivsyge er der, særlig sidst paa Vinteren, ogsaa forefaldet adskillige Tilfælde hos Ungkvæg og Kalve.

Af den i Aarets Løb fremkomne landøkonomiske Literatur, omhandlende Avl og Brug af vort Malkekvæg, have vi allerede nævnt Beretningerne om Fodringsforsøgene (55. Beretning og 2. Beretning om Rentabilitetsfodringsforsøgene) samt Docent Stribolts og Hr. la Cours Skrifter vedrørende Kvægavlsprincipperne. Her skal yderligere nævnes Stambogsbind XII over Tyre af jydsk Malkerace — Jerseykvæget, af Landbrugskandidat J. Kr. Madsen, og Landøkonomisk Aarbog for 1904.

Esbjærg som Udførselshavn.

Af nedenstaaende Oversigt vil man se, hvorledes Betydningen af Esbjærg for Landbrugsudførselen er stigende. Tallene angive den samlede Udførsel i 3 Perioder à 10 Aar.

	Flæsk	Kjød	Smør	Hornkvæg	Æg	Fisk
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Stkr.	Mill. Snese	Mill. Pd.
1875—1884	10.8	0.2	20,7	208,841	2.1	0.1
1885—1894	353.3	11.9	115.9	190,975	3.2	13.4
1895—1904	1084.7	66.2	403.0	157,342	44.7	33.6

Med Ruten til London (via Parkeston) befordredes i:

	Smor	Æg	Flæsk	Kjød	Fisk
	Mill. Pd.	Mill. Snese	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
1885.....	2.5	0.1	1.7	0	0
1904.....	23.25	5.9	143.0	3.98	3.57

Med Ruten til Grimsby befordredes i:

	Smor	Æg	Flæsk	Kjød	Fisk
	Mill. Pd.	Mill. Snese	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
1890.....	1.57	0.01	0.3	0	0
1904.....	32.8	2.4	4.5	0.1	0.1

Rudolf Schou.

Hesteavlen i 1904.

Beretning af Statskonsulent *J. Jensen.*

Atter er der forløben et Aar under saa gunstige Omstændigheder, at man kun kan ønske, at Tilstanden ikke maatte forværres. Den eneste følelige Ulempe var den ualmindelig tørre Sommer, der gjorde, at Sommerernæringen blev daarlig og dyr, og at Høsten faldt saa slet ud, især i det nordlige Jylland, at mange nødtes til at sælge Føl, Plage og gamle Heste til reducerede Priser; men saa galt, som det har været ofte før, var det langtfra, idet Folk ikke tabte Tilliden. Mange hutlede sig igennem med Sultfodring i Haab om en mild Vinter og et tidligt Foraar.

Der er i Efteraaret offentliggjort summariske Resultater af den sidste Hestetælling 1903, 5 Aar efter den forrige, og den viser, at Hestestyrken er forøget fra 450—487,000 Stkr. eller med 8.4 pCt. Forøgelsen falder særlig paa Jylland, med 11.1 pCt., nemlig fra 233—259,000, medens Øernes Hestebestand kun er stegen fra 216—228,000 eller 5.5 pCt.

I 1893 havde Jylland 208,000 og Øerne 202,000 Heste, saa Tilvæksten især i Jylland er ligefrem enorm og udgør: i Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter tilsammen 34.6 pCt., i Aalborg, Hjørring og Thisted Amter tils. 22.8 pCt., men i Randers, Aarhus og Vejle Amter kun 16.6 pCt. Denne Sammenkobling af 3 Amter er ikke ganske hensigtsmæssig for Hestenes Vedkommende, idet Vejle Amt

naturligst hører til Ribe, men Viborg til Randers og Aarhus Amter.

Af Øerne har Sjælland forøget sin Hestebestand stærkest, nemlig med 14.3 pCt., medens Bornholm kun har 10.1, Lolland-Falster 10 og Fyen 11.2 pCt. Tilvækst.

Fra 1898—1903 er der sket forholdsvis ikke ubetydelig Nedgang i Tilvæksten, sammenlignet med det foregaaende Femaar, i det nordlige (fra 12.9—8.8 pCt.), derimod Forøgelse i det sydøstlige Jylland. Tilvæksten omfatter næsten udelukkende Føl og 1 og 2 Aars Plage, hvilke sidste i Tiden fra 1893—1903 ere forøgede med over 50 pCt. paa Øerne og 45 pCt. i Jylland. Det er fornemlig Sjælland og Bornholm, der have været stærkest med. Af arbejdsføre Heste over 3 Aar er der i Femaaret 1898—1903 kun sket en Tilvækst af 4,000 Stkr. paa Øerne og 15,000 i Jylland, hvilken Forøgelse her aabenbart staar i nøje Forbindelse med den tiltagende Hedeopdyrkning og Studenes Ombytning med Smaaheste.

Antallet af Arbejdsheste er ca. 350,000 Stkr. og deraf omtrent lige mange i Jylland og paa Øerne, medens Malkekøernes Antal er 1,090,000 Stkr. eller 3 Gange saa mange. Gaar man saa ud fra den rimelige Forudsætning, at Arbejdshestene betale deres Underhold lige saa godt som Køerne, vil man komme til det Resultat, at Kvæget i vor Landøkonomi spiller omtrent dobbelt saa stor en Rolle som Hestene. Denne Beregning synes ret naturlig og selvfølgelig; men alligevel er der mange ellers fornuftige Landmænd, der beregne Kvægets Nytteværdi efter Indtægten af alle Kvægavlsprodukter, vi udføre, medens Hestenes Arbejde regnes for en Udgift!

Naar Hestetillæget er stegen saa stærkt i de senere Aar, skyldes det den stadig stigende Efterspørgsel efter Heste til tilsyneladende lønnende Priser. Medens Udførselen i Tiaaret fra 1881—1890 i Gennemsnit var 13,300 Stkr. og fra 1891—1900 16,400 med Svingninger fra 11—21,000 i det sidste Aar, har den i de sidste 3 Aar været fra 23—25,000 Stkr. og var i 1904 24,864 Stkr., hvoraf 1,568 Føl (1,492 i 1903 og ca. 3,000 i 1902). Føl-

salget er altsaa ikke forøget paa Grund af den daarlige Høst — heldigvis!

Efter Tællingen 1898 var der i dette Aar født 46,400 Føl, hvoraf 31,300 i Jylland. Regner man saa, at der er gaaet ca. 6,000 til Grunde siden, og der i Gennemsnit i de sidste 3 Aar er udført 24,000 Stkr. aarlig, bliver der kun 16—18,000 Stkr. til Erstatning eller ca. 4 pCt., medens Forøgelsen i Hestebestanden svarer nogenlunde til Indførslen.

Ser man paa Tallene alene, tager Forretningen sig unægtelig godt ud, vi forøge vort Bo med en Ungdom, der vokser til Penge; men gør man et nøgternt Regnestykke op, er det et Spørgsmaal, om Hestetillæg giver Fortjeneste eller Tab for Flertallet. Det er givet, at Udførslen foregaar af den bedste Del, idet der kun bliver de faa Hingste og de bedste Hopper samt en Del gode Vallaker tilbage her i Landet, medens vi slide alt Udskuddet op, der selvfølgelig har givet Opdrætterne føleligt Tab; men selv en stor Del af det, der sælges, nemlig alt hvad der i 4—5 Aars Alderen ikke naar over 450—500 Kr., har selv ved den tarveligste og billigste Opdrætning ikke givet Fortjeneste. Hvad koster det at opdrætte en Hest, til den fuldtud kan ernære sig selv ved sit Arbejde? Ja, det ved Folk mærkværdigt nok ikke rigtig Besked om, og det er naturligvis heller ikke altid let at beregne; men naar Sagen skal behandles forretningsmæssigt, som den bør i alle veldrevne og større Agerbrug i de bedre Egne, kan man sikkert ikke sætte en 3 Aars Plag til lavere Værdi end 500 à 550 Kr. Heraf fremgaar det med Tydelighed, at skal Tab ved Uheld og mislykkede Individer dækkes af de vellykkede, kan det kun betale sig at befatte sig med Avl af gode Heste. Der er heller ingen Tvivl om, at det ikke vilde betyde noget Tab for Landet, om der i 1903 i Stedet for 50,000 Føl kun var født 40,000. Navnlig synes Tilvæksten paa Øerne at være et problematisk Gode, da man her opdrætter efter den dyreste Skala og faar de laveste Gennemsnitspriser. Forceret Hestetillæg er en dyr og farlig Sport.

Prisen har i det forløbne Aar haft en stigende Tendens, navnlig for gode Heste, af hvilke der altid er for faa. Gennemsnitsprisen for Heste og Plage er sat til 650—700 Kr., og den er sandsynligvis ikke for lav, saa man deraf kan danne sig et Skøn over Nettofortjenesten ved Hestetillæg. Salgsindtægten bliver ca. 16 Mill. Kr., hvilken Sum er helt overfløjet af Indtægten ved Salg af Æg — men Nettoen?

Udførslen gaar stadig overvejende til Tyskland; i Aarets Løb er der udført et Par Tusind billige Heste til England, men kun 300 til andre Lande, hvoraf Norge har faaet 44. Udførselen til Rusland er for intet at regne.

Tyskland indfører et stadigt stigende Antal Heste, nemlig 128,000 i 1903 mod 70,000 i 1885. Udførslen er derimod kun ca. 10,000, hvoraf en Del endda er Slagteheste, der gaa til Belgien. Tysklands Handel, Industri og intensive Agerbrug kræve svære Heste, af hvilke der kun tillægges faa indenfor Tysklands Grænser, i Slesvig, Rhinprovinsen og Bayern. Resten hentes fra Nabolandene, fornemlig Belgien og Danmark. Omtrent Halvdelen af de indførte Heste kunne henregnes til de svære, Resten er mest lette og billige Heste fra Østerrig-Ungarn og Rusland.

England indførte:

	1904	1903	1902
Fra De nordamerik. Fristater...	2,237	3,160	7,146
— Canada	401	421	1,869
— andre Lande	15,853	23,685	23,671
	18,491	27,266	32,686

Gennemsnitsprisen har været stigende navnlig for de amerikanske, der ere satte til 750—800 Kr., medens de fra andre Lande til ca. 400 Kr. De, vi udføre dertil, ere smaa, billige Heste til omkring 500 Kr., altsaa over Gennemsnittet, og da der tillige indføres en Mængde Luksusheste fra Fastlandet, bestaar Hovedmængden af indførte Heste af billige Ponier, deriblandt Islændere til Kul-

gruberne. England udfører igen en Mængde billige Heste, især til Belgien, nemlig afslæbte Dyr til Slagtning.

Hesteprisen i England for ordinære Varer er i Regelen lavere end i Tyskland, saa vi næppe kunne vente at faa noget lønnende Marked der. Udførslen var ogsaa lidt lavere dertil end i 1903.

Det er og bliver saaledes stadig Tyskland, som vi maa holde os til som Kunde. Lukker man for os dér, eller Afsætningen dertil bliver alt for besværlig, hører vor Hesteudførsel op at være en Forretning. Men fornuftigvis bliver der ikke Tale derom. Som Forholdene ere for Tiden, trænge Tyskerne mere til os end vi til dem, og skulde de gøre os Afsætningen saa besværlig, at den ikke var fordelagtig mere, maatte vi jo indskrænke Tillæget.

Naar Tyskland søger at omgærde sig med en Toldmur, er det jo ikke for at drille os, men for at gavne de tyske Opdrættere paa Forbrugernes Bekostning. Skulde Tolden derimod komme til at virke paa den Maade, at Sælgerne maatte kvittere Toldens Beløb, vil Hestetillæg let blive urentabelt; men i dette Tilfælde ere vi saa heldigt stillede, at vi ikke have Smaafolk eller Fattigfolk til Konkurrenter. Belgierne dominere jo Markedet for Øjeblikket, og det er Folk, for hvem der ligger flere andre lønnende Erhverv at tage op. Den Dag, Prisen gaar kendeligt ned, indskrænkes ganske naturligt Tillæget der. I England kan man lige saa lidt som i Frankrig, der har en høj Beskyttelsestold for Heste, lægge disse billigt til. Det er kun Amerikanerne, der kunne genere os, og de kunne først møde ad Aare med deres Overflod.

Den tyske Told, der nu nærmer sig stærkt, virker næppe som et saa truende Spøgelse, som man i sin Tid troede. Den er oven i Købet nu ved Afslutningen af Handelstraktaterne nedsat fra 90—50 Mk. for Heste indtil 1,000 Mk.s Værdi og fra 180—72 Mk. for Heste fra 1,000—1,200 Mk. Vore Heste koste højst 1,200 Mk., saa der kun bliver at svare 72 Mk. af dem; blot vi kunde blive stillede lige med vore Konkurrenter, komme vi nok

helskindede over Toldspørgsmaalet. Men selvfølgelig vil Tolden faa Virkninger, der lidt efter lidt ville bringe Forrykkelse af Forholdet. Den sandsynlige Følge bliver den, at Hestene blive dyrere indenfor Toldgrænsen, og at alle større Forretninger ville forsøge mekanisk Drivkraft. Endvidere vil Hestetillæget sandsynligvis udvides, hvoraf Resultatet vist bliver, at Tyskland selv faar billige Heste nok, saa Prisen paa disse ikke vil stige. Da alle Udgifter, Told indbefattet, omtrent blive de samme for gode som for tarvelige Heste, vil Salgsprisen herhjemme for disse muligvis falde, hvorfor det bliver en endnu daarligere Forretning at lægge sig efter Udskudsvarer end hidtil.

Der skal jo i Reglen et Stød udefra til for at forandre gammel Slendrian og faa Folk til at tage fornuftigt og energisk fat paa en anden Bov. Forhaabentlig vil Forandringen i den tyske Toldlov faa de mange daarligere Hesteopdrættere til at holde op med deres kostbare Sport.

Foruden Toldpaalægget stilles der i Udsigt en dyrere Transport for vore Heste, idet Tyskland, for at lette Kontrollen ved Grænsen, forlanger, at der skal være Plads i Jernbanevognene til, at Sundhedseftersynet kan foregaa derinde. Derved formindskes Antallet af de Heste, der kunne rummes i en Vogn, ret betydeligt, og Fragten stiger.

Det gælder for os ved Overgangen til det Nye at holde Ørene stive og ikke give Køb; thi have vi først slaaet af paa Prisen, saa Sælgerne komme til at bære de forøgede Udgifter, bliver det ikke let at flytte dem over paa Køberen, i dette Tilfælde Hestehandleren.

Indførslen har i 1904 været som i 1903, ca. 6,300 Stkr.; men der indenfor er der sket en stor Forandring, idet vor Hovedleverandør, Rusland, har lukket for Udførsel til April, saa vi kun fik 1,568 Stkr. derfra i 1904 mod over 4,000 i 1903. Det manglende Antal have vi faaet fra følgende Lande:

Norge	573	mod	234
Sverige	1,376	—	695
Tyskland	1,750	—	959
England	335	—	251
Island	720	—	112

Savnet af »Russerne« have vi maattet afhjælpe paa bedste Maade, og det bliver ret interessant at erfare, om Nødvendigheden ikke lærer os at undvære dem. »Norbaggen« er gennemgaaende for dyr, ellers foretrak vi jo den, men derfor bliver den aldrig Fattigmandshesten. Over Tyskland, formodentlig fra Galizien eller Polen (smuglet over Grænsen?), er der kommen en Del Ponier, der ligne »Russerne«, men synes endnu klejnere. — Saa er der Island; ja, kunde vi blot bruge »Islænderne«, vare begge Parter tjente. Island fik en Kunde til foruden Englænderne, der kun betale 3—4 Lstr. — 55 til 75 Kr. — pr. Stk., og vi fik en billig og god Hest til godt Køb. Men Ulykken er, at Varen ikke rigtig passer os. Det er Husmændene i Jyllands Hedeegne med daarlige Veje, der ere Hovedkunderne til de indførte Smaaheste, og til Landbrug ere »Islænderne« for smaa og kortgaaende. De passe bedre til at trave paa en Gade end at gaa for Plov eller Læs paa en daarlig Vej. Mulig der kunde udpilles nogle af de største, der, naar de kom hertil i 2—3 Aars Alderen, kunde vokse til og blive os tjenlige. Spørgsmaalet var vel værd at tage under alvorlig Overvejelse.

Med Hensyn til selve Avlen har det forløbne Aar ikke bragt meget egentligt Nyt. Arbejdet gaar i det gamle Spor, hvad den svære Avl angaar, og der arbejdes energisk i den lette paa Øerne. Efter sidste Tælling faar man et nogenlunde Skøn over Styrkeforholdet mellem de to Avlsretninger ved at sammenligne Antallet af levende Føl paa Sjælland og Bornholm med det i det øvrige Land. Man kan sikkert uden væsentlige Fejl regne de to Dele for henholdsvis let og svær. Tallet er 8,000 og 35,000, hvilket svarer til 1 : 4,3. Kvalitetsforskellen er ikke saa let at udtrykke i Tal, men der er vel næppe

nogen, der tvivler om, at den svære Avl ogsaa har Overtaget her. Det er derfor naturligt, at den tildrager sig størst Opmærksomhed og har mest almen Betydning, medens den lette Avl mere er en lokal Sag og derfor træder tilbage i anden Række.

Naar en Forretning har naaet en saadan Udstrækning, og der arbejdes med en saadan Kapital, som Tilfældet er, mindst 150 Millioner, er det en naturlig Sag med passende Mellemrum at holde kritisk Revision derover. Foran er anført den stigende Udførsel. Kvaliteten deraf er vel ikke let at sammenligne, men da Nutidens Fordringer ikke ere mindre end Fortidens, og Hjemmematerialet baade til Arbejde og til Avl er bleven bedre, tør man sikkert gaa ud fra, at der er sket Forbedring over hele Linien. En Ting ved man, at Hestene ere blevne større og sværere i de senere Aar, thi for 10—20 Aar siden var en stor Del af vore udførte Heste Droske- og Sporvognsheste, hvilken Sort nu er vanskeligt sælgelig. Selv om der ikke var sket anden Forbedring end Tilvæksten i Størrelse, hvilket betyder en forøget Værdi, saa var der dog altid meget vundet. Vare vi ikke gaaede over til at lægge mere Vind paa Størrelse og Masse, havde vi ikke kunnet møde Tidens forandrede Krav, som sket er. Men samtidig med denne Fremgang er der faktisk hos Avlsdyrene sket Forbedring i anden Retning, uden at der er Tilbagegang i nogen, saaledes er Formen forbedret og Bevægelsen bleven mere regelmæssig, uden at den er bleven mindre kraftig. Det er naturligvis ikke muligt at fremføre Beviser for Handelshestenes Vedkommende saaledes som for Hingstenes, som man har nøjagtig Beskrivelse over i hele 40 Aar. Fra 1866 har der nemlig været afholdt Kraftprøver under samme Forhold som nu, idet der fordredes, at en Hingst med sin Mage skulde løbe $^1/_2$ Mil i Trav for belæsset Vogn paa en Grønsværsbane. Vægten er bleven forøget med 200 Pd., og Hingstene ere blevne federe, men ikke mere øvede. De gjorde den Gang, hvad de kunde, og det gøre de endnu. Uagtet Hingstene ere blevne større og sværere, løbe de

dog nu mindst lige saa hurtigt som tidligere. Gaar man ud fra, at Præstationsevnen er arvelig, har man saaledes antagelig en brugelig Maalestok til Vurderingen af Handelshestene. Med Hensyn til Nutidens Hingste, sammenlignet med Fortidens, give Maal, Vægt, Beskrivelser og Billeder et ret klart Begreb om Forandringen, der er foregaaet med den jydske Hest blot i Løbet af 10—15 Aar. Der er naturligvis meget langt frem, men enhver, der kan og vil se, erkender, at den Vej, der er fulgt, har hurtig ført til et godt Resultat.

Paa et væsentligt Omraade staar man i den jydske Avl ved et Vendepunkt. Gennem Stambogsførelsen er man bleven belært om, at Avlen bæres af nogle enkelte Stamfædre. Af saadanne var der adskillige for ca. 15—20 Aar siden. I Aarenes Løb er deres Antal imidlertid skrumpet betydeligt ind, idet den ene Hingsteslægt er uddød efter den anden, medens Valdemar-Stammen er taget til endnu stærkere, end de andre ere tagne af. Den kan igen deles i flere Grene: Engebjergere, Munkedalere, Trymere, Valdemar Aabyere o. fl. mindre. Men i de senere Aar have Munkedalerne taget Têten, især nu, da Aldrup-Munkedal har en lang Virksomhed bag sig, blive de næsten eneraadende, og hertil kommer, at der i 1904 er indtruffen det mærkelige Spil af Skæbnen, at 3 yngre Valdemar-Hingste, som man haabede vilde blive Stamholdere, gik ud af Spillet, to som »Lungepibere« og en som ufrugtbar. For Øjeblikket er der næsten ikke en eneste Hingst, foruden Aldrup-Munkedal og dens bedste Sønner, som de jydske Opdrættere have Tro til som vordende Stamholdere. Faktisk staar man altsaa kun med én, rigtignok fremragende, Stamfader indenfor hele den jydske Race. Det er et ejendommeligt og ingenlunde farefrit Standpunkt. Racens Ve og Vel hviler jo næsten paa et enkelt Dyr; men paa den anden Side kan det ogsaa kaldes et sjældent heldigt Træf, thi lykkes Sagen, faar man paa den Maade i en Fart dannet en virkelig Race. Vejen hertil er Indavl, der er ingen Vej udenom. Men Opdrætterne ere ikke

dristige derved, selv virkelige Renavlsmænd foretrække dog at »krydse indenfor Racen«. Nu faar man se, hvordan det gaar, forhaabentlig faa vi dannet en konstant Kunstrace med nogle af Aldrup-Munkedals Dyder og saa faa som mulig af dens Lyder.

»Foreningen af jydske Landboforeninger«s Ungskue i Esbjerg, hvormed var forenet »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger«s Udstilling af Hingste fra 4—6 Aar, formede sig i alt væsentligt til en Aldrup-Forestilling, idet det var dens Børn og Børnebørn, der fyldte op, toge næsten alle Præmierne og gave Hesteskuet dets Glans. Aldrig før har der paa et Skue for jydske Heste været saa meget godt og smukt forsamlet. Her saa man virkeliggjort Jydernes Ideal i Hesteavlen: en stor, stærk, bred, dyb, trivelig og tillige smuk Hest med rene, tørre Ben og regelmæssig Bevægelse, kun kunde denne ønskes noget kraftigere hos flere. Her er der endnu noget at forbedre.

Den lette Avl lider jo noget ved at være den lille, idet det bliver mere tilfældigt, om der deri falder Stamfædre end i den mere udbredte Avl, og saa stiger Vanskeligheden tilmed ved, at Blodet er mere blandet. Der har efter hinanden været 3 Stamfædre indenfor Frederiksborg-Avlen: Hamlet, Pegasus og nu Hamlet-Sønnen Zarif. De to sidste have bragt Størrelse og Masse ind i Racen, men ikke Ædelhed og Gang, og det kunde se ud, som om de yngre Frederiksborgheste nærmest betegne Tilbagegang i den sidstnævnte Henseende. Skulde det være Tilfældet, var der sikkert Grund til at tage Sagen op til Undersøgelse, thi Frederiksborghesten er jo vor nationale lette Hest, der har bevaret Sjællændernes Kærlighed, trods Modgang, hvorfor det ligger lige for at søge den forbedret i Stedet for at udrydde den. Men kritikløs Kærlighed, der alene hænger sig i Navnet, kan rumme en Fare, som bør søges undgaaet. Jyderne have i Markedet en Læremester, som Øboerne desværre savne.

Halvblodsavlen har derimod ingen rigtig Rod i Opdrætterbefolkningen, den bliver stadig ved at være

fremmed. De rigtige Opdrættere ere i Reglen mere eller mindre Renavlsmænd, medens Krydsningsvennerne mest repræsenteres af større Landmænd og helt udenforstaaende som Officerer. Den har det store Fortrin, at den har mægtige Venner, der kunne gøre noget for den, og det er heller ikke lidt, der har været ofret derpaa, idet der er tilkøbt mange dyre Hingste og Hopper. Men hidtil har man ikke været særlig heldig med Hingstene, idet der kun er købt et Par gode, medens næsten ingen har slaaet rigtig an som Avlsdyr. Young Nording paa Fyen er vel den bedste siden Colonels Dage, men den har dog ikke rigtig evnet at give gode Avlsdyr, i alt Fald ikke Hingste. Skal Avlen fremmes, er det givet, at alt maa sættes ind paa at faa en 1ste Klasses Hingst, en virkelig Stamfader. Der mangler ingenlunde Hingste paa Øerne, naar man ikke tager det for nøje med Kvaliteten, men Manglen paa Hopper er derimod følelig, især paa Sjælland, og dette har foranlediget Dannelsen af en Forening (»Hoppecentret Sjælland«) til Afhjælpning af denne Mangel. Til Øjemedets Opnaaelse er der i Oldenborg indkøbt nogle og tyve Hopper, der ere udstationerede hos Foderværter. Der har tidligere i flere Aar været indkøbt Hoppeplage i Oldenborg (ialt ca. 50) af »Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme«, der solgte dem til Medlemmerne, og der blev i 1881 af Frederiksborg Amts Landboforening indkøbt fortrinlige oldenborgske Hopper til en Gennemsnitspris af 1,700 Kr. Endelig er der for faa Aar siden indkøbt en hel Del udmærkede svære Hopper og Hoppeplage i den holstenske Marsk. Men det er mærkværdig lidt, man har mærket til Virkningerne af alle disse Indkøb. Kun en enkelt Hoppe, Augusta, tilhørende Hans Andersen, Uggeløse, blev Moder til et Par Halvblodshingste, der nok desværre bleve Lungepibere.

Efter de indvundne Erfaringer paa forskellige Omraader, er det ikke med de allerlyseste Forhaabninger for »Centret« man kan skue Fremtiden i Møde, thi det vil sikkert kræve mange Lærepenge, men det er dog

ikke det værste, da jo de, der have startet Foretagendet, vidste, hvad der forestod, og desuden bestaar Selskabet ingenlunde af Smaafolk. Derimod er der den Fare ved at drive Stutteri af en Forening, at Medlemmerne let falde fra, naar Uheldene komme. Det er en Sag for en »Enevoldsregering«. Det nævnte »Hoppe-Center« er dannet efter en lignende Model som de alt bestaaende Hesteavlscentre eller Opdrætterforeninger, til hvilke der ved Husdyrloven blev fastsat en betydelig Sum som Understøttelse efter Ministerens Skøn. Af saadanne Indretninger er der et »Center« for Frederiksborgheste paa Bornholm; det er et lille Stutteri paa ca. 10 Hopper med Tillæg, der opdrættes »rationelt«. Saa er der et saakaldet »Hingstecenter« paa Sjælland, der nok blot er en Opdragelsesanstalt for unge Frederiksborghingste. Tanken var ved »rationel Opdrætning« at afhjælpe Manglen paa gode Hingste i Racen, men Foretagendet har ikke haft rigtig Fremgang. Saa er der en Opdrætningsforening i Holbæk Amt; den indkøber Hoppeføl i Belgien. Endvidere er der et Stutteri paa 8—10 jydske Hopper i Maribo Amt. Ogsaa Jylland fik sin rigelige Del af disse Forsøgsanstalter, idet Husdyrloven fremlokkede hele 3, hver paa 10 Hopper. Man gjorde der straks den kedelige Opdagelse, at det slet ikke gik med at udstationere Følhopper enkeltvis, og at Stutteridrift er en lidet taknemlig og dyr Historie. Den bedste af de 3 Opdrætterforeninger, den i Viby Præstegaard ved Aarhus, opløstes i Efteraaret, efter at der derfra var solgt en Hingst, Atlas, for 25,000 Kr. Derved dækkedes Tabene. De to andre slippe næppe saa billigt, naar de realisere i den nærmeste Fremtid.

De gjorte Erfaringer med Stutteridrift som Andelsforetagende have ikke været gunstige, der er udrettet meget lidt, som en privat Mand ikke kunde have gjort lige saa godt eller bedre, og den saakaldte »rationelle Opdrætning« har næppe bestaaet i andet end stutterimæssig Fodring og Røring af Plagene. Forsøg med Opdrætning til Vejledning for Opdrætterne have ingen af

dem befattet sig med. Det er at haabe, at det store Center »Sjælland« vil komme til at virke heldigere og vil lægge an paa at berige Opdrætterne med indvundne Erfaringer om god og billig Opdrætning; thi paa dette Felt staar man jo temmelig renonce.

Et andet Resultat af Husdyrloven er en Bestemmelse i samme om Bedækning af 10 Hopper — udpegede for de svære Hestes Vedkommende af Statskonsulenten — ved fremragende Hingste, til hvilke der ydes Statstilskud efter Husdyrloven. Hensigten er at forhindre Foreninger i at udnytte en Hingst alene i privat Øjemed, uden at den direkte kommer Samfundet til Nytte. Da Loven forpligter Foreningerne til at nøjes med Bedækningspenge som for Medlemmernes Hopper, betyder det en betydelig Gave til de Ejere, der kunne faa deres Hopper godkendte eller udpegede. Der er selvfølgelig ikke Tale om at anvise Hopper til Hingste, som staa til Afbenyttelse for alle og enhver til billig Pris, kun til dem, hvor Adgang ad ordinær Vej er lukket. I 1904 faldt Valget paa de 2 Matadorer Høvding og Prins af Jylland, begge Sønner af Aldrup-Munkedal.

Der kunde derimod ikke komme fremmede Hopper til denne, da Foreningen havde foretrukken som den billigste Udvej at kvittere Statstilskuddet.

De 20 Hopper vare fra de forskelligste Egne af Landet og hørte naturligvis til nogle af Landets bedste Moderhopper.

Forsøgslaboratoriet har fuldført nogle Fodringsforsøg med Roer (Kaalrabi og Runkelroer) paa to Herregaarde i Jylland, og de faldt meget heldigt ud, idet Forsøgene bestemt udviste, at Roer indtil et vist Maal, 25—30 Pd., fuldstændig kunde erstatte Kærne, ovenikøbet i et meget gunstigt Forhold. Hesten kræver meget lidt Æggehvide til Arbejdsfoder. Endskøndt vi føde henved $^1/_2$ Million Heste daglig, og selv den mindste Besparelse i Foderet repræsenterer en betydelig Værdi, saa vide vi ikke meget faktisk fra de hjemlige Forhold om Hestenes

Fodring. Maaske vi dog nok trænge mindre til Forsøg med forskellige Foderstoffer end til at faa Fodringen kontrolleret og erfare Resultaterne ved ofte gentagne Vejninger.

Handlen har, som anført, været livlig hele Aaret, saa livlig, at Køberne ikke kunne faa »fuldtandede« Heste, men for en Del maa nøjes med 4-Aars Plage. 1ste Kl. gode, store, fede Heste ere betalte med omkring 1,000 Kr.; men da deres Antal er ringe, faa de nærmest Betydning som Rarieteter. Det er jo Heste paa omkr. $11^1/_2$ Kvarter, og det er ikke den Slags, der passe os selv bedst. Den gode, velskabte Handelshest paa ca. 11 Kv. og til en Værdi af omkr. 800 Kr. er mere Middelmaalet i den gode Avl. Men der er sikkert et Flertal til en Værdi af 5—700 Kr., hvilke Priser ogsaa kaldes gode i de daarlige Egne.

Luksusheste have været efterspurgte til høje Priser. Af Remonter er der købt 240 paa Øerne og 17 i Jylland til Priser fra 500—1,000 Kr., i Gennemsnit 717 Kr. I Udlandet er desuden købt 160, hvoraf kun 30 i Tyskland, Resten i England og Irland.

Handlen med Avlsdyr har været ret livlig til stærkt stigende Priser for de allerbedste. Der solgtes saaledes lige før Bedækningstiden to næppe 3-aarige Hingste for henholdsvis 25,000 og 20,000 Kr. kontant, foruden en Mængde Tusinder paa Vilkaar. Det er Rekorden, her er sat, og forhaabentlig vil den ikke overskrides for det første; thi medmindre en Hingst bliver en af Matadorerne i Avlen, er denne Pris alt for høj, og Chancerne ere snarere for, at en saadan Drivhusplante ved Omflytning bliver en ret ordinær Fyr. Med 3,000 Kr. i aarligt Afdrag i 5 Aar og et Statstilskud af 4,000 Kr. staar den første som 9 Aars Hingst i 6,000 Kr., foruden det, der er betalt af »Vilkaarene«, hvis den lykkes; kommer der saa i aarligt Gennemsnit 7—800 Kr. i Renter og et lignende Beløb i Foderløn samt nogle 100 Kr. til Assurance, Dyrlæge, Beslag, Udstilling o. l., saa skal Hingsten ind-

bringe ca. 5,000 Kr. aarlig indtil 9 Aars Alderen i Bedækningspenge og Præmier, men det giver ordinært 50 Kr. i Bedækningspenge, hvilket er alt for meget for alle de almindelige Føl, der kun have en Handelsværdi af ca. 150 Kr. I Forhold til Varen og til Udlandets Priser ere vi for højt oppe. I Belgien koste de allerbedste, prøvede Matadorer ikke mere end vore Plage.

Foruden disse to solgtes der en Del Hingste til Foreninger til Priser fra 8—10,000 Kr. samt enkelte til 3—4,000 Kr. Til Tyskland er der solgt en Del til gode Vallak-Priser, 1—2,000 Kr. De gaa til Landstutterierne i enkelte tyske Provinser. Vi kunde ønske, at man valgte en efter vore Begreber om jydske Avlsdyr bedre Type; thi Hingste, der nærmest ligne store, gode Vallaker, pleje sjældent at udmærke sig i Avlen.

Handlen med Hingstplage har været meget livlig til hidtil ukendt høje Priser, saaledes er der betalt 16,000 Kr. for en og 8—12,000 Kr. for flere 1—$1^1/_2$ Aars Plage, naturligvis foruden en Masse paa Vilkaar.

Medens Hingsteprisen, grundet paa vore særlige Forhold, maa siges at være uforholdsmæssig høj, er Hoppeprisen derimod forholdsvis lav, og det skyldes dels, at vor Race endnu ikke er saa konstant som andre, eller som den forhaabentlig bliver, og dels at Opdrætterne ikke ere Velhavere. Det er sjældent at høre en Pris paa 2,000 Kr. betalt for en Følhoppe, den holder sig i Reglen nærmere 1000. For Føl og Plage betales der, naar Risikoen tages med i Betragtning, forholdsvis større Priser: 800 Kr. foruden Vilkaar for et Føl og 1,000 Kr. for Aaringer. Hvad Foreningsvirksomhed gør til at hæve Prisen, fik man et tydeligt Bevis for, da Opdrætterforeningerne startedes for nogle Aar siden, idet de vist gennemgaaende betalte 50 pCt. mere end Enkeltmand.

Af Personskifter indenfor Ledelsen af Avlen har Aaret bragt et Par, der ere værd at notere, nemlig Dyrlæge Oppermanns Afgang som Konsulent i lettere Hesteavl paa Øerne, i hvilken Stilling han nu har virket

i en Aarrække under »De samvirkende Landboforeninger«. Oprindelig, medens der var Begejstring for Statskonsulentvirksomheden hos Lovgivningsmagten, var Pladsen udpeget til at blive en Statskonsulentpost, men inden den endelige Afgørelse, kom andre Synspunkter til at gøre sig gældende. Hr. O. har i langt over en Menneskealder været et virksomt og anerkendt Medlem af Sjællands Hingsteskuekommission, og fra denne Forskole gik han naturligt over i den vanskelige Konsulentstilling i let Hesteavl, der kræver en rutineret Styrmand. Hr. O.s Hjerte hængte ubetinget ved Frederiksborghesten, og dette Standpunkt beredte ham en Del Vanskeligheder i hans Dobbeltstilling. Skulde man nu ved Afslutningen af en ret betydningsfuld Virksomhed udtale nogen kritisk Dom over Hr. O. som Konsulent, bliver det den, at han allerede var lovlig gammel og havde tabt en Del af sin fordums Kvikhed og Energi, da han kom ind i den ny Kampstilling.

I Modsætning til forrige kunne vi her notere Afgang af en Mand midt i sin fulde Kraft, nemlig Godsejer Carl Branth, som Formand for Hingsteskuekommissionerne i Aalborg og Hjørring Amter. Allerede i 1888 tiltraadte Hr. B. Stillingen, begrundet paa særlige Forhold. Som Søn af den bekendte Hippolog, Etatsraad Branth, Klarupgaard, var Hr. Carl B. jo født Hestemand, men Arven strakte sig dog ikke til Hesteslaget, thi den unge B. viste sig straks som en yderst moderne Hestemand, der holdt paa den groveste jydske Type, som han stadig kæmpede for indtil Ensidighed. I Aarenes Løb vandt han, foruden anerkendt Dygtighed som Hingstedommer, Sejr over den store, svære Hests ivrige Modstandere, som fandtes i Aalborgegnen, og Hr. B. har utvivlsomt noget af Æren for, at Aalborg Amt er kommen saa godt med paa den gode, jydske Avl. Det var derfor med Beklagelse, at Hestemændene modtoge Meddelelsen om hans tidlige Bortgang fra Ledelsen.

Hesteavlsforeningernes Organisation og Virkemaade.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 22. Marts 1905 af Statskonsulent *J. Jensen.*

Jeg maa forudskikke den Bemærkning, at jeg under »Organisation« indbefatter Oprettelse og under »Virkemaade« Virksomhed.

Den første Hesteavlsforening, der, mig bekendt, er oprettet her i Landet, er »Foreningen til Hesteavlens Fremme paa Bornholm«, der er fra 31. Maj 1879. Dens Formaal var Indkøb af Hingste af Frederiksborg-Racen og Udpegning af Hopper (Kaaring) til disse. Indtægten bestod i et Indskud af 10 Kr. Foreningen har ejet og ejer stadig Hingste, indkøbte paa Sjælland, og den har derigennem og gennem den Interesse for Hesteavlen, den har fremkaldt og vedligeholdt, væsentlig bidraget til Sagens Fremme. Foreningens Love ere korte og simple, men de have vist sig formaalstjenlige.

1886 oprettedes der en »Forening til Hesteavlens Fremme i Lundby m. oml. Sogne« i Præstø Amt, nærmest paa Initiativ af Konsulent Edvard Hansen, Snertingegaard. Dens Opgave var hovedsagelig Anskaffelse af gode Hingste og Hopper af Frederiksborg-Racen, og den har virket meget heldigt i den Retning, idet der købtes Hingsten Pegasus og nogle Hamleth-Hopper, hvilke i Forening have bidraget væsentligt til den store Fremgang i Frederiksborghesteavlen i Præstø Amt, og det uagtet, at Foreningens Love vare saa lidt udarbejdede.

Men det var dog ikke fra nogen af disse, at Ideen kom til de senere fremblomstrende Foreninger, lige saa lidt som deres Love benyttedes som Forbillede. Den første Spire til Hesteavlsforeningerne i Jylland maa tilskrives det under »Foreningen af jydske Landboforeninger« i 1881 oprettede Udvalg for Husdyravl og Husdyrbrug, i hvilket bl. a. saadanne Mænd som Etatsraad Mourier-Petersen, Inspektør Buus og Godsejer Harald Branth samt Landhusholdningsselskabets Konsulent, Jessen, fik Sæde. Der var paa dette Tidspunkt med de begyndende faldende Konjunkturer i Landbruget kommen stærkt Liv og Røre i Husdyrspørgsmaal. Man indsaa, at det var gennem Husdyrene, at Indtægten skulde komme, og at der maatte gøres noget alvorligt i Sagens Interesse. Der var Grøde i Luften. Og det var Mænd, der stod for Styret, som vilde og kunde noget. Samtidig gærede det andet Steds, det var navnlig Foreningsvirksomheden, som var ved at bryde igennem.

Efter Jessens Død i 1885 kom jeg, der den Gang havde arbejdet i adskillige Aar med Undersøgelser af Hestebestanden og Grundlæggelsen af Stambogsførelsen for jyske Heste, som Landhusholdningsselskabets Konsulent ind i bemeldte Udvalg, og jeg blev straks taget i Arbejde. Nogen Tid i Forvejen havde Forpagter Friis, Lindersvold, faaet oprettet den første Kvægavlsforening, og jeg fik saa den Ide at lave noget lignende for Hestene. Tanken vandt Udvalgets Bifald, og jeg fik Anmodning om at gøre et Udkast til Love for Hesteavlsforeninger. Det blev Friis' Kvægavlsforeningslove og ikke Loven for Bornholms Hesteavlsforening, der blev Grundlaget for mit Lovudkast (hvilket jeg drøftede bl. a. med Folkethingsmand Niels Jensen, Toustrup), som blev godkendt med enkelte Ændringer. Paa dette Tidspunkt var der imidlertid ikke Klarhed over, hvordan Sagen bedst skulde gribes an, enten gennem Oprettelsen af én stor, hele Jylland omfattende Forening, hvilket Etatsraad Mourier-Petersen, der nærmest var Hestemanden indenfor Husdyr-Udvalget, holdt paa, eller gennem mindre Foreninger, og da der

ikke opnaaedes Enighed mellem ham og mig i dette Hovedspørgsmaal, vedtog Udvalget at lade begge Opfattelser forsøge sig i Praksis, saa vilde det snart blive afgjort, hvad der passede os bedst. Til Realisation af min Plan valgte jeg Egnen Vest for Aarhus, hvor jeg fandt Forholdene bedst egnede til at gøre Forsøget. Paa et Møde den 7. Februar 1887 i Høver Kro fremsatte jeg for en stor Forsamling mit Forslag til Oprettelse af en Hesteavlsforening og forelagde det godkendte Udkast til Love for en saadan. Paa dette Tidspunkt var der i denne Egn, hvor der virkede 3 Hingste-Matadorer, Gl. Valdemar, Elkjær og Esbjerg, ingen Trang til Hingste, og Hingsteindkøb stod derfor heller ikke i første Række.

Formaalet var:

1) Kaaring af Hingste og Hopper.
2) Indkøb af Hoppemateriale.
3) Anskaffelse af Hingste, for saa vidt der blev Trang til saadanne indenfor Foreningens Omraade.

Medlemmerne skulde betale et aarligt Medlemsbidrag og forpligte sig til altid at have en kaaret Hoppe eller i det mindste en Plag, der kunde ventes at blive en kaaret Hoppe. De kaarede Hopper maatte kun bedækkes af kaarede Hingste. Kaaring saavel af Hopper som Hingste skulde hvert Aar foregaa inden Bedækningstiden, og Valget af Hingst til Bedækning af Hoppen træffes ved Kaaringsudvalgets Medvirkning. Dette skulde bestaa af et af »Foreningen af jydske Landboforeninger«s Husdyrudvalg valgt »fast« Kaaringsmedlem og to Medlemmer, valgte af Foreningen selv.

De kaarede Hopper maatte ikke afhændes uden Bestyrelsens Samtykke, og til det lovende Afkom forbeholdt Foreningen sig Forkøbsret. Hver Sommer afholdtes der Syn over Patteføllene, faldne paa de kaarede Hopper.

Tanken var af de mange smaa Hoppehold gennem frivilligt Samarbejde at skabe et Stutteri under en sagkyndig Ledelse. Den pekuniære Side

af Sagen søgtes løst ved, at Medlemmerne vare solidariske for optagne Laan.

Det forundrer En noget, at dette meget ideelle Forslag ikke mødte Modstand; kun Solidariteten trykkede man sig stærkt ved, uagtet den var stærkt begrænset. Ved den Tid var man endnu ikke med paa Andelsspørgsmaalet. Efter at Forslaget havde været undergivet en Behandling i et Udvalg, blev den første jydske Hesteavlsforening, der kaldtes »Jyden«, oprettet den 26. Februar 1887, og det blev en Mærkedag i den jydske Hesteavls Historie, da »Jyden« blev Forbilledet for og gav Stødet til Dannelsen af de talrige Foreninger, der nu findes i Landet.

Straks efter Oprettelsen afholdtes den første Kaaring, og den vakte Opsigt og blev nærmest en Sukces. Hingste og Hopper kaaredes fra 3 Aars Alderen, og det betyder et Vendepunkt i hele Opfattelsen af, hvad der regnedes for et Avlsdyr, thi hidtil vare kun de fuldvoksne Heste officielt anerkendte som værdige og tjenlige til Avlsbrug. Hoppekaaringen drog en hel Del Hopper frem for Dagslyset til almindelig Beskuelse og Kritik, og af dem viste nogle sig bedre og andre ringere, end Ejerne mente. For saa vidt fremkaldte den en lille Revolution indenfor Hesteverdenen, som der derefter mødte en Mængde ny Hopper ved næste Dyrskue, ligesom der forsvandt en hel Del Udskud, som Ejerne kritikløst havde gaaet og forelsket sig i. Men det blev ved denne Kaaring klart, at der var stor Trang til godt Hoppemateriale, og den første Kaaring i »Jyden« gav derfor Stødet til Indkøb for Foreningens Regning af en Del gode Hoppeplage, der solgtes ved Auktion til Medlemmerne. Paa den Tid var det muligt at købe til beskedne Priser. Af Hingste var der nok indenfor Foreningens Omraade, saa Indkøb af en Foreningshingst foreløbig stilledes i Bero.

Den 16. Marts s. A. forelagde Etatsr. Mourier-Petersen i Aalborg sit Forslag til en »Stutteriforening«, omfattende hele Jylland. Der indtegnedes ca. 50 Medlemmer, hvilket Tal senere fordobledes; men Foreningen traadte aldrig i

Virksomhed. Dens Opgave var Kaaring af Hopper, der skulde bedækkes ved de bedste Hingste og Afkommet godt opdrættes, alt under Husdyrudvalgets Ledelse.

Men samtidig med, at dette Arbejde udførtes, var der en ny Husdyrlov under Opsejling. Den bestaaende Lov fra 1880 fyldestgjorde ikke længere Tidens Krav. Der var navnlig to nye Ting, som paakrævedes, nemlig Præmiering af gamle Tyre ved Statsskuer og Statstilskud i anden Form end Præmier. Det var sikkert først Formanden for Friisenborg-Faurskov Birks Landboforening, Godsinspektør Tilemann, Hammel, der offentlig fremsatte den Tanke, at der skulde ydes direkte Tilskud fra Statens Side bl. a. til Anskaffelse af Avlsdyr ved Foreninger, og Resultatet blev, at der i Husdyrloven af 1. April 1887 indsattes den Bestemmelse, at Staten gav 50,000 Kr. til »andre Formaal« end Præmiering i Tilskud af samme Størrelse, som Foreningerne selv ydede, til Foranstaltninger, der bleve ansete for anbefalelsesværdige af en Landboforenings Bestyrelse. Herunder kom Tilskud til Anskaffelse af Hingste og til Forauktionering af Hopper, Plage og Føl blandt Medlemmerne.

Efter Lovens Bogstav kunde der altsaa faas indtil Halvdelen af den Sum, som en Hingst kostede; men da denne Fremgangsmaade let kunde afføde Misbrug, blev Tilskudet ad administrativ Vej fordelt paa 10 Aar.

Dette Statstilskud til Anskaffelse af Foreningshingste blev en mægtig Løftestang for hele Avlsforeningsinstitutionen. Det var noget haandgribeligt, som Folk kunde forstaa, og det blev et udmærket Agitationsmiddel for Oprettelsen af Hesteavlsforeninger, hvorved det fik sin største Betydning, ligesom det bidrog til, at Hingsteprisen steg saa stærkt. Men samtidig gjorde det den Virkning, at Hesteavlsforeningerne faktisk bleve til Hingste-Andelsselskaber.

Aaret 1887 gik ud med den ene jydske Forening; men da Bedækningstiden 1888 stod for Døren, tog Sagen Fart, og der oprettedes i Løbet af kort Tid flere For-

eninger, der næsten alle havde det Formaal alene ved Hjælp af Laan at anskaffe en god Hingst, til hvilken der saa skulde søges Statstilskud. Allerede en af de første Foreninger, »Kronjyden« i Randers Amt, forandrede sine Love derhen, at Hoppekaaringen ikke blev et nødvendigt Led i Maskineriet, men nærmest et Paahæng, et Slags Dyrskue, ligesom Hingstekaaringen ogsaa kom i Rang hermed, idet Foreningens Medlemmer næsten uden Undtagelse benyttede Foreningshingsten. I »Jyden« var Hoppekaaringen en nødvendig Handling, da Ejeren af en kasseret Hoppe i H. t. Loven var forpligtet til at anskaffe en anden, der kunde godkendes i Stedet, ligesom Parringsvalget bestemtes ved Kaaringen; i »Kronjyden« og de Foreninger, der tage dens Love til Forbillede, benyttede man Foreningshingsten, selv om den ikke kunde blive kaaret, og Ejeren forpligtedes ikke til at anskaffe nogen bedre Hoppe i Stedet for en kasseret.

Principet var altsaa i Virkeligheden brudt m. H. t. »Stutteriet fordelt paa mange Hænder«; men der opretteles dog efter »Jyden«s Forbillede en Del, i Reglen større Foreninger, der toge Sigte paa de andre Formaal som Kaaring saavel af Hingste som Hopper, Stambogsførelse, Indkøb af Avlsmateriale og Præmiering af Hoppeplage, medens Hingsteindkøbet overlodes til mindre Aktieselskaber.

Af saadanne større Foreninger dannedes der »Fremad« paa Fyen, stiftet den 29. April 1889, en for Hjørring Amt og flere paa Sjælland, en for hvert Amt. De almindelige jydske Foreninger, hvoraf der opstod mange i de nærmeste Aar, omfattede derimod nærmest et Herred og havde som Regel 50—100 Medlemmer med mindst lige saa mange Hopper til Bedækning af Hingsten.

I nogle Aar var der saaledes to Slags Foreninger, foruden Aktieselskaberne, der konkurrerede om Magtstillingen, og der herskede i Virkeligheden nogen Uklarhed om, hvorhen Fremtiden bar, men lidt efter lidt toge de statsunderstøttede Hingste-Foreninger Magten fra de

mere ideelt anlagte Foretagender, der ikke arbejdede billigt, og hvis Nytte man ikke direkte kunde udmaale.

I Finansaaret	$18^{87}/_{88}$	var der	7	Foreninger med	2,020	Kr.	Statstilskud.
—	$18^{88}/_{89}$	—	19	—	3,825	-	—
—	$18^{89}/_{90}$	—	39	—	8,805	-	—
—	$18^{90}/_{91}$	—	55	—	12,070	-	—
—	$18^{91}/_{92}$	—	83	—	20,941	-	—

Det var fornemlig i Jylland, hvor der ikke fraoven blev grebet ind i Organisationen af Hesteavlsforeningerne, at de smaa Foreninger, dannede om en Hingst, mylrede frem, og da der var saa gode Forbilleder for Sammenslutning i Landboforeningernes Fællesledelser, opstod ganske naturligt den Tanke, at faa en Samvirksomhed i Stand mellem de i Jylland værende Hesteavlsforeninger, der arbejdede efter nogenlunde samme Love. Jeg husker ikke, om det var Folkethingsmand Jensen-Toustrup eller mig, der var det første Ophav til Sammenslutningstanken, men i Forening fik vi afholdt et forberedende Møde i Randers den 9. Marts 1888 om Sagen, og »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« oprettedes den 13. April 1889 i Aarhus med 13 Medlemmer.

1890	var	Tallet	steget	til 20
1891	—	—	—	 33
1892	—	—	—	 53
1893	—	—	—	 75
1894	—	—	—	 85
1895	—	—	—	 88
1896	—	—	—	 91
1897	—	—	—	 92
1898	—	—	—	 104
1899	—	—	—	 118
1900	—	—	—	 128
1901	—	—	—	 140
1902	—	—	—	 139
1903	—	—	—	 153
1904	—	—	—	 151

med ca. 14,000 Medlemmer.

Antallet af Foreninger i Jylland var samtidig:

1887	1
1888	14
1889	30
1890	49
1891	68
1892	79
1893	98
1894	107

I Aarenes Løb er Antallet af Foreninger under Samvirksomheden stegen forholdsvis stærkt, saa at for Tiden næsten alle ere Medlemmer deraf.

Ere Lovene for Hesteavlsforeningerne omfattende, saa ere de til Gengæld korte og simple for »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger«, og det kan noteres som en glædelig Kendsgerning, at der arbejdes meget billigt, saa at Maskineriet langtfra sluger alle Indtægterne. De enkelte Hesteavlsforeninger betale aarlig 5 pCt. af deres Medlemskontingent, dog ikke under 15 Kr. Aarsbidraget er steget fra 300 Kr. til ca. 2,200 Kr. i de forløbne Aar. Samvirksomheden »sorterer under« »Foreningen af jydske Landboforeninger«, men staar dog ret frit, og Pengesagerne ere denne Forening uvedkommende. Formændene for de enkelte Hesteavlsforeninger danne et Repræsentantskab, der holder et aarligt Møde (Generalforsamling). Denne vælger af sin Midte til Bestyrelse en Formand eller Ordfører og en Kasserer og Sekretær; men desuden er »Foreningen af jydske Landboforeninger«s »faste« Kaaringsmedlem (Statskonsulenten, der tillige er Statens Tilsynshavende) født Medlem af Bestyrelsen, hvis Formand til Gengæld er født Medlem af »Foreningen af jydske Landboforeninger«s Husdyrudvalg. Folkethingsmand N. Jensen, Toustrup, og Dyrlæge L. Nielsen, Aarhus, der beklæde disse Stillinger, ere hvert Aar genvalgte med Akklamation siden Foreningernes Oprettelse. Denne Institution, der jo med Rette kan anses for en Repræsentation for Jyllands Hesteopdrættere, har efterhaanden erhvervet sig en ret betydningsfuld og berettiget Magtstil-

ling og indtager paa en Maade en ledende Stilling indenfor den jydske Hesteavl, hvor Selvstyret har vundet Hævd.

Af betydningsfuldere Sager, som »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« have udført eller givet Stødet til at faa udførte, maa først nævnes Fælles-Hingstekaaringerne, af hvilke den første af Hensigtsmæssighedsaarsager foranstaltedes af »Randers Amts Husholdningsselskab« i Forbindelse med Hesteavlsforeningerne om Randers i 1889. Efterhaanden ere disse Hingstekaaringer, der foregaa inden Bedækningstiden og fornemlig omfatte 3- og 4-aarige Hingste, bleven en Magt ved Siden af Dyr- og Hingsteskueinstitutionen, ligesom de ere blevne til Hingstemarkeder. Men det betydningsfuldeste ved Oprettelsen af disse er dog muligvis, at de betød et Brud med hele det gamle Dyrskuesystem, der kun stemplede de fuldvoksne og ældre Dyr som lødige Avlsdyr. Hingstekaaringerne indenfor de enkelte Hesteavlsforeninger ere nu afløste af Fælleskaaringer, der ledes af Statens Tilsynshavende med Hesteavlsforeningerne, Statskonsulenten, der, som nævnt, tillige er det af »Foreningen af jydske Landboforeninger« valgte Kaaringsmedlem.

I nært Forhold til Kaaringen af de unge Hingste staar Samvirksomhedens Arbejde for de unge Hopper, for hvilke der hidtil var gjort grumme lidt. Allerede ved »Foreningen af jydske Landboforeninger«s store Fællesskue i Aarhus 1890 foranstaltede »Samv. j. Hesteavlsforeninger« som Appendiks en Udstilling af 2- og 3-aarige Hopper, og disse Plageskuer fortsattes paa forskellige Pladser i 3 Aar, indtil »Foreningen af jydske Landboforeninger« optog Ideen og foranstaltede Ungskuer for 2- og 3-aarige Hingste- og Hoppeplage.

1889 indgav »Samvirkende Hesteavlsforeninger« et Andragende til Statsdyrskuekommissionen om at ophøre med Præmiering af Hingste til »Ride- og lettere Trækbrug«, og antagelig bidrog det til, at den hidtidige Statsstøtte til denne døende Udskudsklasse ophørte.

Af andre Ting, som Foreningen har bidraget til at

fremme, skal anføres Præmiering for god Mønstring af Heste, hvilket førte til Ansættelse af en Vandrelærer i Mønstring. Desuden maa nævnes Udstillingen af Heste i Malmø 1896, der var N. Jensens Idé, og senere Undersøgelse af de bedste Hoppeslægter indenfor Racen og Udgivelse af en Beretning derom af Aug. Kjær, et meget betydningsfuldt Arbejde. Foreningen raader over ca. 1,000 Kr. aarlig til forskellige Formaal vedrørende den jydske Hesteavl, og Beløbet er hidtil bleven anvendt med Fornuft.

Efter det jydske Forbillede er der oprettet Samvirksomhed mellem Hesteavlsforeninger, der arbejde i svær Retning, paa Fyen i 1893 og paa Sjælland 1902.

Naar Hesteavlsforeningerne have haft saa glimrende Fremgang, og Fællesledelsen har vundet saa almen Anerkendelse, skyldes det ikke alene den gode Sag og et godt udført Arbejde indenfor Foreningerne, men for en meget væsentlig Del Lovgivningsmagten.

Husdyrloven af 1887 gav, som anført, Sagen Vind i Sejlene, og Tillægget til Loven af 14. April 1893, der forøgede Statstilskudet til Hingste til 40,000 Kr. aarlig, gav Disciplin i Rækkerne og gennemførte Overgangen til de smaa Foreninger. Tilskudet blev herefter alene ydet for et bestemt Handyr og fastsattes til indtil Halvdelen af Hingstens godkendte Værdi, dog ikke over 4,000 Kr., der udbetaltes i Løbet af 8 Aar. Hoppekaaringerne bleve obligatoriske, medens Hingstekaaringerne ikke kom ind under Loven.

Foreningernes Love skulde godkendes af Ministeren, og denne forbeholdt sig Ret til at udnævne et fast Kaaringsmedlem. Tilskud til Indkøb af Hopper og Præmiering af Plage bortfaldt. Tillige indskærpede Loven Ønskeligheden af Indordning under Fællesledelsen. Loven slog saaledes i Virkeligheden alle de virkelige Hesteavlsforeninger ihjel og fastslog officielt Navnet »Hingsteholdsforeninger«, som dog aldrig naaede at faa Borgerret; man bevarede i det mindste Navnet.

Men faktisk stode vi med Hingste-Andelsselskaber,

kun med et løst Paahæng af en aarlig Hoppekaaring, som intet betød, og som Folk følte som en Gêne. Den første Kaaring af en Hoppe interesserer Folk i høj Grad og har i Virkeligheden som et Supplement til Dyrskuerne virket i høj Grad vækkende og bidraget til Hoppebestandens Forbedring; men den senere Kaaring af det samme Dyr, efter at Grundlaget, hvorpaa den er bygget, er taget bort, var det vanskeligt at gøre Folk begribelig som værende til Nytte. Den opfattedes som en Byrde og vedligeholdtes nærmest ved Tvang eller mod Betaling, og dette Forhold kunde ikke bestaa i Længden.

Mere og mere blev Anskaffelsen af en Hingst Hovedsagen, og Statstilskudet blev ogsaa snart for lille, idet det i Finansaaret 1898—99 gik ned til 57 pCt. af det i Udsigt stillede Beløb. Allerede i 1899—1900 maatte Summen forøges ogsaa med 10,000 Kr. til 50,000, hvorved der opnaaedes en Stigning til 67 pCt., men alligevel faldt Procenten derefter Aar for Aar med det tiltagende Antal statsunderstøttede Hingste.

I Slutningen af forrige Aarhundrede begyndte man igen alvorligt at tænke paa en ny Husdyrlov, der passede til Tidens Krav, og »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« tog ogsaa Hesteavlsforeningernes Forhold til en eventuel Lov op til Drøftelse, da naturligvis ingen bedre end disse selv følte, hvor Skoen trykkede. Og det viste sig da, at der var Enstemmighed for, at faa den lovbefalede Hoppekaaring strøgen. Dermed var det ingenlunde ment, at den skulde bortfalde, men man antog, at den lige saa godt som Hingstekaaringen kunde trives uden Statens Tvang. Den tvungne Kaaring havde gjort sin Nytte, men kunde nu undværes.

Med Hensyn til Reglerne for Statstilskudet, da foresloges der den Forandring, at det fremtidig fordeltes paa 5 i Stedet for paa 8 Aar; men til Gengæld skulde det gøres afhængigt af, at vedkommende Hingst var præmieret med Penge ved et Statsskue. Man gik ud fra, at der burde stilles rimelige Fordringer til Kvaliteten af de Hingste, Staten ydede Hjælp til, ligesom man fandt, at

Statstilskudet af Halvdelen af Købesummen, hvilket oprindelig var beregnet til at skulle udbetales straks, burde falde i Løbet af saa kort en Tid, som praktisk var gørligt (5 Aar). Husdyrloven af 22. Maj 1902 godkendte disse Forslag.

Antallet af statsunderstøttede Hesteavlsforeninger var i Finansaaret 1903—04 225 med 19,000 Medlemmer og ca. 300 Hingste, nemlig:

Paa Sjælland	44,	hvoraf	29	med	lette	Hingste.
— Bornholm	3,	—	2	—	—	—
— Maribo Amt.....	13,	—	»	—	—	—
— Fyen	24,	—	1	—	—	—
Ialt...	84,	hvoraf	32	med	lette	Hingste.

I Jylland:

Vejle	Amt	15
Aarhus	—	17
Randers	—	18
Aalborg	—	22
Hjørring	—	17
Thisted	—	13
Viborg	—	17
Ringkøbing	—	13
Ribe	—	9

141*) (alle svære)
med ca. 220 Hingste og 14,000 Medlemmer.

Statstilskudets samlede Beløb, der nu ikke mere er fastslaaet ved Lov, udgjorde ca. 100,000 Kr.

Det er utvivlsomt, at Statstilskudet har været væsentlig bestemmende for Hingsteprisen, fra Begyndelsen ligefrem direkte, idet det foranledigede Oprettelse af Hesteavlsforeninger; men senere har det spillet en mere underordnet Rolle og har næppe gjort stort fra eller til i Foreningernes Økonomi.

*) Naar Antallet her er noget mindre end de i »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« værende Foreninger, skyldes det, at ikke alle i det paagældende Aar have haft statsunderstøttede Hingste.

Naar en Hingst i Slutningen af 90'erne kostede 12,000 Kr., hvorefter Statstilskudet var beregnet til 4,000 Kr., fordelt paa 8 Aar eller 500 Kr. aarlig, og der deraf kun blev udbetalt ca. 60 pCt. eller 300 Kr., saa forstaar man, at Sagen ikke havde stor pekuniær Betydning, men selv nu, da der kan faas 800 Kr., betyder det lidt lige overfor en Købesum af 15—25,000 Kr.

Naar Hingsteprisen har været saa stærkt stigende — fra 8,500 Kr. Maksimum i 1888 til det tredobbelte i 1904 — skyldes det i Hovedsagen den Vækkelse, som Foreningslivet har fremkaldt. Opdrætterne ere blevne klare over, at det bedste er det billigste, selv om det er dyrt, og derfor ville alle have det bedste, lige meget hvad det koster; men Ulykken er, at der kun produceres et yderst begrænset Antal virkelig gode Hingste, hvorfor der bliver et vildt Kapløb efter disse, hvorved Prisen stiger uforholdsmæssigt. Tilmed sker der den store Fejl, at mange betale 1ste Kl. Priser for 2den eller 3die Kl. Varer.

Gennemsnitsprisen	for	jydske	Hingste	var i 1890	ca. 5,000 Kr.
—	—	—	—	1892—93	- 6,200 —
—	—	—	—	1894—95	- 6,400 —
—	—	—	—	1898—99	- 6,687 —
—	—	—	—	1901—02	- 7,078 —
—	—	—	—	1903—04	- 7,700 —

De første Aar var det alene Købesummen, senere derimod denne plus betalte Vilkaarspenge. Prisen er altsaa stegen ca. 50 pCt. Men hertil maa rigtignok bemærkes, at Kvaliteten ogsaa er stegen ikke ubetydeligt.

I nøje Overensstemmelse med Købesummen følger Bedækningsprisen, idet det jo er denne, der i Hovedsagen skal dække Udgifterne. Den var tidligere ved Foreningshingstene 12—20, sjældent 30 Kroner, nu er den for de bedre oppe paa 50 Kr. for Medlemmers og indtil 3—400 Kr. for Ikke-Medlemmers Hopper; men samtidig er Prisen for den ordinære Handelsvare ikke stegen væsentlig, saa Prisstigningen betyder et Tab for alle, der ikke ere saa heldige at faa Avlsdyr.

En ret vigtig Sag i Hesteavlsforeningernes Økonomi er Foderpengene for Hingstene. De variere ret stærkt i de forskellige Amter og Landsdele, foruden naturligvis efter Hingstens Søgning. Gennemsnitsprisen stiller sig saaledes: Hjørring og Aalborg Amter ca. 450 Kr., Randers Amt ca. 500 Kr., Viborg Amt ca. 600 Kr. (Salling 750 Kr.), Thisted Amt ca. 700 Kr., Ringkøbing Amt ca. 600 Kr., Ribe Amt 675 Kr., Vejle Amt 525 Kr., Aarhus Amt 635 Kr. Det er ret paafaldende, hvor meget dyrere det er i Vest- end Østjylland. Vestjyderne vise sig her, som altid, som de bedste Forretningsfolk, der ville have noget for deres Ulejlighed. Paa Øerne synes Hingstehold mere at betragtes som Sport, idet Prisen er saa lav, at den ikke kan dække Udgifterne, ja, man ser ikke sjældent, at Foderlønnen gaar ned til 250 Kr.

Efter at Hesteavlsforeningsinstitutionen har staaet sin Prøve og man kan overse hele Udviklingen og bedømme Virksomheden, er det naturligt at give en samlet Oversigt derover og veje Fordelene og Ulemperne derved mod hverandre. I Tidens Løb har man maattet slaa en Del af paa de ideelle Fordringer, saa at de nuværende Hesteavlsforeninger næppe længere helt svare til Navnet; men Organisationen har antaget faste Former, og den er i Virkeligheden havnet i Andelsvirksomheden. Som Hingste-Andelsselskaber, understøttede af Staten, synes Indretningen imidlertid baade livskraftig og levedygtig.

Som direkte Udbytte af Hesteavlsforeningerne i de forløbne Aar maa i første Række nævnes, at der er bleven spredt gode eller brugbare Hingste over hele Landet, saa enhver Opdrætter har Adgang til en saadan. Foreningerne købe jo næsten uden Undtagelse alle de bedste Hingste af hver Aargang. Derved spredes ogsaa det bedste Blod ud over Landet, saaledes at der bliver Tale om virkelig Raceavl.

Tidligere beholdt hver Egn sit, hvorved der kunde være Overflod paa gode Hingste et Sted og Mangel et andet, og derved blev der en betydelig Forskel ikke alene m. H. t. Godhed, men ogsaa til Type i de forskellige Egne. Nu kunne Folk med Penge og Forstand købe det bedste til de daarligste Pladser og herved udjævnes Forskellen. Randers-Egnen, der tidligere ragede saa højt op, kan saaledes næppe nok klare sig for Horsens-Egnen, hvor man har været heldig med Hingsteindkøb.

Indirekte have Hesteavlsforeningerne til Dels gennem Kaaringerne fremkaldt en Vækkelse blandt Befolkningen, som ikke kan vurderes for højt. Det er en forbausende Interesse, der næres for Hesteavlen i de bedre Hesteegne, og det er ikke mindre forbausende med den Dygtighed i Hestebedømmelse og Forstaaelse af Hesteavl, som er udviklet hos mange, især yngre Mænd, i de senere Aar. De stigende Hingstepriser og Bedækningspenge for de bedste Hingste ere talende Beviser herfor. Ligesom Kunstkendere søger man og betaler det bedste, medens Fuskere vurdere det hele omtrent lige højt. Men det skal villigt indrømmes, at den svimlende Pris rummer en Fare og ogsaa kan betragtes som en af Ulemperne, fremkaldt ved Hesteavlsforeningerne. Folk regne jo ikke Penge, naar de virke i Flok. Som anført foran nedsætter den høje Pris Nettofortjenesten ved Hesteavlen. Desuden avler den Spillelyst, Folk spille ligefrem i Hingstelotteriet, og selvfølgelig tabe de fleste, ja, man kan dristigt udtale, at Hingstespekulationen ofte er ved at nærme sig til Humbug; ved ren Drivhuspleje, Overfedning og alle Midler, der staa til Raadighed, præpareres den unge Hingstespire til at tage sig ud, med Præmiering og eventuelt Salg for Øje. For de fleste mislykkes Endemaalet, og de staa tilbage med et Pengetab og en ødelagt Hingst, der ellers kunde være bleven en 1ste Kl. Handelshest. Ved denne Fremgangsmaade mister Landet flere Hundrede af de bedste Vallaker, der vilde have bidraget til at hævde den danske Hests Renommé paa Verdensmarkedet. Men udover dette virker Drivhusplejen næppe;

thi at den skulde ødelægge Racen er næppe andet end ren Theori. Overfodring nedarves næppe, og skulde det være Tilfældet, sker det i saa smaa Portioner, at Virkningen vist ikke vil mærkes i denne Jordperiode. Paa den anden Side kan Drivning betragtes som en Slags Træning og afgive en Maalestok for, hvad der kan bydes en Hingst. »Der skal bred Ryg til at bære gode Dage«, og den Hingst, der kan taale en saadan Opdrætning, leve i Lediggang og Overdaadighed til 20 Aars Alderen eller længere samt bedække 1—200 Hopper aarlig fra Plagealderen, uden nogensinde at fejle noget, maa have en Jernkonstitution. Man kommer til at mindes de gamle Islændere, der nok satte deres nyfødte Drengebørn ud i Sneen en Vinternat igennem; kunde de taale dette, vare de værd at lægge til. Indenfor den jydske Race er der for Tiden to Matadorer, Gl. Munkedal og Gl. Valdemar Engebjerg, der begge have gennemgaaet den omtalte Kur, tilsyneladende uden Mén, idet de endnu virke som 22-aarige. De ere begge Stamfædre til hver sin Hovedgren af »Valdemar-Stammen«, de bedste indenfor Racen. Med saadanne Kraftkarle til Stamfædre er der næppe Fare for Udartning af Racen.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Hofjægermester Tesdorpf (Ourupgaard): Man har mange Gange hørt den Udtalelse, at de danske Landmænd vare nogle af de bedst stillede i Verden; men det var en Anskuelse, som Taleren ikke delte, idet der er uhyre mange svage Punkter i det danske Landbrug. Paa den anden Side kan det imidlertid ikke nægtes, at Andelstanken, saaledes som den er sat i System herhjemme, er bedre gennemført end noget andet Sted i Verden, og har bidraget til, at de sløje Tider, som begyndte i 80'erne, ere gaaede nogenlunde skaansomt hen over det danske Landbrug.

Den ærede Foredragsholder udtalte, at Andelstanken, saaledes som den er gennemført for den jydske Hesteavls Vedkommende, har virket befrugtende, vækkende og heldbringende, og Staten har hertil ydet sit Bidrag ved at give Tilskud til Indkøb af Hingste og til Præmier ved Dyrskuerne. Der er imidlertid ved denne som ved enhver anden Sag Skyggesider at se hen til, og det er, at Priserne paa Hingste ere drevne op til en unaturlig Højde. Der er ikke megen Mening i at give 25,000 Kr. i Kontanter for en Hingst og noget lignende i Vilkaar, og det er jo utvivlsomt, at der har været budt noget saadant for enkelte Hingste. Siden Priserne ere gaaede saaledes op, er Udførselen til Udlandet dog ikke saa kolossal, som man skulde vente eller formode; men der er naturligvis en Del Spekulation forbunden dermed, og det kedelige er, at det ikke bringer Penge til Landet. Ganske vist har Spekulationen i Hingste givet et gunstigt Resultat for nogle enkelte, men i det hele og store har denne Virksomhed vistnok kostet en Del mere end de mange Tusinde Kroner, der ere tagne hjem, og som falde paa nogle ganske enkelte dygtige Opdrættere.

Lad det nu være, hvad det være vil, at det er Statstilskudet, der har bidraget noget til, at Priserne ere komne saa højt op, saa er der dog noget andet, som i Jylland i endnu højere Grad har bidraget til Forstaaelsen af Avlen, og det er Stambogføringen. Forstaaelsen af, hvad en god Stamme vil sige, og at al Avl er haabløs og meningsløs, naar man ikke gaar tilbage til Stammen. Indtil den ærede Foredragsholder for 25 à 30 Aar siden begyndte sin velsignelsesrige Virksomhed, laa hele den jydske Hesteavl hen, ganske ins Blaue hinein, men Statskonsulenten forstod da paa en ejendommelig og genial Maade at samle sammen paa det Værk, som nu ligger fremme i mange og tykke Bind, og som har ført til, at Landbefolkningen har lært at se, at det er haabløst at arbejde uden Stambog. I mange Egne har man købt Dyr, som man troede vare gode, men vare det ikke, og det taler for, hvorledes det at arbejde uden at se hen til Stammen er haabløst. Statskonsulenten har utvivlsomt i sit Værk nedlagt et Arbejde, som gennem Tiderne vil sikre ham taknemmelig Anerkendelse

ikke alene hos Jyderne, men hos alle dem, som har den jydske Hesteavl kær og som ser i den jydske Hest et Arbejdsindivid, der kan staa Maal med forskellige af Udlandets Heste af Arbejdsracen: den engelske, den belgiske, den franske. For os herhjemme staar den jydske Hest som den mest rentable.

For det Arbejde, som Statskonsulenten har udført, vilde Taleren sige ham Tak, ligesom han ogsaa vilde takke ham for hans udmærkede Foredrag — ja om Forladelse, det tilkommer nok egentlig Præsidenten og ikke Taleren at udtale en saadan Tak.

Ritmester Schwartz-Nielsen: Jyderne er jo et Folkefærd, som, naar det angaar det økonomiske, ved, hvad det gør, og Taleren vilde derfor spørge, om det kunde paavises, naar de henvende sig med deres Hopper til de kostbareste Hingste og betale de store Penge for Bedækningen, at det kan betale sig ved Salget af Afkommet.

Statskonsulent Jensen: Folk i Jylland ere ret klare over, at der er nogle Hingste, om hvilke der kan være Tale, at der efter dem falde Sønner, der kunne komme til at koste 10—20,000 Kroner; og hvad det øvrige Materiale angaar, da har man paa Fornemmelsen, at det giver intet. Stambogsføringen har efter Talerens Mening belært Folk om, at udenfor enkelte Stammer falder der ikke Hingste af Betydning. Der kan falde Hopper, godt Handelsafkom, men falder der en Hingst udenfor disse enkelte Stammer, kan den ikke sælges til de høje Priser.

Der er jo altid Folk, som ville spille i Lotteriet, ɔ: her Hestelotteriet; de tænke ikke, at de ved at give 3—400 Kr. for Bedækning, skulle faa en Vallak, som, naar den er 2 Aar gammel, kun kan koste de 3—400 Kr. Nej, naar man køber en Lodseddel, er det jo altid i Haab om at faa en stor Gevinst; kommer den ikke, kan der maaske komme en Hoppe af den Beskaffenhed, at der er Mulighed for dog at have nogen Gevinst i Udsigt. Taleren har nu nok karakteriseret denne Handlemaade som Lotterispil, men der er naturligvis

altid nogen fornuftig Beregning til Stede hos de fleste, der spille i det Lotteri, idet de vide paa en Prik, hvilke Hingste og hvilke Hopper, der kan være Tale om at benytte, naar man vil være saa flot at anvende de 3—400 Kr. paa Bedækning.

Folkethingsmand N. Jensen: Hr. Ritmester Schwartz-Nielsen bemærkede, at Jyderne vare praktiske Folk, og naar de derfor gave saa mange Penge for at faa præsteret et Føl, maatte man spørge, om man ogsaa kunde tænke sig, at det gik godt og betalte sig. Herpaa har den ærede Foredragsholder svaret, og Taleren troede, at Svaret, der var givet, var fuldkommen korrekt. Taleren vilde imidlertid føje til, at det er ikke alene Jyderne, der risikere noget i den Retning, Fynboerne ere ogsaa komne med, og der er jo nogle, som have faaet en stor Gevinst i det Lotteri. Taleren kendte saaledes en Mand, der har en Hingst, som er falden efter Aldrup-Munkedal og en jydsk Hoppe. Den staar paa Fyen og fik paa Skuet i Odense første Præmie som 4-aarig. Her er altsaa et af de Tilfælde, i hvilke det har lønnet sig at give de høje Bedækningspenge; men Taleren skulde indrømme, ligesom den ærede Foredragsholder, at der er mange, der ikke faa Gevinst i det Lotteri. Men alene det, at man er kommen saa vidt, at man vover noget for at faa Gevinst, var for Taleren Vidnesbyrd om, at der er en vaagnende Interesse for at faa vor Hesteavl fremad.

Taleren kunde for sit Vedkommende fuldt ud slutte sig til, hvad den ærede Foredragsholder havde udtalt, baade angaaende Hesteavlsforeningernes Tilblivelse og deres Virkemaade, ligesom han ogsaa i alt væsentligt var enig med ham i den Kritik, som blev udtalt overfor disse Foreninger. De, der have haft med denne Sag at gøre, ere ikke blinde for, at der ogsaa er Skavanker ved den, og en af disse angaar Hopperne indenfor Avlsforeningerne. Man fik ikke Sagen til at gaa saa programmæssig, som man ønskede, idet der ikke blev anskaffet saa mange Hopper, som Forudsætningen egentlig var, at der skulde anskaffes. Det er jo utvivlsomt saaledes, at fra det Øjeblik, man blev klar over, at for at faa et godt Af-

kom er det ikke nok, at man holder til en god Hingst, der skal ogsaa en god Hoppe til, var man inde paa den rette Vej, og naar man, som Hofjægermester Tesdorpf sagde, ikke har Stambøger, har man ikke nogen Garanti for et godt Resultat, selv om man holder til den bedste Hingst, der eksisterer. Der er her et Hul, hvor der endnu er noget at gøre; om det vil lykkes at naa saa nær til Idealet som muligt, skulde Taleren ikke sige, men om man end ikke er naaet saa langt frem endnu, saa er man dog et godt Stykke paa Vejen derhen ad.

Naar man i Jylland ser Fællesskuer for unge Dyr, vil man sikkert kunne gaa ud fra, at Størsteparten af de unge Hopper, som udstilles, blive udstillet af Mænd, som ere Medlemmer af en Avlsforening, og det turde være et Fingerpeg om, at der er udrettet noget paa det Omraade. Taleren var sikker paa, at det er kun faa Procent — maaske ikke engang 5 pCt. — af de præmierede Hopper ved disse Skuer, hvis Ejere ikke ere Medlemmer af en Avlsforening, og det er glædeligt, at det er saaledes.

Taleren kunde fuldt ud slutte sig til de Udtalelser, som Hofjægermester Tesdorpf fremførte angaaende den Virksomhed, som Statskonsulenten har udfoldet og udfolder i Jylland, ja han kunde gerne føje til, overalt, hvor der er Interesse for den jydske Hesteavl. Man er i Jylland, og da navnlig de, der have haft en Del med Sagen at gøre, Landhusholdningsselskabet taknemmelig, fordi det har forstaaet at finde den Mand, der passede til Virksomheden.

Præsidenten, Kammerherre Sehested, var sikker paa, at alle de tilsteværende vilde slutte sig til den Tak, som Hofjægermester Tesdorpf rettede til Statskonsulenten, ikke alene for Foredraget, som vi nys hørte, men ogsaa for hans Virksomhed i det hele taget for Hesteavlens Fremme. Taleren vilde dernæst rette en Tak til Hofjægermester Tesdorpf og de andre Herrer, som have haft Ordet, for de Bemærkninger, de have fremsat.

Planteavlen 1904.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Den, der i Sommeren 1904 vilde have profeteret, at dette Aar vilde give den værdifuldeste Høst, Danmark nogensinde har havt, vilde de fleste Steder i Landet være bleven betraglet som en tvivlsom Profet. Ikke destomindre faar man af den officielle Høstberetning at vide, at Landets Høst i 1904 repræsenterede den største Pengeværdi, Høsten nogensinde er opgjort til, nemlig ca. $426^1/_2$ Millioner Kroner mod ca. 419, der i 1903 var Rekord. Heraf maa dog ikke drages den Slutning, at Høsten i 1904 var større end i det foregaaende Aar; den var tværtimod noget mindre. Aarsagen til, at den opføres med en større Værdi, er dels den, at Kapitelstaxterne — der ligger til Grund for Værdiberegningen af Kornafgrøderne — var højere i 1904 end i 1903. Men Hovedaarsagen er, at der for 1904 er benyttet et nyt Princip for Beregningen af Rodfrugtafgrødernes Værdi. Statistisk Bureau har tidligere ved denne Beregning sat 1 Td. Gulerødder, Runkelroer eller Kaalroer = $^1/_{10}$ Td. Byg (og beregnet dette efter Kapitelstaxt), og 1 Td. Turnips = $^1/_{12}$ Td. Byg. Fra og med 1904 er Bureauet gaaet over til at benytte Rodfrugternes Tørstofprocent som Grundlag for Vurderingen. Efter Opgivelser, som er meddelt Bureauet af det kgl. Landhusholdningsselskab, er der regnet med følgende Tørstofindhold:

	Øerne:	Jylland:
Gulerødder	13.0 pCt.	11.9 pCt.
Runkelroer	15.3 —	14.0 —
Kaalroer	12.9 —	12.7 —
Turnips	10.6 —	9.8 —

Man har dernæst regnet Vægten af 1 Td. Runkelroer eller Kaalroer til 180 Pd. og 1 Td. Turnips eller Gulerødder til 160 Pd., og endelig har man vurderet 1 Pd. Roetørstof = 1 Pd. Byg (efter Kapitelstaxt).

Denne Ændring i Beregningsmaaden bringer Rodfrugterne op til en Værdi, der er betydeligt højere end efter den gamle Regnemaade. Særlig træder dette frem ved Runkelroerne. Af disse avledes der i 1903 25 Mill. Tdr., der vurderedes til 23.4 Mill. Kr. I 1904 var Avlen kun 20.1 Mill. Tdr., der efter den nye Vurderingsmaade andrager 29.4 Mill. Kr. Hele Rodfrugtafgrøden var i 1903 70.1 Mill. til Værdi 61.1 Mill. Kr., i 1904 62.1 Mill. Tdr. til Værdi 69.1 Mill. Kr. Medens saaledes Rodfrugtavlen i 1904 er ca. 8 Mill. Tdr. mindre end i 1903, er Værdien samtidig 8 Mill. Kr. højere.

Det maa vistnok siges, at Formaalet for vor officielle Høststatistik i første Linie maa være paa et saa paalideligt Grundlag som praktisk taget muligt at gøre Rede for, hvilke Mængder af de forskellige Afgrøder, der hvert Aar er udvundet af Jorden. Men selvfølgelig er det af overordentlig stor Interesse ved Siden heraf at faa konstateret, hvilken Pengeværdi Høsten repræsenterer. Det er sikkert forbundet med store Vanskeligheder at finde et tilfredsstillende Vurderingsgrundlag for hver især af de mange højst forskellige Afgrøder der høstes, og det maa i høj Grad paaskjønnes, at Statens statistiske Bureau stadig har sin Opmærksomhed henvendt paa at finde Forbedringer i Vurderingsmethoderne. Den Vurderingsmaade, som Bureauet nu er slaaet ind paa for Rodfrugternes Vedkommende, maa utvivlsomt siges at betegne et Fremskridt, særlig fordi det herved bliver muligt at tage Hensyn til de store Forskelligheder, der vitterlig gjør sig gjældende fra det ene Aar til det andet

i Rodfrugternes virkelige Værdi som Kreaturfoder. Ved Anvendelse af denne Vurderingsmaade vil Rodfrugtafgrødernes Værdi sikkert vise sig at svinge adskilligt mindre fra Aar til Aar end deres Mængde. En anden Sag er det, om der endnu med fornøden Sikkerhed aarlig kan skaffes Tal for Rodfrugtafgrødernes Tørstofindhold i Landets forskellige Egne. I Betragtning af det betydelige Antal Tørstofbestemmelser, der allerede nu udføres Landet over i Kontrolforeninger, ved Planteavlsudstillinger, ved Forsøgsstationerne osv., tør man dog vistnok forudsætte, at de paa Grundlag heraf fremstillede aarlige Middeltal ikke er udsat for i nogen meget høj Grad at misvise. Under alle Omstændigheder kommer denne Methode uden Tvivl Sandheden adskilligt nærmere end den hidtil benyttede, hvorefter en Tønde Roer altid repræsenterede en uforanderlig Værdi (i Forhold til Byg). Og med denne Vurderingsmaades Indførelse i vor officielle Statistik er der gjort et Skridt mere i Retning af at slaa fast, at det er Tørstofproduktionen, der bliver afgjørende for en Roeafgrødes Værdi.

Man kunde ønske, at et tilsvarende Princip lod sig indføre ved Vurderingen af vore øvrige Foderafgrøder. Thi selvfølgelig varierer ogsaa Foderværdien af et Pund Korn, Hø eller Halm fra Aar til Aar.

Vurderes hele Høsten 1904 til de samme Priser som for 1903, gaar Værdien ned fra 426½ til 395 Mill. Kr. og bliver altsaa 24 Mill. Kr. mindre end 1903. Denne Tilbagegang fordeler sig nogenlunde jævnt paa de fleste Afgrøder. Mindreudbyttet i 1904 var saaledes ca. 40,000 Tdr. Hvede, 700,000 Tdr. Rug, 150,000 Tdr. Byg, 200,000 Tdr. Havre, 160,000 Tdr. Blandsæd, 260,000 Tdr. Kartofler, 8,000,000 Tdr. Rodfrugter (Foder-), 1,300,000 Cnt. Sukkerroer, 200,000 Læs Hø (à 1000 Pd.) og 1,000,000 Læs Halm.

Nedgangen falder selvfølgelig noget forskelligt i Landets forskellige Egne. Hveden gav i de fleste Amter mindre end i 1903; størst var Nedgangen for denne Afgrødes Vedkommende i Kjøbenhavns, Frederiksborg, Born-

holms, Svendborg (og Thisted) Amter. Kun i Aarhus (og Ribe) Amter er der en lille Opgang.

Rugen gav mindre Afgrøder i alle Amter. Størst var Nedgangen paa Øerne og i de 3 nordjydske Amter. Hjørring Amt havde saaledes et gjennemsnitligt Udbytte af 5.9 Fold Rug mod 8.2 i 1903, Thisted Amt 7.4 mod 10.3 Fold.

Bygget gav paa Øerne delvis et lille Merudbytte i Sammenligning med 1903, saaledes i Sorø Amt, paa Lolland-Falster og paa Fyen, men derimod mindre Afgrøder end 1903 i Nord- og tildels i Vestjylland.

Havrens Foldudbytte afveg paa Øerne ikke væsentlig fra 1903, paa Sjælland og Bornholm var Udbyttet dog lidt mindre, paa Fyen og de sydlige Øer lidt større. I de 3 nordjydske Amter var der en stærk Nedgang, i en Del af Vestjylland en mindre Nedgang. Blandsæden forholdt sig omtrent som Havren.

Medens Vintersædhøsten saaledes gjennemgaaende var forholdsvis noget bedre i Jylland end paa Øerne, var Vaarsædhøsten forholdsvis betydelig rigere paa Øerne end i Jylland. Halmudbyttet var paa Fyen, Lolland-Falster samt i Præstø og Ringkjøbing Amter lige saa stort eller lidt større end i 1903; i de øvrige Egne mindre, i Kjøbenhavns Amt, Nordjylland samt i Viborg og Ribe Amter betydelig mindre.

Rodfrugterne og Kartoflerne gav overalt paa Øerne et betydeligt Mindreudbytte i Sammenligning med 1903, Sukkerroerne dog undtaget. I Jylland var der for saavel Kartofler som for de mest betydende Rodfrugtarter kun en lille Nedgang.

Høhøsten saavel paa Ager som Eng var gjennemgaaende lidt mindre end i 1903, men Svingningerne var som Regel ikke store.

Græsningen var overalt yderst knap, og Nedgangen i Vaarsædhøsten skyldes i mange Egne tildels den Omstændighed, at man saa sig nødt til at afhugge eller afgræsse betydelige Vaarsædarealer i grøn Tilstand.

Aarsagen til den alt i alt noget knappe Høst er

ganske hovedsagelig at søge i Sommertørken. Som det fremgaar af Afdelingschef Willaume-Jantzens Oversigt over Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1903—04 i nærværende Tidsskrift for 1904, S. 615 o. flg., fik Maj Maaned lidt over den for denne Maaned normale Regnmængde, Juni fik lige saa meget under denne Maaneds Normal, Juli kun $^1/_4$ af hvad denne Maaned plejer at bringe, August ligeledes mindre end normalt, og September mellem $^1/_4$ og $^1/_3$ af denne Maaneds normale Regnmængde. De 4 Maaneder Juni—September gav den mindste samlede Regnmængde, der overhovedet nogensinde er iagttaget her i Landet i samme Periode. Medens Juni og tildels Juli Maaneds Tørke særlig blev følelig for Vaarsæden, blev Eftersommerens fortsatte Tørke navnlig skæbnesvanger for Rodfrugterne og Græsmarkerne.

Naar der alligevel, trods denne hidtil ukjendte Regnmangel, opnaaedes en Høst, der ikke blev mindre end »noget under en Middelhøst«, og som for adskillige Egnes Vedkommende endog kommer højt over denne Betegnelse, da skyldes dette sikkert for en væsentlig Del den Omstændighed, at Foraarsmaanederne, særlig April Maaned, gav en meget rigelig Regnmængde, for Landet som Helhed omtrent det dobbelte af det, der er normalt for denne Maaned. Er dette rigtigt, tør man vel heri se et talende Vidnesbyrd om, hvor vigtigt det er for Høstens Udfald, at der fra Foraaret er en rigelig Beholdning af Fugtighed i Jorden. Dette Forhold kan vi for saa vidt selv beherske, som vi, særlig i et mere regnknapt Foraar, kan omgaaes økonomisk med Jordens Vandbeholdning, undgaa Udtørring ved en maadeholden Bearbejdning. Der ødsles utvivlsomt i de fleste Foraar store Værdier bort paa denne Konto ved utidig og overdreven Harvning af Jorden.

Men ved Siden heraf bragte Sommeren talrige og slaaende Bekræftelser paa den bekendte Sandhed, at jo bedre Kultur og Gjødningskraft Jorden er i, desto bedre modstaar den Tørkens skadelige Virkninger. Der er ikke Tvivl om, at jo videre vi

naar i Retning af at faa Jorden i god Gødningskraft, i desto højere Grad gjør vi os uafhængige af ugunstige, særlig af tørre Somres uheldige Indflydelse.

Høsttiden indtraadte ikke saa tidligt, som man maaske kunde have ventet, men omtrent til normal Tid. Høstarbejdet forløb hurtigt og tilendebragtes paa forholdsvis kort Tid. I Tabel I er givet et Sammendrag over de herom indsamlede Opgivelser.

I Tabel II er givet en Oversigt over de Oplysninger, der er modtaget om formentlige Forskydninger i Arealets Benyttelse. Hvis man tør gaa ud fra, at disse Tal peger i den rigtige Retning, har der været en kjendelig Tendens til Indskrænkning af Rugarealet, særlig i Østjylland, paa Fyen og Sjælland. Ogsaa for Byg og Havre lyde flere Opgivelser paa Indskrænkning end paa Udvidelse. For Blandsædens Vedkommende har derimod Flertallet af Indsendere som sædvanligt havt Indtryk af Udvidelse, og meget faa mener at have kunnet spore Indskrænkning. Det samme gjælder i endnu højere Grad om Staldfoder. Medens denne Oversigt indtil for faa Aar siden stadig lød paa Indskrænkning af Bælgsædarealerne, har der i de sidste Aar været Flertal for Opgivelser om Udvidelser, og navnlig for 1904 er dette stærkt fremtrædende. Dette falder ganske sammen med det almindelige Indtryk man har af, at Bælgsæddyrkningen, særlig Ærtedyrkningen, nu er i kjendelig Tiltagen. Som i næsten alle foregaaende Aar gaar de allerfleste Opgivelser om Rodfrugtdyrkningen ud paa stedfundne Udvidelser, og ikke en eneste Meddeler mener at have kunnet spore Indskrænkning paa sin Egn som Helhed. Ligeledes synes der at have været en kjendelig Tilbøjelighed til Udvidelse af Kartoffelarealerne, særlig i Nord-, Vest- og Midtjylland, netop de Egne, hvor en saadan Udvidelse først og fremmest maa siges at være paa sin Plads. Endelig synes der at have fundet paaviselige Udvidelser Sted af Arealerne med Rodfrugtfrø, særlig paa Fyen og Sjælland.

Der er endvidere ligesom i tidligere Aar indsamlet

Tabel I.

Høsttidens Begyndelse og Varighed i 1904.

Efter Opgivelser fra ca. 200 Egne.

Landsdel	Rug-høsten		Hvede-høsten		Byghøsten				Havre-høsten		Høhøsten paa				Bog-hvede-høsten		Ærte-høsten		Høstens Varighed Dage *)
					6-rd.		2-rd.				Ager		Eng						
	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	beg.	sl.	
Nordjylland	4/8	18/8	15/8	30/8	15/8	1/9	18/8	3/9	22/8	13/9	25/6	12/7	12/7	2/8	—	—	28/8	10/9	38
Vestjylland	4/8	18/8	—	—	9/8	27/8	15/8	2/9	17/8	11/9	18/6	4/7	9/7	31/7	3/9	17/9	19/8	5/9	42
Midtjylland	2/8	13/8	15/8	26/8	10/8	28/8	14/8	29/8	15/8	7/9	27/6	9/7	11/7	29/7	26/8	11/9	16/8	28/8	36
Østjylland	1/8	13/8	10/8	21/8	11/8	24/8	16/8	29/8	15/8	4/9	21/6	7/7	6/7	24/7	—	—	28/8	18/9	35
Fyen, Langeland, Ærø	2/8	8/8	9/8	20/8	8/8	18/8	14/8	27/8	12/8	27/8	15/6	6/7	30/6	19/7	—	—	14/8	26/8	26
Sjælland, Samsø	31/7	11/8	9/8	22/8	1/8	16/8	12/8	28/8	12/8	30/8	18/6	8/7	4/7	21/7	—	—	15/8	31/8	31
Lolland, Falster, Møen	30/7	12/8	6/8	22/8	1/8	15/8	9/8	27/8	8/8	26/8	15/6	6/7	2/7	24/7	—	—	6/8	22/8	27
Bornholm	6/8	18/8	11/8	24/8	12/8	26/8	18/8	2/9	20/8	4/9	23/6	14/7	15/7	29/7	—	—	15/8	27/8	29
Hele Landet	2/8	14/8	11/8	24/8	8/8	23/8	14/8	30/8	15/8	3/9	20/6	8/7	7/7	26/7	30/8	14/9	18/8	1/9	33

*) For de 4 Kornarter (Rug, Hvede, Byg og Havre).

Tabel II. **Forskydninger i Arealets Benyttelse 1904.**
Efter Opgivelser fra ca. ca. 200 Egne.

Afgrøde		Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Langeland, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen	Bornholm	Hele Landet
Hvede	udvidet	2	0	0	3	4	4	1	1	15
	uforandret	7	5	12	18	15	36	11	3	107
	indskrænket	0	1	0	2	8	3	1	1	16
Rug	udvidet	0	6	2	0	0	2	1	0	11
	uforandret	4	10	20	17	19	35	9	3	124
	indskrænket	4	5	5	11	9	8	1	1	44
2-rd. Byg	udvidet	1	1	3	1	7	5	1	0	19
	uforandret	11	9	17	24	19	29	11	4	124
	indskrænket	2	3	4	3	1	10	1	1	25
6-rd. Byg	udvidet	0	3	4	3	2	5	1	0	18
	uforandret	11	9	18	16	14	29	10	2	109
	indskrænket	4	9	5	4	11	7	0	3	43
Havre	udvidet	0	3	4	4	5	4	2	0	22
	uforandret	15	11	17	18	20	34	11	4	159
	indskrænket	5	7	6	6	3	4	0	1	32
Blandsæd	udvidet	9	14	17	17	11	24	5	4	101
	uforandret	6	8	10	12	14	18	7	1	76
	indskrænket	0	1	0	0	3	2	1	0	7
Staldfoder	udvidet	9	19	23	24	21	24	7	4	131
	uforandret	6	1	4	2	7	21	6	1	48
	indskrænket	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ærter	udvidet	4	10	9	6	13	21	9	4	76
	uforandret	8	15	11	14	12	13	3	1	67
	indskrænket	1	1	3	0	2	6	1	0	14
Hestebønner	udvidet	0	1	3	5	1	4	5	4	23
	uforandret	8	9	14	11	18	26	7	1	94
	indskrænket	0	2	0	0	0	1	0	0	3
Rodfrugter	udvidet	15	21	23	28	23	35	9	5	159
	uforandret	0	1	4	2	5	10	4	0	26
	indskrænket	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kartofler	udvidet	5	10	14	6	2	6	0	2	45
	uforandret	8	9	13	21	25	34	13	3	126
	indskrænket	1	2	0	2	1	3	0	0	9
Græsfrø	udvidet	0	2	2	1	1	3	2	1	12
	uforandret	11	11	15	19	20	31	10	4	121
	indskrænket	0	1	1	2	2	3	1	0	10
Rodfrugtfrø	udvidet	0	4	3	3	10	15	4	2	41
	uforandret	11	12	15	20	15	22	8	3	106
	indskrænket	0	0	1	1	1	5	1	0	9

Oplysninger om formentlig stedfundne Forandringer i de forskjellige Rodfrugtarters Dyrkningsomraade. Disse Opgivelser, der er sammenstillede i Tabel III, peger navnlig ret tydeligt i Retning af en udvidet

Tabel III.

Forandringer i de forskjellige Rodfrugtarters Dyrkningsomraade 1904.

Rodfrugtart		Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Langeland, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen	Bornholm	Hele Landet
Runkelroer	udvidet	7	8	7	14	13	13	4	2	68
	indskrænket	1	3	4	8	2	18	0	0	36
Kaalroer ...	udvidet	12	16	20	24	7	30	3	3	115
	indskrænket	1	1	1	1	7	3	0	1	15
Turnips ...	udvidet	3	2	4	5	9	18	2	2	45
	indskrænket	6	11	13	17	6	9	0	1	63
Gulerødder	udvidet	6	2	7	3	0	0	0	0	18
	indskrænket	3	7	3	10	11	22	1	3	60

Runkelroedyrkning og en indskrænket Turnipsdyrkning i Jylland, paa Udvidelse af Kaalroedyrkning i hele Jylland og paa Sjælland samt paa Indskrænkning i Guleroddyrkningen, særlig i Østjylland, paa Fyen og Sjælland. Disse Forskydninger har uden Tvivl alle deres naturlige Berettigelse og Begrundelse. Det er saaledes en naturlig og ønskelig Udvikling, at Turnips i Jylland afløses dels af Kaalroer, dels af Runkelroer, hvor Erfaringen viser, at disse værdifuldere Arter kan dyrkes med større Fordel; og i denne Retning er der utvivlsomt endnu Plads for en vidtstrakt Ombytning. Ligeledes er det af flere Grunde vistnok fuldt berettiget, at man særlig paa Sjælland — den Landsdel, hvor Runkelroen i højeste Grad dominerer — lader Kaalroen faa nogen Indpas Side om

Side med hin. Arbejdet falder noget lettere, naar man fordeler Roearealet paa to Arter, og en saadan Fordeling yder endvidere nogen Betryggelse mod alt for store Tab saavel ved Sygdomsangreb som paa Grund af uheldig Indflydelse af Vejrforholdene. Og naar endelig Guleroddyrkningen synes at indskrænkes yderligere, da har dette sikkert sin naturlige Begrundelse dels i de uforholdsmæssig store Dyrkningsudgifter, som denne Rodfrugtart kræver, dels paa Grund af stærkt tiltagende Sygdomsangreb, særlig i stærkt stigende Udbredelse af den mystiske »Krusesyge«.

I Tabel IV er der givet en Sammenstilling af de indsamlede Opgivelser af betalte Priser for Rodfrugtfrø i Foraaret 1904. Tabellen er saaledes at forstaa, at første Talkolonne angiver betalte Priser i Øre pr. Pund Frø til Forbrug. De følgende Talrubrikker angiver det Antal Meddelelser, der er indkommet om, at de respektive Priser vides at være betalte. Af de 690 Enkelt-Opgivelser handler de 435 om Frø af indenlandsk Avl, 190 om almindeligt Handelsfrø af ubekjendt Afstamning, og 65 om Frø af vitterlig udenlandsk Avl. Disse Talforhold tyder, ligesom de tilsvarende Tal for forrige Aar, paa, at der i Flertallet af Tilfælde benyttes indenlandsk Rodfrugtfrø. Opgivelserne om de betalte Priser tyder samtidig paa, at man ikke er utilbøjelig til at betale nogenlunde høje Priser for Frø af indenlandsk Avl, at Priserne paa dette gjennemsnitlig har været højere end paa Frø af de to andre Kategorier, men tillige, at der stadig betales ret anselige Priser for almindeligt, ubestemt Handelsfrø saavelsom for Frø af udenlandsk Avl.

Det er i de seneste Aar bleven mere og mere klart, at Ukrudtet kan bekæmpes, og afvigte Aar, der iøvrigt var meget gunstigt for dets Udvikling, har føjet mange nye Vidnesbyrd til de forrige. Med Rodukrudtet gaar det dog i det store og hele meget smaat fremad, mange Steder øjensynlig endog tilbage, vistnok hovedsagelig fordi man ikke evner eller har Øje for Nødvendigheden af at gjennemføre en fuldkommen Renholdelse af Roemarken

Tabel IV.

Betalte Priser for Rodfrugtfrø Foraar 1904.

Pris pr. Pund. Øre	Frø af indenlandsk Avl				Alm. Handelsfrø af ubekjendt Afst.				Udenlandsk Frø			
	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder
20—30	2	1	12	—	3	2	6	—	3	1	2	—
31—40	15	12	31	—	18	14	19	—	12	5	5	—
41—50	57	44	47	—	35	13	18	1	10	4	4	—
51—60	56	30	12	—	8	6	3	—	1	3	4	—
61—70	12	6	9	1	1	2	—	—	—	1	—	—
71—80	5	—	2	6	—	—	1	2	—	—	—	—
81—90	1	—	1	2	—	—	—	6	—	—	—	5
91—100	1	—	—	10	—	—	—	7	—	—	—	1
101—110	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	1
111—120	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
121—130	—	—	—	11	—	—	—	2	—	—	—	—
131—140	—	—	—	2	—	—	—	4	—	—	—	2
141—150	—	—	—	12	—	—	—	7	—	—	—	2
151—160	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—
161—170	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
171—180	—	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	2
181—190	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
191—200	—	—	—	23	—	—	—	4	—	—	—	—
201—240	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
241—270	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
271—300	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Ialt Opgiv.	149	93	114	79	65	37	46	42	23	14	15	13
	435				190				65			

og Brakmarken — hvor en saadan haves — hele Sommeren igjennem. Derimod er der ikke Tvivl om, at Frøukrudtet — særlig »Agerkaal« i udvidet Betydning — er i Aftagen. Naar Antallet af »gule Marker« nu Aar for Aar er mindre, da skyldes dette utvivlsomt i første Linie Anvendelsen af Ukrudtsharven. Da det vistnok tør anses for nyttigt, at de Erfaringer, der efterhaanden indvindes angaaende Brugen af dette Redskab, kommer til Landmændenes Kundskab, og da de formentlig har større praktisk Værdi ved at fremlægges netop saaledes, som praktiske Landmænd selv formulerer dem, i Stedet for at benyttes som Grundlag for en kort, almindelig Fremstilling af denne Sag, anføres i det følgende en væsentlig Del af de Udtalelser, der er komne frem som Svar paa udsendte Spørgsmaal vedrørende Ukrudtsharvningen. Ved at Svarene fremlægges, som de ere givne, faar Læseren bedst Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med de mange forskjellige Opfattelser og Synspunkter, der her gjør sig gjældende, og med de ikke lidet afvigende Resultater, der af mange forskjellige Grunde er naaet.

Om Ukrudtsharvningen paa Roemarker er der stillet følgende Spørgsmaal: »Er Ukrudtsharven benyttet paa Roemarkerne paa Deres Egn, og da under hvilke Forhold, paa hvilket Tidspunkt (før eller efter Roefrøets Spiring) og med hvilket Resultat? Der er fra Nordjylland indkommen Besvarelser fra 14 Egne. 7 af disse lyder paa rent Nej. Af de øvrige skal anføres følgende: »Ja, lige før Frøet spirer. Planten bliver kraftigere, og meget Ukrudt ødelægges.« »Enkelte har harvet deres Roemark med godt Resultat nogle Dage efter Saaningen, men før Planternes Frembrud.« »Kun undtagelsesvis prøvet, men med godt Resultat.« »I Aar var en Del Runkelroer og Kaalroer saaet kort før en voldsom Regn. Jorden blev derfor meget skorpet. Den blev da harvet, hvilket hjalp paa den muldrige Jord, men paa Lerjord kunde Skorpen ikke harves ud og Frøet ikke spire.« »Kun her paa Gaarden til Gulerødder, Runkelroer og Kaalroer paa flad Jord før Roerne kommer op. Resul-

tatet udmærket. Alle saar her paa Kamme.« I ingen af de indkomne Besvarelser meldes om Ulemper ved Harvningen.

Fra Vestjylland er der kommen 19 Besvarelser. 11 gaar ud paa, at Harvning slet ikke er prøvet, i nogle Tilfælde fordi der udelukkende saaes paa Kamme. Nogle af Besvarelserne gjengives: »Enkelte Forsøg med Runkelroer; men Plantebestanden blev for tynd.« »En ganske let Træharve med stumpe Tænder er her paa Gaarden anvendt til Runkelroer paa Kamme efter Frøets Spiring og uden kjendelig Skade. Der blev harvet paa langs ad Kammene.« »Ja, til baade Kaalroer, Turnips, Runkelroer og Gulerødder med godt Resultat.« »Ja, lige ved Roefrøets Spiring (paa Kamme). Der blev mindre Ukrudt end ellers. Ingen Ulemper.« »Brugt af enkelte før Frøets Spiring og med godt Resultat.« »Ja, men lige efter blev Vejret meget tørt, og Planterne led for meget.« »Naar Roejorden henligger 4—6 Dage efter at være gjort i Stand til Saaning og saa ukrudtharves lige før Saaningen, kommer Frøet rent op. Ud over denne Harvning kan Runkelroer og Gulerødder harves flere Gange efter Frøets Saaning, og dette spirer da hurtigere, og Jorden holdes ren, løs og porøs.«

Af de Meddelere fra Midtjylland, der overhovedet har besvaret dette Spørgsmaal, svarer 13, at Ukrudtsharvning paa Roemarken er ukjendt paa deres Egn. Fra 7 Egne er indkommet positive Svar, af hvilke nogle hidsættes: »Jeg harvede et Stykke Runkelroer, da de var omtrent store nok til Udtynding. En Del deraf fik 2 Gange, men maatte saaes om; en anden Del fik 1 Gang og blev temmelig tyndt, og det, som slet ikke blev harvet, blev saa udmærket, at jeg ikke saa bedre Runkelroer i Aar.« »Nogle har anvendt Ukrudtsharvningen paa Kaalroe- og Turnipsmarkerne ca. 8 Dage før Udtyndingen og med heldigt Resultat.« »Til Turnips nogle Dage før Udtyndingen med meget godt Resultat.« »Før Roefrøets Spiring med en almindelig Slagharve; efter Spiringen paa Tværs med Ukrudtsharve; godt Resultat.« »Jeg har i 4

Aar brugt Ukrudtsharven paa Runkelroemarken en Uges Tid efter Saaningen med det særdeles gode Resultat, at Roerne kommer bedre, hvor der er harvet, og der er meget mindre Ukrudt.« »Ja, til Gulerødder før de kom op med ret godt Resultat, og i Turnips og Kaalroer umiddelbart før Udtyndingen, ogsaa med godt Resultat. Men Fremgangsmaaden er nærmest kun foretaget forsøgsvis. Thi selv om man Aar for Aar ser at det gaar godt, tør dog endnu kun faa risikere hele Marken. I et Tilfælde blev hele Marken harvet endog med Danskharve i store, udtyndede Kaalroer; det saa slemt ud i Øjeblikket, men der blev Planter nok, og de kom i god Vækst derefter.«

Fra 11 Egne i Østjylland er der svaret, at Ukrudtsharvning paa Roemarkerne er ukjendt, medens det fra 12 Egne berettes, at man benytter denne Fremgangsmaade. De væsentligste Meddelelser herom er følgende: »Paa en Runkelroemark før Roerne kom op og med udmærket Resultat. Paa Kaalroer og Turnips benyttet paa tværs 2—4 Gange ved Udtyndingstiden med det Resultat, at Roerne blev betydelig lettere baade at tynde ud og holde rene, og uden at Bestanden blev for ringe.« »Benyttet med godt Resultat baade før og efter Spiring.« »Enkelte har prøvet Harvning baade før og efter Roefrøets Spiring, lige til Udtyndingen skulde foretages, og med udmærket Resultat.« »Paa et Skifte med Roer paa flad Jord harvedes paa tværs over Halvdelen af Skiftet 3 Dage efter Saaningen (Turnips og Kaalroer). Virkningen var kjendelig; der blev kun lidt Agerkaal hen over den anden Halvdel; men der blev desværre ogsaa alt for faa Roer. Harvningen blev sikkert foretaget en Dag for sent eller ogsaa 2—3 Dage for tidligt, idet Roerne paa det uharvede Stykke brød igennem Morgenen efter.« »Her harves paa de fleste Roemarker og med godt Resultat, men altid før Roerne er spiret.« »Et Stykke af min Roemark blev harvet før Frøet kom op og en Gang efter med godt Resultat, begge Gange i godt Solskinsvejr.« »Et Par Træk paa langs og tværs før Roerne

kommer op og et Træk paa tværs efter at Roerne er oppe; Resultatet godt.« »Paa fladsaaede Runkelroer før Frøets Spiring (over Jorden) med udmærket Resultat.« »For Runkelroernes Vedkommende baade før og efter Spiringen. For Turnips, Kaalroer og Gulerødder altid efter Spiring og altid med godt Resultat.« »I enkelte Tilfælde til Kaalroer, oftere til Runkelroer. Før Spiringen og med god Virkning mod Frøukrudt. Harvning ogsaa i det sidste Par Aar anvendt med god Virkning for at bryde Skorpen efter stærk Regn.«

Fra 6 Egne paa Fyen er der svaret Nej, medens 23 Meddelere kjender Fremgangsmaaden paa deres Egne. Af Svarene gjengives de væsentligste: »Harvning, naar Jorden er tør, dæmper Agerkaalen.« »Et Forsøg her paa Gaarden med at harve paa tværs af Rækkerne kort efter at Roerne var komne op syntes ikke at skade disse, men syntes ej heller at have havt nogen Virkning paa Ukrudtet, maaske fordi Harvningen blev efterfulgt af fugtigt Vejr.« »Før Roefrøets Spiring med godt Resultat, idet man jo faar ødelagt en væsentlig Del af Ukrudtet, og man har Indtryk af, at Roefrøet spirer lettere efter Harvningen.« »Roemarkerne bør vist harves før Roefrøet er spiret, og paa tværs af Rækkerne. Naar Jorden er bleven skorpet, hjælper Harvningen meget til en god Bestand.« »Der er harvet baade før og efter Frøets Spiring og i begge Tilfælde med godt Resultat. Sidste Aar, da Regnskyl i Maj dannede Skorpe paa Jorden, fremmede Harvningen tillige i høj Grad Spiringen ved at bryde Skorpen.« »Ja, men en saakaldt »Pigharve« (Howardsharve) synes bedre til dette Brug, naar der harves tværs over Rækkerne, og der bagefter slæbes paa langs ad Rækkerne med en Fjæl (Agerslæber).« *) »Tromling samt Harvning med alm. Danskharve er benyttet flere Steder ca. 8 Dage efter Saaning med godt Resultat.«

*) Denne Fremgangsmaade bør dog vist foreløbig ikke anbefales til almindelig Brug, selv om den altsaa kan have vist sig brugbar i visse Tilfælde. K. H.

»Ja, umiddelbart før Runkelroefrøets Spiring, 7 à 8 Dage efter Saaningen 2 à 3 Træk af Ukrudtsharven, paa leret Jord efterfulgt af Ringtromling.« »Naar Roefrøet er saaet tilstrækkelig tykt, kan man harve, naar man vil! Harvningen maa rette sig efter, naar Ukrudtet spirer, da det gjælder om at kvæle dette i Fødslen.« »Anvendt baade før og efter Spiringen med godt Resultat.« »Jeg har harvet baade paa Kamme og paa flad Jord. Givet 2 Gange. Første Gang 5—6 Dage efter Saaningen, anden Gang 3—4 Dage senere. Jorden blev porøs og meget let at arbejde i ved Rensningen, saa denne tog langt mindre Tid paa harvet end paa uharvet Jord. Ogsaa mindre Ukrudt paa den harvede Jord, dog ikke saa stor Forskel som ventet. Paa Kamme kom Roerne tyndere op, hvor der var harvet, end hvor der ikke var harvet, paa flad Jord var det modsatte Tilfældet.« »Ukrudtsharven benyttes før Roefrøet saaes, saaledes at det først fremkomne Ukrudt udryddes, naar Frøet saaes. Der harves anden Gang, naar Frøet er under Fremspiring. Ved denne Behandling kan Roerne fuldstændig renses for Ukrudt.« »Harvningen er foretaget ca. 10 Dage efter Saaningen, og dette har virket tilfredsstillende, navnlig ved at fremme Fremspiringen.« »Er benyttet før Spiringen med godt Resultat med Hensyn til saavel Ukrudtets Ødelæggelse som Roefrøets Spiring, særlig hvor Jorden var skorpet efter Skylregn.« »Jeg harvede min Roemark 2 Gange over, paa langs og paa tværs, da Frøet var spiret i Jorden og enkelte Roeplanter lige begyndt at pippe frem. Det gjorde ingen Skade, men bevirkede, at Ukrudtet kom langt tilbage, saaledes at Roerne ikke blev generet af dette før Hakningen.«

Fra 8 Egne paa Sjælland gaar Meddelelserne ud paa, at Harvning paa Roemarkerne er ukjendt, medens 42 Meddelere beretter, at denne Fremgangsmaade benyttes i de paagjældende Egne. »Sidste Sommer harvedes flere Roemarker kort efter Saaningen, særlig for at bryde Skorpen, men der ødelagdes samtidig en Del Ukrudt.« »Med godt Resultat før Spiringen, ca. 8 Dage efter Saa-

ningen.« »I Aar ukrudtsharvede en enkelt Gaard Roemarken efter en stærk Plaskregn ca. 10 Dage efter Saaningen. Roerne kom meget tyndt op.« »Et mindre Forsøg foretoges forinden Roerne kom op, nærmest for at bryde Skorpen. Noget kjendeligt Resultat saas ikke.« »Ja, baade før og efter Spiringen med udmærket Resultat.« »Harven er benyttet dels før Spiringen, dels naar Planterne er ved at bryde igjennem. I sidste Tilfælde kræves stor Forsigtighed, og nogle Planter gaar til Grunde, i første Tilfælde er det absolut gavnligt og fremmer Spiringen.« »Før Roerne kom op, men sidste Aar uden synligt Resultat.« »Ja, i enkelte Tilfælde, i Aar nærmest for at bryde Skorpen, efter at det havde vist sig, at Roerne ikke kunde bryde denne igjennem. Resultatet var ikke stort, vistnok paa Grund af for sen Anvendelse af Harven.« »Ukrudtsharven er anvendt før Spiringen for at bryde Skorpen efter Regn. Resultatet ikke særdeles fremtrædende, idet Roerne gjennemgaaende blev daarlige — mange Spring i Rækkerne.« »Harvet 2 Gange paa langs og 1 Gang paa tværs efter at Frøet var spiret under Jorden, men inden det kom op. Formaalet var at løsne Skorpen efter en stærk Regn. Resultatet var godt.« »Ja, paa tidligt saaede Roemarker har det vist sig heldigt at harve ca. 8 Dage efter Saaningen. Ukrudtet ødelægges og Spiringen lettes.« »Benyttet for at løsne Skorpen efter den stærke Regn først i Maj. Resultatet godt.« »Jeg saaede Frøet tykt og brugte Harven strax efter at Planterne var komne op. Et Stykke blev ikke harvet, et andet Stykke fik 1 Træk og et tredie Stykke fik 2 Træk, men uden nævneværdig Fordel.« »Saavel før som efter Spiringen med godt Resultat.« »Benyttet lidt; enkelte Steder med godt Resultat, andre Steder med daarligt.« »Ukrudtsharven benyttedes her før Roefrøets Spiring for at bryde Skorpen. Resultatet godt.« »Harven benyttedes her for at løsne Jorden oven i efter den stærke Regn 14. Maj. Harven var spidstandet. Ingen Virkning saas. Den duptandede Harve var ubrugelig hertil.« »Benyttet for at bryde Skorpen, men gjorde næppe synderlig Nytte.«

»Jeg mener, at Ukrudtsharven i Roemarken gjør mest Gavn og mindst Skade nogle Dage før de første Roeplanter viser sig, selv om Agerkaalen da heller ikke er kommen over Jorden. Resultatet er, at man kan være færdig med første Udtynding, inden Agerkaalen bliver generende.« »Ja, 4—5 Dage efter Saaningen, og derefter igjen lige før Rækkerne kan ses, med godt Resultat.« »Ja, i det Øjeblik de første enkelte Spirer kunde ses. Meget Ukrudt ødelagdes, men mange Roeplanter gik sikkert med i Løbet. Et lille Stykke, som ikke blev harvet, havde betydelig flere Planter i Rækkerne end det harvede. Men ved Hjælp af denne Harvning og siden ved flittig Brug af en god Radrenser drev vi det til her paa Gaarden at udtynde Roerne for halv Betaling — foruden en hurtig Gjennemhakning lige før Høst. Og dog var vor Roemark den reneste her paa Egnen. De Spring, som Harvningen muligvis havde forvoldt, var uden praktisk Betydning.« »Ja, baade før og efter at Roerne er komne op. Hensigten har for en Del været at bryde Skorpen, hvilket letter Spiringen ganske betydeligt.« »Ukrudtsharven bruges kun i Roemarken, dersom Jorden efter Regn er bleven skorpet. Harvningen forhindrer os nemlig i at kunne rense inden Roerne er oppe, idet den udsletter Rillerne i Jorden, som angiver, hvor Roerne vil komme. Jeg har havt udmærket Resultat af Harvning paa tværs af Kamme. Vil man harve efter Frøets Spiring, maa man saa meget tykt.« »Efter Saaning paa flad Jord og Harvning før Spiring er første Lugning lettet betydeligt.« »Ukrudtsharven er i Aar benyttet i Roemarken her paa Gaarden. Der blev harvet flere Gange, da Roefrøet var ved at komme op, for at løsne den haarde Skorpe, der havde dannet sig paa den lerede Jord efter en stærk Regn. Det hjalp Roerne udmærket frem, saa jeg fik en smuk Roeafgrøde i Modsætning til de mange her paa Egnen, der ikke turde harve.« »Harvning af Roemarken er her paa Egnen brugt paa forskjellige Tidspunkter, men har vistnok i alle Tilfælde gjort Gavn.« »Her paa Gaarden gives Roemarken 2 Træk

— paa langs og paa tværs — med Harven, naar Spiren er ved at gaa igjennem Jorden, derefter glattromles. Nogle Spirer knækker, men Frøukrudtet hæmmes meget, og Jorden bliver let at hakke.« »8 Dage efter Saaningen (paa flad Jord) harvedes 1 Gang paa langs og 1 Gang paa tværs. Roerne fik Magt til at komme pænt op, trods det tørre Vejr, og vi havde hele Tiden Magt over Ukrudtet, hvad jeg tilskriver det Knæk, dette fik ved Harvningen.« »Jeg har i Aar benyttet Ukrudtsharven paa Roemarken før Frøets Spiring med det Resultat, at mindst Halvdelen af Ukrudtsplanterne gik til Grunde, uden at Roerne led mindste Overlast, hvorved første Lugning i høj Grad fremmedes.« »Ja, umiddelbart før og endogsaa efter at Roerne er kommet op og med udmærket Resultat i Henseende til Bekæmpelse af Frøukrudt.« »Ukrudtsharvning anvendes her paa saa godt som alle Roemarker før Roefrøets Spiring og med udmærket Resultat.«

Fra Lolland-Falster og Møen er der fra 9 Egne svaret Nej paa Spørgsmaalet, medens 12 Meddelere svarer, at Ukrudtsharvning benyttes paa Roemarkerne. Af Svarene gjengives følgende: »Ja, baade før og efter Spiringen, hvor Jorden har været sammenslaaet af Regn. Det hjælper som Regel godt paa Roernes Fremkomst.« »Enkelte Steder, naar Jorden er bleven skorpet, saa Spirerne vanskeligt kan komme igjennem, med udmærket Resultat. Udført lige idet Spirerne staar og vil bryde Skorpen.« »Ja, naar Frøet ikke kan komme igjennem, ogsaa naar det er kommen op. Mange er godt tilfreds dermed, andre fraraader det.« »Paa lerede Jorder efter stærke Regnbyger, som havde dannet Skorpe, der hindrede Sukkerroefrøets Gjennembrud. Resultatet syntes at være ganske godt, hvor Frøet var lagt noget dybere; ellers fremkom temmelig store Spring. Men Ukrudtet blev stærkt hæmmet.« »Kun undtagelsesvis, dels før, dels efter Spiringen, og kan Agerkaalen derved hæmmes betydeligt.« »Man har undertiden harvet Roemarken efter at Roerne var begyndt at komme op, ikke saa meget for at hæmme Ukrudtet som for at bryde Skorpen. Det hæmmer ikke

Ukrudtet, sandsynligvis fordi man af Hensyn til Roerne ikke tør harve energisk nok; men det gavner Roerne.« »Ja, paa min egen Roemark efter at Frøet havde spiret, men uden Resultat, da Jorden var altfor haard efter den stærke Regn.«

Fra Bornholm: »En Del benyttet paa flad Jord. Første Gang paa langs 5 Dage efter Saaningen, anden Gang paa tværs 9 Dage efter Saaningen, efter at Roerne var komne op.« »Ved gode Spiringsbetingelser 6 à 8 Dage efter Saaningen. Er Roerne begyndt at komme op, skal man være varsom med Harvning.« »Ukrudtsharvning er benyttet før Spiringen. Her blev en Del harvet, og Roerne stod hele Sommeren kraftigere, end hvor der ikke var harvet; men der blev enkelte Spring.« »Ja, paa flad Jord, baade før eg efter Roefrøets Spiring, overalt med godt Resultat, baade paa lettere og sværere Jord.«

Det fremgaar af disse Meddelelser, at Ukrudtsharven benyttes en Del paa Roemarkerne. Kun undtagelsesvis synes der at være iagttaget skadelige Virkninger heraf — og Aarsagen kan jo i saadanne Tilfælde muligvis ogsaa være at søge i andre Forhold. I en Del Tilfælde synes det, at Harvningen ikke har gjort nogen kjendelig Virkning. Men i Flertallet af Tilfælde har man havt gavnlig Virkning deraf. Der synes at være delte Meninger om det heldigste Tidspunkt, med andre Ord, at man kan harve baade med og uden Resultat saavel før som efter Roefrøets Spiring. Det gode Resultat afhænger selvfølgelig noget af Jordens Beskaffenhed, Vejrforholdene, Saadybden, Udsædsmængden og Harvens Beskaffenhed.

Angaaende Ukrudtsharvning udsendtes endvidere følgende Spørgsmaal: »Har man paa Deres Egn prøvet Ukrudtsharvning paa Vintersæd, i saa Fald paa hvilket Tidspunkt, hvilket Ukrudt er hæmmet derved og har Sæden lidt kjendeligt derved?«

Samtlige fra Nordjylland indkomne Besvarelser lyder benægtende. Fra Vestjylland meddeles fra adskillige Egne, at hvor man har lagt ud i Rug om Foraaret og har harvet Frøet ned, synes denne Harvning i

hvert Fald at have gavnet Rugen. Enkelte Meddelelser gaar ud paa, at man ud ad Foraaret har harvet Rugen for at løsne Jorden, og at Rugen har vundet derved. Egentlig »Ukrudtsharvning« er ikke kjendt.

Samtlige Meddelere fra Midtjylland besvarer Spørgsmaalet med Nej.

Fra Østjylland meddeles: »Jeg har i 2 Aar brugt Ukrudtsharven paa Hvede — 2 Træk — til Dækning af Græsfrø eller til samme Tid som dette og Chilisalpetret udsaaes. Mulig er Kamille hæmmet lidt derved. Men i hvert Fald synes den saaledes harvede Hvede at være kommen hurtigere i Vækst end den uharvede.«

Fra Fyen er bl. a. indgaaet følgende Meddelelser: »Her paa Gaarden er det anvendt med Held. Men navnlig har jeg set Resultater paa en Nabogaard med Jord midt imellem Rug- og Hvedejord. Det er navnlig Valmue, men ogsaa Agersennep m. m., der ødelægges. Sæden er ca. 2 Tommer høj, før der harves; den taaler det godt, men Jorden maa ikke være for vaad.« »Paa Hvede, som saaedes den 13. og 14. September, harvedes den 17. Oktober og 6. November, hvorved en stor Mængde Valmuer ødelagdes uden kjendelig Skade paa Hveden.« »Hveden har Gavn af en let Harvning om Foraaret. Herved undertrykkes ogsaa en Del Ukrudt.« »Jeg har i flere Aar harvet Hveden om Foraaret, dels med Danskharve, dels med Ukrudtsharve, og været meget tilfreds med Resultatet. Sæden har sikkert godt af at blive harvet.« »Harvning om Efteraaret, før Vintersæden kommer op, udrydder Sennep, og Vintersæden skades ikke deraf. Det er ogsaa tænkeligt, at Korn-Valmuen vil kunne ødelægges herved.« »Harvning er foretaget paa Hvede saa tidligt om Foraaret som muligt, og dette synes at have en gavnlig Indflydelse paa Hvedens Trivsel. Tromling er foretaget umiddelbart efter.« »Enkelte Steder bruges Harvning af Hveden om Foraaret, saa tidlig som Jorden vil slippe Harvetænderne, for at fremme Hvedens Vækst ved at lukke eventuelle Revner og for at ødelægge noget Ukrudt. Der tromles bagefter.«

Fra Sjælland foreligger ligeledes nogle faa Udtalelser: »Her paa Gaarden (en af Sjællands største Herregaarde) harvedes Hveden i April med Howardsharver for at ødelægge Valmuer; dette lykkedes tildels, saa Hveden fik Magten; kun hvor der gaves 3 Træk, led Hveden kjendeligt; hvor der kun harvedes 1 Gang, mener jeg ubetinget, Hveden blev bedre, da Jorden løsnedes og en Del Ukrudtsplanter ødelagdes.« »Ukrudtsharve vides ikke at være brugt. Derimod bruges undertiden sidst i April eller først i Maj sværere Harve uden Ulempe for Hveden, men næppe med stor Virkning paa Ukrudtet, vistnok dog nogen paa Gaaseurt.« »Ja. Den egentlige, lette 12 Fods Ukrudtsharve har ikke virket tilstrækkeligt. Man har anvendt Howardsharver med lige Tænder, og denne har ødelagt en Del Ukrudt. Her benyttes den saa tidligt som Jorden vil falde for den. Sæden lider intet derved (her tænkes nærmest paa Hvede). Man bør tromle efter Harvningen.« »Her paa Gaarden er Hveden harvet i flere Aar med udmærket Resultat. Harvningen foretages om Foraaret saa snart Jorden er tør oveni. Foruden at ødelægge Valmuer og Kornblomster er denne Harvning aldeles udmærket til at løsne Jorden om de spæde Planter. Det er en Fornøjelse at se, hvorledes Hvedeplanterne efter en saadan Harvning skyder frem. Der tromles selvfølgelig nogle Dage efter Harvningen. Selv en stærk Harvning gjør ingen Skade paa Hveden.« »I enkelte Tilfælde er den prøvet, saa snart Jorden har kunnet falde for Harven. Ukrudtet har ikke taget Skade deraf. Det saa ud, som Sæden havde Gavn deraf, da alle Revner i Jorden blev lukkede.«

Fra Lolland-Falster er fremkommen følgende Udtalelser om dette Spørgsmaal: »Harvet midt i April. Sæden tog ingen Skade.« »Harvet i April for »Kattesnære« i Hveden; Sæden led ikke derved.« »Harvning af Vintersæden sidst i April foretaget ret almindeligt; den ødelægger en Del Ærenpris og andet smaat Ukrudt og synes at gavne Vintersæden, naar den blot udføres paa det rette Tidspunkt — ikke for sent, men Jorden maa dog

være nogenlunde tør.« »Stundom om Foraaret; men jeg tror, Hveden lider mere end Ukrudtet.« »Her harves og tromles Hveden som Regel hvert Foraar, nærmest for at bryde Vinterskorpen, saa snart Jorden kan smuldre. En Del Ager-Rævehale (»Hovedgræs«) kan ødelægges derved. Harvningen fremmer øjensynlig Hvedens Vækst.« »Man har undertiden harvet Vintersæden om Foraaret, nærmest for at bryde Skorpen. Det hæmmer ikke Ukrudtet, og det hjælper kun lidt paa Sæden.« »Ja, omkring 1. Maj. Snerle o. l. er hæmmet ved Harvningen, uden at Sæden har lidt derved.«

Fra Bornholm foreligger ingen Meddelelser herom.

Det fremgaar heraf, at Harvning af Vintersæden kun er lidet udbredt, men at man i de fleste kjendte Tilfælde mener at have set gavnlige Virkninger deraf. Der vil vistnok være god Grund til forsøgsvis at gaa videre hermed. Det ser ud til, hvad man kunde vente, at der hertil helst skal benyttes en tungere Harve end den egentlige Ukrudtsharve.

For at tilvejebringe nogen Oplysning om, hvilken Udbredelse Ukrudtsharvningen overhovedet har for Tiden, udsendtes endelig følgende Spørgsmaal: »Hvor stor en Del af Jordbrugerne i Deres Sogn skjønner De benytter Ukrudtsharvning (cä. Halvdelen, Trediedelen, Fjerdedelen osv.)?« Det ligger i Sagens Natur, at dette Spørgsmaal ikke har kunnet besvares tilnærmelsesvis nøjagtigt. Men der er dog Grund til at tro, at de allerfleste fremmelige Landmænd kan afgive et nogenlunde rigtigt Skjøn over, i hvilken Udstrækning dette Arbejde anvendes i deres respektive Sogne. Svarene lader sig vanskeligt rubricere uden at begaa yderligere Fejl, og gjengives derfor, som de er modtagne, med Tilføjelse af Navnet paa nærmeste Jernbane- eller Poststation eller lignende Betegnelse.

Nordjylland.

Mors: Kun enkelte. — Hjørring: Ingen. — Dronninglund: Næsten ingen. — Aabybro: Ingen. — Brønderslev:

Tiendeparten. — Klim: Kun nogle faa. — Mors: Ingen. — Brovst: Maaske Tiendedelen. — Snedsted: Kun enkelte. — Vester Hassing: Vistnok kun meget faa. — Mors: Ca. $^1/_{20}$. — Hjørring: Kun paa 1 Herregaard. — Thisted: Vistnok ca. $^1/_3$. — Hvidbjerg: Kun faa, maaske $^1/_8$. — Mors: Vel omtrent Halvdelen.

Vestjylland.

Tjæreborg: Benyttes kun undtagelsesvis. — Ringkjøbing: Ukrudtsharvning ikke forsøgt. — Oxbøl: Der findes 2 Ukrudtsharver her i Sognet. — Holstebro: Halvdelen. — Vemb: Benyttes af ca. 10 Gaardmænd her i Sognet. — Skjern: Meget faa, ikke Tiendedelen. — Sjørring: Ca. Tiendedelen. — Ulfborg: Ca. Tiendedelen. — Ulfborg: Kun enkelte. — Lemvig: Højt $^1/_3$. — Lemvig: Benyttes kun ganske lidt. — Lem: Saa godt som ingen. — Holstebro: Kun 1 i hele Sognet. — N. Nebel: Jeg antager $^1/_{10}$. — Tistrup: Meget faa, jeg tænker $^1/_{15}$—$^1/_{10}$. — Holstebro: Kun nogle faa pCt.

Midtjylland.

Bjerringbro: Ca. 2 pCt. — Stoholm: Ingen. — Herning: Kun ganske enkelte. — Kjellerup: Kun et Par Herregaarde. — Hammel: Meget faa. — Bryrup: Bruges slet ikke. — Ølholm: Neppe andre end Meddeleren. — Laasby: Bruges saa godt som ikke. — Herning: Neppe over Tiendedelen. — Holsted: Ca. Tyvendedelen. — Antagelig 1 pCt. — Hald: 1 Mand. — Troldhede: Jeg tænker ca. 5 pCt. — Neppe $^1/_4$; flere benytter alm. Dansk-harve. — Hammel: 3—4 af de fremmeligste Gaardmænd. — Herning: Ingen. — Jebjerg: Ca. $^1/_{10}$ af Gaardmændene. — Hornum: Ganske enkelte. — Aars: Næsten alle. — Højslev: Ca. $^1/_4$. — Vindblæs: Neppe $^1/_{10}$. — Varde: Neppe $^1/_{20}$. — Arden: Kun ganske enkelte. — Hammel: En ganske enkelt. — Aalestrup: Næsten ingen.

Østjylland.

Grenaa: Kun $^1/_{10}$. — Brabrand: Ingen. — Skelund: Ca. $^1/_{20}$. — Børkop: Ingen, saa vidt jeg ved. — Allingaa-

bro: Kun en lille Del. — Vejle: Ganske enkelte. — Odder: Ca. 10 pCt. — Kongerslev: Jeg er overbevist om, at ingen her i Sognet endnu har prøvet det. — Gylling: Nogle enkelte. — Klarup: Ca. $^1/_4$. — Odder: Saa godt som ingen. — Stendrup: 5 pCt. — Braaskov: Kun enkelte. — Vistnok kun Meddeleren. — Østbirk: Et Par pCt. — Hasselager: En lille Brøkdel. — Hylke: Ca. 1 pCt. — Langaa: Højst 10 Mænd. — Horsens: Ca. $^1/_4$. — Faarup: Trediedelen. — Kolind: $^1/_{10}$. — Kolding: Meget faa. — Grenaa: $^1/_4$—$^1/_5$. — Hornsyld: 2 à 3 Mænd.

Læsø: Ingen.

Fyen:

Odense: Ca. Tiendedelen. — Strib: Halvdelen. — Otterup: Tre Fjerdedele. — Højrup: Halvdelen. — Marslev: Kun faa pCt. — Otterup: Halvdelen. — Otterup: Halvdelen. — Vejstrup: Omkring Halvdelen. — Ebberup: Næsten alle. — Glamsbjerg: Kun meget faa. — Ejby: Ca. $^1/_4$. — Knarreborg: Kun faa. — Nørre Aaby: Tre Fjerdedele. — Kjerteminde: Fjerdedelen. — Vester Skjerninge: Næsten ingen endnu. — Marslev: Ganske enkelte. — Gudme: Højst $^1/_{10}$. — Bogense: Ialt 4. — Aarslev: Saa vidt jeg ved kun 3. — Øxendrup: Har ingen set her i Sognet. — Ringe: Meget faa. — Stenstrup: Ingen, saa vidt jeg ved.

Langeland.

Maaske $^1/_{10}$. — Ca. $^1/_{10}$. — Ca. $^1/_4$. — 1 af 20. — Kun en meget lille Del. — $^1/_4$.

Ærø: Maaske højst $^1/_4$. — Ca. $^1/_6$.

Avernakø: Ingen her paa Øen.

Sjælland.

Skjelskør: $^1/_4$. — Tølløse: $^1/_4$. — Ringsted: Over Halvdelen. — Storehedinge: Kun 1 à 2 Stykker. — Ringsted: Ca. $^1/_6$. — Fuglebjerg: Ikke faa. — Storehedinge: Kun paa 2 à 3 Gaarde. — Ruds Vedby: Bruges meget lidt, da Agerkaal kun optræder meget lidt her i Sognet. —

Vordingborg: Ubetydeligt. — Snertinge: Ca. $^1/_6$. — Kværkeby: Ca. $^1/_3$. — Kjøge: Jeg har endnu ingen Ukrudtsharve set her i Sognet eller i den nærmeste Del af Nabosognene. — Frederiksværk: Ingen. — Nykjøbing S.: Ingen. — Næstved: Saa vidt vides ingen. — Mern: Vistnok ingen. — Regstrup: Bruges af nogle og synes i Fremgang. — Hørsholm: Et rent forsvindende Antal har gjort famlende Forsøg dermed. — Taastrup: Neppe $^1/_4$. — Gislinge: Ca. $^1/_4$. — Birkerød: Kun meget faa. — Haslev: Maaske $^1/_4$. — Slagelse: Ca. $^1/_{10}$. — Lyngby: Højst $^1/_5$. — Sorø: Omtrent ingen. — Frederikssund: Vistnok ca. $^3/_4$ af Vaarsæden bliver harvet. — Storehedinge: Ingen. — Tølløse: Bruges kun ganske faa Steder og uden nævneværdigt Resultat. — Nykjøbing S.: Et Par pCt. — Slagelse: Ikke $^1/_4$. — Storehedinge: Ca. $^1/_3$. — Faxe: Ikke ret mange endnu. — Herlufmagle: Halvdelen. — Viby: Vist knap $^1/_4$. — Jersløv: Neppe 5 pCt. — Holbæk: Ca. $^1/_{10}$. — Svebølle: Neppe $^1/_4$. — Kalundborg: Maaske ca. $^1/_4$. — Maarsø: Ingen. — Slangerup: $^1/_3$. — Taastrup: Næppe mere end $^1/_4$. — Amager: Hidtil forsvindende benyttet. — Ringsted: Ca. 5 pCt. — Slagelse: Kun ganske enkelte, da Folk mener, det ødelægger for megen Sæd. — Højby S.: Kun en lille Brøkdel. — Korsør: Ca. $^1/_{10}$. — Hvalsø: Saa vidt jeg ved kun 1 Mand. — Ringsted: Maaske forsøgt af $^1/_3$. — Slangerup: Efter et løst Skjøn ca. $^1/_{10}$.

Samsø.

Saa godt som alle med Undtagelse af nogle Husmænd. — Vistnok over Halvdelen af Gaardmænd, men ikke saa mange Husmænd. — Meget almindelig.

Lolland-Falster.

Nykjøbing F.: Endnu kun meget faa. — Ryde: Meget faa. Her findes ikke megen Agerkaal. — Nakskov: ca. $^1/_4$. — Holeby: Meget faa eller ingen. — Nysted: Halvdelen. — Maribo: Ingen. — Bandholm: $^1/_4$. — Maribo: Neppe mere end en. — Nykjøbing F.: Meget faa. — Søllested: Ca. $^1/_4$. — Horslunde: Vistnok mindst $^1/_3$. — Nakskov:

Omkring $^1/_4$. — Stubbekjøbing: 5 à 6. — Nakskov: Ca. $^1/_4$. — Nørre Alslev: Ganske enkelte. — Nakskov: Mindst $^1/_4$. — Søllested: Ca. $^1/_5$. — Nakskov: Vel $^1/_4$. — Eskildstrup: $^1/_4$ à $^1/_3$. — Saxkjøbing: Kun enkelte. — Nakskov: Ca. $^1/_4$.

Møen:

Over Halvdelen. — Omtrent Halvdelen.

Bornholm:

Ca. $^1/_4$. — Vistnok $^1/_5$. — Neppe mere end 5 pCt. — Kun $^1/_{10}$. — Neppe $^1/_{10}$, hovedsagelig større Gaarde.

Efter disse Meddelelser at dømme, synes det alt i alt kun at være en meget lille Part af Landets Jordbrugere, der endnu benytter Ukrudtsharvning. Men denne Arbejdsmaade har dog begyndt at vinde Indgang og viser som Regel saa fortrinlige Resultater, at det vistnok tør betragtes som givet, at den snart vil blive almindelig overalt.

Landboforeningernes Arbejde for Planteavlens Fremme fortsattes i samme Spor som i de nærmest foregaaende Aar og i adskilligt større Udstrækning. De lokale Gødningsforsøg har været udført i større Antal end noget foregaaende Aar, nemlig i omtrent følgende Antal:

I Jylland	582*)
Paa Fyen og Langeland	54
— Sjælland og Møen	73**)
— Lolland-Falster	38
— Bornholm	10
Ialt	757

*) Der anlagdes i Jylland ialt 721 Gødningsforsøg, men af forskjellige Aarsager maatte 139 betragtes som mislykkede, saa at knn 582 Forsøg gjennemførtes.

**) Gjennem de samvirkende sjællandske Landboforeninger blev ialt anlagt 61 Forsøg, men kun høstet 46. Hertil er at føje 26 (anlagt 31) Forsøg i Landbrugsforeningen for Stevns, Faxe m. fl. Herreder og i Stevns Herreds og Omegns Landboforening.

Desuden er der i betydeligt Antal udført andre lokale Forsøg, saasom Forsøg vedrørende Ukrudtets Bekæmpelse, Saatidsforsøg med Rug, Forsøg med Sorter og Stammer af Korn og Rodfrugter, Forsøg med Bælgsædblandinger, Jordbearbejdningsforsøg osv.

Planteavlsudstillinger afholdtes i et lignende Antal som i det foregaaende Aar, i Jylland nogle færre, paa Øerne nogle flere. Foruden de fra tidligere Aar kjendte Udstillinger afholdtes paa Fyen (i Odense Omegns Landboforening) en Række smaa, lokale »vandrende Planteavlsudstillinger«.

Ikke faa Landboforeninger har nu iværksat Dyrkning af Saasæd, Roefrø m. m. af de bedste Sorter og Stammer til Fordeling blandt Medlemmerne.

Af andre Landboforeningsarbejder skal nævnes, at Præmiering af Markbrug er bleven fortsat i lignende Omfang som i det foregaaende Aar.

Statens Forsøgsvirksomhed har selvfølgelig i det væsentlige været en Fortsættelse af de foregaaende Aars Arbejde. Af Forsøg, der er afsluttede i 1904, og andre Forsøg, der derefter er paabegyndte, skal nævnes, at Forsøget til Sammenligning med Rug og Hvede er afsluttet, og i Stedet er der begyndt en Sammenligning med Rug og Vinterbyg. Ældre Forsøgsrækker med Rugsorter, Havresorter og Bygsorter er sluttede, og nye Rækker, delvis omfattende andre Sorter, er iværksatte. Der er begyndt en Prøvedyrkning af Saasædstammer, modtagne fra Landboforeninger. En ny Række Forsøg med Kartoffelsorter er begyndt og omfatter et mindre Antal af de bedste blandt de mange Sorter, der hidtil har været sammenlignede. De siden 1896 fortsatte Saatids- og Saamængdeforsøg med Rug er sluttet, og der er iværksat Saatidsforsøg med Vinterbyg. Det i 1899 begyndte Forsøg med forskjellige Blandinger af Byg, Havre og Blandsæd er sluttet, og et nyt Forsøg efter en noget ændret Plan begyndt. Der er begyndt et nyt Forsøg med Lægning af Kartofler til forskjellig Tid og i forskjellig Dybde. Ved Forsøgssta-

tionen i Askov er begyndt Forsøg med Anvendelse af Kalkkvælstof (Calciumcyanamid) som Kvælstofgødning til Sammenligning med andre Kvælstofgødninger. Ved Lyngby Forsøgsstation er der begyndt Forsøg til Bekæmpelse af Havreaal. Ved Tystofte Forsøgsstation er der bl. a. begyndt forskjellige Forsøg til Prøvelse af nye Stammer af Kulturplanter. Ved Vester Hassing er der bl. a. begyndt Forsøg med forskjellige Dækningsmaader for Kløver- og Græsfrø.

Paa Forslag til Finanslov for 1905—06 er der opført et anseligt Beløb til den i flere Aar forberedte nye Forsøgsstation paa Fyen samt mindre Beløb til Flytning af den under meget ugunstige Forhold beliggende Forsøgsstation i Vester Hassing og til Oprettelse af en Filialstation paa Bornholm. Vedtages disse Forslag, vil dette medføre betydelige Udvidelser af Forsøgsvirksomheden.

I Februar 1904 udsendte Statens Planteavlsudvalg et Tilbud om gratis Prøver à $^1/_2$ Pd. af Square head Hvede, Erh. Frederiksens Stamme, Lyngby Prenticebyg, Nordslesvigsk (6-rd.) Kæmpebyg, Dansk Havre, Tidlig, gul Snedingeært og Marmoreret Glænøært. At denne Foranstaltning ansaas for at være nyttig, tør formentlig sluttes af, at der til Forsøgsstationerne indkom Begjæringer om ialt 23,030 saadanne Prøver.

Alt i alt har det forløbne Aar bragt talrige umiskjendelige Vidnesbyrd om stigende Interesse for Planteavlen, og Aaret har utvivlsomt ført Udviklingen paa dette Omraade et betydeligt Skridt videre.

Agerdyrkningsberetning

(indtil Udgangen af Maj Maaned).

Resultaterne af Kornhøsten i 1904 foreligge nu, og skulle vi i det følgende gøre Rede for denne efter de af vore Korrespondenter opgivne Tal.

Kornhøsten, der jo tilendebragtes under usædvanlig gunstige Forhold, viser Fold, der ligge over Gennemsnittet af de sidste 15 Aar, undtagen for Rugens Vedkommende.

Udbyttet af Rodfrugterne har ikke været videre godt, idet forrige Sommers Tørke ødelagde mange Marker.

Sammenligner man Middeltallet af Foldudbyttet af Hovedsædarterne i Tabel I 1904: 13.80, ser man, at 1904 er ringere end de to foregaaende Aar, men dog over Middeltallet af Gennemsnittet i de sidste 15 Aar: 13.26, og 1.84 Fold højere end det laveste Tal i 1893.

Gennemsnitsfoldudbyttet.

1889 gav	12.20 Fold	1897 gav	13.66 Fold
1890 —	13.46 —	1898 —	12.82 —
1891 —	13.48 —	1899 —	13.01 —
1892 —	15.07 —	1900 —	13.07 —
1893 —	11.96 —	1901 —	12.18 —
1894 —	12.80 —	1902 —	14.66 —
1895 —	13.42 —	1903 —	14.50 —
1896 —	13.66 —	1904 —	13.80 —

I Tabel II have vi fremstillet en Oversigt over Hovedkornsorternes Kvalitetsvægt, sammenlignet med de foregaaende

Tabel I.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1889	14.8	12.6	10.6	11.2	11.8
1890	13.9	11.2	13.1	13.1	16.0
1891	15.7	12.9	12.8	12.9	13.1
1892	17.5	13.4	14.1	14.5	16.6
1893	15.3	12.5	10.6	10.8	10.6
1894	14.6	10.4	12.0	11.8	15.0
1895	14.6	11.4	12.3	12.4	16.4
1896	16.8	12.6	12.1	11.9	14.2
1897	16.3	12.0	11.4	10.5	13.1
1898	14.2	10.1	11.9	11.9	16.0
1899	16.5	12.0	11.8	12.4	12.7
1900	16.1	12.1	12.9	13.1	14.5
1901	12.9	10.9	12.2	11.8	13.1
1902	17.8	12.7	13.3	13.5	16.0
1903	17.5	12.7	12.7	13.8	15.8
I Gennemsnit ...	15.6	11.9	12.2	12.3	14.3
1904	16.6	11.0	13.0	13.1	15.3

15 Aar, og vil det ses, at Resultatet er meget smukt; her er det kun Rugen, som fremtræder med Tal under Gennemsnittet, medens de andre Kornsorter ere betydeligt over.

I Tabel III vil man kunne se Oversigten over de forskellige Kornsorters Udbytte og Kvalitetsvægt for 1904, sammenlignet med Gennemsnitsudbyttet og Kvalitetsvægten for Aarene 1889—1903, beregnet hver Landsdel for sig.

Hveden har givet 1 Fold over Gennemsnittet; nogle Steder fra angives dog Fold paa 18 og derover. Vægten er gennemsnitlig udmærket.

Rugens Fold er 0.9 under Gennemsnittet, Vægten derimod god. De Fold, der angives fra det vestlige og nord-

Tabel II.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1889	130.4	123.8	113.4	106.6	79.8
1890	126.0	119.0	111.8	104.1	80.3
1891	124.6	115.9	109.6	104.5	79.1
1892	129.1	122.3	112.7	107.5	82.5
1893	130.4	124.9	113.4	107.0	80.7
1894	127.0	118.7	110.7	103.8	78.0
1895	127.9	119.1	110.2	103.2	81.9
1896	130.0	122.8	112.8	104.6	80.7
1897	127.4	120.3	107.7	107.7	76.0
1898	127.5	119.4	112.5	104.5	84.0
1899	132.3	123.5	114.7	108.5	83.4
1900	128.9	121.1	112.0	105.4	79.9
1901	129.3	121.5	110.8	106.9	79.3
1902	128.6	120.0	112.9	108.8	82.8
1903	127.8	121.1	111.7	105.9	82.3
I Gennemsnit ...	128.5	120.9	111.8	105.9	80.7
1904	131.2	122.2	114	108.4	83.7

lige Jylland ere dog meget smaa, medens Syd-Jyllands og Øernes Udbytte er ganske godt.

Saavel 2-rd. som 6-rd. Byg har givet Fold, der er 0.8 over Gennemsnittet, og Kvalitetsvægten er henholdsvis 2.2 og 2.5 over Gennemsnittet. Her haves de største Foldangivelser fra Bornholm og Vestlolland.

Havrens Fold er 1 over Middel og Vægten 3 over Middel. Havren, der, efter hvad mange klagede over, fyldte saa lidt paa Marken, forbavsede ved at give gennemgaaende gode Fold — dog er Foldangivelserne fra Vest- og Nordjylland meget smaa.

Bønner har kun været lidt dyrket, og Angivelser om

Udbyttet mangler, kun fra Kolindsund nævnes 17 Fold. — Middeltallet af Angivelserne for Ærters Vedkommende viser 10.4 Fold, højest fra Lolland med 12 Fold; de angives at have fyldt godt, hvor de have været anvendt i Blandsæd.

Om Boghvede haves kun en Melding: 4.5 Fold.

Middeltallet af Angivelserne af Kartoffelafgrøden er 80 Tdr., men Angivelserne svinge meget stærkt, fra 100 Tdr. til 40 Tdr., og naar de alligevel, til Trods for Tørke og Insektangreb, gav et nogenlunde Udbytte, saa skyldes dette vistnok, at de fik en ganske god Eftervoksetid i September—Oktober.

Om Gulerødder haves ogsaa kun en Melding: 280 Tdr.

Runkelroerne have ikke givet noget godt Udbytte. Gennemsnittet er 259 Centner, men mange gik ud paa Grund af Tørken, og mange bleve ompløjede paa Grund af Insektødelæggelse. Foldangivelserne svinge mellem 200 og 325 Tdr.

Sukkerroerne have heller ingenlunde været tilfredsstillende. Gennemsnit er 271 Centner, og Angivelserne ligge alle meget nær op ad dette Tal, men den høje Pris, som Landmændene have faaet for denne Vare, har jo bødet noget paa Udbyttets Knaphed.

Rutabaga, der dyrkes meget i Jylland, har givet ca. 270 Tdr. pr. Td. Land — ogsaa kun et lille Udbytte.

Turnips har gennemsnitlig givet 276.4 Tdr. pr. Td. Land. Foldangivelserne svinge ogsaa her stærkt, saaledes meldes fra Langeland om 450 Tdr., mens der ikke saa faa Steder fra kun angives 200 Tdr.

Fold af Spergel angives kun fra to Steder med 10 og 6 Fold, men en Del er anvendt grøn og med Held lavet til Hø.

Vintersæden blev saaet i Efteraaret i tør Jord og kom, som Følge deraf, ret langsomt op, men stod sig de fleste Steder dog saa nogenlunde Vinteren over, men den stærke Foraarskulde og navnlig Rimfrost virkede mange Steder meget ødelæggende paa den — navnlig paa Hveden. Denne synes derfor gennemgaaende ikke at love noget stort Udbytte, om end Forsommerens milde Vejr og jævnlige Regnbyger har bragt den godt i Vækst. Noget er dog pløjet om. Rugen

Tabel III. **Gennemsnit af Foldene (Tdr. pr. Td. Ld.) sammenlignet**

	Hvede				Rug			
	1904		1889-1903		1904		1889-1903	
Sjælland[1]	16.5	132.7	15.4	129.0	11.8	124.3	12.9	121.9
Lolland	16.0	131.7	15.2	129.7	13.0	123.0	12.8	122.7
Falster	»	»	16.3	129.2	»	»	13.3	121.1
Fyen	16.5	131.0	15.7	127.6	10.0	122.0	12.7	120.7
Langeland	17.0	132.0	16.8	128.4	13.5	127.5	14.2	122.5
Jylland:								
a) gode Jorder[2]	16.5	128.7	17.0	127.3	11.3	119.6	12.3	119.3
b) middelgode do.[3]	18.0	129.0	13.5	126.7	8.5	120.8	10.1	119.4
c) simple do.[4]	»	»	»	»	9.5	120.0	8.1	118.8
I Gennemsnit	16.7	130.8	15.7	128.2	11.1	122.4	12.1	120.8

[1]) Med Samsø, Møen og Bornholm. [2]) Østkysten af Halvøen op til Randers [3]) ders samt Viborg, Struer og Herningegnen. [4]) Hammerum Herred og Vestkysten.

har klaret sig noget bedre, og ikke faa Steder fra haves helt tilfredsstillende Beretninger om Vækst og Bestand og om at Blomstringen har været tilfredsstillende, men ogsaa om Lejesæd og Insektangreb høres. Udsigterne ere dog vel nærmest til en Middelhøst.

Den unge Kløver saa det galt ud for hen paa Efteraaret; den tørre Sommer ifjor dræbte Planterne i Hobetal, og Eftersaaning syntes ikke at have frugtet noget videre, dog har Varmen og den milde Regn, vi have faaet, bragt de endnu levende Planter godt i Vækst, men noget stort Udbytte af Hø tør dog neppe ventes. De ældre Græsmarker ere derimod af noget bedre Kvalitet. Og hvad Engene angaa tør man vist ikke nære videre store Forhaabninger til deres Ydeevne iaar.

og Kornets Vægt (holl.) for Aaret 1904, med 1889—1903.

2-rd. Byg				6-rd. Byg				Havre			
1904		1889-1903		1904		1889-1903		1904		1889-1903	
14.5	116.7	12.9	112.6	14.5	112.2	13.0	107.5	18.1	88.6	15.3	83.2
16.0	114.5	12.5	112.3	14.5	109.5	13.0	107.0	18.2	85.5	14.8	82.2
»	»	14.0	111.3	»	»	»	»	»	»	17.3	82.2
16.0	115.0	13.1	111.4	»	»	12.6	107.9	17.0	87.5	15.8	78.8
16.5	115.5	13.7	112.8	14.5	108.5	13.5	107.5	20.0	»	17.8	80.5
12.1	111.5	12.5	111.6	11.7	104.5	14.1	105.5	15.5	79.3	14.8	80.1
9.5	111.8	10.2	111.1	13.7	103.0	11.3	103.4	9.4	80.0	11.7	79.4
9.0	»	8.8	107.9	11.0	»	9.4	100.2	10.0	»	10.6	76.2
13.3	114.2	12.2	111.4	13.3	107.5	12.5	105.6	15.4	84.2	14.7	80.3

samt Thy og Mors. [3]) Den lille jydske Halvø, Jyllands Østkyst nord for Ran-

Om Husdyrenes Foder- og Sundhedstilstand siges, at den gennemgaaende har været ganske god, naar undtages Svinene, der i hele Landet have været ligefrem hærgede af Stivsygen. Navnlig halvstore Grise ere døde i Masser, og de Lægemidler, der have været anvendte, synes ikke at have haft nogen videre Virkning. Bedst har Bevægelsen i fri Luft virket. Stivsygen har i ikke faa Tilfælde ogsaa angrebet Køer — i en Del Tilfælde med dødelig Udgang, og da de bedste Individer. Ogsaa Faar have været angrebne. Den er nu i Aftagende, men har dog indvirket saaledes paa Bestanden af Svin, at denne for Tiden maa siges at være mindre end den plejer at være.

Rodfrugtbeholdningerne have holdt sig godt Vinteren over, men de vare jo kun smaa, saa de slap for tidligt op,

hvad der havde en uheldig Indflydelse paa Mælkeproduktionen. De manglende Roer maatte erstattes med Kraftfoder for at holde Produktionen oppe, og der er da af indkøbte Foderstoffer navnlig anvendt Melasse, Solsikke-, Bomuldsfrø- og lidt Rapskager — forskelligt i de forskellige Landsdele og efter de forskellige Priser. Udbindingen af Kreaturerne fremskyndedes jo mange Steder af de manglende Roer, men ses dog i Almindelighed ikke at have fundet Sted før Midten af Maj. Da Halmen jo alle Steder er bleven behandlet med Sparsommelighed fra Efteraaret af, lyder der ingen Klager over, at der har været Mangel paa denne Vare.

Vinterarbejderne ere gaaede udmærket fra Haanden, og Vejrliget synes ikke at have lagt nogen Hindringer i Vejen for deres prompte Udførelse.

Man havde haabet paa en tidlig Saaning, hvad mange Landmænd sætter saa megen Pris paa, da man saa lettere ved Ukrudtsharven kan komme Frøukrudtet tillivs; dette Haab gik dog ikke i Opfyldelse, men Sæden blev — om end sent — lagt under gunstige Forhold og Jorden faldt godt for Redskaberne. Fra det sydlige Jylland meddeles, at Saaningen, der ellers i Almindelighed tilendebragtes i den første Uge af Maj, først endtes sidst i Maj, og at Ukrudtet, navnlig Tidslen, er meget ondartet, samt at Fritfluen har gjort voldsomme Anfald paa den sildigt saaede Havre, men ellers synes der at herske Tilfredshed med Vaarsædens lovende Udseende. Overalt meddeles det, at den radsaaede Sæd staar langt bedre end den bredsaaede.

Rodfrugtdyrkningen udvides og udvides saa meget man kan — hvilket vil sige, saa meget, som man kan skaffe Arbejdskraft til. Hvad Sorter, der anvendes, er meget forskelligt, men Runkelroen, og specielt Barres, synes at vinde størst Indgang paa Øerne, medens Kaalroen, Rutabaga og Turnips væsentlig yndes i Jylland, dog er man jo for disse Sorters Vedkommende noget ængstelig paa Grund af Svampe og Utøj.

Arbejderforholdene, Daglejer og Lønninger, ere i det væsentlige uforandrede; der klages næsten overalt over Vanskeligheden ved at faa Folk og over Kvaliteten af det

Arbejde, som der ydes, selv for en ret høj Betaling. Piger ere overhovedet ikke til at opdrive, og Strømmen af de gifte Arbejdere gaar nu ogsaa mod Stæderne. Landmændenes Trøst med Hensyn til Arbejderne er nu Polakkerne, som ogsaa stadig importeres i stigende Mængde og afgive en god og villig Arbejdskraft; om denne Arbejdskraft er billigere end den hjemlige, er maaske et Spørgsmaal, men den har da den Fordel, at den er til at faa.

Salget af Slagtekvæg og Heste har, navnlig siden Nytaar, været godt og Priserne gode. Af Slagtekvæg synes der dog at være lidt mindre end sædvanligt. Priserne ere 20—23—25 Øre pr. Pd., Tyre 26 Øre, 3 Maaneders Kalve 17—20 Øre.

Unge Heste ere i god Pris, 6—800 Kr., men maaske knebent saa lette at sælge som ifjor.

Fra Bornholm skrives, at som et glædeligt Fremskridt kan det anføres, at i hvert Fald et Andelsmejeri derovre allerede nu i Foraaret har udført Varmtvandsbejtsning af Saakorn. Dampen har det jo, og naar der saa sættes en paalidelig Mand til at passe Uhr og Thermometer, kan Kudsken, der kommer med Kornet, og en medbragt Medhjælper udføre Arbejdet. Det har virket meget tilfredsstillende.

Af vore Korrespondenters Indberetninger hidsætte vi iøvrigt følgende:

Jyderup.

Hestene havde i Begyndelsen af Vinteren, som altid efter tørre Somre, en Del Koliktilfælde, senere gik det over, men i Folingstiden er der forekommet nogle Dødsfald af Hopper og Føl. Køerne synes at være magre ved Udbindingen, formentlig ved Manglen paa Roer.

Slagelse—Kallundborg-Egnen.

Det bliver mere og mere almindeligt at anvende Radsaamaskiner og derefter bruges Ukrudtsharven flittigt, saa man nogenlunde kan blive Herre over Tidslerne, det bliver en Landeplage, som bliver vanskelig at komme over.

Samsø.

Jorden er ualmindelig begroet med Tidsler iaar. Enkelte Steder anvendes Harver med Skærer til at overskære Tidslerne med.

Bornholm.

Flere Steder har der vist sig Pletter, hvor hver Rugplante er forsvundet. Disse Pletter kunne være større eller mindre, men jeg har set dem paa over 1 Td. Land. Disse Pletter staa ikke i Forbindelse med daarlig Vækst fra Efteraaret, men det ser ud, som om Planterne have været udsatte for et energisk Angreb paa Rodnettet.

Midt-Lolland.

Hvad angaar de Hvedemarker, som man har ladet urørte, staa disse gennemgaaende med tyud Plantebestand og love i de fleste Tilfælde kun en forholdsvis beskeden Afgrøde. Hvedens Farve er imidlertid gennemgaaende god, saa paa Afstand præsentere Hvedemarkerne sig i Almindelighed gennemgaaende godt, men i Henhold til det anførte vil Flertallet af de Hvedemarker, man ser herovre, kunne karakteriseres som Distanceblændere.

Vest-Lolland.

— Nogle Landmænd mener, det er en eller anden Plantesygdom, der har foraarsaget Skaden; men jeg tror nok, de fleste mener, at det er den gentagne Rimfrost i Foraaret, der har foraarsaget Kalamiteten, og det, der begrunder denne Antagelse som mest sandsynlig, er, at de Hvede- og Kløverstykker eller -Marker, der have ligget op ad Hegn eller paa anden Maade i Læ for Rimfrostens svidende Skade ved en skarp Blæst hen over Planterne — der staa baade Hvede og Kløver forresten helt udmærket — en Advarsel for de Landmænd, der ere alt for ivrige til at rydde Hegnene bort omkring deres Marker.

Nordøst-Fyen.

Kornet har som Regel været vel udviklet og haft en god holl. Vægt. Hvor dette ikke har været Tilfældet, har Aar-

sagen vistnok været for tidlig Afmejning og derpaa følgende for kort Eftermodning i Hobene. En Del Havre har været angrebet af Bladlus og derfor Kærnen noget mangelfuldt udviklet.

Langeland.

Vintersæden er iaar meget forskellig, her er delvis gode Marker, og særlig er Hveden paa benyttet Brak meget god, men hvor Jorden er særlig løs og letagtig og paa Skraaninger findes der ofte simple Pletter. Da man paa saadanne Steder ser sorte Krager i Arbejde, formoder jeg det skyldes Larveangreb.

Askov-Egnen.

Kløveren spirede udmærket ifjor Foraar, men Sommertørken tog den saa stærkt, at næsten alle Planter laa døde ved Dæksædens Høstning. Enkelte Steder blev foretaget Eftersaaning med Kløver allerede i August under ret gunstige Forhold. Frøet spirede ogsaa godt, Planterne stod tæt i Efteraaret, men nu i Foraaret stod der kun faa og spæde Eksemplarer tilbage. Første Aars Markerne se derfor meget tynde og daarlige ud. Andet og tredie Aars Marker love derimod godt, især hvor de have faaet Ajle.

Fredericia-Egnen.

En her i Fredericia værende Spritfabrik er gaaet til at fremstille Masken (Spøl) i fastere Form, saaledes at den nu næsten ene bruges til Malkekøer, medens den tidligere benyttedes mest til Svin og var meget søgt dertil af Egnens Landmænd; der har ogsaa været god Afsætning under den nye Form, men hvor vidt man er tilfreds med den, skal jeg ikke bestemt kunne sige.

Hammel-Egnen.

Det kneb stærkt de fleste Steder med at halmfodre sine Kreaturer, hvorfor disse ogsaa kom tidlig ud og maatte paa Stald den første halve Snes Nætter, indtil Vejret bedagede sig. Græsset er ikke saa godt som ønskeligt, og den nye Kløver staar tyndt, saa der bliver derfor kun lidt at slaa iaar.

Egnen omkring Odder.

Svinebesætningerne lide svært af Stivsyge. Svinene synes at aftage i Mængde, men det er maaske kun Stivsygens Virkning. Roearealerne udvides noget endnu, ligesom man bedre forstaar at holde disse rene og i Kultur.

Thy.

Afsætningen af Foderkvæg har været ret god det meste af Aaret til gode Priser. Det allermeste Kvæg fra Thy sælges paa Hamborgs Markeder. Med Heste har der i de sidste Aar været livlig Handel til gode Priser.

Egnen ved Kolindsund.

Her paa Egnen er anvendt en Del Bibby Fodermel til Malkekøer, dels i Forening med Blandsæd og dels, hvor Roefoderet har været rigeligt, i Forening med Oliekager. Efter foretagne løselige Forsøg synes det at have Foderværdi til Malkekøer omtrent lig Bomuldsfrøkager; da det er godt findelt, er det lettere at anvende end disse. Bibby Flødeækvivalent synes fordelagtigt og hensigtsmæssigt til Smaakalve.

Aalborg—Hadsund-Egnen.

Om Arbejderforholdene er desværre kun at melde, at en Mængde løse Eksistenser drive fra Sted til Sted, og lykkelig den Mand, der har en stabil Husmandsstand, de løse Karle, som ere en Løn værd, ere ikke til at opdrive, man søger at slippe over Vinteren med saa lidt Arbejdskraft som muligt, for saa at fæste om Foraaret, og for de større Gaarde da at indføre Polakker — disse ere som Regel flinke, villige og raske i Vendingen.

Egnen nord for Aalborg.

Rodfrugterne have holdt sig godt, hvor der er passet paa dem med Ventilation, og synes mere og mere at blive tilstrækkelige, dog taget i relativ Betydning, for saa vidt som Landmændene nu langt hyppigere end tidligere have af dem til Brug lige til Græstid, men derfor tror jeg dog nok der alligevel med Fordel i Almindelighed kunde opfodres flere pr. Kreatur Vinteren igennem.

Hobro-Egnen.

Afsætningsforholdene for Heste og Slagtekvæg have været op og ned eller ned og op. Slagtekvæg kostede kun lidt sidste Efteraar og i Forvinteren indtil Januar. Derefter steg Priserne en Del. Begæret efter Heste har været temmelig fluktuerende for de lettere Brugsheste, hvorimod svære Heste have haft et mere stabilt Marked.

Skjern-Egnen.

Kreaturernes Foder- og Sundhedstilstand er tilfredsstillende; der er brugt mest Bomuldsfrø- og Solsikkekager. Kornhandlerne opgive at have solgt mindre Majs og Foderbyg end sædvanlig, men Foderkager som sædvanlig; om dette er foraarsaget ved en mindre Svinebesætning eller ved en større Avl af Byg og mulig ved forøget Roeavl, hvorved der bliver mere Korn til Svineføde, er ikke godt at bestemme.

Vordingborg-Egnen.

Det kan jo ikke nægtes, at Verdensmarkedets Priser have været gunstige for Landbruget i de senere Aar, dette, i Forening med det Arbejde, der fra mange Sider gøres for at sprede Oplysning blandt Landbrugerne, har da ogsaa bevirket, at man kan spore en jævn, om end kun lille, Fremgang i Landbrugets »Kulturtilstand« paa denne Egn, og dette saavel for Jordbrugets som for Kvægbrugets Vedkommende.

Af de modtagne Korrespondancer meddeles følgende Foldudbytte (Tdr. pr. Td. Land holl. Vægt):

Fra Horns Herred: Hvede 15 Tdr. til 134 Pd., Rug 9 Tdr. til 128 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 120 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 115 Pd., Havre 15 Tdr. til 93 Pd., Kartofler 75 Tdr., Runkelroer 200 Tdr.

Fra Jyderup-Egnen: Hvede 16 Tdr. til 132 Pd., Rug 12 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 16 Tdr. til 118 Pd., 6-rd. Byg 15 Tdr. til 110 Pd., Ærter 9—10 Tdr., Kartofler 50 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Rutabaga 200 Tdr., Turnips 200 Tdr.

Fra Egnen omkring Korsør: Hvede 17—18 Tdr. til 134 Pd., Rug 14—15 Tdr., 2-rd. Byg 16 Tdr. til 116 Pd., Havre 20 Tdr. til 90 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 300 Tdr.

Fra Slagelse—Kallundborg-Egnen: Hvede 16 Tdr. til 130 Pd., Rug 10 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 15 Tdr. til 117 Pd., 6-rd. Byg 16 Tdr. til 112 Pd., Havre 17 Tdr. til 86 Pd., Ærter 8 Tdr., Kartofler 70 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Turnips 300 Tdr.

Fra Vordingborg-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 133 Pd., Rug 12 Tdr. til 126 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 115 Pd., Havre 15 Tdr. til 85 Pd., Kartofler 40 Tdr., Runkelroer 270 Tdr., Sukkerroer 285 Centner.

Fra Samsø: Hvede 17.5 Tdr. til 134 Pd., Rug 12 Tdr. til 123 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 114 Pd., Havre 21 Tdr. til 90 Pd., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 300 Tdr.

Fra Bornholm: Hvede 17—20 Tdr. til 130—134 Pd., Rug 12—15 Tdr. til 124—126 Pd., 2-rd. Byg 16—21 Tdr. til 116—118 Pd., 6-rd. Byg 14—16 Tdr. til 110—114 Pd., Havre 18—20 Tdr. til 86—90 Pd., Kartofler 60—100 Tdr, Runkelroer 300—350 Tdr.

Fra Midtlolland: Hvede 14 Tdr. til 132 Pd., Rug 12 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 114 Pd., Havre 16 Tdr. til 90 Pd., Ærter 12 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 280 Tdr., Sukkerroer 275 Centner.

Fra Vest-Lolland: Hvede 17—19 Tdr. til 131—132 Pd., Rug 13—15 Tdr. til 121—123 Pd., 2-rd. Byg 16—20 Tdr. til 114—116 Pd., 6-rd. Byg 14—15 Tdr. til 109—110 Pd., Havre 17—24 Tdr. til 80—82 Pd., Kartofler 80—100 Tdr., Runkelroer 250—300 Tdr., Sukkerroer 250—300 Centner, Turnips 200—300 Tdr.

Fra Hindsholm: Hvede 15—18 Tdr. til 130—132 Pd., Rug 8—12 Tdr. til 120—124 Pd., 2-rd. Byg 15—17 Tdr. til 114—116 Pd., Havre 14—20 Tdr. til 85—90 Pd., Ærter 7—8 Tdr., Kartofler 60—80 Tdr., Runkelroer 200—300 Tdr., Sukkerroer 250 Centner, Turnips 200—250 Tdr.

Fra Langeland: Hvede 16—18 Tdr. til 130—134 Pd., Rug 13—14 Tdr. til 127—128 Pd., 2-rd. Byg 16—17 Tdr. til 115—117 Pd., 6-rd. Byg 14—15 Tdr. til 107—110 Pd., Havre 20 Tdr., Kartofler 60—100 Tdr., Runkelroer 325 Tdr., Rutabaga 400 Tdr., Turnips 450 Tdr.

Fra Askov-Egnen: Hvede 14 Tdr. til 127 Pd., Rug 8 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 9 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg $8^1/_2$ Td. til 104 Pd., Havre 16 Tdr. til 72 Pd., Ærter $6^1/_2$ Td., Boghvede 4—5 Tdr., Kartofler 115 Tdr., Runkelroer 220 Tdr., Rutabaga 230 Tdr., Turnips 230 Tdr., Gulerødder 280 Tdr.

Fra Egnen ved Fredericia: Hvede 18 Tdr. til 130 Pd., Rug 13 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 106 Pd., Havre 17 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 300 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 300 Tdr.

Fra Egnen vest for Aarhus: Rug 10—12 Tdr., 2-rd. Byg 10—12 Tdr. til 110—114 Pd., Havre 14—16 Tdr. til 78—80 Pd., Kartofler 80 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 280 Tdr.

Fra Egnen omkring Odder: Hvede 18—20 Tdr. til 130 Pd., Rug 12—14 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 16—18 Tdr. til 112—116 Pd., Havre 18—20 Tdr. til 80—82 Pd., Runkelroer 300 Tdr., Rutabaga 400 Tdr., Turnips 350 Tdr.

Fra Thy: Rug 14—16 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 14—16 Tdr. til 106 Pd., 6-rd. Byg 15—18 Tdr. til 100 Pd., Havre 16—20 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 50—70 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 300 Tdr.

Fra Hjørring-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 128 Pd., Rug 8 Tdr. til 118 Pd., 2-rd. Byg 7 Tdr. til 111 Pd., 6-rd. Byg 8 Tdr. til 108 Pd., Havre 8 Tdr., Kartofler 100 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Rutabaga 300 Tdr., Turnips 300 Tdr., Spergel 10 Tdr.

Fra Egnen ved Kolindsund: Hvede 16—20 Tdr. til 128—130 Pd., Rug 8—10 Tdr. til 118—124 Pd., 2-rd. Byg

8—12 Tdr. til 112—116 Pd., 6-rd. Byg 18—22 Tdr. til 110—112 Pd., Havre 10—12 Tdr. til 80—84 Pd., Bønner 16—18 Tdr., Ærter 8—9 Tdr., Kartofler 40—50 Tdr., Runkelroer 200—250 Tdr., Rutabaga 250—350 Tdr., Turnips 200—300 Tdr.

Fra Aalborg—Hadsund-Egnen: Rug 12 Tdr. til 121—122 Pd., 2-rd. Byg. 10 Tdr. til 112—113 Pd., Havre 9—10 Tdr. til 80—84 Pd., Kartofler 80—100 Tdr., Turnips 350—370 Tdr.

Fra Egnen nord for Aalborg: Rug 7 Tdr., 2-rd. Byg 8 Tdr., 6-rd. Byg 10 Tdr., Havre 8 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Rutabaga 200 Tdr., Turnips 230 Tdr.

Fra Hobro-Egnen: Rug 6 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 108—110 Pd., 6-rd. Byg 11 Tdr. til 103—107 Pd., Havre 8—10 Tdr. til 74—78 Pd., Kartofler 70—80 Tdr., Rutabaga 200 Tdr., Turnips 200 Tdr.

Fra Herning-Egnen: Rug 8—10 Tdr., 2-rd. Byg 8—10 Tdr., 6-rd. Byg 8—12 Tdr., Havre 10—12 Tdr., Kartofler 80—100 Tdr., Rutabaga 200—250 Tdr., Turnips 250—300 Tdr.

Fra Skjern-Egnen: Rug 10 Tdr. til 120 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr., Havre 8—10 Tdr., Kartofler 100 Tdr., Rutabaga 300 Tdr., Turnips 200 Tdr., Spergel 6 Tdr.

ÖRÆFAJÖKULL
OG
SKEIÐARÁRSANDUR
Opmaalt af
Generalstabens topografiske Afdeling
1904

Maalestok 1:200000

0 2 4 6 8 10 12 Meter
0 2 4 6 8 10 12 14 16 18 Alen

Forklaring

Vandløb med foranderligt Leje — Arealer, der til Tider overskylles
Højdelinier i og udenfor Jökel. Ækvidistance 40 Meter
Arealer med Grus og Sand
Arealer med blød Bund
Veje med fast Spor — Veje med usikkert Spor

SKEIÐARÁRJÖKULL
ÖRÆFAJÖKULL
BREIÐAMERKUR-JÖKULL
SKEIÐARÁRSANDUR
Grundt Vand
Hvitarodda
Esjufjöll
Skaptafellsjökull
Svínafellsjökull
Hvannadalshnúkur
Ingólfshöfði
Knappavellaás
Oldaás
Vrag
Sandfell
Hafrafell
Skaptafellsheiði
Breiðamerkurfjall
Jökulsá á Breiðamerkursandi
Jökulsá á Skeiðarársandi
Núpsvötn
Skeiðará
Gígjukvísl
Morsá
Hrútá
Hólmsá
Kvíá
Fjallingested for skibbrudne
Kalfafellsmelar
Vestri-Melös
Austri-Melös
Markós
Sikl
Svínafellsós
Fjallsós
Hrollaleifs-Höfdi
Nýjós
Rauðabergsós
Hrollaleifs
Maríuhöfn
Ornustadir
Hvannadalshnúkur 2119
Hermannaskarð 1350
Miðfellstindar 1379
Pjonall 1430
Kristínartindar 1435
Hrútfjallstindar 1877
Hvannadalshnúkur 2119
Breiðamerkurfjall 928
Bæjarfjallshnúkur 1044
Ketilstindar 1270
Ketilfjall 1276
Ketilfjallstindar 1276
Ketilfjallsjökull 1276
Ketilfjallsheiði 1276
Ketilfjallsdalur 1276
Ketilfjallsdalsá 1276
Ketilfjallsdalsá 1276
Ketilfjallsdalsá

Generalstabens Opmaaling paa Island.

Af Kaptajn *Daniel Bruun.*

(Hermed 3 Kort.)

Det er næppe for meget sagt, at Generalstabens topografiske Afdeling er den af alle Hærens Institutioner, der f. T. besidder størst Popularitet blandt Befolkningen. Ikke saa underligt, eftersom det store og fortrinlige Arbejde i Afdelingen gennem en lang Aarrække har ydet, ikke blot er kommet Hæren til Gode, men ogsaa i høj Grad har været til Gavn for Befolkningen i Danmark. Vore Arkæologer og Geologer har f. Eks. gentagne Gange i høje Toner fremhævet den Nytte, Maalebordsplanerne har ydet dem under deres videnskabelige Forskninger. Ja, man tør dristigt paastaa, at »Danmarks geologiske Undersøgelse«, der sikkerlig vil blive til stor praktisk Nytte for Udnyttelsen af Jorden i Danmark, næppe vilde have kunnet begynde sit Arbejde, om det ikke kunde knyttes til Generalstabens Kort. Ogsaa ved mange andre videnskabelige Forskningsarbejder er disse Kort uundværlige; men langt mere iøjnefaldende for Lægmanden er den praktiske Nytte, de har ydet.

Vi skal blot nævne, at ingen Jernbane, intet Vejanlæg kunde udstikkes og planlægges med den Sikkerhed, som det nu er Tilfældet, da man har Maalebordsplanerne. Hedeselskabets Plantnings- og navnlig dets Engvandingsanlæg er af samme Grund blevne mulige efter en langt

større Plan og med en langt betydeligere Sikkerhed, end om Kortene ikke var til.

Det er dog ikke her Hensigten at paapege alle de praktiske og videnskabelige Formaal, til hvis Udførelse Generalstabens Kort har været knyttede. Vi har kun villet slaa fast, at de Penge, der aarlig gives ud til den topografiske Afdeling sikkerlig mange Gange er komne igen med Renter og Renters Rente, — om man kunde omsætte den Gavn, Afdelingen har gjort, i Penge.

For Danmarks Vedkommende er der udgivet og udgives stadigt nye Kort i Maalestokke, der er afpassede ikke blot efter det militære Behov, men ogsaa efter Befolkningens Tarv. Disse Kort har ikke blot i Indlandet, men ogsaa i Udlandet vakt berettiget Opmærksomhed og været Genstand for Hyldest.

Den topografiske Afdeling kan saaledes glæde sig ved at have iværksat et Arbejde, der ogsaa vil blive til Gavn i kommende Tider, thi selv om der stadig maa rettes paa Kortene, vil Grundlaget for samme dog have blivende Værd og det behøver ikke at gøres om.

Det er imidlertid ikke blot det egentlige Danmark, som er blevet opmaalt efter Nutidens Fordringer, ogsaa Færøerne har faaet en Kortlægning, der under betydelige Farer og med den største Energi og anerkendt Dygtighed er bleven udført af den topografiske Afdelings Officerer og Guider i Løbet af Aarene 1895—99, medens dav. Oberst le Maire var Chef for Afdeligen.

Resultatet af disse Maalinger, der omfattede 25.4 □ Mil — Færøernes samlede Areal — foreligger i 75 Kortblade i Maalestok 1 : 20,000.

Generalstabens Opmaaling tjente som Grundlag for en af Marinen foretagen Søopmaaling (1899—1903) samt afgiver Materiale til det ved Generalstaben under Arbejde værende kobberstukne Generalkort i Maalestok 1 : 200,000.

Fra Søkortarkivet foreligger der allerede et smukt Søkort. Medens Generalstabens Kortblade er forsynede med Kurver til Fremstilling af Højdeforholdene er disse paa Søkortet gengivne ved Bakkestreger.

Snart skulde Opmaalingsarbejdet komme til at brede sig til endnu fjernere Rigsdele. Island, hvis Areal er c. 1900 □ Mil stort, med andre Ord 75 Gange større end Færøernes, stod nu for Tur.

Ved denne Ø's Kyster færdedes vor Flaades Opmaalingsfartøjer for at udføre den saa nødvendige Søopmaaling; men det viste sig efterhaanden, at det var umuligt at grundlægge et paalideligt Søkortarbejde paa den gamle Triangulation af Islands Kyster, idet samme led af ret betydelige Mangler. Dette blev navnlig stærkt fremhævet af nuv. Kommandør R. Hammer, der paapegede store Fejl, bl. a. paa Kyststrækningen Reykjavik —Hornefjord, altsaa paa Sydlandet. Det har senere vist sig, at Kystlinien paa visse Steder endog skyder sig c. én dansk Mil længere ud i Havet end angivet paa Kortene.

Af Hensyn til den tiltagende Sejlads var det derfor af den største Betydning for Island, at Kysterne blev nøjagtigt bestemte og kortlagte.

I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede havde i Løbet af 18 Aar den saakaldte »islandske Kystopmaaling« fundet Sted ved Officerer af den dansk-norske Hær (Aanum, Ohlsen, Wetlesen, Frisach, Smith, Krog, Scheel, Born og Aschlund). Det Arbejde, disse Mænd udførte, var for sin Tid fyldestgørende og dygtigt gjort; men det led dog, som det senere viste sig, af visse Mangler. Triangulationen, paa hvilken Detailmaalingen jo maa baseres, var saaledes behæftet med Fejl.

I Aarene 1818—1826 udgaves nu Kort over Kysterne under Admiral Løvenørns Ledelse, men det Indre af Landet var endnu uopmaalt. Da tog en Islænder, den navnkundige Bjørn Gunnlaugsson, som var Adjunkt ved Skolen i Reykjavik, sig paa ene og med meget smaa Midler at udføre dette Arbejde. Han byggede videre paa den tidligere Triangulation, og i 12 Somre anvendte han sin Fritid paa Kortlægningen, navnlig af de beboede Egne ved Kysten. Efter de foretagne Opmaalinger blev der nu, under Major O. N. Olsens Ledelse tegnet et

Kort over Island i Maalestokken 1 : 480,000. Lige til vore Dage har det, foruden Søkortene, været det eneste benyttede.

For de beboede Egne, som det navnlig gjaldt om at faa kortlagte, er det i Hovedsagen ganske godt; hvad de ubeboede Egne derimod angaar, hvor Gunnlaugssons Undersøgelser kun var faa, er der selvfølgelig betydelige Fejl. Den bekendte Geolog, Professor Thoroddsen udgav dernæst i Aaret 1901 et geologisk Kort over Island; det var en betydelig Forbedring ogsaa i geografisk Henseende; men endnu var Kysterne, som Følge af de omtalte Fejl ved den oprindelige Triangulation, ikke nøjagtigt opmaalte. Det blev mere og mere klart, at der burde gøres noget for at faa et paalideligt Kort, navnlig over Kysterne. Den Aar for Aar om sig gribende Trafik fordrede det med Nødvendighed. Man havde iagttaget, at ogsaa Reykjanæshalvøen var unøjagtigt anlagt.

Det islandske Althing bevilgede da i 1899 5000 Kr. til Triangulation og Kystmaalinger her, hvilke udførtes af Premierløjtnant af Flaaden, Ravn, i Aaret 1900. Man kunde dog ikke blive staaende herved, og Søkortarkivet, der forestod Søopmaalingerne, paapegede indtrængende Nødvendigheden af en ny Triangulation af Sydkysten, hvortil man kunde støtte sig.

Den topografiske Afdelings Hjælp blev paakaldt.

I Sommeren 1900 sendte Afdelingen da en Ekspedition til Island, bestaaende af 2 Officerer (dav. Kaptajn Lund-Larssen og Premierløjtnant N. P. Johansen, 3 Guider og 10 Militærarbejdere) væsentligst for at støtte Kystopmaalingen paa Halvøen Reykjanæs.

Ekspeditionen opmaalte først en Grundlinie ved Reykjavik, som kunde benyttes som Udgangspunkt for en Triangulation, dernæst foretoges astronomiske Observationer til Bestemmelse af et Punkts nøjagtige Bredde, ligesom sammes Længde blev bestemt ved Overførelsen af Tiden, ved Hjælp af Kronometer fra Observatorierne i København og Edinburgh, dernæst foretoges Azimuthalbestemmelser. De astronomiske Bestemmelser udførtes

med de fineste transportable Instrumenter. En Gang overførtes 5, to Gange overførtes 4 Kronometre. Skønt de derved indvundne Resultater maa anses for betryg-

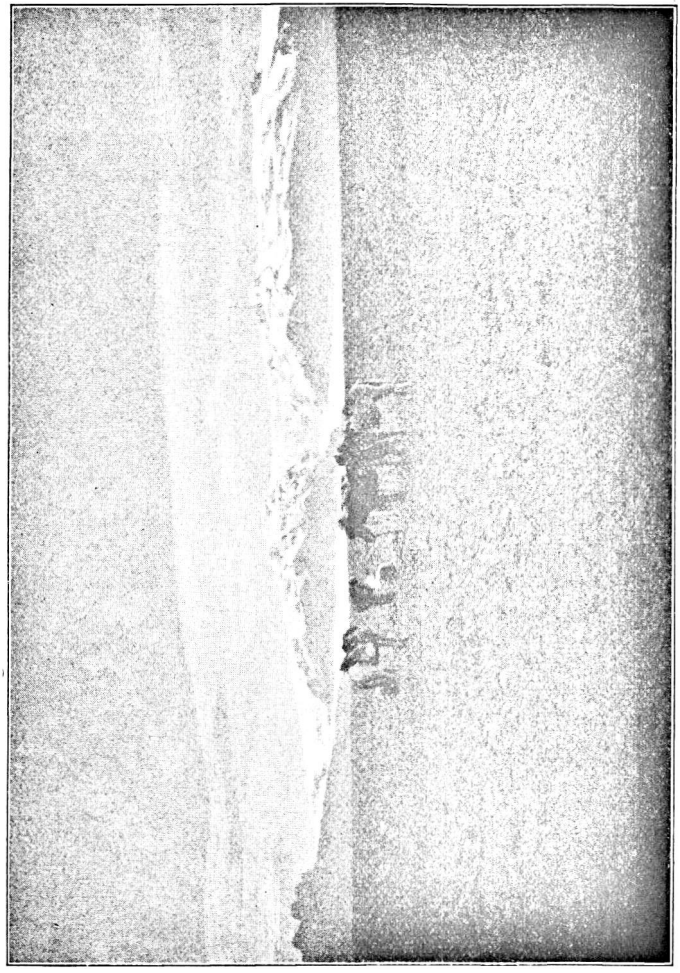

Øræfajökull, set fra Skejdaraasanden. (Efter Fot. af Forf.)

gende, vil det dog for en Sikkerheds Skyld være naturligt, saa snart Telegrafanlægget til Island er etableret, da at bestemme Længden paany ved Hjælp af den elektri-

ske Ledning. — Efter at Ekspeditionen havde fuldført de omtalte Arbejder ved Reykjavik, drog den gennem Landet til Akureyri, hvor der ligeledes opmaaltes en Basis og foretoges Observationer. Begyndelsen til en ny Triangulation var dermed sat i Gang.

Det store Arbejde, som Afdelingen i de kommende Aar har iværksat, har kun i ringe Grad været kendt af Offentligheden; naar undtages gennem nogle Artikler i »Geografisk Tidsskrift« og enkelte Notitser i Bladene, har Offentligheden kun havt ringe Lejlighed til at erfare, hvad der er udrettet. Vi tror det derfor betimeligt at give en Oversigt herover, idet vi for en Del slutter os til Artiklerne i »Geografisk Tidsskrift«.

Efter at der, som omtalt, i Aaret 1900 var gjort et forberedende Arbejde, førtes i det følgende Aar Forhandlinger mellem Krigs- og Marineministeriet vedrørende Opmaalingen af Islands Sydkyst, hvilken alle var enige om at betegne som aldeles nødvendig. Dav. Oberstl. (nu Oberst) E. C. Rasmussen turde dog som Afdelingens Chef ikke paatage sig at udføre dette Arbejde for de ordinære Midler, der var bevilgede, eftersom den topografiske Afdelings planmæssige Virksomhed i Kongeriget herved vilde lammes. Da Sagen imidlertid jo var af den allerstørste Betydning for Island, blev der af Kongerigets Finanser bevilget et Beløb af 15,000 Kroner aarlig i to Aar i Træk, for at Afdelingen med Hjælp heraf og med Støtte af den ordinære Bevilling kunde foretage Triangulationen af Sydkysten.

Den topografiske Afdeling tog da straks fat paa Opgaven. Oberst Rasmussen besluttede, »at det ledende Princip for alle af Generalstaben foretagne topografiske Arbejder paa Island skulde være, at disse udførtes saaledes, at de kunde fortsættes og de indvundne Resultater sammenarbejdes med senere Maalinger til et ensartet Hele«. Med andre Ord, den topografiske Afdeling besluttede ikke blot at udføre Kortlægningen af Sydlandet som Basis for Søopmaalingen; men den iværksatte straks

Opmaalingerne paa en saa bred Basis, at man kan sige, at Islands endelige Opmaaling ogsaa i Detail dermed var begyndt.

Foreløbig har der ikke været Midler til at foretage Opmaalinger paa andre Steder end paa Sydlandet; men det er at haabe, at Maalingerne maa blive fortsatte ad Aare uden Standsninger, idet Arbejdet fordeles jevnt paa en længere Aarrække. Det er ogsaa mest økonomisk, ligesom man paa den Maade bedst kan sikre sig, at Opmaalingsresultaterne foreligger i en vel bearbejdet tilgængelig Form, naar de skal bruges.

Der udrustedes i 1902 to Ekspeditioner: én med Udgangspunkt Reykjavik under Kaptajn Hammershøy med Prlt. Pagh-Hansen, 4 Guider og 4 menige, og én med Udgangspunkt Hornefjord under Kaptajn Lund-Larssen med Kapt. N. M. Petersen, Prlt. P. F. Jensen, 4 Guider og 6 menige.

Førstnævnte skulde, baseret paa en i Aaret 1900 udmaalt Trekantside, udføre en Triangulation mod Øst i Retning af Kap Portland, Islands sydligste Spids — en Strækning paa ca. 30 danske Mil, paa hvilken der samtidig skulde foretages trigonometriske Højdemaalinger fra Trekantnettets Stationer.

Sidstnævnte Ekspedition havde en lignende Opgave i vestlig Retning. Dog maatte der først udmaales en Basis samt foretages astronomiske Observationer til Bestemmelse af den maalte Grundlinies Azimuth, ligesom et til Grundlinien knyttet Punkts geografiske Bredde bestemtes.

Disse to Ekspeditioner arbejdede nu imod hinanden, ofte under store Vanskeligheder, navnlig i det smalle Kystland langs Vatnajøklens Rand.

Over stride Jøkelelve maatte Materiellet føres frem, ligesom Triangulationen ofte frembød de største Vanskeligheder under Bestigningen af Jøkler og Fjelde; men de to Ekspeditioner havde desuagtet et glimrende Forløb, idet de under en Kampagne paa 131 Dage maalte en

Strækning af Kysten paa 45 Mils Længde. Der var endnu kun 15 Mil tilbage til næste Aar.

Baade Kommandør R. Hammer, Chef for Stationsskibet, og Grosserer Thor E. Tulinius havde hver paa sin Maade ydet Ekspeditionen væsentlig Støtte.

I Sommerens Løb inspicerede Oberst Rasmussen Arbejderne, og samtidig satte han en Detailmaaling i Gang ved Reykjavik og Hornefjord. Premierløjtnant J. P. Koch, 2 Guider og 4 menige ledsagede Obersten og paabegyndte dette Arbejde.

Det følgende Aar, 1903, fortsattes Maalingerne.

Der udsendtes en Ekspedition under Kaptajn N. M. Petersen, der dog snart maatte vende hjem i tjenstlig Anledning, hvorefter Kaptajn Hammershøy, Prlt. Koch, Prlt. Jensen, 8 Guider, 3 Underofficerer og 18 Militærarbejdere, som sædvanlig ledsaget af islandske Følgemænd, udførte og afsluttede Sydkystens Triangulation med et fortrinligt Resultat. Sammenslutningen af Triangulationerne mellem Reykjavik og Hornefjord blev iværksat, og desuden havde Ekspeditionen fundet Lejlighed til at foretage Detailmaaling paa flere Steder, saaledes navnlig i Øster Skaptafells Syssel, hvor Kystlandet og Bjergaffaldet og Dele af Vatna Jøkel blev kortlagte.

Ved Tilslutning til den af Premierløjtnant Ravn af Flaaden i Aaret 1900 udførte Triangulation paa Reykjanæs Halvøen var nu en samlet Strækning af Islands Sydkyst paa 440 Kilometers Længde bleven forsynet med et fuldstændigt Trekantnet, der kunde benyttes dels til Detailmaalingen dels som Grundlag for Søopmaalingen.

Sydkystens Triangulation var kort sagt tilendebragt med en Nøjagtighed, der maa betragtes som fuldt ud fyldestgørende for alle kommende Tider.

Ekspeditionen havde langtfra godt Vejr, tværtimod generedes den af Regn og Taage og askefyldt Luft fra store vulkanske Udbrud i det Indre af Landet i Maj Maaned.

Endnu i Aaret 1904 fandt den topografiske Afdeling

Midler til at sende Opmaalingsekspeditioner til Islands Sydland. Premierløjtnant Koch med Guiderne Leisted og T. Mikkelsen som Ledsagere afrejste allerede tidligt

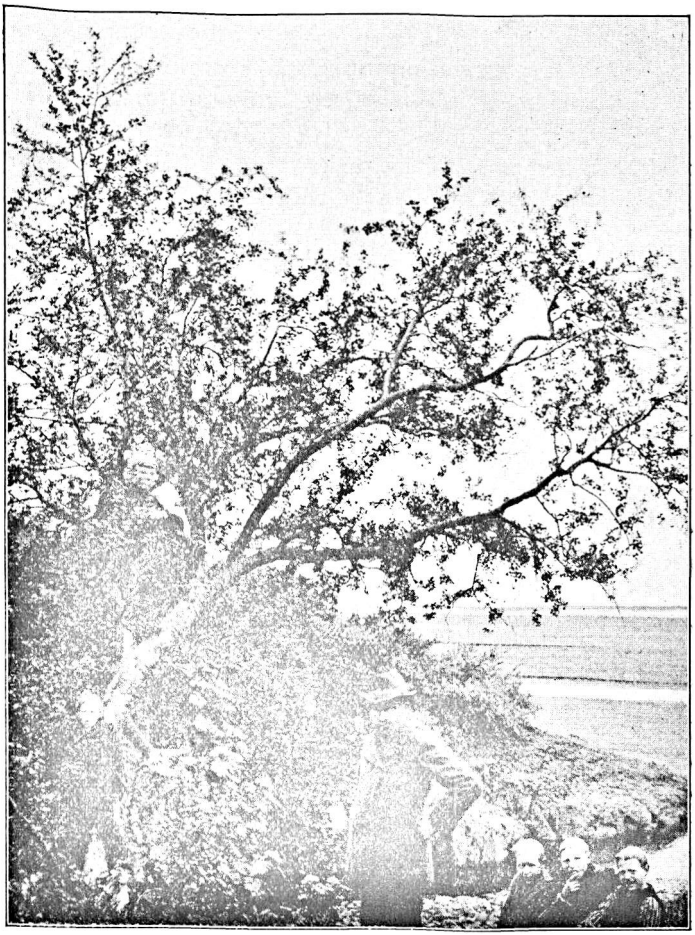

Fra Skaptafellsgilen 1904.
(Efter Fotografi af Eggert Gudmundsson.)

i Marts Maaned for at kunne kortlægge den berygtede Skejderaasande inden Tøbruddet. Under de største Vanskeligheder, og takket være den store Energi, Eks-

peditionen udviste, lykkedes det under ikke ringe Farer at befærde Sanderne, hvor Storme rasede og satte Gruset i Bevægelse som i Sahara, medens der andet Steds var saa sumpet, at Maalerne maatte vade i Vand og Bløde fra Morgen til Aften; — men Maalet blev naaet.

Noget senere var endnu en Ekspedition under Kaptajn Hammershøy med Premierløjtnant Buchwaldt, 7 Guider og 22 menige afrejst til Vik, hvorfra Detailmaalinger begyndte Øst paa i Retning af Sanden.

Senere paa Sommeren udførtes dog maaske den største Bedrift, idet Koch og Buchwaldt, ledsagede af Guiderne Leisted og Mikkelsen opmaalte Øræfajøklen og Dele af Vatnajøklen der omkring. Øræfajøklens højeste Top er den ganske isklædte Hvannadalshnukr, Islands højeste Punkt, der viste sig at være 2120 Meter høj. Tidligere havde man antaget den for kun 1959 Meter.

I Uger igennem laa Maalerne paa Jøklen i Telte. De var udrustede som til Polarekspeditioner med Slæder, Soveposer og Proviant. De medførte Heste, til hvilke der maatte medtages Proviant.

Ca. 100 Kvadratmil af det allervanskeligste Terræn paa Island blev maalt under denne Sommers Kampagne.

Den topografiske Afdeling havde saaledes ikke ladet sig nøje med at tilvejebringe Materiale til Kort over Sydkysten, udelukkende med Søopmaalingerne for Øje, men den havde samtidig paabegyndt en Detailmaaling, der allerede omfatter 115 □ Mil Land af Sydkysten og som er udført med en saa stor topografisk Udførlighed, at der kan tilvejebringes fuldstændige Kortblade over de paagældende Egne. Disse Kort, af hvilke der snart vil foreligge Blade i Maalestok 1 : 50,000, er udførte med en saa stor Overskuelighed og Dygtighed, at de vil være af den allerstørste Betydning ikke blot i videnskabelig, men ogsaa i praktisk Henseende.

Jøklernes Vandringer vil nu kunne maales fra Aar til andet, Veje vil kunne udstikkes; men frem for alt er

Kystlinien nu anlagt saaledes, at intet Skib mere behøver at gaa paa Grund, fordi den er fejlagtig.

Prøver paa Afdelingens glimrende Kort-Præstationer har været gengivne i »Geografisk Tidsskrift«, ligesom Offentligheden har kunnet glæde sig over dem paa Udstillingen i »Tivoli« i indeværende Aar.

Ved Velvillie af den topografiske Afdeling er vi blevne i Stand til at ledsage denne korte Redegørelse for Afdelingens Virksomhed med Prøver paa de Kort, som er Resultatet af Maalingerne.

Vi tvivler ikke om, at vore Læsere med Glæde vil gøre sig bekendte med dem, ikke blot fordi de i og for sig fortjener den største Anerkendelse og frembyder den største Interesse for dem, der beskæftiger sig med Forholdene paa Island, men ogsaa fordi de omfatter Egne, hvis Beskrivelse vi for ikke længe siden har haft Fornøjelsen at give.

I Afhandlingen: »Gennem afsides Egne paa Island«*) forsøgte vi at give et Overblik over de ejendommelige afstængede og gammeldags Forhold, der herskede i Skaftafellssyslerne paa Sydlandet og da navnlig i Ørævebygden ved Foden af Islands højeste Fjæld.

Det medfølgende ypperlige Kort over Öræfajökull og Skeiðarársandur i Maalestok 1 : 200,000 viser os bedre end lange Beskrivelser, hvor uendelig indeklemt og lille, i Forhold til de omgivende Ismarker og Sande, den for Landbrug egnede Stump Land er.

Kortets grønne Pletter angiver de sparsomme Græsgange. De ligger ved Foden af de faa nøgne Fjælde, hvis vældige Højder ellers er dækkede af den evige Is. Mindre Bræer skyder sig ned med korte Afstande mellem Fjældene, medens to vældige Skridjøkler skyder Snuden helt ned paa Lavlandet: den saakaldte Bredemarkjøkel (Breiðamerkur-Jökull) Øst for Öræfa-Jökull og Skejdaraajøklen (Seiðarár-Jökull) Vest for samme. Begge

*) »Tidsskrift f. Landøkonomi« 1903 og Særtryk.

disse Jøkler har foran sig dannet Ørkener af Grus og Sand, hen over hvilke Afløbene fra Bræerne flyder. Naar »Jøkelløbene« kommer, fyldes pludselig Sandørknerne af Vandflomme, løsrevne Ismasser fra Jøklerne, Sten og Grus. Bredemarksanden er den smalleste, men dog vanskelig at passere, fordi en farlig Jøkelaa ligger omtrent midt paa Sanden. Skejdaraasanden, hvis Bredde er indtil $3^1/_2$ danske Mil, er saa at sige uden Græsvegetation, opfyldt af Sumpe, blød Undergrund og yderst farlig at passere. Mod Øst og Vest er Sanden afstænget fra beboet Land ved de farlige Jøkelelve: Skejdaraa og Nupsvatn.

Som bekendt gemmer Vatnajøklens Isdække over Vulkaner, som til Tider har bragt Ødelæggelse over Landet.

Ørævebygden bestaar nu kun af 8 Gaardkomplekser, men før det store Vulkanudbrud 1349 var Egnens Udseende en hel anden. Da havde Jøklerne endnu ikke ødelagt de store frugtbare Strækninger ved Foden af Öræfajökull. Da fandtes der en Mængde store, velbefolkede Gaarde, baade paa Bredemarksanden, i selve Øræve og paa Skejdaraasanden; de dannede tilsammen et Herred — Lille Herred — med vistnok 40 Gaarde. Men efter Vulkanudbrudet lagdes de fleste øde; siden begyndte man paa ny at bygge i denne Ørken; et nyt Vulkanudbrud omtales 1598; Tiden gled — til 1727, da kom der atter et saadant, først i den øst for Sandfell liggende Del af Jøklen, siden fra selve Jøklen:

»Isstykker skylledes helt ud i Søen, Strømme af koghedt Vand ødelagde alt paa deres Vej, Aske og Sand regnede tre samfulde Dage ned over den i Mørke indhyllede Bygd. Først i April Maaned næste Aar var dette Udbrud helt standset.« (Thoroddsen*).)

Siden da har der ikke været Vulkanudbrud i selve Øræve; men ingen ved, naar Ulykken pludselig kan komme. Som berørt var der jo i Aaret 1903 Vulkan-

*) Fra det sydøstre Island i »Geografisk Tidsskrift«, 13. Bind. 1896

udbrud i det Indre, rimeligvis ved Vatnajøklens Vestside. — Oversigtskortet giver et fortræffeligt Billede af den i bogstavelig Forstand overhængende Fare, der fra Jøklerne

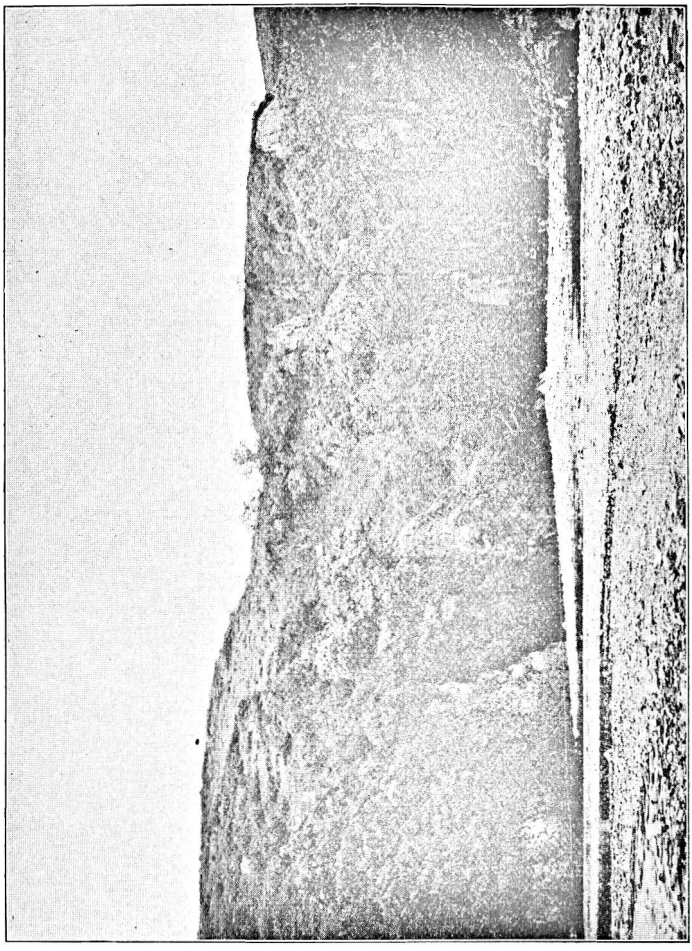

Skaftafellsgilen, set fra Sandet 1904. (Efter Fotografi af Eggert Gudmundsson.)

truer de faa Gaarde, som nu er tilbage og som ligger ligesom Oaser i den vildsomme Ørken.

Foruden dette Oversigtskort følger som Bilag her-

med to Kort i Maalestok 1 : 10,000 over to af Ørævebygdens Gaardkomplekser, nemlig:

Skaptafell, nordligst i Ørævebygden og Svínafell, nærmest Syd derfor.

Til Forklaring for begge Kortene tjener, at den mørkest grønne Farve betegner gødet Hjemmemark (tún), hvorpaa det bedste Hø til Kreaturerne høstes. Den svagere grønne Farve betegner naturlige Græsgange udenfor Hjemmemarken, hvor Kreaturerne kan græsse og hvorfra der mulig kan hentes lidt Hø. De vandrette Streger i den grønne Farve betegner sumpet Terræn. Det med smaa Prikker forsynede Omraade er sandet og gruset Overflade. Vandløb er angivne ved blaat farvede Streger. Veje (Ridestier) betegnes ved sorte Linier. Bevoksning af Buske og Træer er gengivet ved smaa Cirkler. Bygninger fremstilles ved sorte Firkanter. Foran Indhusene, der ligger samlede paa Tunet, ses smaa indgærdede Haver, hvor Rodfrugter dyrkes. Spredt paa Tunet ligger mindre Huse, Stalde o. l.

Endelig bør bemærkes, at Højdeforholdene er angivne ved brune Kurver, der angiver Terrænets Form. Højdeforskellen mellem Kurverne indbyrdes er 5 Meter paa de smaa Kort, 40 Meter paa det store.

Tæt Sønden for de to Gaardkomplekser ligger Præstegaarden Sandfell i en smal, langstrakt Lavning mellem to Jøklers Gruskegler. Den ene af Jøklerne strækker sig ned gennem en stejl Kløft tæt nord for Præstegaarden, der, som Professor Thoroddsen siger, »ligger indeklemt mellem to af Öræfajökulls kolde Udløbere«.

Nord for Sandfell passerer man over Grusstrækninger, der er blottede for Plantevækst og som er overstrøede med store, kantede Klippeblokke, som rivende Elve har medført. Paa sumpede, ikke overskyllede, Strækninger nærmest ved findes en sparsom Vegetation.

Nord for disse uhyggelige Grusstrækninger ligger en Oase med Gaarden Svínafell, der staar i Læ af et stejlt Tuffjæld. De nærmeste Omgivelser af Svínafell er meget tiltalende; de grønne Fjældskrænter ovenfor Gaarden gør

et særlig venligt Indtryk ved Modsætningen til de uhyggelige Ørkener, Gletschere og rivende Elve, der allevegne møder Øjet rundt omkring.

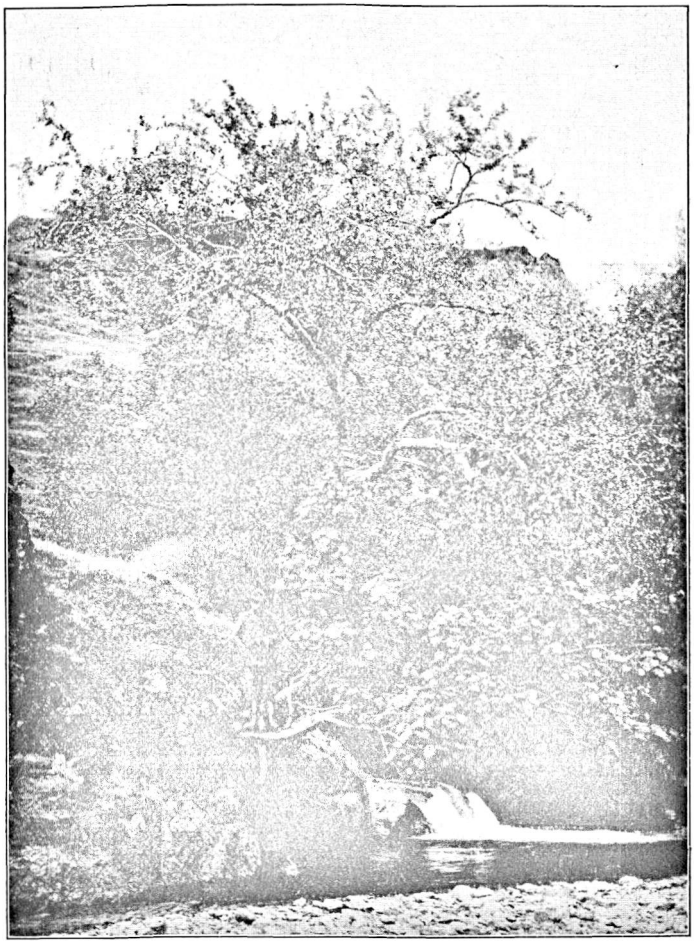

Gilen ved Skaptafell, set fra Sandet.
(Efter Fotografi af Eggert Gudmundsson.)

Svínafell-Gaardenes Indhuse (1, 3, 7 og 8) med tilhørende Udhuse paa Hjemmemarkerne ses tydeligt paa det farvelagte Bilagskort.

To Bække (2 og 6) styrter sig ned over de bratte græsgroede Fjældskraaninger, der danner Tunene. Smukke Træer, mest Birk, hvoraf enkelte naar en Højde af $5^1/_2$ Meter, breder deres Kroner paa Bækkenes Sider, ligesom der ovenfor Tunene ses Trægrupper hist og her paa Fjældet.

To Vandmøller (4) er anbragte ved den nordligste Bæk.

Ved 3 findes det saakaldte Stekkjartún, i hvis nordlige Udkant der ses en Indhegning, bestaaende af et mindre og et større Rum. Det er en saakaldt gammeldags »Stekkur« eller Malkefold, i hvilken Malkefaar og Lam i Foraarstiden blev ledede ind ved Aftenstid. Faarene blev holdte i den større Fold, medens Lammene skiltes fra i den lille, for at de ikke om Natten skulde die Mødrene. Disse blev om Morgenen malkede, og saa snart denne var foretagen ledede man hele Flokken ud paa Græsgangene igen. Denne Malkemetode anvendes nu ikke meget paa Island, da man har gjort den Erfaring, at Lammene lider for meget derved.

Andre Folde ses ved Tunenes Udkant langs Tungærdet Vest for 7 og 8. I disse Folde drives Faarene ind, naar f. Eks. Ulden skal tages af, Kastreringen skal foretages eller naar Slagtefaarene skal udtages, ligesom de ogsaa nutildags vistnok benyttes som Malkefolde.

De paa Tunene spredt liggende Smaahuse er alle Udhuse (Stalde til Faar og Heste o. s. v.). Det største Kompleks af Indhuse findes ved 7. Her er Husene anbragte paa én Linie med Gavlene vendendeud mod Vest.

Foran ligger de store, indhegnede Haver, hvor der dyrkes Rodfrugter.

Nedenfor Tunenes stejle Fjældside er fladt, sumpet Græsland, der stadig er udsat for at blive ødelagt af Jøkelløb. Golde, sandede Strækninger støder umiddelbart op til disse. De er Minder om Jøkelløb fra den tæt Nord for Gaardene liggende Bræ, der dog ikke ses paa Kortet over Gaardene, men vel paa Oversigtskortet.

Svínafell var engang et berømt Høvdingesæde. Her boede saaledes den i Njáls Saga meget omtalte Flose Tordssøn, der, som Kaalund siger,*) »ved Omstæn-

dighedernes Magt meget mod sin Vilje dreves til at optræde som Mordbrændernes Fører ved Njálsbranden« (paa Bergthorshvoll). I Sturlungetiden var Svínafellsætten den mest ansete Familie paa hele Østlandet.

Straks Nord for Svínafells Hjemmemark træder en Gletscher, Svínafellsjökull, frem paa Lavlandet. Fra den løber Svínafellsaa, Ørævebygdens farligste Elv, med stor Fart over Grus og Klippeblokke til Skejdaraaen. Nord for den træder endnu en stor Gletscher ud paa Lavlandet, den kaldes Skaptafellsjökull. Den forener sig med Svínafellsjökull (se Oversigtskortet) nedenfor Hafrafell. Jordsmonnet er nu her, som Følge af Jøklernes Fremskriden, ødelagt. I Oldtiden laa her en Gaard, der nu er forsvundet som saa utallig mange andre i Øræve.

Endnu staar dog Skaptafell-Gaardene tilbage, skærmede af Alpetoppenes Rand paa Skraaningerne indtil godt 100 Meter over Sandsletten med Skejdaraaens gulligh vide Forgreninger, som flyder hen langs Fjældskrænternes Fod. For en Del er disse Skrænter græs- og kratbevoksede, hvad der danner en prægtig Kontrast til de for Plantevækst saa at sige blottede Sande nedenfor.

Skaptafell udgøres af 3 Gaardkomplekser (1, 2 og 3), der ligger paa frodige Hjemmemarker, omgivne af maleriske »Skove« og kratbevoksede Flader.

Igennem Kløften (4), den saakaldte Bæjargil (ɔ: Gaard-Kløft), løber et Vandløb og her findes en lille Vandmølle (6); tæt Nord for den er en lille Gangbro over Elven (5). Nedenfor Møllen danner Vandløbet en Fos (7). Øst for Bæjargil findes Austurgil (ɔ: Øst-Kløften), der ogsaa gennemstrømmes af et Vandløb. Begge disse Vandløb falder i den berygtede Skejdaraa.

Iøvrigt er denne Ørkenbygd henrivende beliggende og et helt lille Himmerige. Paa Grund af den forholdsvis stærke Varme, der hersker i disse Egne — de varmeste paa Island — har Trævegetationen antaget en Frodighed, der er ret sjælden paa Island. I Bæjargil

*) Bidrag til en historisk-topografisk Beskrivelse af Island. II. 289.

f. Eks. findes de største og højeste Træer, som her i Læ for de skarpe Nordenvinde, lige mod Solen, har naaet en for Island usædvanlig Størrelse og Udvikling.

Som det ses af hosstaaende Gengivelser efter ypperlige Fotografier af en senere afdød (druknet) islandsk Fotograf antager Birken betydelig Størrelse, indtil 7 Meter, men overgaas dog af et Rønnetræ, som Thoroddsen maalte til $9^1/_2$ M., det højeste Træ, der er maalt paa Island. De løvrige Stammer skygger over dybe Kløfter, og Grenene breder sig over Fjældbække og Vandløb. Smukke Fjældblomster titter frem af Klipperifter og Stendynger.

Nord for Skaftafell skyder Morsárjökull sig ned i Dalen (Morsárdalur) og hinsides den ligger Skaptarfellsfjöll. Fra Morsárdalur menes der i gamle Dage at have været Opgang til Vatna Jökulls Isflade. Den benyttedes efter Sagnet af Folk fra Nordlandet, som kom den nærmeste Vej ned til Sydlandet over Jøklen for at drive Fiskeri paa Havet.

Paa Skaptafellsfjöll's Sydside findes en smuk Skov ved Bláhnúkadalur, i hvis Nærhed der engang laa en Gaard med en lille Annekskirke; Skoven hører til de frodigste og smukkeste paa Island.

Iøvrigt henvises vedrørende Øræve og Egnen om Vatnajökull til de tidligere nævnte Afhandlinger og desuden til Prmlt. J. P. Kochs Artikel i Geografisk Tidsskrift for i Aar: »Fra Generalstabens topografiske Afdelings Virksomhed paa Island«.

Vi tvivler ikke om, at Islændere og Danske vil være enige om, at »den topografiske Afdeling« paa Island har udført et Førsterangs-Arbejde til Gavn for Island og uvisnelig Ære for sig selv. Gid dette nyttige Arbejde, der ogsaa er af den allerstørste Betydning for søfarende fremmede Nationer, hvis Skibe færdes under Øen, snart maatte kunne fortsættes. Med passende Bidrag fra den islandske Landskasse maatte det sikkerlig kunne gennemføres i pekuniær Henseende. I alle Tilfælde er der ingen nærmere til at hjælpe Islænderne til en nutidssvarende Opmaaling af deres Land end Danmark.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1904,

sammenlignet med Omsætningen heraf i tidligere Aar,

af

N. C. Christensen,
Fuldmægtig i Statens statistiske Bureau.

Ligesom i sine tidligere Aargange bringer Tidsskriftet herved — i to Hovedtabeller og med en Række Bemærkninger og mindre Tabeloversigter, der knytte sig til disse — en Oversigt over Danmarks Omsætning med Udlandet af de væsentligste Landbrugsvarer i 1904.

Hovedtabellerne, der ere opførte paa de næstfølgende Sider, 360—367, omhandle Ind- og Udførsel af alle de enkelte Vareposter, der har kunnet udskilles som hørende til Landbrugsomsætningen. En saadan Udskillelse kan uden Vanskelighed foretages for de egentlige Landbrugsvarers Vedkommende saavel i Udførsels- som i Indførselsstatistikken, men ikke for de Industriprodukter (Maskiner o. s. v.), som indføres fra Udlandet til Landbrugets Tjeneste; Tabellernes Udførselsopgjørelse medregner altsaa omtrent alt, hvad der har Interesse for Landbrugsomsætningen, medens deres Indførselsopgjørelse ikke er saa fuldstændig, men dog omfatter de fleste af de Varer, hvor det er af Interesse at kjende Svingningerne fra Aar til Aar. — Forøvrigt henvises med Hensyn til Indholdet af de to Hovedtabeller I og II til Overskrifterne for de enkelte Kolonner og til de efter hver af Tabellerne anførte Noter.

Tabel I. **Kvantum for Danmarks Omsætning med Udlande**
saavel kvartalsv

Produkternes Navne		Udført i Alt til Udlandet fra Danmark				
		Januar—Marts 1904	April—Juni 1904	Juli—Septbr. 1904	Oktbr.—Decbr. 1904	Aaret 1904
		1	2	3	4	5
Husdyr og Madvarer heraf:						
Heste	i Stkr.	9737	6485	5087	3153	2446
Føl	—	12	74	1224	419	172
Oxer og Køer	—	21675	26942	18581	23594	9079
Kalve	—	248	472	234	260	121
Faar og Lam; Geder	—	48	446	283	159	93
Svin	—	»	32	3	»	3
Grise	—	»	»	20	»	2
Flæsk og Skinker, fersk	i Mill. Pd.	0.126	0.138	0.148	0.972	1.38
— - — ikke fersk	—	44.468	49.320	49.541	47.455	190.78
Kjød af Hornkvæg, fersk	—	5.334	5.760	4.904	6.074	22.07
— - — ikke fersk	—	1.793	1.620	0.953	1.506	5.87
Kjød af Faar, fersk	—	0.037	0.084	0.174	0.953	1.24
— - — ikke fersk	—	0.201	0.145	0.058	0.500	0.90
Slagteriaffald m. m.; Kjød af andre Dyr	—	7.042	7.985	7.447	8.590	31.06
Fedt og Ister	—	3.474	3.576	5.296	5.258	17.60
Oleomargarin	—	0.489	0 610	0.880	0.809	2.78
Smør i almindelig Emballage	—	48.547	54.413	45.635	43.337	191.93
— i hermetisk do.	—	0.766	0.814	1.209	1.030	3.81
Margarine	—	0.071	0.105	0.096	0.036	0.30
Æg	i Mill. Snese	4.051	5.715	6.800	5.766	22.33
Ost	i Mill. Pd.	0.029	0.036	0.028	0.028	0.12
Mælk og Fløde	i Mill. Potter	0.190	0.201	0.193	0.838	1.42
Biprodukter ved Husdyrbruget; Gjødningsmidler:						
Haar, raa	i Mill. Pd.	0.227	0.557	0.625	0.162	1.57
Uld	—	1.695	0.779	1.700	2.485	6.65
Skind og Huder, uberedte	—	6.469	6.248	6.567	6.901	26.18
Ben og Tænder, raa	—	2.015	2.518	2.094	1.672	8.29
Talg, almindelig	—	0.717	1.143	0.632	1.211	3.70
Handelsgjødning { naturlig / kunstig }	—	5.260	2.051	6.317	1.037	14.66
Stassfurter-Salte	—	»	»	»	»	
Chilisalpeter til Agerbruget	—	»	»	»	»	

f Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1904,
om for hele Aaret.

Heraf **indenlandske Varer**					**Indført i Alt** fra Udlandet til Danmark				
Januar—Marts 1904	April—Juni 1904	Juli—Septbr. 1904	Oktbr.—Decbr. 1904	Aaret 1904	Januar—Marts 1904	April—Juni 1904	Juli—Septbr. 1904	Oktbr.—Decbr. 1904	Aaret 1904
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
9720	6480	5084	3142	24426	2034	1943	1661	704	6342
12	74	1206	419	1711	4	»	59	37	100
21675	26941	18581	23594	90791	1166	1291	1043	1126	4626
248	472	234	260	1214	354	303	538	111	1306
48	446	283	159	936	60	779	1072	108	2019
»	32	3	»	35	3	»	68	4	75
»	»	20	»	20	103	60	66	25	254
0.126	0.138	0.148	0.972	1.384	0.008	0.024	0.005	0.084	0.121
43.200	47.467	47.736	45.597	184.000	1.754	2 571	2.097	2.115	8.537
5.331	5.760	4.892	6.074	22.057	0.012	0.033	0.073	0.070	0.188
1.155	0.568	0.500	0.871	3.094	1.342	1.843	1.050	0.897	5.132
0.037	0.084	0.174	0.953	1.248	»	0.000	0.016	0.006	0.022
0.008	0.006	0 000	0.004	0.018	0.020	0.017	0.079	1.595	1.711
6.850	7.775	7.256	8.369	30.250	1.355	1.021	0.870	3.596	6.842
1.103	1.09$_4$	1.423	1.878	5.498	6.909	6.239	8.653	7.472	29.273
.....	.....	.....	.....	0.150	3.552	5.395	4.545	4.102	17.594
40.880	46.454	36.442	35.477	159 253	9.275	11.366	14.053	9.264	43.958
0.766	0.810	1.209	1.025	3.810	0.000	0.004	0.005	0.003	0.012
0.069	0.094	0.058	0.029	0.250	1.457	1.414	1.587	1.529	5.987
3.947	5.424	6.473	5.562	21.406	0.201	2.549	1.106	0.651	4.507
0.019	0.028	0.024	0.011	0.082	0.441	0.425	0.511	0.508	1.885
0.190	0.201	0.193	0.838	1.422	0.253	0.190	0.264	0.241	0.948
0.099	0.276	0.253	0 131	0.759	0.205	0.396	0.271	0.186	1.058
0.367	0.424	0.872	0.493	2.156	2.214	1.292	2.688	2.787	8.981
4.064	3.920	2.720	3.962	14.666	4.140	3.179	5.463	4.945	17.727
2.015	2.353	2.094	1.672	8.134	0.202	1.553	1.505	0.019	3.279
0.113	0.279	0.261	0 256	0.909	0.870	0.836	0.459	0.778	2.943
4.857	1 865	5.538	0.853	13.113	16.565	33.985	54.562	16.718	121.830
»	»	»	»	»	2.786	1.596	2.213	7.467	14.062
»	»	»	»	»	2.489	16.862	0.141	»	19.492

Produkternes Navne		Udført i Alt til Udlandet fra Danmark				
		Januar—Marts 1904	April—Juni 1904	Juli—Septbr. 1904	Oktbr.—Decbr. 1904	Aaret 1904
		1	2	3	4	5
Korn, Frø, Mark- og Haveväxter; Produkter heraf:						
Uformalet Korn	i Mill. Pd.	38.928	16.946	38.108	67.590	161.572
Heraf: Hvede	—	9.348	5.891	6.932	4.598	26.769
Rug	—	5.615	6.426	5.628	0.688	18.357
Havre	—	0.942	1.332	1.259	2.616	6.149
Byg	—	20.369	1.705	16.338	56.805	95.217
Malt	—	0.496	0.204	0.449	0.686	1.835
Majs	—	0.863	0.984	7.210	1.959	11.016
Bælgsæd	—	1.100	0.404	0.272	0.238	2.014
Boghvede	—	»	»	0.020	»	0.020
Formalet Korn	—	6.263	8.393	9.578	9.079	33.313
Heraf: Hvedemel	—	2.763	4.123	5.834	6.400	19.120
Rugmel	—	1.739	3.180	2.177	0.817	7.913
Havregryn	—	1.141	0.263	1.152	1.672	4.228
Byggryn etc.	—	0.457	0.624	0.325	0.141	1.547
Præpareret Majs	—	0.052	0.154	0.079	0.045	0.330
Boghvedegryn	—	0.001	0.039	»	»	0.040
Hørfrø	—	0.238	»	»	0.641	0.879
Hampefrø	—	0.044	0.361	1.815	1.845	4.065
Raps	—	»	»	0.020	»	0.020
Anden Sæd til Oliepresning	—	»	0.200	»	0.248	0.448
Palme- og Kokosnødkjærner	—	0.815	1.447	»	2.658	4.920
Kløverfrø	—	0.733	0.194	0.168	0.506	1.601
Græsfrø	—	0.633	0.187	0.165	0.903	1.888
Mark- og Havefrø uden Specifikation	—	1.745	1.067	0.587	1.072	4.471
Kartofler	i Tdr.	53347	40954	5297	32753	132351
Andre Mark- og Haveväxter	i Mill. Pd.	16.038	4.470	2.229	14.406	37.143
Æbler og Pærer	i Tdr.	1993	817	388	18764	21962
Bærfrugt, Blommer, Tomater	i Mill. Pd.	0.001	0.035	2.656	0.636	3.328
Halm og Hakkelse	—	1.163	0.297	0.489	1.401	3.350
Klid og Majsglutenfoder	—	9.352	9.422	23.172	18.303	60.249
Oliekager og -mel	—	15.774	7.507	13.006	23.162	59.449
Melassefoder	—	1.075	0.781	0.813	1.339	4.008
Roesukker, indenlandsk	—	0.006	»	»	»	0.006

Anm. Kol. 1—5 angive Kvantum for *Totaludførselen fra Danmark* (inkl. Kjøbenhavns Frihavn) *til Udlandet* (til sidstnævnte er henført de danske Bilande og Kolonier). Under Totaludførselen regnes Udførselen ikke blot af *indenlandske* Varer og af *fremmede* Varer, der have været klarerede til Indgang i Toldterritoriet eller oplagte i Frihavnens Pakhuse, og som atter føres ud af Landet, men ogsaa af *fremmede* Varer, der i danske Havne simpelthen omlades mellem Skibe kommende fra og gaaende til fremmede Havne.

Kol. 6—10 angive Kvantum for *Varer af indenlandsk Oprindelse* i ovennævnte Totaludførsel.

Heraf **indenlandske Varer**					**Indført i Alt** fra Udlandet til Danmark				
Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1904	Januar—Marts	April—Juni	Juli—Septbr.	Oktbr.—Decbr.	Aaret 1904
1904	1904	1904	1904		1904	1904	1904	1904	
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
23.139	4.757	21.332	56.234	105.462	266.423	380.674	472.199	323.783	1443.079
1.053	0.836	6.084	3.476	11.449	51.184	29.966	50.161	78.884	210.195
1.295	1.405	1.057	0.369	4.126	51.250	85.611	121.827	75.560	334.248
0.769	0.748	0.927	2.059	4.503	13.021	39.805	14 743	21.477	89.046
19.240	1.345	12.687	49.790	83.062	33.893	88.527	119.588	67.556	309.564
0.416	0.184	0.405	0.483	1.488	2.668	4.112	4.665	3.189	14.634
»	»	»	»	»	108.965	129.105	159.536	72.251	469.857
0.171	0.239	0.152	0.057	0.619	3.887	2.047	1.334	3.377	10.645
»	»	0.020	»	0.020	1.538	1.479	0.335	1.438	4.790
3.470	5.100	3.814	1.955	14.339	27.833	32.067	33.912	41.067	134.879
1.096	1.216	1.431	0.945	4.688	17.673	17.217	17.872	21.288	74.050
1.739	3.136	1.982	0.815	7.672	5.435	9.501	9.572	13.710	38.218
0.077	0.048	0.047	0.036	0.208	1.788	0.850	2.223	1.947	6.808
0.457	0.592	0.325	0.141	1.515	1.540	2.400	2.340	2.202	8.482
0.050	0.059	0.018	0.014	0.141	0.970	1.643	1.438	1.286	5.337
0.001	0.039	»	»	0.040	0.427	0.456	0.467	0.634	1.984
»	»	»	»	»	7.835	16.427	11.379	8.393	44.034
»	»	»	»	»	0.127	0.429	1.557	2.298	4.411
»	»	»	»	»	0.124	0.002	4.636	1.447	6.209
»	»	»	»	»	1.693	13.439	0.269	0.979	16.380
»	»	»	»	»	2.652	4.455	2.442	8.149	17.698
.....	.....	.....	.....		5.516	0.470	0.601	3.659	10.246
.....	.....	.....	.....	1.900	3.583	0.561	0.806	4.159	9.109
.....	.....	.....	.....		2.478	1.472	0.386	1.824	6.160
52632	40895	5297	32749	131573	2024	7329	1239	5738	16330
15.990	4.420	2.177	14.355	36.942	1.382	2.066	1.769	1.137	6.354
»	»	212	12026	12238	7050	2315	4342	6980	20687
0.001	0.000	0.033	0.041	0.075	0.023	0.239	4.716	0.760	5.738
1.161	0.295	0.489	1.401	3.346	0.386	0.521	0.212	0.058	1.177
1.211	1.911	1.763	2.933	7.818	21.853	22.913	50.026	57.711	152.503
2.549	0.595	0.774	4.981	8.899	254.454	119.526	133.710	231.547	739.237
1.075	0.781	0.813	1.339	4.008	0.020	0.360	»	0.198	0.578
0.006	»	»	»	0.006	»	»	»	»	»

Forskjellen mellem Tallene i Kol. 1—5 og Kol. 6—10 angiver følgelig Andelen i Totaludførselen for *Varer af udenlandsk Oprindelse.*

Kol. 11—15 angive Kvantum for *Totalindførselen til Danmark* (inkl. Kjøbenhavns Frihavn) *fra Udlandet* (inkl. danske Bilande og Kolonier). Totalindførselen omfatter dels de fremmede Varer, der *forbruges i Danmark*, dels de fremmede Varer, der *transitere over Danmark*. Under *Transitten* er regnet ikke blot de fremmede Varer, der klareres til Indgang i Toldterritoriet eller oplægges i Frihavnens Pakhuse, forinden de atter udføres, men ogsaa rent Omladningsgods (jfr. Bemærkn. ved Kol. 1—5).

Tabel II. Kvantum for Danmarks Omsætning med Udlandet sammenlignet med 1903 og

Produkternes Navne	Udført i Alt til Udlandet fra Danmark			Heraf: Indenlandske Varer		
	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit
	1	2	3	4	5	6
Husdyr og Madvarer heraf:						
Heste ..... i Stkr.	24462	24771	13501	24426	24718	13462
Føl ..... —	1729	1480	714	1711	1480	709
Oxer og Køer ..... —	90792	61919	98777	90791	61919	98734
Kalve ..... —	1214	1010	1793	1214	1010	1793
Faar og Lam; Geder... —	936	926	6517	936	924	6510
Svin ..... —	35	48	95696	35	48	95694
Grise ..... —	20	54	7	20	54	7
Flæsk og Skinker, fersk i Mill. Pd.	1.384	1.083	105.677	1.384	1.083	98.056
— - — ikke —*) —	190.784	169.815		184.000	160.338	
Kjod af Hornkvæg, fersk —	22.072	20.969		22.057	20.969	
— - — ikke — —	5.872	4.545		3.094	2.322	
Kjod af Faar, fersk .. —	1.248	0.767	14.014	1.248	0.767	12.519
— - — ikke — .. —	0.904	0.974		0.018	0.087	
Slagteriaffald m. m.; Kjod af andre Dyr. —	31.064	17.549		30.250	16.659	
Fedt og Ister ..... —	17.604	14.112	3.071	5.498	3.584	1.945
Oleomargarin ..... —	2.788	3.538		0.150	.....	
Smør i alm. Emball.. —	191.932	194.151	105.516	159.253	156.565	95.429
— i hermetisk do. —	3.819	3.713	3.611	3.810	3.703	3.610
Margarine .... —	0.308	0.338	0.086	0.250	0.221	0.069
Æg ..... i Mill. Snese	22.332	23.858	8.130	21.406	23.244	7.960
Ost ..... i Mill. Pd.	0.121	0.161	0.057	0.082	0.100	0.028
Mælk og Fløde .. i Mill. Potter	1.422	0.607	0.259	1.422	0.607	0.259
Biprodukter ved Husdyrbruget; Gjødningsmidler:						
Haar, raa .. .. i Mill. Pd.	1.571	1.319	0.836	0.759	0.726	0.791
Uld ..... —	6.659	7.074	2.332	2.156	2.076	1.666
Skind og Huder, uber. —	26.185	26.669	8.797	14.666	14.080	7.242
Ben og Tænder, raa. —	8.299	7.838	7.699	8.134	7.778	7.653
Talg, almindelig .... —	3.703	3.420	0.856	0.909	0.539	0.670
Handels- naturlig gjødning kunstig —	14.665	19.506	0.104 / 13.788	13.113	9.501	0.030 / 12.571
Stassfurter-Salte .... —	»	»	0.001	»	»	»
Chilisalpeter til Agerb. —	»	»	»	»	»	»
Korn, Frø, Mark- og Havevæxter; Produkter heraf:						
Uformalet Korn .... i Mill. Pd.	161.572	181.399	172.257	105.462	105.907	120.684
Heraf: Hvede ..... —	26.769	50.783	41.767	11.449	20.866	27.406

*) Før 1. Juli 1904 var i Toldvæsenets Indberetninger Udførselen af Svinehoveder indbefattet under Flæsk, ikke fersk, efter 1. Juli under Slagteriaffald m. m. For 1ste Halvaar 1904 er der foretaget et skønsmæssigt Fradrag ved Flæsk og et tilsvarende Tillæg ved Slagteriaffald; men en saadan Reduktion kan ikke

af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1904, Gjennemsnittet af 1892—96.

Indført i Alt fra Udlandet til Danmark			Merudført + Merindført ÷			Indgaaet til Forbrug i det danske Toldterritorium	
1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903
7	8	9	10	11	12	13	14
6342	6310	5668	+ 18120	+ 18461	+ 7833	6306	6257
100	25	27	+ 1629	+ 1455	+ 687	82	25
4626	3974	5099	+ 86166	+ 57945	+ 93678	4625	3974
1306	946	600	÷ 92	+ 64	+ 1193	1306	946
2019	1615	4909	÷ 1083	÷ 689	+ 1608	2019	1613
75	73	2188	÷ 40	÷ 25	+ 93508	75	73
254	604	655	÷ 234	÷ 550	÷ 648	254	604
0.121	0.557	8.134	+ 1.263	+ 0.526	+ 97.543	0.121	0.557
8.537	11.194		+ 182.247	+ 158.621		1.601	1.725
0.188	0.197	6.538	+ 21.884	+ 20.772	+ 7.476	0.188	0.197
5.132	4.049		+ 0.740	+ 0.496		2.310	1.812
0.022	0.009		+ 1.226	+ 0.758		0.022	0.009
1.711	1.320		÷ 0.807	÷ 0.346		0.948	0.573
6.842	4.474		+ 24.222	+ 13.075		6.047	3.611
29.273	25.788	14.456	÷ 11.669	÷ 11.676	÷ 11.385	17.002	15.700
17.594	17.940		÷ 14.806	÷ 14.402		14.394	15.300
43.958	.....	29.772	+ 147.974	+ 144.965	+ 75.744	11.800	11.600
0.012	0.119	0.002	+ 3.807	+ 3.594	+ 3.609	0.000	0.000
5.987	5.614	2.572	÷ 5.679	÷ 5.276	÷ 2.486	5.831	5.496
4.507	3.880	1.077	+ 17.825	+ 19.978	+ 7.053	3.585	3.266
1.885	1.909	1.606	÷ 1.764	÷ 1.748	÷ 1.549	1.845	1.862
0.948	0.871	2.428	+ 0.474	÷ 0.264	÷ 2.169	0.948	0.871
1.058	0.913	0.204	+ 0.513	+ 0.406	+ 0.632	0.267	0.274
8.981	9.552	3.452	÷ 2.322	÷ 2.478	÷ 1.120	4.459	4.030
17.727	16.245	4.942	+ 8.458	+ 10.424	+ 3.855	6.316	5.231
3.279	2.041	0.530	+ 5.020	+ 5.797	+ 7.169	3.133	1.980
2.943	2.844	0.341	+ 0.760	+ 0.576	+ 0.515	0.116	0.046
121.830	136.394	15.197	÷ 107.165	÷ 116.888	÷ 15.093	120.357	127.081
		61.456			÷ 47.668		
14.062	25.961	10.238	÷ 14.062	÷ 25.961	÷ 10.237	14.062	25.961
19.492	16.426	3.358	÷ 19.492	÷ 16.426	÷ 3.358	19.492	16.426
1443.079	1189.069	792.124	÷1281.507	÷1007.670	÷ 619.867	1417.420	1142.635
210.195	200.650	133.883	÷ 183.426	÷ 149.867	÷ 92.116	204.253	164.910

foretages for de tidligere Aar. Den Udforselsstigning fra 1903 til 1904, som ovenstaaende Tal udvise, er altsaa ved Flæsk mindre, ved Slagteriaffald m. m. større end den Stigning, der faktisk har fundet Sted. Udførselen af Flæsk antages at være stegen med 25 à 30 Mill. Pd.

Produkternes Navne	Udført i Alt til Udlandet fra Danmark			Heraf: Indenlandske Varer		
	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit
	1	2	3	4	5	6
Rug ..... i Mill. Pd.	18.357	18.697	30.667	4.126	6.300	18.703
Havre ..... —	6.149	14.109	4.510	4.503	8.986	4.343
Byg ..... —	95.217	68.821	74.325	83.062	65.312	66.989
Malt ..... —	1.835	2.253	2.805	1.488	1.706	2.499
Majs ..... —	11.016	20.165	16.842	»	»	»
Bælgsæd .... —	2.014	2.787	1.230	0.619	0.733	0.639
Boghvede ... —	0.020	0.023	0.111	0.020	0.020	0.105
Formalet Korn ..... —	33.313	29.038	23.670	14.339	12.857	21.447
Heraf: Hvedemel ... —	19.120	18.539	16.704	4.688	5.540	15.590
Rugmel ..... —	7.913	5.807	5.270	7.672	5.694	4.648
Havregryn .. —	4.228	2.937	0.068	0.208	0.165	0.040
Byggryn etc.. —	1.547	1.382	1.364	1.515	1.304	1.055
Præpar. Majs —	0.330	0.362	0.258	0.141	0.143	0.110
Boghvedegryn —	0.040	0.011	0.006	0.040	0.011	0.004
Hørfrø ..... —	0.879	0.812	0.201	»	0.008	0.046
Hampefrø ..... —	4.065	0.046	0.155	»	»	0.003
Raps ..... —	0.020	0.001	0.069	»	0.001	0.028
Anden Sæd til Oliepresning ..... —	0.448	0.950	0.071	»	»	0.000
Palme- og Kokosnødkjærner ..... —	4.920	6.109	»	»	»	»
Kloverfrø ..... —	1.601	1.621	0.758			
Græsfrø ..... —	1.888	2.213	1.009	1.900	1.800	.....
Mark- og Havefrø uden Specifikation ..... —	4.471	6.536	1.452			
Kartofler ..... i Tdr.	132351	148592	44406	131573	140188	44360
Andre Mark- og Havevæxter ..... i Mill. Pd.	37.143	25.771	17.316	36.942	25.572	17.246
Æbler og Pærer ..... i Tdr.	21962	8399	2898	12238	156	2777
Bærfrugt, Blommer, Tomater ..... i Mill. Pd.	3.328	0.582	0.202	0.075	0.147	0.185
Halm og Hakkelse .. —	3.350	1.544	4.441	3.346	1.544	4.431
Klid } Majsglutenfoder } ... —	60.249	31.826	5.424	7.818	5.221	2.258
Oliekager og -mel... —	59.449	32.407	4.515	8.899	7.876	1.766
Melassefoder ..... —	4.008	2.612	0.005	4.008	2.592	»
Roesukker, indenl... —	0.006	2.114	7.422	0.006	2.114	7.422

Anm. Om Kol. 1—3, der omhandle *Totaludførselen fra Danmark til Udlandet*, Kol. 4—6, der omhandle *Varer af indenlandsk Oprindelse* i Totaludførselen, og Kol. 7—9, der omhandle *Totalindførselen til Danmark fra Udlandet*, jfr. Anm. under Tab. I, Side 360—363, henholdsvis til Kol. 1—5, Kol. 6—10 og Kol. 11—15.

Kol. 10—12 angive *Forskjellen mellem* Rubrikkerne for *Totaludførsel* og *Totalindførsel*. Merudførsel er betegnet ved +, Merindførsel ved ÷.

De i Kolonne 13—14 opførte Tal for *Indgaaet til Forbrug* ere fremkomne ved, at man fra de Varekvanta, som i hvert af de paagjældende Aar ere klarerede til Indgang i Toldterritoriet, *saavel fra Udlandet som fra Kjøbenhavns Frihavn*, har draget de Varer af udenlandsk Oprindelse, der

Indført i Alt fra Udlandet til Danmark			**Merudført +** **Merindført ÷**			**Indgaaet til Forbrug** i det danske Toldterritorium	
1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903	1892-96 Gjennemsnit	1904	1903
7	8	9	10	11	12	13	14
334.248	275.844	170.681	÷ 315.891	÷ 257.147	÷ 140.014	322.481	275.845
89.046	53.778	45.120	÷ 82.897	÷ 39.669	÷ 40.610	88.758	49.424
309.564	184.527	196.351	÷ 214.347	÷ 115.706	÷ 122.026	307.848	180.720
14.634	19.426	6.348	÷ 12.799	÷ 17.173	÷ 3.543	14.194	18.696
469.857	440.283	226.744	÷ 458.841	÷ 420.118	÷ 209.902	465.804	440.540
10.645	9.316	8.109	÷ 8.631	÷ 6.529	÷ 6.579	9.191	7.258
4.790	5.185	4.844	÷ 4.770	÷ 5.162	÷ 4.733	4.790	5.182
134.879	130.175	47.689	÷ 101.566	÷ 101.137	÷ 24.019	116.068	114.061
74.050	83.174	23.706	÷ 54.930	÷ 64.635	÷ 7.002	59.725	70.361
38.218	27.470	14.531	÷ 30.305	÷ 21.663	÷ 9.261	37.979	27.357
6.808	5.889	1.085	÷ 2.580	÷ 2.952	÷ 1.017	2.784	2.892
8.482	6.523	3.445	÷ 6.935	÷ 5.141	÷ 2.081	8.447	6.444
5.337	4.574	1.528	÷ 5.007	÷ 4.212	÷ 1.270	5.149	4.462
1.984	2.519	2.952	÷ 1.944	÷ 2.508	÷ 2.946	1.984	2.519
44.034	37.060	24.407	÷ 43.155	÷ 36.248	÷ 24.206	43.151	36.699
4.411	0.391	0.534	÷ 0.346	÷ 0.345	÷ 0.379	0.347	0.313
6.209	6.890	8.127	÷ 6.189	÷ 6.889	÷ 8.058	6.189	6.890
16.380	13.665	9.286	÷ 15.932	÷ 12.715	÷ 9.215	15.879	12.739
17.698	28.539	2.225	÷ 12.778	÷ 22.430	÷ 2.225	12.535	22.400
10.246	7.331	5.506	÷ 8.645	÷ 5.710	÷ 4.748	8.503	5.815
9.109	11.009	5.870	÷ 7.221	÷ 8.796	÷ 4.861	7.796	9.368
6.160	7.883	5.154	÷ 1.689	÷ 1.347	÷ 3.702	3.179	2.903
16330	17686	6086	+ 116021	+ 130906	+ 38320	15072	9764
6.354	4.999	2.447	+ 30.789	+ 20.772	+ 14.869	5.875	4.721
20687	23350	2377	+ 1275	÷ 14951	+ 521	10963	15022
5.738	3.020	1.205	÷ 2.410	÷ 2.438	÷ 1.003	2.487	2.550
1.177	2.057	0.900	+ 2.173	÷ 0.513	+ 3.541	1.176	2.057
152.503	120.173	188.963	÷ 92.254	÷ 88.347	÷ 183.539	100.800 4.000	106.706 2.600
739.237	719.528	168.544	÷ 679.788	÷ 687.121	÷ 164.029	687.176	704.770
0.578	2.093	0.164	+ 3.430	+ 0.519	÷ 0.159	0.578	2.072
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

indenfor samme Tidsrum ere førte ud af Toldterritoriet. Da Frihavnen altsaa i denne Opgjørelse er regnet sammen med Udlandet, ville de Varer (navnlig Kornvarer og Foderstoffer), der i et givet Aar fra Udlandet indføres til Frihavnen, men som ved Aarets Udgang endnu henligge i dennes Oplag, vel blive optagne i Tallet for Aarets Totalindførsel, men ikke i dets Forbrugstal; omvendt ville Varer, der ved Begyndelsen af et givet Aar henligge paa Oplag i Frihavnen, og som i Aarets Løb indklareres til Forbrug i Toldterritoriet, ikke blive regnede med i Aarets Totalindførsel. Bortset herfra maa Tallene i Kol. 13—14 svare til Totalindførselen (Kol. 7—8) ÷ Gjenudførselen af fremmede Varer (Differencen mellem Totaludførselen (Kol. 1—2) og Udførselen af indenlandske Varer (Kol 4—5)). — Kol. 1—3 og Kol. 7—9 angive »Generalhandel«, Kol. 4—6 og Kol. 13—14 »Specialhandel«.

Som Materiale for Tabellerne er benyttet den officielle Statistiks Publikationer over Danmarks Vareomsætning med Udlandet. I nogle Tilfælde er benyttet de tilgrundliggende Indberetninger for Statistikken, endvidere Udlandets Statistik, samt Oplysninger især fra Landbrugspressen, Handels- og Konsulatsberetninger m. m.

Et fuldstændigt Overblik over Landbrugsomsætningens økonomiske Resultat kan ikke faas af Tabellerne paa Side 360—367, da disse kun omhandle de omsatte Kvanta, men intet meddele om de Prisforhold, hvorunder Omsætningen er foregaaet. For, under en Helhed, at kunne foretage en Sammenligning mellem 1904 og de forudgaaende Aar, ere Hovedposterne blandt Landbrugets Omsætningsværdier samlede i en enkelt Opgjørelse i efterfølgende Tabel (paa Side 369). — Mere detaillerede Værdiangivelser ville for de vigtigste Vareposter findes i de senere følgende Bemærkninger.

En til Tabellen S. 369 svarende Værdiopgjørelse for Landbrugsomsætningen har været meddelt i de nærmest foregaaende Aargange af Tidsskriftet, og der er i de paagjældende Afhandlinger (Aargang 1901: Side 260 og f., Aargang 1900: Side 225 og f.) gjort Rede for de Forbehold, der maa tages overfor en saadan Opgjørelse, medens det dog samtidig er hævdet, at det Vidnesbyrd om Fremgang eller Tilbagegang, der fremgaar af Tabellens samlede Værdibeløb, dog i Hovedsagen maa betragtes som nogenlunde svarende til den virkelige Bevægelse i Landbrugets økonomiske Udbytte i de paagjældende Aar. Idet man altsaa henviser til Fremstillingen paa de nævnte Steder, skal man i Tabellen paa næste Side anføre Værditallene for 1904, sammenlignet med Tallene for 1903 og 1902.

Summatallene i Tabellens Kolonner 5—7, nederste Linje, vise Overskudsbeløbene i 1902—1904 for Omsætningen med de i Tabellen nævnte Varer; tilsvarende Op-

Tabel 1.

Værdi for Omsætningen med Landbrugsprodukter og -hjælpestoffer i 1904, 1903 og 1902.

Varerne*)	Udførsel af indenlandske Varer		Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		Udførsel af indenlandske Varer større (+) eller mindre (÷) end Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		
	1904 1	1903 2	1904 3	1903 4	1904 5	1903 6	1902 7
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Heste og Føl	16.80	16.59	1.97	1.97	+ 14.83	+ 14.62	+ 12.09
Oxer, Køer og Kalve	20.61	14.16	1.09	0.95	+ 19.52	+ 13.21	+ 9.59
Andre lev. Kreaturer	0.03	0.03	0.05	0.04	÷ 0.02	÷ 0.01	÷ 0.03
Flæsk	80.25	74.77	0.55	0.94	+ 79.70	+ 73.83	+ 68.44
Kjød af Hornkvæg ..	6.99	7.40	0.52	0.48	+ 6.47	+ 6.92	+ 8.98
Kjød af andre Dyr; Slagteriaffald m. m.	5.01	6.00	1.85	1.45	+ 3.16	+ 4.55	+ 5.40
Tilsammen for Hornkvæg, Faar og Svin, levende og slagtet .	112.89	102.36	4.06	3.86	+108.83	+ 98.50	+ 92.38
Smør	151.62	152.02	9.13	9.40	+142.49	+142.62	+125.36
Æg	25.15	27.43	3.19	2.78	+ 21.96	+ 24.65	+ 21.82
Andre Madvarer af Landbrugets Husdyr	2.52	1.85	14.40	15.49	÷ 11.88	÷ 13.64	÷ 18.61
Biprodukter af do. do.	9.76	8.71	4.19	3.28	+ 5.57	+ 5.43	+ 3.30
Uformalet Korn	6.10	5.92	67.29	55.48	÷ 61.19	÷ 49.56	÷ 56.79
Formalet Korn	1.24	1.08	8.83	8.11	÷ 7.59	÷ 7.03	÷ 6.40
Foderstoffer	0.40	0.24	39.00	40.63	÷ 38.60	÷ 40.39	÷ 39.86
Frø til Udsæd	0.48	0.40	7.76	6.51	÷ 7.28	÷ 6.11	÷ 5.21
Fremmede Gjødningsmidler	.....	.....	4.71	4.81	÷ 4.71	÷ 4.81	÷ 4.34
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø.....	»	»	2.10	2.10	÷ 2.10	÷ 2.10	÷ 2.00
Summa af ovennævnte Landbrugsprodukter og -hjælpestoffer ...	326.96	316.60	166.63	154.42	+160.33	+162.18	+121.74

*) Nogle mindre betydende af de i Hovedtabellerne Side 360—367 nævnte Vareposter (saasom Frugter, forskjellige Have- og Markvæxter, Uld) ere udeladte i ovenstaaende Tabel, da Værditallene her rette sig mindre efter den indenlandske Produktion end efter Forbrugsopgjørelsen for indførte Varer. Ligeledes er der set bort fra Udførselen af nogle indenlandske Varer, nemlig Oliekager, Melassefoder, Roesukker og Gjødningsmidler, der nærmest ere Industriprodukter.

Anm. Ved 0.0, 0.00 og 0.000 forstaaes her og i det Følgende Beløb henholdsvis under 50000, 5000 og 500.

gjørelser foreligge tilbage indtil 1897, og fra disse Opgjørelser i Forbindelse med Tabellen fra forrige Side har man da nedenanførte Overblik over Landbrugsomsætningens Overskud siden nævnte Aar.

1904	160.3	Mill. Kr.
1903	162.2	—
1902	121.7	—
1901	120.3	—
1900	117.8	—
1899	112.0	—
1898	103.8	—
1897	106.2	—

Overskudet i 1904 var, som det vil ses, lidt lavere end i 1903, men det var næsten 40 Mill. Kr. større end i noget af de forudgaaende Aar. Det voldsomme Opsving, som Overskudet tog i 1903, har altsaa næsten fuldt ud holdt sig i det paafølgende Aar. Med Hensyn til det økonomiske Totaludbytte overfor Udlandet staar de to sidstforløbne Aar saaledes omtrent paa samme Trin og stærkt udhævede overfor Fortiden, fra hvilken de ere skilte ved et Spring, hvortil ingen tidligere Aarsopgjørelse viser noget tilsvarende.

Imidlertid gaar det ikke an at benytte Vareomsætningens Tal til at stille 1904 og 1903 Side om Side uden samtidig at gjøre opmærksom paa, at for Landmandens Bevidsthed staar de to Aar med ret forskjellig Karakter. Da den handelsstatistiske Landbrugsbalance ifjor blev opgjort, var der ingen Betænkelighed ved at benytte dens Resultat som et Bevis for, at 1904 var et ekstraordinært gunstigt Aar i landøkonomisk Henseende. Der kunde ganske vist være nogen Anledning til at antage, at den faktiske Fremgang ikke var slet saa stor som den kolossale Stigning i Værditallene, idet en Del af Stigningen kunde være fremkaldt ved Tilfældigheder. Adskillige Forbehold i denne Retning bleve derfor ogsaa nævnte i Artiklen for 1903; men forøvrigt kunde der henvises til, at alle sagkyndige Udtalelser gik i samme Retning som Handelsstatistikkens Tal og priste Aarets gode Resultat.

For 1904 stiller Sagen sig anderledes. De Udtalelser, der fremkom i Aarets Løb, vare ikke egnede til at fremkalde Forventning om et særligt gunstigt økonomisk Udbytte. Nedenstaaende Uddrag af nogle gennem Landbrugsblade eller paa anden Maade fremkomne Beretninger ville vise dette.

. . . »Alle Beretninger (i Juli) tale om Trang til Regn, mest højlydt fra de magre Jorder, men ogsaa fra de mere gunstigt stillede mærker man, at Tørken er stærkere end ønskeligt. . . . Der meldes om Rug fra lettere Jorder, at den er bleven »skjoldmoden« og derfor vil give for lidt. . . . Der findes Egne selv paa Øerne, hvor Vaarsæden alt har lidt betydelig Skade. . . . Sommergræsningen har været elendig; Græsmarkerne bleve aldeles ødelagte under Tørken, og det har i Aar været det sletteste Græsaar i Mands Minde. . . . Kløver er en Sjældenhed. . . . Den økonomiske Balance er ikke nem at holde i denne Sommer, Smørret koster for lidt, Græsmarkerne yde for lidt; Køerne maa have Tilskud af Grønt og Kærne, hvor man ikke har Grønt gaar man løs paa Havremarken. . . . Rodfrugterne love mange Steder endnu daarligere end Kornmarkerne. . . . Svin ere i ringe Pris. . . . Kvægfedningen giver ikke gode Resultater.

Klager som disse vare ikke Undtagelser, men Regelen, og de Forhold vedrørende Produktion og Pris, der omtales deri, ere af en saadan Betydning, at Tilbagegang eller Fremgang ved hvert enkelt af dem repræsenterer Millioner af Kroner. Hvorledes lader det sig da forklare, at Aaret alligevel kommer til at staa med et udmærket Resultat i den udenlandske Omsætning.

En af de væsentligste Aarsager hertil maa søges i, at 1904 havde særlig heldige Forgjængere, saa at Produktion og Omsætning i den første Del af Aaret blev en Realisation af de gunstige Betingelser, der vare skabte i 1903 (og tildels i 1902). Der blev i disse Aar frembragt store Mængder Korn, Foderstoffer og Græs; Husdyrbruget kom derved i særlig god Gænge, og 1904 begyndte med fuldtallige Kvægbesætninger og gode Forraad til Driften.

At Forholdet var saaledes, mærkes tydelig gennem den store Eksport af Kvægavlsprodukter i Aarets første Del, og paa at denne stærke Produktion kunde foregaa, uden at Importen af udenlandsk Raastof blev væsentlig højere, end den havde været i tidligere Aar, hvor der ikke var saa stor Udførsel.

Paa omvendt, men iøvrigt tilsvarende Maade kommer selvfølgelig Aaret 1905 tildels til at bære Følgerne af de uheldige Forhold i 1904, navnlig gennem forøget Trang til fremmed Foderstof og anden hæmmende Indflydelse paa Husdyrbrugets Produktion. Hvad Oplysning der er fremkommen angaaende Omsætningen i 1905, tyder da ogsaa paa, at der har været nogen Tilbagegang sammenlignet med de nærmest forudgaaende Aar, om end man har Indtrykket af, at Landbruget er kommen noget lettere over Vinteren end ventet, hvad der maaske tildels er en Følge af, at der i Tide blev anvendt betydelig Forsigtighed. Forøvrigt viste det sig ogsaa ved de senere Opgjørelser, at Udbyttet af de høstede Afgrøder i 1904 ikke blev saa daarligt, som det paa de mest kritiske Tidspunkter saa ud til; god Kvalitet bødede desuden for en Del paa den ringere Mængde.

Men i hvert Fald er den daarlige Græsning med den kostbare Sommerfodring og dens andre uheldige Følger for Landbrugsproduktionen et Minus, som Aaret 1904 for langt den største Part selv maa svare til. I een Henseende fik dette Aar desuden en meget uheldig Arv fra sine Forgjængere, nemlig Tendensen til Nedgang i Priserne for de vigtigste Produkter, Smør og Flæsk. Prisnedgangen havde — skjøndt fortsat gjennem et Par Aar — ikke forud for 1904 bragt Aarets Gjennemsnitspriser ned paa et Niveau, der i og for sig kunde kaldes utilfredsstillende; dette blev imidlertid Tilfældet efter den yderligere Nedgang i 1904, i hvert Fald paa nogle Tider af Aaret. Nedgangen gjorde sig desuden — for første Gang i flere Aar — ogsaa gjældende overfor Kjødpriserne. Den faktiske Værdi for hele den samlede Landbrugseksport i 1904, saaledes som denne er beregnet i Tabellen

Side 369, er ca. 12 Mill. Kr. lavere end den Værdi, man kommer til, naar man beregner Udførselen med Priserne fra 1903.

Naar Stillingen fra 1903 omtrent blev holdt i 1904, skjøndt adskillige uheldige Momenter af betydelig Styrke vare i Virksomhed, saa tør man sikkert heri se et Vidnesbyrd om Fremgangen i det danske Landbrugs Produktionskraft og om stigende Evne til vel beregnet Anvendelse af denne Kraft.

Efterfølgende Oversigt angiver de samlede Værdier for Landbrugets Udførsel og Indførsel, Tallene ere tagne fra de samme Opgjørelser som ovennævnte Tabel angaaende Overskudet. — Medens der kun var en forholds-

	Udførsel af Landbrugs-produkter	Indførsel af Landbrugs-varer	Ind- og Udførsel tilsammen	Overskud
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1904	327.0	166.7	493.7	160.3
1903	316.6	154.4	471.0	162.2
1902	285.5	163.8	449.3	121.7
1901	260.6	140.3	400.9	120.3
1900	249.5	131.7	381.2	117.8
1899	242.2	130.2	372.4	112.0
1898	217.2	113.4	330.6	103.8
1897	211.2	105.0	316.2	106.2

vis lille Forskjel i Totalresultatet af den hele Omsætning i 1903 og 1904, viser denne Oversigt, at der er foregaaet ikke ubetydelige Bevægelser indenfor enkelte Omraader af Omsætningen, hvilke altsaa have udlignet sig i Slutningsresultatet. Udførselen af Landbrugets Produkter er nemlig stegen med ca. $10^1/_2$ Mill. Kr., og Værdien for Landbrugsvarer, der ere indførte fra Udlandet, er stegen med henimod $12^1/_2$ Mill. Kr. Medens omtrent en Fjerdedel af Overskudsstigningen i 1903 hid-

rørte fra Indførselsnedgang, saa er i 1904 Indførselen af Landbrugsvarer (hvilken Indførsel for den overvejende Part bestaar af Korn og Foderstoffer og derefter af forskjellige Fedevarer) højere end i noget foregaaende Aar; siden 1897 er der en Stigning paa ca. 62 Mill. Kr. eller ca. 60 pCt. Udførselen er i samme Tidsrum ligeledes stegen med henimod 60 pCt., men i absolutte Tal er Stigningen her næsten dobbelt saa stor som ved Indførselen. — Det samlede Værdiomfang af Landbrugsomsætningen for Indgaaende og for Udgaaende tilsammen er siden 1897 stegen fra 316 til 494 Mill. Kr., altsaa i Løbet af syv Aar med næsten 180 Mill. Kr. eller gjennemsnitlig over 25 Mill. Kr. om Aaret.

Af Tabel 1 Side 369 ses det, at Udførselsstigningen især falder paa levende Kvæg, med $6^1/_2$ Mill. Kr., og paa Flæsk, med $5^1/_2$ Mill. Kr., tilsammen lidt mere end Landbrugseksportens samlede Stigning. For Skind, Huder o. l. Produkter var der ligeledes nogen Opgang (ca. 1 Mill. Kr.); derimod hjembragte Smør, Æg, Kjød og Slagteriaffald en mindre Værdi i 1904 end i 1903, skjøndt Udførselsmængden, undtagen for Æg, var stigende. Paa Indførselssiden er der en Stigning for Korn (formalet og uformalet) paa $12^1/_2$ Mill. Kr., omtrent det samme som den samlede Indførsels Stigning; derimod er Udgiften til Foderstoffer gaaet ned med godt $1^1/_2$ Mill. Kr. Indførselen af Frø er stegen med ca. 1 Mill. Kr. En lignende Stigning er der for Skind, Huder m. m.; dette svarer omtrent til den nysnævnte Eksportstigning for samme Varegruppe, saa at der for disse Biprodukter er omtrent uforandret Udførselsoverskud i de to sidste Aar. For animalske Fedtstoffer til Margarinefabrikation var der i 1904 ligesom i 1903 Nedgang i Indførselsværdien.

En Oversigt over Værdien i Landbrugets Omsætning siden 1874 — saa langt tilbage som ensartede Værdiopgjørelser overhovedet forefindes i den danske Statistik — er meddelt i efterfølgende Tabel. Opgjørelsen for de enkelte Aar er noget mindre omfattende end i Tabel 1, men den medtager dog de Varer, der have størst Betyd-

Tabel 2.

Værdi for Omsætningen af Landbrugsvarer*) i 1874—1904.

	Værdi for Udførselsoverskud af			Værdi for Indførselsoverskud af			Overskud
	Levende Dyr 1	Fedevarer 2	Tilsammen 3	Kornvarer 4	Foderstoffer 5	Tilsammen 6	7
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1904	34.3	245.0	279.3	68.8	38.1	106.9	172.4
1903	27.8	242.2	270.0	56.6	39.9	96.5	173.5
1902	21.6	215.0	236.6	63.2	39.6	102.8	133.8
1901	17.5	196.2	213.7	53.3	28.0	81.3	132.4
1900	19.4	183.4	202.8	50.9	25.3	76.2	126.6
1899	17.2	181.5	198.7	54.8	22.9	77.7	121.0
1898	16.2	163.9	180.1	50.6	17.5	68.1	112.0
1897	25.1	151.4	176.5	43.9	18.5	62.4	114.1
1896	21.3	134.3	155.6	31.7	13.1	44.8	110.8
1895	37.0	120.1	157.1	38.6	14.8	53.4	103.7
1894	34.6	109.4	144.0	31.7	15.4	47.1	96.9
1893	19.7	110.0	129.7	16.5	14.7	31.2	98.5
1892	36.3	101.6	137.9	12.8	16.0	28.8	109.1
1891	39.6	94.5	134.1	24.4	15.9	40.3	93.8
1890	38.8	88.4	127.2	16.5	14.9	31.4	95.8
1889	30.6	81.7	112.3	18.8	18.3	37.1	75.2
1888	25.0	71.2	96.2	13.5	14.5	28.0	68.2
1887	41.3	48.7	90.0	6.3	11.8	18.1	71.9
1886	37.0	38.9	75.9	÷ 3.5	7.0	3.5	72.4
1885	33.6	32.2	65.8	2.8	9.7	12.5	53.3
1884	49.2	37.7	86.9	10.0	11.3	21.3	65.6
1883	58.2	33.8	92.0	3.7	6.6	10.3	81.7
1882	57.8	27.7	85.5	÷ 9.3	4.9	÷ 4.4	89.9
1881	50.0	19.0	69.0	÷ 22.1	6.9	÷ 15.2	84.2
1880	51.2	21.2	72.4	÷ 35.3	4.6	÷ 30.7	103.1
1879	41.9	16.2	58.1	÷ 31.6	1.3	÷ 30.3	88.4
1878	40.3	18.1	58.4	÷ 23.5	1.1	÷ 22.4	80.8
1877	44.6	22.2	66.8	÷ 11.9	5.5	÷ 6.4	73.2
1876	40.1	31.9	72.0	÷ 36.6	4.3	÷ 32.3	104.3
1875	40.1	33.4	73.5	÷ 33.4	2.3	÷ 31.1	104.6
1874	39.4	38.8	78.2	÷ 29.7	1.8	÷ 27.9	106.1

*) Under Fedevarer er regnet Kjød, Flæsk, Smør, Æg, Fedt og Oleomargarin; under Foderstoffer Klid, Oliekager og Glutenfoder (der er taget Hensyn til Udførselen af danske Oliekager).

ning i Landbrugsomsætningen. I sine Hovedresultater, nemlig de i Kol. 7 anførte Overskudsbeløb, følger Tabellen da ogsaa som Helhed de samme frem- og tilbagegaaende Bevægelser, som Oversigten Side 370 for 1897—1904, om end med andre — noget større — absolutte Tal.

(Se Tabel 2, Side 375.)

Af Kol. 7 ser man, at Værdioverskudet i Landbrugsomsætningen siden Midten af 1890erne har været højere end i de kornudførende Tider, medens der i Mellemtiden var en lang Nedgangsperiode. Aarene 1903 og 1904 rage med Hensyn til Overskudets Størrelse langt op over hele den trediveaarige Række.

Med Hensyn til en nærmere Redegjørelse angaaende de omsatte Kvantiteter og Værdier ved de enkelte Vareposter skal man henvise dels til Hovedtabellernes Mængdeopgjørelser, Side 360—367, dels til de efterfølgende Bemærkninger, der mere indgaaende behandle Omsætningen med levende og slagtede Dyr, med Smør og Æg samt med Kornvarer og Foderstoffer. For det samlede Overbliks Skyld skal man dog her angive, i hvilken Retning Bevægelsen i Mængde og Pris er gaaet fra 1903 til 1904 ved hver af de vigtigste Omsætningsgrene. Bemærkningerne om Mængden refererer sig til »Specialhandelens« Tal, d. e. Udførsel af indenlandske Varer (Kol. 4 og 5 i Tabel II, Side 364—367) og Indgaaet til Forbrug af fremmede Varer (Kol. 13 og 14). Bemærkningerne om Prisen gjælde den gjennemsnitlige Pris for den faktisk stedfundne Ind- og Udførsel (for saa vidt denne Pris har kunnet oplyses); de nedenfor angivne Prisbevægelser kunne derfor afvige fra Gjennemsnittet af Handelsnoteringer for bestemte Varesorter.

Udførsel af Heste: Antallet nærmest uforandret (lidt i Opgang), Prisen opadgaaende.

Udførsel af levende Hornkvæg: Meget stærk Opgang i Antal, nogen Nedgang i Pris.

Udførsel af Kjød af Hornkvæg: Nogen Opgang i Mængde, Nedgang i Pris.

Udførsel af Flæsk: Stærk Opgang i Mængde, Nedgang i Pris.

Udførsel af Smør: Nogen Opgang i Mængde, Nedgang i Pris.

Udførsel af Æg: Nedgang i Mængde og tildels i Pris.

Indførsel af animalske Fedtstoffer til Erstatning af Smør (Margarine, Oleomargarin, Neutrallard m. m.): Mængden, naar alle Stofferne tages under eet, nærmest uforandret, Nedgang i Pris.

Indførsel af Rug og Hvede (uformalet og formalet tilsammen): Opgang i Mængde og Pris.

Indførsel af Foderkorn: Stærk Opgang i Mængde af Majs, Byg og Havre, Nedgang i Prisen for Majs og Byg, Opgang i Prisen for Havre.

Indførsel af Foderstoffer: Lidt Nedgang i Mængden af Oliekager og Klid, Nedgang i Prisen for Oliekager, Opgang i Prisen for Klid.

Udførsel af dansk Byg: Opgang i Mængde og Pris.

Levende Dyr — Flæsk, Kjød o. l.

Omstaaende Tabel 3 indeholder en Oversigt over Danmarks Ud- og Indførsel af Heste siden Begyndelsen af 1870erne.

(Se Tabel 3, Side 378.)

Tabellen udviser, at der i 1904 udførtes af indenlandske Heste 26137 Stkr.; heraf vare 1711 Stkr. angivne at være Føl*). I 1903 udførtes 26198 Stkr. (1480 Føl) og i 1902 23016 Stkr. (2983 Føl). Udførselstallene for 1904 og 1903 ere noget højere end de tidligere publi-

*) Der kan ved den statistiske Registrering ikke følges nogen bestemt Regel angaaende den Alder, hvor der skelnes mellem Heste og Føl. Af det aarlige Udførselstal for Føl er i Regelen omtrent de to Trediedele opførte i Varelisterne for Juli Kvartal, omtrent en Trediedel i Oktober Kvartal, altsaa næsten ingen i Januar og April Kvartaler.

Tabel 3.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Heste og Føl i 1870—1904.

(Transitten fraregnet.)

	Udførsel af indenlandske Heste og Føl.	Indførsel (til Brug her i Landet) af fremmede Heste og Føl.
	Stkr.	Stkr.
1904	26137	6388
1903	26198	6282
1902	23016	5607
1901	17791	6284
1900	20452	5982
1899	19882	7049
1898	ca. 20000	6768
1897	20800	5868
1896	16922	6139
1895	17857	5450
1894	13264	4300
1893	11306	5319
1892	11508	7049
1891	14900	9415
1890	16217	6468
1889	15974	5883
1888	17753	6250
1887	17332	3125
1886	13138	3008
1885	10975	3718
1900—04 (Gjennemsnit)	ca. 22700	6109
1895—99 do.	ca. 19000	6255
1890—94 do.	13439	6510
1885—89 do.	15034	4397
1880—84 do.	11447	5554
1875—79 do.	9200	2600
1870—74 do.	12020	3009

cerede Tal. Det har nemlig vist sig vanskeligt at faa tilvejebragt en helt fuldstændig Opgjørelse, navnlig fordi der ikke eksisterer nogen Anmeldelsespligt for Udførsel over Landgrænsen; ved Hjælp af Opgivelser fra den tyske Indførselsstatistik, der støtter sig til Toldberegningen og følgelig maa være nøjagtig, er der foretaget et Tillæg til den danske Statistiks Udførselstal. Naar Totaludførselen er omtrent den samme i de to sidstforløbne Aar, maa der dog henvises til Tabellen Side 382, der viser, at der indenfor Hovedtallet er foregaaet den Forskydning, at Udførselen til Tyskland i 1904 var stigende, medens Udførselen til England (af billigere Heste) blev noget formindsket. Der udførtes i 1904 og 1903 dobbelt saa mange Heste som for ti Aar siden; Stigningen i den mellemliggende Tid er kun bleven afbrudt ved ganske enkelte daarlige Aar for Hestehandelen (hvor særlig kan nævnes 1901). Gaar man endnu længere tilbage i Aarrækken, finder man forøvrigt Udførselstal, der ligge nærmere ved de senere Aars Udførsel, end Tilfældet var i første Halvdel af 1890erne. Hesteeksporten er altsaa ikke et saa decideret Fremgangsomraade som de fleste andre Grene af Husdyrbrugets Udførsel. Dens Stigning er fremkaldt ved den stærke Efterspørgsel fra Tyskland.

Indførselen af fremmede Heste til Danmark talte i 1904 6388 Stkr. mod henholdsvis 6282 og 5607 i 1903 og 1902. Tabel 3 viser, at Indførselen af fremmede Heste er mindre nu end i Begyndelsen af 1890erne. Eksportforøgelsen af danske Heste staar altsaa ikke i Forbindelse med, at man nu i større Omfang end den Gang ombytter vore egne Heste med indførte, men Forøgelsen hidrører fra et stadig talrigere Tillæg af Heste med Salg som Øjemed. Som bekjendt er det i overvejende Grad jydske Heste, der udføres; det er ogsaa i Jylland, man finder det store Tillæg og et forholdsvis stort Antal Føl og Plagge i Sammenligning med Antallet af Heste i Arbejdsalderen. Ved den sidste Husdyrtælling, i 1903, var saaledes Antallet af Heste paa over 3 Aar 5 pCt. mindre i Jylland end paa Øerne (nemlig henholdsvis 171578 og

180,123 Stkr., medens der omvendt af Heste paa indtil 3 Aar fandtes næsten dobbelt saa mange i Jylland som paa Øerne, nemlig henholdsvis 87404 og 47830 (ved Angivelsen af Aldersklassen erindres det, at Tællingerne holdes i Juli Maaned). De forudgaaende Tællinger vise det samme Forhold, endda i lidt stærkere Grad; thi mærkelig nok var der i Aaret 1903 en Tilbagegang i det jydske Tillæg. Selve Opgjørelsen over fødte Føl i 1903 foreligger endnu ikke, men man kjender Tallet paa Heste under eet Aar, og har derved omtrent lige saa god Lejlighed til at følge Bevægelsen. Dette Tal var stigende paa Øerne gennem Tællingerne 1893, 1898 og 1903 (hvor det i 1903 var 15293 Stkr.); i Jylland steg Tallet fra 25000 i 1893 til 29000 i 1898, men var i 1903 gaaet 1400 tilbage; Antallet af eet- og toaarige Plagge var derimod i 1903 langt større end i 1898, og der maa følgelig være født mange Føl i 1902 og 1901. Sandsynligheden taler derfor for, at Nedgangen i Hestetillæget i 1903, sammenlignet med disse to Aar, har været betydelig større end de 1400 Stkr., der udgjør Forskjellen mellem de to Tællingsaar 1903 og 1898.

Saa vidt bekendt lader der sig ikke indenfor selve Hesteavlens Omraade angive nogen Forklaring af Nedgangen; Aarsagerne maa derfor antages at hidrøre fra Forholdene paa Markedet. Aaret 1901 var ikke noget godt Aar for Hesteafsætningen, men derimod vare Priserne for Husdyrprodukterne Smør og Flæsk højere end nogensinde baade før og efter i de sidste 20 Aar. Begge disse Momenter maa i 1902 have øvet deres Indflydelse paa mange Landmænds Tilbøjelighed til at holde Følhopper. I de senere følgende Aar ere Hestepriserne stegne paa det tyske Marked, Udførselspriserne paa de andre nævnte Produkter derimod faldne, og Prisforholdenes hæmmende Indvirkninger paa Eksportavlen af Heste skulde altsaa være ophørte; hvorvidt dette har bragt Antallet af fødte Føl til atter at stige, savnes der Midler til at paavise. Paa selve Udførselstallene har Nedgangen endnu ikke vist sig, selv om man tager den forløbne Del af Aaret 1905 med i

Betragtningen*); men har Tillægsnedgangen indskrænket sig alene til Aaret 1903, vil dens Indvirkninger paa Eksporten eventuelt kunne fordele sig saa jævnt over flere Aar, at de næppe blive synlige.

Værdien for Udførselen af Heste er anslaaet til 16.8 Mill. Kr. i 1904 og 16.6 Mill. Kr. i 1903, medens Indførselsværdien, der saa vidt mulig er beregnet med forskjellig Gjennemsnitspris for de forskjellige Slags Heste, er opgjort til 2.0 Mill. Kr. i hvert af Aarene, der bliver altsaa en aarlig Merudførselsværdi paa henimod 15 Mill. Kr. i disse to Aar, 3 Mill. Kr. mere end i 1902. Det er saaledes et betydeligt Overskud, som Landet ved Hjælp af Hesteavlen tager hjem i den udenlandske Vareomsætning, selv om denne Eksportvirksomhed kun er en Sidegren i Husdyrbrugets Udførsel. Der er heller ingen Tvivl om, at Hesteopdrætterne hver for sig have en ganske god Fortjeneste paa de fleste af de Heste, der gaa til Udlandet. Men, som stærkt fremhævet af Statskonsulent J. Jensen (jfr. navnlig Side 263—264), behøver dette ingenlunde at være ensbetydende med, at Eksportavlen er en rentabel Forretning for alle dem, der give sig af dermed; thi i Fortjenesten paa de gode Heste maa fradrages, hvad der er tabt ved Uheld og paa de mislykkede Individer, der ikke egne sig til Eksport, og hvis Værdi ikke sjælden bliver mindre end Opdrætningsomkostningerne. — Som Udførselspris er der i 1904 regnet med knap 690 Kr. pr. Stk. (for Føl 185 Kr.) i Udførselen til Tyskland, hvad der er lidt højere end den for 1903 benyttede Pris (680 Kr. pr. Stk.); i Udførselen til England er regnet med 500 Kr. pr. Stk. Begge Værdier ere ansatte efter sagkyndigt Skjøn, da der ingen direkte Værdiangivelse foreligger; der kan følgelig ikke gjøres Paastand om, at de svare nøjagtig til de faktisk betalte Priser, navnlig ikke for Eksporten til Tyskland, der omfatter flere Klasser af Heste. Den tyske Statistik regner med

*) Der udførtes i første Halvdel af Aarene 1904 og 1905 henholdsvis 16286 og 17100 Heste.

en Pris for danske Heste i 1903 paa 1000 M. pr. Stk. (900 M. for Hopper); denne Pris opnaas vel nok af en Del Heste, men som Gjennemsnit for den hele Import fra Danmark er den vistnok for høj*).

Bestemmelseslandene for de udførte Heste fremgaar af nedenstaaende Tabel 4. For Heste, der passere Landgrænsen, opføres Tyskland som Bestemmelsessted, selv om Hestene i enkelte Tilfælde gaa videre til andre Lande.

Tabel 4.

Udførsel af indenlandske Heste (og Føl) fordelt paa Bestemmelseslande.

Udført til	1904 Stkr.	1903 Stkr.	1902 Stkr.	1901 Stkr.	Gjennemsnit af 1892—93 Stkr.
Tyskland	23558	22844	21468	16828	11130
England	2098	2995	903	686	150
Sverrig	434	286	549	239	80
Norge	45	63	96	34	40
Andre Lande	2	10	»	4	7
Tilsammen	26137	26198	23016	17791	11407

Medens hele Udførselen tidligere, paa et Par Hundrede nær, udelukkende gik til Tyskland, blev der i det sidste Par Aar udført 2 à 3000 Heste til England, hvilke dog, som foran nævnt, ere af en ringere Værdi end den øvrige Udførsel. — Udførselen til England gaar over Esbjerg, Udførselen til Tyskland over Landgrænsen (19700 over Vamdrup, 2300 over Vedsted) paa ca. 2000 nær, der især udføres over følgende Byer: Faaborg (608), Gjedser (429), Kolding (303), Ærøskjøbing (45), Kjøbenhavn (ca. 500).

*) Den statistiske Priskommission i Tyskland benytter som Indførselspris Værdien ved Grænsen, ikke indbefattet Told eller andre Grænseomkostninger, altsaa ganske det samme Grundlag som det, hvorpaa den danske Udførselspris ansættes (for landværts Udførsel).

Tabel 5.

Danmarks Indførsel af Heste og Føl fra de forskjellige fremmede Lande i 1901—1904.

(Transitten medregnet.)

Fra	1904 Stkr.	1903 Stkr.	1902 Stkr.	1901 Stkr.
Rusland	1568	4055	3422	3491
Slesvig og Holsten	495	449	502	333
Lybæk	20	31	20	4
Hamborg	38	9	8	»
det øvrige Tyskland	1290	492	319	990
Sverrig	1374	698	841	1002
Norge	578	234	159	50
vore nordlige Bilande	729	115	111	153
England	335	251	346	329
Belgien	11	1	»	11
andet eller uangivet Land	4	»	»	»
Tilsammen	6442	6335	5728	6363
Heraf gjenudført	54	53	121	79
Forbleven her i Landet	6388	6282	5607	6284

Fraregnet nogle Luxusheste, især fra England og Tyskland, samt den aftagende Indførsel af Remonter fra de samme Lande, bestaar Indførselen gjennemgaaende af billige Hesteracer. Blandt disse have de russiske Heste hidtil indtaget en stadig større Part, indtil der i Foraaret 1904 blev udstedt Udførselsforbud paa Grund af Krigen; hele den i Tabellen anførte Indførsel fra Rusland foregik i Januar Kvartal. Da Totalindførselen desuagtet steg i Stedet for at formindskes, blev Indførselen af alle de andre Hesteracer, særlig dog tyske, svenske og islandske, større i 1904 end i de nærmest forudgaaende Aar.

For at muliggjøre en Sammenligning mellem det Omfang, hvori de forskjellige Lande forsyner sig med fremmede Heste eller forsyne andre Lande fra deres egen Hesteavl, meddeles følgende Ind- og Udførselsoversigt for europæiske og nordamerikanske Lande. I de andre Verdensdele er Omsætningen af Heste ikke stor. Fra ad-

Ind- og Udførsel af Heste m. m.

1902	Indførsel. Stkr.	Udførsel. Stkr.
Danmark	5607	23016
Island (1901)	—	3101
Tyskland	111667	10955
Belgien	35129	24949
Rusland	3000	91900
Østrig-Ungarn	6013	63813
Frankrig:		
Heste	17561	23227
Muldyr	5462	9920
Norge	361	490
Sverrig	1904	833
England	31424	30032
Holland	17885	13897
Sveitz	11000	2267
Spanien:		
Heste	8615	9227
Muldyr m. m.	31754	37190
Portugal (1901):		
Heste	9200	7600
Muldyr m. m.	40900	40700
Italien:		
Heste	46463	1567
Muldyr m. m.	3160	1907
Rumænien	7909	233
Serbien	369	1574
Bulgarien	473	8058
Amerikas forenede Stater:		
Heste	4832	103020
Muldyr m. m.	—	27586
Kanada (Indførselstallet ubek.)	—	6371
Mexiko	4330	5470

skillige af de sydamerikanske Stater udføres nogle Tusind Stkr.; ogsaa fra Australien udføres en Del, medens Sydafrika til Tider har en betydelig Indførsel. I Asien spiller Hesteavlen som Helhed en forholdsvis ringe Rolle; som Træk- og Lastdyr anvendes forskjellige Arter af Drøvtyggere; paa store Strækninger benyttes der slet ikke Heste i Landbrugets Tjeneste. I varmere Lande erstattes

Hesten ofte af Muldyr o. l.; den store Omsætning i Portugal og Spanien bestaar hovedsagelig af Æsler, som de to Lande ombytte mellem hinanden indbyrdes. Under Muldyr m. m. er i Tabellen tillige indbefattet Æsler, Mulæsler. Paa enkelte nær referere Tallene sig til Aaret 1902.

Det største Tal i hele denne Oversigt finde vi ved Tysklands Indførsel af Heste; i 1903 steg denne endda yderligere til 125000 Stkr. Derefter følger Udførselen fra Amerikas forenede Stater; det er imidlertid kun undtagelsesvis, at de forenede Stater faa afsat saa mange Heste i Udlandet (nemlig især ved Udførsel til Sydafrika under og strax efter Krigen); i 1903 udførtes kun 34000 Stkr. Noget mere stabilt har Udførselen af russiske Heste holdt sig, indtil den stansedes under Krigen. I Aaret 1904 kommer Østerrig-Ungarn som Nr. 1 blandt samtlige hesteudførende Lande. Den forholdsvis store Udførsel fra England er for en stor Del Heste til Slagtning, der især udføres til Belgien; herved forklares det, hvorfor Belgien, der som bekendt er et Hesteavlsland, har — maalt efter Stykketal — en større Indførsel end Udførsel, ogsaa fra andre Nabolande, bl. a. Tyskland, indfører Belgien Heste til Slagtning. Endnu skal kun henpeges paa den betydelige Indførsel til Italien (af østerrig-ungarske Heste); denne Indførsel, der tidligere for en stor Del var Remonter, er mere end fordoblet i den sidste halve Snes Aar.

Tyskland er altsaa Verdens største Kjøber af fremmede Heste. Oversigten paa næste Side over dets Indførsel af Heste i Aaret 1904 viser, at det udelukkende forsyner sig fra sine umiddelbare Nabolande. — Af samme Tabel fremgaar det, at Tyskland i 1904 indførte 110300 Heste, hvoraf de 40 pCt. ere karakteriserede som lette og de 53 pCt. som svære Arbejdsheste. Tidligere vare de lette Heste (deriblandt de russiske) i Majoritet. Paa en ringe Part nær er hele Danmarks Eksport henført under svære Arbejdsheste, og dets eneste virkelige Konkurrent er her Belgien, idet kun en Fjerdedel af det samlede Antal svære Heste kom fra andre Lande.

Indførsel af Heste til Tyskland i 1904 *).

Indført fra	Svære Arbejds-heste	Lette Arbejds-heste	Svære Avls-hingste	Andre**) Heste	Ialt i 1904
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Danmark***)	22845	723	45	100	23713
Belgien	23927	ca. 200	97	400	24624
Rusland	ca. 100	17461	—	813	18374
Østrig-Ungarn	4330	12593	—	4172	21095
Holland	3409	11688	—	600	15697
Frankrig	3257	1044	—	200	4501
Andre Lande	ca. 144	ca. 525	—	1426	2161
Tilsammen...	58012	44234	208	7711	110165

Indførselstallet for danske og belgiske Heste er nu næsten lige stort, men Danmarks Andel har været i stærkere Tilvæxt end Belgiens i det sidste Tiaar, hvad man ser af Oversigten S. 387. Forøvrigt kan man ikke af Indførselstallets Størrelse nøjagtig slutte sig til den Styrke, hvormed danske og belgiske Heste konkurrere med hverandre paa det tyske Marked. Den belgiske Hestebestand er nemlig mere forskjelligartet end den danske; den omfatter en Del overordentlig svære Heste, men ogsaa en Del lettere. Hvis en tilsvarende Fordeling gjør sig gjældende blandt den Del af Hestene, der sendes til Tyskland, formindskes jo derved Konkurrencen — i hvert Fald den direkte — med den danske Hest. Den tyske Priskommission regner med en Pris for belgiske

*) Tallene for nogle af de mindre Poster ere endnu ikke publicerede og derfor ansatte efter Skjøn i Tabellen.

**) »Andre Heste« omfatter Ponyer, Ride-, Luxus- og Væddeløbsheste etc. samt Føl, der følge Moderen.

***) Blandt svære og lette Arbejdsheste fra Danmark fandtes henholdsvis 7885 og 353 Hopper. Blandt lettere Heste fra Danmark findes maaske nogle af fremmed Oprindelse.

Arbejdsheste (Vallaker) paa 1400 M. mod 1000 M. for de tilsvarende danske. Belgiens Statistik regner dog med en langt lavere Gjennemsnitspris (godt 1100 frc. pr. Stk.)

Indførsel af Heste til Tyskland.

	Ialt.	Fra Danmark.	Fra Belgien.
1904	110265	23713	24624
1903	124980	22987	21906
1902	111667	21691	20963
1901	100321	17397	17987
1900	111336	20963	19582
1899	118796	19929	22516
1898	121806	20057	24274
1897	120334	20228	21550
1896	103260	15876	21453
1895	103967	15468	19942
1894	85312	11562	19237
1884—93 gnst.	78300	—	—

Forinden vi anføre Omsætningstallene for Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand, skal omtales de inden- og udenlandske Lov- og Administrationsbestemmelser vedrørende Omsætningen med Kreaturer, Kjød og Flæsk m. m., der i det forløbne Aar særlig have haft Betydning for den danske Export.

Ved Begyndelsen af 1904 vare følgende udenlandske Bestemmelser i Kraft:

I England:

Forbud (fra 1892) mod al Indførsel fra Danmark af klovbærende Dyr. — Af andre Bestemmelser kan nævnes Forordningen om, at Vandmængden i indført Smør ikke maa overstige 16 pCt. (traadt i Kraft 15. Maj 1902), og en Forordning for Mælkehandelen (fra 1. September 1901) om Minimumsindhold af Fedt og Tørstof, hvilke Bestemmelser forøvrigt ikke have praktisk Betydning for dansk Landbrugsexport, da Procenten for Vandmængde i det danske Smør sædvan-

ligvis er adskilligt lavere end den nævnte Grænse, og da Udførsel til England af almindelig Mælk ikke finder Sted, i hvert Fald kun rent undtagelsesvis.

I Tyskland:

For Indførsel af levende Dyr fra Danmark: Indførsel af Drøvtyggere ad Søvejen har (siden 1895) været indskrænket til Pladser med autoriserede Karantæneanstalter (Ophold i 10 Dage). Siden Begyndelsen af 1897 underkastes Hornkvæg Tuberkulinprøve, og fra 1. Marts 1898 er der paabudt Slagtetvang for de ikke-reagerende og Tilbagevisning eller Nedslagning ved Politiet af de reagerende Dyr. Indførsel over Landgrænsen af Drøvtyggere er forbudt, dog kan et begrænset Antal magert Kvæg (Stude under 4 Aar) indføres over Hvidding Karantæne i $1^1/_2$ Maaned hvert Foraar og Efteraar (henholdsvis fra 1. April og 15. Oktober) efter Karantæneophold og Tuberkulinprøve; Antallet blev for Efteraaret 1900 og Foraaret 1901 tilsammen sat til 6000 Stkr. med en Formindskelse af 1200 Stkr. i hvert paafølgende Aar. I Efteraaret 1904 og Foraaret 1905 tilsammen skulde det altsaa være tilladt at udføre ialt 1200 Stkr.; men hermed skulde Udførselen over Hvidding ophøre. — Indførsel af Svin (saavel som raa Produkter heraf) fra Danmark har været forbudt siden December 1895.

Overfor Indførsel af Dyr i slagtet Stand gjælder den tyske Rigslov om Tilsyn med Kjød, der i sin Helhed blev sat i Kraft fra 1. April (flere af dens Indførselsforbud vare allerede tidligere satte i Kraft). — Kjødsynsloven indfører Kontrol med Slagtning (i Erhvervsøjemed) indenfor hele det tyske Rige og fastsætter Indførselskontrol med alle fra Udlandet kommende Slagteriprodukter (nedenfor kortelig betegnede som Kjød), der kunne finde Anvendelse som Menneskeføde. Der skjelnes i Indførselsbestemmelserne mellem fersk Kjød, tilberedt Kjød og Daasekjød m. m. Fersk Kjød (hvorunder ogsaa regnes Kjød, der er frosset,

(Fortsættes.)

tørret, overfladisk saltet eller indsprøjtet med Konserveringsmidler eller har været underkastet anden Behandling, der ikke har berøvet det Karakteren af fersk Kjød) maa kun indføres i hele Kroppe (de større Dyr kunne dog være delte i to Halvdele); Kroppene skulle være ledsagede af forskjellige ydre og indre Organer og Dele. Særskilt Indførsel af enkelte Stykker og Organer i fersk eller letsaltet Tilstand er altsaa forbudt. Specielt for Danmarks Vedkommende er der Forbud mod al Indførsel af ferske Produkter af Svin (jfr. foran). Tilberedt Kjød m. m. kan indføres i særskilte Stykker, naar disse veje mindst 8 Pd. (for Tarme, Skinker og Spæk er dog ikke fastsat nogen Minimumsvægt); Organer, der veje mindre end 8 Pd., og som tidligere kunde indføres særskilt, maa derfor ved Slagtningen udskjæres i Forbindelse med andre Dele, saa at Vægten naaes. Kjød, der er tilberedt med en Række nærmere angivne kemiske Stoffer og Farvemidler, maa ikke indføres. Det samme gjælder Kjød i hermetiske Daaser o. l., samt Pølser og andre Blandinger af smaatskaaret Kjød (forbudt allerede fra Oktober 1902). — Indførselen kan kun foregaa over bestemte Pladser med tilhørende Undersøgelsesstationer. Saadanne Stationer findes baade ved den danske Landgrænse og ved alle de vigtigste Havne, med hvilke Danmark har regelmæssig Dampskibsforbindelse.

I Løbet af Aaret 1904 skete ingen væsentlige Forandringer i de engelske og tyske Bestemmelser, der vedrøre den danske Landbrugsexport.

Forholdsreglerne i Danmark vedrørende Omsætningen saavel med dansk som med fremmed Kvæg vare følgende:

Overfor dansk Kvæg (levende og slagtet):

Det er forbudt at føre dansk Kvæg, der er tilbagevist fra tyske Karantæner, tilbage til Danmark. — Udførsel af fersk og letsaltet Kjød o. l. har været

underkastet Kontrol siden 1897; Kontrollen er skærpet ved Lov af 24. April 1903 (med tilhørende Bekjendtgjørelser af 15. August og 1. Oktober s. A.), som give Myndighederne Ret til at lade uskadeliggjøre fersk og letsaltet Kjød og Slagteaffald af Hornkvæg, Faar, Geder, Svin og Heste, naar Kjødet ved Udførselskontrollen findes at være fordærvet eller at hidrøre fra selvdøde Dyr eller fra Slagtedyr, hvis Kjød paa Grund af Sygdom eller stærk Afmagrethed hos Dyret ikke kan anses for tjenligt til Menneskeføde. — Som Følge af Mund- og Klovesyge i Stevns Herred var der fra 4. Februar til 5. September 1904 udstedt Forbud mod Udførsel fra Sjælland saavel til den øvrige Del af Indlandet som til Udlandet af levende Kvæg, Faar, Geder og Svin samt af dræbte, men endnu ikke slagtemæssigt behandlede Dyr af de nævnte Arter. Desuden var der foretaget en særlig, strængere Afspærring af de Egne, hvor Sygdommen havde vist sig.

Overfor Kvæg fra Udlandet:

Lov af 26. Marts 1898 angaaende Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæget indeholder ogsaa Bestemmelser om Indførsel af levende Hornkvæg, hvilken Indførsel kun maa foregaa over bestemte af Landbrugsministeren fastsatte Steder. Loven er revideret i 1904 (5. Februar), dog uden væsentlige Forandringer i Indførselsbestemmelserne. I Henhold til denne Lov med tilhørende ministerielle Bekjendtgjørelse maa Indførsel af levende Hornkvæg kun foregaa over Kjøbenhavn, Helsingør og Frederikshavn, og, hvis Dyrene ikke ere bestemte til Slagtning, kun efter Karantæneophold og Tuberkulinprøve, med Tilbagevisning eller Slagtetvang for de reagerende Dyr. — I 1904 var der forøvrigt (ligesom i en Række tidligere Aar), af Hensyn til andre smitsomme Sygdomme end Tuberkulose, Forbud mod Indførsel af Drøvtyggere og Svin fra alle Lande undtagen Norge og Sverrig; Tilladelse er dog i nogle Tilfælde givet af Landbrugsministeriet til Indførsel af

Avlsdyr fra Lande, hvorfra Indførsel ellers er forbudt. Der er særlig indført engelsk (Yersey-) Kvæg samt enkelte Stkr. fra Tyskland, særlig Slesvig.

Mængden og Værdien af vor Udførsel af indenlandsk Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand i de senere Aar ses af efterstaaende Tabel, der tillige indeholder en Mængdeopgjørelse for Gjennemsnittet af 1892—1896.

(Se Tabel 6, Side 392.)

Af Kol. 10 i Tabel 6 ses det, at den samlede Export af levende og slagtet Kvæg (bortset dog fra de Biprodukter ved Slagtningen, der ikke ere Fødemidler) ialt har haft en Værdi af næsten 113 Mill. Kr. Heraf faldt ca. 85 Mill. Kr. paa Svineavlsexporten (Flæsk, Slagteriaffald etc.), ca. $27^1/_2$ Mill. Kr. paa Hornkvægsexporten og kun $^1/_2$ Mill. Kr. paa Exporten af Faar. Medregnes Huder og Skind, Uld og lignende Biprodukter, vil Exportandelen for Hornkvæg og Faar stige med en halv Snes Mill. Kr.

Udførselen fra Svineavlen var i 1904 langt større end nogensinde før, saavel indenfor den i Tabel 6 behandlede Aarrække, der gaar tilbage til 1892, som i alle forudgaaende Aar. Paa Grund af en Forandring i den statistiske Gruppering ere forøvrigt Udførselstallene for Flæsk og for Slagteaffald i 1904 ikke ganske ensartede med Opgjørelsen for de tidligere Aar; før 1. Juli 1904 blev nemlig i Toldvæsenets Varelister Hoveder af Svin henførte under Flæsk, medens de nu, ligesom forskjellige andre Slagteriaffaldsprodukter, ere særskilt udsondrede i Listerne. For første Halvdel af 1904 er der efter Skjøn foretaget et Fradrag ved Flæsk og et Tillæg ved Slagteriaffald, men et saadant Skjøn har ikke kunnet foretages overfor de tidligere Aar. Naar Tabel 6, Side 392, viser en Stigning i Flæskeexporten paa 24 Mill. Pd. fra 1903 til 1904, skulde dette altsaa være mindre end den faktiske

Tabel 6. Danmarks Udførsel til Udlandet af indenlandsk Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand siden 1892.

Udførsel af indenlandsk	Antal eller Vægt									Værdi							
	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898	1897	1892-96 (gnstl.)	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898	1897
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Hornkvæg	90791	61919	46440	41138	40407	37549	35772	80067	98734	20.52	14.09	9.99	8.33	8.37	6.70	6.06	14.41
Kalve	1214	1010	568	180	171	187	294	1093	1793	0.09	0.07	0.04	0.01	0.02	0.01	0.02	0.05
Faar	936	924	392	76	2095	2469	2644	6250	6510	0.03	0.03	0.01	0.00	0.06	0.08	0.07	0.15
Svin	35	48	3	18	6	4	16	186	95694	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
Grise	20	54	40	36	4	142	1	»	7	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	»
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.								
Flæsk*)	185.4	161.4	139.9	117.5	124.4	144.1	117.8	120.0	98.1	80.25	74.77	69.48	59.03	57.87	53.68	48.63	53.61
Kjød af Hornkvæg	25.2	23.3	29.6	24.3	28.3	33.1	24.8	9.9	12.5	6.99	7.40	9.49	7.39	8.56	9.79	7.07	2.39
Kjød af Faar	1.3	0.9	1.1	0.7	0.9	1.0	0.5	0.8		0.51	0.38	0.51	0.31	0.39	0.47	0.22	0.37
Slagteriaff. m.m.*)	30.3	16.7	16.7	12.4	13.4	14.4	12.2	8.0		4.50	5.62	6.83	4.13	4.02	3.61	3.05	1.42
Ialt f. Svin o. Kvæg, levende og slagtet	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	112.89	102.36	96.35	79.20	79.29	74.34	65.12	72.41

*) Som meddelt Side 391 er Tallene for Flæsk og Slagteaffald ikke opgiort paa samme Grundlag i 1904 som i de foreg. Aar.

Forøgelse af udført Bacon, medens omvendt Tallene for Slagteriaffald vise en for stor Stigning. Den virkelige Stigning for Flæsk kan formentlig regnes at udgøre henimod 30 Mill. Pd., hvilken Antagelse blandt andet støttes af følgende Opgjørelse over Andelsslagteriernes Slagtning.

	Antal Svin	
	ialt	pr. Andelshaver
1904	1133421 Stkr.	16.2 Stkr.
1903	928850 —	13.8 —
1902	777232 —	11.8 —
1901	651261 —	10.0 —

Selv om man tager Hensyn til, at Andelshavernes Antal (ved Udgangen af 1904: ca. 70000) er forøget ret betydeligt i det sidste Aar, bliver der dog en Produktionsstigning i 1904 paa henimod 18 pCt., hvilket, overført paa den samlede Export, giver en Stigning paa 25 à 30 Mill. Pd. Herved maa det jo forøvrigt erindres, at hvis Hjemmeforbruget har været konstant, maa Procentstigningen snarere blive højere for Exporten end for Produktionen. Den engelske Statistik over indført Bacon (jfr. Tab. 7) viser ganske vist kun en Stigning paa 23 Mill. Pd. i Indførselen fra Danmark, men denne omfatter ogsaa svensk Bacon, omladet i Danmark, af hvilket der var noget mindre i 1904 end i 1903.

Den stærke Stigning i Udførselsmængden var imidlertid ledsaget af en betydelig Nedgang i Prisen; som Gjennemsnitspris for Flæskeudførselen er i 1904 regnet med 43.3 Øre pr. Pd., hvilket er ca. $4^1/_2$ Øre mindre end i 1903*). En omtrent tilsvarende Nedgang viser Tabel 7 i den engelske Statistiks Importpris for dansk Bacon. — Prisfaldet repræsenterer en Værdinedgang paa ca. 8 Mill. Kr. foruden,

*) Exportprisen for Bacon i 1903 var anslaaet til 47.7 Øre pr. Pd.; men da Udførselstallene før 1904 tillige omfattede Hoveder m. m., er den i Statistikken anvendte Gjennemsnitspris for Flæsk i 1903, saavel som i tidligere Aar, sat noget lavere end Baconprisen (nemlig i 1903 til 46.3 Øre).

hvad der er tabt paa Slagteaffaldet. — Til Fremkaldelse af lavere Priser medvirkede en Forøgelse i Storbritanniens eget Svinehold og en stærk Stigning i Importen af kanadisk Flæsk. Derimod var der ligesom i 1903 Nedgang i Indførselen af Bacon fra de forenede Stater.

(Se Tabel 7, Side 395.)

En Oversigt over Bestemmelsesstederne for Danmarks Udførsel af Flæsk og Slagteaffald findes meddelt i Tabel 9, Side 399, sammen med Udførselen af levende og slagtet Kvæg. Fraregnet nogle ganske faa pCt. gaar hele vor Flæskeudførsel til England. Udførselen til England omfatter foruden Bacon godt 1 Mill. Pd. fersk Flæsk, en Del Skinker m. m. Der er en stigende Udførsel til Tyskland (Hamborg) af Flæsk, i 1904 ca. 4 Mill. Pd.; til Norge udføres godt 1 Mill. Pd., hvoraf en Fjerdedel er fersk Flæsk af ringe Kvalitet.

Af de mere detaillerede Oplysninger om Udførsel af Slagteaffald (for den langt overvejende Del hidrørende fra Svineslagterierne), hvilke foreligge fra 1. Juli 1904, skal følgende meddeles:

	Udførsel i sidste Halvaar af 1904				
	til Tyskland	til England	til Norge	til andre Lande	Ialt
	Mill Pd.	Mill Pd.	Mill. Pd.	Mill Pd	Mill. Pd.
Hoveder og Tæer af Svin	0.30	6.33	0.05	0.01	6.69
Lever, Hjærter, Tunger m. m. (»Plucks«, »Hjærteslag«)	2.63	0.97	0.00	0.01	3.61
Tarme, Maver	4.26	0.32	0.01	0.26	4.85

Hovedparten af det til Brug som Næringsmidler bestemte Affald gaar altsaa nu til England; Udførselen til England af Hoveder o. l. er omtrent fordoblet i det sidste Par Aar, medens Udførselen til Tyskland af denne Vare

Tabel 7.

Indførsel af Bacon til Storbritanien og Irland fra Udlandet og fra britiske Besiddelser.

Indførselsmængde, angivet i Mill. Pd.

	1904	1903	1902	1901	1900	1899	1898	1897	1896	1895	1894
Indført fra											
Danmark	175.1	152.0	127.6	107.8	111.2	123.0	103.4	104.3	124.2	103.1	77.9
Amerikas forenede Stater	285.1	294.0	333.6	431.2	402.0	415.4	415.3	365.0	279.6	269.2	260.2
Kanada	84.3	67.6	47.0	40.5	53.8	46.1	54.5	29.5	46.4	27.3	25.9
Andre Lande	9.4	10.4	8.9	7.0	6.2	5.2	7.3	9.7	12.0	13.2	10.9
Tilsammen	553.9	524.0	517.1	586.5	573.2	589.7	580.5	508.5	462.2	412.8	374.9
	Aarlig Gjennemsnitsværdi, Øre pr. Pd.										
Danmark	47.0	51.3	53.4	54.5	49.8	43.4	47.4	47.7	40.7	44.1	50.5
Amerikas forenede Stater	39.5	45.5	44.8	38.9	33.7	28.5	28.0	26.6	26.4	30.9	35.4
Kanada	40.2	45.4	46.4	41.3	36.3	30.0	33.2	32.2	27.1	33.2	.....

er formindsket efter Kjødsynslovens Ikrafttræden. Derimod viser Tabellen S. 394 nederst, at det stadig lader sig gjøre at udføre en Del af de andre Organer til Tyskland. Udførselen af Tarme (hvilke ere undtagne fra de tyske Bestemmelser om Minimumsvægt) gaar næsten udelukkende til Tyskland. — Priserne vare nedadgaaende i 1904 for de forskjellige Slags Varer. Forøvrigt er det stadig vanskeligt at tilvejebringe en paalidelig Værdiopgivelse, særlig for den sidste af de ovennævnte Vareposter. Prisopgivelserne for Tarme variere fra 70 til 10 Øre pr. Pd.; den tyske Statistiks Prisangivelse, til hvilken man tildels har støttet sig, var tidligere ca. 90 Øre, men er nu sat ned til 20 à 25 Øre pr. Pd. Den danske Udførselsværdi for 1903 og tidligere Aar har derfor været beregnet for højt.

Exporten af levende og slagtet Hornkvæg omfattede i 1904 90791 Stkr. Hornkvæg foruden 1214 Kalve og 25.1 Mill. Pd. Kjød, hvoraf 22.1 Mill. Pd. fersk. Tallene for 1903 vare henholdsvis 61919 Stkr., 1010 Stkr. og 23.3 Mill. Pd. Næsten alt det udførte levende Kvæg bliver strax slagtet i Udlandet, og man kan, efter hvad der foreligger, ansætte Gjennemsnitsvægten i 1904 af salgbart Kjød til henimod 500 Pd. pr. Stk. (undt. for Kalve), idet Udførselen i aldeles overvejende Grad bestaar af Køer og Ungkvæg (jfr. Side 405). For 1903 kan ligeledes regnes med en Gjennemsnitsvægt af knap 500 Pd., og man faar herefter en samlet Opgang for Vægten af salgbart Kjød i udført levende og slagtet Kvæg paa ca. 16 Mill. Pd. En tilsvarende Beregning for de forudgaaende Aar er meddelt i følgende Oversigt:

1904	70	Mill. Pd.	salgbart	Kjød,
1903	54	—	—	—
1902	52½	—	—	—
1901	44½	—	—	—
1900	48	—	—	—
1899	51	—	—	—
1898	42½	—	—	—
1897	47½	—	—	—

En Udførsel saa stor som i 1904 vil man i hvert Fald ikke kunne finde, uden man gaar tilbage til de Tider, da der udførtes Fedekvæg til England; i enkelte Aar, saaledes i 1883 og 1890, gik Udførselen den Gang op over 120000 Stkr. af en Gjennemsnitsvægt, der rimeligvis var ikke saa lidt større end den, der er regnet med for 1904 (Udførselen af slagtet Kvæg var ubetydelig før 1892). — De gjennemsnitlige Priser vare lavere i 1904 end i 1903, saa at Værdistigningen ikke svarede til Mængdeforøgelsen. For det levende Kvæg er der dog kun regnet med en ganske ringe Nedgang. For Kjødet derimod har Prisen maattet sættes flere Øre lavere ($28^1/_2$ mod $32^1/_2$ Øre), hvad der dels skyldes den store Tilførsel, dels staar i Forbindelse med en Forskydning i Kvalitet, idet der i sidste Del af 1904 slagtedes mange ikke-fedede eller daarlig fedede Kreaturer af Frygt for Fodermangel. Forøvrigt vare Kjødpriserne i Tyskland særlig højt oppe i 1903. For levende og slagtet Hornkvæg tilsammen steg Værdien fra 21.6 Mill. Kr. i 1903 til 27.6 Mill. Kr. i 1904; for Kjød alene var der Nedgang i Værdien, trods den forøgede Mængde. — Udførselen fra Faareavlen er stegen fra $^3/_4$ til $1^1/_4$ Mill. Pd. Kjød (til England); af levende Faar udføres stadig kun nogle Hundrede Stkr.

At Udførselen har været særlig stor i den sidste Del af 1904 fremgaar af efterfølgende Tabel 8. Medens Udførselen i Oktober Kvartal i de tidligere Aar var betydelig under en Fjerdedel, udgjorde den Andel, der i 1904 faldt paa Aarets sidste Kvartal, mellem $^1/_3$ og $^1/_4$ af hele Aarets Export, baade af Kvæg og af Kjød. Den særlig store Udførsel i Aarets sidste Del gik udelukkende til Tyskland; Tabellen viser nemlig, at Norge og England i sidste Halvaar kun modtog halvt saa meget som i første Halvaar.

(Se Tabel 8, Side 398.)

Tabel 9, Side 399, giver en Oversigt over Bestemmelseslandene for Danmarks Udførsel i 1904 af levende og slagtet Hornkvæg, Faar og Svin. Tabellen indeholder tillige forskjellige Sammenligninger med de foregaaende

Tabel 8.

Udførselen af dansk Hornkvæg i levende og slagtet Stand fordelt paa Aarstiderne.

	Hornkvæg (undt. Kalve)				Kalve	Kjød af Hornkvæg, ikke fersk
	1904	1903	1902	1901	1904	1904
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Mill. Pd.
Januar Kvartal	21675	15996	13176	11006	248	1.1
April —	26941	19895	12438	13114	472	0.6
Juli —	18581	13162	10090	7684	234	0.5
Oktober —	23594	12866	10736	9334	260	0.9
Ialt...	90791	61919	46440	41138	1214	3.1

	Fersk Kjød af Hornkvæg						
	1904				1903	1902	1901
	Tyskland	England	Norge	Ialt			
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Januar Kvartal	3.9	0.5	0.9	5.3	9.1	8.4	9.5
April —	4.2	0.7	0.8	5.7	5.5	8.3	6.1
Juli —	4.4	0.2	0.4	5.)	2.7	4.7	3.3
Oktober —	5.3	0.3	0.5	6.1	3.7	6.5	4.0
Ialt...	17.8	1.7	2.6	22.1	21.0	27.9	22.9

Aar, navnlig for slagtet Hornkvæg, hvor Svingninger i Landefordelingen ere forholdsvis størst. Med Undtagelse af sidste Kolonne omhandler Tabellen kun den indenlandske Produktion, idet Gjenudførselen af fremmede Varer saavidt muligt overalt er udskilt; i Udførselslisterne over saltet Kjød og Flæsk, der i Transit passerer Kjøbenhavn, kan en saadan Udskillelse dog ikke altid foretages helt nøjagtigt. Kolonne 14 i Tabellen omhandler Transitten af fremmed Flæsk over Kjøbenhavn, navnlig

Tabel 9.

Danmarks Udførsel af indenlandsk Hornkvæg, Faar og Svin i levende og slagtet Stand samt Transit af fremmed Flæsk fordelt paa Bestemmelseslande.

(Af levende Svin udføres kun ganske enkelte.)

Udført til	Hornkvæg, indenlandsk								Faar, indenlandsk		Slagteaffald m. m., indenlandsk	Flæsk, indenlandsk		Transit af frem. Flæsk
	Levende Kvæg	Kjød			Beregnet Kjødvægt i levende og slagtet Kvæg Mill. Pd.				Levende	Faarekjød				
	1904 1	1904 2	1903 3	1902 4	1904 5	1903 6	1902 7	1901 8	1904 9	1904 10	1904 11	1904 12	1903 13	1904 14
	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd	Mill. Pd.	Stkr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
England	»	2.07	6.51	11.23	2.1	6.5	11.2	6.5	»	1.21	15.41	180.11	156.48	3.44
Tyskland	91526	19.81	13.05	13.24	64.5	43.7	36.2	33.5	925	»	13.52	4.07	4.00	0.04
Norge	»	3.13	3.60	4.97	3.1	3.6	5.0	4.2	»	0.04	0.19	0.70	0.65	0.61
Sverrig	67	0.08	0.05	0.08	0.1	0.1	0.1	0.3	2	0.01	0.93	0.11	0.11	0.54
Rusland	405	0.00	»	0.00	0.1	0.1	0.0	0.0	3	»	0.13	»	»	2.15
Amerika	»	0.00	0.00	»	0.0	0.0	»	»	»	»	0.02	»	0.01	»
Andre Lande	7	0.06	0.08	0.09	0.1	0.1	0.1	0.0	6	»	0.05	0.39	0.17	»
Ialt	92005	25.15	23.29	29.61	70.0	54.1	52.6	44.5	936	1.26	30.25	185.38	161.42	6.78

svensk Flæsk til England og amerikansk Flæsk til Sverrig og Rusland. Af anden — i Tabellen ikke indbefattet — Mellemhandel over Kjøbenhavn kan nævnes amerikansk Oxekjød og islandsk Faarekjød, især til Sverrig og Norge.

(Se Tabel 9, Side 399.)

Tabel 9 viser, at vor Kjød- og Kvægudførsel snart er lige saa koncentreret paa Tyskland, som vor Mejeri- og Svineavlsexport paa England. I Følge Kl. 5 gik af de 70 Mill. Pd., der udgjør Totaludførselen af salgbart Kjød, 92 pCt. til Tyskland. Levende Kvæg gaar udelukkende til Tyskland, fraregnet nogle faa Hundrede Avlsdyr (til Rusland). Af Kjødudførselen tog Tyskland i 1904 78 pCt.; to Aar tidligere gik derimod 55 pCt. af Kjødexporten til England og Norge. Udførselen til sidstnævnte Lande er især Kjød af sekundære Kvaliteter. Da Priserne gik stærkt ned baade i England og navnlig i Christiania (blandt andet fordi der ogsaa i Norge fandt en Del nødtvungen Slagtning Sted) medførte dette en Forøgelse af Udførselen til Tyskland, især i sidste Del af 1904 (jfr. Tab. 8).

De vigtigste Afsendelsessteder for indenlandsk Hornkvæg samt for indenlandsk Flæsk og Kjød ere angivne i efterfølgende Tabel 10 og 11.

(Se Tabel 10, Side 401.)

Naar bortses fra magre Stude til Hvidding Landkarantæne, er al Kvægudførsel over Landgrænsen forbudt, og Kvæget maa derfor sendes pr. Skib til Pladser med autoriserede Karantæneanstalter. Afskibningen foregaar navnlig fra de to nær ved Grænsen liggende Pladser — fra Kolding til de østslesvigske Karantæner og fra Esbjerg med Hamborgerbaadene (Kreaturerne landsættes i Altona Karantæne). I de senere Aar er omtrent $^2/_3$ af den hele Udførsel gaaet over Kolding, medens Esbjerg tidligere havde det største Udførselstal. Af Ud-

Tabel 10.

Afsendelsesstederne for indenlandsk Hornkvæg.

Udførsel fra	Stort Hornkvæg					Kalve
	1904 1	1903 2	1902 3	1901 4	1900 5	1904 6
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Kjøbenhavn	1357	3464	3235	3297	1334	56
Helsingør	»	»	»	»	66	»
Korsør	1467	3177	2900	»	»	»
Stege	40	»	»	»	»	»
Rønne	172	»	»	»	»	»
Gjedser	5955	2368	932	19	48	69
Nykjøbing F.	258	»	234	»	»	2
Nysted	»	»	»	»	22	»
Nakskov	1835	1226	824	931	904	6
Assens	»	»	»	922	1074	»
Faaborg	95	37	60	»	»	22
Nyborg	27	»	»	»	»	»
Odense	48	»	»	»	»	»
Svendborg	1012	367	688	391	57	96
Ærøskjøbing	48	80	30	48	149	»
Tilsammen fra Øerne...	12314	10719	8903	5608	3654	251
Aalborg	1162	1792	2803	2834	2169	1
Aarhus	2026	1286	3083	4305	5766	28
Esbjerg	13353	8950	7077	15476	16334	414
Fredericia	»	»	117	8	»	»
Frederikshavn	»	4	6	»	»	»
Horsens	18	»	58	»	»	»
Kolding	60537	38447	22966	11852	10191	520
Landgrænsen { Vedsted - Hvidding }	1381	721	1427	1055	2293	»
Tilsammen for Jylland...	78477	51200	37537	35530	36753	963
Hele Landet...	90791	61919	46440	41138	40407	1214

Tabel 11.

Udførselsstederne (efter Tolddistrikter) for indenlandsk Kjød og Flæsk.

Anm. I Tallene for 1904 er der ved Flæsk foretaget et skjønsmæssigt Fradrag for Hoveder af Svin i første Halvaar og et tilsvarende Tillæg ved Slagteriaffald. I 1903 er Hoveder af Svin regnet under Flæsk.

	Flæsk		Kjød af Hornkvæg		Slagteriaffald m. m. Kjød af andre Dyr*)	
	1904 1	1903 2	1904 3	1903 4	1904 5	1903 6
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Kjøbenhavn	24.159	19.713	1.226	1.362	12.133	7.426
Helsingør	0.020	0.024	0.035	0.047	»	0.002
Korsør	0.063	0.076	0.102	0.295	0.015	0.308
Gjedser	0.118	0.005	4.217	0.441	0.178	0.170
Nykjøbing F.	0.078	0.128	»	»	»	»
Nakskov	0.885	0.995	»	»	0.374	0.034
Odense	3.976	3.686	»	»	0.155	0.092
Svendborg	0.821	0.442	»	»	0.103	0.058
Aalborg	2.572	4.844	0.144	0.178	5.173	0.875
Aarhus	1.198	1.095	»	»	3.650	2.939
Esbjerg	149.712	127.228	2.383	5.958	5.700	3.622
Frederikshavn	1.119	1.204	2.710	3.513	0.170	0.076
Horsens	»	»	»	»	»	0.070
Kolding (med Taps)	0.027	0.002	0.106	0.105	0.300	0.005
Randers	0.284	0.655	0.002	»	0.410	0.071
Vejle	»	0.005	0.083	»	0.424	»
Andre eller uangivne Steder	0.000	»	0.001	0.003	0.404	0.002
Landgrænsen (undt. Taps):						
Ribe (Vedsted)	0.187	0.333	0.095	0.224	0.728	0.411
Vamdrup	0.165	0.986	14.047	11.165	0.333	0.498
Hele Landet	185.384	161.421	25.151	23.291	30.250	16.659

*) Heri ikke indbefattet Faare-, Bede- og Lammekjød, hvoraf der udførtes i Mill. Pd. i henholdsvis 1904 og 1903: Fersk Faarekjød fra Esbjerg 1.209 og 0.698 og fra Frederikshavn 0.039 og 0.069; saltet eller røget Faarekjød fra Kjøbenhavn 0.015 i 1904 og fra Esbjerg 0.070 i 1903.

førselen til Hvidding i 1904, ialt 1381 Stkr., faldt 1034 Stkr. paa Foraars- og 347 Stkr. paa Efteraarssæsonen; i Foraaret 1905 skulde det altsaa være tilladt at indføre noget over 850 Stkr.

Tabel 11 Kol. 1 viser, at i 1904 foregik 81 pCt. af Flæskeexporten over Esbjerg, 13 pCt. over Kjøbenhavn og altsaa kun 6 pCt. over samtlige andre Tolddistrikter. Af Oxekjød gik Hovedparten med Vamdrupbanen og Gjedserfærgen til Tyskland; derefter finder man den største Udførsel over Frederikshavn (især til Norge) og over Esbjerg (især til England*)). Udførselen over Kjøbenhavn bestaar mest af ikke-fersk Oxekjød (især til Hamborg). Udførselen af Slagteriaffald m. m. er noget mere spredt over forskjellige, navnlig jydske Byer; disse Varer — Hoveder o. l. af Svin, der især gaar til England, »Plucks« d. e. de i Sammenhæng udskaarne indvendige Organer (Hjærte, Lever, Tunge etc.), hvilke navnlig gaa til Tyskland, samt endelig Udførselen fra Tarmrenserier, der ligeledes især gaar til Tyskland — kræve altsaa ikke Jernbanetransport, saaledes som Kjødet, men kunne afskibes med de Skibe, der gaa i regelmæssig Fart paa de nævnte Byer. — Stigningen fra 1903 til 1904 for denne Varegruppe er ved nogle af Toldstederne en Følge af den foran omtalte Forandring i den statistiske Gruppering.

Indførselen til Danmark af Kvæg, Kjød, Flæsk o. l. har ligesaa lidt i 1903 som i tidligere Aar været af større Betydning ved nogen enkelt af disse Poster. Den samlede Indførselsværdi for dem alle er i Tabel 1, Side 369, Kol. 3 og 4, opgjort til 4.1 Mill. Kr. i 1904 mod 3.9 Mill. Kr. i 1903, heri dog ikke medregnet den store Import af Slagteriprodukterne Fedt og Oleomargarin (især til Margarinefabrikation). — Indførselsmængden (i Specialhandelen) under hver enkelt Post i 1904 og 1903 ses af

*) Den Del af Udførselen fra Exportslagterierne i Esbjerg, der gaar over Landgrænsen til Tyskland, er i Tabellen regnet under Udførselen fra Vamdrup (eventuelt Vedsted).

Kol. 13 og 14 i Tabel II, Side 365, hvoraf det fremgaar, at der er Nedgang for Flæsk, men Opgang for Kvæg og Kjød. Der indførtes 4235 Stkr. Hornkvæg foruden 1259 Kalve fra Sverrig, næsten altsammen Slagtekvæg til Kjøbenhavn (i 1903 henh. 3341 og 918), endvidere 408 Stkr. (Jerseykvæg) fra England (over Frederikshavn) mod 636 Stkr. i 1903 og endelig 29 Stkr. Avlsdyr fra Slesvig (mod 13 Stkr. i 1903).

I Tilslutning til den foran meddelte Opgjørelse over Kjødudførselen efter dansk Statistik, skal anføres nedenstaaende Data, der ere uddragne af den tyske Indførselsstatistik; tilsvarende Oplysninger for Englands Vedkommende findes i Artiklen for ifjor, Side 431. De to Oversigter vise den højst forskjellige Stilling, som den danske Kvægexport i levende og slagtet Stand indtager paa de to Markeder i Sammenligning med Konkurrenterne. I Tyskland udgjør Importen af Kjød og Kvæg fra Danmark, trods alle Hindringer, en forholdsvis betydelig Andel af Forsyningen. I England har Importen af dansk Kjød i en Række af Aar, forholdsvis set, været ganske forsvindende. Selv naar den har været størst, som i 1902, har den kun udgjort mellem een og to Procent af Englands samlede Kjød- og Kvægindførsel fra Udlandet og Kolonierne.

Tysklands Indførsel af levende Kvæg (bortset fra Kalve under 6 Uger) og af Oxekjød i 1904 samt af Svin fremgaar af Oversigten Side 405. Kvægindførselen fra »andre Lande« kommer næsten udelukkende fra Sveits, Kjødindførselen fra Holland (fersk Kjød) og de forenede Stater (ikke-fersk Kjød), Svineindførselen fra Rusland.

(Se Oversigten Side 405.)

Indførselen af Hornkvæg og Kjød af Hornkvæg tilsammen i 1904 kan herefter anslaas til henimod 380000 Stkr., hvoraf ca. 120000 Stkr. eller henimod $^1/_3$ kom fra Danmark; i 1903 var Totalindførselen ca. 10000 Stkr. højere end i 1904, men Indførselen fra Danmark ca. 35000 Stkr. mindre. Forøvrigt er den danske Andel,

Indførsel til Tyskland i 1904.

	Ialt.	Fra Danmark.	Fra Østrig-Ungarn.	Fra andre Lande.
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Køer	108406	44619	54695	9092
Tyre	9508	4175	5213	120
Stude	92263	2736	89461	66
Ungkvæg indtil $2^1/_2$ Aar	95837	38683	52909	4245
Tilsammen...	306014	90213	202278	13523
Svin	68732	»	122	68610
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Oxekjød, fersk	27.77	14.55	0.64	12.58
— ikke fersk	8.02	1.20	0.00	6.82

Anm. Endvidere indførtes i 1904 9.8 Mill. Pd. fersk Flæsk o. l. (mod 38.2 Mill. Pd. i 1902), heraf intet fra Danmark; 7.1 Mill. Pd. ikke fersk Flæsk og Skinker (mod 24.7 Mill. Pd. i 1902), 3.9 Mill. Pd. fra de forenede Stater, næsten intet fra Danmark; endelig Slagteriaffald o. l. (»Schweinefleisch«) 4.7 Mill. Pd. (mod 13.7 Mill. Pd. i 1902), 3.8 Mill. Pd. fra Danmark. — Tallene angive kun det tyske Toldterritoriums Indførsel; ret betydelige Mængder af Flæsk og Kjød fra Danmark til Hamborgs Frihavn (Skibsforsyning m. v.) ere derfor ikke medregnede. Ogsaa for Kvægets Vedkommende maa den tyske Statistik vise mindre Tal end den danske paa Grund af Tilbagevisningerne i Karantænerne.

regnet efter Kjødvægt eller Pengeværdi, mindre end den beregnede Andel efter Stykketal, fordi Danmark, som Tabellen viser, udfører forholdsvis faa af stort Kvæg. Af Stude over $2^1/_2$ Aar udføres saaledes kun 2 à 3000 Stkr. Det er dog muligt, at der fedes en hel Del flere Stude til Export, men at disse udføres i slagtet Tilstand. Antallet af Stude er mindre nu end før, i 1898 var det 4425; i 1895, altsaa før Oprettelsen af Karantænerne og de andre Spærringsforanstaltninger, var der følgende Fordeling: af ialt 117139 Stkr. Kvæg fra Danmark var 13122 Stude, 5584 Tyre, 51210 Køer og 47223 Ungkvæg (heri magert Kvæg til Marskfedning, hvilken Udførsel nu omtrent er ophørt).

En Oversigt over Indførselen — ialt samt særskilt fra Danmark — til Tyskland af Hornkvæg og Oxekjød

(fersk, saltet og røget) er meddelt i nedenstaaende Tabel for Aarene 1895—1904; for 1895—96 haves ikke Oplysning om Kjødindførselen, som dog ikke den Gang kan have været af videre Betydning; ligeledes er udeladt Daasekjød, af hvilket der før 1900 indførtes nogle Mill. Pd. fra Amerika. — Af Totalindførselen af Hornkvæg har gjennem hele den i Tabellen betragtede Periode omkring en Trediedel været stort Hornkvæg, d. e. Stude og Tyre over $2^1/_2$ Aar (dette gælder, som foran nævnt, dog ikke om den fra Danmark indførte Andel).

Indførsel til Tyskland.

	Ialt		Heraf fra Danmark	
	Kvæg	Kjød	Kvæg	Kjød
	Stkr.	Mill. Pd.	Stkr.	Mill. Pd.
1904.....	306014	35.8	90200	15.8
1903.....	327300	30.2	61900	12.7
1902.....	296900	34.7	46700	13.4
1901.....	217000	34.1	41700	13.7
1900.....	200300	37.0	42600	16.7
1899.....	185100	44.9	36500	23.1
1898.....	167800	35.2	37700	17.8
1897.....	203000	14.2	83300	4.6
1896.....	208100	—	91600	—
1895.....	271900	—	117100	—

Tabellen viser, at Indførselen (Kjød og Kvæg under eet), der midt i 1890erne udgjorde ca. 290000 Stkr., og som kort efter gik stærkt ned under dèn delvise Spærring overfor det danske Kvæg, er forøget meget betydelig i de sidste tre Aar, hvor den har været større end tidligere; i 1904 og 1903 kan den anslaas til 380 à 390000 Stkr. for levende og slagtet Kvæg under eet. Stigningen faldt i nogle Aar udelukkende paa levende Kvæg, medens der var Nedgang i Kjødimporten; i 1904 derimod var

der Nedgang for Kvæg og Opgang for Kjød. Dette hænger sammen med, at Indførselen har forskudt sig i det sidstforløbne Aar fra Østrig-Ungarn (i 1904 og 1903 henh. 202300 og 248400 Stkr.) over paa Danmark. Østrig-Ungarn leverer nemlig næsten udelukkende levende Kvæg, medens Danmarks Udførsel for en stor Del ($^1/_3$ à $^1/_4$ i 1904, Halvdelen i 1899—1900 gnstl.) foregaar i slagtet Tilstand paa Grund af Tolden og de andre Hindringer overfor det levende Kvæg.

Smør — Æg.

Den samlede Opgjørelse over Udførselen af Smør, der overfor Toldvæsenet ved Udførselen er angivet at være indenlandsk Vare, udgjorde i 1904 163.1 Mill. Pd., nemlig 159.3 Mill. Pd. i alm. og 3.8 Mill. Pd. i hermet. Emballage. En tilsvarende Opgjørelse over Omfanget af den danske Smørexport siden 1880 er meddelt i nedenstaaende Oversigt, der tillige indeholder en Fortegnelse over de i Statistikken benyttede aarlige Gjennemsnitspriser for Smør i almindelig Emballage i Øre pr. Pd. — Ved Betragtningen af Oversigtens Tal bør man have i Erindring, at der i Danmark ved Periodens Begyndelse kun blev forbrugt 2 à 3 Mill. Pd. fremmed Smør, medens der i 1904 forbrugtes ca. 12 Mill. Pd. Smør fra Udlandet og 49 Mill. Pd. Margarine.

	Mill. Pd.	Øre pr. Pd.		Mill. Pd.	Øre pr. Pd.
1904	163.1	92.4	1891	87.0	93.5
1903	160.3	94.3	1890	85.0	87.0
1902	139.5	96.1	1889	67.2	92.0
1901	133.7	98.4	1888	58.2	84.0
1900	122.5	96.9	1887	47.1	84.5
1899	122.4	96.7	1886	39.8	82.5
1898	121.4	89.0	1885	35.0	85.5
1897	106.1	90.4	1884	33.1	95.3
1896	101.5	91 0	1883	33.9	94.5
1895	104.8	88.0	1882	27.9	99.1
1894	109.9	85.0	1881	24.1	100.0
1893	93.6	93.0	1880	24.8	104.0
1892	85.4	95.5			

I hele dette lange Tidsrum er 1903 det Aar, der viser den største Stigning i Smørexporten, nemlig næsten 21 Mill. Pd., og dog bragte Aaret 1904 Udførselen omtrent 3 Mill. Pd. endnu højere i Vejret. Hele Stigningen i 1904 falder paa Aarets første Halvdel, som det fremgaar af Tabellen Side 409 (mellemste Afsnit); i sidste Halvaar er der en Nedgang paa 1 à $1^1/_2$ Mill. Pd. I denne Del af Aaret kunde man forøvrigt have haft Grund til at vente en endnu større Nedgang i Udførselen, sammenlignet med 1903, som Følge af den store Forskjel, der var mellem de to Aar med Hensyn til Græsnings- og Foderforholdene.

Værdien for vor Udførsel af Smør er i 1904 anslaaet til 151.6 Mill. Kr.; i 1903 var Værdien beregnet til 152.0 Mill. Kr., saa at der trods Opgangen i Mængde var nogen Nedgang i Værdien. Der er regnet med en gjennemsnitlig Prisnedgang paa henimod 2 Øre pr. Pd. Nedgangen var størst i Aarets 2det og 4de Kvartal. Som Grund til Nedgangen er af Statskonsulent Harald Faber angivet dels de trykkede industrielle Forhold i England, hvilke have fremkaldt en større Arbejdsløshed end sædvanlig, dels de store Smørtilførseler fra Australien, hvor der efter en lang og ødelæggende Tørkeperiode i det sidste Par Aar har været en betydelig Opgang i Kvægavlsproduktionen. Det tjente til Modvægt mod Prisnedgangen, navnlig i 3die Kvartal, at Sommertørken hæmmede ogsaa de andre Landes Smørudførsel til England; de i Tabellen Side 414 anførte Indførselstal pr. Maaned for England i 1904 ere næsten uden Undtagelse lavere i Aarets sidste Halvdel end de tilsvarende Tal for 1903 for de europæiske Landes Vedkommende. Endvidere bidrog det, ifølge Udtalelser fra de Handlendes Side (i Handelsberetningen o. a. Steder), til at holde igjen mod Prisfaldet, at der kunde sendes en ikke ubetydelig Mængde Smør til Tyskland (jfr. nedenfor).

Efterfølgende Tabel 12 indeholder en Oversigt over Udførselsmængden og Prisen for Smør (indenlandsk og fremmed) i de forskjellige Kvartaler af 1904 og en Række

Tabel 12.

Priser og Udførselsmængder for Smør, opgjort efter Kvartaler.

Kvartal	Pris for dansk Smør, gjennemsnitlig pr. Pd.						
	1904 1	1903 2	1902 3	1901 4	1900 5	1899 6	1898 7
	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre	Øre
Januar	96.4	96.9	96.9	101.7	94.7	95.7	92.5
April	82.5	88.8	92.7	90.0	88.4	83.9	79.0
Juli	91.5	88.3	91.5	94.4	97.6	97.2	82.3
Oktober	98.3	100.8	101.7	104.3	103.1	105.7	101.0
Hele Aaret	92.2	93.7	95.7	97.6	95.9	95.6	88.7
	Udførselsmængde af dansk Smør						
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Januar	41.6	41.7	35.1	31.1	31.6	29.7	27.0
April	47.3	43.1	38.4	36.3	34.6	36.3	33.2
Juli	37.7	39.1	34.0	34.5	29.4	30.4	33.9
Oktober	36.5	36.4	32.0	31.8	26.9	26.0	27.3
Hele Aaret	163.1	160.3	139.5	133.7	122.5	122.4	121.4
	Gjenudførsel over Danmark af fremmed Smør						
Januar	7.7	7.1	8.7	6.8	6.1	4.5	5.7
April	8.0	9.8	9.9	10.1	7.3	5.1	6.5
Juli	9.2	13.1	8.9	11.1	8.4	5.7	6.4
Oktober	7.8	7.6	6.1	8.8	8.7	5.9	5.2
Hele Aaret	32.7	37.6	33.6	36.8	30.5	21.2	23.8

forudgaaende Aar. Til Prissammenligningen er benyttet de samvirkende Landboforeningers (fra Maj 1903 Mejeriudvalgets) Smørprisstatistik.

(Se Tabel 12, Side 409.)

Af Tabel 12 ses det, at man skal tilbage til 1898, før man kommer til et Aar, der har en lavere Gjennemsnitspris for Smør end 1904. I Forhold til Aarstiden vare Priserne lavest i April og Oktober Kvartaler.

Indførselen af fremmed Smør til Forbrug i Danmark har, saa vidt det kan opgjøres, haft omtrent samme Størrelse i 1904 som i 1903 og er i begge Aarene anslaaet til $11^1/_2$ à 12 Mill. Pd.; Værdien i 1904 var ca. 9.1 Mill. Kr.; Overskudsudførselen altsaa 142.5 Mill. Kr. mod 142.6 Mill. Kr. i 1903. — Af Margarine blev der i 1904 (Finansaaret) forbrugt 49.2 Mill. Pd., hvoraf 5.6 Mill. Pd. var indført fra Udlandet, Resten — ca. ni Tiendedele — var fabrikeret herhjemme i Landet, for Størstedelen dog af udenlandske Raastoffer. Den aarlige Stigning i Margarineforbruget har siden 1900 (hvor Forbruget var 43.1 Mill. Pd.) udgjort 1 à 2 Mill. Pd., medens Forøgelsen i flere af Aarene forud for 1900 jævnlig var oppe paa 4 à 5 Mill. Pd.

Det her i Landet forbrugte fremmede Smør udgjør kun $^1/_3$ à $^1/_4$ af hele den Smørmængde, der føres til Danmark fra Udlandet. I 1904 indførtes 44 Mill. Pd., nemlig 26.2 fra Rusland (Sibirien og Finland), 17.0 fra Sverrig, 0.4 fra Nordamerika, 0.2 fra Mellemeuropa. Heraf blev $32^1/_2$ Mill. Pd. (hvoriblandt næsten alt det svenske Smør) gjenudført. Forøvrigt var Gjenudførselen i 1904 — som Tabel 12 udviser — mindre end i de tre forudgaaende Aar. Om Bestemmelseslandene for det gjenudførte Smør jfr. Tabel 13.

Tabel 13, Side 412, angiver Udførselen fra Danmark til de forskjellige fremmede Lande af Smør

i 1904, sammenlignet med de to forudgaaende Aar. Tabellen omfatter foruden Udførselen af indenlandske Varer, saavel i almindelig som i hermetisk Emballage, tillige Transitudførselen af fremmed Smør. Ved Transitten skjelnes i Tabellen mellem de Varer, der have været klarerede til Indgang i Landet, forinden de — tildels efter Sortering eller anden merkantil Behandling — atter udføres, og de Smørforsendelser, der simpelthen omlades i danske Havne (Kjøbenhavn og Frederikshavn).

(Se Tabel 13, Side 412.)

Kol. 1 i Tabel 13 udviser, at 156.0 Mill. Pd. af Exporten af dansk Smør i almindelig Emballage i 1904 gik til England, Resten — 3.2 Mill. Pd. — næsten udelukkende til Tyskland. Det hermetisk pakkede Smør, der dels udføres til Skibsforsyning, dels er bestemt for fjerntliggende Lande, udføres over Hamborg og i noget mindre Grad over England; direkte til oversøiske Pladser udføres kun meget lidt. — Fordelingen mellem Landene af det hermetiske Smør er hvert Aar omtrent den samme; derimod var den Andel af dansk Smør i almindelig Emballage, der i 1903 og tidligere Aar gik til Tyskland, ganske ubetydelig. Ogsaa i det over Danmark til Tyskland udførte fremmede Smør var der i 1904 en stærk Stigning, men forøvrigt har sidstnævnte Omsætning i en Række af Aar haft en ret betydelig Størrelse. En Del af Udførselen til Tyskland gaar til Hamborgs Frihavn, dog mest af det fremmede Smør; det danske Smør synes næsten alt sammen at være gaaet til det tyske Toldterritorium til Konsum i Landet selv.

Tyskland frembringer nemlig langt fra nok af Landbrugsprodukter til sin stærkt stigende Befolkningsmængde. Det har i mange Aar været kornindførende; ogsaa animalske Næringsmidler maa nu hentes fra Udlandet, ihvorvel Told og andre Indførselshindringer af forskjellig Art virker stærkt hæmmende paa Importen. For Tiden er det især Smørforbruget, der udvider sig ud over Produktionen. Tyskland har nu et stort Indførselsoverskud af

Tabel 13.

Udførselen fra Danmark af Smør, fordelt efter Bestemmelseslande, i Mill. Pd.

Bestemmelseslande	Indenlandsk Smør					Fremmed Smør				Totaludførsel (dansk + fremmed Smør)		
	i alm. Emballage			i hermetisk Emballage		gjenudf. efter forudg. Indklarering		udført efter Omladning				
	1904 1	1903 2	1902 3	1904 4	1903 5	1904 6	1903 7	1904 8	1903 9	1904 10	1903 11	1902 12
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
England	156.01	155.95	134.39	1.10	1.32	18.46	27.04	2.39	3.66	177.96	187.97	166.70
Hamborg	0.29	0.01	0.16	2.38	2.17	5.09	4.21	»	»	7.76	6.39	4.77
Øvr. Tyskland	2.79	0.48	0.31	0.02	0.05	5.62	2.29	0.64	0.05	9.07	2.87	0.99
Norge	0.12	0.08	0.07	0.00	»	0.12	0.08	0.00	0.03	0.24	0.19	0.11
Sverrig	0.01	»	0.12	0.01	»	0.33	0.22	0.02	0.00	0.37	0.22	0.35
Rusland	»	»	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	»	»	0.01	0.00	0.06
Belgien	0.01	0.00	0.01	0.04	0.05	0.00	0.02	»	»	0 05	0.07	0.06
Østasien	»	»	»	0.05	0.10	»	»	»	»	0.05	0.10	0.09
Nordlige Bilande	0.02	0.03	0.03	0.00	»	»	»	»	»	0.02	0.03	0.03
Andre Steder	0.00	0.01	0.01	0.21	0.01	0.01	»	»	0.00	0.22	0.02	0.02
Ialt...	159.25	156.56	135.10	3.81	3.70	29.64	33.86	3.05	3.74	195.75	197.86	173.18

Smør i Stedet for det tidligere Udførselsoverskud; dette fremgaar af følgende Oversigt, angivet i Mill. Pd.:

	Indførsel.	Udførsel.		Indførsel.	Udførsel.
1904	66.8	1.8	1895	13.8	13.3
1903	46.8	2.5	1890	17.8	14.1
1902	31.7	4.4	1885	8.5	28.1
1900	33.3	5.1			

Indførselen til Tyskland i 1904 kom fra følgende Lande:

Danmark	10.9	Mill. Pd.
Holland	20.0	—
Rusland	23.4	—
Finland	0.3	—
Østerrig-Ungarn	8.4	—
Nordamerika	1.4	—
Andre Lande	2.4	—
Ialt	66.8	Mill. Pd.

De Lande, hvorfra Tyskland indfører Smør, leverer for største Delen et Produkt, der staar tilbage for det danske. Den danske Udførsel foregik hovedsagelig paa Tider, hvor Priserne i England slappedes, nemlig især i April og Oktober Kvartaler. Paa Grund af Udførselen til Hamborgs Frihavn afviger den tyske Statistiks Tal fra det danske samlede Udførselstal i Tabel 13 (Kol. 10).

Med Hensyn til Englands Totalindførsel af Smør henvises til Tabellen Side 67 i Professor B. Bøggilds Afhandling; denne Tabel viser, at Englands Indførsel fra Udlandet og Kolonierne i 1904 udgjorde 431 Mill. Pd., hvoraf de 40.3 pCt. kom fra Danmark (heri dog ogsaa en Del svensk og russisk Smør); i 1899 indførtes 344 Mill. Pd., hvoraf 42.2 pCt. fra Danmark. Tabellen omfatter England som Helhed (Storbritanien og Irland), men ikke, hvad vi specielt forstaar ved det engelske Marked. Om Tilførselen af irsk Smør til dette Marked kan der ingen Opgjørelse fremskaffes. — Tabellen Side 67 viser ligesom den danske Statistik en betydelig Nedgang fra

1903 til 1904 i Indførselen fra Danmark, men som Tabel 13 viser, hidrører dette udelukkende fra formindsket Transitomsætning med fremmed Smør over Danmark, idet denne Omsætning dels i og for sig var mindre i 1904 end i 1903, dels i større Omfang end før er gaaet til Tyskland.

Den mest iøjnefaldende Forandring, som den engelske Indførsel iøvrigt udviser, er den stærke Stigning for det australske Smør; i 1904 var denne Indførsel 78 Mill. Pd. mod 24 Mill. Pd. i 1902. Importen fra Australien foregaar hovedsagelig i Vintermaanederne; i nogle af Sommermaanederne hører den næsten op. Den australske Konkurrence kommer derved især til at gjøre sig gjældende i nogle af de Maaneder, hvor der ellers plejer at være høje Smørpriser; men paa den anden Side er det en Fordel for den danske Udførsel — der fordeler sig forholdsvis jævnt over hele Aaret — at den australske Tilførsel er paa sit laveste paa den Tid, de andre Landes Export kulminerer. Nedenstaaende Oversigt viser Englands Smørindførsel fra de forskjellige Lande fordelt paa Aarets Maaneder to og to.

Indførsel af Smør til Storbritanien og Irland i 1904

i Tusind Cwt. (Cwt. = 101.6 Pd.)

Maaneder	Danmark	Australien	Rusland	Sverrig	Holland	Frankrig	Kanada	Andre Lande	Ialt
Januar—Februar	278	249	22	41	37	58	5	43	733
Marts—April	319	183	61	35	44	54	6	71	773
Maj—Juni.....	337	105	91	36	62	76	18	36	761
Juli—August	293	25	146	36	49	71	95	24	739
September—Oktober ...	223	34	61	30	35	64	113	36	596
November—December..	260	180	24	29	25	48	32	41	639
Hele Aaret...	1710	776	405	207	252	371	269	251	4241

Danmarks Omsætning med Udlandet af Æg i 1904 og det forudgaaende Femaar har haft den i efterfølgende Oversigt angivne Størrelse:

	Udførsel af indenlandske Æg.		Indklarering af fremmede Æg ÷ Gjenudførsel.		Overskuds-udførsel.		Transit (Omladning + Gjenudf. af indklar. Æg).
	Mill. Snese	Mill. Kr.	Mill. Snese	Mill. Kr.	Mill. Snese	Mill. Kr.	Mill. Snese
1904	21.41	25.15	3.59	3.19	17.82	21.96	0.93
1903	23.24	27.43	3.27	2.78	19.97	24.65	0.61
1902	21.53	24.07	2.45	2.25	19.08	21.82	0.31
1901	19.01	21.26	2.02	1.74	16.99	19.52	0.16
1900	16.61	18.11	1.79	1.52	14.82	16.59	0.08
1899	15.06	16.66	1.25	1.09	13.81	15.57	0.09

Udførselen af danske Æg, der i 1880 udgjorde ca. 2 Mill. Snese, steg lidt efter lidt i Løbet af de næste 15 Aar med tilsammen $5^1/_2$ Mill. Snese; efter Midten af Halvfemserne tog Stigningen stærkere Fart, idet den har udgjort 1 à 2 Mill. Snese i hvert af Aarene indtil 1903. Det første Aar efter 1895, der viser Nedgang i Ægudførselen, er 1904, hvor der ifølge Oversigten ovenfor var en Formindskelse paa 1.8 Mill. Snese. Den engelske Statistik viser en ganske tilsvarende Nedgang i Indførselen af danske Æg*). Det er altsaa sikkert nok, at Udførselen er bleven formindsket i det sidstforløbne Aar, skjøndt det er paafaldende, at denne Tilbagegang kommer netop nu, hvor Priserne i de nærmest forudgaaende Aar have været stigende. Der er henpeget paa flere forskjellige Forhold som Aarsager til Nedgangen; bl. a. angives det, at der hos et ikke ubetydeligt Antal Landmænd i nogle Aar har været en Tendens til at anskaffe sig særlig store Hønsehold, men at disse i den seneste Tid atter indskrænkes ned mod det tidligere Antal Høns. Tilbage-

*) Det engelske Indførselstal for Æg fra Danmark er 1.5 Mill. Snese lavere i 1904 end i 1903, men omfatter af udenlandske Æg, omladede over Danmark, ca. $^1/_3$ Mill. Snese mere i 1904 end i Aaret forud.

gangen i Ægproduktionen skulde efter dette altsaa have sin Grund i, at Hønseavlen paa nogle Omraader har tabt i Intensitet, men ikke deri, at den i og for sig er mindre udbredt end før. Hvorvidt dette er den rigtige Sammenhæng, kan imidlertid ikke undersøges ud fra de statistiske Opgjørelser, der haves til Raadighed.

Indførselen af fremmede Æg, bortset fra Omladning og efter Fradrag af Gjenudførsel, var ifølge Oversigten Side 415 3.6 Mill. Snese i 1904, og er i de sidste fem Aar stegen med $2^1/_3$ Mill. Snese. Ifølge Toldlisterne bliver kun 0.1 Mill. Snese gjenudførte, men da mange af de fremmede Æg tages paa Lager og pickles, er det senere hen ved eventuel Gjenudførsel ikke altid muligt at faa dem udskilte i Statistikken som fremmede Æg. En Del af det i Oversigtens første Kolonne opførte Udførselskvantum er derfor rimeligvis af fremmed Oprindelse. En væsentlig Indvirkning paa Bevægelsen fra Aar til Aar i Exporttallene vil dog næppe fremkaldes herved under normale Forhold i Ægomsætningen.

Bestemmelsen af Gjennemsnitsværdien for Ægudførselen i 1904 har voldt særlige Vanskeligheder, da de fremkomne Data vare modstridende. Det hævdes fra Andelsselskabernes Side, at Prisen i Gjennemsnit var mindst et Par Øre højere pr. Snes end Aaret forud.

Fjerkræavlen er her til Lands ensidig rettet paa Ægproduktionen, i hvert Fald saa vidt vedrører Exporten. Udførselen af Fjerkræ og Kjød af Fjerkræ er ubetydelig og mindre end Indførselen.

Udførselen af Æg gaar — ligesom af Smør og Flæsk — paa en ringe Del nær til England; til Sverrig udførtes (af danske og fremmede Æg) 0.27 Mill. Snese, til Norge 0.09 Millioner Snese og til andre Lande en Del mindre Partier. Størst Interesse har i flere Henseender Ægom-

sætningen med Sverrig, der i de sidste fem Aar har haft følgende Størrelse:

	Æg i Millioner Snese fra og til Danmark		
	udført til Sverrig.	indført fra Sverrig.	Overskuds-udførsel.
1904	0.271	0.809	÷ 0.538
1903	0.220	0.592	÷ 0.372
1902	0.548	0.371	0.177
1901	0.856	0.183	0.673
1900	0.793	0.114	0.679

Sverrig sender altsaa nu betydelig flere Æg til Danmark end Danmark til Sverrig. I Sverrig er nemlig Ægproduktionen i rask Fremgang, og Forbruget af russiske Æg er desuden voxet i de senere Aar. De svenske Æg, der indføres til Danmark, gaa for største Delen videre til England.

Fordelingen i de tre sidste Aar af indenlandsk Smør og Æg paa de forskjellige Udskibningssteder (samt Grænsestationer) findes anført i omstaaende Tabel 14.

(Se Tabel 14, Side 418.)

Det fremgaar af Tabel 14, at Hovedparten af Smør og Æg udføres over Kjøbenhavn og Esbjerg, idet kun 28 pCt. af Smørexporten og 34 pCt. af Ægexporten gik over andre Byer. Til Tabel 14 er knyttet en Oversigt vedrørende Kjøbenhavn og Esbjerg siden 1898; heraf ses det, at medens Kjøbenhavn havde Forrangen for faa Aar tilbage baade i Smør- og Ægexporten, saa gjør Esbjerg den nu tildels Rangen stridig, hvad Smørret angaar, og er i Ægudførselen ubetinget den største Udførselsplads. — Over Kjøbenhavn gaar imidlertid desuden den overordentlig store Transit og Mellemhandel med udenlandsk Smør. En Del svensk Smør omlades over Frederikshavn.

Tabel 14.

Udførselen af indenlandsk Smør og Æg, fordelt efter Afsendelsessteder.

Fra	Udførsel af indenlandsk Smør 1904 1	Smør 1903 2	Smør 1902 3	Æg 1904 4	Æg 1903 5	Æg 1902 6
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Snese	Mill. Snese	Mill. Snese
Kjøbenhavn	61.799	59.963	49.789	5.829	6.366	5.844
Øerne:						
Helsingør	0.004	0.007	0.009	0.001	»	0.002
Korsør	0.039	0.065	»	»	0 000	0.000
Rønne	»	»	»	»	»	0.008
Nexø	»	»	»	»	0.045	0.064
Gjedser	1.468	0.055	0.000	0.001	0.000	0.000
Nykjøbing F.	0.170	0.149	1.074	0.018	0.040	0.327
Nakskov	3.908	3.793	2.280	0.590	0.559	0.345
Faaborg	0.003	»	»	0.003	0.002	»
Odense	13.290	13.198	12.667	2.217	2.332	2.255
Svendborg	1.658	2.015	2.257	0.101	0.126	0.245
Jylland:						
Aalborg	2.608	2.723	2.820	1.922	2.030	1.878
Aarhus	18.437	14.688	10.666	2.097	2.948	2.922
Esbjerg	56.178	57.525	51.781	8.407	8.358	7.015
Fredericia	»	»	»	»	»	0.017
Frederikshavn	2.799	2.938	2.487	0.097	0.175	0.288
Randers	0.436	3.095	3.686	0.110	0.260	0.318
Vamdrup	0.263	0.054	0.017	0.013	0.003	0.002
Andre Steder	0.003	»	»	»	»	»
Hele Landet...	163.063	160.268	139.533	21.406	23.244	21.530

Anm. Af fremmed Smør udførtes i 1904: over Kjøbenhavn 32,040,000 Pd., over Esbjerg 125000 Pd., over Frederikshavn 516000 Pd., over Gjedser 2000 Pd., over Aarhus 4000 Pd.

Udførsel af indenlandsk Smør og Æg.

	Over Kjøbenhavn Smør Mill. Pd.	Æg Mill. Snese	Over Esbjerg Smør Mill. Pd.	Æg Mill. Snese	Over andre Byer Smør Mill. Pd.	Æg Mill. Snese	Ialt udført Smør Mill. Pd.	Æg Mill. Snese
1904	61.8	5.8	56.2	8.4	45.1	7.2	163.1	21.4
1903	60.0	6.4	57.5	8.4	42.8	8.4	160.3	23.2
1902	49.8	5.8	51.8	7.0	37.9	8.7	139.5	21.5
1901	51.4	4.9	46.7	6.3	35.6	7.8	133.7	19.0
1900	45.5	4.7	41.1	4.6	35.9	7.3	122.5	16.6
1899	48.3	4.4	38.2	3.8	35.9	6.9	122.4	15.1
1898	52.1	4.1	33.7	2.5	35.6	6.6	121.4	13.2

Kornvarer og Foderstoffer.

De samlede Tal for Merindførselen af Korn og Foderstoffer i hvert af Aarene siden 1890 ere meddelte i omstaaende Tabel 15. Kolonne 2 angiver den samlede Vægt for Merindførsel af Kornvarer, omsat til uformalet Sæd, idet der er tillagt et Beløb for det ved Formaling og Maltning fremkomne Svind. Under »Foderstoffer« (Kol. 4, 7 og 8) regnes Klid, Oliekager og Majsglutenfoder.

(Se Tabel 15, Side 420.)

Af Kol. 1 i Tabel 15 ser man, at den samlede Værdi for Overskudsindførsel af Korn var 12.2 Mill. Kr. højere i 1904 end i 1903, medens den tilsvarende Værdi for Foderstoffer gik ned med 1.8 Mill. Kr. Den samlede Forøgelse paa disse Udgiftsposter udgjorde altsaa 10.4 Mill. Kr. I 1903 var der imidlertid Nedgang i Indførselen, og Forøgelsen fra 1902 til 1904 er derfor kun 4 Mill. Kr., men forøvrigt rager de 3 sidste Aar langt op over alle tidligere Aar med Hensyn til Udgifterne til fremmed Korn og Foderstof. Disse Udgifter ere, som Kol. 7 udviser, stigende gjennem det hele Tidsrum, om end ikke jævnt fra Aar til Aar, idet snart Mængde-, snart Prisforskydninger enten har standset eller sat særlig Fart paa Stigningen i enkelte af Aarene. Tager man derfor treaarige Gjennemsnit af de 15 Aar, der ere indbefattede under Tabellen Side 420, faar man (med Gjennemsnittet af 1890—92 som Begyndelse og af 1902—04 som Slutning) følgende Række:

34, 44, 58, 78 og 102 Mill. Kr.

Naar man paa denne Maade tildels har ophævet de mere tilfældige Virkninger af Høst- og Prisforhold, finder man, at der ikke blot er en stadig Stigning i Indførselsoverskudet af Korn og Foderstoffer, men at selve den aarlige Forøgelse er i Stigning. Forøgelsen gjennem hver af de nysnævnte Perioder viser følgende Skala: 10, 14, 20 og 24 Mill. Kr., af hvilken det ses, at Forøgelsen i hvert

Tabel 15. **Samlet Opgjørelse over Indførselsoverskudet af Korn og Foderstoffer siden 1890.**

	Korn, omsat til uformalet			Foderstoffer			Tilsammen for Korn og Foderstoffer	
	Ialt		Heraf Foderkorn*)	Ialt	Klid	Oliekager		
	1	2	3	4	5	6	7	8**)
	Mill. Kr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Pd.
1904	68.8	1464	775	38.1	93.0	678.3	106.9	2239
1903	56.6	1189	596	39.9	101.5	696.9	96.5	1990
1902	63.2	1293	707	39.6	151.8	589.7	102.8	2049
1901	53.3	1109	625	28.0	79.5	468.7	81.3	1657
1900	50.9	1150	805	25.3	93.6	397.1	76.2	1641
1899	54.8	1288	876	22.9	111.7	348.8	77.7	1749
1898	50.6	1235	885	17.5	104.3	275.5	68,1	1615
1897	43.9	1213	918	18.5	147.5	244.9	62.4	1605
1896	31.7	846	489	13.1	146.9	180.2	44.8	1173
1895	38.6	935	460	14.8	189.2	201.6	53.4	1326
1894	31.7	846	455	15.4	209.9	164.7	47.1	1221
1893	16.5	360	187	14.7	181.4	134.5	31.2	676
1892	12.8	277	271	16.0	190.2	139.2	28.8	606
1891	24.4	324	63	15.9	159.7	147.4	40.3	631
1890	16.5	389	243	14.9	190.7	130.4	31.4	710

*) Under Kol. 3 er indbefattet Indførselsoverskudet af uformalet Majs, Byg og Havre. Af den øvrige Kornindførsel bliver der rimeligvis ogsaa anvendt en Del til Foderbrug; paa den anden Side er i Kol. 3 hele Udførselen af dansk Byg ført som Fradrag, skønt denne Vare langt fra helt igjennem bør karakteriseres som Foderkorn. Men selv om Adskillelsen mellem »Foderkorn« og »Brødkorn« altsaa ikke kan foretages med fuld Nojagtighed, beholder en Sammenstilling mellem Kol. 2 og 3 dog sin Interesse. Sammen med Foderkorn bør — i en vis Modsætning til Oliekager — regnes Merindførselen af Klid (Kol. 5).

**) Kol. 8 er Summen af Kol. 2 + 5 + 6 + Majsglutenfoder. Egentlig burde man i Kol. 7, hvor baade Korn og Foderstoffer tages sammen, udelade Tillægget for Formalingssvindet i Kol. 2, da Landet ved at indføre Kornet i formalet Stand gaar Glip af en Del Foderstof. Bevægelsen i Tallene i Kol. 8 vil dog ikke paavirkes væsentligt heraf fra Aar til Aar.

Treaar har haft samme Størrelse som i den foregaaende Periode, og at der hver Gang yderligere er kommen 4 à 6 Mill. Kr. til (altsaa i Gjennemsnit $1^1/_2$ à 2 Mill. Kr. om Aaret).

Af de Oplysninger, som Tabel 15 iøvrigt udviser, angaaende Merindførselen af Korn og Foderstoffer, skal der blot henpeges paa, at der siden 1890 har været en overordentlig stærk Stigning i Indførselen af Oliekager og af »Brødkorn«. Af Kornvarer til Foderbrug (Kol. 3 + 5, nemlig Majs, Byg, Havre og Klid, regnet under et), er Indførselen ganske vist ogsaa større i 1904 end i 1890; men hvis man kun fører Sammenligningen tilbage til Halvfemsernes sidste Halvdel, finder man Nedgang i denne Del af Importen. Disse Forskydninger i Indførselen kan fra flere Synspunkter betragtes som heldige i landøkonomisk Henseende.

Inden vi gaa over til en nærmere Omtale af de sidste Aars Indførsel, skal efter de officielle Opgjørelser meddeles nedenstaaende Oversigt over Høstudbyttet i de sidste fem Aar af de vigtigste Afgrøder. De i Tabellens sidste Linie anførte Værdisummer angive Totalværdien af samtlige indhøstede Afgrøder. Derimod kan der ikke skaffes noget Overslag over Græsningen, der i Værdi kan vise lige saa store og maaske større Svingninger end Høstafgrøderne. — Græsningen var i 1904 usædvanlig daarlig, i 1903 overordentlig god; i de øvrige 3 Aar kun delvis god.

(Se Tabellen Side 422.)

Høsten i 1904 gav altsaa af alle Afgrøder et mindre Mængdeudbytte end Høsten i 1903; af de andre Aar indenfor Femaaret har kun 1901 et mindre Høstudbytte end 1904. Regnes der med Priserne fra 1903, bliver der en Værdinedgang paa 24 Mill. Kr. fra 1903 til 1904 (jfr. Note 1, S. 422), men det maa dog herved erindres, at adskillige af Afgrøderne fra 1904 ikke blot med Hensyn til Markedspris (Høstværdien beregnes ud fra Efteraarets Kapitelstaxter), men ogsaa med Hensyn til den virkelige

Kvalitet, stode højere end Afgrøderne fra den besværlige Høst i 1903. — Med den mindre Afgrødemængde er naturligvis fulgt en større Trang til fremmed Korn og Foderstof; det var dog ikke paa alle Omraader at denne Tendens naaede at gjøre sig gjældende paa Indførselstallene inden Aarets Udgang.

Høstudbyttet i Danmark.

		1904	1903	1902	1901	1900
Hvede	Mill. Pd.	234	237	247	51	218
Rug	—	859	1002	975	862	984
Byg	—	1082	1111	1109	1060	1039
Havre	—	1354	1460	1448	1327	1402
Blandsæd	—	508	533	526	515	517
Ialt	Mill. Pd.	4037	4343	4305	3815	4160
Hø	Mill. Læs	3.24	3.42	3.37	3.34	2.55
Udbytte pr. Td. Ld. af Foderroer	Tdr.	ca. 245	ca. 278	ca. 235	ca. 245	ca. 275
Samlet Værdi	Mill. Kr.	*)	418.9	418.0	399.5	—

*) Totalværdien i 1904 er opgjort til 426.4 Mill. Kr., altsaa 8 Mill. Kr. mere end i 1903, skjøndt alle Afgrøder vare betydelig større i sidstnævnte Aar. Stigningen skyldes dels de højere Priser, dels en Forbedring i Beregningsmaaden for Foderroeværdierne; jfr. Statskonsulent K. Hansens Afhandling, Side 297 ff. Beregnet med Priserne fra 1903 bliver Totalværdien af Afgrøderne i 1904 kun 395 Mill. Kr.

I Udlandet havde der gjennemgaaende været god Høst i 1903, saa at der fra Begyndelsen af 1904 vare rigelige Tilbud fra Kornudførselslandene. I 1904 fik Nordamerika en god Majshøst, men en meget lille Hvedehøst; ogsaa i de andre Hvedelande, undtagen i Indien og tildels i Rusland, blev Hvedehøsten mindre end ellers. I de europæiske Exportlande for Majs og Foderbyg (Rusland og de forskjellige Donaulande) blev Høsten ikke god i 1904; Udførsel var endog forbudt en Tid af Aaret fra nogle af disse Lande, dog ikke fra Rusland, hvorfra

Danmark ikke blot i første, men ogsaa i andet Halvaar havde en betydelig Indførsel, navnlig af Byg. Rughøsten i Mellemeuropa var god i Kvalitet; Mængdeudbyttet var mindre, dog mange Steder ret tilfredsstillende.

I Kornpriserne var der som Følge af de mindre Høstafgrøder gjennemgaaende Stigning i Aarets anden Halvdel; ogsaa Krigen medvirkede paa nogle Tider af Aaret til Prisopgang, særlig for Hvedens Vedkommende. — De samlede Importberegninger, efter hvilke Prisberegningen for Danmarks Kornomsætning er foretaget, vise dog Nedgang i den gjennemsnitlig betalte Pris for Majs og Byg samt for Oliekager; for den øvrige Indførsel samt for Udførsel af dansk Byg var der Opgang i Priserne.

En Oversigt over Vægten og Værdien af vort Forbrug af fremmede samt af vor Udførsel af indenlandske Kornvarer med særskilt Angivelse for hver af de vigtigste Sorter er givet i Tabel 16, Side 424, Tabellen omfatter de tre sidste Aar og for Vægtens Vedkommende tillige Gjennemsnittet af 1892—1896, hvilket Gjennemsnit angiver, hvorledes Forholdene vare for omtrent 10 Aar siden.

(Se Tabel 16, Side 424.)

Tabellen viser, at Indførselsoverskudet i samlet Vægt er stegen med 276 Mill. Pd. fra 1903 til 1904; Stigningen falder paa alle fem Kornsorter; mindst paa Majs, der kun er stegen med 25 Mill. Pd., medens der af de andre Foderkornsorter, Byg og Havre, er en Stigning paa henholdsvis 109 og 44 Mill. Pd.; for andre Foderstoffer — Klid og Oliekager — var der Nedgang, hvilket for Oliekagernes Vedkommende ikke har været Tilfældet siden Begyndelsen af 1890erne. I Udførselen af dansk Byg viser Tabel 16 en Stigning fra 65 til 83 Mill. Pd.; derimod var der i 1904 Nedgang i Udførselen af andre danske Kornsorter. Udførselen af disse er i Regelen uden større Betydning, dog havde det gode Høstudbytte i 1903 fremkaldt en Del Stigning heri; sammenlignet med 1902 er Udførselen i 1904 derfor heller ikke i Nedgang.

Tabel 16.

Danmarks Forbrug af fremmed og Udførsel af indenlandsk Korn i 1902—1904 og Gjennemsnit af 1892—94.

(Efter Specialhandelens Tal.)

Forbrug af indført fremmed	Vægt				Værdi		
	1904 1	1903 2	1902 3	1892-96 (gnstl.) 4	1904 5	1903 6	1902 7
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill.Kr.	Mill.Kr.	Mill.Kr.
Uformalet Korn ..	1417.4	1142.6	1255.8	740.6	67.29	55.48	61.85
Heraf: Hvede	204.3	164.9	176.0	119.5	12.94	10.21	10.56
Rug	322.5	275.8	276.0	158.7	15.80	13.13	13.80
Havre	88.8	49.4	45.4	45.0	4.39	2.40	2.65
Byg	307.8	180.7	116.4	189.0	11.88	7.46	5.24
Majs	465.8	440.5	622.1	209.9	19.94	19.60	28.00
Formalet Korn...	116.1	114.1	101.9	45.5	8.83	8.11	7.28
Heraf: Hvedemel.	59.7	70.4	60.7	22.6	5.18	5.17	4.34
Rugmel ..	38.0	27.4	27.6	13.9	2.30	1.64	1.73
Præp. Majs	5.1	4.5	4.9	1.4	0.37	0.31	0.39
Uformalet og form. Korn tilsammen	1533.5	1256.7	1357.7	786.1	76.12	63.59	69.13
Udførsel af indenl. Uformalet Korn ..	105.5	105.9	91.5	120.7	6.10	5.92	5.06
Heraf: Hvede	11.4	20.9	5.6	27.4	0.71	1.16	0.31
Rug	4.1	6.3	5.3	18.7	0.23	0.34	0.28
Havre	4.5	9.0	4.7	4.3	0.23	0.50	0.28
Byg	83.1	65.3	71.7	67.0	4.73	3.58	3.85
Formalet Korn...	14.3	12.9	12.7	21.4	1.24	1.08	0.88
Heraf: Hvedemel.	4.7	5.5	3.7	15.6	0.48	0.50	0.29
Rugmel...	7.7	5.7	6.8	4.6	0.58	0.43	0.41
Uformalet og form. Korn tilsammen	119.8	118.8	104.2	142.1	7.34	7.00	5.94
Forbrug af udenl.÷ Udførsel af indenlandsk Korn ...	1413.7	1137.9	1253.5	644.0	68.78	56.59	63.19

Angaaende Omsætningen af Hvede og Rug meddeles nedenstaaende Oversigt, der angiver Vægten for Indførselsoverskudet (uformalet + formalet omsat til uformalet Vægt) i den sidste halve Snes Aar; hertil er for Hvedens Vedkommende føjet Indførselens Fordeling mellem uformalet og formalet Hvede.

	Indførselsoverskud (uform. + omsat formalet Vægt)		Indførsel af	
	Rug.	Hvede.	uformalet Hvede.	formalet Hvede.
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
1904	367	269	204.3	59.7
1903	304	234	164.9	70.4
1902	304	250	176.0	60.7
1901	222	239	175.4	55.7
1900	204	110	105.9	28.3
1899	201	179	138.5	43 6
1898	187	127	122.5	27.9
1891—95 (gnstl.)	135	97	125.0	19.7

Sammenholdt med Høstopgjørelsen Side 422 viser denne Tabel, at i 1904 var godt Halvdelen af Hvedeforbruget og godt en Fjerdedel af Rugforbruget af fremmed Oprindelse. Den stadige Forøgelse af Indførselsoverskudet er større end den aarlige Forbrugsforøgelse af Brødkorn i egentlig Forstand, som Befolkningstilvæxten kræver. En Del af Importforøgelsen skyldes for Rugens Vedkommende utvivlsomt Indskrænkning af de danske Rugarealer. En saadan Indskrænkning konstateredes ved Arealtællingen i 1901, og den synes efter Opgjørelsen Side 304 i Statskonsulent K. Hansens Afhandling at fortsættes til Fordel for Foderafgrøder af forskjellig Slags. — Af Hvedeindførselen er en forholdsvis stor Del formalet Hvede (hovedsagelig fra Amerika); i 1904 var der dog Nedgang i Hvedemelsimporten, fordi den amerikanske Export til Europa blev mindre baade paa Grund af Krigen og af den ringere Høst. Derimod viser Tabel 16 en betydelig Stig-

Tabel 17.

Totalindførselen (til Forbrug + Transit) **af uformalet og formalet Hvede og Rug samt af uformalet Havre i 1902—1904, fordelt paa Afsendelseslande**; angivet i Mill. Pd.

Indførsel fra	Hvede						Rug						Havre		
	uformalet			formalet			uformalet			formalet			uformalet		
	1904 1	1903 2	1902 3	1904 4	1903 5	1902 6	1904 7	1903 8	1902 9	1904 10	1903 11	1902 12	1904 13	1903 14	1902 15
Norge	»	0.00	»	0.06	0.09	0.31	0.00	»	»	0.14	0.05	»	»	»	0.12
Sverrig	0.49	0.05	0.01	0.25	0.17	0.28	0.17	0.01	0.43	3.73	2.33	3.53	0.18	0.92	2.24
Rusland	50.28	8.98	27.35	0.18	0.00	0.10	180.90	119.79	179.81	0.15	0.16	0.02	2.78	7.03	7.70
Hamborg	50.61	38.82	65.72	29.79	32.49	16.54	4.21	31.84	25.71	2.52	2.16	1.93	0.60	0.12	2.24
Øvrige Tyskland	68.98	70.31	35.31	7.96	9.39	9.07	148.96	119.93	75.54	31.43	22.77	22.11	85.19	44.62	32.77
England	0.39	»	1.06	1.37	0.67	2.23	0.01	0.06	»	0.06	»	»	0.00	»	0.20
Belgien	7.16	1.15	»	3.13	1.06	7.07	»	»	»	0.00	»	0.20	»	»	»
Frankrig	»	»	0.03	0.43	0.36	0.97	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Donaulandene	»	»	1.57	»	»	»	»	»	8.42	»	»	»	»	»	»
Nordamerika	28.32	77.41	104.58	28.04	38.82	29.90	»	4.21	19.27	»	»	0.03	0.30	1.09	»
Sydamerika	3.93	3.93	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Andre Lande	0.04	»	»	2.84	0.12	1.07	»	»	0.65	0.19	»	»	»	»	»
Tilsammen	210.20	200.65	235.63	74.05	83.17	67.54	334.25	275.84	309.83	38.22	27.47	27.82	89.05	53.78	45.27
Til Forbrug i Danmark	204.25	164.91	176.00	59.73	70.36	60.72	322.48	275.84	276.00	37.98	27.36	27.64	88.76	49.42	45.41

Tabel 18.

Totalindførselen (til Forbrug + Transit) **af Byg, Majs, Klid og Oliekager i 1902—1904, fordelt paa Afsendelseslande,** angivet i Mill. Pd.

Indførsel fra	Byg uformalet			Majs uformalet			Majs præpareret			Klid og Glutenfoder			Oliekager		
	1904 1	1903 2	1902 3	1904 4	1903 5	1902 6	1904 7	1903 8	1902 9	1904 10	1903 11	1902 12	1904 13	1903 14	1902 15
Norge	»	»	»	0.20	»	»	»	»	»	0.93	0.60	1.72	»	»	»
Sverrig	0.23	0.06	0.14	0.00	»	»	0.00	»	»	0.83	1.32	2.22	0.14	0.63	0.06
Rusland	242.86	126.45	94.96	70.77	53.90	430.79	0.01	»	»	18.29	17.81	56.83	286.70	340.45	244.83
Hamborg	48.85	46.20	9.53	204.43	156.70	50.46	0.80	0.26	0.75	10.41	3.48	27.40	21.98	16.10	15.30
Øvrige Tyskland	13.47	8.27	6.17	13.52	6.66	18.08	0.00	0.01	0.00	5.05	2.23	13.72	79.41	70.11	51.98
England	»	2.10	»	0.46	»	»	0.02	0.04	0.27	77.50	70.78	71.47	15.28	10.30	10.22
Holland	»	»	0.04	»	1.25	»	0.00	»	0.00	0.70	0.03	0.41	0.03	»	0.09
Belgien	»	»	»	»	»	»	0.14	0.15	0.00	0.02	»	3.65	»	0.30	0.45
Frankrig	»	»	»	0.22	»	»	»	»	0.00	0.76	1.42	7.92	54.21	53.83	35.85
Donaulandene	3.27	»	3.71	40.77	»	108.48	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Nordamerika	0.88	1.45	6.02	139.49	221.77	46.74	4.37	4.11	4.63	37.57	22.49	32.02	278.96	225.11	256.03
Andre Lande	»	»	»	»	»	1.25	»	»	0.01	0.44	0.01	»	2.53	2.70	0.02
Tilsammen	309.56	184.53	120.57	469.86	440.28	655.80	5.34	4.57	5.66	152.50	120.17	217.36	739.24	719.53	614.83
Til Forbrug i Danmark	307.85	180.72	116.37	465.80	440.54	622.10	5.15	4.46	4.87	104.81	109.31	168.50	687.18	704.77	593.40

ning i Rugmelsimporten (hovedsagelig sigtet Mel fra Tyskland). Denne Import, der i en Aarrække havde holdt sig noget over eller noget under 25 Mill. Pd., steg i 1904 til 38 Mill. Pd.

Med Hensyn til de Lande, hvorfra Danmark i de tre sidste Aar har hentet sin Indførsel af Korn og Foderstoffer, henvises til Tabel 17—18, Side 426—427. Statistikkens Oplysninger om Herkomstlandene ere forøvrigt ufuldstændige, idet en betydelig Del af Kornindførselen gaar over Hamborg til de danske Provinser, medens Vejen før i højere Grad gik direkte til Kjøbenhavn og derfra til Forbrugsstederne. Det er mest Indførselen fra oversøiske Lande, der gaar over Hamborg. Forøvrigt er der ogsaa stærk Stigning i Provinsernes Indførsel direkte fra de store Afskibningssteder; flere af de største Importvirksomheder have Sæde i de store Provinsbyer.

Indførsel (indbefattet senere Gjenudførsel)

angivet i Mill. Pd.

		Til Kjøbenhavn.	Til Provinsen		Til hele Landet.
			direkte.	over Hamborg.	
Uformalet Korn	1904	493	661	289	1443
	1901	621	466	161	1248
Oliekager	1904	128	590	21	739
	1901	140	346	10	496

Denne Oversigt viser, at der er Stigning i Importen baade af Korn og Oliekager, men at Indførselstallet for Kjøbenhavn desuagtet er formindsket for begge Varegrupper. For Provinsen er Tallene større baade for den direkte Import og for Importen over Hamborg. Trafikken over Hamborg omfatter ca. en Femtedel af den samlede Indførsel af uformalet Korn, men kun en forholdsvis lille Del af Oliekageindførselen.

Udførselsstederne for dansk Byg og Hvede ses af efterfølgende Tabel 19.

Tabel 19.

Afsendelsessteder for dansk Byg og Hvede i 1904 og 1903.

Udførsel til Udlandet fra	Udførsel af dansk Byg 1904 1	Udførsel af dansk Byg 1903 2	Udførsel af dansk Hvede 1904 3	Udførsel af dansk Hvede 1903 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Kjøbenhavn	3.416	5.202	0.233	0.939
Sjælland (øvrige) med Møen og Samsø:				
Faxe	»	0.260	1.285	0.299
Frederikssund	»	0.285	»	»
Helsingør	»	0.080	0.286	0.361
Holbæk	1.748	»	»	»
Kalundborg	9.441	10.226	0.604	2.528
Kjøge (med Storehedinge)	0.428	»	0.240	0.338
Korsør	1.349	0.640	0.420	0.160
Nykjøbing	»	»	»	»
Næstved	»	0.184	0.354	0.220
Præstø	0.477	»	»	»
Skjælskør	0.660	»	0.370	0.196
Vordingborg	1.047	0.169	»	1.105
Stege	0.339	»	1.457	1.763
Samsø	0.340	0.480	»	0.267
Bornholm:				
Hasle	0.243	0.239	»	»
Nexø	»	»	»	»
Rønne	1.128	0.548	0.211	»
Falster:				
Gjedser	»	»	0.001	»
Nykjøbing	3.913	2.379	0.020	1.428
Stubbekjøbing	»	»	0.561	0.943

Udførsel til Udlandet fra	Udførsel af dansk Byg 1904 1	Byg 1903 2	Hvede 1904 3	Hvede 1903 4
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
Lolland:				
Bandholm med Maribo og Saxkjøbing	17.010	14.868	1.297	2.544
Nakskov	18.193	13.601	1.916	5.169
Nysted	1.546	0.697	0.075	0.320
Fyn med Langeland:				
Assens	1.412	0.501	»	»
Bogense	0.100	»	»	»
Faaborg	0.457	»	»	»
Kjerteminde	3.390	2.768	0.320	0.250
Nyborg	1.423	0.796	0.127	»
Odense	0.663	»	0.001	0.078
Svendborg	5.253	3.760	0.305	0.167
Rudkjøbing	8.072	6.066	1.213	1.728
Marstal	»	»	»	»
Jylland:				
Aarhus	»	»	0.130	»
Frederikshavn	»	0.322	»	»
Randers	»	»	»	»
Kolding (og Taps)	0.394	0.118	0.019	0.012
Landgrænsen:				
Ribe og Egebæk	»	0.150	»	0.017
Vamdrup	0.620	0.973	0.004	0.034
Hele Landet...	83.062	65.312	11.449	20.866

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff.*

(De i dette Tidsskrift tidligere meddelte Uddrag af saadanne Love og ministerielle Bekendtgørelser, der formenes at kunne have Interesse for Landboere, fortsættes herved for Aaret 1904.)

Love i 1904.

1. Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin.

Den overordentlig vigtige Lov om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin er dateret 5. Februar 1904 og har Nr. 20.

Lovens Hovedbestemmelser er følgende:

Paa de aarlige Finanslove stilles der 100,000 Kr. til Landbrugsministerens Raadighed til at understøtte Kreaturejere, der ønsker at benytte Tuberkulin som diagnostisk Middel til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg. Ministeriet fastsætter nærmere Reglerne for Tuberkulinprøven. Ejerne maa yde Sikkerhed for, at de sunde Dyr afsondres fra de angrebne eller de ikke undersøgte Dyr i Besætningen.

En Del af Beløbet kan anvendes til Støtte for Kvægavlsforeninger, til Tuberkulinprøver paa kaarede Dyr og til Landboforeninger til Prøver paa Køer, tilhørende Husmænd.

Holdes Afsondringsforpligtelsen ikke nøje, er Ejerne pligtige til at refundere Statskassen de hafte Udgifter. Den Dyrlæge, der forestaar Tuberkulinprøven, er under

Bødeansvar pligtig til at paase, at Afsondringen foregaar paa betryggende Maade, og at hans Paabud herom opfyldes.

Anmeldelse om Tuberkulinprøver efter denne Lov sendes direkte til Landbrugsministeren.

Indførsel af levende Hornkvæg fra Udlandet maa kun finde Sted over bestemte af Ministeren fastsatte Steder. De indførte Dyr maa straks anbringes i en Karantænestald og underkastes Tuberkulinprøven. De Dyr, der ikke har reageret, stilles til Ejerens Raadighed, hvorimod de reagerende Dyr enten tilbagevises eller slagtes under Kontrol i et anerkendt Slagtehus.

For Dyr, der kun indføres til Slagtning, gælder der særlige Regler, som nærmere omhandles i Loven.

Køer, der er angrebne af Tuberkulose i Yveret, skal dræbes ved offentlig Foranstaltning, og Slagtningen skal foregaa under Kontrol. Ejeren tilkendes en Erstatning svarende til $^1/_3$ af Dyrets Slagteværdi, beregnet efter Dagspris og slagtet Vægt. For det kasserede Kød gives yderligere en Erstatning af Halvdelen af dets Værdi. Statskassen betaler foruden Erstatningen ogsaa Udgiften til Slagtning.

Det forbydes derhos Mejerier at udlevere til Kreaturføde Mælk og Kærnemælk, som ikke har været opvarmet til en Temperatur af mindst 64 Gr. Reaumur. Det samme gælder for Fløde, hvoraf der kærnes Smør til Udførsel. Ved Rengøringen af Centrifugen skal den paa Væggen klæbede Slam brændes.

Ogsaa for Indførsel af Mælk og Kærnemælk fra Udlandet gælder Fordringen om Opvarmning til 64° R. Overtrædelse af denne Lov straffes med Bøder, der i Gentagelsestilfælde forhøjes.

2. Husmandskreditforeningen.

Ved Lov Nr. 30 af 4. Marts 1904 er Grænsen for den højeste Taksationsværdi af Ejendomme, der falder ind under Loven for Husmandskreditforeninger, forhøjet fra 6000 Kr. til 8000 Kr., og der kan ydes Laan indtil

Halvdelen af Vurderingssummen. De Interessenter, hvis Ejendomme ved Forbedringer har opnaaet en større Taksationsværdi end 8000 Kroner, kan faa Laan indtil 4000 Kr., naar det er den samme Ejendom, der atter pantsættes.

3. Invalideforsørgelsen.

Ved Lov Nr. 32 af 4. Marts 1904 er der tillagt Invalider af Hæren og Søværnet eller Enker efter saadanne en Forhøjelse af Understøttelsen paa indtil 25 pCt.

Denne Forhøjelse kan ikke begrunde Nedsættelse af Alderdomsunderstøttelsen.

4. Sjette- og Tiendepenge.

Ved Lov Nr. 35 af 4. Marts 1904 er Forpligtelsen til at svare Sjette- og Tiendepenge straks bortfalden.

5. Statsskovvæsenets Lønninger.

Ved Lov Nr. 41 af 29. Marts 1904 er der fastsat Lønninger for Statsskovvæsenets Embeds- og Bestillingsmænd.

6. Jordebogsafgiften paa Bornholm.

Ifølge Lov Nr. 46 af 29. Marts 1904 ansættes Jordebogsafgiften paa Bornholm fra 1. Juli 1904 til en fast aarlig Pengeafgift, beregnet efter Kapitelstaksten for 1902, og samtidig nedsættes Afgiften med en Trediedel.

Denne Afgift afløses ved Erlæggelsen af en Kapital, svarende til Afgiftens Beløb 25 Gange og udredes fra 1. Juli 1904 med en halvaarlig Ydelse af $2^1/_4$ pCt. af Summens oprindelige Beløb, saaledes at de 2 pCt. beregnes som Rente og Resten som Afdrag.

Jordebogsafgiften i de tidligere slesvigske Distrikter kan afløses med en Kapitalisering, beregnet efter 20 Gange Afgiftens Beløb, der forrentes og afdrages med 2 pCt. af den kapitaliserede Afgift halvaarlig, hvoraf $1^3/_4$ pCt. beregnes som Rente og Resten som Afdrag.

7. Sindssygeanstalten i Viborg.

Ved Lov Nr. 52 af 29. Marts 1904 er Viborg Sindssygeanstalt udvidet til ialt at omfatte 700 Patienter, under hvilke ogsaa kroniske Sindssyge kan medtages.

8. Løn til Sogneraadets Formand.

I Henhold til Lov Nr. 58 af 29. Marts 1904 gælder fra 1. April s. A., at Sogneraadet af Kommunens Kasse, naar Flertallet af samtlige Medlemmer i to paa hinanden følgende ordentlige Møder tager Beslutning herom, kan tilstaa Sogneraadets Formand som Medhjælp til Udførelsen af de ham paahvilende Forretninger et aarligt Beløb, som dog ikke uden Amtsraadets Samtykke maa overstige 30 Øre pr. Individ af Kommunens Indbyggertal efter sidste Folketælling eller 500 Kr.

Den udbetalte Medhjælpssum passerer til Udgift i Kommuneregnskabet mod Sogneraadsformandens Kvittering.

9. De fattiges Kasser.

Ved Lov Nr. 59 af 29. Marts 1904 om Tilskud til »de fattiges Kasser« bestemmes, at naar en Kommune i et Regnskabsaar har ydet direkte Pengebidrag af Kommunens almindelige Midler til en i Kommunen værende »de fattiges Kasse«, er den paagældende Kommune berettiget til at kræve Trediedelen af saadanne Bidrag erstattet af Statskassen, dog at Tilskudet ikke kan overstige et Beløb af 10 Øre for hver Indbygger, den paagældende Kommune havde ved den sidste almindelige Folketælling.

Vedkommende Kommune maa snarest muligt efter Regnskabsaarets Udløb til Stedets Øvrighed sende den frie Fattigkasses Kvittering for det modtagne Kommunetilskud. Har »de fattiges Kasser« ydet Hjælp i Anledning af Trang, opstaaet ved ekstraordinære Indkaldelser til Hæren eller Søværnet, erstattes $^3/_4$ heraf af de vedkommende Kommuner.

10. Folkeskolen.

Ved Love Nr. 60 og 61 af 29. Marts 1904 er der dels foretaget ret vigtige Ændringer i Loven af 24. Marts 1899 og dels givet en Række detaillerede Bestemmelser om forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen. Disse Love har delvis megen Interesse for Landkommuner, men Bestemmelserne er saa detaillerede og saa særlig vedrørende Undervisningen af Lærerne, at en direkte Henvisning til Lovenes Bestemmelser maa anbefales enhver, der har Interesse af denne Sag.

11. Døvstummes Undervisning.

Ved Lov Nr. 66 af 29. Marts 1904 gives der dels reglementariske Bestemmelser for Døvstummeskolen i Fredericia, og dels fastsættes Betalingen for Ophold og Undervisning paa Statens Døvstummeanstalter til 300 Kr. aarlig fra 1. April 1904 at regne.

12. En Statslaanefond.

Ved Lov Nr. 86 af 22. April 1904 oprettes en Statslaanefond, som har til Opgave at udrede Laan til Fremme af Erhvervslivet og til Støtte for sociale og humane Formaal, naar Ydelsen af saadanne Laan er hjemlet ved Finanslov eller ved særlig Lov.

Fondens Grundkapital er 30 Millioner Kr., der tilvejebringes paa en i Loven nærmere bestemt Maade, og som i Tidens Løb forøges med indvundne Renter.

Fonden styres af Finansministeriet og holdes adskilt fra den øvrige Statsformue. Den laveste Udlaansrente er 3 pCt. p. a., og den længste Afdragstid er 5 Aar.

13. Navneforandring.

Den ret vigtige Lov om Navneforandring har Nr. 89 og er dateret 22. April 1904. Hovedbestemmelsen er her, at enhver myndig Mand eller Kvinde, der har Indfødsret og er dansk Undersaat, kan ved Bevis, der udfærdiges af vedkommende Politimester, vinde Hjemmel til at an-

tage et nyt Slægtnavn i Stedet for eller ved Siden af det, han eller hun hidtil har baaret. Ægtefæller maa dog være enige om Navneforandring, og flere Sødskende kan indgive Begæring i Fællesskab om et nyt Slægtnavn.

Dog er visse undtagne Slægtnavne unddragne fra at erhverves efter denne Lov. Der laves en Fortegnelse over de Navne, der ikke er Genstand for Tilegnelse. Begæring om Navneforandring indgives til vedkommende Politimester skriftlig, men ikke paa stemplet Papir, og skal ledsages af Daabsattester samt Vedkommendes Stilling i Lægdsrullen. Betalingen er 4 Kr. for en slig Navneforandring, men under visse Forhold kan Betalingen bortfalde. Navneforandring ved kongelig Bevilling bevares uforandret.

14. Laan til Arbejderboliger.

Ved Lov Nr. 90 af 22. April 1905 bestemmes, at der af Statslaanefonden kan ydes Laan til Opførelse af gode og sunde Boliger til Arbejdere og de i økonomisk Henseende med disse ligestillede i eller i Nærheden af købstadmæssig bebyggede større Landsbyer. Laanet forrentes med 4 pCt. p. a., hvoraf 3 pCt. er Rente og Resten Kapitalafdrag.

15. Snekastning.

Ved Lov Nr. 95 af 22. April 1904 foretages der ret væsentlige Ændringer i de tidligere Snekastningslove, idet Loven af 9. April 1891 ændres for §§ 5, 6, 7 og 8 Vedkommende, hvorefter de Ændringer, som denne Lov har undergaaet ved Lov af 7. April 1899, Bekendtgørelse af 27. April 1900 og nu sidst ved nærværende Lov, er sammenarbejdet til en samlet Lov om Snekastning, dateret 22. April 1904 og givet Nr. 96. Til denne samlede Lov maa der her henvises, idet de i Nr. 95 foretagne Ændringer kun vil forstaaes i deres Sammenhæng med §§'s øvrige Bestemmelser.

Hovedindholdet af disse Ændringer er, at Snekastningsbyrden fordeles paa Ejerne eller Brugerne af de i

Sognekommunen liggende faste Ejendomme enten i Forhold til den Værdi, hvortil disse er satte til Betaling af Ejendomsskyld til Kommunen (Skyldværdi) eller til Folkeholdet. 6000 Kr. i Skyldværdi sættes lige med 1 Mands Folkehold. Folkehold lægges til Grund for Beregningen, naar Snekastningsydelsen overskrider Ydelsen efter Skyldværdi. Har Vurdering til Ejendomsskyld ikke fundet Sted, foregaar Fordelingen mellem Ejer og Bruger efter Sogneraadets Skøn under Paaanke til Amtsraadet. Bor Ejeren af en Skovstrækning ikke i Kommunen, kan han inden hvert Aars 15. Oktober forlange sig fritaget for at stille Mandskab til Snekastning imod en af Amtsraadet for 3 Aar ad Gangen fastsat Betaling for hver Mand, han skulde have stillet. Skolelærere medtages ikke ved Ansættelse til Snekastning som Brugere af deres Embedsbolig med Tilliggende. Kan Ejere eller Brugere ikke ansættes til Snekastning efter de gældende Regler, kan der dog afkræves dem 1 Snekastningsdag hver Vinter.

16. Jordlodder til Landarbejdere.

Denne overmaade vigtige Lov er dateret 22. April 1904 og har Nr. 101. Hovedbestemmelserne er her følgende: Der nedsættes for hver Amtsraadskreds en Kommission paa 3 Medlemmer for at virke for Tilvejebringelsen af og føre Tilsyn med Jordlodder til Landarbejdere. Formanden vælges af Landbrugsministeren, og de 2 andre, af hvilke den ene skal være en Husmand, af Amtsraadet. Valget gælder 6 Aar; Omvalg kan finde Sted.

Til Landarbejder henregnes enhver Mandsperson, der væsentlig ernærer sig ved at udføre almindeligt Landbrugs- eller Havebrugsarbejde for andre imod Vederlag, hvad enten han er fast Tyende eller Daglejer eller har været Fæster, Forpagter eller Lejer af en mindre Ejendom, samt endvidere Landhaandværkere, Teglværksarbejdere o. l., der delvis ernærer sig ved almindeligt Landbrugsarbejde.

Adgang til at komme i Besiddelse af Jord efter denne Lov betinges af, at vedkommende Landarbejder:

1) Har Indfødsret.
2) Er mellem 25 og 50 Aar.
3) Ikke er dømt for en vanærende Handling uden at have faaet Æresoprejsning.
4) Ikke har nydt urefunderet Fattigunderstøttelse.
5) Har ernæret sig som Landarbejder i de sidste 5 Aar.
6) Skaffer Attest for at være en flittig, ædruelig og sparsommelig Mand.
7) Godtgør at være Ejer af en Tiendedel af Ejendommens Laaneværdi, og
8) Ikke ved egne Midler kan komme i Besiddelse af en saadan Ejendom.

De Jordlodder, der erhverves i det her omhandlede Øjemed, maa ikke være mindre end 2 Tdr. Ld. og ikke større end 8 Tdr. Ld. I Landets magre Egne kan Lodden dog have et større Areal, men ikke uden Landbrugsministerens Tilladelse over 12 Tdr. Ld.

Naar en Landarbejder, der opfylder de stillede Betingelser, ønsker Jord og ikke selv kan paavise saadan, kan han henvende sig til Kommunalraadet, der derpaa efter nærmere angivne Regler træffer de fornødne Foranstaltninger i den Retning. Er en Jordlod udset, indgiver Landarbejderen gennem Kommunalraadet et Andragende til Kommissionskredsens Formand. Den samlede Pris, en saadan Jordlod maa staa Landarbejderen i, maa som Regel ikke overstige 5000 Kr. Kommissionen foretager Syn over Jordlodden og undersøger, om den egner sig til Husmandsbrug, og om Prisen kan anses for passende.

Bevilges Andragendet ikke, meddeles dette Andrageren tilligemed Grunden til Nægtelsen. Et saadant Afslag kan eventuelt indankes for Landbrugsministeren, men derimod ikke for Domstolene.

Er alt i Orden, kan Landarbejderen af Statskassen faa udbetalt $^{9}/_{10}$ af Ejendommens Laaneværdi. Statslaanet maa ikke overstige det Beløb, der svarer til Købe-

summen for Jorden og Omkostningerne ved Bygningernes Opførelse.

Statslaanet prioriteres i Ejendommen med Bygninger og Besætning m. v. og forrentes med 3 pCt. aarlig. I de første 5 Aar er Laanet afdragsfrit; derefter finder der et Afdrag af 1 pCt. Sted af $^2/_5$ af Laanet, medens de $^3/_5$ fremdeles er afdragsfri, men derefter afdrages ogsaa disse med 1 pCt. p. a. Dog kan større Afdrag tillades.

Ingen kan faa Laan af Statskassen i mere end en Ejendom. Ejendommen maa ikke udstykkes eller sammenlægges eller magelægges med anden Jord. Overdragelse af Ejendommen til en anden kan efter nærmere angivne Regler finde Sted; men den oprindelige Erhverver kan da ikke for nogen ny Ejendom faa Laan af Statskassen.

Afgaar Ejeren ved Døden, kan Enken indtræde i den afdødes Forhold til Statskassen, men gifter hun sig igen, maa Manden, for at beholde Laanet, opfylde Betingelserne for at faa Statslaan.

De gældende Regler for Selvejerbønders Testationsret finder ogsaa Anvendelse paa Huse efter denne Lov. Herom indeholder Loven nærmere Bestemmelser.

Der finder Syn af Ejendommen Sted hvert 3. Aar, og Ejeren har da at rette sig efter de af Synskommissionen givne Anvisninger. Gør han ikke det, vil Obligationens Beløb kunne indtales overfor Ejeren.

Ligeledes skal Ejeren holde Ejendommen med Bygninger og Besætning, Inventarium og andre Ejendele forsikrede mod Ildsvaade for den fulde Værdi. For de faste Ejendommes Vedkommende maa Forsikringen ske i en af Staten anerkendt Brandforsikring.

17. Helligdagsloven.

Loven om den offentlige Fred paa Folkekirkens Helligdage samt Grundlovsdagen har Nr. 134 og er dateret den 22. April 1904.

For Landbrugets Vedkommende har følgende Bestemmelser Interesse, at Markarbejde er tilladt paa

Søn- og Helligdage, naar ikke Gudstjenesten derved forstyrres. Markeder maa ikke afholdes paa de nævnte Dage og almindelig Handel fra Gader eller Butikker maa ikke finde Sted. Dog tillades saadant efter Kl. 4 paa de to sidste Søndage før Jul og første Søndag i Maj og November. Offentlige Møder maa ikke finde Sted før efter Kl. 4. Fredningen gælder ogsaa Grundlovsdagen efter Kl. 12.

Mejeridrift og Mælkesalg kan foregaa paa Helligdagene, og der kan under særlige Forhold gives Dispensation fra Loven.

18. Umyndiges Midler.

Ved Lov Nr. 192 af 18. November 1904 tillades det, at umyndiges og offentlige Stiftelsers Midler maa anbringes i de af Kreditforeningen af Grundejere paa Landet i Jylland udstedte Gældsforskrivninger.

19. Husmandskreditforeningerne.

Ved Lov Nr. 201 af 16. December 1904 gives der to Kreditforeninger af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet Bemyndigelse til at indrette Afdelinger for de i Loven om Jordlodder til Landarbejdere ommeldte Ejendomme, hvor $^3/_5$ af Laanesummen udredes af disse Kreditforeninger, medens de $^2/_5$ udredes af Statskassen.

Kreditforeningerne holdes eventuelt skadesløse af Statskassen for Forskellen mellem Renten af Pante- og Kasseobligationerne.

Ministerielle Bekendtgørelser m. v. i 1904.

1) Ved Bekendtgørelse af 5. Januar 1904 fra Indenrigsministeriet normeres Antallet af Sogneraadskredse i hver Landsthingskreds.

Der er ligesom Aaret forud ialt 1084 Sogneraadskredse, der fordeler sig saaledes:

2.	Landsthingskr.:	Københavns, Frederiksborgs og Holbæk Amter (undtagen Frederiksberg og Frederiksværk)	146
3.	—	Sorø og Præstø Amter	125
4.	—	Bornholms Amt	15
5.	—	Maribo Amt	65
6.	—	Odense og Svendborg Amter (undtagen Marstal)	146
7.	—	Hjørring og Aalborg Amter	118
8.	—	Thisted Amt og en Del af Viborg og Ringkøbing Amter	121
9.	—	Randers Amt, Resten af Viborg Amt og Aarhus Amtsraadskreds	156
10.	—	Vejle Amt, Skanderborg Amtsraadskreds og en Del af Ribe Amt	103
11.	—	Resten af Ringkøbing og Ribe Amter	89

2) Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 2. Januar 1904 gives der Tilladelse til, at Berberisbuske indtil videre maa dyrkes i Staden København og i Frederiksberg Birk, dog kun i en Afstand af mindst 300 Alen fra Arealer, paa hvilke der drives Agerbrug.

3) Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 18. Januar 1904 om Understøttelse til praktisk Uddannelse i Husmandsbrug bestemmes, at Understøttelsen ikke kan overstige 20 Kr. maanedlig og ikke udstrækkes over 6 Maaneder. Beløbet udbetales til vedkommende Husbonde, der herfor skal give Lærlingen Kost og Logis samt fornøden Vejledning i de Fag, hvori Uddannelsen søges; Husbonden er paa den anden Side berettiget til at forlange, at Lær-

lingen skal deltage i alt det forefaldende Arbejde. Ansøgninger skal indsendes inden hvert Aars 15. Marts til Landbrugsministeriet og maa ledsages af Attester om, at Ansøgeren er ubemidlet, at han har gennemgaaet et theoretisk Landbrugskursus af mindst 5 à 6 Maaneders Varighed og om, at Husbonden paa vedkommende praktiske Lærested er villig til at modtage Ansøgeren som Elev i et opgivet Tidsrum.

4) Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 12. Februar 1904 gives der yderst detaillerede Regler for Indretningen af og Tilsynet med Dampkedler paa Landjorden samt om Brugen af Lokomobiler i Nærheden af Bygninger eller let antændelige Genstande. Reglerne er saa detaillerede, at det er nødvendigt at henvise enhver interesseret til selve Bekendtgørelsen.

5) Ved Bekendtgørelse fra Ministeriet for offentlige Arbejder af 24. Marts 1904 er der givet et Konsortium Eneretsbevilling til Anlæg og Drift af en Jernbane fra Helsingør til Hornbæk paa en Række nærmere detaillerede Betingelser.

6) Ved Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 23. April 1904 fastsættes Betalingen for Indkvartering af det Personale, der af Generalstaben udsendes til topografiske Arbejder.

Betalingen er for Officerer: Værelser 66 Øre à 1 Kr., Varme 25 Øre, Lys 8 Øre og Brændsel til Madkogning 16 Øre pr. Dag. For Bespisning 2 Kr. pr. Dag.

Betalingen for Menige er 25 Øre daglig og for Kost 41 Øre.

For Staldrum betales 10 Øre for en Hest.

7) Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 27. April 1904 gives Meddelelse om Tilskud til Uddannelse og Etablering af Sygeplejersker udenfor København. Tilskudene ydes til Foreninger, der selv antager Sygeplejersker til Uddannelse. Tilskudets Størrelse er som Regel højst 400 Kr., men

kan dog ved Uddannelse i København under »Det røde Kors« forhøjes indtil 600 Kr. Betingelsen for Tilskudet er, at der ad anden Vej tilvejebringes Beløb, der for Købstædernes Vedkommende svarer til $1^1/_2$ Gange Statens Bidrag og for Landets Vedkommende er lig med Statens Bidrag.

De Uddannede underkastes Justitsministeriets Kontrol. Praktiserende Læge P. H. Trautner i Odense er Ministeriets Konsulent paa dette Omraade, og han har tilsagt sin Medvirkning til at skaffe Kvinder Uddannelse som Plejersker. Der kan desuden til Hospitalshjælp for Plejersker under Uddannelsen anvendes af Statskassen indtil 500 Kr. Andragender indsendes til Justitsministeriet og skrives paa ustemplet Papir.

8) Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 12. September 1904 omtales Foranstaltninger mod Yvertuberkulose hos Køer, i Henhold til Lov af 5. Februar 1904 om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin.

Nedslagning paa offentlig Foranstaltning kan først finde Sted efter en foretagen bakteriologisk Undersøgelse paa Forsøgslaboratoriet. Enhver Dyrlæge skal, naar han fatter Mistanke, opsamle Sekret alene fra den syge Kirtelafdeling og i en ren Flaske indsende det til Veterinærfysikus.

Grundlaget for Erstatning er Dyrets Slagteværdi efter en nærmere bestemt Middelpris. Vejning finder Sted efter at Hud, Fødder, Yver og Indvolde er fjernede, og den skal foregaa under offentlig Kontrol. Hos en drægtig Ko kan Fosterets Vægt ikke medregnes. Erstatningen er $^1/_3$ af den udfundne Slagteværdi, og for det kasserede Kød faar Ejeren en Erstatning af Halvdelen af Værdien. Staten betaler Slagtningen. Om Nedslagningen skal der ske Indberetning til Ministeriet. Bekendtgørelsen er traadt i Kraft 10. Oktober 1904.

9) En tilsvarende Bekendtgørelse, der er dateret samme Dag, giver Bestemmelser om Anmeldelse af Statsunderstøttelse til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg. Der gives en Række detaillerede Regler om Anmeldelsens Form og Indhold, og det maa anbefales Enhver, der har Interesse af Spørgsmaalet, at gøre sig nærmere bekendt med disse Regler.

10) Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 12. September 1904 bestemmes, at Indførsel her til Landet af levende Hornkvæg fra Udlandet kun maa foregaa over København, Helsingør og Frederikshavn.

11) I Anledning af Loven af 5. Februar 1904 om Tuberkulinprøver paa Hornkvæg, der fra Udlandet indføres hertil, er der ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeren af 12. Septbr. 1904 givet nærmere Regler for denne Tuberkulinprøve. Straks efter at Hornkvæg fra Udlandet er ankommet hertil og har været underkastet det befalede Sundhedseftersyn, bliver det, naar det ikke er indført til Slagtning, at anbringe i en Karantænestald paa Indførselsstedet for at underkastes Tuberkulinprøven. Denne maa finde Sted senest 5 Dage efter Dyrenes Ankomst til Karantænestalden. De ikke-reagerende Dyr overgives Ejeren til fri Raadighed, medens de reagerende Dyr enten tilbagevises eller slagtes under Kontrol i et anerkendt Slagtehus. Dyr, der indføres til Slagtning, maa være mærkede med et stort, oliemalet *S* paa øverste Del af venstre Laar, og kan, uden Anbringelse i Karantænestald og uden Tuberkulinprøve, men efter det lovbefalede Sundhedseftersyn, føres direkte til et offentligt, anerkendt Slagtehus. Om Indførsel af Slagtekvæg gøres der Indberetning til Veterinærpolitiet paa Slagtestedet, der nærmere kontrollerer Slagtningen. Er der ikke Plads i Karantænestalden til Dyr, der er anmeldte til Tuberkulinprøve, gives der rettidig Importøren Underretning herom. Udgifterne ved Tuberkulinprøven og Mærkningen af-

holdes af Statskassen, hvorimod alle andre Udgifter, derunder ogsaa til Fodring og Pasning af Kreaturerne, afholdes af Importøren.

12) Ved Anordning fra Justitsministeriet af 28. September 1904 gives der meget detaillerede Forskrifter om Indretningen og Brugen af hurtigløbende Slibestene og Slibeskiver.

13) Under 8. April 1904 gives der en udførlig Instruks for Kommissioner, der i Henhold til Lov af 15. Maj 1903 nedsættes om Afløsning af Tienden.

14) Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 24. Oktober 1904 er Brorup By overført fra Hyllinge Sogn til Marvede Sogn og fra Øster Flakkebjerg Herred til Holsteinborg Birks Jurisdiktion.

15) Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 4. November 1904 approberes et Begravelsesritual for Frimenigheden i Høve.

16) Ved Bekendtgørelse fra samme Ministerium af 18. November 1904 aabnes der Adgang for Folkekirkens Præster til at afholde Gudstjeneste og Altergang i en evangelisk-luthersk Frimenighedskirke under Vakance i Frimenighedens Præsteembede, dog ikke udover 6 Maaneder.

17) Ved Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 3. Februar og 17. November 1904 er de saakaldte »Læbælter« omkring Købstæderne ophævede for Skive og Holstebros Vedkommende.

18) Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 26. Februar 1904 er de gældende Bestemmelser for Hundeafgiften ogsaa givet Anvendelse paa Bramminge Stationsby under Ribe Amt. Afgiften tilfalder de fattiges Kasse i Kommunen.

19) Ved Bekendtgørelse fra Trafikministeriet af 23. September 1904 er der foretaget Forandringer i Fortegnelsen over Landeveje og Landevejsgader i Vejle Amt.

20) Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 25. April 1904 er der foretaget Forandringer i Instruksen

for Veterinærpolitiet ved Behandling af smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, for saa vidt angaar Rødsyge (miltbrandartet Rosen) hos Svinet.

21) I Anledning af indtrufne Tilfælde af Mund- og Klovsyge er ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 4. Februar 1904 forbudt Udførsel af levende Kvæg m. v. fra Sjælland.

Dette Forbud er igen hævet den 5. Septbr. 1904. Ved Bekendtgørelser af 11. Februar og 8. Marts 1904 blev paa Grund af Mund- og Klovsyge Stevns Herred i Præstø Amt afspærret, men denne Afspærring hævedes igen den 5. Septbr. 1904.

22) Der er i Aarets Løb stadfæstet Sundhedsvedtægter eller Tillæg til samme for følgende Landkommuner: Bramminge Stationsby i Ribe Amt, Gentofte Kommune i Københavns Amt, Vester Brønderslev Kommune i Hjørring Amt, Helsinge-Valby Kommune i Frederiksborg Amt og Asminderup-Grandløse Kommune i Holbæk Amt.

23) Der er i Aarets Løb givet en stor Række Sygekasser rundt omkring i Landet offentlig Anerkendelse.

24) Med Hensyn til Sogneomlægninger og deslige er der for Aaret 1904 følgende at bemærke: Breining Sogn er henlagt til Ulfborg og Hind Herreders Provsti; Førslev Sogn i Ringsted Herred benævnes fremtidig Øde Førslev Sogn; Brønshøj adskilles i kirkelig Henseende fra Rødovre Sogn; Østrup Sogn adskilles i kirkelig Henseende fra Hjadstrup Sogn og en Del af Esbønderup Sogn overføres til Alsønderup Sogn.

25) Der er approberet Tillæg til Statuterne for følgende Kreditforeninger: Husmandskreditforeningerne i Østifterne og i Jylland og for Kreditforeningerne af Grundejere paa Landet i Jylland og af Grundejere i de danske Østifter.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Kjøbenhavn.

Af *James Høyer*, Inspektør.

Som alt berørt i Kontrollens Beretning for Aaret 1904 kunde Kontrollen den 9. November samme Aar notere, at 10 Aar vare forløbne siden dens Oprettelse. Det falder da ret naturligt, at kaste Blikket tilbage paa det svundne Tidsrum og se, hvad Arbejde der er udrettet samt reflektere over, hvorledes dette Arbejde er forstaaet af den Stand, for hvilken Arbejdet særlig skulde være gjort, nemlig Landmandsstanden, thi det vil erindres, at det netop var med den Opgave for Øje at skabe Garanti for, at Landmændene fik kontraktlige Varer, at Kontrollen i sin Tid oprettedes.

Selv om det nu er utvivlsomt, at Kontrollen har skabt sig Tillid hos en stor Del af Landmændene og at disse derfor nu til Stadighed kun købe Foderstoffer fra København under Kontrollens Tilsyn ved Varernes Levering, saa er det ganske sikkert lige saa utvivlsomt, at en maaske lige saa stor Del Landmænd ikke benytte Kontrollen. Man har svært ved at forstaa Aarsagen dertil, thi det kan ikke være den ringe Afgift, som Kontrollen kræver, og maa kræve, som Vederlag for Arbejdet og til Afholdelse af Omkostningerne ved det ikke lille Apparat, som Kontrollens Virksomhed nødvendiggør, der virker afskrækkende. Denne Afgift, som er $^3/_4$ Øre pr.

Centner eller 75 Øre for en lille og 1 Kr. 50 Øre for en stor Jernbane-Vognladning, kan ikke og bør ikke være det afgørende for Landmanden. Er der blot 100 Pd. ubrugelige Varer i en Vognladning, saa er Tabet for Landmanden langt større end hele Afgiften. Dette Regnestykke synes saa klart og indlysende, at ingen Tvivl om Kontrollens Nytte eller om Fordelen ved at lade kontrollere synes mulig. Nogen nævneværdig Ulejlighed for Landmanden ved at faa Varer kontrollerede foreligger ikke; samtidig med Købet af paagældende Varer forlanger Landmanden hos sin Købmand, at Varen skal kontrolleres af Landhusholdningsselskabet; det er det Hele. Opmærksomheden henledes imidlertid paa, at der udtrykkelig maa forlanges Landhusholdningsselskabets Kontrol for at undgaa Forveksling med Kontrol, som udøves af private Forretninger, der ikke staa i nogen som helst Forbindelse med Landhusholdningsselskabet.

Man finder Anledning til her at optrykke og henlede Opmærksomheden paa en Artikkel, som fandtes i nærværende Tidsskrift 1902, Hefte Nr. 4, saalydende:

»Da Kjøbenhavns Frihavn aabnedes i Efteraaret 1894 traadte samtidig Kontrollen med Korn og Foderstoffer, i Henhold til en Overenskomst mellem Frihavns-Aktieselskabet og Landhusholdningsselskabet, i Virksomhed i Frihavnen. Kontrollens Benyttelse tog dog først sin Begyndelse i 1896, men i de siden da forløbne Aar har dens Virksomhed været meget betydelig, og den har utvivlsomt vundet voksende Tillid hos Købmænd og Landmænd. Den samlede Kontrol i 1901 omfattede over 126 Millioner Pund, eller ca. 36 pCt. mere end i det foregaaende Aar. Men selvfølgelig kan det ved en saa stor Virksomhed ikke undgaas, at der undertiden fremkommer Klager, og disse gaa da i Regelen ud paa, at Kontrollen ikke har kasseret Varer, som den formentlig burde have kasseret, enten paa Grund af deres Indhold eller deres ydre Renhedstil-

stand. Uagtet Klagernes Antal er overordentlig ringe i Forhold til Ekspeditionernes Omfang, og uagtet Klagerne som Regel ere baserede paa en urigtig Opfattelse af, hvad der paahviler Kontrollen, kunne de selvfølgelig bidrage til, at Nytten af dens Virksomhed bliver mindre end ønskelig. Da dette selvfølgelig vilde blive til Landbrugets Skade, ønsker Landhusholdningsselskabet at fremkomme med den efterfølgende Redegørelse, dels for Kontrollens Formaal og Betydning, dels for Rækkevidden af den Sikkerhed, den byder Landmændene.

Kontrollens Formaal og Betydning er, sagt med faa Ord, at yde Landmændene Garanti for Leveringen af kontraktlige Varer. Kontrollen vaager over — for saa vidt det overhovedet lader sig gøre — at Landmændene kun modtage gode, sunde Varer. Som Regel vil en Landmand købe Varerne frit paa Bane i København, og vil han gøre Indsigelse mod et Parti Varer, som ikke værende en reel Handelsvare, da maa Indsigelsen allerede fremsættes ved Modtagelsen paa Bane i København, og Landmanden maa da have en Stedfortræder til paa hans Vegne at anerkende eller tilbagevise Varen — men dette er ofte forbundet med Vanskeligheder og altid dyrt. Her er det da, at Kontrollen træder til som Landmandens Stedfortræder, der vaager over, at han kun modtager Varer saaledes som de til enhver Tid gaa i Handelen som reelle Handelsvarer.

Hermed er i Virkeligheden samtidig antydet Rækkevidden af den Sikkerhed, Kontrollen byder. Undertiden stille Landmændene imidlertid større Fordringer til Kontrollen, end denne kan og skal opfylde.

Saaledes hersker der undertiden en fejlagtig Opfattelse af, hvad man kan forlange med Hensyn til en kontrolleret Vares Renhedstilstand.

Kontrollens Certificat er vel altid en Garanti for, at den modtagne Vare ikke er saa uren, at den derved bliver ukontraktlig, ligesom Landmændene have

Garanti for, at Varer, der have passeret Kontrollen, ikke ere mugne, vaade eller sammenbrændte. Men derimod maa der ikke ventes en absolut Garanti for, at Varen er velrenset, saaledes som dette Ord sædvanlig opfattes af Landmændene. Thi naar det ikke udtrykkelig betinges ved Købet, at Majs eller fremmed Korn skal være en velrenset Vare, kan Kontrollen ikke nægte at modtage en Vare, der indenfor rimelige Grænser indeholder fremmede Bestanddele som Avner, Majskolber, Støv o. s. v., men som dog, uagtet disse Urenligheder, maa kaldes en god, reel Handelsvare, som ikke staar i Strid med Slutsedlen.

Vil Landmanden sikre sig herimod, altsaa sikre sig en absolut Garanti med Hensyn til Renheden, da maa han udtrykkelig fordre af sin Købmand en velrenset Vare og samtidig underrette Kontrollen herom. Der kan da øves den skarpest mulige Kontrol ved Varens Modtagelse, men det er en Selvfølge, at Landmanden maa betale mere for en saadan Vare.

Undertiden hersker der ogsaa overdrevne Forestillinger om den Undersøgelse af en Vares Indhold, der paahviler Kontrollen. Dennes Virksomhed omfatter alene en Undersøgelse, der kan udføres ved Hjælp af Lugt, Smag og Syn, hvorimod den ikke kan paatage sig at undersøge Forhold, der kun kan afgøres ad kemisk eller mikroskopisk Vej. Dette gælder saaledes Konstatering af en Vares indre Beskaffenhed, der kræver Analyser og mikroskopiske Undersøgelser, med hvilke Kontrollen selvfølgelig ikke kan give sig af. Vil Landmanden sikre sig Garanti for Varens indre Beskaffenhed, da maa han ved Købet forlange Garanti-Dokument i Henhold til Gødnings- og Foderstofloven af 26. Marts 1898 og eventuelt lade en Prøve af Varen undersøge i et af de af Ministeriet anerkendte kemiske Laboratorier. Kontrollens Bestyrer, Hr. James Høyer, fik i Fjor Bemyndigelse af Grosserersocietetets Kommité

til at udtage saadanne Prøver med Gyldighed efter Loven af 26. Marts 1898.

Hensigten med denne Artikkel har været at tydeliggøre Kontrollens Virksomhed for Landmændene for at bidrage til at styrke Tilliden til Kontrollen og forhindre, at man i god Tro stiller Fordringer til den, som den hverken kan eller skal opfylde. Ved at byde en Garanti for Leveringen af kontraktlige Varer byder Kontrollen i Virkeligheden Landbruget et betydeligt Gode, som man maa haabe det i stigende Grad vil gøre Brug af.«

Naar denne Artikkel nu optrykkes paany, saa er det dels fordi der af og til endnu fremkommer Klager over f. Eks. Majsens Renhedstilstand, hvilke Klager bedes betragtet som besvaret herigennem, og dels for at pege paa den Risiko Landmanden løber ved ikke at lade kontrollere. Risikoen kan, som nævnt, let blive betydelig større, end den ringe Udgift, Kontrolleringen kræver. Endvidere henledes Opmærksomheden paa, at naar, som ligeledes nævnt ovenfor, Landmanden som Regel køber frit paa Bane i København og derfor maa fremsætte Indsigelse mod en Vare, som ikke er reel Handelsvare, allerede ved Modtagelsen paa Banen i København, saa har Landmanden følgelig ogsaa en absolut Ret til at lade sig repræsentere paa Leveringsstedet og en lige saa absolut Ret til selv at vælge sin Repræsentant. Naar der nu fra enkelte Sælgeres Side synes Uvillie mod Kontrollen og Ønske om at udelukke Kontrollen som Repræsentant for Købere, saa skal hertil kun bemærkes, at enhver Sælger naturligvis har Ret til at nægte Salg med den Betingelse, at Varen skal kontrolleres. Men naar en Vare er købt, saa har Køberen en uafviselig Ret til at modtage Varen enten personlig eller ved en Repræsentant, som Køberen — ikke Sælgeren — vælger. Naar Landmanden benytter denne Ret, er dermed Risikoen for at faa en mindre god Vare fjernet. Som Regel maa det tilraades, at der ved

Køb af Korn, Majs og Foderstoffer udtrykkelig betinges Landhusholdningsselskabets Kontrol.

Man venter nu, at Landmanden i forøget Grad vil benytte Kontrollen, ikke alene i egen Interesse af Hensyn til at erholde gode, kontraktlige Varer, men ogsaa af Interesse for Kontrollens Virksomhed i det Hele taget.

I Tidsrummet 1896—1904, begge Aar incl., har

12,320,000 Centner Korn og Foderstoffer

passeret Kontrollen.

Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og Efterligninger af saadanne.

13. Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, foranstaltede af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.
Af Dommerudvalget ved *Emil Jørgensen*.

Som det i 11. Beretning: »Redskabsprøverne 1903«, Tidsskrift f. Landøkonomi 1904, Side 117 o. flg., nærmere er gjort Rede for, besluttede Maskinudvalget — efter i Tiaaret 1893—1903 at have gennemprøvet de væsentligste Redskabsgrupper ved større Konkurrenceprøver samt i de senere Aar foretaget en Række andre Prøver — i 1903 at genoptage de aarlige Konkurrenceprøver med en Prøve med amerikanske Svingplove og danske Efterligninger af disse.

Maskinudvalget averterede herefter en saadan Prøve til Afholdelse i Oktober 1903, og den livlige Tilslutning, denne Prøve vandt, saavel fra Forhandlere af amerikanske Svingplove som fra danske Fabrikanters og Smedes Side — der var anmeldt 62 Plove — vidner noksom om den store Interesse, der var for en saadan Prøve, og at Tiden netop var inde for at faa en større Plovprøve afholdt.

Man var ogsaa paa det Rene med, at man derved vilde imødekomme et fra Landmændenes Side længe næret Ønske; thi siden Plovprøverne paa Birkholm i 1895 og 1897 er der fremkommet en Del nye amerikanske Plove, ligesom mange af vore dygtigere Smede med

mere eller mindre Held have efterlavet de amerikanske Plove, i et enkelt Tilfælde endog fabrikmæssigt. Disse nye Plove vilde det være af stor Betydning at faa underkastet en indgaaende Prøve, saavel for Arbejdets som — og vel navnlig — for Kraftforbrugets Vedkommende, saa meget mere som man under Brugen af de amerikanske Plove er blevet opmærksom paa, at forskellige Enkeltheder ved Plovens Bygning ikke altid svarer til Hensigten og kunde trænge til en nærmere Undersøgelse og Prøve.

Den averterede Prøve skulde, som nævnt, have været afholdt i Oktober 1903 paa Herregaarden Egeskov ved Kværndrup paa Fyen, og blev ogsaa paabegyndt den 6. og 7. Oktober. Paa Grund af den stærke og vedholdende Regn, der faldt baade de nærmest foregaaende Dage og i Dagene den 6. og 7. Oktober, maatte man imidlertid afbryde og udsætte Prøven 8 Dage. Disse 8 Dage gav imidlertid ingen Vejrforandring til det bedre, Vejret var vedvarende regnfuldt, Jorden stærk vanddrukken og Udsigterne til at faa godt Pløjevejr, saaledes at man kunde tænke sig at faa udført et godt og forsvarligt Pløjearbejde, bleve mindre, jo længere man kom ud paa Efteraaret. Under disse eksceptionelle Forhold besluttede Maskinudvalget derfor helt at opgive Plovprøven for dette Efteraar og søge den gennemført det kommende Efteraar 1904.

At søge Prøven gennemført det kommende Foraar, som det fra flere Sider blev foreslaaet, fandt man ikke tilraadeligt. Erfaringerne fra alle tidligere Prøver, endog saa langt tilbage som fra Plovprøven ved Nykøbing F. 1872, vise, at de paalideligste Resultater naas ved at stille de prøvede Redskaber under saa naturlige Forhold som vel muligt, og for Plovenes Vedkommende er Efteraarspløjning af Stubjord (og Grønjord) og særlig Hvedestub, det Arbejde, der under normale Forhold vil være den bedste Prøvesten for Plovenes forskellige Arbejdsydelse, og udføres Prøven dertil paa nogenlunde stærk Jord, ville Forskelligheder mellem de enkelte Plove træde

stærkere og skarpere frem, end om Arbejdet blev udført under mildere Vilkaar om Foraaret eller i Sommerens Løb.

Men er det end en fra de tidligere Prøver arvet Sædvane, at stille de Redskaber, der skulle prøves, under ret strænge Vilkaar, for at Forskellighederne, navnlig Manglerne, kunne træde rigtig frem, saa maa Vilkaarene under Prøven dog ikke være strængere eller anderledes, end at man kan sige, at Arbejdet bliver udført under naturlige Forhold. Derfor blev Plovprøven opgivet for Efteraaret 1903, Jorden var og forblev hele Efteraaret saa vanddrukken og vaad, at det ikke var muligt at faa udført et normalt og forsvarligt Pløjearbejde, og derfor maatte man udsætte Plovprøven i Efteraaret 1904 fra Uge til Uge i 3—4 Uger. Var Efteraaret 1903 unormalt paa Grund af den stærke Nedbør, saa var Efteraaret 1904 nemlig ikke mindre unormal, men paa Grund af den stærke og vedholdende Tørke. Jorden var saa tør og fast, at de mere bindende Jorder vare som et faststampet Logulv eller næsten som Beton at bryde i. At udføre et blot nogenlunde ordentligt Arbejde under saadanne Forhold var utænkeligt, og da det formentlig for Landmændenes Vedkommende er af større Betydning at faa at vide, hvilken Plov af de mange nye Plove, der ere fremme, der kan udføre det bedste og letteste Arbejde under naturlige og nogenlunde normale Forhold, end at faa at vide, hvilken Plov der egner sig bedst som Logulv- eller Betonbryder, er det naturligt, at Maskinudvalget ogsaa under disse eksceptionelle Forhold afventede normale Forhold og udsatte Prøven fra Uge til Uge, uden at tage Notits af de opsigtsvækkende Artikler, der — mærkværdig nok underskrevne af fynske Landmænd — i den Tid løb igennem de fynske lokale Dagblade, og hvori man netop stillede Kravet om at faa prøvet Plovene som en Slags Betonbrydere. Vel kan det gøres gældende, at naar Tiden er der, saa skal Jorden pløjes eller brydes op enten den er vaad eller tør, men i Ploven i Almindelighed og i de nye fortrinlige Plove i Særdeleshed søge vi dog fortrinsvis Redskaber, der under normale Forhold kunne

levere os den smukke, fint smuldrende og godt vendte Fure, som vi i de sidste 15 Aar have lært at sætte saa stor Pris paa, og som Redskaber til dette Brug skulle Plovene selvfølgelig prøves.

Til at udføre Prøven med Plove i Efteraaret 1904 nedsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, efter Maskinudvalgets Indstilling, en Dommerkomitee, der kom til at bestaa af følgende Herrer:

Hr. Statskonsulent C. V. Birk, Holte,
— Vejassistent Th. Hjorth, Hobro,
— Proprietær Jakobsen, Andkjær pr. Odder,
— Gaardfæster Fr. Laub, Sludegaard,
— Gaardejer Rasmussen, Sædekildegaard,
— Forpagter H. Schroll, Hollufgaard, og
— Proprietær Spandet, Torpegaard.

Som Suppleanter valgtes:
Hr. Proprietær Pontoppidan, Ørritslevgaard, og
— Gaardejer Jørgen Nielsen, Hjallese.

Da Vejassistent Th. Hjorth, Hobro, før Prøvens Begyndelse meldte Forfald paa Grund af Sygdom, supplerede Dommerkomiteen sig under Prøven med Hr. Proprietær Pontoppidan, Ørritslevgaard.

Dommerkomiteen mødtes i Nyborg den 20. Juli for at drøfte og vedtage de nærmere Enkeltheder og Bestemmelser for Prøven.

Komiteen valgte Hr. Gaardfæster Fr. Laub, Sludegaard, til Formand og Maskinudvalgets Sekretær, Hr. Inspektør Emil Jørgensen, til at fungere som Komiteens Sekretær og til at udarbejde Beretningen om Prøven.

Det vedtoges, at Prøven skulde være en offentlig Konkurrenceprøve med Medaljeuddeling, og at den skulde omfatte **originale amerikanske Svingplove og saadanne Efterligninger, som komme disse nær,** men Dommerkomiteen forbeholdt sig paa den ene Side Ret til, hvis det blev nødvendigt, at indskrænke de prøvede Plove i

Antal for at sikre sig, at man kunde tilendebringe Prøven indenfor en rimelig Tid, og paa den anden Side til at lade enkelte bestemte Plove prøve, selv om de ikke bleve anmeldte til Prøven. Man vedtog saaledes, at man, for at faa et Bindeled mellem de tidligere Plovprøver og denne, vilde medtage til Prøven den amerikanske Svingplov »Albion H 2«, der i 1895 fik Sølvmedalje, og den tyske Universalplov »D. 7. M. N.«, der ved de senere Plovprøver var saa stærkt fremhævet af Dommerne.

For at sikre sig, at de præmierede Plove, særlig de, der forarbejdes i de mindre Værksteder, fremtidig forarbejdes nøjagtig som de prøvede, vedtoges det, at Præmieringen kunde gøres afhængig af, at Fabrikanten underkaster sig Reglerne for de af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ved Maskinkonsulenten oprettede »Normaler«. Endvidere vedtoges det at give Publikum Lejlighed til at se de prøvede Plove i Arbejde, men da det ved tidligere Prøver har vist sig, at Tilstrømningen af et skuelystent Publikum undertiden kan være saa stor, at det kan være generende for Dommernes rolige Arbejde, besluttede man at søge en saadan Tilstrømning formindsket noget paa de egentlige Arbejdsdage ved i god Tid forud at bekendtgøre, at alle de prøvede Plove vilde blive foreviste i Arbejde for Publikum en nærmere bestemt Dag under eller lige efter Prøven.

De nærmere Enkeltheder for Prøven ere sammenfattede i nedenstaaende

Bestemmelser for en statsunderstøttet Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og Efterligninger af saadanne.

1. I Efteraaret 1904 foranstalter Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg en Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og saadanne Efterligninger, som komme disse nær.

Dommerkomiteen forbeholder sig Ret til at lade enkelte andre Plove deltage i Prøven.

2. Til Prøven kan anmeldes enhver Art af amerikanske Svingplove til 1 og 2 Heste. Dommerkomiteen forbeholder sig dog Ret til at foretage Indskrænkninger, navnlig saaledes, at kun en Plov af samme Konstruktion tilstedes Adgang til Prøven. Plovene kunne være brugte, dog ikke mere slidte, end de endnu kunne kaldes nye.

   Plovene maa møde med alm. Langjern og Forplov og helst tillige med Skivelangjern.

3. Prøven vil komme til at foregaa i Stubjord til forskellig Dybde samt i Grønjord, og efter endt Prøve og Bedømmelse ville de prøvede Plove blive forevist i Arbejde en Dag, der nærmere bliver averteret.

4. Skriftlig Anmeldelse om de Plove, der ønskes prøvede, indsendes inden den 1. September d. A. under Adresse: Inspektør Emil Jørgensen, Lyngby.

   I Anmeldelsen maa angives Fabrikantens Navn og Adresse og den Forhandlers Navn og Adresse, som indsender Ploven til Prøven, samt Plovens Handelsmærke (det Mærke, under hvilket Ploven sælges), dens Pris og Prisen paa samtlige enkelte Reservedele. Enhver Anmeldelse fra udenlandske Firmaer skal være ledsaget af en af vedkommende danske Konsul verificeret skriftlig Erklæring fra vedkommende Fabrikant, om hvem der af ham er bemyndiget til at indsende hans Plov til Prøven, hvem der har Forhandlingsret af den her i Landet, og hvem der paa hans Vegne maa modtage en eventuel tilkendt Udmærkelse.

5. Prøven vil blive afholdt paa Fyen. Prøvested og Tid vil senere blive bestemt og meddelt Anmelderne mindst 8 Dage før Prøven.

6. Dagen forud for Prøven vil der blive givet de Fabrikanter, der maatte ønske det, Lejlighed til at prøve

og tilrette deres Plove paa lignende Jorder som dem, der skulle benyttes under Prøverne, men den hertil nødvendige Arbejds- og Hestekraft er Maskinudvalget uvedkommende.

7. Prøvevilkaar:
   a. Kun de Plove, der staa opstillede til Brug paa Prøvestedet om Morgenen Kl. 6 paa Prøvedagen, ville blive bedømte.
   b. Fabrikanterne besørge Plovene transporterede til og fra Prøvestedet, og kunne ikke nøjes med at adressere Plovene til nærmeste Jernbanestation, da ogsaa Transporten derfra til Prøvestedet er Udvalget, saavel som Ejeren af Prøvemarken, uvedkommende.
   c. Fabrikanterne besørge selv Mandskab til Plovenes Betjening forud for Prøverne; saa snart disse ere begyndte, maa kun den af Fabrikanten udpegede Mand styre Ploven og køre Hestene, hvorfor hver enkelt Fabrikant opfordres til forud at sikre sig en vel indøvet Plovfører.
   d. Naar flere Plove af samme Konstruktion og Størrelse ere tilstede, bestemme Dommerne, med hvilken af disse Prøven skal foretages.
   e. Maskinudvalget leverer den fornødne Hestekraft til Prøverne; Forspandet tildeles efter Lodtrækning, dog staar det enhver Fabrikant frit for selv at møde med Heste.
   f. Saavel Fabrikanterne og disses Repræsentanter, som deres Mandskab, maa rette sig efter de Ordensbestemmelser, som Maskinudvalget og Dommerne foreskrive.

8. Den Orden, i hvilken Plovene skulle prøves for Dommerne, fastsættes ved Lodtrækning paa den første Prøvedags Morgen. Ingen Plov maa, uden Dommernes udtrykkelige Tilladelse, borttages fra Prøvestederne, før den hele Prøve med Bedømmelse og Forevisning for Publikum er foregaaet.

9. Plovene skulle være bortskaffede fra Prøvestederne senest 2 Dage efter Prøvens Slutning.

10. Dommerne kunne, hvis de finde Anledning dertil, indstille til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab at uddele Medaljer med Diplomer for den eller de bedste Plove. Da Dommerkomiteen maa sikre sig, at de præmierede Plove fremtidig forarbejdes nøjagtig ligesom de prøvede, kan Præmieringen gøres afhængig af, at Fabrikanten underkaster sig Reglerne for »Normaler«.

11. Bedømmelsens Udfald og Dommernes udførlige Beretning vil ved Landhusholdningsselskabets Forsorg snarest muligt blive meddelt i »Tidsskrift for Landøkonomi« og tillige blive bragt særskilt i Handelen.

Prøven vandt, ligesom i 1903, meget livlig Tilslutning saavel fra Forhandlere af originale amerikanske Svingplove som fra danske Fabrikanter og Smede. Som det af efterfølgende Fortegnelse over de anmeldte Plove vil ses, blev der af 23 Anmeldere anmeldt ialt 75 Plove, nemlig 20 originale amerikanske Plove, 34 danske Efterligninger og 21 andre Plove (1 amerikansk »Tallerkenplov«, 2 norske Plove, 16 tyske Plove og 2 danske Plove efter tysk Mønster).

I Fortegnelsen er, foruden Prisen paa den enkelte Plov, tillige anført Priserne for de vigtigste Reservedele til Ploven, og da disse Priser før Fortegnelsens Rentrykning bleve korrigerede i Korrekturen af de respektive Anmeldere, kunne de paaregnes at have almen Interesse.

Fortegnelsen blev trykt i 500 Eksemplarer, som under Prøven bleve uddelte gratis til Anmelderne og deres Personale samt til Publikum den Dag (Lørdag den 22. Oktober), da de prøvede Plove bleve foreviste i Arbejde for Offentligheden.

Fortegnelse over de til Prøven anmeldte Plove.

A. Originale amerikanske Svingplove.

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
I. Amerikansk Maskin-Import, Vesterbrogade 11 B., København B., for *Cokshutts Plow Comp. Brantfort. Canada.*				
1 Svingplov med Forplov og Hjul	1	Canada 97	55.00	
1 Plovkrop	...	.....	.....	10.00
1 Staalmuldfjæl	...	.....	.....	17.00
1 Chilled Landside	...	.....	.....	3.85
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.50
1 Svingplov med Forplov og Hjul	2	Canada 98	60.00	
1 Plovkrop	...	.....	.....	11.00
1 Staalmuldfjæl	...	.....	.....	18.00
1 Chilled Landside	...	.....	.....	4.00
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.65
Til begge Plovene:				
1 vendbar Spids	...	.....	.....	1.00
1 Forplov, komplet	...	.....	.....	8.50
1 Muldplade til Forploven	...	.....	.....	1.75
1 Skære eller Spids til do.	...	.....	.....	1.00
1 Langjern	...	.....	.....	3.50
1 Hjul, komplet	...	.....	.....	4.50
Bolte for Skærer, Landside etc.	...	.....	.....	0.20
II. Aktieselsk. M. P. Allerups Eftf., Odense, for *Syracuse Chilled Plow Comp., New York, U. S. A.,* ved Kockums Jernverk, Malmø.				
1 Svingplov, komplet	3	Viktoria 32	65.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	20.00
1 Landside	...	.....	.....	3.25
1 Landslid	...	.....	.....	1.50
1 Staalskære	...	.....	.....	3.50
1 Skære af hærdet Støbegods	...	.....	.....	1.50
1 do. do. med vendbar Spids	...	.....	.....	2.00
1 vendbar Spids	...	.....	.....	0.50
1 Svingplov, komplet	4	Viktoria $32^1/_2$	65.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	20.00
1 Landside	...	.....	.....	3.50
1 Landslid	...	.....	.....	1.50
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.75
1 do. Spids	...	.....	.....	1.25

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
1 Svingplov, komplet	5	Viktoria $33^1/_2$	50.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	16.00
1 Landside	...	.....	.....	2.50
1 Landslid	...	.....	.....	1.25
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.50
1 do. Spids	...	.....	.....	1.00
Til alle Plovene:				
1 Muldfjæl til Forploven	...	.....	.....	1.50
1 Spids til do.	...	.....	.....	0.75
1 Langjern	...	.....	.....	4.50
Bolte til Skære og Landside	...	.....	.....	{ 0.12 | à 0.15
1 Sulky-Plov med Sæde	6	422 F.	165.00	
III. Brødrene Bendix, Stormgade 10, København K., for *Bissell Chilled Plow-Yorks, South Bend, Indiana U. S. A.*				
1 Svingplov	7	Bissell 108	60.00	
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.65
1 Svingplov	8	Bissell 107	57.00	
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.55
Til begge Plovene:				
1 Staalmuldfjæl	...	.....	.....	18.00
1 Slidsule (Bryststykke)	...	.....	.....	1.75
1 Landside	...	.....	.....	3.75
1 vendbar Spids	...	.....	.....	0.95
1 Muldfjæl til Forploven	...	.....	.....	1.65
1 Spids til do.	...	.....	.....	0.75
1 Svingplov til 1 Hest	9	Bissell 8	35.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.65
1 Landside	...	.....	.....	3.00
IV. W. Langreuters Eftf., Reventlowsgade 16, København B., for *The Oliver Chilled Plow Yorks, South Bend, Indiana, U. S. A.*				
1 Svingplov med Langjern og Hjul	10	Oliver 99	65.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	18.00
1 Svingplov med Langjern og Hjul	11	Oliver 98	60.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	16.00
Til begge Plovene:				
1 Forplov	...	.....	.....	4.50
1 Landside	...	.....	.....	4.00
1 Skære	...	.....	.....	1.65
1 Langjern	...	.....	.....	4.00

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
1 Svingplov med Langjern og Hjul..	12	Oliver 97	52.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	15.00
1 Forplov	...	.....	.....	5.00
1 Landside	...	.....	.....	3.50
1 Skære	...	.....	.....	1.50
For alle Plovene:				
1 Skærespids	...	.....	.....	1.00
1 Muldfjæl til Forploven	...	.....	.....	1.75
1 Spids til do.....	...	.....	.....	1.00
Skærebolte	...	.....	.....	0.10
1 Svingplov til 1 Hest.....	13	Oliver	.....	
V. C. Th. Rom & Co., Axelhus 2 B., København B., a. for *Gale Manufacturing Comp. Albion, Michigan, U. S. A.*				
1 Svingplov med Hjul og Langjern..	14	Albion H 2	65.00	
1 do. do. do. ..	15	Albion H 4	58.00	
1 Staalmuldfjæl	...	.....	.....	18.50
1 Staal-Landside	...	.....	.....	5.00
1 amerik. Staalskære	...	.....	.....	8.40
1 alm. do.....	...	.....	.....	5.00
1 Chilled Skære.....	...	.....	.....	1.50
1 do. do. med vendbar Spids	...	.....	.....	2.25
1 vendbar Spids	...	.....	.....	0.50
1 Landslid.....	...	.....	.....	1.50
1 Svingplov med Hjul og Langjern..	16	Albion H 24	50.00	
1 Staalmuldfjæl	...	.....	.....	16.50
1 Landside	...	.....	.....	3.00
1 Skivelangjern	...	.....	.....	12.00
1 alm. Langjern.....	...	.....	.....	2.50
1 Chilled Skære.....	...	.....	.....	1.50
1 do. med vendbar Spids	...	.....	.....	2.00
1 Forplov	...	.....	.....	4.50
b. for *Wiard Plow Comp., Batavia, N. Y., U. S. A.*				
1 Svingplov for 1 Hest	17	Wiard 84	40.00	
1 Landside	...	.....	.....	3.00
1 Skære	...	.....	.....	1 50
1 Landslid.....	...	.....	.....	1.50
1 Vendeplov til 2 Heste	18	Wiard 120	70.00	
1 Skære	...	.....	.....	3 00
1 Landslid.....	...	.....	.....	2.50
1 Vendeplov for 1 Hest	19	Wiard	33.00	
1 Skære	...	.....	.....	2.00

	Nr. under Proven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
VI. Ole Sørensen & Co., Kolding, for *South Bend Chilled Plow Comp., Indiana, U. S. A.*				
1 Svingplov med Hjul og Langjern..	20	Nr. 94	60.00	
1 vendbar Skære.....	...	.....	.....	1.65
1 do. Spids.....	...	.....	.....	1.00
1 Landside med Sko	...	.....	.....	4.50
1 Landsidesko	...	.....	.....	1.00

B. Efterlavede amerikanske Plove.

VII. Smed Nic. Christensen, Søndersø pr. Odense.				
1 Svingplov med Flint-Muldfjæl	21	Søndersøplov	50.00	
1 Muldfjæl.....	...	.....	.....	15.00
1 Forplov	...	.....	.....	3.00
1 Landside	...	.....	.....	2.25
1 smedet Skære.....	...	.....	.....	3.00
1 Landslid.....	...	.....	.....	1.25
1 Landside	...	.....	.....	2.25
1 Langjern	...	.....	.....	2.00
VIII. De fynske Landmænds Maskinfabriker, Allerup pr. Brobyværk.				
1 Svingplov med vendbare Sliddele..	22	Allerup 3		
med amerik. Muldfjæl ..	...	.....	58.00	
med alm. do. ..	...	.....	52.00	
1 Svingplov med alm. Staalskære ...	23	Allerup 3		
med amerik. Muldfjæl ..	...	.....	55.00	
med alm. do. ..	...	.....	45.00	
1 vendbar Skære.....	...	.....	.....	1.65
1 Svingplov med vendbare Sliddele..	24	Allerup 3 A		
med amerik. Muldfjæl ..	...	.....	55.00	
med alm. do. ..	...	.....	50.00	
1 Svingplov med alm. Staalskære ...	25	Allerup 3 A		
med amerik. Muldfjæl ..	...	.....	55.00	
med alm. do. ..	...	.....	45.00	
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.55

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
Til Plovene 3 og 3 A:				
1 vendbar Spids	...	...	.....	1.00
1 Staalskære	...	...	.....	3.00
1 Landside	...	...	.....	3.25
1 Langjern	...	...	.....	1.75
1 Svingplov med vendbare Sliddele	26	Allerup 4		
med amerik. Muldfjæl	...	...	50.00	
med alm. do.	...	...	45.00	
1 Svingplov med alm. Staalskære	27	Allerup 4		
med amerik. Muldfjæl	...	...	45.00	
med alm. do.	...	...	40.00	
1 vendbar Skære	...	...	.....	1.50
1 do. Spids	...	...	.....	0.90
1 Staalskære	...	...	.....	2.75
1 Landside	...	...	.....	3.00
1 Langjern	...	...	.....	1.50
Til Plovene 3, 3 A og 4:				
1 komplet Forplov	...	...	.....	3.00
1 vendbar Forplovmuldfjæl	...	...	.....	1.50
1 vendbar Landslid	...	...	.....	1.35
1 Svingplov med vendbare Sliddele	28	Allerup 5		
med amerik. Muldfjæl	...	...	40.00	
1 Svingplov med alm. Staalskære	29	Allerup 5		
med alm. Muldfjæl	...	...	35.00	
1 vendbar Skære	...	...	.....	1.35
1 do. Spids	...	...	.....	0.85
1 Staalskære	...	...	.....	2.50
1 Landside	...	...	.....	2.50
1 vendbar Landslid	...	...	.....	1.00
1 do. Forplovmuldfjæl	...	...	.....	1.00
1 komplet Forplov	...	...	.....	2.50
1 Langjern	...	...	.....	1.25
IX. Smed L. Hansen, Langeskov.				
1 Svingplov	30	Langeskov 3 A 1904	55.00	
1 Muldfjæl	...	...	.....	15.00
1 Skære	...	...	.....	3.00
1 Landside	...	...	.....	3.15
1 Landslid	...	...	.....	0.80
1 Svingplov	31	Langeskov 5 A 1904	40.00	
1 Muldfjæl	...	...	.....	13.00
1 Skære	...	...	.....	2.50
1 Landside	...	...	.....	2.15
1 Landslid	...	...	.....	0.70

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
Til begge Plovene:				
1 Forplov	...	.....	.....	3.50
1 Skivelangjern	...	.....	.....	6.50
X. Smed J. P. Hansen, Sdr. Næraa pr. Aarslev.				
1 Svingplov saavel med vendbare Sliddele som vendbart Skære	32	Nr. 3 A	56.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.75
1 Spids	...	.....	.....	1.10
1 Landside	...	.....	.....	2.85
1 vendbar Landslid	...	.....	.....	1.35
1 Forplovsmuldfjæl	...	.....	.....	1.15
1 Svingplov	33	Nr. 4 A	48.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.60
1 Spids	...	.....	.....	0.90
1 Landside	...	.....	.....	2.10
1 vendbar Landslid	...	.....	.....	1.25
1 Forplovsmuldfjæl	...	.....	.....	1.25
XI. Smed F. V. Helt, Slimminge pr. Kværkeby.				
1 Svingplov	34	Husmanden Nr. 55	45.00	
1 Underplov med Staalskære	...	.....	.....	16.00
1 Underplov kan paasættes en gl. Plovaas for	...	.....	.....	25.00
1 Muldfjæl af Støbestaal	...	.....	.....	10.00
1 Forplov med Styr	...	.....	.....	3.00
1 Skære	...	.....	.....	2.50
1 Landslid	...	.....	.....	2.00
1 Skære til Forploven	...	.....	.....	1.25
1 Skivelangjern	...	.....	.....	3.50
1 Svingplov	35	Husmanden Nr. 50	38.00	
1 Underplov med Staalskære	...	.....	.....	13.00
1 Underplov kan paasættes en gl. Plovaas for	...	.....	.....	22.00
1 Muldfjæl af Støbestaal	...	.....	.....	9.00
1 Forplov med Styr	...	.....	.....	3.00
1 Skære	...	.....	.....	2.00
1 Landslid	...	.....	.....	1.50
1 Skære til Forploven	...	.....	.....	1.25
1 Skivelangjern	...	.....	.....	3.50

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
XII. Fabrikant A. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev.				
1 Svingplov med vendbare Sliddele, Hjul og Forplov	36	Nr. 2 A 00	63.00	
1 amerikansk Muldfjæl (Soft centre Steel)	...	.....	.....	16.00
1 vendbart Skære	...	.....	.....	2.00
1 Langjern	...	.....	.....	2.25
1 Svingplov med vendbare Sliddele, Hjul og Forplov	37	Nr. 3 A 00	58.00	
1 amerik. Muldfjæl	...	.....	.....	15.50
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.85
1 Langjern	...	.....	.....	2.10
1 vendbar Spids til begge disse Plove	...	.....	.....	1.10
1 Svingplov med Staalskære og Langjern	38	Nr. 3 A 01	53.50	
1 amerik. Muldfjæl	...	.....	.....	15.50
1 Staalskære	...	.....	.....	3.00
1 Langjern	...	.....	.....	2.10
Til Plovene 2 A 00, 3 A 00 og 3 A 01:				
1 Landside	...	.....	.....	3.00
1 vendbar Landslid	...	.....	.....	1.35
1 Svingplov med vendbare Sliddele, Hjul og Forplov	39	Nr. 4 A 02	52.00	
1 amerik. Muldfjæl	...	.....	.....	14.00
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.60
1 do. Spids	...	.....	.....	0.90
1 Svingplov med Staalskære og Langjern	40	Nr. 4 A 01	47.00	
1 amerik. Muldfjæl	...	.....	.....	14.00
1 Staalskære	...	.....	.....	2.75
1 Svingplov med Staalskære og Langjern	41	Nr. 5 A 01	40.00	
1 amerik. Muldfjæl	...	.....	.....	13.00
1 Staalskære	...	.....	.....	2.75
Til Plovene 4 A 02, 4 A 01 og 5 A 01:				
1 Landside	...	.....	.....	2.25
1 vendbar Landslid	...	.....	.....	1.00
1 Langjern	...	.....	.....	1.75
Til alle Plovene:				
1 komplet Forplov med Laas	...	.....	.....	5.00
1 do. uden Laas	...	.....	.....	3.00
1 do. med vendbar Muldfjæl	...	.....	.....	3.50
1 vendbar Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.50
1 Skivelangjern 12"	...	.....	.....	7.00
1 do. 14"	...	.....	.....	9.00

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
XIII. Kvernelands Plovfabrik, Klep pr. Stavanger, Norge.				
1 Svingplov med Skivelangjern og Forplov	42	Record 12"	73.00	
1 Svingplov med alm. Langjern og Forplov	43	Record 10"	65.00	
1 Muldfjæl (blankslebet Panserstaal)	...	.....	.....	20.00
1 Staalskære (hærdet og blankslebet)	...	.....	.....	5.00
1 Forplov af hærdet Staal	...	.....	.....	5.00
1 Langjern do. med Bøjle	...	.....	.....	4.00
XIV. Smed L. Lorentzen, Røjle pr. Middelfart.				
1 Svingplov til 2 Heste	44	Røjle Nr. 3	55.00	
1 do. for 1 Hest	45	Røjle Nr. 4	48.00	
1 Landside	...	.....	.....	2.50
1 Landslid	...	.....	.....	1.00
1 Skære	...	.....	.....	1.75
1 Spids	...	.....	.....	1.25
1 Langjern	...	.....	.....	2.50
XV. Maskinforretningen Axel Malmqvist, Industribygningen, København B, for *A/S H. F. Eckert, Berlin.*				
1 Svingplov med Forplov og Hjul	46	E. A. S. 4	47.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	12.00
1 Landside	...	.....	.....	2.40
1 Skære	...	.....	.....	3.00
1 Svingplov med Forplov og Hjul	47	S. R. 3	42.00	
1 do. med Langjern og Hjul	48	S. R. 3	39.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	6.00
1 Landside	...	.....	.....	2.30
1 Skære	...	.....	.....	2.50
1 Svingplov med Forplov og Hjul	49	S. R. 2	45.00	
1 do. med Langjern og Hjul	50	S. R. 2	42.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	6.00
1 Landside	...	.....	.....	2.30
1 Skære	...	.....	.....	2.50
1 Svingplov med Langjern og Hjul	51	E. G. S. 5	32.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	5.00
1 Landside	...	.....	.....	2.00
1 Sko	...	.....	.....	0.35
1 Skære	...	.....	.....	2.30

	Nr. under Prøven	Handels-mærke	Pris for Ploven	Pris for Reserve-dele
Til alle Plovene:				
1 Forplov med Holder	...	.....	.....	7.00
1 Langjern med do.	...	.....	.....	3.00
1 Forplov, komplet	...	.....	.....	5.50
XVI. Ing. V. F. Melchiorsen, Jernbanegade 3, København B.				
1 Svingplov med vendbare Sliddele	52	Plano 101	58.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.65
1 Spids	...	.....	.....	1.00
1 Landside	...	.....	.....	3 25
1 Landslid	...	.....	.....	0.90
1 Langjern	...	.....	.....	1.75
1 Svingplov	53	Plano 102	50.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.50
1 Spids	...	.....	.....	0.90
1 Landside	...	.....	.....	3.00
1 Landslid	...	.....	.....	0.80
1 Langjern	...	.....	.....	1.50
Til Plovene 101 og 102:				
1 komplet Forplov	...	.....	.....	3.00
1 Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.50
1 Forhjul	...	.....	.....	2.50
1 Svingplov	54	Plano 103	40.00	
1 Skære	...	.....	.....	1.35
1 Spids	...	.....	.....	0.85
1 Landside	...	.....	.....	2.50
1 Landslid	...	.....	.....	0.75
1 Langjern	...	.....	.....	1.25
1 komplet Forplov	...	.....	.....	2.50
1 Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.00
1 Forhjul	...	.....	.....	2.25
XVII. Smed Herman Nielsen, Tved pr. Svendborg.				
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	55	Tved Nr. 4	38.00	
1 Skære	...	.....	.....	2.50
1 Landside	...	.....	.....	1.25
1 Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.10
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	56	Tved Nr. 5	35.00	
1 Skære	...	.....	.....	2.40
1 Landside	...	.....	.....	1.15
1 Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.00
1 Landslid til begge Plovene	...	.....	.....	0.50

	Nr. under Proven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
XVIII. Smed C. M. Rasmussen, Sanderum pr. Odense.				
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	57	Sanderum Nr. 2		
med amerik. Muldfjæl	...	.....	60.00	
med alm. do.	...	.....	55.00	
1 smedet Staalskære	...	.....	.....	3.15
1 vendbar Skære	...	.....	.....	2.00
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	58	Sanderum Nr. 3		
med amerik. Muldfjæl	...	.....	56.00	
med alm. do.	...	.....	51.00	
1 smedet Staalskære	...	.....	.....	3.00
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.85
Til Plovene Nr. 2 og 3:				
1 vendbar Spids	...	.....	.....	1.10
1 Landside	...	.....	.....	3.00
1 enkelt Landslid	...	.....	.....	0.70
1 dobbelt do.	...	.....	.....	1.35
1 Langjern	...	.....	.....	2.00
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	59	Sanderum Nr. 4		
med amerik. Muldfjæl	...	.....	52.00	
med alm. do.	...	.....	48.00	
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.60
1 Svingplov med Langjern, Forplov og Hjul	60	Sanderum Nr. 5		
med amerik. Muldfjæl	...	.....	46.00	
med alm. do.	...	.....	42.00	
1 vendbar Skære	...	.....	.....	1.50
Til Plovene Nr. 4 og 5:				
1 smedet Staalskære	...	.....	.....	2.75
1 vendbar Spids	...	.....	.....	0.90
1 Landside	...	.....	.....	2.25
1 enkelt Landslid	...	.....	.....	0.65
1 dobbelt do.	...	.....	.....	1.10
1 Langjern	...	.....	.....	1.75
Til alle Plovene:				
1 Forplovmuldfjæl	...	.....	.....	1.25
XIX. C. Th. Rom & Co., Axelhus 2 B, København B, for *Edw. Schwartz & Sohn, Berlinchen.*				
1 Svingplov med Vendeskære af Staal	61	Mejselplov	50.00	

C. Andre Plove.

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
XX. Smed Jørg. Jørgensen, Hjallese.				
1 Svingplov med Langjern og Forplov	62	Hjallesplov	50.00	
1 Muldfjæl (3 Lags Staal)	...	.....	.....	10.50
1 Skære	...	.....	.....	1.80
1 Landsaal	...	.....	.....	1.50
1 Hæl	...	.....	.....	0.50
XXI. Smed Lauritz P. Rasmussen, Hjallese.				
1 Svingplov med Ristmuldfjæl	63	Hjallese Nr. 3	52.00	
1 Skære	...	.....	.....	3.00
1 Langjern	...	.....	.....	1.75
1 Støttehjul	...	.....	.....	3.25
1 Forplov med aftagelig Skære	...	.....	.....	4.00
XXII. C. Th. Rom & Co., Axelhus 2 B, København B, for *Edw. Schwartz & Sohn, Berlinchen.*				
1 Svingplov	64	S. S. 22	35.00	
1 Langjern	...	.....	.....	3.00
1 Forplov	...	.....	.....	5.00
1 Staalskære	...	.....	.....	3.00
1 Karreplov	65	T. U. S. 25	60.00	
1 Langjern	...	.....	.....	3.00
1 Forplov	...	.....	.....	6.50
1 Staalskære	...	.....	.....	3.00
XXIII. Ole Sørensen & Co., for *Rud. Sack, Leipzig-Plagwitz.*				
1 Svingplov	66	S. P. 10	45.00	
1 Universalplov	67	D. 7. M. N.	65.00	
Til disse 2 Plove:				
1 Muldplade	...	.....	.....	6.00
1 Skære	...	.....	.....	1.60
1 Landside	...	.....	.....	1.00
1 Universalplov	68	D. 8. S. N.	70.00	
1 Muldplade	...	.....	.....	7.50
1 Skære	...	.....	.....	2.00
1 Landside	...	.....	.....	1.20

	Nr. under Prøven	Handels-mærke	Pris for Ploven	Pris for Reserve-dele
1 Universalplov med differential Hjulstilling	69	E. H. 9.	75.00	
1 Muldplade	...	.....	.....	6.00
1 Skære	...	.....	.....	1.60
1 Landside	...	.....	.....	1.50
1 Svingplov	70	E. 9. S. T.	45,00	
1 Muldplade	...	.....	.....	6.00
1 Skære	...	.....	.....	1.60
1 Landside	...	.....	.....	1.50
Til alle Plove:				
1 Langjern	...	.....	.....	1.75
1 dansk Svingplov med Rud. Sacks Plovlegeme Z. F. N.	71	.....	45.00	
1 Plovlegeme Z. F. N., som kan sættes paa en alm. Plovaas	...	.....	.....	22.00
1 Muldplade	...	.....	.....	6.00
1 Skære	...	.....	.....	1.60
1 Landside	...	.....	.....	1.50
1 Saal med Skruer	...	.....	.....	0.75
1 dansk Svingplov til 1 Hest, med Rud. Sacks Plovlegeme E. 6.	72	.....	35.00	
1 Plovlegeme E. 6.	...	.....	.....	15.00
1 Muldplade	...	.....	.....	2.75
1 Skære	...	.....	.....	1.40
1 Landside	...	.....	.....	1.00
Senere anmeldt:				
XXIV. Smed N. Nielsen, Brønderslev.				
1 Svingplov	73	Brønderslev	55.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	8.00
1 støbt Skære	...	.....	.....	3.50
1 Svingplov for 1 Hest	74	Brønderslev	45.00	
1 Muldfjæl	...	.....	.....	7.00
1 Skære	...	.....	.....	3.00
For begge Plovene:				
1 Langjern	...	.....	.....	2.00
1 Forplov	...	.....	.....	3.00
1 Hjul	...	.....	.....	3.00
1 Landslid	...	.....	.....	1.50
XXV. Fabr. M. Morthensen, Bolbro, Odense, for *Rock Island Plow Co., Illinois, U. S. A.*				
1 Tallerkenplov	75	The Pony disc Plow	250.00	

Prøven var bestemt til at skulle afholdes sidst i September Maaned, men den stærke, vedholdende Tørke umuliggiorde enhver Tanke om at faa et ordentligt Pløjearbejde udført, saa da Tiden kom udsatte man Prøven 8 Dage ad Gangen, indtil den endelig fandt Sted i Ugen 17.—22. Oktober.

De anmeldte Plove, der vare tilsagte til at møde den 26. September, bleve paa Maskinudvalgets Foranstaltning bragte i Hus og opbevarede, til Prøven kunde afholdes.

Da Hr. Greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille til Egeskov stillede sig overordentlig imødekommende overfor en Gentagelse af Plovprøven paa Egeskov Marker, blev Prøven afholdt paa en Hvedestub- og en Grønjordsmark der.

Mandag den 17. Oktober paabegyndtes Prøven, og denne Dag var efter »Bestemmelserne« stillet til Raadighed for Anmelderne, for at de kunde indstille deres Plove paa samme Slags Jord som den, hvorpaa den egentlige Prøve skulde afholdes. Man skulde synes, at en saadan Foranstaltning vilde blive hilst med Glæde af Anmelderne, og at alle vilde søge at drage den størst mulige Fordel heraf. Man skulde tro, at Alle som En vilde møde fra den tidligste Morgenstund for at sikre sig god Tid til dette saa vigtige forberedende Arbejde. Men til Trods for, at man i en Rundskrivelse før Prøven meget indtrængende havde raadet Anmelderne til at lade foretage et solidt forberedende Arbejde, var dette for Manges Vedkommende dog ingenlunde Tilfældet. Det er uforstaaeligt, at der blandt vore Redskabsfabrikanter, og særlig blandt Forhandlerne af Redskaber og Maskiner, raader saa ringe Forstaaelse af, hvor vigtigt og nødvendigt det er, at et Redskab, der skal prøves for en Dommerkomité, er i den mest komplette Orden, tilpasset, indstillet og tilslidt, naar det føres frem i Prøven, og at det føres frem af virkelig øvede Folk. Meget staar jo paa Spil ved en saadan Lejlighed, og ofte kan en Bagatel i Indstillingen eller en mindre øvet Fører i høj Grad indvirke paa at give Redskabets Arbejde en ugunstig Karakter. Kedeligt

og i høj Grad tidsspildende er det ogsaa, saavel for Dommerkomiteen som for Andre, naar der skal omstilles for meget under selve Prøven.

Ved denne, som ved alle de danske Redskabsprøver, lagdes ret naturligt Ansvaret for, hvorledes Redskabet føres frem i Prøven, over paa Fabrikanten selv, men paa den anden Side blev der fra Maskinudvalgets Side gjort alt, hvad der med Rimelighed kan forlanges for, baade at oplyse Fabrikanterne om Vigtigheden af dette Forhold og at lette dem Iværksættelsen af en saadan Forberedelse. I »Bestemmelserne« for denne Plovprøve gives der saaledes i § 3 Anmelderne Ret til at møde med brugte Plove, naar de dog ikke ere mere slidte, end de endnu kunne kaldes nye, men kun en enkelt Fabrikant havde gjort Brug af denne Ret; han havde kørt 2—3 Dage forud for Prøven med alle sine Plove og indøvet sin Plovfører, saaledes at han med fuld Sikkerhed vidste, hvorledes hver enkelt Plov skulde stilles under de forskellige Forhold og hvorledes den vilde udføre sit Arbejde. Nogle Anmeldere mødte først ud paa Eftermiddagen Indstillingsdagen. Enkelte mødte slet ikke, men løb rimeligvis an paa, »at det nok skulde gaa«. Ligeledes er der, for fremtidige Prøvers Skyld, Grund til at paatale den Mangel paa Forstaaelse af, at en Plov kun kan føres godt af en øvet Plovfører, der gjorde sig gældende hos mange. Der hører jo, som bekendt, mere til at kunne pløje end at sige »Hyp«, og lad en Smed eller en Montør være saa dygtig i sit Fag som vel muligt, pløje ordentligt, særlig da naar det skal være Præmiepløjning, kan han dog ikke, før han har opnaaet nogen Øvelse i dette Arbejde. Meget taler for, at Enkelte, hvis Plove ikke gik saa godt, som de selv havde ventet, maa søge Aarsagen hertil i de her berørte Forhold.

Dommerkomiteen, der, som før nævnt, i Hr. Vejassistent Th. Hjorths Forfald havde suppleret sig med Hr. Proprietær Pontoppidan, Ørritslevgaard, samledes Mandagen den 17. Oktober om Middagen for i et Møde

samme Eftermiddag at drøfte de nærmere Enkeltheder for Prøvens Udførelse.

Allerede fra Mødet i Nyborg den 6. Juli var man enig om, at Prøven i Hvedestubben skulde være Hovedprøven og der at foretage en Arbejdsprøve i 7 Tom. og i 8 Tom. Dybde samt tilsvarende Kraftmaalinger. Da der imidlertid var anmeldt et saa stort Antal Plove, at man umuligt indenfor en rimelig og af de knappe Pengemidler begrænset Tid kunne naa at faa udført saa mange Prøver, selv med et stærkt reduceret Antal Plove, enedes man efter nogen Diskussion om, at man vilde nøjes med at foretage en Arbejdsprøve i Hvedestubben til 7 Tom. Dybde og en Kraftmaaling i samme Stub ogsaa til 7 Tom. Dybde. For Enspænderplovenes Vedkommende dog tillige en Arbejdsprøve og en Kraftmaaling i Stubben i 6 Tom. Dybde.

Denne Arbejdsprøve i Stubben betragtedes da som den egentlige Hovedprøve, og under denne Prøve klassificeres Plovene saaledes, at de Plove, der ikke her kunde udføre et nogenlunde tilfredsstillende Arbejde, bleve skudte ud og nægtet videre Deltagelse i Prøven.

De Plove derimod, som her udførte et antageligt Arbejde, skulde derefter prøves i 7 Tom. Dybde i et Hjørne af samme Stubmark, hvor Jorden var meget sejgt Ler og derefter, ogsaa i 7 Tom. Dybde, i Grønjord.

I Stubjorden skulde alle Plovene pløje med Langjern, i Grønjorden derimod med paasat Forplov.

Under Udførelsen af Arbejdet delte Dommerkomiteen sig i følgende 4 Hold:

1. Til Indstillingen af Plovene til den bestemte Dybde for Arbejdsprøven:
   Hr. Forpagter Schroll, Hollufgaard.
2. Til Beskrivelse og Udmaaling af Plovene:
   Hr. Statskonsulent Birk, Holte, og
   — Proprietær Pontoppidan, Ørritslevgaard.

3. Til Arbejdsprøven:
   Hr. Proprietær Jakobsen, Andkjær,
   — Gaardfæster Laub, Sludegaard, og
   — Gaardejer Rasmussen, Sædekildegaard.

4. Til Kraftmaalingen:
   Hr. Proprietær Spandet, Torpegaard,
   assisteret af
   Hr. Inspektør Emil Jørgensen, Lyngby.

Som Demonstrationsdag, hvor man vilde vise de prøvede Plove i Arbejde for Offentligheden, bestemte man Lørdag den 22. Oktober, Kl. 1—4 Eftmd., og lod straks Ritzaus Bureau og de lokale fynske Dagblade tilflyde en Meddelelse herom.

Derefter foretog man den første grovere Reduktion i Plovenes Antal og udskød 18 Plove, som man ingen Anledning fandt til at prøve. Disse 18 Plove vare de, som i foranstaaende Fortegnelse have Prøvenumrene: 6, 18, 19, 25, 27, 28, (30, 31 ikke mødt), 40, 47, 50, 54, 57, 64, 66, 68, 69, 75. Derimod optoges til Prøve en Plov, som ikke er anført i Fortegnelsen, nemlig en »Viktoria« Enspænderplov, som fik Prøvenumret 5 b. Ialt vilde der saaledes blive 51 Plove at prøve.

1. Beskrivelse af Plovene.

Nr. 2. Canada 98. Vendbart chilled Skær, Bredde 10", fastgjort ved en Bolt. Spids løs chilled, fastgjort ved en Fjeder. Landside og Saal i et Stykke. Bred fast Hæl. Befæstelsen mellem Aas og Legeme ret god. Afstanden mellem de yderste Bolte ca. 5". Aas kraftig, men kneben høj. Overgang fra Skær til Muldplade ret god. Langjern befæstet godt og er indstilleligt i Højde og Sideretning. Stilleapparatet godt. Støttehjulet er let og sikkert i Indstilling. Muldpladen lidt hul, 3 Lag Staal. Stjærte af Træ,

passende Længde og vel anbragte. Materialet skønnes at være godt.

Nr. 3. Viktoria 32. Skæret stort og smedeligt med lang Spids, Fastgørelse ved 2 Bolte. Bredde af Skær $10^1/_2$". Landside til at udveksle. Saalen ligeledes og god Bredde. Forbindelsen imellem Aas og Legeme er ret solid, 1 Bolt i Legeme og 2 i Landside. Denne atter samlet til Legemet ved 2 Bolte. Overgang imellem Skær og Muldplade god. Langjern fastgjort ved Bøjle. Muldplade dobbeltkrum konveks. Aas kraftig og passende høj. Stjærte af Træ, passende Længde og vel anbragte. Stilleapparater gode og med Støttehjul. Materialet skønnes at være godt.

Nr. 4. Viktoria $32^1/_2$. Skæret chilled og vendbart. Bredde 11". Fastgørelse ved 1 Bolt. Spids chilled og vendbar. Fastgørelse ved Fjeder. Landside til at udveksle og med løs og bred Saal. Muldplade 3 Lag Staal, Mage til Nr. 3. Overgang mellem Skær og Muldplade god. Forbindelse imellem Aas og Legeme meget god, ligesom ved Nr. 3. Langjern, Muldplade, Aas og Stjærte samt Stilleapparat som ved Nr. 3.

Nr. 5 b. Viktoria, 1 Hest. Skæret vendbar, chilled, Bredde 9". Spids løs, men ikke vendbar, fastgjort ved en Fjeder. Skæret fastgjort ved en Bolt. Aasen kraftig, passende høj og solidt anbragt. Landsiden til at udveksle. Saalen er i et Stykke og med hærdet Hæl. Muldpladen 3 Lag Staal og meget haard. Langjern indstilleligt, men noget svagt. Støttehjul findes. Stilleapparaterne tilfredsstillende. Stjerte af Træ, passende lange og velstillede.

Nr. 7. Bissell 108. Skæret chilled, vendbart, fastgjort ved 1 Bolt. Skærebredde $10^3/_8$". Spidsen til at skifte. Fastgørelsen af denne sker ved en kraftig Tap paa Plovlegemet, og en Bolt. Spidsen er vendbar. Landsiden til at udveksle. Den forreste Del af Saalen er i et med Landsiden. Hælen er lang og bred og til at udveksle. Muldpladen konkav. Brystet til at udveksle. Muldfjælen er noget dobbeltkrum og 3

Lag Staal. Langjern til at stille baade lodret og til Siden. Aasen kraftig og passende høj, den er kun befæstet ved Legemet ved 2 Bolte med ringe Afstand, hvad der giver en usolid Forbindelse. Stjærtene af Træ, passende Længde og vel anbragte. Stilleapparaterne gode. Støttehjulet er stilbar paa en bekvem og solid Maade. Materialet skønnes at være godt. Overgang imellem Skær og Muldplade ret god.

Nr. 8. Bissell 107. Skæret kun $8^3/_4$". Iøvrigt som ved Nr. 7, dog er Muldfjælen noget anderledes formet, navnlig i Randen.

Nr. 9. Bissell 8. 1 Hest. Skæret chilled, ikke vendbart, Skærebredde $7^1/_8$". Fastgørelse ved Fals og en Bolt. Spids i et med Skær. Landside i et med Hælen, der er hærdet. Bryst ikke til at skifte. Muldpladen chilled, dobbeltkrum, noget konveks forneden og ret konkav foroven. Aas kraftig og høj samt solidt befæstet til Legemet. Stjærte af Træ, passende Længde, men ikke solidt befæstede. Langjern befæstet med Bøjle. Stilleapparater og Materialier som ved Nr. 7. Overgang mellem Skær og Muldplade meget god.

Nr. 10. Oliver 99. Vendbart chilled Skær. Skærebredde $11^1/_2$", Fastgørelse ved en Bolt og Fals. Spidsen indskydes i en kileformet Fordybning og fastgøres ved en Hage med Fjeder. Landside og Hæl i et Stykke, særlig bred. Muldfjælen, 3 Lag Staal, er næsten cylindrisk paa den nederste Del, paa den øverste er den lidt mere dobbeltkrum, hul. Langjernet kan stilles sikkert og let baade i lodret og vandret Retning. Aasen kraftig, men kneben høj. Landside, Hæl og Løb er i et Stykke og hærdet bagtil. Forbindelsen imellem Aas og Legemet sker ved 2 Bolte med ringe Afstand og er derfor usolid. Stjærtene af Træ, passende Længde og vel anbragte. Stilleapparaterne gode. Et lille Støttehjul findes. Materiellet skønnes at være særdeles godt. Overgang imellem Skær og Muldplade er fortrinlig. Muldpladen fint hærdet.

Nr. 11. Oliver 98. Skær $10^1/_4$". Se iøvrigt Nr. 10.

Nr. 12. Oliver 97. Skær $8^3/_4$". Se iøvrigt Nr. 10. Dog bemærkes: Aasens Fastgørelse er stærk, den gaar ned og fastgøres til Legeme og Landside med 3 Bolte. Langjern er befæstet ved Bøjle og støbte Kiler. Aasens Højde god og rigelig.

Nr. 13. Oliver. 1 Hest. Skær som Nr. 10, dog kun 8" Bredde. Muldplade chilled, riflet paa Bagsiden. Den er lidt konveks forneden og ret konkav foroven. Langjern i Bøjle og af mindre heldig Form. Aasen kraftig og godt fastgjort samt passende høj. Stjærte som Nr. 10. Stilleapparater gode. Der findes Støttehjul.

Nr. 14. Albion. H. 2. Smedelig, meget langt Skær uden særlig Spids. Bredde 10". Fastgørelse sker ved 4 Bolte. Landsiden har en lidt smal Saal, der kan skiftes. Der findes ikke særlig Hæl. Muldpladen, 3 Lag Staal, er noget dobbeltkrum og falder desuden lidt ind ved den bageste Ende af Underkanten. Langjern fastgjort ved en Bøjle. Aasen kraftig og høj. Forbindelse mellem Aas og Legeme er god og solid. Stjærtene af Træ, passende Længde og vel anbragte. Stilleapparater gode. Der findes Støttehjul. Materialet skønnes at være særdeles godt. Overgang imellem Skær og Muldplade fortrinlig.

Nr. 15. Albion. H. 4. Chilled Skær, ikke vendbart, fastgjort med 4 Bolte. Bredde $11^1/_2$". Spids løs (chilled), fastgjort med en lille Stift. Legemet har en Saal med hærdet Hæl og en særlig Slidplade til Landside. Spidsens Befæstelse er ubekvem og ikke solid. Muldpladen, 3 Lag Staal, er konveks forneden og kon kav foroven. Langjern fastgjort ved Bøjle. Aasen kraftig og høj. Forbindelse imellem Aas og Legeme er god og solid. Overgang mellem Skær og Muldplade god. Stjærte af Træ, passende Længde og vel anbragte. Stilleapparater gode. Støttehjul findes. Materialet skønnes at være godt, dog er Muldpladen ikke lige haard over det hele. Langjernet bøjet fremefter paa Midten. Nøglebolten for spinkel.

Nr. 16. Albion. H. 24. Skær chilled, ikke vendbart, fastgjort med 1 Bolt. Bredde $10^3/_8$". Spids chilled, fastholdes i Fals ved en Stift paa en uheldig Maade, kan vendes, men knapt solid nok i Forbindelsen. Landside chilled og i et med Saal. Hæl fast, men bred og særlig haard. Muldplade som ved Nr. 14, dog mere tilbagevigende ved den nederste og bageste Del. Iøvrigt som Nr. 14, dog ikke saa stor. Stjertene stilbare.

Nr. 17. Wiard. 84. 1 Hest. Støbt chilled Skære. $8^3/_4$" Bredde. Fastgjort ved 1 Bolt og Fals. Ingen særlig Spids. Løs Saal med haard Hæl. Saalen staar lidt frem for Landsidens venstre Plan. Muldfjæl 3 Lag Staal, men ikke særlig ensartet og haard, næsten cylindrisk, men lidt tilbagehældende paa Underkantens Midte. Bryst af chilled og til at skifte. Tilpasning af løse Sliddele er mindre god. Aasen ikke kraftig nok, men godt befæstet til et støbt Legeme. Stilleapparater tilfredsstillende, der findes Støttehjul. Aasens Bue er flad. Stjærtene af Træ, gode og vel anbragte.

Nr. 20. South Bend. 94. Skære og Spids vendbare. Bredde 10". Spids fastholdes med Fjeder, Skære ved 1 Bolt. Landside og Hæl kan veksles. Hælen lang og bred. Skære, Spids, Landside og Muldplade chilled. Bryst til at veksle, chilled. Overgang ret god. Muldplade næsten cylindrisk forneden, konkav foroven. Langjern fastgjort ved Bøjle. Aasens Befæstelse er god, den er passende høj og kraftig. Indstilleligt Støttehjul. Indstilling god. Ved Omstilling forandres Hjulet samtidigt i Højde, hvilket er mindre heldigt. Stjærte af Træ, passende Længde og vel anbragte.

Nr. 21. Søndersø. Langt, smedet, blødt Skære, $9^1/_2$" bred, fastgjort ved 2 Bolte. Landside med løs Saal og ikke hærdet Hæl. Muldfjælen godt haard, næsten cylindrisk, men svagt konveks over Midten. Skæret er ved den ene Bolt befæstet til Plovlegemet, ved den anden Ende kun til en Lap. Aasen er stærk og

høj og ret tilfredsstillende befæstet til Legemet. Stilleapparater tilfredsstillende. Langjern fastgiort ved Bolte. Stjærte af Fladjern med Træhaandtag, passende Længde og vel anbragte.

Nr. 22. Allerup. 3. Med vendbare Sliddele som Nr. 23. Skærebredde med vendbart Skære 11". Overgang god. Hærdningen af Muldfjælen er uregelmæssig. Staalgodset er lidt blæst.

Nr. 23. Allerup. 3. Med Staalskære. $9^3/_4$" Skærebredde. Prøvet med smedet Skære uden særlig Spids, men kan leveres med chilled Skære og Spids. Landside af støbt Staal. Hælen støbt og vendbar (ved at vende kommer den til at staa for). Overgang god. Muldfjæl 3 Lag Staal, men ikke haard og ensartet, noget konveks over Midten, konkav tilsidst. Aasen godt og stærkt befæstet, stærk og høj. Langjern fastgjort ved Bøjle og er stilbart. Indstillingsapparater tilfredsstillende. Stjærte af fladt Jern med Træhaandtag. Stilling tilfredsstillende. Materialet synes (se ovenfor) tilfredsstillende (med Vendskære bliver Bredden ca. 1" mere). Stjærtene næppe faste nok. Støttehjulet er en hul Jernskive, der altsaa ikke samler Jord, men Smøreindretningen befrygtes at være mindre tilfredsstillende.

Nr. 24. Allerup. 3. A. $10^1/_4$" med vendbar Skære, lidt mindre, men ellers som Nr. 23.

Nr. 26. Allerup. 4. Samme Type som Nr. 23, men med støbt, vendbar Skære. $9^1/_2$" Bredde, iøvrigt mindre i Maalene end Nr. 23.

Nr. 29. Allerup. 5. Skære $8^3/_4$". Smedet Skære. Overgang meget god. Iøvrigt som Nr. 23.

Nr. 32. S. Næraa. 3. A. Vendbar Skære og Spids. Bredde 12". Landsiden chilled med vendbar hærdet Hæl. Muldpladen ikke ensartet hærdet, er stemplet »Fraugde«. Aasen kraftig og høj og ret tilfredsstillende forbundet med Legemet. Langjern med Bøjle. Stilleapparater tilfredsstillende. Stjærte af Fladjern med Træhaand-

tag ere tilfredsstillende, stilbare i Højden. Støttehjul findes.

Nr. 33. S. Næraa. 4. A. Skærebredde $9^3/_4$". Smedet, langt Skær, ikke haardt. Muldpladen som Nr. 32, men tilfredsstillende haard. Overgang meget god. Iøvrigt som Nr. 32.

Nr. 36. Fraugde. 2. A. 1900. Skæret chilled og vendbar, 13" Bredde. Spidsen chilled og vendbar. Skæret befæstet med to Bolte. Spidsen befæstet paa en støbt Tap paa Plovlegemet og en Bolt. Landsiden chilled og med løs og vendbar Hæl. Muldpladen af 3 Lag Staal, næsten cylindrisk, dog lidt konveks paa Midten. Overgang mellem Skære og Muldplade meget god. Aasen godt befæstet, stærk og høj. Langjernet er paaspændt med Bøjle og med gode Stilleapparater. Plovens øvrige Stilleapparater tilfredsstillende. Støttehjulet fastspændt med Bøjle. Stjærte af Jern med Træhaandtag tilfredsstillende. Højden af Haandtag stilbar. Muldpladen hærdet som de bedste amerikanske, og Materialet skønnes i det Hele at være godt.

Nr. 37. Fraugde. 3. A. 1900. $11^3/_4$" Skærebredde. Iøvrigt som Nr. 36.

Nr. 38. Fraugde. 3. A. 1901. Som Nr. 36, dog med et stort, smedeligt Staalskære. Overgangen fortrinlig. Skærebredde $11^1/_4$". Størrelse som Nr. 37.

Nr. 39. Fraugde. 4. A. 1902. Vendbar Skære og Spids. Bredde $10^1/_2$". Overgang meget god.

Nr. 41. Fraugde. 5. A. 1901. Langt smedet Skære, Bredde $9^1/_2$". Befæstet med 2 Bolte. Landside, Muldplade og Aas som ved Nr. 36. Overgang dog fortrinlig. Stjærte m. m. som ved Nr. 36.

Nr. 42. Record. 12". $11^5/_8$" Skærebredde. Samme Plov som Nr. 43, kun større. Den har bedre Plads i Aasen.

Nr. 43. Record. 10". Skæret langt og smedeligt, Bredde $10^1/_8$". Landsiden til at udveksle. Denne saavel som Muldfjæl af 3 Lag Staal. Saalen er en noget smal Staalskinne, der ikke let kan erstattes, fordi

flere Dele, bl. a. Aasen, ere fastgjorte dertil. Aasen er godt befæstet, stærk, men kneben høj. Langjern med Bøjle. Stilleapparater tilfredsstillende. Overgang imellem Skære og Muldplade fortrinlig. Muldpladen noget konveks. Der findes en særlig Støttesaal under den ydre Rand af Muldpladen. Stjærte af fladt Jern, stive og velstillede, med Træhaandtag. Materialet synes at være tilfredsstillende. Det er en Ulempe, at Ploven ved Slid vil lade Enderne af de forskellige Dele rage nedenfor Saalen. Støttehjul findes.

Nr. 44. Røjle Nr. 3. Langt, smedet Skære, $9^3/_4$" Bredde. Befæstet med 2 Bolte. Landsiden aftagelig og med løs og svagt hærdet Hæl. Muldpladen 3 Lag Staal og godt haardt, stærk konveks. Overgang mellem Skære og Muldplade ret god, men Skærets Udhamring er mindre god. Aasen kraftig og godt forbundet til Ploven. Højden af Aasen er ogsaa god. Langjern befæstet ved Bøjle. Stilleapparater gode, der findes Støttehjul. Stjærte af Fladjern, ere gode og vel anbragte.

Nr. 45. Røjle Nr. 4. Langt, smedet Skære, $8^3/_4$". Iøvrigt som Nr. 44.

Nr. 46. Eckert. E. A. S. 4. Skærebredde $9^7/_8$". Saalen er lang, tynd og bred ($3^1/_8$" × $^1/_4$") samt forsynet med en paaboltet Hæl. Ploven ligner Nr. 48, men er dog noget kraftigere bygget.

Nr. 48. Eckert. S. R. 3. Smedet Skære, fastgjort med 2 Bolte. Bredde $9^7/_8$". Landside og Saal bestaar af en $2^1/_4$" høj og ca. $^1/_2$" bred Staalskinne. Skæret og Muldfjælen ikke særlig haarde, de ere af alm. Flusstaal. Aasen godt befæstet, men kneben høj. Langjern fastgjort ved Bøjle. Muldpladen næsten cylindrisk, dog en Kende tilbagefaldende ved den nederste Rands Midte. Overgang mellem Skære og Muldplade fortrinlig. Stjærte af Jern, noget korte, men vel anbragte. Stilleapparater og Styrehjul tilfredsstillende. Det Hele er meget uharmonisk bygget. Ploven er

ualmindelig grov og svært bygget fortil og lige saa usædvanlig spinkel bygget bagtil. Arbejdet i det Hele ret ordinært udført.

Nr. 49. Eckert. S. R. 2. Skærebredde $10^1/_8$". Smedet Skære. Saal af fladt Flusjern, ca. $2^1/_4" \times 1/_2"$. Iøvrigt som Nr. 48.

Nr. 52. Plano. 101. Skære og Spids chilled og vendbar. Bredde 11". Landside og Saal i et Stykke med svær og bred Hæl. Spids befæstet med Tap og en Bolt. Landsiden kan sænkes, naar Hælen slides. Aasen kraftig og godt befæstet samt godt høj. Overgang mellem Skære og Muldplade særdeles god. Langjern befæstet ved Bøjle og støbte Bakker. Stilleapparater tilfredsstillende. Muldfjæl chilled, næsten cylindrisk, dog lidt konkav ved den øverste Rand og endvidere svagt konkav ved Skæret. Stjærtene af Staalrør med Træhaandtag, passende anbragte. Materialet synes at være tilfredsstillende.

Nr. 53. Plano. 102. I Hovedsagen som Nr. 52, dog lidt mindre. Skærebredde 9".

Nr. 58. Sanderum Nr. 3. Skærebredde $10^1/_4$". Smedet, langt Skær, fastgjort med 2 Bolte. Landsiden af tysk, støbt Staal. Løs Hæl. Muldfjæl 3 Lag Staal, som Fabrikanten selv bøjer og hærder, meget konveks, Haardhed god. Overgang mellem Skære og Muldplade god. Aasen stærk og ret godt befæstet til Legemet samt høj. Langjern befæstet ved Bøjle. Stilleapparater gode. Støttehjulet fastgjort ved Bøjle. Stjærtene af Fladjern med Træhaandtag, Længden passende, stilbar i Højden. Ploven kan ogsaa paasættes vendbare Sliddele.

Nr. 59. Sanderum Nr. 4. Skæret vendbar med løs Spids. Bredde 10". Befæstelse af Skære ved 2 Bolte og af Spids paa støbt Tap og 1 Bolt. Muldpladens Form som ved Nr. 58, men Pladen er blød. Aasen knapt saa solidt anbragt til Legemet som ved Nr. 58, men iøvrigt som denne.

Nr. 60. Sanderum Nr. 5. Skære som Nr. 58, men Bredden

$8^1/_2$". Se iøvrigt Nr. 58, dog er Kvaliteten lige saa ringe som Nr. 59.

Nr. 61. Mejselplov. Chilled, vendbar Skære, $8^7/_8$". Fastgjort ved Fals og en Bolt. Spids fastgjort ved en støbt Tap og en Bolt. Løst Bryst. Muldpladen er blød, temmelig cylindrisk, dog tilbagehældende i Midten af Underkanten. Aas er høj, men neppe kraftig nok og kun befæstet med 2 Bolte. Langjern fastgjort ved Bøjle. Stilleapparater tilfredsstillende. Der findes Støttehjul, men Nøglen ved Skruen er ikke heldig. Stjærtene af Træ, passende lange og vel anbragte, men ikke solide nok.

Nr. 62. Hjalleseploven. Skæret smedelig, $10^1/_4$", fastgjort med 2 Bolte. Plovlegemet af blødt Støbejern. Muldpladen 3 Lag Staal, bøjet og hærdet af Fabrikanten, konveks. Landside af Staalplade, fastgjort med 2 Bolte, den nederste Del er for sig og til at udveksle, den er paasvejset en Hæl. Aasen kraftig og passende høj. Befæstelsen af Aasen (som ved Rud. Sacks) god. Langjernet fastgjort med Bøjle. Indstillingsapparater gode. Der findes et lille Støttehjul anbragt ved en Bøjle. Stjærtene af Fladjern med Træhaandtag, korte, men falde godt. Overgang fra Skære til Muldfjæl ikke særlig god. Der findes en løs Støttesaal under Muldpladens yderste Rand.

Nr. 63. Hjalleseploven Nr. 3 med Rister. Skærebredde $9^7/_8$". Smedet, langt Skære, fastgjort ved 2 Bolte. Landsiden smedeligt Staal, delt i to Dele, saaledes at den nederste kan udveksles. Denne Del er paasvejset en Hæl. Muldfjæl af smedeligt, hærdet Staal, Ristefjæl med 3 Riste, meget konveks. Aasens Befæstelse ret god, den er kraftig og høj. Overgang mellem Skære og Muldplade meget god. Langjern fastgjort ved Bøjle. Stilleapparater gode. Støttehjulet er fastgjort i Bøjle. Stjærte af Fladjern med Træhaandtag, korte, men falde godt i Haanden.

Nr. 67. Rud. Sacks Universalplov. Skærebredde $9^1/_2$". Der findes et Landslid, som danner Hæl tillige. Under

Muldfjælens yderste Rand findes en særlig Hæl. Muldfjæl næsten cylindrisk og meget lang i Overkanten. Hverken Muldfjæl eller Skære er haard.

Nr. 70. Rud. Sacks Svingplov (tysk). Skærebredde $9^3/_4$". Landslid uden særlig Hæl. Særlig Hæl under Muldpladens ydre Ende. Muldpladens Form er næsten ret Cylinder, men dog staar den yderste Vinge en Ubetydelighed fremefter. Aasen kraftig, men lige og lav, den er godt forbundet til Plovlegemet. Langjern fastgjort ved Bøjle. Stilleapparater tilfredsstillende, der findes et vel stort Støttehjul. Stjærte af Jern med Træhaandtag. Materialet synes godt, men ikke haardt.

Nr. 71. Rud. Sacks Svingplov (dansk). Som Nr. 70, dog med $9^1/_4$" Skærebredde. Monteret paa en dansk, formentlig lollandsk, Plovaas uden Støttehjul.

Nr. 73. Brønderslev. Som Nr. 74, men med 11" Skære. Befæstelsen er dog ved 3 Bolte. Muldpladen er kendelig mere konveks end Nr. 74, idet den nederste Kant hælder stærkt tilbage paa den midterste Del.

Nr. 74. Brønderslev (1 Hest). Et stort smedet Skære, $10^1/_4$" bred, fastgjort med 2 Bolte. Landsidens nederste Del og Hælen i et Stykke. Hælen noget haard. Muldpladen ikke tilstrækkelig haard. Form som Fraugde Nr. 36. Aasen kraftig og godt befæstet samt passende høj. Langjern fastgjort ved Bøjle. Stjærte af fladt Jern, godt og veltilpassede. Stilleapparater tilfredsstillende. Materialet skønnes iøvrigt at være godt. Overgang mellem Skære og Muldplade meget god. Slæbebøjler paa venstre Side af Aas og Stjærte.

2. Arbejdsprøven.

I Ugen før Plovprøven begyndte havde det regnet en Del paa det sydlige Fyen, saaledes at Jorderne paa Egeskov kunde lade sig pløje og Jorden faldt godt for

Ploven. Indstillingsdagen, Mandag den 17. Oktober, regnede det stærkt om Eftermiddagen, men om Tirsdagen, da Prøven tog sin Begyndelse, var det Tørvejr, og Vejret holdt sig godt hele Ugen ud til Arbejdsprøvens Afslutning.

Dommerne vare, som før nævnt, delte i 4 Hold med hvert sit Arbejde, men man vedtog, at man den første Prøvedag ikke vilde foretage Kraftmaalinger, men at alle Dommerne samledes om Arbejdsprøven i Stubjorden alene, dog saaledes, at d'Hrr. Statskonsulent Birk og Proprietær Pontoppidan straks begyndte paa Plovenes Beskrivelse.

Hovedprøven var altsaa Prøven i Stubjorden til 7 Tom. Dybde, og alle Plovene skulde ved denne Prøve have paasat Langjern. De fleste vilde helst have pløjet med Forplov paa, hvorved de mente at kunne slippe lettere fra at lægge en smuk Fure, men Plovens virkelige Arbejdsdygtighed, og særlig eventuelle Mangler, viser sig bedst og skarpest, naar Ploven har sit Langjern uden Forplov.

Den Orden, hvori Plovene eller rettere Anmelderne skulde føre deres Plove frem i Prøven, blev efter »Bestemmelserne« fastsat ved Lodtrækning den første Prøvedags Morgen. Plovene vare inddelte i 3 Serier:

A. Originale amerikanske Plove,
B. Andre Plove, som ere fabriksmæssigt tilvirkede, og
C. Plove fra Landsbysmede,

og der blev trukket Lod for hver enkelt Serie.

I Stubmarken var opfuret et større Antal Agre, godt 200 Alen lange, og Prøven ordnedes paa den Maade, at 4—5 Plove, efter forud paa særlige Agre at være indstillede til den forlangte Dybde 7 Tom., kørte frem samtidig paa hver sin Ager. Her kørte hver Plov først en Omgang, som ikke kom i Betragtning, og derefter 4 Omgange, eventuelt 5 eller 6, som var den egentlige Prøvepløjning. Under Bedømmelsen af Arbejdet gik Dommerne saa fra den ene Plov til den anden og noterede samtidig deres Iagttagelser. Efterhaanden som en Plov

blev erklæret færdig i denne Prøve, kørte en ny ind, hvor den anden slap, men fik altsaa Lov til at køre en Omgang for at faa sin egen Fure at køre i under Prøven. Ved hver Plovs Furer blev der sat Mærkepinde med Plovens Nummer og Navn, hvorved man efter Prøvens Slutning, ved at gaa tværs over de pløjede Agre, havde et udmærket Billede af, hvorledes hver enkelt Plov lagde sine Furer, og ved at maale tværs over Furerne kunde man se, hvorledes Ploven havde holdt sin opgivne Furebredde.

Under denne Prøve bleve enkelte Plove (Nr. 51 og Nr. 72) af Anmelderen trukket tilbage fra Prøven, og nogle Plove (Nr. 34, 35, 55, 56 og 65) skudte ud af Prøven af Dommerne. Plovene Nr. 30, 31 og 57 mødte ikke til Prøven og Ploven Nr. 5 blev af Anmelderen taget tilbage og erstattet med 5 b til 1 Hest.

Efter endt Prøve her bleve Plovene prøvede i 7 Tom. Dybde i et Hjørne af Stubmarken, hvor Jorden var stiv Lerjord og meget bindende. Det var en meget streng Prøve; kun faa Plove kunde her udføre et helt tilfredsstillende Arbejde. Da saa stiv Jord kun findes pletvis her i Landet, blev der i og for sig ikke tillagt denne Prøve saa stor Værdi som de øvrige Prøver, men den blev gennemført som en særlig stræng Prøve for de bedste Plove.

Derefter kørtes Plovene over paa Grønjorden og prøvedes her med Forplov paa. Der var 3 ret forskellige Typer paa Forplove: den amerikanske lodretstillede og tilspidsede, den danske, som mere har Form som en lille Muldfjæl, og den tyske, som er en tro Gengivelse af det store Plovlegeme i mindre Format. Dommerne vare enige om, at den amerikanske gennemgaaende gjorde det bedste Arbejde, med den danske var det meget forskelligt, nogle gjorde et godt, andre et mindre godt Arbejde. Den tyske kunde gøre et godt Arbejde, men arbejdede øjensynligt meget tungt.

Efter endt Arbejdsprøve enedes Dommerne om følgende kritiske Udtalelser om de enkelte Ploves Arbejde i Stub, Grønjord og stiv Lerjord.

Nr. 1. Canada. 97. Blev kun prøvet i Grønjord. Støt Gang. — Som Nr. 2, dog stilles Furen for meget paa Kant.

Nr. 2. Canada. 98. Støt Gang, passende Vending, men næppe tilfredsstillende Oprensning af Furen.

Nr. 3. Viktoria. 32. Støt Gang. Vending ikke tilfredsstillende. I Stubjord megen synlig Stub. Dækkede ikke godt i Grønjord. I stiv Ler klarede den baade Dybde, Vending og Oprensning. Ploven var iøvrigt daarligt fremført.

Nr. 4. Viktoria. $32^1/_2$. Som Nr. 3, men helt igennem noget ringere Arbejde, særlig i Grønjord.

Nr. 5 b. Viktoria (1 Hest). Støt Gang, men utilfredsstillende Arbejde.

Nr. 7. Bissell. 108. Støt Gang. Vender Furen stærkt om. Grønjord godt dækket, stærkt vendt, smuldret Overflade. I stiv Ler naaede den ikke fuld Dybde, ligesom Vending og Oprensning af Furen ikke var tilfredsstillende.

Nr. 8. Bissell. 107. Som Nr. 7, i Grønjord lidt mere kantstillet Fure.

Nr. 9. Bissell. 8 (for 1 Hest). Ikke tilfredsstillende Arbejde.

Nr. 10. Oliver. 99. Støt Gang, fuldstændig Vending af Furen og meget god Oprensning. Arbejdet i stiv Ler tilfredsstillende.

Nr. 11. Oliver. 98. Som Nr. 10, men lettere haandterlig.

Nr. 12. Oliver. 97. Som Nr. 11, vender dog Furen knapt saa stærkt.

Nr. 13. Oliver (1 Hest). Ret tilfredsstillende Arbejde saavel i Stub som i Grønjord.

Nr. 14. Albion. H. 2. Støt Gang, Furens Vending næppe tilfredsstillende, men Ploven var daarlig stillet og fremført. I Grønjord er Furen henlagt smuldret. Fuld Dybde og ret godt Arbejde i stiv Lerjord.

Nr. 15. Albion. H. 4. Stubjord omtrent som Nr. 14, men i det Hele taget noget ringere Arbejde. Furens Vending nærmest slet, kan ikke slippe. Ploven slet

fremført og daarlig indstillet. I Grønjord tilfredsstillende, blev ikke prøvet i stiv Ler.

Nr. 16. Albion. H. 24. Stubjord som Nr. 14, men vender Furen vel saa godt. I Grønjord den bedste af Albionplovene, i stiv Lerjord tilfredsstillende.

Nr. 20. South Bend. 94. Tilfredsstillende Arbejde i Stub, næppe saa godt i Grønjord. Støt Gang, passende Vending og Henlæggelse af Furen, Oprensning mindre god. I stiv Lerjord kunde den knap holde Dybden, Vending og Oprensning mangelfuld.

Nr. 21. Søndersø. Støt Gang. God Vending i Grønjord, ikke fuldt tilfredsstillende i Stubjord. Synes ikke at magte en dyb Fure. Furen lidt vel stejl stillet, Overdelen godt vendt, men Midten tilbøjelig til at vælte tilbage. Naaede Dybden i stiv Lerjord, men Vending og Oprensning mangelfuld.

Nr. 22. Allerup. 3 (med vendbare Sliddele). Støt Gang, let haandterlig Plov, ret godt Arbejde i Stub, maaske lidt vel stærk Vending i Grønjord. Ret god Oprensning af Furen. I stiv Ler klaredes Dybden, men Vending og Oprensning kunde være bedre.

Nr. 23. Allerup (med Staalskære). Som Nr. 22.

Nr. 24. Allerup. 3. A. Som Nr. 23.

Nr. 26. Allerup. 4. Som de forrige.

Nr. 29. Allerup (1 Hest). Tilfredsstillende Arbejde i Stub, ret tilfredsstillende i Grønjord.

Nr. 32. S. Næraa. 3. A. Ret tiltalende Plov med støt Gang, ret tilfredsstillende Vending. I Grønjord stærkt kantstillet Fure og Skrælplovsfuren ikke løsskaaren. I stiv Lerjord nogenlunde.

Nr. 33. S. Næraa. 4. A. Støt Gang, vender Furen bedre end Nr. 32. I Grønjord arbejdede Skrælploven ret tilfredsstillende. Kan ikke klare sig i stiv Lerjord.

Nr. 36. Fraugde. 2. A. Som Nr. 38, maaske bedre i Grønjord, næppe saa god i det stive Ler.

Nr. 37. Fraugde. 3. A. Samme Plov som Nr. 38.

Nr. 38. Fraugde. 3. A. Støt Gang. Tilfredsstillende Arbejde i Stub, fortrinligt i Grønjord. Ret god Op-

rensning af Furen. Prøven i stiv Ler udført tilfredsstillende.

Nr. 39. Fraugde. 4. A. Som Nr. 38, dog maaske næppe saa tilfredsstillende i de prøvede Dybder.

Nr. 41. Fraugde (1 Hest). Godt Arbejde i Stub, ikke tilfredsstillende i Grønjord.

Nr. 42. Record. 12. Sværtbygget, tung Plov. Støt Gang, tilfredsstillende Arbejde i Stubjord. I Grønjord meget utilfredsstillende, uhyggelig ujævn Pløjning.

Nr. 43. Record. 10. Lidt lettere end Nr. 42, men arbejder som denne.

Nr. 44. Røjle. Lille, tiltalende Plov med støt Gang, som udførte godt Arbejde saavel i Stub- som Grønjord, dog kan Forploven ikke løsskære Furen. I stiv Lerjord kunde den ikke klare sig.

Nr. 45. Røjle (1 Hest). Utilfredsstillende Arbejde.

Nr. 46. Eckert. E. A. S. 4. Noget uhaandterlig Plov med støt Gang, ret godt Arbejde i Stub, daarligt i Grønjord. Stiv Lerjord magter den aldeles ikke.

Nr. 48. Eckert. S. R. 3. Mindre Plov end Nr. 46, men Arbejdet dog ringere.

Nr. 49. Eckert. S. R. 2. Som Nr. 48. — Ingen af disse Plove egne sig for svær Jord.

Nr. 52. Plano. 101. Urolig Gang, utilfredsstillende Arbejde. I stiv Ler naaedes Dybden, men Arbejdet var utilfredsstillende.

Nr. 53. Plano. 102. Som Nr. 52.

Nr. 58. Sanderum. 3. Lille, tiltalende Plov med støt Gang. Godt Arbejde i Stub. I Grønjord løsskærer Forploven ikke altid Furen. I stiv Lerjord naaedes Dybden, men Vending og Oprensning ikke tilfredsstillende.

Nr. 59. Sanderum. 4. Som Nr. 58, men mindre Plov, magter derfor ikke saa store Dybder, ligesom den ikke kan klare sig i stiv Lerjord.

Nr. 60. Sanderum. N. 5. Ret tilfredsstillende Arbejde saavel i Stub- som i Grønjord.

Nr. 61. Mejselplov. Let, lille Plov. Støt Gang, Vending

ikke tilfredsstillende i Stub. I Grønjord meget uregelmæssigt Arbejde. Kunde ikke klare sig i stiv Lerjord.

Nr. 62. Hjallese. Støt Gang. Ikke fuldt tilfredsstillende Vending, magter ikke stiv Lerjord.

Nr. 63. Hjallese (med Riste). Støt Gang. Ret godt Arbejde i Stub, mindre tilfredsstillende i Grønjord. Kunde ikke klare sig i stiv Lerjord.

Nr. 67. Rud. Sack. Universalplov. Kunde ikke klare sig i stiv Lerjord, men forøvrigt fortrinligt Arbejde.

Nr. 70. Rud. Sack. Tysk Svingplov. I Stub med Langjern smukt Arbejde. I Grønjord er den underlig store Forplov til Skade for Plovens ellers gode Arbejde, kunde ikke klare sig i stiv Lerjord.

Nr. 71. Rud. Sack. Dansk Svingplov. Lettere monteret end Nr. 70 og uden Støttehjul. — Med Forplov i Grønjord naaede den ikke fuld Dybde, vistnok paa Grund af Forploven. Blev trukken tilbage i stiv Lerjord.

Nr. 73. Brønderslev. Ret tiltalende Plov. Arbejdet i Stub nogenlunde. I Grønjord arbejdede Skrælploven utilfredsstillende. I stiv Lerjord forholdsvis godt Arbejde.

Nr. 74. Brønderslev (1 Hest). Utilfredsstillende Arbejde i Stub. I Grønjord med Forplov kunde 1 Hest ikke trække den. Med 2 Heste vendte den Furen stærkt ved 6″ Dybde. Ikke prøvet i stiv Lerjord.

3. Kraftmaalingen.

Da det var uoverkommeligt at prøve alle Plovene i Kraftmaaling, selv med den Reduktion, der var foretaget for Arbejdsprøvens Vedkommende, vedtog man kun at maale Kraftforbruget for en Tospænderplov og en Enspænderplov af hver Type. Af Tospænderplovene valgte man saa en Middelstørrelse af hvert Plovfabrikat. Under Arbejdet afveg man dog for 2 Ploves Vedkommende fra denne Regel, idet Dommerne fandt Anledning til foruden

Nr. 14 »Albion H. 2« tillige at prøve Nr. 16 »Albion H. 24« og foruden Nr. 37 »Fraugde 3 A. 1900« tillige Nr. 38 »Fraugde 3 A. 1901«. Albionploven fordi »Albion H. 2« efter gentagne Maalinger viste et saa overraskende lille Kraftforbrug og man ønskede at se, om det samme var Tilfældet med »Albion H. 24«, og Fraugdeploven fordi begge disse Plove ere »normerede« af Maskinkonsulenten. Den ene af disse Plove, Nr. 37, har vendbar Skære og Skærespids, den anden, Nr. 38, har smedet Staalskære.

Kraftmaalingen blev iøvrigt foretaget paa samme Maade som ved de senere Plovprøver. Man havde sikret sig et Par stærke, men sindige Heste og en solid, øvet Plovkarl til at køre Hestene og føre Plovene under Maalingerne og som blev indøvet i at køre alle Plovene frem med samme Hastighed. Straks ved Arbejdets Begyndelse førte hver Anmelders egen Plovfører sin Plov frem i Kraftmaalingen, men man blev snart klar over, at man vilde opnaa det mest ensartede Arbejde, naar alle Plovene bleve førte af samme og en øvet Plovfører. Efter Forhandling med Anmelderne paa Pladsen herom, valgte de fleste saa denne Fremgangsmaade. Med hver Plov blev der kørt en Omgang, om fornødent to, før Kraftforbruget blev maalt, for at hver Plov kunde faa sin egen Fure at gaa i, og derefter blev Kraftforbruget maalt for 2 à 3 Furer for hver Plov.

Trykket blev maalt med en selvskrivende Fjederhammel, konstrueret af Hr. Statskonsulent C. V. Birk. Vedføjede Tegning viser i Hovedtrækkene Konstruktionen. Overføringen af Fjedrenes Udslag til Skriveapparatet, som sker ved en snoet Metaltraad, voldte i Begyndelsen en Del Vanskeligheder, og nogle Maalinger maatte tages om, efter at man havde faaet en Metaltraad, der var stærk og bøjelig nok. Furedybderne maaltes med Jørgensens selvskrivende Dybdemaaler, og Furebredderne maaltes for hver 10de Alen.

Agrene, hvori Kraftmaalingerne bleve foretagne, laa Side om Side med de, hvori Arbejdsprøven blev foretaget, og vare godt 200 Alen lange. Jorden var svær Lerjord

og stærkt bindende i den ene Ende af Agrene. Man kørte ganske vist med Kraftmaaleren for gennem hele Agerens Længde, men af Diagrammet skar man under Udmaalingen den Ende bort, der svarede til den bindende Lerjord.

Som det af følgende Tabel over Kraftmaalingerne vil ses, have alle Plovene gaaet meget tungt, selv Enspænderplovene vise ved 6 Tom. Dybde saa høje Tal for Trykket

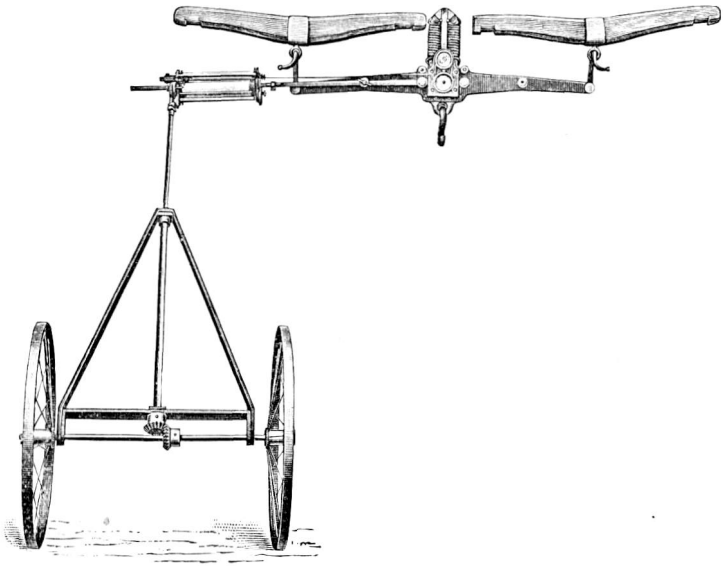

i Pund, at man kunde have Grund til at nære Mistanke om Maalingernes Rigtighed. Sædvanligvis og under normale Forhold regner man gerne 160 Punds Tryk af en Hest af Middelstørrelse og ved langsom Plovskridtshastighed: $2^1/_2$ Fod i Secundet (120 Pund ved 3 Fods Hastighed). En Enspænderplov maa efter dette altsaa ikke vise mere end 160 Punds Tryk i Kraftmaaleren, en Tospænderplov ikke meget over 320 Pund. Her se vi imidlertid Enspænderplove, der vise over 200 Pund, Tospænderplove op imod 400 Pund. (Enkelte Plove, der ikke

kunde slippe Jorden ordentligt, endog over 400 Pund.) Denne tilsyneladende Uoverensstemmelse gav selvfølgelig Anledning til en fornyet Undersøgelse (»Justering«) af Krafthamlen, men denne viste rigtig nok, saa Sagen maa vel finde sin Forklaring deri, at den svære Lerjord, efter den lange, vedholdende Tørke, var særlig svær at løsne med Ploven, selv efter at der var kommet saa megen Regn, at Jorden var bleven saa fugtig, at den kunde lade sig pløje godt, set fra Arbejdets Side. Plovene vare øjensynligt meget tunge at trække, og flere af Enspænderplovene maatte man sætte 2 Heste for for overhovedet at faa dem prøvede. Landmændene paa de sværere Jorder ere ogsaa enige om, at Pløjearbejdet lagde usædvanlig stærkt Beslag paa Hestekraften sidste Efteraar. Selve Tallene fra disse Kraftmaalinger kunne altsaa ikke benyttes som Norm for en Plovs Kraftforbrug under helt normale Forhold, de skulle i saa Fald rimeligvis reduceres med $^1/_4$, men de have for denne Plovprøves Vedkommende deres gode relative Værdi ved at vise de forskellige Ploves forskellige Kraftforbrug under samme Forhold.

Tospænderplovene bleve i Kraftmaalingen prøvede i 7 Tom. Dybde, Enspænderplovene i 6 Tom. Dybde. Det er ingen let Sag, selv for en øvet Plovfører, at holde en Svingplov i nøjagtig ens Dybde paa en Strækning af et Par Hundrede Alen, men ved straks paa Stedet at udmaale Dybdediagrammet og eventuelt gentage Prøven, hvis Dybden ikke passede, har man, som det vil ses af følgende Dybdemaalinger, naaet, praktisk talt, at faa prøvet alle Plovene i de respektive 7 og 6 Tom. Dybde.

Følgende Tabel viser Kraftmaalingernes Resultater.

Plovens Nr.	Plovens Betegnelse	Furedybde		Furebredde		Kraftforbrug	
		Cm.	Tm.	Cm.	Tm.	Kg.	Pd.
73	Brønderslev	18.6	7.1	27.5	10.5	138	276
14	Albion H. 2	18.2	7.0	29.3	11.2	144	288
58	Sanderum Nr. 3 med Staalskære	18.9	7.2	27.0	10.3	151	302
44	Røjle Nr. 3	18.8	7.2	27.7	10.6	158	317
38	Fraugde 3 A. 01 med Staalskære	18.2	7.0	28.0	10.7	160	321
62	Hjallese	18.9	7.3	27.2	10.4	165	330
11	Oliver 98	18.3	7.0	27.7	10.6	167	334
2	Canada 98	18.0	6.9	24 8	9.5	167	334
58	Sanderum Nr. 3 med vendbar Skære	19.5	7.4	27.5	10.5	168	336
67	Rud. Sacks Universalplov	19.1	7.3	26.4	10.1	169	339
21	Søndersø	18.9	7.2	29.0	11.1	170	340
37	Fraugde Nr. 3 A. 00 m. vendb. Skære	17.9	6.9	29.0	11.1	170	340
16	Albion H. 24	17.5	6.8	31.6	12.1	174	349
43	Record, 10"	17 9	6.9	31.1	11.9	174	349
22	Allerup Nr. 3 med vendbar Skære	17,8	6.8	27.5	10.5	176	352
61	Edw. Schwartz' Mejselplov	19.0	7.3	25.6	9,8	178	356
7	Bissell 108	18.1	6.9	27.2	10.4	178	356
20	South Bend Nr. 94	19.2	7.3	28.0	10.7	181	363
71	Dansk Svingplov m. R. S. Plovlegeme	19.3	7.4	27.5	10 5	182	364
70	Rud. Sacks Svingplov E. 9. S. T.	18 2	7.0	28.3	10.8	187	374
4	Viktoria $32^1/_2$	18.4	7.0	27.2	10.4	187	374
63	Hjallese med Ristmuldfjæl	19.1	7.3	30.1	11.5	188	376
32	Sdr. Næraa Nr. 3 A.	19.0	7.3	28.7	10.9	192	385
46	Eckert E. A. S. 4	17.8	6.8	30.6	11.7	203	407
52	Plano 101	19.0	7.3	28.7	10.9	204	408
	Enspænderplove.						
17	Wiard 84	16.4	6.3	21.4	8.2	99	198
9	Bissell 8	16.4	6.3	21.4	8.2	112	224
13	Oliver	16.3	6.3	23.6	9.0	114	229
60	Sanderum Nr. 5	15.8	6.0	24.9	9.5	117	234
74	Brønderslev	16.0	6.1	25.1	9.6	117	234
41	Fraugde 5 A. 01	15.4	5.9	22.2	8.5	119	239
29	Allerup Nr. 5	16.6	6.3	23.3	8.9	125	250
5b	Viktoria	16.2	6.2	24.6	9.4	126	253

I foranstaaende Tabel ere Plovene ordnede udelukkende efter det Tryk (i Pund), der er udmaalt af Kraftmaalingsdiagrammerne, altsaa uden Hensyn til Forskelligheder i Furedybden og Furebredden. Disse Forskelligheder ere imidlertid ikke store, og navnlig Furedybden, som af disse to Faktorer erfaringsmæssigt øver den største Indflydelse paa Plovens Kraftforbrug, er det, ved adskillige Gange at gentage Prøverne, lykkedes at faa temmelig ensartede, saa ensartede, som det praktisk taget er muligt at faa dem udførte. Denne Opstillingsmaade af Plovene efter deres Kraftforbrug anses imidlertid af mange for ikke at være korrekt. Det paastaas saaledes, at den kun vil blive helt korrekt, naar enten Plovene kunne føres frem i Kraftmaalingen med absolut nøjagtig ens Furedybde og Furebredde, eller at man eventuelt kunde foretage en korrigerende Omregning af de enkelte Ploves Kraftforbrug til samme Furedybde og Furebredde. Men begge disse Fremgangsmaader ere overmaade vanskelige, for ikke at sige umulige, at faa udførte. Med en enkelt Plov eller ganske faa ensartede Plove kunde man maaske, naar man ikke havde andet at bestille, arbejde saa længe, at man kunde faa trukket en i Henseende til Dybde og Bredde mathematisk ens Fure, men ved en stor Plovprøve, hvor 30—40 meget forskellige Plove skulle prøves, lader det sig ikke opføre. Og hvad en korrigerende Omregning angaar, da er dette et blandt Fagfolk meget omdisputeret Forhold. Den ældre Beregningsmaade, at beregne hvor mange Punds Tryk den enkelte Plov fordrer for at løfte en Kvadratenhed (□ Tom. eller □ Cm.) af Furens Tværsnit, er absolut urigtig, thi her forudsættes det, at Kraftforbruget tiltager og aftager proportionalt med Dybden og Bredden og tillige, at Furens Bredde har samme Indflydelse paa Plovens Kraftforbrug som Furens Dybde, og at i alt Fald dette sidste ikke passer, derom har ikke alene enhver praktisk Plovmand en umiddelbar Forestilling, men det er ogsaa blevet bevist ved de indgaaende Undersøgelser af forskellige Ploves Kraftforbrug ved forskellig Fure-

dybde og Furebredde, som bleve udførte af Maskinudvalget i 1897 paa Birkholm ved Herløv.

Ved denne Prøve havde man netop sat sig til Opgave at søge Løsning paa disse Spørgsmaal, og det fortrinlige Materiale, der den Gang stod til Raadighed — 17 danske Plove af forskellige Typer, 5 amerikanske og 1 tysk Plov — begunstigede disse Undersøgelser. Denne Prøve var hovedsagelig en Kraftmaalingsprøve; der blev taget henimod 300 Diagrammer og af det righoldige Materiale kunde man da bl. a. udlede:

1. At saa længe en og samme Plov har sin rolige, støtte Gang uden at kræng over til nogen af Siderne, saa har det saa godt som ingen Indflydelse paa Kraftforbruget, om den tager 1 Tomme Fure (eller 2, hvis den kan) i Bredden mere eller mindre. Hermed er ikke sagt, at Furebredden i al Almindelighed ingen Indflydelse har paa Kraftforbruget; man kan ikke sige, at en Plov, der kun er bygget til at tage 7 Tom. Fure, alt andet lige har samme Kraftforbrug som en anden, der er bygget til at tage 14 Tommer, men der er igennem de mange Gentagelser, som have bekræftet det ovenfor sagte, givet en bestemt Antydning af, at Furebredden i og for sig ikke har eller kan have den Indflydelse paa Plovens Kraftforbrug, som man vil tillægge den i den ovenfor omtalte ældre Beregningsmaade. Og hertil kommer, at de Grænser, indenfor hvilke en Svingplovs Furebredde kan varieres uden at Ploven kræng til den ene eller den anden Side, ere jo temmelig smaa, saa en Omregning af Plovens Kraftforbrug fra en Furebredde, hvor den gaar godt, til en anden, som den i Virkeligheden ikke kan arbejde ordentligt med, alene af denne Grund er en mislig Sag. Skal man altsaa sammenligne Kraftforbruget for forskellige Plove, byggede til at tage forskellig Furebredde, begaar man en stor Uret, navnlig mod de Plove, der tage en smal Fure, ved at reducere alle Plovenes Kraftfor-

brug til samme Furebredde; man vil utvivlsomt komme den enkelte Plovs virkelige Kraftforbrug nærmere, naar man helt undlader at tage Hensyn til Furebredden, forudsat at alle Plovene, baade de store og de smaa, ere stillede fint og have deres rolige, frie Gang uden noget Tryk til Siderne.

2. At Furedybden har stor Indflydelse paa Kraftforbruget, men der kan ikke opstilles nogen Norm eller Regel, gældende for alle Plove, for, hvorledes Kraftforbruget stiger med Dybden, thi dette er aldeles afhængigt af, hvorledes Plovens væsentligste Arbejdsorgan, Muldfjælen, er formet og hvorledes den iøvrigt arbejder. Ved den omtalte Prøve viste det sig meget bestemt, at den cylindriske Muldfjæl forholdt sig paa en Maade, den lange, skruevundne Muldfjæl paa en anden og den korte, stejle Muldfjæl atter paa en tredie Maade overfor Forøgelsen i Kraftforbruget med Pløjedybden. Man har altsaa heller ikke her noget bestemt almengyldigt Holdepunkt overfor en Samling uensartede Plove at bygge en Reduktionsberegning paa.

Der vil derfor ved en større Plovprøve ikke være anden Udvej end den, at gøre sig al mulig Ulejlighed for at holde alle Plovene i saa ensartet Dybde som praktisk gørlig og lade hver enkelt Plov tage den Furebredde, den er bygget til og gaar bedst ved, og naar saa iøvrigt alle Plovene føres frem i Kraftmaalingen med samme Hastighed, vil det blive Trykket, der aflæses i Kraftmaaleren, der bliver det ene bestemmende for den enkelte Plovs Kraftforbrug. Her er overalt underforstaaet, at Pløjningen foretages i almindelig Pløjedybde 7—8 Tom.

Da disse her berørte Forhold imidlertid ere stærkt omdisputerede indenfor saavel praktiske som theoretiske Fagkredse, har man paa Grundlag af Maalinger med enkelte Plove foretaget en Opstilling af Plovene, hvor Kraftforbruget er beregnet for samme ens Pløjedybde og samme Furebredde. Rækkefølgen af Plovene vil da blive noget anderledes end før, hvad der vil ses af hosstaaende Tabel.

Plovens Nr.	Plovens Betegnelse	Pund reduceret Kraftforbrug éns Dybde 7.0″ = 18.3 cm. éns Bredde 10.5″ = 27.5 cm.	Maalt Furedybde		Maalt Furebredde		Maalt Kraftforbrug	
			Cm.	Tm.	Cm.	Tm.	Kg.	Pd.
73	Bronderslev	268	18.6	7.1	27.5	10.5	138	276
14	Albion H. 2	272	18.2	7.0	29.3	11.2	144	288
58	Sanderum Nr. 3 med Staalskære	290	18.9	7.2	27.0	10.3	151	302
58	Sanderum med vendbar Skære	296	19.5	7.4	27.5	10.5	168	336
44	Røjle Nr. 3	298	18.8	7.2	27.7	10.6	158	317
21	Sondersø	302	18.9	7.2	29.0	11.1	170	340
62	Hjallese	313	18.9	7.2	27.2	10.4	165	330
38	Fraugde 3 A. 01 med Staalskære	315	18.3	7.0	28.0	10.7	160	321
63	Hjallese med Ristmuldfjæl	316	19.1	7.3	30.1	11.5	188	376
43	Record 10″	321	17.9	6.9	31.1	11.9	174	349
67	Rud. Sacks Universalplov	325	19.1	7.3	26.4	10.1	169	339
20	South Bend Nr. 94	326	19.2	7.3	28.0	10.7	181	363
16	Albion H. 24	327	17.5	6.7	31.6	12.1	174	349
71	Dansk Svingplov med R. S. Plovlegeme	328	19.3	7.4	27.5	10.5	182	364
11	Oliver 98	331	18.3	7.0	27.7	10.6	167	334
37	Fraugde Nr. 3 A. 00 m. vendbar Skære	334	17.9	6.9	29.0	11.1	170	340
32	Sdr. Næraa Nr. 3 A.	344	19.0	7.3	28.7	10.9	192	385
61	Edw. Schwartz' Mejselplov	350	19.1	7.3	25.6	9.8	178	356
52	Plano 101	365	19.0	7.3	28.7	10.9	204	408
70	Rud. Sacks Svingplov E. 9. S. T.	366	18.2	7.0	28.3	10.8	187	374
7	Bissell 108	367	18.1	6.9	27.2	10.4	178	356
22	Allerup Nr. 3 med vendbar Skære	370	17.8	6.8	27.5	10.5	176	352
2	Canada 98	380	18.0	6.9	24.8	9.5	167	334
4	Viktoria $32^1/_2$	384	18.4	7.0	27.2	10.4	187	374
46	Eckert E. A. S. 4	384	17.8	6.8	30.6	11.7	203	407
	Enspænderplove:	Dybde 6″ = 15.7 cm. Bredde 9″ = 23.6 cm.						
17	Wiard 84	202	16.4	6.3	21.4	8.2	99	198
74	Bronderslev	213	16.0	6.1	25.1	9.6	117	234
13	Oliver	215	16.3	6.2	23.6	9.0	114	229
60	Sanderum Nr. 5	220	15.8	6.0	24.9	9.5	117	234
29	Allerup Nr. 5	230	16.6	6.3	23.3	8.9	125	250
9	Bissell 8	230	16.4	6.3	21.4	8.2	112	224
5 b	Viktoria	231	16.2	6.2	24.6	9.4	126	253
41	Fraugde 5 A. 01	260	15.4	5.9	22.2	8.5	119	239

4. Præmieringen.

Arbejdsprøven afsluttedes, som før nævnt, Lørdag den 22. Oktober med en offentlig Fremvisning af de prøvede Plove i Arbejde, medens Kraftmaalingen fortsattes den kommende Uge og kunde, da den gentagne Gange blev afbrudt af Regn, først afsluttes den 27. Oktbr.

Den 12. November samledes Dommerne igen i Kværndrup for at vedtage den endelige Bedømmelse af Plovene. I Mellemtiden vare Dommernes forskellige Notater om Plovenes Arbejde og Bygning samlede og Kraftdiagrammerne udmaalte. En Del af de prøvede Plove vare tilbageholdte og opbevarede i Hus til eventuel nærmere Undersøgelse denne Dag.

Under Arbejdet havde Dommerne givet hver enkelt Plov sine Karakterer for dens Arbejde i Stub, stiv Lerjord og i Grønjord, og nu bleve disse Karakterer samarbejdede med Points for Kraftforbrug og Bygning. Disse Karakterer og Points finder man imidlertid ikke Anledning til at offentliggøre, thi det er en ved alle Redskabsprøver tilbagevendende Erfaring, at kunne end Points- og Karaktergivning være meget vejledende og nødvendige for Dommerne i den første foreløbige Opstilling af Redskaberne til Præmieringen, saa er det dog yderst vanskeligt rigtig at fastslaa Pointsværdien af hver enkelt af alle de Momenter, der tilsammen bestemme Redskabets Brugsværdi; og naar alt kommer til alt, saa bliver det dog tilsidst den praktiske Landmands (Dommers) samlede Totalindtryk af, hvad han har set under det flere Dages Arbejde med de forskellige Redskaber, sammenholdt med Kraftmaalingsresultaterne og hvad der vedrører Redskabets Bygning i Enkelthederne, der bliver det bestemmende for, hvilken Plads det enkelte Redskab faar i den endelige Præmieringsrække.

Karakter- og Pointslisterne have saaledes ingen Værdi udenfor Dommerudvalgets snævre Kreds og anføres derfor ikke her.

De bestemmende Momenter for Bedømmelsen og

Præmieringen var altsaa Plovens Arbejde under de forskellige Forhold, Kraftforbruget og Plovens Bygning. Af disse Momenter blev Hovedvægten lagt paa Pløjearbejdet i Hvedestubben, medens Arbejdet i Grønjord kom i 2den og i stiv Lerjord i 3die Linie. Man forlangte en baade i lodret og vandret Retning renskaaren Fure, brudt og godt smuldret, samt vendt saaledes, at al Stub og Ukrudt var dækket; dog var man tilbøjelig til, under ellers lige Forhold, at foretrække den Fure, der efter Vendingen ligger lidt mere løs og aaben end den stærkt vendte og derfor i Vinterens Løb mere sammenfaldne Fure. Endvidere toges berettigede Hensyn til Plovens Kraftforbrug indenfor rimelige Grænser og til Enkelthederne i Plovens Bygning, navnlig naar disse maatte antages at have en uheldig Indflydelse paa Plovens Stabilitet og Holdbarhed. Naar saaledes Oliverploven kun blev tildelt Sølvmedaille II Kl. og ikke I Kl., som den i Forhold til sit gode Arbejde fortjente, skyldes dette Aasens usolide Befæstelse til Plovlegemet og den vendbare Spids' mindre stabile Anbringelse ved en Fjederkrog. Af Maaden, hvorpaa disse Befæstelser sker, maatte det formodes (og Erfaringen har forøvrigt bekræftet det), at Ploven under Brugen bliver ledeløs og mindre god at arbejde med.

Efter indgaaende at have drøftet de gjorte Optegnelser, enedes Dommerudvalget om at indstille til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, at følgende originale amerikanske og efterlavede amerikanske Plove bleve tildelte de vedføjede Præmier og i efternævnte Følgeorden:

Sølvmedaille af I Klasse:

Katalog Nr. 38 og 37 »Fraugde« 3 A 1900 og »Fraugde« 3 A 1901, fabrikerede af Fabrikant A. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev.

Katalog Nr. 14 »Albion« H 2, fabrikeret af Gale Manufacturing Comp. »Albion«, Michigan, U. S. A., anmeldt af Grosserer C. Th. Rom & Co., København.

Sølvmedaille af II Klasse:

Katalog Nr. 11 »Oliver« 98, fabrikeret af The Oliver Chilled Plow Works, South Bend, Indiana, U. S. A., anmeldt af Grosserer W. Langreuters Efterfølger, København.

Katalog Nr. 20 »South Bend« 94, fabrikeret af South Bend Chilled Plow Com., Indiana, U. S. A., anmeldt af Firmaet Ole Sørensen & Co., Kolding.

Katalog Nr. 7 »Bissell« 108, fabrikeret af Bissell Chilled Plow Works, South Bend, Indiana, U. S. A., anmeldt af Firmaet Brødrene Bendix, København.

Katalog Nr. 2 »Canada« 98, fabrikeret af Cokshutts Plow Comp., Brantfort, Canada, anmeldt af Amerikansk Maskin-Import ved Hellström & Præstmark, København.

Katalog Nr. 16 »Albion« H 24, fabrikeret af Gale Manufacturing Comp. »Albion«, Michigan, U. S. A., anmeldt af Grosserer C. Th. Rom & Co., København.

Broncemedaille:

Katalog Nr. 58 »Sanderum« Nr. 3, fabrikeret af C. M. Rasmussen, Sanderum pr. Marslev.

Katalog Nr. 22 »Allerup«, fabrikeret af De fynske Landmænds Maskinfabriker, Allerup pr. Brobyværk.

Katalog Nr. 44 »Røjle« Nr. 3, fabrikeret af Smed L. Lorentzen, Røjle pr. Middelfart.

Katalog Nr. 21 »Søndersøploven«, fabrikeret af Smed Nic. Christensen, Søndersø pr. Odense.

Katalog Nr. 73 »Brønderslevploven«, fabrikeret af Smed N. Nielsen, Brønderslev.

Dommerkomiteen fandt ingen Anledning til at præmiere Enspænderplovene, men udtalte, at af de prøvede Enspænderplove vare »Oliver« og »Allerup« de bedste.

Katalog Nr. 67 »Rud. Sacks Universalplov«, anmeldt af Ole Sørensen & Co., Kolding, kunde, skøndt den ud-

førte et godt Arbejde, ikke præmieres, da den ikke kunde komme indenfor den vedtagne Ramme: Amerikanske Svingplove og Efterligninger af saadanne.

Præsidiet for Landhusholdningsselskabet tiltraadte denne Indstilling, og Medaillerne bleve uddelte paa Selskabets Generalforsamling den 16. December 1904. Det bemærkes dog, at Firmaet W. Langreuters Eftf. ikke ønskede at modtage den Sølvmedaille af II Klasse, der var foreslaaet tildelt for »Oliver« 98.

Bestyrelsesmødet i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 26. Oktober 1905.

Til Stede vare Præsidenterne: Hofjægermester Friis, Kammerherre Sehested og Lehnsgreve Wedell. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer vare mødte: Prof., Dr. med. Bang, Godsejer A. Bech, Hofjægermester C. Bech, Lærer Christensen, Hofjægermester Grüner, Forpagter Høffding, Proprietær C. Hansen, Gaardejer J. P. Jensen, Gaardejer A. Nielsen, Forstander J. Petersen, Proprietær O. Rasmussen, Lehnsbaron Rosenkrantz, Prof., Dr. phil. Rostrup, Forpagter Skov, Forpagter Sonne, Hofjægermester A. Tesdorpf, Godsinspektør Tilemann, Etatsraad Valentiner, Professor Westermann og Forpagter Willumsen.

Præsidenten, Lehnsgreve Wedell bød Velkommen og udtalte sig derpaa saaledes:

I Henhold til den paa Bestyrelsesmødet i Juni 1904 førte Forhandling om Ønskeligheden af fremtidig at henlægge det i Juni Maaned afholdte Bestyrelsesmøde til Oktober Maaned af Hensyn til Budgetforhandlingen, have d'Hrr. ikke været indkaldte til noget Møde i Juni Maaned. I Skrivelse af 18. Maj underrettede Selskabet d'Hrr. om, at der ikke blev noget Møde i Juni Maaned.

Siden vi sidst vare samlede, har Selskabet desværre mistet flere Medlemmer, der have indlagt sig betydelig Fortjeneste af Selskabet og Landbruget. I Januar Maaned

døde Mejerikonsulent Buhl, i Februar Professor Stein, der var Selskabets Konsulent i Agrikulturkemi fra 1882 til 1887, da han gik over i Statens Tjeneste. I Marts Maaned afgik Klitinspektør, Kammerherre de Thygeson ved Døden, og i Maj Maaned Gaardfæster Fr. Laub, der i December 1900 var valgt til Medlem af vort Bestyrelsesraad.

Disse Mænds Arbejde i forskellige Retninger turde være saa vel kendt, at jeg ikke behøver her at komme nærmere ind derpaa.

Endnu skal jeg nævne en Mand, der vel ikke var Medlem af Selskabet, men som fremragende Faareopdrætter var kendt over det hele Land, nemlig Gaardejer David Lassen, Enggaarden, som døde i Juni Maaned.

Vi ville bevare disse Mænds Minde i taknemmelig Erindring.

(Samtlige Tilstedeværende tilkendegav deres Tilslutning til denne Udtalelse ved at rejse sig.)

Endelig skal jeg byde Proprietær C. Hansen, Ondløse Møllegaard, som nyt Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, Velkommen.

Forslag fra Præsidiet.

1. Landvæsenslærlingernes Løn forhøjes fra 120 Kr., 150 Kr. og 180 Kr. til 150 Kr., 200 Kr. og 230 Kr. Justitsraad H. Wulff, som væsentlig har beskæftiget sig med Lærlingeinstitutionen, indledede denne Sag efter Anmodning af Præsidiet. Den 3-aarige Uddannelse af Landvæsenslærlinge paa større Gaarde er egentlig den af Selskabets Lærlingeinstitutioner, som har bevaret nogen Livskraft, men Tilgangen af Lærlinger har altid været meget vekslende. Medens der saaledes i Fjor den 1. November kun var en Tilgang af 5 Lærlinger, er der i Aar den 1. November en Tilgang af 13. Tager man de sidste 6 Aar, stiller Forholdet sig saaledes: I 1899 uddannedes der under Selskabet 55 Landvæsenslærlinger paa større Gaarde, i 1900 47, i 1901 51, i 1902 37, i 1903

31, i 1904 27 og i 1905 34. Hvad Uddannelsen af Lærlinger paa veldrevne Bøndergaarde angaar, da har der siden 1898 ikke meldt sig nogen Ansøger dertil.

Spørger man nu om Grunden til denne Tilbagegang i Antallet af Ansøgere om at blive Landvæsenslærling under Selskabet, da maa den vistnok hovedsagelig søges i det store Omfang, som den private Lærlingeuddannelse har antaget. Medens Landhusholdningsselskabets Lærlinger maa binde sig for 3 Aar, behøve de andre Lærlinger kun at binde sig for 1 Aar til de private Læresteder og faa derved en friere Stilling samt som oftest en højere Løn. Endvidere ere disse Lærlinger ikke underkastede det store Tilsyn og i det hele taget den Disciplin, som Landhusholdningsselskabet fordrer.

At gaa over til en 2-aarig Uddannelsestid har Selskabet ikke ment var heldigt, og det er jo ogsaa tvivlsomt, om en saadan Forandring vilde forøge Tilgangen. Man foretrækker saaledes den mindre Tilgang af Elever, som man søger at skaffe en tilfredsstillende Uddannelse. Det Middel, som man i sin Tid mente skulde skaffe en større Tilgang af Lærlinger, nemlig at skaffe dem, der havde udvist Dygtighed, en videregaaende Uddannelse, har ikke virket. Der maa vistnok her ses hen til de smaa Lønninger, som Selskabets Lærlinger faa, og som have gjort, at flere Lærlinger i Utide have afbrudt Uddannelsen og søgt andre Steder hen, hvor de fik bedre økonomiske Betingelser.

Naar Præsidiet nu foreslaar Bestyrelsesraadet at gaa med til at forhøje Lønnen, er det ganske vist i Haab om at skaffe forøget Tilgang til Lærlingeinstitutionen, men ogsaa et Retfærdighedshensyn tages her i Betragtning, ligesom man ogsaa derved bevarer Traditionen om at forhøje Lønnen, naar Forholdene kræve det.

I de første 30 Aar af Lærlingeinstitutionens Bestaaen vare Selskabets Landvæsenslærlinger fritagne for Værnepligt og fik da ingen Løn, men da saa den almindelige Værnepligt indførtes, maatte der gives Løn, og den blev sat til 60 Kr. for første Aars Lærlinger, 72 Kr. for andet

Aars Lærlinger og 80 Kr. for tredie Aars Lærlinger. Denne Lønskala bestod indtil 1873, da Lønnen forhøjedes til henholdsvis 80 Kr., 90 Kr. og 100 Kr. I 1884 fandt der atter en Forhøjelse af Lønnen Sted, nemlig til henholdsvis 100 Kr., 120 Kr. og 140 Kr., og sidste Gang, den forhøjedes, nemlig i 1894, blev Lønnen sat til henholdsvis 120 Kr., 150 Kr. og 180 Kr.

Præsidiets Forslag gaar nu ud paa, at Lønskalaen bliver 150 Kr. for første Aars Lærlinger, 200 Kr. for andet Aars Lærlinger og 230 Kr. for tredie Aars Lærlinger, saa at der altsaa bliver en Forhøjelse af henholdsvis 30 Kr., 50 Kr. og 50 Kr. Forhøjelsen er saaledes størst for andet og tredie Aars Lærlinger, men det er begrundet i, at disse Lærlinger naturligvis gøre mere Gavn end en første Aars Lærling er i Stand til.

Vedtages de her foreslaaede Lønsatser, vil der til Lærestederne udgaa Meddelelse derom og samtidig Forespørgsel, om de fremdeles ønske at have Lærlinger paa de Betingelser. Der er imidlertid næppe Tvivl om, at de vedblivende ønske at have Lærlinger, selv med denne Forhøjelse af Lønnen, thi der er en stadig og stigende Efterspørgsel efter at faa Lærlinger fra Selskabet.

— Under Forhandlingerne om denne Sag var man enig om, at en Lønforhøjelse var nødvendig, ja flere Lærersteder havde allerede i længere Tid givet Selskabets Lærlinger den samme Løn som de private Lærlinger fik; men det fremhævedes paa den anden Side, at naar man gik til en Lønforhøjelse, maatte der ogsaa foretages en streng Sortering af Ansøgerne, for at man ikke skulde faa Tjenestekarle — lokkede af den højere Løn — i Stedet for virkelige Landvæsenslærlinger.

Der udtaltes ogsaa, at det var ønskeligt, om Landvæsenslærlingerne, naar de gik fra det ene Lærested til det andet, da medbragte et fra sidste Lærested udfærdiget Vidnesbyrd, for at man derigennem kunde danne sig en Mening om Lærlingen, men det oplystes, at Selskabet havde anmodet Lærestederne om ikke at medgive Lærlingerne saadanne Vidnesbyrd, da et særdeles godt Vidnes-

byrd kunde foranledige — hvad ogsaa havde været Tilfældet — at Lærlingen afbrød sin Uddannelse i Utide. Og de fortrolige Meddelelser fra Lærestederne, som Selskabet sad inde med, fandt man det ikke heldigt at udlevere.

Til den af Præsidiet opstillede Lønskala stilledes flere Ændringsforslag. Et Forslag gik ud paa, at Skalaen burde være 160 Kr., 200 Kr. og 240 Kr.; et andet gik ud paa, at Skalaen burde være 150 Kr., 180 Kr. og 230 Kr.; et tredie Forslag var: 150 Kr., 200 Kr. og 250 Kr. og dette sidste vedtoges.

Det blev imidlertid fremhævet, at hvis den vedtagne Skala, som paatænkt, skulde træde i Kraft den 1. Maj 1906, vilde der fremkomme mindre heldige Forhold. Andet Aars Lærlinger fra 1. November i Aar ville saaledes ikke faa større Løn end første Aars Lærlinger, som antages fra 1. Maj 1906. For at undgaa slige Forhold, bestemtes det, at de forhøjede Lønninger først skulde træde i Kraft, naar Præsidiet, efter Forhandling med Lærestederne, finder Tidspunktet passende.

2. Uddeling af en Ærespræmie af »Gammeleje-Legatet.« Den ledende Præsident, Grev Wedell udtalte: Paa Bestyrelsesmødet i Juni f. A. fremsattes der fra flere Sider Ønske om, at der kunde gøres noget for Dyrlæge J. J. Schmidt, som Opdager af Kælvningsfeberens Aarsag og dens Behandling. Præsidiet stillede sig velvilligt til Tanken og lovede, at hvis der fremkom Forslag om at hædre Dyrlæge Schmidt ved en Bevilling paa Finansloven, og dette Forslag kom til Landhusholdningsselskabets Erklæring, skulde det blive anbefalet og støttet. Et saadant Forslag fremkom imidlertid ikke, og man har derfor tænkt sig ad anden Vej at hædre Dyrlæge Schmidt, nemlig ved at tildele ham Gammeleje-Legatet. Heraf haves for Tiden 600 Kr. til Disposition; de 500 Kr. tænkes anvendt som en Pengegave og ca. 100 Kr. til et med Gaven følgende Diplom. Man sluttede sig fra alle Sider til Tanken om at hædre Dyrlæge Schmidt, men fandt, at hvis der egentlig skulde

være Tale om en Hædersgave, var det noget lidt der bødes for den store Fordel, som Landbruget havde haft af Hr. Schmidts Opdagelse. Det blev imidlertid fremhævet, at Tanken om at skaffe Dyrlæge Schmidt en større Anerkendelse ikke var ude af Verden, og det, som her var bragt i Forslag, var kun en Anerkendelse fra Landhusholdningsselskabets Side. Et Forslag om at hædre Hr. Schmidt ved at give ham Selskabets Sølvbæger i Forbindelse med Pengegaven, fandt Tilslutning og henstilledes til Præsidiets Overvejelse.

3. Eventuel Udsættelse af en Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge. Grev Wedell meddelte, at de indvundne Renter af Ph. W. Heymanns Legat til Forbedringen af Slagterisvin udgøre nu ca. 1000 Kr., og Præsidiet foreslaar at anvende disse til Udsættelsen af en Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge. Denne optræder, som bekendt, værst efter en tør og varm Sommer, og der er derfor Sandsynlighed for, at den atter i Aar vil hærge Besætningerne, saa at det er ønskeligt at faa en Redegørelse for Virkningen af de Midler, der enten anvendes eller kunne tænkes anvendte til Sygdommens Bekæmpelse. Professor Bang mente, at den nævnte Sum, i Stedet for at benyttes til en Prisopgave, burde tildeles en bestemt Mand, som havde Forudsætningen for og var villig til at foretage alle herhenhørende Undersøgelser. En Prisopgave vilde maaske ikke bringe Sagen et Skridt videre frem. Fra anden Side udtaltes, at det her nævnte maaske var den heldigste Form for Pengenes Anvendelse, og derhos vilde det vistnok ogsaa være vanskeligt at faa et Dommerudvalg, som virkelig var i Stand til at afgive en kyndig og upartisk Dom over en Afhandling. Det gjaldt imidlertid ikke alene om at faa de kurative Forholdsregler frem, ogsaa de preventive burde der ses hen til. Med Hensyn til disse bemærkedes det, at dem var man paa det rene med; for deres Skyld vare Undersøgelser ikke nødvendige. Fra enkelt Side fremsattes Ønske om, at Kvægets Stiv-

syge ogsaa kunde komme ind under dette Punkt. Præsidiet mente imidlertid ikke at kunne følge Professor Bang. Skal dette Spørgsmaal løses ad Forsøgsvejen, er dets Løsning absolut og udelukkende henvist til Forsøgslaboratoriets bakteriologiske Afdeling. Landhusholdningsselskabet kunde ikke tænke sig, at det skulde stille Midler i saa Henseende til dettes Raadighed. Det skal ikke alene være Opgaven at faa et aldeles bestemt Middel undersøgt, men hele Spørgsmaalet om Forebyggelse af Sygdommen bør tages op til Behandling og fremlagt paa en saadan Maade, at man kan drage direkte Nytte deraf, og Selskabet har Erfaring for, at naar man stiller Spørgsmaalet frem paa en noget bredere Basis og i Form af en Prisopgave, er der mange Mennesker, der finde sig foranledigede til at tage fat paa en saadan Opgaves Løsning; man faar da i Almindelighed noget frem, som er brugbart og nyttigt netop for det Formaals Skyld, som Landhusholdningsselskabet har sat sig. Det er imidlertid klart, at f. Eks. Spørgsmaalet om Fosforlevertrans Anvendelse ogsaa kommer frem ved Behandlingen af Opgaven, og da der jo synes at skulle lægges særlig Vægt herpaa, er det et Spørgsmaal, om Opgavens Ordlyd da ikke kunde henvise dertil, saa at den f. Eks. kom til at lyde: En Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge; særlig ønskes belyst den Betydning, som maa tillægges Fosforlevertran som Forebyggelses- og Helbredelsesmiddel mod Sygdommen. — Efter yderligere Diskussion om Sagen foreslog Forpagter Sonne, at Opgaven kom til at lyde: »En Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge, saavidt muligt byggede paa egne Undersøgelser.« I denne Redaktion kunde Prisopgaven godt modtages af Præsidiet, og det vedtoges da at udsætte Prisopgaven i den her foreslaaede Form.

4. Budget for Regnskabsaaret 1. April 1906—31. Marts 1907. Kasserer Larsen fremlagde Budgettet, som denne Gang fremtraadte i en udvidet Skikkelse, idet det nu ogsaa omfattede de Foranstaltninger, der ere iværk-

satte ved Statens Bidrag, samt de Legatmidler og Fond, som ere henlagte under Selskabet. Hvad angaar de enkelte Poster i den Del af Budgettet, som vedrører Selskabets ordinære Virksomhed, da ere de fleste Konti omtrent af den samme Størrelse som i det foregaaende Budget; de enkelte Forhøjelser, der ere foretagne, hidrøre fra forøget Virksomhed. En Undtagelse danner Kontoen vedrørende Udgivelsen af »Tidsskrift for Landøkonomi«, idet Udgivelsen heraf fra 1. Januar 1906 overtages af Selskabet.

Under Omtalen af denne Sag kom man lidt nærmere ind paa Kontoen vedrørende Maskin- og Redskabsprøver, som nu kun andrager 3000 Kr. og paaviste, at det var aldeles nødvendigt at faa denne Konto forhøjet. Derhos ere disse Prøver kun omtalte i Budgettet, men de burde ogsaa anføres i Virksomhedsplanen. Fra Præsidiets Side bemærkedes hertil, at der fra Selskabets Side var indgivet Andragende til Regeringen om et forøget Beløb, og man maa haabe, at det vil blive bevilget. Der vil ikke være noget i Vejen for at indføre dette Punkt i Virksomhedsplanen. I Tilslutning hertil oplystes det, at de samvirkende jydske Landboforeninger paa deres Delegeretmøde havde vedtaget, at man varmt vilde anbefale, at der blev anvendt et større Beløb end hidtil til disse Prøver.

Budget og Virksomhedsplan vedtoges til Fremlæggelse paa Generalforsamlingen.

Meddelelser fra Præsidiet.

5. Valg af et Medlem til Præsidiet i Lensgreve Wedells Sted og af et Medlem til Bestyrelsesraadet i afdøde Gaardfæster Fr. Laubs Sted. Lensgreve Wedell, hvis Præsidentperiode udløber med Udgangen af dette Aar, meddelte, at han ikke ønskede at modtage Genvalg, og der førtes i den Anledning en længere Diskussion. Denne udelades imidlertid her, da Grev Wedell senere — efter en indtrængende Opfordring fra

Formændene for de landøkonomiske Fællesforeninger — har erklæret sig villig til at modtage et paa ham eventuelt faldende Valg.

I Stedet for afdøde Gaardfæster Laub foresloges det at opstille Forpagter Schroll, Hollufgaard, ved Valget af et Medlem til Bestyrelsesraadet.

6. Selskabets Lærlingeudvalg. Til Medlem heraf er valgt Forpagter Willumsen, Anhof.

7. Selskabets Redskabs- og Maskinudvalg. Forpagter S. Friis, Duelund, er valgt til Medlem af dette Udvalg.

8. Maskinprøven 1905. Præsidenten, Hofjægermester F. Friis, som er Formand for Redskabs- og Maskinudvalget, havde i Fjor i Decembermødet udtalt en Beklagelse over, at den udførlige Beretning om Plovprøven i 1904 ikke forelaa, og at det vistnok vilde vare nogen Tid, inden en saadan vilde komme til at foreligge, og det viste sig rigtigt; thi Inspektør Jørgensen, som skulde udarbejde Beretningen, havde været alvorlig syg i flere Maaneder. Nu forelaa Beretningen imidlertid færdig i Særtryk og var omdelt til Rigsdagens Medlemmer ligesom her ved Mødet.

Hvad Maskinprøven for indeværende Aar angaar, da skal den omfatte smaa selvrensende Tærskeværker til Hestekraft, hvilke Maskiner efterhaanden have faaet en meget stor Udbredelse. Prøven omfatter kun selve Tærskeværkerne ikke Hestegange. Der er anmeldt 22 Maskiner fra 15 Fabrikanter, saa at Prøven vil kræve megen Tid og blive kostbar, og de bevilgede Midler ville vanskelig strække til, hvilket vil medføre, at Udvalget let kommer i Gæld til Landhusholdningsselskabet. Man haaber imidlertid at kunne gennemføre Prøven, men Udvalget vil ikke blive i Stand til at foretage Undersøgelser af andre Maskiner, som det er ønskeligt at faa prøvet.

9. Afsætninger af danske Husdyr i Rusland. Sekretær Hertel rekapitulerede denne Sags Historie. De

samvirkende danske Landboforeninger udtalte i 1897 over for Landhusholdningsselskabet, at der mulig i Rusland vilde kunne indarbejdes et Marked for danske Avlsdyr og henstillede til Landhusholdningsselskabet at søge en Statsbevilling dertil samtidig med, at de henviste til Justitsraad Friis som den, der egnede sig til at optage dette Arbejde. Efter forskellige Forhandlinger m. m. indgik Selskabet til Ministeriet med Anmodning om, at der maatte blive stillet Midler til Selskabets Raadighed i dette Øjemed, og der gaves da for første Gang Statstilskud for Aaret 1898—99, nemlig 6500 Kr. og ligeledes de følgende Finansaar indtil 1901—2, da Tilskudet forhøjedes til 7500 Kr. Det blev imidlertid senere meddelt Selskabet, at Beløbet vilde blive inddraget med Finansaaret 1904—5, saafremt det ikke blev optaget som en særlig Bevilling paa Finansloven. Dette blev ikke Tilfældet, og Præsidiet henstillede da til Ministeriet, om det ikke vilde være rigtigst, at Justitsraad Friis beholdtes i Virksomhed i 1 à 2 Aar for at foretage planlagte Rejser og afvikle indledede Forhandlinger. Herpaa indløb det Svar, at det kunde der ikke være Tale om, men der stilledes 2000 Kr. til Raadighed til Virksomhedens Afvikling, og hermed er saa denne Sag afsluttet. Sekretæren gav derefter en lille Statistik over Resultatet af den Virksomhed, der var udfoldet i Rusland.

10. Landbrugsmusæets fremtidige Ordning. Præsidenten, Kammerherre Sehested gennemgik denne Sags Historie. Efter Landmandsmødet i Odense i 1900 nedsattes et Udvalg til at fremkomme med Forslag til den fremtidige Ordning af Museumsforholdene. Dette Udvalg afgav en omfattende Betænkning, som blev indsendt til Ministeriet med Anmodning om, at det vilde tage Standpunkt til det deri opstillede Forslag, som var meget vidtgaaende. Der skulde være et stort Musæum i Lyngby med Filialer i Aarhus og Odense og det hele staa under en fælles Ledelse. Ministeriets Overvejelse førte imidlertid til, at det paa Grund af de store Udgifter, som vare forbundne med Forslagets Gennemførelse, ikke vilde

fremme Sagen, men henstillede, om det ikke var ønskeligt, at Musæumssagen ordnedes saaledes, at en Del Genstande afgaves af Musæet til forskellige Landbrugsskoler, og bad Landhusholdningsselskabet udtale sig derom. Denne Henstilling mente Selskabet at kunne tiltræde, men med visse Forbehold. Selskabet maatte føle sig bunden ved Forslaget om Musæer i Aarhus og Odense, og dette sidste havde da ifølge tidligere Forhandlinger Krav paa at erholde visse Genstande, ialt ca. 470 Stykker. For øvrigt ønskede Selskabet gerne at medvirke til Gennemførelsen af Musæumssagen, men det var Selskabets Mening, at der maatte være en Hovedledelse, som havde den fornødne Myndighed til at sikre Enhed i Styrelsen af Musæet, og dette mente Præsidiet kunde bedst naas, naar Ministeriet overtog den direkte Ledelse af Musæet. Selskabet var villig til med disse Forbehold at overdrage Musæet til Staten uden Vederlag. Dette Tilbud akcepterede Ministeriet, idet det dog udtalte, at den direkte Ledelse kunde det ikke paatage sig, men agtede at lægge den i Hænderne paa en Bestyrelse, som det havde tænkt sig sammensat saaledes, at Landbrugsministeriet vælger 3 Medlemmer, Landhusholdningsselskabet 1 Medlem, de samvirkende Landboforeninger 1 og dansk Folkemusæum 1. En Bevilling paa 6000 Kr. aarlig til denne Sags Ordning er opført paa Finanslovforslaget. Hvis altsaa Rigsdagen tiltræder Ministeriets Forslag, gaar Ledelsen af Landbrugsmusæet ud af Landhusholdningsselskabets Hænder og over paa et Sted, hvor den staar fast og sikkert, og det store Materiale, Musæet sidder inde med, bliver spredt Landet over og derved tilgængeligt i videre Kredse.

11. Det internationale Landbrugsinstitut i Rom. Præsidenten Kammerherre Sehested, der af Ministeriet været anmodet om i Forening med vor Chargé d'affaires i Rom, Grev C. Moltke, at repræsentere Danmark ved Mødet i Rom afvigte Maj Maaned angaaende Oprettelsen af et internationalt Landbrugsinstitut, gav nogle Meddelelser om Konferencens Forløb og oplyste,

at der paa Finanslovforslaget for 1906—07 var optaget et Beløb af 5000 Kr., der anses fornødent, for at Danmark kan tiltræde Konventionen om Oprettelsen af et permanent, internationalt Landbrugsinstitut med Sæde i Rom.

12. Redaktionen af »Tidsskrift for Landøkonomi«. Sekretær Hertel: Som det vil være bekendt, redigerede Kaptejn la Cour Tidsskriftet til sin Død, hvorefter Hr. Rudolf Schou — efter at det en kortere Tid var redigeret under Landhusholdningsselskabets Auspicier — fra 1. Januar 1899 at regne overtog Redaktionen samtidig med, at han fratraadte som Selskabets Sekretær; det meddeltes imidlertid samtidig Hr. Schou, at Præsidiet ikke havde opgivet Tanken om at henlægge Redaktionen af Tidsskriftet til Sekretariatet, naar Forholdene her vare ordnede, og i Maj Maaned 1904 meddelte Præsidiet Hr. Schou, at det ønskede, at Selskabets Sekretær fra $^1/_1$ 1906 skulde overtage Redaktionen. Til samme Tid overgaar Udgivelsen af Tidsskriftet fra det Schubotheske Forlag til Landhusholdningsselskabet, men Forlaget, som har udgivet Tidsskriftet de 75 Aar, det har bestaaet under sit nuværende Navn, bliver dets Hovedkommissionær.

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1904—1905.

(Fra 1. Oktober 1904 til 30. September 1905.)

Af *V. Willaume-Jantzen,*
Afdelingschef ved Meteorologisk Institut.

Oktober 1904 gav ikke den længe ventede stærke Nedbør som Erstatning for den ualmindelig ringe Nedbør, der faldt i de 4 foregaaende Maaneder — se Beretningen for forrige Landbrugsaar —, idet Normalen kun blev naaet i Præstø og Maribo Amter, medens Vestjylland kun fik 60, den øvrige Del af Landet 70 Procent af Normalen. Den faldt tilmed paa et temmelig ringe Antal Dage, især d. 1., d. 5.—6., paa enkelte Dage mellem d. 8. og d. 17. samt d. 22.—25.; navnlig d. 5.—6. gav en god Nedbør paa c. 20 Millimeter over hele Landet. Vinden holdt sig overvejende fra vestlige og sydlige Retninger, i det Hele taget under højt Lufttryk; d. 6.—7. blæste der en heftig Storm fra Syd, drejende gjennem Vest om til Nord, idet et meget lavt barometrisk Minimum paa under 725 Mill. passerede hen over Vendsyssel og Kattegat. Maanedens Middeltemperatur blev normal; de enkelte Dages Temperatur svingede ikke stærkt: d. 17.—26. blev gjennemsnitlig 2 ° C. for varme, medens d. 8.—16. blev lige saa meget for kolde med en Nattefrost, der naaede 3—7 ° paa de koldeste Stationer i Indlandet; derimod blev Stationerne ved Kysterne, mange Indlandsstationer

paa Øerne og enkelte i Jylland helt fri for Frost. Taage optraadte temmelig ofte i Maanedens sidste Trediedel. Torden blev hørt paa 4 Dage.

November 1904 blev $^1/_2{}^0$ varmere end normalt og indeholdt en Del temmelig milde Dage, der især faldt allerførst i Maaneden og i det andet Tidøgn; d. 18.—19. blev endog 5^0 for varme; paa den anden Side blev navnlig det sidste Tidøgn temmelig koldt, af og til med Nattefrost, der dog kun undtagelsesvis naaede $6—8^0$; kun paa 4 Stationer i hele Landet (Assens, Sprogø, Meteorologisk Institut og Christiansø) sank Minimumsthermometret ikke under Frysepunktet. Barometret stod gjennemgaaende lavt med overvejende vestlige Vinde, der flere Gange blev stormende; endvidere indtraf der Natten til d. 23. en heftig Snestorm af Sydøst, der anrettede stor Skade paa Telegraf- og Telefonpælene. Nedbøren var omtrent normal i den største Del af Jylland; dog fik det sydøstlige Jylland samt Fyen, Sydsjælland og Lolland-Falster gjennemsnitlig 20, Resten af Sjælland samt Bornholm 40 Procent mere end normalt. Den faldt især d. 2.—12. og d. 19.—23., for Øernes Vedkommende endvidere d. 25.—26. Regnen var ofte blandet med Sne fra d. 19. I den tørre Periode midt i Maaneden var det ofte taaget Vejr. Torden optraadte paa 2 Dage.

December 1904 fik aldeles overvejende vestlige Vinde med stor Kulingsgrad. Middeltemperaturen blev derfor høj, nemlig 3.1^0 C. som Middel af Observationer i Tarm og i Kjøbenhavn; dette er godt $2^1/_4{}^0$ over den normale Værdi, saa at December 1904 staar som Nr. 4 blandt de varme Maaneder af dette Navn i de sidste 45 Aar (siden 1860); varmest var December i 1898 med en Middeltemperatur paa 4.8^0, derefter kom December i 1900 med 3.9^0 og i 1873 med 3.8^0, medens den i 1893 havde samme Middeltemperatur som den her beskrevne. Hvad

Maanedens enkelte Dage angaa, findes der ikke mindre end 15, der bleve 3—7 ° varmere end normalt; de faldt navnlig først i og lige efter Midten af Maaneden. Juleugen havde meget urolige Temperaturforhold: d. 27. var $4^1/_2$ ° for kold, de 3 næste Dage 3—6 ° for varme, medens Aarets sidste Dag blev meget kold med en Middeltemperatur, der laa $7^1/_2$ ° under Normalen og saaledes blev 11 ° koldere end den foregaaende Dag. Anledningen hertil var, at et stærkt udviklet barometrisk Minimum, der d. 30. Morgen stod Nord for Danmark og gav Landet stormende Vinde fra vestlige Retninger, passerede sydpaa hen over Danmark, saa at Vinden d. 31. gik om til Nord og Nordøst med en voldsom Barometerstigning. Da disse Vinde blæste med en stormende Kuling, indtraf der stærke Oversvømmelser paa de lave Kyststrækninger ved Østersøen, der næsten kunde maale sig med, hvad der skete under Stormfloden i November 1872. De laveste Temperaturer bleve ÷ 8—13 °; det var kun undtagelsesvis, at der indtraf mere end faa Graders Frost om Natten, ligesom Frostdagenes Antal som Gjennemsnit for et stort Antal Stationer var betydelig mindre end normalt, nemlig 12 imod 18. Nedbøren overgik Normalen med c. 40 Procent i Jylland, paa Samsø, Nordfyen og i Nordvestsjælland, med c. 20 Procent i Sydfyen, Vestsjælland og paa Bornholm. Sydsjælland fik netop den normale Nedbør, medens Lolland-Falster fik c. 20 Procent for lidt. Den faldt, mest som Regn, i Maanedens første Uge, paa flere spredte Dage i 2. Tidøgn samt i de allersidste Dage. Det var taaget Vejr først og midt i Maaneden. Torden optraadte paa 4 Dage.

Januar 1905. Den strenge Kulde, der herskede d. 31. December, holdt kun Stand d. 1. Januar med østlige Vinde og med Minimumstemperaturer paa ÷ 12—18 ° i Indlandet, ÷ 6—10 ° ved Kysterne; allerede d. 2. var dog kun 3 ° for kold, d. 3. derimod 3 ° over Normalen, og nu bleve de 10 næste Dage milde med vestlige Vinde,

flere af dem havde endog Middeltemperaturer, der laa 5—6° over Normalen. Vinden drejede atter til østlige Retninger, saa at d. 14.—23. fik temmelig lave Temperaturer. Efter nogle Dage med mindre Varmeafvigelser blev Maanedens 4 sidste Dage 3—4° for varme under en stærk Vestenstorm. Hele Maaneden blev $^1/_2$° varmere end normalt med overvejende vestlige Vinde. Middelluftrykket var højt, og Barometrets Svingninger fra Dag til Dag ualmindelig store. Nedbøren, der mest bestod af Regn, var kun omtrent normal paa Bornholm; forøvrigt fik Landet gjennemsnitlig 20 Procent mindre Nedbør end normalt. Den faldt næsten udelukkende d. 2.—12. og paa nogle Dage i Maanedens sidste Uge. Taage forekom sjeldent, dog af og til i 1. og 3. Tidøgn. Torden blev ikke hørt.

Februar 1905 fik en Middeltemperatur, der laa $1^1/_2$° over Normalen, paavirket af overvejende Vinde fra vestlige til sydlige Retninger, der navnlig i Maanedens 1. Trediedel ofte blæste op til Storm. De allerfleste Dage fik for høje Middeltemperaturer, flere bleve endog 3—5° varmere end normalt, nemlig d. 5.—8. og d. 17.—19., medens kun 2 Dage, d. 12—13, bleve saa kolde som 3—4° under Normalen med en Nattefrost paa indtil 16° i det Indre af Jylland, 12° i Øernes Indre. I det Hele taget var Frosten dog svag, ligesom den indtraf noget sjeldnere end sædvanligt. Barometret stod gjennemgaaende temmelig højt, men dog meget uroligt. Nedbøren var omtrent normal i det nordøstlige Sjælland; derefter fik Thisted, Ringkjøbing og Viborg Amter samt Bornholm c. 25, Resten af Landet c. 45 Procent for lidt Nedbør. Den faldt mest som Sne i Maanedens 6 første Dage og mest som Regn paa spredte Dage i 2. Tidøgn. Det var af og til taaget Vejr først og midt i Maaneden. Torden blev hørt paa 2 Dage.

Marts 1905 fik usædvanlig mange Vinde fra sydlige Retninger og blev derfor meget mild; som Gjennemsnit af Observationer i Tarm og Kjøbenhavn blev dens Middeltemperatur nemlig 3 ° C. eller $1^3/_4$ ° over Normalen, saa at der siden 1861 kun findes 3 Aar med en i nogen væsentlig Grad varmere Marts, nemlig 1882, 1894 og 1903 med Middeltemperaturer paa $4^1/_4$ ° til $4^3/_4$ °. Af kølige Dage vare der kun faa i 1. og 3. Tidøgn, og de bleve kun $^1/_2$—1 ° for kolde, medens navnlig d. 11.—17. fik høje Middeltemperaturer, nemlig 3—$5^1/_2$ ° over Normalen. Nattefrosten blev derfor ringe, kun enkelte Gange omkring ÷ 5 °, medens Hyppigheden ligeledes var lille, nemlig 13 imod 20. Nedbøren var stor: Jylland og Nordfyen fik 70—135, Resten af Landet 30—60 Procent for meget. Den faldt, mest som Regn, d. 5.—19. og i Maanedens sidste Dage. Taage var sjelden, Skymængden derimod stor og Solskin sjelden. Torden blev hørt paa 7 Dage; d. 30.—31. vare Uvejrene stærkt udbredte over Sydøstjylland og Øerne.

April 1905 fik vel overvejende Vinde fra Vest og Nordvest, men Øst og Nordøst optraadte ogsaa ret ofte; derfor blev Maaneden kold, nemlig $1^3/_4$ ° koldere end normalt, saa at der siden 1861 kun findes en April (i 1888) med en i nogen nævneværdig Grad lavere Middeltemperatur. Ikke en eneste Dag blev særlig varm, idet den varmeste Dag, d. 30., kun blev 2 ° for varm, medens hele Perioden d. 6.—27. blev kold, adskillige Dages Temperatur laa endog 3—5 ° under Normalen med jævnlig Nattefrost, der naaede ÷ 5—9 ° i Indlandet. Som et Særkende for denne kolde Maaned kan anføres, at den absolut højeste Temperatur for hele Landet kun naaede $15^1/_2$ °, det laveste Tal for nogen April Maaneds Maximumstemperatur i over 30 Aar. Nedbøren var stor: Jylland, Samsø, Fyen, Sorø og Kjøbenhavns Amter fik 80—140, den øvrige Del af Landet 35—70 Procent mere end normalt. Den faldt i Maanedens 11 første Dage og

fra d. 19., i den førstnævnte Periode oftest som Sne, der endog flere Gange dannede et Snedække. Taage forekom navnlig i 1. Tidøgn. Torden blev hørt paa 11 Dage; d. 29. var Uvejret stærkt udbredt over Landet.

Maj 1905 fik med overvejende vestlige til nordlige Vinde en Middeltemperatur, der laa $1^1/_4{}^0$ over en 40-aarig Normal. I Maanedens 1. Halvdel vare Temperatur-Svingningerne smaa: kun d. 7. blev særlig varm, nemlig 5^0 over Normalen, og de faa kolde Dage bleve kun 1^0 for kolde. Men desto livligere svingede Temperaturen i Maanedens sidste Halvdel: d. 16.—19. bleve $4—5^0$ for varme, men allerede d. 21.—25. bleve 4^0 for kolde med smaa Snebyger og enkelte Gange Nattefrost, der i det Indre af Jylland og Bornholm beløb sig til $1—2^0$, medens der kun et enkelt Sted paa de andre Øer (Søborg Sø) indtraf ubetydelig Frost. Slutningen af Maaneden blev atter varm, $4—6^0$ over Normalen. Nedbøren overgik Normalen med indtil 25 Procent i Hjørring, Aalborg og Viborg Amter, paa Samsø og Fyen samt paa Lolland-Falster; derimod fik Ribe, Frederiksborg og Kjøbenhavns Amter 40—60, Resten af Landet 10—30 Procent for lidt Nedbør. Den faldt især d. 1.—3., d. 6. og d. 20.—24., i det Hele taget paa temmelig faa Dage; navnlig d. 21. fik store Strækninger af Landet en stor Nedbør. Barometret stod gjennemgaaende meget højt. Skymængden var temmelig lille, Solskin meget almindelig i de varme Perioder. Torden blev hørt paa 18 Dage; især d. 26.—27. og d. 31. vare Uvejrene stærkt udbredte. Store Hagl faldt flere Gange; d. 21. gjorde de stor Skade paa Rugmarker og Frugttræer, især i Egnen omkring Snoghøj og Middelfart.

Juni 1905 fik meget variable, men dog overvejende Vinde fra østlige og sydlige Retninger, og da Vindens Styrke var lille, og Solskin optraadte meget hyppigt, fik Maaneden en høj Middeltemperatur. Som Gjennemsnit

af Observationer i Tarm og i Kjøbenhavn blev denne nemlig 16.8 ° C. eller $2^1/_4$ ° højere end en Normal, udledt af 40 Aar, saa at Juni 1905 staar som Nr. 3 blandt de varme Maaneder af dette Navn siden 1861; varmest var Juni i 1889 med 18.1 °, derefter kommer 1896 med 17.4 °. Blandt de enkelte Dage var der kun 3 med en lav Middeltemperatur; de laa spredte i Maaneden, og den koldeste var kun $2^1/_4$ ° for kold. Derimod indtraf der ikke mindre end 11 Dage, der næsten alle faldt i Maanedens sidste Halvdel, med Temperaturer, der laa 3—$7^1/_2$ ° over Normalen. Nætterne vare gjennemgaaende milde, kun enkelte Gange viste Minimumsthermometrene saa lave Stande som 3—6 °; herfra maa dog undtages Almindingen paa Bornholm, hvor det saavel Natten til d. 10. som til d. 11. frøs indtil $^1/_2$ °. Nedbøren var omtrent normal i en stor Del af Landet; dog fik Nordfyen c. 50, Samsø og den nordlige Del af Sjælland 20—30 Procent mere end normalt, medens derimod Thisted, Viborg, Randers og Aarhus Amter samt Lolland-Falster fik 20—35, Sydøstsjælland og Bornholm endog 40—50 Procent for lidt Nedbør. Som det fremgaar heraf, var Nedslaget temmelig ulige fordelt over Landet, og dette fremtræder endnu skarpere ved at betragte de enkelte Stationer; saaledes fik Tørring og Nørmark ved Lemvig henholdsvis 123 og 114 Millimeter, Thyborøn og Bovbjerg 90 og 84 Millimeter, medens de nærmeste Stationer i Øst, Fruerhøj i Klosterhede og Humlum, kun fik 20—30 Millimeter. Nedbøren faldt navnlig d. 4.—6., d. 14., d. 17.—18., d. 20.—21. og d. 26.—28. Paa flere af disse Dage faldt der store Nedbørsmængder, saaledes d. 5., dog kun i Størstedelen af Sjælland, paa Fyen og i det sydøstlige Jylland, der gjennemsnitlig fik 15 Millimeter; d. 17.—18. fik hele Landet gjennemsnitlig 13 Millimeter; enkelte Steder fik d. 16. dog meget mere: Tørring 100, Nørmark 88, Bovbjerg 44 og Thyborøn 42 Millimeter; paa de 2 sidstnævnte Steder var Regnen blandet med Hagl og Isstumper. Torden blev hørt paa 23 Dage; Uvejrene vare

stærkt udbredte over Landet d. 1., d. 4., d. 14., d. 18. og d. 26.—27.

Juli 1905 blev den tredie i Rad af temmelig varme Maaneder; med aldeles overvejende vestlige og nordvestlige Vinde blev dens Middeltemperatur nemlig 17.3° C. eller $1^1/_4$° over Normalen; siden 1861 har kun 4 Juli Maaneder været i nogen væsentlig Grad varmere, nemlig i 1868, 1872 og 1899 med en Middeltemperatur paa 18—$18^1/_4$° og 1901, den varmeste i Rækken, med 19.1°. Maaneden udmærkede sig dog ikke ved særlig varme Perioder, idet kun de 3 første Dage fik saa høje Middeltemperaturer som 3—6° over Normalen; men paa den anden Side blev kun 4 Dage for kolde, og det endda kun 1—$1^1/_2$° under Normalen. De laveste Temperaturer laa derfor ogsaa temmelig højt; naar undtages en enkelt Station i Midtjylland med Minimumstemperaturen 3°, blev der ikke naaet lavere Stande end 5—8° paa de koldeste Stationer. Nedbøren overgik Normalen med 85 Procent paa Bornholm og med 10—20 Procent i Sydsjælland og paa Lolland-Falster. Den øvrige Del af Sjælland samt Fyen og Sydjylland fik derimod 10—30, Nordjylland endog 40—70 Procent mindre Nedbør end normalt. Regnen faldt ofte under Tordenvejr, og der var derfor i flere Egne af Landet en stor Forskjel paa selv nærliggende Stationers Nedbørsmængde; saaledes faldt der ved Sædingegaard paa Lolland 113 Millimeter i hele Maaneden, medens alle de nærmest liggende Stationer kun fik 55—70 Millimeter; denne store Forskjel var navnlig foranlediget ved den stærke Nedbør paa 51 Mill., Sædingegaard fik d. 23., medens de omliggende Stationer kun fik 7—12 Mill. Paa Bornholm var der ikke mindre end 78 Mill. Forskjel i Nedbørsmængden paa Stationen i Udkanten af Almindingen (141 Mill.) og ved Hammeren Fyr (63 Mill.). Som Dage, da der faldt Nedbør over store Strækninger af Landet, kan nævnes d. 1.—2., d. 10. og for Jyllands og Fyens Vedkommende d. 16.—18., d. 22.—24. og 2—3 Dage sidst i Maaneden,

for de andre Øers Vedkommende d. 15.—24., d. 27. og d. 30. Flere af disse Dage gav en stor Nedbør, saaledes d. 1. paa Fyen og Sjælland, d. 2. paa Bornholm, d. 18. over Størstedelen af Landet og omtrent hele Ugen d. 15. —21. paa Bornholm. Solskin var temmelig almindelig i Maanedens 1. Halvdel. Torden er iagttaget paa 21 Dage; d. 1.—3., d. 23.—24. samt d. 30. vare Uvejrene stærkt udbredte over Landet.

August 1905 forløb normalt, hvad Temperaturforholdene angaa; Afvigelserne fra de normale Værdier vare for de enkelte Dage saa smaa, at kun 1 Dag blev saa meget som 3° for varm, medens de koldeste Dage ikke engang afveg saa meget. Nedbøren var derimod ualmindelig stor: Bornholm fik 142 Millimeter eller $2^1/_2$ Gange Normalen (154 Procent for meget), en Nedbør, der ikke er falden i den Aarrække, da der har været anstillet regelmæssige Nedbørsmaalinger paa Bornholm, det vil sige siden 1868; i August 1889 fik Bornholm dog 136 Millimeter. I Kjøbenhavns Amt faldt der 144 Millimeter eller $2^1/_4$ Gange Normalen (125 Procent for meget); denne Nedbørsmængde er overgaaet i August 1891, da der faldt 174 Millimeter, medens August 1864 fik 138 Millimeter. Forøvrigt fik Nordsjælland og Nord- og Nordøstjylland omtrent det dobbelte af Normalen, Sydsjælland samt Thisted, Randers og Aarhus Amter c. 70, Resten af Landet 20—50 Procent for megen Nedbør. Tages hele Landet under Et, Bornholm dog undtagen, er der i August i Aar falden 109 Millimeter eller 56 Procent mere end normalt; siden 1861 er denne Sum overgaaet i nogen væsentlig Grad i August 1877 (127 Mill.), 1879 (129 Mill.) og 1891 (157 Mill.), medens 1881, 1889, 1897, 1902 og 1903 fik mellem 104 og 117 Mill. Som særlige Nedbørsdage skal nævnes d. 1., d. 3.—6., d. 9.—11., d. 18.—20., d. 23.—24. og d. 26.—30. Store Nedbørsmængder faldt navnlig d. 4., d. 18. og d. 23. i Jylland samt d. 26.—30. over hele Landet; i de 4 Dage d. 27.—30. var Nedslaget

dog især voldsomt paa Bornholm, hvor 10 Stationer fik mellem 72 og 102 Mill., og i Egnen mellem Lyngby og Kjøbenhavn, hvor 6 Stationer fik mellem 100 og 120 Mill. eller gjennemsnitlig c. 70 Procent mere end der normalt falder i hele Maaneden. I de samme 4 Dage fik den øvrige Del af Sjælland Øst for en Linie fra Kallundborg til Vordingborg samt Størstedelen af Møen og en temmelig smal Stribe tværs over Jylland, omtrent mellem Aggerkanal—Lemvig mod Vest og Aalborg—Grenaa mod Øst, 50—80 Mill., medens der paa den anden Side findes store Strækninger i det sydvestlige Jylland og paa Langeland og Lolland, der kun fik 10—20 Mill. Regn. Paa et enkelt Døgn faldt der ligeledes store Nedbørsmængder, paa 40—70 Mill., et Tal, der langt er overgaaet flere Gange tidligere; den største Nedbør i Løbet af 1 Døgn, som vi kjende her i Landet, faldt i Juni 1880, da Boderupgaard, Nord for Nykjøbing p. F., og Hasselø, tæt ved samme By, maalte henholdsvis 153 og 149 Mill., der faldt paa 10—11 Timer. Torden blev hørt paa 28 Dage; især d. 5., d. 10.—11., d. 19.—20. og d. 23. vare Uvejrene stærkt udbredte over Landet.

September 1905 fik med overvejende vestlige Vinde en Middeltemperatur, der laa $^1/_2{}^0$ under Normalen, og indeholdt meget faa Dage med særlig mærkelige Temperaturforhold; kun d. 6.—7. blev saa meget som $3^1/_2{}^0$ for varme, kun d. 30. blev 3^0 for kold. I det Hele taget var Perioden d. 12.—24. kølig med Nætter, hvis Temperatur nærmede sig stærkt til Frysepunktet; det frøs dog kun paa 2 Stationer, nemlig i Dalen ved Birkebæk Plantage (i 4 Nætter indtil $\div\ 1^1/_2{}^0$) og ved Colpensig (i 2 Nætter indtil $\div\ ^1/_2{}^0$). Nedbøren var tæt ved Normalen i store Strækninger af Landet; dog fik den nordlige Halvdel af Jylland og Sydsjælland c. 20 Procent for lidt, Sydøstjylland, Holbæk Amt og Lolland-Falster c. 20 Procent for megen Nedbør. Den faldt navnlig d. 1.—3., d. 7.—11. og i Maanedens sidste Uge; d. 8.—10. fik Jyl-

land c. 25 Millimeter, d. 28. fik Fyen c. 20 Millimeter Regn. Taage optraadte ret almindeligt sidst i Maaneden. Torden blev hørt paa 13 Dage; d. 8.—10. vare Uvejrene stærkt udbredte i Jylland.

Af efterstaaende Tabeller giver Tabel 1 hver Maaneds Varmeafvigelse fra en 40-aarig Normal i Landbrugsaaret 1904—05, dels for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanligvis deles i klimatisk Henseende, dels for hele Landet (som Middel af de 5 Grupper) og dels for Bornholm, der ofte har Varmeforhold, som i væsentlig Grad afvige fra dem, der gjælde for de andre Dele af Landet. Hele Landbrugsaaret fik en meget høj Middeltemperatur, idet denne afviger 0.7 ° i positiv Retning, som Tabellen viser. De særlig varme Maaneder vare December, Februar, Marts, Maj og Juni, der hver for sig blev $1^1/_4$—$2^1/_4$ ° varmere end normalt, medens kun April kan kaldes særlig kold; den sidstnævnte Maaned mærkedes saa meget mere kold, som den kun blev 0.9 ° varmere end Marts, medens Varmestigningen normalt er 4.4 °. De egentlige Vintermaaneder, December—Februar, blev gjennemsnitlig 1.4 ° for varme paa Grund af et betydeligt Overskud af Vinde fra vestlige Retninger, men har dog ikke saa faa Sidestykker i de sidste c. 30 Aar, saaledes Vintrene 1873—74, 1877—78, 1881—82, 1883—84, 1893—94, 1897—98 og 1898—99; alle disse Vintre bleve 1.3 °—2.9 ° varmere end normalt, medens de vestlige Vinde havde Overtaget, flere Gange i endnu større Grad end i Aar. De 3 varme Maaneder: Maj—Juli med en $1^1/_2$ ° for høj Middeltemperatur er forekommen temmelig sjældent i de sidste 45 Aar, nemlig i 1868, 1889 og 1896 med et Varmeoverskud paa $1^3/_4$ °—$2^1/_2$ ° i de samme 3 Maaneder. Af Kuldeperioder forekom der kun faa i Landbrugsaaret; den væsentligste var d. 6.—27. April. Af særlig varme Perioder skal kun nævnes d. 16. Juni—3. Juli.

Tabel 1. **Varmens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1904 Oktober	November	December	**1905** Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	+ 0.5	+ 0.7	+ 2.4	+ 0.9	+ 1.9	+ 2.0	— 1.7	+ 1.4	+ 2.3	+ 1.5	+ 0.2	—0.3	+ 1.0
Østjylland	+ 0.3	+ 0.5	+ 2.1	+ 0.9	+ 1.5	+ 1.9	— 1.9	+ 1.0	+ 1.5	+ 0.7	— 0.5	—0.4	+ 0.6
Fyen	— 0.2	+ 0.7	+ 2.2	+ 0.3	+ 1.4	+ 1.7	— 1.8	+ 1.3	+ 1.7	+ 0.7	— 0.1	—0.6	+ 0.6
Sjælland	— 0.2	+ 0.6	+ 2.1	+ 0.3	+ 1.2	+ 1.5	— 1.8	+ 1.4	+ 1.6	+ 0.9	— 0.2	—0.5	+ 0.6
Lolland-Falster	+ 0.1	+ 0.7	+ 2.2	+ 0.2	+ 1.4	+ 1.2	— 1.9	+ 1.2	+ 1.8	+ 1.0	+ 0.3	—0.2	+ 0.7
Danmark	+ 0.1	+ 0.6	+ 2.2	+ 0.5	+ 1.5	+ 1.7	— 1.8	+ 1.3	+ 1.8	+ 1.0	— 0.1	—0.5	+ 0.7
Bornholm	+ 0.1	+ 0.4	+ 1.7	+ 0.2	+ 0.9	+ 1.5	— 0.8	+ 1.8	+ 1.3	+ 0.6	— 0.1	—0.6	+ 0.6

Tabel 2 indeholder Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skymængden for hele Landet som et Middel af 20—30 Stationers Observationer, saavel i det her beskrevne Landbrugsaar som Normalen for 25—30 Aar. Vi skulle til Tabellens Tal kun gjøre opmærksom paa det ringe Antal Dage med Frost og med Taage.

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skymængde (0—10)	
	1904—5	Normal	1904—5	Normal	1904—5	Normal	1904—5	Normal	1904—5	Normal
Oktober	1	3	12	16	4	7	86	86	6.3	6.4
November	10	10	17	14	6	9	88	89	7.7	7.0
December	12	18	16	15	9	11	89	91	7.4	7.4
Januar	22	23	12	12	7	13	86	91	6.2	7.1
Februar	17	21	10	11	9	11	88	90	6.7	7.0
Marts	13	20	17	12	8	11	87	87	7.3	6.1
April	10	8	16	10	4	7	82	80	6.9	5.5
Maj	1	1	8	11	2	4	72	75	4.5	4.9
Juni	»	»	10	10	2	3	74	74	4.7	4.8
Juli	»	»	12	14	1	3	76	78	5.5	5.4
August	»	»	17	15	2	3	80	80	6.3	5.3
September	»	»	16	14	2	5	84	84	6.2	5.3
Alle 12 Maaneder	86	104	163	154	56	87	83	84	6.3	6.0

Tabel 3 viser Nedslagets Størrelse i hele Millimeter for hvert Amt o. s. v. Hele Landbrugsaaret fik 8 Procent mere Nedbør end normalt, men indeholdt flere

Tabel 3. **Nedbør.** (Millimeter.)

	1904 Oktbr.	Novbr.	Decbr.	1905 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Alle 12 Maaneder
Hjørring Amt	53	55	62	34	17	66	53	49	49	35	131	68	672
Thisted —	54	74	69	39	32	60	58	28	35	21	133	67	670
Ringkjøbing —	57	72	63	40	29	61	60	30	49	38	120	70	689
Ribe —	53	65	73	42	24	77	65	20	51	63	112	95	740
Viborg Amt	41	62	60	34	29	54	55	37	30	46	112	62	622
Aalborg —	48	50	70	30	19	63	62	42	44	29	145	56	658
Randers —	52	65	62	29	24	64	73	27	36	39	129	63	663
Aarhus —	49	73	71	37	24	70	60	31	37	51	133	80	716
Vejle —	52	76	75	40	26	78	58	31	53	59	121	95	764
Samsø	42	69	66	29	15	53	51	33	49	52	98	60	617
Odense Amt	50	76	63	29	19	64	59	41	68	56	96	81	702
Svendborg —	52	78	60	35	23	59	54	41	53	50	106	83	694
Langeland	48	71	51	28	18	50	45	30	46	41	78	75	581
Holbæk Amt	46	72	48	29	19	48	36	22	56	51	122	76	625
Sorø —	45	77	50	27	19	49	50	28	45	70	103	61	624
Frederiksborg —	49	76	55	31	29	42	46	14	65	61	129	70	667
Kjøbenhavns —	49	77	53	29	28	48	51	15	60	61	144	66	681
Præstø —	60	66	44	29	21	49	46	37	25	76	108	63	624
Maribo Amt	69	68	39	36	21	51	48	42	37	75	77	92	655
Vestjylland	53	67	67	39	26	66	59	32	46	39	124	75	693
Østjylland	48	65	68	34	24	66	62	34	40	45	128	71	685
Fyen	48	74	60	30	19	57	52	36	54	50	95	75	649
Sjælland	50	74	50	29	23	47	46	23	50	64	121	67	644
Lolland-Falster...	69	68	39	36	21	51	48	42	37	75	77	92	655
Danmark 1904—1905 ...	54	70	57	34	23	57	53	33	45	55	109	76	665
Danmark Normal (25Aar)	71	60	46	42	36	33	29	39	47	66	70	75	614
Danmark Afvigelse i pCt.	—24	+17	+24	—19	—36	+73	+83	—15	— 4	—17	+56	+ 1	+8
Bornholm	47	90	53	32	21	39	38	21	27	108	142	72	690

Maaneder med betydelige Afvigelser fra de normale Nedbørsforhold; navnlig fik Marts, April og August meget rigelig Nedbør. Tages den samlede Nedbør i Marts og April under Et, faldt der som Gjennemsnit for hele Landet 110 Millimeter eller 77 Procent mere end normalt; dette er dog overgaaet i de sidste 45 Aar 3 Gange, nemlig i 1872 (115 Mill.), i 1876 (127 Mill.) og i 1897 (124 Mill.), medens 3 andre Aar komme meget nær ind paa 1905, nemlig 1888, 1896 og 1901 (100—106 Mill.). I de samme Maaneder fik Østjylland den største Nedbør i hele Landet, nemlig 128 Millimeter, hvilket ikke er naaet i de sidste 45 Aar, om end 1876 fik 125 Millimeter i de samme 2 Maaneder. Den stærke Regn i August er omtalt under denne Maaned. Vi skulle endnu kun nævne, at det store Nedslag paa Bornholm i Juli og August tilsammen, der beløb sig til 250 Millimeter, ikke er naaet i noget Aar i den Tid, da der har været maalt Nedbør paa Bornholm paa flere Stationer, det vil sige siden 1876; de samme 2 Maaneder kom dog temmelig nær op imod nysnævnte Sum i 1889 med 235 Millimeter, medens flere andre Aar med stor Nedbør i Juli og August dog kun have naaet 170—180 Millimeter, saaledes 1890, 1894 og 1897. Blandt Maaneder med mindre Nedbør end normalt skulle vi kun nævne, at alle de 3 Maaneder: Maj—Juli vel fik for lidt Nedbør, men ingenlunde i nogen fremtrædende Grad, nemlig 133 Millimeter, medens Normalen er 152 Millimeter. At disse Maaneder ikke desto mindre gjorde Indtryk af at være tørre, maa tilskrives flere tørre Perioder med rigeligt Solskin; disse forekom d. 7.—19. Maj, hvor den sydlige og østlige Del af Øerne dog fik mindre Regnbyger paa nogle faa Dage, d. 25. Maj—3. Juni, hvor Øerne dog fik lidt Regn d. 31. Maj, d. 7.—13. Juni og d. 3.—14. Juli, hvor der dog faldt mindre Regnbyger d. 5. over Østsiden af Landet og d. 10. i Vestjylland, paa Fyen og Lolland-Falster.

Tabel 4 viser Vindhyppigheden i Procent for de enkelte Maaneder og for hele Landbrugsaaret.

Tabel 4. **Vindhyppighed for hele Landet.** (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1904.....	8	6	8	15	13	15	16	15	4
November —	8	7	4	7	7	17	27	20	3
December —	6	6	5	10	7	20	23	21	2
Januar 1905.....	5	5	10	17	6	16	24	15	2
Februar —	6	5	9	10	8	20	25	15	2
Marts —	»	5	14	29	20	19	9	1	3
April —	8	10	17	8	7	11	20	18	1
Maj —	10	10	9	5	8	15	18	17	8
Juni —	8	16	18	12	6	14	15	6	5
Juli —	9	3	2	2	3	8	33	36	4
August —	6	5	8	13	11	13	24	16	4
September —	3	7	17	10	7	17	20	17	2
Alle 12 Maaneder....	6	7	10	12	9	16	21	16	3
Normal (28 Aar).....	6	9	11	11	10	17	19	13	4

De gamle Nordbokolonier i Grønland.

Af *Daniel Bruun.*

I.

Erik den Røde sejler til Grønland.

Tusinde Aar er en forholdsvis ringe Periode i Menneskehedens Udviklingshistorie, og dog for den Slægt, som lever, en uendelig lang Tid at se tilbage paa.

For godt tusinde Aar siden, da Danmark, Norge og Sverrig begyndte at blive samlet liver under sin Konge, laa endnu Island ubeboet, medens Færøerne var fundet af norske Eneboere, der her søgte et Fristed for Vikingernes Efterstræbelser. Snart fandt disse Eneboere ogsaa Vej til Island, nedsatte sig paa Papø ved Sydøstkysten og paa Sida, det smukke Kystland langs Syd- og Sydøstkysten. Men kun en stakket Tid fik de Lov at leve i Fred her. Nordboerne fulgte dem i Kølvandet, drevne fra Hjemmet af de politiske Forhold.

Da Kong Harald Haarfager efter Slaget i Hafursfjorden (ved Stavanger) havde underlagt sig hele Norge (872), begyndte de fribaarne, frihedselskende norske Høvdinge, ledsagede af enkelte svenske og danske samt deres Trælle og medtagende deres Husdyr og Kostbarheder at udvandre paa deres Skibe.

Island blev fuldt bebygget i den saakaldte »Landnamstid« (874—930), ligesom Færøerne blev taget i Besiddelse af norske Mænd.

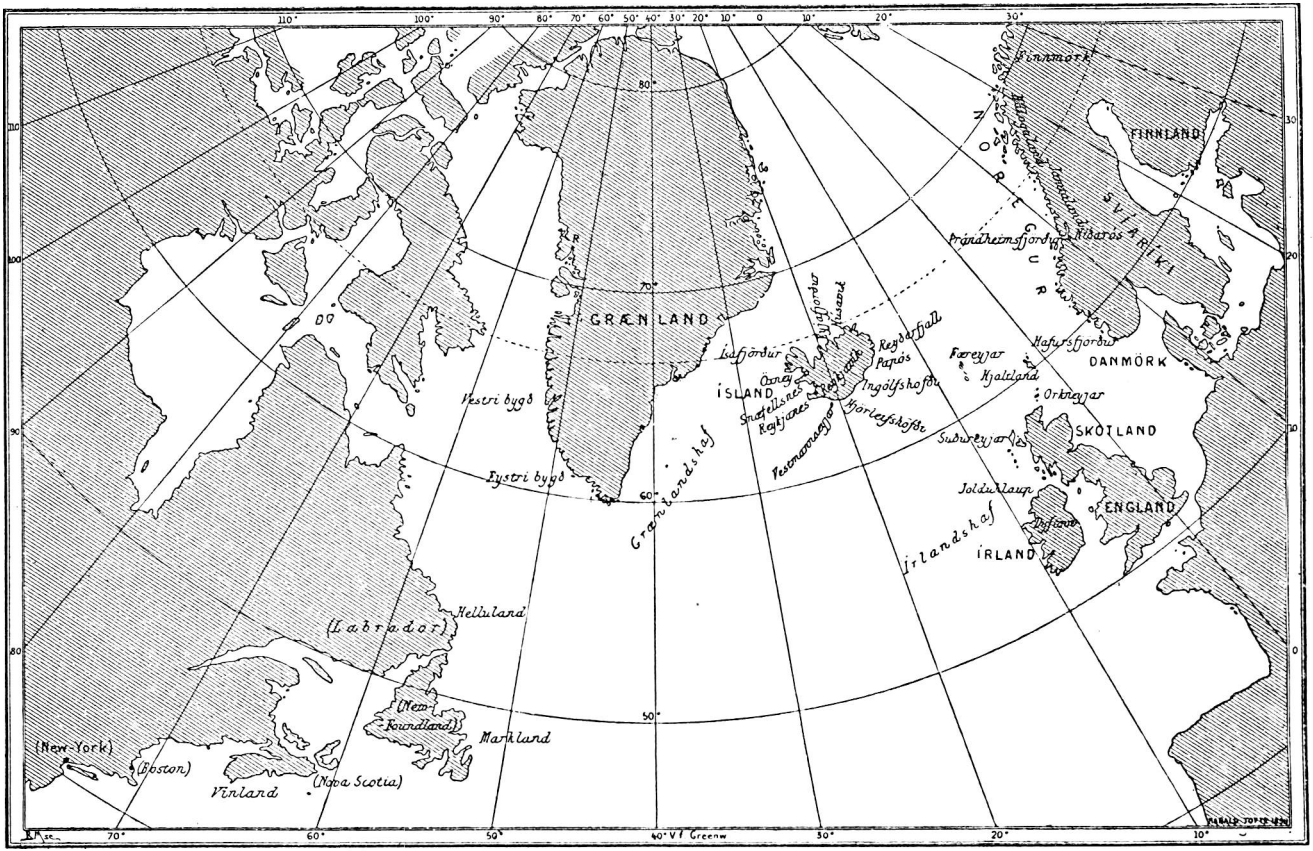

FINNLAND
SVÍARÍKI
NOREGUR
Finnmörk
Prándheimsfjörður
Niðarós
Hafursfjörður
DANMÖRK
Orkneyjar
SKOTLAND
ENGLAND
Jolduhlaup
Dyfinn
ÍRLAND
Írlandshaf
Suðureyjar
Hjaltland
Færeyjar
Reyðarfjall
Papós
Ingólfshöfði
Hjörleifshöfði
Vestmannaeyjar
Reykjanes
Snæfellsnes
Öxney
Ísafjörður
ÍSLAND
Hvítafjörður
Húsavík
GRÆNLAND
Vestri bygð
Eystri bygð
Grænlandshaf
Helluland
(Labrador)
(New-Foundland)
Markland
(New-York)
(Boston)
Vinland
(Nova Scotia)
40° V f Greenw

Endnu længere borte laa Grønland, hvis Tilstedeværelse Nybyggerne paa Island saa at sige straks fik en Formodning om. Det var en Mand ved Navn Gunbjørn, som havde opdaget, at der laa nogle Øer Vest for Island, de saakaldte Gunbjørnsskær, der rimeligvis bør søges under Grønlands Østkyst, omtrent ved Angmagsalik.

Ligesom Trangen til Frihed havde drevet Nordboerne bort fra deres Hjemland til Færøerne og Island blev Grønland opsøgt og fundet af en fribaaren, modig, ubøjelig og trættekær Mand, Erik den Røde, der som Fredløs blev tvungen til at søge sig et Fristed for 3 Aar.

Med sin Fader Torvald, fra hvem han synes at have arvet sine Karaktertræk, kom han i sin Barndom fra Norge til Island. I Sagaen hedder det:

»Torvald og hans Søn, Erik den Røde, drog fra Jæderen til Island formedelst Drab; da var Island vidt omkring bebygget. De boede først paa Drange paa Hornestrandene; der døde Torvald. Erik ægtede da Torhilde (Tjodhilde), en Datter af Jörnud og Torbjörg Knarrabringa, som da var gift med Torbjörn den Hökdalske. Erik begav sig da der nordfra og boede paa Eriksstad ved Vatnshorn.«

Denne Gaard laa langt inde i Hökadal i Dala Syssel. Der ses endnu tydelige Tomter af Beboelseshusene, hvilke for en halv Snes Aar siden er bleven udgravet.

De viser hvor uendelig tarvelig en fribaaren Mand dengang havde det paa Island; men som senere ankommen maatte Erik lade sig nøje med, hvad Landnamsmændene havde ladet tilbage og ty ind i mere afsides Egne. Hele Beboelseshuset bestod af to sammenbyggede Stuer — det var alt (Grundplanen gengives nedenfor).

Men disse tarvelige Forhold tæmmede dog ikke Eriks Sind. Han kom i Strid med sine Naboer, blev forvist fra Dalen, tog da Bolig den første Vinter paa en lille Ø, Syderø, i Mundingen af Hvamsfjorden udenfor Hökadal; siden indrettede han sig paa den nordligere liggende Øksnø, hvor der endnu paavises Spor af hans tarvelige Gaard, hvilke Forfatteren besaa i Sommeren 1905.

Paa de omliggende Øer, navnlig Brokø, var der ret tarvelige Græsgange, saa Erhvervet maatte nærmest søges i Havet udenom.

Imidlertid kom Erik atter her i Strid med sin Nabo, Bonden fra Gaarden Bredebolstad paa Kysten mod Syd, dræbte ham og erklæredes derfor fredløs paa Torsnæs Ting for 3 Aar.

I Hemmelighed udrustede han nu sit Skib i Eriksvaag, en Bugt paa en i Skærgaarden liggende Ø, for at genfinde det af Gunbjørn sete Land, hvor han haabede at finde et Fristed.

»Erik sejlede ud fra Snefjælds Jøkel, han fandt Landet (ɔ: Østkysten af Grønland) og kom fra Havet ind til det Sted, som han kaldte Midjøkel; den hedder nu Blaaserk (et Sted paa Sydøstkysten af Grønland). Han drog da derfra sønder med Landet for at undersøge om det, naar man kom videre, var bebyggeligt.«

Paa denne Fart kom han aabenbart rundt Kap Farvel, følgende Iskanten, og søgte nu ind til Land saa snart det blev muligt — paa Sydvestkysten. Som vi nedenfor skal se landede han her, og i de kommende Aar undersøgte han Fjordene og Kysterne, ikke blot i det nuværende Julianehaabs Distrikt, men ogsaa i Frederikshaabs og Godthaabs Distrikter, hvor han siden grundede de to Kolonier Østerbygden og Vesterbygden.

Forinden vi imidlertid gengiver Beretningerne herom, vil vi omtale Isforholdene langs Grønlands Kyst for derigennem at faa Forstaaelsen af, hvorfor Nordbokolonierne naturligt maatte blive anlagte, ikke paa Grønlands Øst-, men paa dennes Sydvestkyst, samt for at klargøre de vanskelige Besejlingsforhold.

II.

Is- og Besejlingsforhold i gamle Dage og i Nutiden.

Naar man paa Farten til Grønland nærmer sig Kap Farvel, møder man som oftest Storisen, der kommer drivende med Polarstrømmen langs Grønlands Østkyst for at fortsætte rundt Sydspidsen af Landet et Stykke op langs Vestkysten.

Ofte forkynder en klam Taage, at man er i Nærheden af Isen, enkelte løsrevne Flager kommer drivende, man ser Sæler ligge paa dem — der bliver flere og flere Flager, store og smaa, indtil man pludselig maaske opdager, at man er midt inde i en Bugt af Storisen, denne vældige svømmende Ismasse, der med en Tykkelse af indtil 10—15 Meter kommer fra Polarhavet, hvis Havoverflade den har dækket om Vinteren og hvor den maaske har drevet om i Aaringer.

Tidlig paa Foraaret, naar Polarisen endnu ligger fastfrossen oppe i Polarhavet, er der ikke megen Storis at se ved Grønlands Sydkyster; men med Foraarets og Sommerens Indtræden begynder Driften af de kolossale Ismasser, som Polarhavet indeslutter. Farvandet mellem Spitsbergen og Grønland danner en bred Port, gennem hvilken Isfloden rinder.

Naar Strømmen har passeret dette Omraade, breder Farvandet sig. Isen presses ikke sammen saa meget som hidtil. Skibe kan naa ind til Kysten mellem 70° n. Br. og 75°; men Strømmen glider videre, presses atter sammen mellem Island og Grønland i Danmarksstrædet, hvor tilmed en fra Atlanterhavet kommende nordgaaende varmere Strøm, Irmingers Strøm, der flyder op langs Islands Vestkyst, tvinger Polarstrømmens Ismasser over mod Grønlands Østkyst, hvor Isstrømmen da glider videre i tætte Masser, blokerende Kysten. Kun ét Sted — ved Angmagsalik (66° n. Br.), hvor der boer nogle faa hundrede Eskimoer, og hvor Danmark nu har en Handels- og Missionsstation, spredes Isen som Følge af den fra store Fjorde udgaaende Strøm samt Landets Bøjning saa meget, at Dampskibe kan komme ind til Kysten i August—September Maaned; men ellers ligger Isen tæt og i et bredt Bælte langs Land hele Kysten ned til Kap Farvel.

Varme, Vind og Sø har imidlertid taget svært paa Isen, dog er det som oftest store Ismasser, der endnu driver rundt Kap Farvel, blokerende Kysten, saa Adgangen til denne er yderst vanskelig paa Vestkystens sydligste

Del. Nord for Nunarsuit-Øen med Forbjærgene Kap Desolation og Kap Thorvaldsen (61° 40') spredes Isen — ligeledes her som Følge af Udstrømning fra Floderne og Landets Bøjning —, og man kan sejle ind til Land om ikke før saa i Reglen tæt Nord for den høje Klippeø.

Hvor langt Polarstrømmen fortsættes mod Nord kan, ifølge Kaptajn V. Garde*), ikke bestemt angives, men det synes som om den paa 63—64° n. Br. drejer mere Vest efter.

Polarstrømmen kan som Regel ikke spores mere end c. 10 Mil fra Land, dens Fart, som er størst i Nærheden

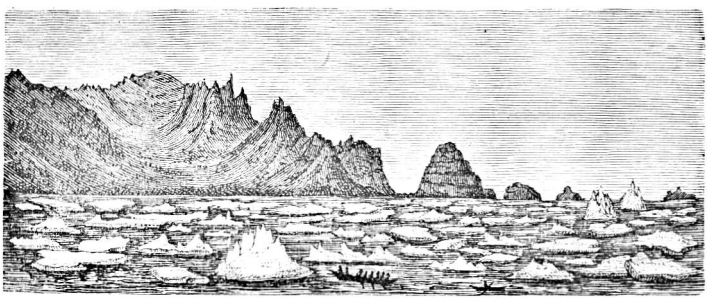

Kap Farvel («Hvidserk»), set fra Vest. (Efter G. Holm.)

af Kap Farvel, aftager Nord efter, men er selvfølgelig variabel med Vinden.

Farvandet ved Grønlandskysterne er i det hele taget karakteriseret ved den Mængde Is, som findes der. Is kan med forskellige Former og i forskellige Mængder mødes hvorsomhelst og paa enhver Tid af Aaret i Davisstrædet. Den optræder under to Hovedformer: Isfjælde og Havis.

Isfjældene, der er den for Davisstrædet og de grønlandske Farvande mest typiske Isform, har sin Oprindelse fra den mægtige Indlandsis, der dækker saa

*) V. Garde: Vejledning til Besejlingen af Kolonierne i Vestgrønland, udgivet af Direktoratet for den kgl. grønlandske Handel. Kbh. 1895.

godt som hele Grønlands Indre. Gennem Isbræerne udskydes og løsrives større Stykker af Indlandsisen og svømmer bort enten som Isfjælde eller som Smaais — den saakaldte Kalvis. Disse Isfjælde kan naa ganske anselige Højder, saaledes 2—300 Fod over Havet, og da kun $^1/_8$ af Fjældet er tilsyne over Vandet, kan saadanne tage Grund paa endog et Par Hundrede Favne. Disse

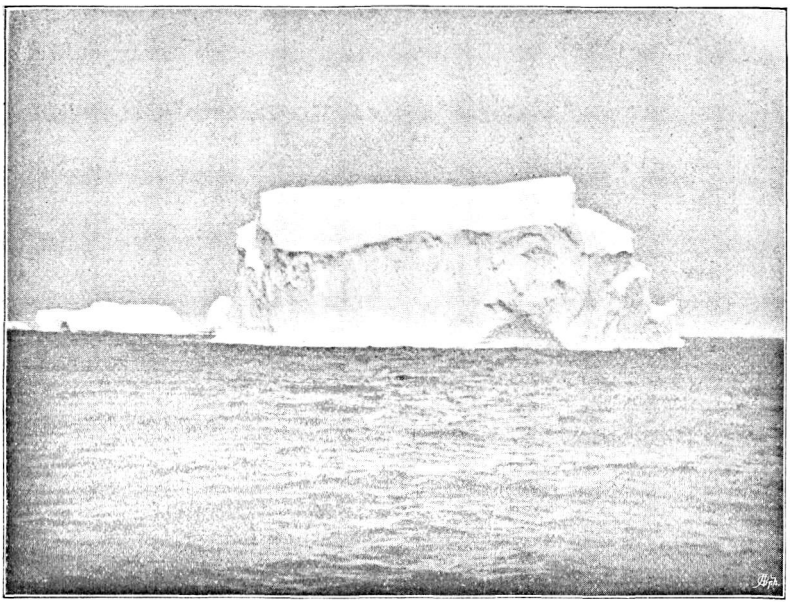

Isfjæld i Davisstrædet. (Efter Fotografi.)

Isfjælde grundstøder ofte paa Banker udenfor Fjordene indtil de opsmelter. De allerfleste af Vestkystens Isfjælde produceres i Nordgrønland; fra Sydgrønland kommer kun en Del mindre Isfjælde. Foruden de vestgrønlandske mødes i Davisstrædet en Mængde Isfjælde, der stammer fra Østkysten af Grønland, og som af Polarstrømmen føres over til Vestkysten. I Almindelighed vil man indenfor Polarstrømmens Rækkevidde møde mange Isfjælde helt op til Godthaabs Bredde.

Østerbygdens nordligste Parti.

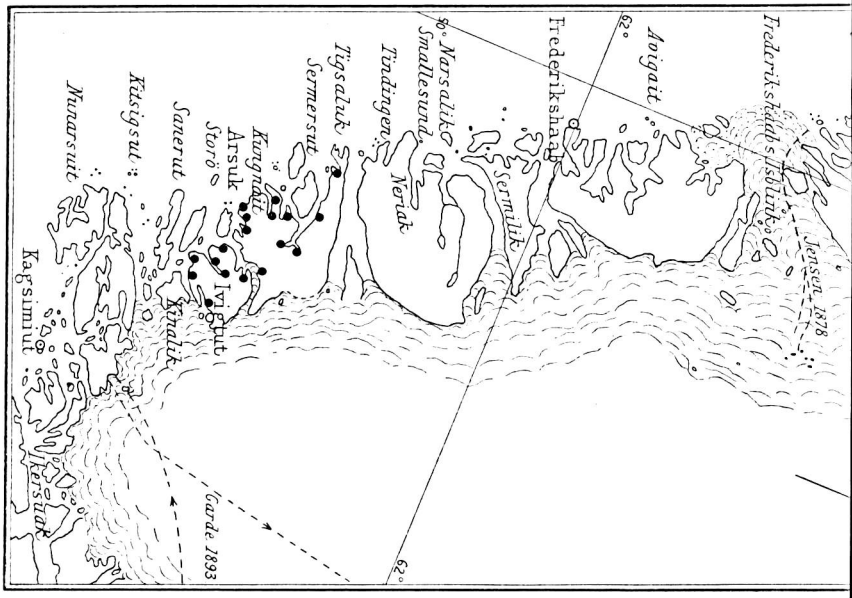

• betegner Nordbo-Ruin

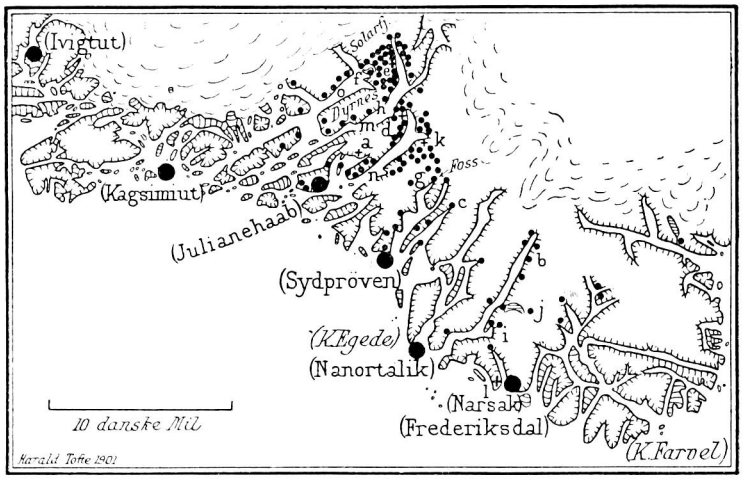

Østerbygdens sydligste Parti.

Vesterbygdens Hovedparti.

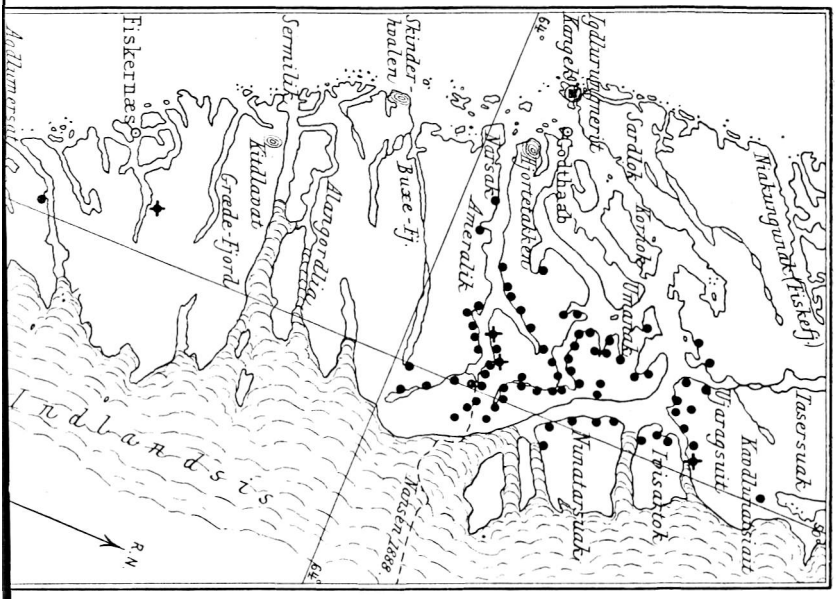

Øster- og Vesterbygden med de fundne Ruingrupper.

I *Østerbygden* fandtes 12 Kirker, der menes at have ligget bl. a. ved *a*, *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *i*, *j*, *k* og *l*. Af disse er sikkert bestemt *a* = Hvalsø Kirke (nu Kakortok), *d* = Domkirken paa Gardar (nu Igaliko), *e* = Kirken paa Brattahlid (nu Kagsiarsuk i Tunugdliarfik), *k* = Høvde (nu Kagsiarsuk i Igalikofjordens østre Arm), *l* = Herjolfsnæs (nu Ikigait). — 2 Klostre menes at have ligget ved *b* og *c*. — Af Fjordene mærkes: Skagefjord (Ø. f. Narsak), Herjolfsfjord (V. f. Narsak), Ketilsfjord (ind til *b*), derpaa Alptafjord, saa Hrafnsfjord (ind til *c*), Siglufjord (ind til *g*), Einarsfjord (*n*), Eriksfjord (*m*), Bredefjord med Fortsættelsen Isafjord (*o*); mellem Nunarsuit og Tigsaluk laa 5 Fjorde; derfra var der væsentlig ubeboet til *Vesterbygdens* sydligste Fjord: Lysefjord (nu Ameralik), hvori 1, maaske 2 Kirker, af hvilke én er fundet inderst i Fjorden (v. Kilarsarfik).

Af Fjorde nævnes bl. a. Agnafjord (hvori Kirke), Rangafjord (nu Godthaabsfjord) med Kirke ved Ánavík (nu Ujaragssuit, hvor der findes en Kirkeruin).

Længere Nord paa (udenfor Kortet) fandtes endnu 3 beboede Fjorde.

Fladisen dannes — i Modsætning til Isfjælde — paa Havet; det er altsaa Saltvandsis; den optræder i Davisstrædet som Drivis (Storis fra Polarbassinet Nordøst for Grønland og Vestis, der kommer fra de arktiske Farvande Vest og Nordvest for Grønland).

Vinteris dannes om Vinteren i de grønlandske Fjorde, Sunde og Bugter og paa Havet udenfor Kysten. Den er i Sydgrønland sjældent videre mægtig.

Den Bevægkraft, der fører Storisen og Isfjældene frem, er først og fremmest Polarstrømmen, hvis Hastighed naar op til 1 Knob; men ogsaa Vinden spiller en betydelig Rolle, og den kan endog drive Isen i modsat Retning af Strømmen.

Reglen for Isforholdene paa Grønlands Sydvestkyst er følgende:

Fra September til Februar er Farvandet isfrit. Fra Midten af April til Slutningen af August er Julianehaab (Østerbygden) isspærret. Samtidig er Kysten fra Nunarsuit til op mod Godthaab (Vesterbygden) jævnlig besøgt af Isen fra Slutningen af April til Begyndelsen af September.

Storisen, der ligger i et efter Vind og Strøm varierende Bælte, hvis Bredde fra Kysten er indtil 10—20 Mil, er stundom underkastet meget hurtige Forandringer. Man kan saaledes den ene Dags Aften fra Land se Isen strække sig ud til Horisonten, medens man næste Morgen intetsteds kan øjne Is; man kan ligge mellem tætpakkede Ismasser uden at se nogensomhelst Aabning i Isen og et Par Timer efter kan denne være fuldstændig spredt i alle Retninger.

Denne Drivis, der saaledes danner ligesom en Isbarriere, bevirker, at Sejladsen er meget besværlig og farefuld, navnlig til Julianehaabsbugten (midt i den gamle Østerbygd).

De gamle Nordboer maa have været glimrende Søfolk, siden de turde give sig i Lag med Issejlads under de vanskelige Forhold, som netop frembyder sig ved Grønlands Øst-, Syd- og Sydvestkyst. Deres forholdsvis smaa manøvredygtige Skibe kom dem aabenbart her til

stor Nytte. De var i mange Henseender bedre egnede til Sejladsen mellem Isen end senere Tiders større Sejlskibe.

Gaar man ud fra, at Isforholdene, med enkelte varmere og bedre Perioder, har været omtrent de samme dengang som i vore Dage, maa man altsaa i hin gamle Tid have søgt ind til Landet omtrent paa samme Sted som nu, eller i Egnen ved Nunarsuit. At dette har været Tilfældet, kan der ikke være Tvivl om, naar man læser de gamle Kildeskrifter rettelig.

Et af de vigtigste historiske Skrifter, som giver Oplysning om Forholdene i Grønland, er »Kongespejlet«*), hvis Forfatter, efter de nyeste Forskninger**) menes at være Præsten Ivar Bodde, Kong Sverres kloge Raadgiver og Fosterfader, der vistnok omkring Aaret 1340 har affattet det berømte Skrift. Det fremtræder som en Samtale mellem Fader og Søn, idet førstnævnte fortæller og Sønnen spørger.

Faderen: »— — — saa snart man har lagt det meste af det store Hav tilbage, da er der en saa stor Overflødighed af Is paa Søen, at man ikke kender til noget sligt paa andre Steder i den hele Verden. Denne Is er tildels saa flad, som om den var frossen paa selve Havet, af 4 til 5 Alens Tykkelse, og den ligger saa langt fra Landet, at der ikke er mindre end fire eller flere Dages Rejse dertil, naar man farer paa Isen; men denne Is ligger mere mod Nordøst eller mod Norden udenfor Landet, end mod Sønden og Sydvest eller mod Vesten, og derfor bør enhver, som vil naa Landet, sejle omkring det mod Sydvest og Vest, indtil han er kommen forbi alle de Steder, hvor Isen er at vente, og da sejle lige ind til Landet (udhævet af os). Men det har ideligen hændet de Søfarende, at de har søgt Landet for tidlig og er derfor blevne indesluttede af Isen. Nogle af de saaledes stædte er om-

*) Grønlands historiske Mindesmærker. 3. Bind.

**) A. V. Heffermehl: »Præsten Ivar Bodde, et Bidrag til Norges Kirkehistorie i det 13. Aardundrede« (i »Historiske Skrifter«, tilegnede og overleverede Professor, Dr. Ludvig Daae paa hans 70aarige Fødselsdag 1904).

komne, men nogle er slupne derfra; af disse har vi set nogle, og hørt deres Tale og Beretninger. Til det Middel har alle grebet, som er komne i dette Isdrev, at de har taget smaa Baade og trukket dem op med sig paa Isen, samt søgt saaledes Landet, men Havskibet og alt andet Gods er blevet der tilbage og forgaaet; nogle har endog, førend de naaede Land, maattet opholde sig 4 til 5 Dage paa Isen, ja andre endnu længere.

Denne Is er af en forunderlig Beskaffenhed; undertiden ligger den saa stille som det vel kan ventes, med adskillige Vaager eller store Fjorde, men til andre Tider er dens Fart saa stærk og heftig, at den ikke kommer langsommere afsted, end et Skib, som har god Vind, og den driver ikke sjældnere mod Vinden end for den, naar den først kommer ret i Drift. Der gives end et Slags Is i det Hav, som er af anden Dannelse og som kaldes Faldjøkler af Grønlænderne. Den er af en saadan Skikkelse, som et højt Fjeld stod op af Havet, og den blandes aldrig med anden Is, men holder sig ganske for sig selv. I dette Hav er der og mange Arter af Hval, om hvilke vi før har talt. Man siger ligeledes, at der i det Hav gives alle Arter af Sælhunde, der gerne følger med hin Is, som om der aldrig var Mangel paa overflødig Æde.«

Denne Beretning viser, at de gamle Isnavigatører fuldt ud kendte Isens Drift og Beliggenhed. De vidste, at de maatte om paa Sydvestkysten af Grønland for at komme ind til Land.

Ifølge Ivar Baardsøns Grønlands-Beskrivelse*), ligeledes fra det 14. Aarhundrede, skulde man, naar man fra Bergen sejlede til Grønland:

»Komme under det høje Land udi Grønland, som hedder Hvarf; én Dag tilforn, før man kan se forskrevne Hvarf, skal man se et andet højt Bjærg, som hedder Hvidserk.«

Man antog tidligere, at Oldtidens »Hvarf« var det samme som vore Dages Kap Farvel. Professor Finnur Jonsson udtalte**) for nogle Aar siden, at det fornemlig burde søges noget vestligere ved Sydspidsen af Sermer-

*) Grønlands historiske Mindesmærker. 3. Bind.

**) Grønlands gamle Topografi efter Kilderne. Østerbygden og Vesterbygden i »Meddelelser om Grønland«. XX. 1899.

sokøen (ved Nanortalik), idet han samtidig antog, at de gamles »Hvidserk« var identisk med Kap Farvel.

Jeg nærer dog ingen Tvivl om, at man rettelig bør flytte »Hvarf« endnu længere mod Vest og identificere det med Nunarsuit Ø, hvilken Anskuelse Professoren nu ogsaa har tiltraadt. Her nærmer man sig jo, som vi har hørt, Landet, og her kom John Davis i 1585 ind til Kysten. At Erik den Røde, som jo foretog sin Rejse i Sommertiden, ogsaa er kommet til Land paa dette Strøg, er derfor meget sandsynligt.

Som vi har hørt, vidste man fortrinlig Besked med Isforholdene og Sejladsen til Grønland i Norge i det 14. Aarhundrede; men da i senere Tider, i det 15.—16. Aarhundrede, Forbindelsen med Grønland gik tabt, havde man glemt, at de nordiske Kolonier begge laa paa Vestkysten af Grønland, men lod sig af Navnet »Østerbygden« forlede til at tro, at denne Koloni havde ligget paa Grønlands Østkyst.

Da man i det 17. Aarhundrede og senere søgte efter de gamle Kolonier, stævnede man som Regel mod Østkysten, blev dreven tilbage af Isen eller forsvandt.

Gaaden om, hvor Kolonien laa, blev ikke løst, selv da man opdagede Nordboruiner paa Vestkysten; man antog det var Levninger alene af Vesterbygden. Først da H. P. v. Eggers i 1793 i Det kgl. Landhusholdnings-Selskabs Skrifter*) havde fremsat sin ad theoretisk Vej grundede Anskuelse om at Østerbygden havde ligget paa Vestkysten, sydligere og østligere end den paa samme Kyst liggende Vesterbygd, begyndte man at faa Øjnene op for hvordan Forholdet var; men først i vore Dage er Spørgsmaalet bleven endelig løst.

---

*) Om Grønlands Østerbygds sande Beliggenhed. — Belønnet med Selskabets tredie Guldmedaille i Aaret 1792.

III.

Naturforhold. Plante- og Dyreliv.

Som bekendt var der en Tid, da Naturforholdene i Grønland var ganske anderledes end nu. Grønland har jo nemlig i en tidligere Jordperiode haft et tropisk Klima, under hvilket yppige Urskove bredte sig over Landet, af hvis Blade der endnu af og til findes Aftryk i Sten; men denne Plantevækst fik en brat Ende.

Vulkanske Bjærgarter brød frem og dækkede alt dette. Deres høje Varmegrad og uhyre Tryk omdannede en Del af Plantevæksten til Kul. Senere blev det koldt igen, saa koldt, at hele Landet blev en Isørken, Bjærge og Dale forsvandt under Isdækket, og kun de højeste spidse Tinder ragede op over Isen. — Grønlands Istid svarer til Europas.

Da Isen senere trak sig noget tilbage blev de afskurede Klipper synlige, og det nuværende smalle Yderland, hvis største Bredde er c. 25 Mil, laa afglattet i sin Overflade med sine dybt indskaarne Fjorde, saaledes som vi kender det den Dag i Dag.

Høje stejle Fjælde op til 2000 Meter, der alle rager lige op af Havet, danner lange Halvøer mellem Fjordene. Udenfor ligger Skærgaardene med et Vriml af Øer. Indsøer og Elve findes mange Steder.

Grønlands Klipper er af gammel Dato. De bestaar af Grundfjæld, Gnejs og krystallinske Skifre. Kun pletvis findes yngre sedimentære Dannelser, men meget er bortskaaret af Isen.

I geologisk Henseende er Grønland saaledes et meget gammelt Land.

Umiddelbart efter Urtiden dannedes den gamle røde Sandsten, der er forefundet i Tunugdliarfik og Igaliko Fjordene og som dækkes af mægtige Traplag (Diabas). Denne Sandsten (Nordboerne kaldte den »Marmor») har spillet en betydelig Rolle som Byggemateriale for Kolonisterne.

Skønt de af Nordboerne beboede Dele af Grønlands Vestkyst ligger paa Breddegrader der svarer til Kristianias, Bergens og Trondhjems, bevirker Tilstedeværelsen af Ismasserne og Polarstrømmen at Klimaet og Naturforholdene er som i det aller nordligste af Norges, Norden for Polarcirklen, eller som Islands Norland.

Klimaet er derfor et udpræget Polarklima, som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt*) efter Observationer tagne gennem en Række Aar:

		Temperatur (Celsius).			Nedbør i m. m.
	Breddegrad	Aarlig middel	Absolut højeste	Absolut laveste	
Ivigtut	61¼	0,4	23,4	÷ 28,9	1,241
Godthaab ...	64¼	÷ 2,1	23,2	÷ 28,2	654
Jakobshavn .	69¼	÷ 5,7	19,4	÷ 42,0	217
Upernivik ..	72¾	÷ 8,9	17,8	÷ 40,4	214

Antal Dage om Aaret med

	Nedbør	Taage	Frost
Ivigtut.....	156	31	203
Godthaab ...	174	54	245
Jakobshavn .	119	75	260
Upernivik ..	96	51	295

Endnu koldere antages der at være over Indlandsisen, antagelig ÷ 65° i de koldeste Maaneder, saa at man der har en Kuldepol ligesom i Sibirien.

Vejrforholdene**) er gennemgaaende meget ustadige i Vestgrønland, navnlig ude ved Kysten.

Vintervejrliget er i Sydgrønland meget stormende, længere nord paa bliver det mere stadigt, ialfald for de mere indenskærs beliggende Egne.

Foraarsmaanederne Marts og April er meget urolige, og først hen i Maj synes Vejret at antage en noget roligere Karakter.

De hyppigste meteorologiske Forstyrrelser om Foraaret skyldes Syd eller Vest fra kommende Minima, der gaa op langs Grønlands Vest- eller Østkyst.

---

*) Jvfr. Art. Grønland i Salmonsens Konversationsleksikon.

**) Jvfr. V. Garde: Vejl. til Besejlingen o. s. v.

Paa selve Vestkysten af Grønland optræder Stormene med en føhnagtig Karakter, idet Vinden blæser ned fra de høje, stejle Fjælde med en saadan Varme og Tørhed, at Snelaget midt om Vinteren ved Fordampning og Afsmeltning ofte kan formindskes i overordentlig høj Grad.

»Sydvesten« ledsages næsten altid af Sne eller Regn og Tykning og optræder hyppigt stormende. Den kan om Foraaret komme med ganske kort Varsel.

»Nordvesten« er om Foraaret ofte ledsaget af Kulde, Hagl og Sne, og Snestorme fra denne Retning er temmelig almindelige Temperaturen kan da selv i Slutningen af April og Begyndelsen af Maj synke til en halv Snes Grader under Frysepunktet.

Med nordlige Vinde kan man selv til henimod Juni have flere Graders Kulde i Davisstrædet. Først i denne Maaned begynder det at blive mildere. Efterhaanden som Aarstiden rykker frem bliver Stormene sjældne.

Sø- og Landvinde optræder om Sommeren med stor Regelmæssighed, navnlig i de dybe Fjorde, hvor i Særdeleshed Søvinden (Isersarnak) kan blæse som en meget stiv Kuling. Regn forekommer meget hyppigt, navnlig med sydvestlige og sydlige Vinde. Sne kan stadig forefalde, navnlig ude i Strædet og i den nordligere Del af Grønland.

Medens Juli og August synes at være de bedste Sommermaaneder i Sydgrønland, er Juni ofte den bedste i Nordgrønland.

En Gæst, der om Vinteren er sjælden og om Foraaret af og til indfinder sig, naar ikke Regn og Snetykning optager Pladsen, giver for Alvor Møde med Maj og Junis Komme, og det er Taagen. Uger igennem kan denne ubehagelige Gæst regere fra Kap Farvel til Nordgrønland. Ofte er den ikke højere, end at man ser den blaa Himmel og Solen klart igennem.

Taagen holder sig navnlig med nordlige og østlige Vinde i nogen Afstand fra Kysten og staar som en Banke udenfor, medens det langs Kysten er stille og klart.

Medens Luftens Temperatur i selve Davisstrædet næppe naar stort højere end til 6—8 ^{0} selv i den bedste Sommertid, kan den inde i Land, navnlig længere fra Yderkysten, stige meget højere og føles som en virkelig Sommervarme.

I 1903, da jeg besøgte Godthaabsegnen, dækkede Sneen i Begyndelsen af Maj alt Land fra Fjeldtop til Stranden. Bunden af Fjordene var endnu isfyldte.

Tilmed fik vi i denne Maaned endnu mere Sne, saaledes havde vi en forrygende Snestorm i Dagene fra 14. til 16. Maj ved Godthaab.

Endelig i Slutningen af Maj kunde vi begive os ind i Fjordene, dog laa Fjordisen endnu i Godthaabsfjordens inderste Del, derimod var Pisigsarfikfjorden tildels isfri og Ameralikfjorden ganske. Snart blev det dog godt Vejr.

I Begyndelsen af Juni Maaned havde vi gennemgaaede haft varmt Vejr uden Taage. Den 9. havde vi endog en meget trykkende Varme paa henved en Snes Grader og med en Fornemmelse som om der var Torden i Luften. Senere erfarede vi, at man længere Nord paa ved Sukkertoppen havde haft et veritabelt Tordenvejr Natten mellem den 9. og 10.

I det hele taget var der i Bunden af Fjordene næsten snebart, medens der endnu laa Sne paa Yderlandet. Klimaet er aabenbart langt mildere inde i Bunden af Fjordene.

Noget lignende iagttog jeg i Julianehaabs Distrikt i 1894. Endnu midt i Juni var det Indre af enkelte af de store Fjorde, hvor Nordboerne havde deres bedste Bopladser, dog isfyldte, saaledes f. Eks. Tunugdliarfikfjorden, hvor Erik den Røde boede.

Iøvrigt beror det paa de lokale Forhold om Fjordene bliver isfri før eller senere. I Igalikofjorden (Einarsfjord) gaar Fjordisen i Reglen ud allerede i April, hvorefter der er aabent Vande lige til Januar Maaned. Det samme er Tilfældet i Sermilik (Isafjord), hvor den stærke Strøm driver Fjordis og Kalvis ud tidlig paa Foraaret.

Med Udgangen af August er Grønlands korte Sommer næsten forbi. Dog kan det endnu i Begyndelsen af September være varmt; men snart begynder Is at lægge sig paa Vandet, og Fjordene fryser til i Slutningen af Oktober eller Begyndelsen af November. Vejret bliver barskere, de nordlige Vinde faar Overhaand og Storme bryder løs; men Taagen forsvinder.

I de Fjorde, hvor Isbræer udmunder, ser man Kalvis og Isfjælde fra Bræerne hele Sommeren. Ofte kommer Flager af den udenfor Kysten liggende Storis ogsaa ind i Fjordene. Fjordisen danner om Vinteren Bro mellem Kysterne og letter Samfærdselen. At Nordboerne har benyttet Slæder paa Isen er utvivlsomt.

Det er først naar man gennem de ofte lange og smalle, dybt indskaarne Fjorde kommer ind i Landet, at Vegetationen begynder at bryde rigtig frem, for inderst i Fjordene endog af og til at opnaa en forholdsvis stor Frodighed, hvilken ikke staar tilbage for Forholdene paa Island. Det er navnlig her at Nordboerne slog sig ned

for at drive Kvægavl. Om Kornavl kunde der ikke vel blive Tale i det ugæstmilde Klima. De maatte, hvad Landbodriften angik, udelukkende basere sig paa Græsgangene og sætte alt ind paa Kvægavlen, paa samme Maade som i deres Hjemland.

Rink siger i sin Bog »Grønland« om Julianehaabs Distrikt:

»Yderkysterne ligner det nordlige Grønland, fordi Drivisen ved sin kolde Taage standser Sneens Opløsning og kuer

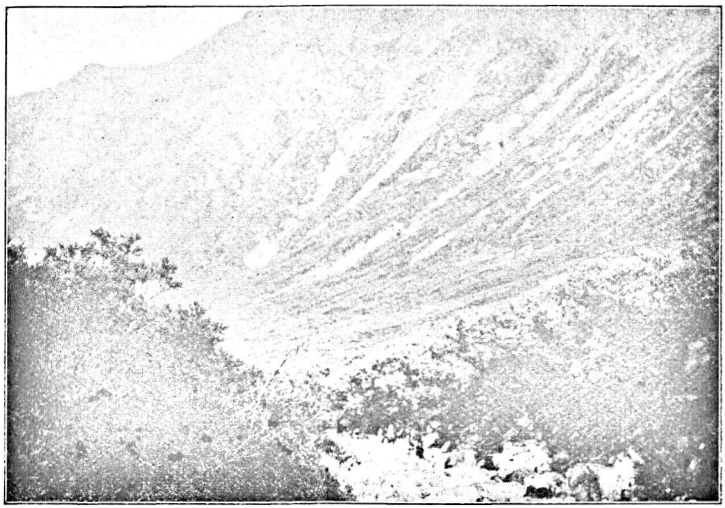

»Skovparti« i det Indre af en Fjord (Arsukfjorden) i Østerbygden.
(Efter Fotografi af Ingeniør Edwards.)

Vegetationen, men ej langt derfra, i det indre af Fjordene og i de snævre Dale af Fastlandet opnaar denne den største Frodighed som Grønlands Klima tilsteder«; »omtrent 2 Mil indenfor Fjordens Munding tiltager det grønne i en forbavsende Grad. Her ser man endog smilende grønne Kløfter eller Dale, fra hvilke Vegetationen fortsætter sig som en jævn Bedækning, endog over 1000 Fod højt — — — Den grønne Kolorit hidrører fra intet mindre end Grønlands Skove, som man har for sig, fornemmelig Pilebuskene; men tildels ogsaa Birken.«

I »Danish Greenland« skriver han:

»Hvis vi tænker os vandrende ind i en af de sydlige Fjorde vil vi først træffe en Plantevækst med samme Udseende som Øerne og Forbjærgene i det yderste Nord; kommer vi lidt længere ind, til Fjordmundingen, træffer vi Egne, der er lig de mest frugtbare og beskyttede i Nord; og endelig fremstiller Fjordens Bund et Ydre, der er ejendommeligt for Syden.«

Humuslagets Tykkelse er næsten overalt i Grønland saa tyndt, at man ikke kan tænke sig, at Vegetationen i

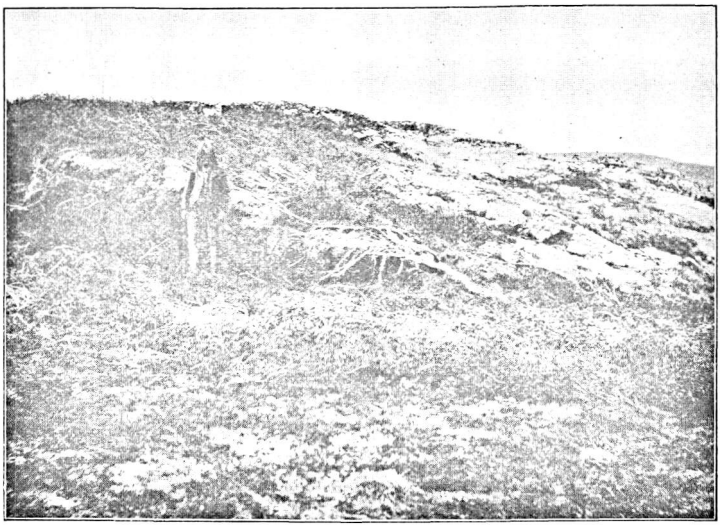

Krybende Birk, der er bøjet af Vinden. Julianehaabs Distrikt.
(Efter Fotografi af K. J. V. Steenstrup.)

Nordbotiden var frodigere, ligesom det heller ikke tyder paa, at Klimaet var mildere i den Tid.

I Fjordenes Indre i Julianehaab Distrikt viser Plantevæksten, og især Pilekrattene, stærke Spor af Sydøstvindens (Føhnens) Virkninger. Buske paa aabne og udsatte Steder lægger sig for Vinden og vokser stærkest og frodigst mod Vest eller Nordvest; medens de mod Sydøst er lave, trykkede eller helt afsvedne og døde. I Læ af store Sten rejser Buskene sig og strækker sig herfra ud

som en Snedrive, der bliver lavere og lavere. Det er dog ikke blot paa Vegetationen, at Sydøstvindens Virkninger spores; men hvor den er ualmindelig intensiv faar den tillige Betydning for Isforholdene i vedkommende Fjord.

Den største Del af Nordbogaardene har, som berørt, ligget i det Indre af Fjordene, som oftest i Nærheden af Fjordbredden, men ogsaa inde i Landet, saaledes f.

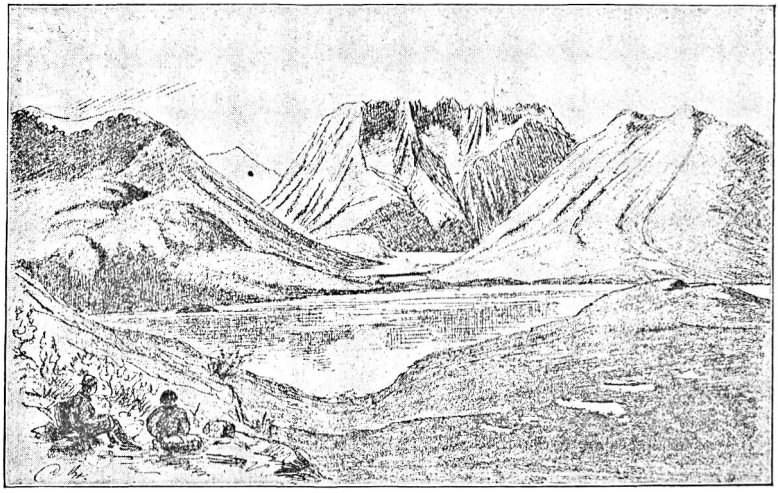

Fra Østerbygden. — Parti fra det af Nordbogaarde opfyldte Terræn mellem Igalikofjorden (= Einarsfjord) og Agdluitsok (= Sigluſjord) — det saakaldte »Vatnahverfi«, der var opfyldt af Søer. (Efter Tegning af Forfatteren.)

Eks. i det bølgeformede, vandrige, ikke særlig høje Terræn mellem Tunugdliarfikfjorden (Eriksfjord) og Sermilik og mellem Igalikofjorden og Agdluitsok (»Vatnahverfi«), ligesom i det Indre af Godthaabsfjorden og Ameralik. Man kan sige at omtrent paa hvert Sted, hvor der har været Mulighed for en Gaards Anlæg, findes ogsaa Ruiner af en saadan i disse Egne.

Medens man finder gode Græsgange nær ved mange af Ruinerne, forbavses man over hvor lidt Vegetation der er ved andre. Hvis man imidlertid stiger op i Fjæl-

dene opdager man, at der paa Afsatser i Smaadale og paa de lavere Højdeplateauer findes ret gode Græsgange, hvor Kvæget har kunnet finde Føden og hvorfra man har kunnet hjembringe Hø til Vinterbrug.

Skønt Grønland kun — som Joh. Lange siger*) — er beboet af et forholdsvis lidet Antal Plantearter, har dette Lands Vegetation en ikke ringe plantegeografisk Interesse, idet den danner et fremtrædende Led af Polarfloraen og frembyder lærerige Sammenligningspunkter med den nordlige Del af Nord-Amerikas Fastland, med Island, Spitsbergen, Skandinavien og selv med fjærnere Landes Floraer, som det nordlige Rusland og Sibirien, Syd-Europas Alper o. s. v.

Professor E. Warming**) har inddelt den grønlandske Vegetation i 7 forskellige Vegetationsformationer: Birkekrat, Pilekrat, Urteli, Lynghede, Fjældmark, Kær og Havstrandsvegetation.

Birkekrattene trives navnlig i Bunden af de store Fjorde, hvor der er lunt og de bedste Betingelser for Planters Trivsel.

Hvidbirken (Betula odorata) danner her skovlignende Krat; men den naar paa Vestkysten ikke længere end til 62° Breddegrad. Den naar ikke større Højde end et Par Meter; en Undtagelse danner dog de særlig gode Forhold i Tasermiut Fjorden, hvor Birkekrattet bliver til »Skov« med Træer paa indtil 6—7 Meters Højde; men Stammerne er som Regel krogede og vredne.

I Birkekrattene træffer man de andre grønlandske Kratbuske: Graapil, Grønæl, Amerikansk Røn og Ene.

Rønnens nordligste Voksested er Fiskernæsset, Ellen forekommer ikke Ø. og S. for Arsukfjord, den naar mod N. omtrent til Holstensborg. Enen holder sig altid som en lav, krybende Busk; den naar mod N. til Holstensborg. Krattene er som oftest ikke lette at trænge igennem. Undervegetationen er ringe.

Pilekrattene har en betydelig større Udbredelse end Birkekrattene; de træffes paa hele Vestkysten helt op til

*) Oversigt over Grønlands Flora. »Meddelelser om Grønland«. 3. Hefte.

**) Om Grønlands Vegetation. »Meddelelser om Grønland«. 12. Hefte. (Jfr. Art. Grønland i Salmonsens Konversationsleksikon.)

Upernivik, »inde i Bunden af Dalene, i Sænkninger mellem Bjærgene, hvor Vandløb iler ned, paa lune, solrige Steder ved Foden af Klippevægge, hvor Muld har kunnet samle sig, og hvor Jorden holdes fugtig af det fra Klipperne nedsivende Vand«.

Buskene naar sjældent mere end Mandshøjde. Undervegetationen er ofte meget rig, og et broget Blomstertæppe breder sig imellem og under Buskene. Karakteristisk for Pilekrattene er Kvanen, som kan naa Mandshøjde; mod Nord gaar den dog til Disko (den har sikkert været en yndet Spise af Nordboerne i Grønland som den er det paa Island).

Urtelien (Urtemarken) er Kratbunden, men uden Buskene; hele Plantevæksten er lav, dannet af Græsser og andre Urter, Dværgpil o. s. v., kort sagt Pilekrattenes Undervegetation.

Denne Formation træffes f. Eks. paa Skærgaardens Øer, hvis Klima er for raat for Krattene, men ogsaa inde i Fjordene. Denne Formation naar langt mod Nord i Grønland, sikkert N. for Upernivik.

Lyngheden spiller en betydelig Rolle i landskabelig Henseende. Den har ganske samme monotone, mørkebrune Farvetone, som de nordeuropæiske Heder, holder sig ligesom disse til større Flader eller jævnere Skraaninger og dannes af lave Buske, især Revling og Cassiope tetragona.

Spredte i Lyngheden forekommer desuden en Mængde andre smaa Buske og tueformede Urter, som Dværgbirk, Mose-Bølle, Tyttebær, Timian, Fjældsimmer, Post.

Lyngheden har samme Præg overalt i Grønland.

I alle de nævnte Formationer danner Planterne et sammenhængende Vegetationsdække over Jorden. Dette er derimod ikke Tilfældet i dem vi nu skal omtale:

Fjældmarkens Planter.

Fjældmarken indtager langt den største Del af det isfri Grønlands Overflade. Alle stejle Skraaninger, alle højere Fjældplateauer, hele det nordligste Grønland, saa godt som alle Skærgaardens Øer o. s. v. maa henregnes til denne Formation; her optræder Planterne saa sparsomt, at de ikke giver Landskabet nogen Tone: der er stor Afstand mellem de enkelte Individer. Her findes de haardføreste af de højnordiske Urter og Smaabuske tillige med Mosser, Laver og Alger. Arterne er omtrent de samme som i Lyngheden, dog dominerer Urterne mere.

Den Vegetation som findes paa de saakaldte Nunatakker (ɔ: isfri Fjældtoppe, der rager op over Indlandsisen) er Fjældmark.

Kærene danner en Formation med betydelig Udstræk-

ning; de optræder i fugtige Lavninger langs Søer og Elve. Planterne er hovedsagelig Halvgræsser, Græsser og Kæruld, ofte dominerer Mosserne; de danner et sammenhængende Vegetationsdække.

Havstrandsvegetationen er overalt af ringe Betydning; store Strandflader findes yderst sjældent i Grønland.

Hvad angaar den gødede Jords Plantevækst omkring Grønlændernes Boliger og paa Fuglefjældene optræder Alopecurus alpinus, Rapsgræsarter, Cerastium alpinum, Draba hirta m. fl.. Paa Fuglefjældene er Sedum Rhodiola ofte meget fremtrædende.

Vi skal kortelig nævne de Dyr som lever i Landet.

Af Landpattedyrene findes:

Isbjørn, Ræv, Snehare, Rensdyr. Ulven findes nu ikke i Sydgrønland, men det er sandsynligt at den af og til har været der i tidligere Dage. Den brune Rotte og Husmusen er indførte i senere Tid. Okser, Geder, Faar, en enkelt Hest, samt Svin og Gæs er enkeltvis indførte i senere Tid. I Nordbotiden fandtes de paa nær Svin; men de forsvandt da Kolonierne gik under og er først efter Genopdagelsen paa ny bleven indførte i ringe Mængde hist og her, navnlig til Brug for Europæerne i Landet. Kun et Par Steder, ved Igaliko og Narsak i Julianehaabs Distrikt holder Grønlænderne Køer. Hunden er Husdyr hos Eskimoerne. Ogsaa hos Nordboerne holdtes den.

Af Havpattedyrene findes en Snes Sæl- og Hvalarter, der er Genstand for Eskimoernes og i sin Tid var det for Nordboernes Efterstræbelser.

Af Fugleverdens c. 130 Arter er omtrent Halvdelen Svømmefugle, der næsten alle ruger i Landet. Den hvide Falk spillede i Middelalderen en Rolle som Udførselsvare.

Fiskefaunaen er rig, navnlig paa Ulkefisk, men der findes ogsaa mange Slimfisk, Skivefisk (Stenbider), Tudsefisk, to Helleflynderarter og Torsk i flere Arter. De fanges og spises i Mængde af Eskimoerne.

Blandt Fiskene maa særlig nævnes Lodden (Mallotus arcticus) Angmagsak, der opholder sig i saadanne

Mængder i Fjordene i Legetiden, at den bogstavelig talt kan øses op med Hænderne. Laks og Aal findes i Mængde.

Af Hajer bør nævnes Havkal'en, der fanges fra Isen om Vinteren.

Insekterne er kun svagt repræsenterede. Grønland har sikkert færre Arter end noget andet Land af samme Udstrækning i samme Breddezone. Af Fluer er der flest. To Arter er særlig Omtale værd, nemlig Stikmyggen (culex nigripes) og Kvægmyggen. Førstnævnte er lidt større end den danske og optræder i uhyre Mængder til stor Plage for Mennesker og Dyr. Af Kvægmyggen findes to Arter, af hvilke navnlig den ene (Simulia vittata) er mindst lige saa plagsom som Myggen. Begge disse Arter findes i Mængde.

Af Krebsdyr er Havet om Grønlands Kyster temmelig righoldigt.

Af Ledorme findes en ikke ringe Fauna.

Af Bløddyr findes ikke faa; af Krybdyr og Padder findes derimod ingen.

Efter nu at have givet en flygtig Oversigt over Naturforholdene saaledes som de nu kendes, skal vi meddele et Uddrag af »Kongespejlet« *), af hvilket det vil fremgaa, at man i Norden havde meget gode Efterretninger om disse Forhold i Middelalderen:

Faderen: »Da du er begerlig efter at vide, hvad man søger i det Land, eller hvorfor man drager derhen med saa megen Livsfare, saa bevæges man dertil af Menneskenaturens trefoldige Egenskab. En Del deraf er Kappelyst og Higen efter Berømmelse, thi mange Menneskers Natur driver dem til at drage derhen, hvor stor Fare kan ventes, for at de kan gøre sig berømte derved. Den anden er Videbegærlighed, thi den Tilbøjelighed ligger i Menneskets Natur, at efterforske og se de Ting, om hvilke man før havde fortalt ham, for at vide om det forholder sig saaledes dermed, som man havde sagt, eller ikke. Den tredje Ting er Penge-Erhverv, thi efter Rigdom søger Mennesker alle vegne, hvor de opspørger, at For-

*) Jvfr. »Grønl. hist. Mindesmærker«. 3. Bind.

del kan ventes, endskønt store Farer truer dem paa den anden Side. Men det gaar saaledes til i Grønland, som du vel kan formode, at alt det, som føres dertil fra andre Lande, er der dyrt, fordi det Land ligger saa langt fra andre Lande, at Folk kun sjelden farer derpaa, men enhver Ting, hvormed de skal hjælpe Landet, maa de købe fra andre Lande, (saasom) baade Jærn og alt det Tømmer, hvoraf de skal opføre Huse. Derfra fører man ellers, for sine Varer, følgende Gods: Bukkevarer, Oksevarer, Sælskind, og de Reb, som vi før talte om, hvilke man udskærer af de Fisk, som kaldes Hvalros, og som kaldes Sværreb, samt deres Tænder.

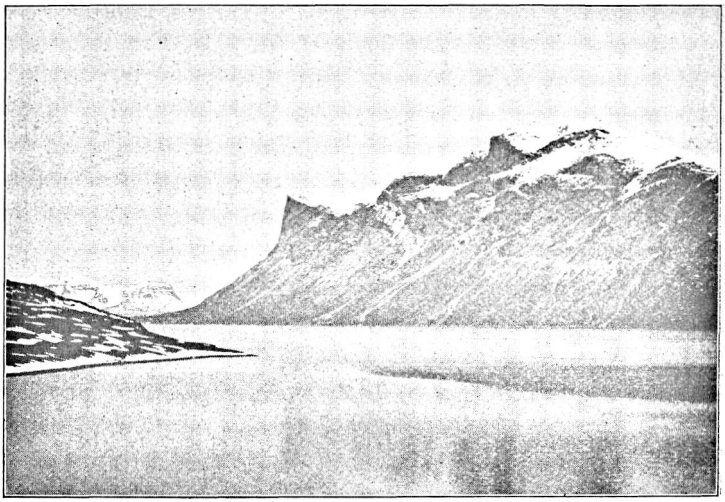

Fra Vesterbygden. — Parti fra en af Godthaabsfjordens Forgreninger (Pisigsarfik).
(Efter Fotografi af Grønlænderen Jon Møller.)

Angaaende det som du talte om, om man havde der nogen Kornsæd eller ikke, da mener jeg at Landet frembringer kun lidet deraf. Dog er der de Mænd, der udgives for de ypperste og mægtigste, som for en Prøves Skyld forsøger at saa, men den største Mængde i det Land ved dog ikke, hvad Brød er, og har endnu aldrig set Brød. — — —

Der er mange Harer og Ulve og en stor Mængde Rensdyr. Folk tror at vide at disse Dyr ikke fødes paa Ølande, med mindre man fører dem dertil. Saaledes tror man og at vide med Vished, at intet Menneske har ført dem til Grønland, men at de selv er løbne dertil fra andre Fastlandsegne.

Der gives og Bjørne i det Land; de er hvide, og man mener, at de fødes der, thi de har en ganske anden Natur end sorte Bjørne, som gaar i Skovene; disse fanger sig til Forraad Heste, Okser og andre Husdyr, og fødes ved sligt, men den hvide Bjørn, som er paa Grønland, færdes mest paa Havet, paa Isen, og fanger der baade Sæl og Hval, hvorved den lever. Den er og ligesaa færdig i at svømme som Sælhunde eller Hvalfisk.

Men da du spurgte om Landet var frit for Is eller ikke, eller det var bedækket med Is ligesom Havet, da skal du vide det forvist, at det er en ringe Del af Landet, hvor der er bart for Is, men alt det øvrige er bedækket med den, og Folk ved ikke, om Landet er stort eller lidet, fordi alle Fjældstrækningerne og ligeledes alle Dale er skjulte af Isen, saa at man ingensteds finder Aabning derpaa — — — Folk har ofte forsøgt at gaa op paa Landet, paa de Fjælde som er de højeste paa forskellige Steder, for at se sig om, og for at prøve om de fandt nogen Del af Landet, som var fri for Is og beboelig, men man har ingensteds kunnet opdage sligt, foruden de nu beboede Egne, som kun udstrække sig kort, langs med selve Kysten. Deri Landet hvor det er beboet, gives megen Marmor af forskellig Farve, baade rød og blaa og grøn. Der er og i dette Land en Mængde af store Fugle, som i andre Lande vilde holdes for en stor Kostbarhed, nemlig hvide Falke, og de gives der i større Overflod end i noget andet Land, endskønt Landets Indbyggere ikke forstaar at benytte sig selv af dem.

Sønnen: I erindrede og det før i eders Tale, at der ikke gives nogen Kornavl i det Land, og derfor vil jeg nu spørge, hvoraf det Folk lever, som bor i Landet, eller hvor talrigt Folket er, eller hvad Slags Fødemidler det har, eller om det har antaget Kristendommen eller ikke.

Faderen: Der er kun faa Folk der i Landet, thi kun lidet af det er saa frit for Is, at det kan bebos, men det Folk er dog kristnet, samt har baade Kirker og Lærere, men dersom det laa i Nærheden af andre Lande, vilde man have kaldt det en tredje Del af et Bispedømme; dog har de nu en Biskop for sig selv, thi andet kan ikke gaa an, formedelst den store Fraliggenheds Skyld som de er i fra andre Mennesker.

Men du ønsker at vide hvorved Folk lever i det Land, efterdi de ingen Kornavl har, saa lever Mennesket ikke af Brød alene; man fortæller at der i Grønland gives gode Græsgange; og der er gode og store Avlsgaarde, thi Folk har der en Mængde af Hornkvæg og Faar, saa at der laves meget

af Smør og Ost; deraf lever Menneskene for en stor Del, samt ogsaa af Kød og al Slags Fangst, som Kødet af Rensdyr, Hval, Sælhund og Bjørne; herved nærer Folk sig der paa Landet. — — —«

»Da du ellers talte om Landets Vejrlig, at du ikke ret kunde fatte, hvorfor det Land kunde kaldes vejrgodt, da vil jeg sig dig, hvorledes dette Land er beskaffent. De Gange som Uvejr kan indtræffe der, sker det med større Strænghed end paa de fleste andre Steder, baade ved Stormenes Voldsomhed og Heftigheden af Frost og Sne [Føhnen], men det onde Vejr varer der som oftest kun en kort Tid, og der gives lange Mellemrum, inden det kommer igen, endskønt Landet er koldt. Dette foraarsages af Isbjærgets Natur, da det idelig kaster fra sig en kold Luftning, som driver alle Uvejrsskyer bort fra dets Aasyn, og som oftest holder det Luften klar over sit Hoved. Dog maa dets nærmeste Naboer tidt undgælde dette, thi alle andre Lande, som ligger i dets Nærhed, modtager af det stærke Uvejr, idet alle de, som det driver fra sig selv med kold Blæst, kommer over dem. — — —«

IV.

Oversigt over Koloniernes Historie.

Vedrørende Grønlands Opdagelse og Landets Bebyggelse har vi de bedst mulige Overleveringer fra Oldtiden, hvilke udelukker enhver Tvivl om, hvorledes det hele er gaaet til i Hovedsagen.

Are Frode giver i sin »Islænderbog« (Kap. 6) den ældste islandske Beretning herom. Ares Hjemmelsmand var hans egen Farbroder, Islænderen Torkel Gellisson; men en, »der selv fulgte Erik den Røde herhen«, havde fortalt ham det. Det er, saaledes som Professor Finnur Jonsson siger, »Førstehaandsmeddelelser vi her har om de ældste grønlandske Forhold«.

Et andet vigtigt Værk, hvoraf kan øses Efterretninger om Grønlands ældste Bebyggelse er »Landnamabok« (ɔ: Bogen om Landnamene), der findes i forskellige Haandskrifter. Først og fremmest findes det i Haukr Erlendssons Samlingshaandskrift, Hauksbok, skrevet c. 1325. Det er en Sammenstøbning af to andre, nemlig af et Haandskrift af Styrmer den Frode († 1245) og et

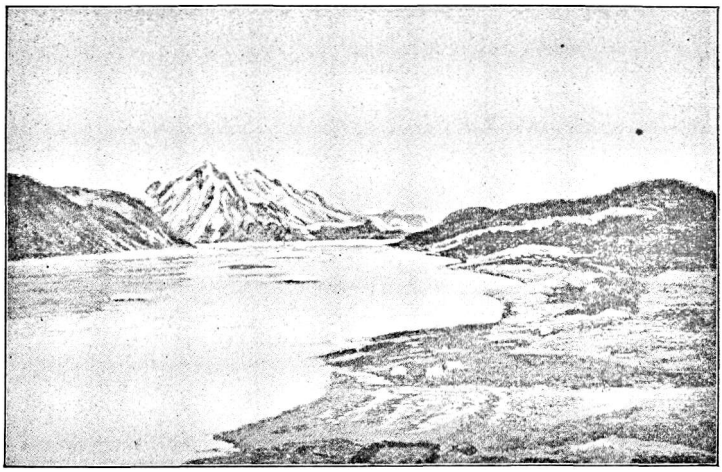

Udsigt fra Brattahlid (Kagsiarsuk) over Eriksfjorden (Tunugdliarfik) mod Syd til Burfell (Igdlerfigsalik). (Eft. Tegn. af N. P. Jørgensen.)

andet af den bekendte Historiker Sturla Tordarson († 1284), men begge disse har aabenbart øst af en og samme oprindelige Landnamatekst, der maaske ogsaa har Torkel Gellisson som Hjemmelsmand.

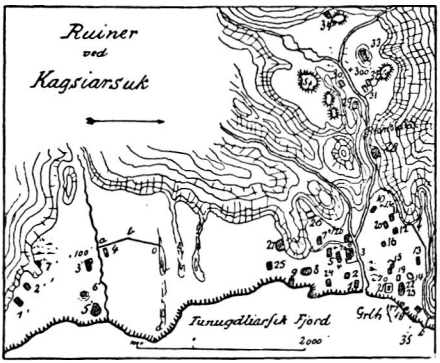

Ruiner af Gaarden Brattahlid. Paa jævnt skraanende Terræn nærmest Stranden og paa begge Sider af en Elv ligger et Mylr af Bygninger. Syd f. Elven ligger Boligen (Nr. 3), hvis Grundplan er gengivet nedenfor. Nord for samme er Kirken (21). Stalde ligger baade ved Kysten og højere til Fjælds ved en Sø, Folde findes der mange af. En Afbyggergaard ligger c. 1000 Alen Syd for Hovedgaarden.

Om Erik den Rødes første Undersøgelse af Landet hedder det:

»Den første Vinter var han paa Eriksø, nær Midten af den vestre (andetsteds staar »østre«, og dette er det sandsynligste) Bygd.

Om Foraaret drog han til Eriksfjord (nu Tunugdliarfik) og tog sig der Bolig. Han drog om Sommeren til den vestre Udbygd

og gav mange Steder Navne. Han var den anden Vinter i Eriksholme ved Hvarfsgnupa (ved Nunarsnit?). Men den tredie Sommer drog han helt Nord paa til Snefjæld og ind i Rafnsfjord. Da mente han at være kommen forbi Eriksfjordens Bund (rimeligvis drog han Nord paa ind i Ikersuak — videre ind i Sermilik, hvis Bund ligger for Enden af Tunugdliarfik, ligesom han i Syd naaede Rafnsfjord eller vore Dages Unartok). Da vendte han om og var den tredie Vinter i Eriksø foran Eriksfjordens Munding. Sommeren efter drog han

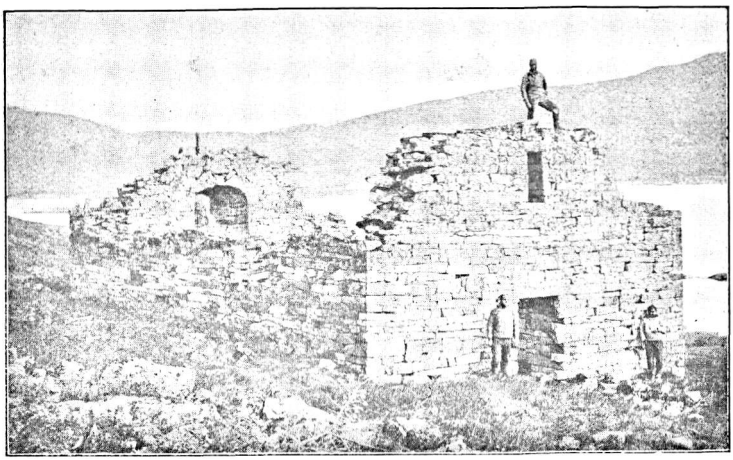

Kakortok Kirkeruin (den gamle Hvalsøerkirke), Grønlands smukkeste Nordboruin. (Eft. Fot.)

til Island og kom med sit Skib til Bredefjord, hvorfra han var afsejlet«. Hans Fredløshedstid var nu forbi. Som man vil have bemærket, opkaldte Erik den Røde de fleste Steder, hvor han havde boet, efter sig selv. Derved bevaredes Mindet om hans Bedrifter til Efterverdenen.

Det gjaldt nu for ham om at faa Kolonister til at tage Landet i Besiddelse, ellers var Opdagelsen uden større Betydning. Sagaen siger:

»Han kaldte Landet, som han havde fundet, Grønland, thi han sagde, at det, at Landet havde et godt Navn, vilde trække Folk dertil.

Erik var paa Island om Vinteren, men Sommeren efter drog han over for at bebygge Landet; han boede paa Brattahlid i Eriksfjord.

Saa siger kyndige Folk, at samme Sommer, som Erik den Røde drog ud for at bebygge Grønland, for 35 Skibe fra Bredefjord og Borgefjord, men kun 14 naaede derud; nogle drev tilbage og andre forliste. Det var (14) 15 Vintre, før Kristendommen blev ved Lov antagen paa Island (ɔ: 985 eller 986); samme Sommer drog Biskop Fredrik og Torvald Kodransøn bort fra Island.

Følgende Mænd, som da drog ud med Erik, tog Land og Bosæde paa Grønland: Herjolf tog Herjolfs-

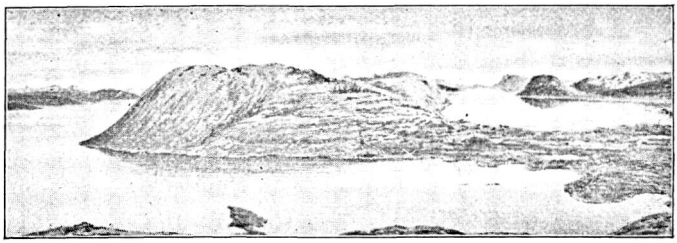

Igalikotangen mellem Igalikofjord (t. V.) = Einarsfjord og Tunugdliarfik (t. H.) = Eriksfjord.
Ruiner af Bispesædet Gardar findes ved Igaliko (× angiver Stedet).
(Efter Tegning af N. P. Jørgensen.)

fjord [Amitsuarsuk]*), han boede paa Herjolfsnæs [Ikigait], Ketil: Ketilsfjord [Tasermiut], Rafn: Rafnsfjord [ɔ: Unartok], Sølve: Sølvedal [indenfor Illua], Helge Torbrandsøn: Alptafjord [s. Sermilik], Torbjørn Glora: Siglufjord [Agdluitsok], Einar: Einarsfjord [Igaliko], Hafgrim: Hafgrimsfjord og Vatnahverfi (Øst for Igalikofjord), Arnlög: Arnlögsfjord; men nogle drog til Vesterbygden (Godthaabsfjordene m. fl.).«

Som det af foranførte Sagauddrag fremgaar, bosatte Landnamnsmændene i Grønland sig altsaa i to Omraader

*) Vi har anført de vedkommende grønlandske Navne fra Nutiden ved de Fjorde, hvis Identitet er fastslaaet.

eller Bygder: Østerbygden og Vesterbygden, der begge — som vi nu ved — laa paa Sydvestkysten af Grønlands Kyst, den ene østligt og sydligt, den anden vestligt og nordligt.

Østerbygden, der ifølge et gammelt Haandskrift samt andre Optegnelser omfattede 190 Gaarde, 12 Kirker og 2 Klostre, laa i Julianehaabs Distrikt, fra Egnen ved Kap Farvel til den nuværende Boplads Tigsaluk Nord for Arsukfjorden.

Mellem Vester- og Østerbygden var 6 Dages Roning, og her fandtes en i Hovedsagen ubeboet Strækning (fra Tigsaluk til Ameralikfjorden).

Vesterbygden laa hovedsagelig i det nuværende Godthaabs-Distrikt. Der fandtes 90 Gaarde og 4 Kirker. Talrige Ruiner af Nordboernes Gaarde bevidner dette.

Længe var man ikke ganske klar over, hvorledes de fundne Ruiner skulde tydes; men i vore Dage, efter at danske Ekspeditioner har opmaalt og udgravet Ruinerne, er der ikke længer nogen Tvivl.

Fæster man Blikket paa foranstaaende Kaart, vil man se, at Størstedelen af de 190 + 90 Gaarde, ialt 280, er fundne.

Derved er Øster- og Vesterbygdens Beliggenhed bleven endelig afgjort, ja man har endog med stor Sikkerhed kunnet finde de Fjorde, hvis Benævnelse man kender dels gennem Sagaerne, dels af Ivar Baardsøns Fortegnelser. Ovenfor har vi allerede antydet, hvor de i Sagaerne omtalte Landnamsmænd bosatte sig.

Kolonisterne indrettede sig Gaarde i de dybe Fjorde paa Grønland og søgte Erhvervet ganske som paa Island med de Forandringer, som de noget forskelligartede Naturforhold frembød. De byggede Huse af lignende Art som i Moderlandet, holdt Køer, Faar, Geder og Heste, dertil drev de Sæl- og Hvalfangst samt Fiskeri, navnlig i de lakserige Elve, men ogsaa i Fjordene og paa Havet, ligesom Jagt paa Rensdyr, Harer, Bjørne o. s. v. gav et

godt Resultat, saa Eksistensbetingelserne langtfra synes at have været saa haarde som man maaske skulde tro.

Store indhegnede Hjemmemarker, der er oversaaede med Ruiner af Beboelseshuse, Stalde og Folde, ses endnu mange Steder, saaledes som vi nedenfor udførligere skal omtale.

Til at begynde med var der adskillige hundrede Mennesker, bestaaende af de indvandrede Høvdinge med Husstand og Trælle, men mange frie Mænd kom senere til. Befolkningen har antagelig mindst været c. 2000 Mennesker i Nordbotidens Slutning, naar man gennemsnitlig paa hver Gaard regner 10 Mennesker.

Paa Bispesædet Gardar var en Domkirke, indviet til St. Nikolaus, med smaa Korsarme, og hvis samlede Længde var 25 Meter. Den var bygget af store, røde Sandstensblokke; kun Grunden er endnu tilbage, men i de nærliggende Grønlænderhuse ses store Sten, der er bortslæbte fra Murene.

Paa Grønland blev Kolonisterne snart enige om at ordne deres Samfund ganske som paa Island. Grønlands Forfatning blev da ligesom der en republikansk-aristokratisk.

Man antog i Hovedsagen de islandske Love, og en Laugmand (eller Lovsigemand) forestod Rettergangen.

En Gang om Aaret samledes Folk paa Tinge ved Gardar (det nuværende Igaliko) for at høre Lovene oplæse og for at Rettergangen kunde ske Fyldest.

Erik den Røde, som jo havde opdaget Landet og hidført Kolonisterne, havde vel næppe noget Herredømme i egentlig Forstand over de andre Storbønder, men han og hans Slægt æredes stedse som de ypperste Mænd i Landet og derigennem vedligeholdt de deres Indflydelse.

Kun kort Tid varede den Periode, i hvilken de grønlandske Nordbokolonister vedblev at være Hedninger. Allerede Aar 1000, samtidig med at Kristendommen blev indført paa Island ved en Parlamentsbeslutning paa Altinget, blev den efter en Del Modstand antaget paa Grøn-

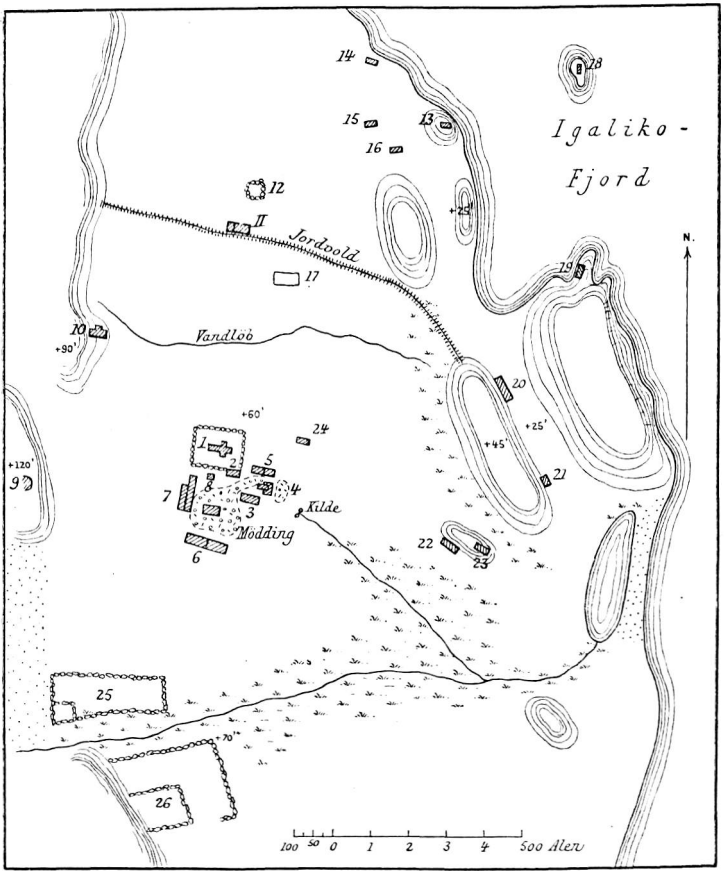

Ruiner af Biskopssædet Gardar (nu Igaliko) i Einarsfjorden (Igalikofjorden).

Gaarden har ligget paa en flad Slette ved Stranden; mod Vest hæver Fjældene sig lige overfor Hjemmemarken, der mod Nord er skærmet af en Jordvold og mod Syd begrænses af et lille Vandløb.

Midt paa Hjemmemarken ligger Korskirken (1) med Kirkegaard, tæt ved Boligkomplekset (4), omgiven af store og smaa Indhuse (2, 3, 8, 24) samt store Stalde til Køer, Heste og Faar(?) med tilhørende Hølader (5, 6, 7). De er omgivne af Køkken- og Staldmøddinger. En Kilde findes i Nærheden af Boligen.

Andre Udhuse, mest Faare-(Gede-)Stalde, findes længere borte paa og ved Hjemmemarken (21, 22, 23), hvor der ogsaa ses de karakteristiske mindre aabne Faarefolde (9, 10, 11, 12, 17). Nogle mindre Huse eller Folde ses udenfor Tunet (13, 14, 15, 16). Mægtige Indhegninger, omgivne af Stendiger, vidne om, at Faare- og Gedeholdet har været meget stort (25, 26). — Ved Landingspladsen ses Rester af et Oplagshus (19), et lignende, bygget af mægtige Blokke op til en lav Fjældvæg (20), har rimeligvis været noget lignende. Paa et Skær i Bugten (18) findes et i to Rum delt Oplagshus. (Efter Opmaaling af G. Holm og Forf.)

land, efter at Lejf Erikssøn, der var bleven døbt i Norge, havde virket herfor.

Erik den Røde holdt dog længe fast ved sin gamle Tro. Maaske blev han aldrig døbt.

Nordboerne i Grønland søgte straks efter at de havde nedsat sig der at udvide Horisonten, aabenbart baade for at tilfredsstille deres Trang til eventyrlig Færd og for at finde nye Erhvervsmuligheder. Ikke blot opdagede de Vinland paa Nordamerikas Fastland — altsaa i sydlig Retning; men de foretog Farter mod Nord langs Grønlands Vestkyst, maaske helt op i Melvillebugten og til Sundene mod Nord og Nordvest, ligesom de vedligeholdt Sejladsen direkte med Norge (selvfølgelig ogsaa med Island). Første Gang dette vides at være sket, var da Erik den Rødes Søn Lejf i Aaret 999 drog direkte fra Grønland til Norge. Her blev han, som omtalt, døbt og opholdt sig Vinteren over hos Kong Olaf Tryggvasøn. Næste Aar fik han en Præst med og sejlede hjemad til Grønland for at forsøge at faa Indpas for Kristendommen. Han holdt rimeligvis den direkte Kurs til Sydspidsen af Grønland, men blev forsat ud af denne og drev længe om i Havet »og traf paa Lande, hvis Tilstedeværelse han før ikke havde kendt; der var selvsaaende Hvedeagre og Vintræer groede, der var ogsaa Masurtræer og de tog med sig Prøver paa alt dette, nogle Træer saa store, at de kunde bruges til Huse«.

Igaliko. — Parti af en af de store Indhegninger (25, 26).
(Efter Fotografi af K. J. V. Steenstrup.)

I samme Efteraar kom han hjem til Grønland, hvor Opdagelsen af dette »Vinland« selvfølgelig vakte stort Røre. Straks vaagnede Lysten til at udforske det, og der udgik allerede i Aaret 1001 et Opdagelsestogt dertil under Lejfs Broder Torstein. Selv Erik den Røde

Ruiner fra Igaliko.

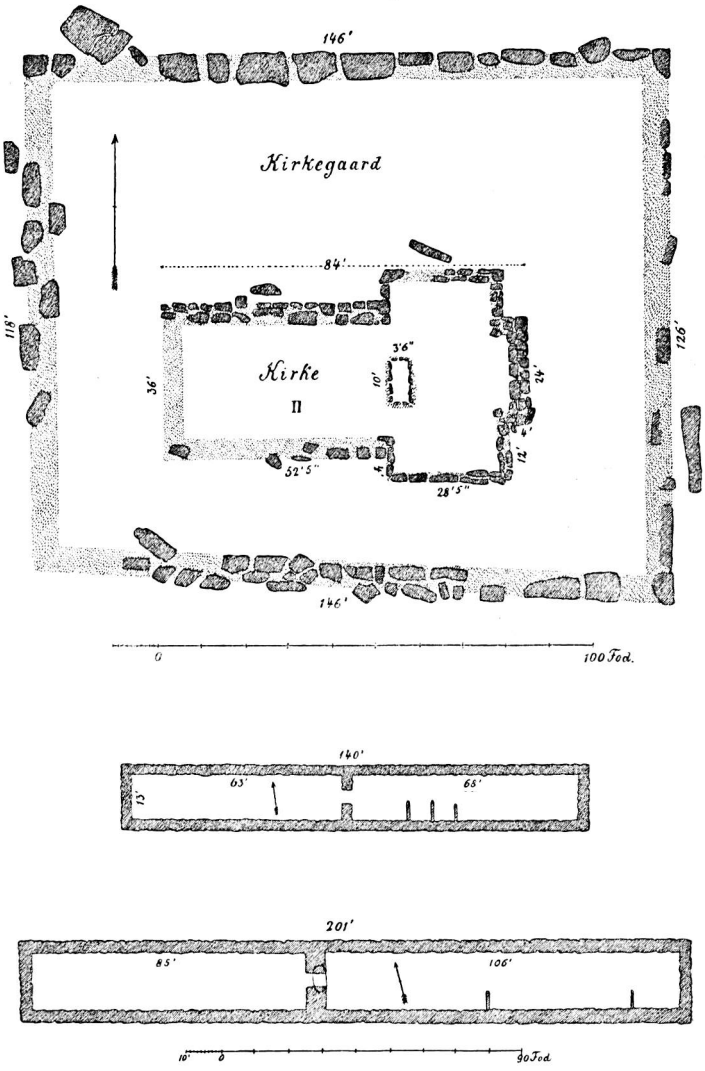

Igaliko. — Øverst Kirke med Kirkegaard (dens Areal er 2000 □ Meter), nederst to store Kostalde med Baasesten. I den ene Ende er Hølade. (Efter Opmaaling af Forf.)

var med; men Toget mislykkedes og man vendte hjem. I Aaret 1003 udgik et nyt Togt under Torfinn Karlsefne med 3 Skibe og 140 Mand. Ekspeditionen vendte først hjem efter at have opdaget og besejlet en Del af Nordamerikas Vestkyst, saaledes »Helluland« (Labrador?), Markland (New Foundland?) og Vinland (Nowa Scotia?), hvor de overvintrede to Gange for sluttelig at naa hjem i Aaret 1006, alene med det ene af Skibene.

Islandske Kilder nævner intet paalideligt om senere Kolonisationsforsøg i Vinland. Dog er der Mulighed

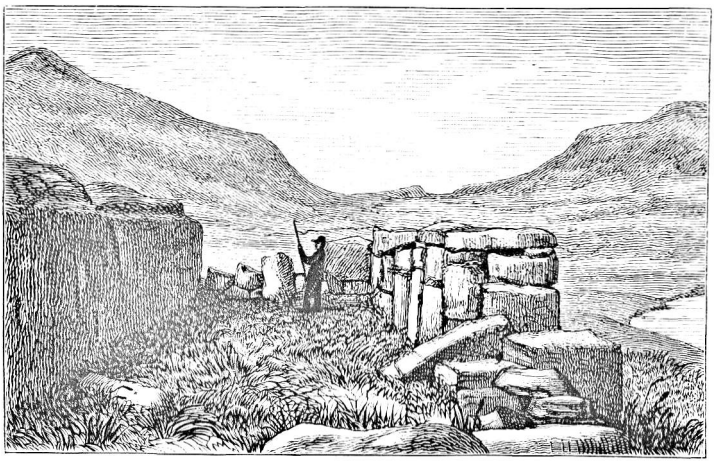

Igaliko. — Ruin Nr. 20. (Efter Tegning af Th. Groth.)

for, at der har været senere Samkvem med de opdagede Lande.

Mindet om Vinlandsfærdene bevaredes i Sagaerne paa Island og Grønland; men i Europa kendte man næppe noget til den nye Verden.

Ogsaa imod Nord færdedes de dristige Sømænd fra Kolonierne i Grønland, hvorom Fundet af en lille Runesten i en Varde paa Øen Kingigtorsuak (72° 55′ 20″ n. Br.) vidner, foruden at de skriftlige Overleveringer beretter, at Nordboerne hver Sommer for Fiskeriets Skyld foretog meget lange og meget besværlige og farefulde Rejser langs

Kysten mod Nord til et Sted der kaldtes Greipar (»det er Grønlands yderst boende«). Her plejede de at opholde sig i længere Tid (Norderseta) for at fange Hval og Sæl, ligesom de her samlede en Mængde Drivtømmer, som de bragte med hjem. Dette sidste var navnlig af stor Betydning, da Gavntømmer ikke groede i Kolonierne, hvor der kun voksede Krat af Birk og Pil.

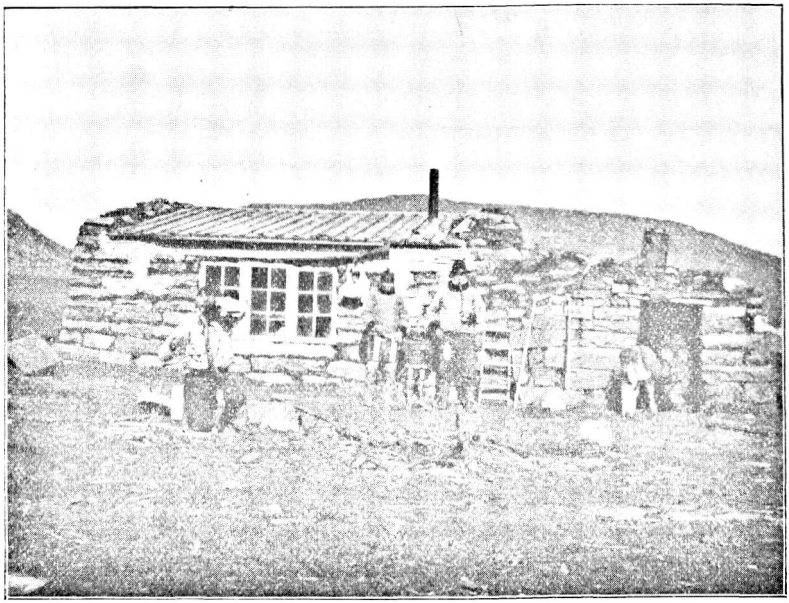

Igaliko. — Grønlænderhus, bygget af Sten fra Nordboruinerne.
(Efter Fotografi af K. J. V. Steenstrup.)

Den mærkeligste af alle de gamle Grønlænderes kendte Opdagelsesrejser mod Nord foregik i Aaret 1265 eller 1266, da nogle Præster afsendte et Skib, der sejlede ud fra Krogsfjordsheden og naaede en meget nordlig Bredde, maaske Indløbet af Smiths Sund eller Jones Sund.

Samtidig med, at Grønlænderne saaledes gik paa Langfart til fjærne Egne i Isregionerne, søgte de at vedligeholde Forbindelsen med deres oprindelige Hjemstavn og med Norge. Til sidstnævnte Land foregik næsten al

Sejlads, navnlig efter at Kolonierne i Grønland i Aaret 1261, samtidig med Islænderne, havde givet sig under den norske Konge Hakon den Gamle. Denne Forbindelse var en Livsbetingelse for »Grønlænderne«.

Udeblev Handelsskibet var man ilde stedt, thi Korn, Jærn og meget andet, som var uundværligt, maatte hentes fra Norge. Men som oftest maatte man undvære Korn.

Livsvilkaarene i Grønland blev i det hele taget tarvelige for Nordboerne. De Mennesker, som levede her, af-

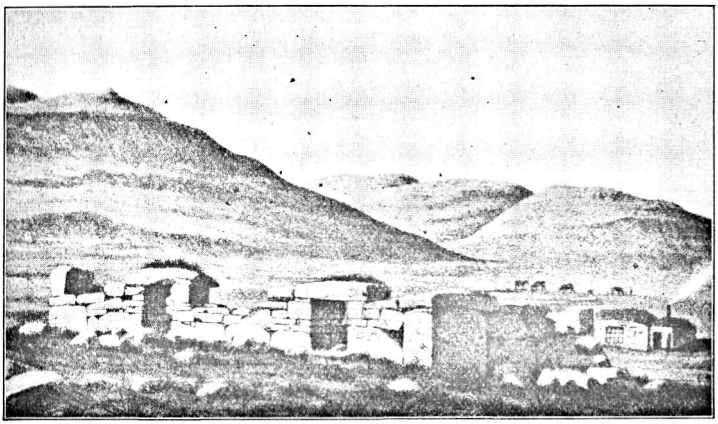

Igaliko. — Ruin Nr. 2, bygget af store, røde Sandstensblokke med 2 overdækkede Indgange.
(42' lang, 19' bred. Muren 5' 3" høj og 4' tyk.)
I Baggrunden ses et Grønlænderhus, bygget af Sten fra Nordboruinerne.
(Efter Tegning af Th. Groth.)

stænget fra den øvrige Verden, var dog yderst nøjsomme og haardføre, men efterhaanden som Samkvemmet med Moderlandet og Norge i Tidernes Løb indskrænkedes og Kolonierne hverken materielt eller aandeligt fik nogen Paavirkning, blev deres Modstandskraft mindre, og Befolkningen gik tilbage i enhver Henseende.

Uden videre Rystelser og uden at der spores nævneværdige Begivenheder var den grønlandske Fristat vedbleven at bestaa til den kom under Norge; men fra nu af gik det tilbage. Afstanden og Skibsfartens Farlighed i Forbindelse med at Handelen blev gjort til et konge-

ligt Monopol, saa at kun »Knarren«, Kongens eget Skib, maatte besejle Landet, bevirkede, at Forbindelsen med Omverden blev indskrænket i den Grad, at der ofte var mange Aar mellem et Skibs Ankomst, navnlig naar »Knarren«, som det ofte hændte, forliste.

Fra Midten af det 14. Aarhundrede var Nordboerne i Grønland omtrent afskaarne fra al virksom Hjælp af det Land, der burde have støttet dem i deres ulige Kamp mod Naturen og mod de Indfødte eller »Skrællingerne«, som netop nu begyndte at forulempe Nordboerne.

V.

Gaardene.

Vi har gennem tidligere Afhandlinger*) givet en Beskrivelse af Nordboens Gaarde paa Island og skal nu gøre Rede for de grønlandske, der, efter de Undersøgelser at dømme, som jeg har foretaget i 1894 og 1903 paa Grønland, ganske ligner de islandske, hvilket man jo iøvrigt kunde vente.

I »Meddelelser om Grønland«, 16de Hefte, og »Geografisk Tidsskrift«, 17de Bind, har jeg gjort nærmere Rede for Ruinerne.

Nordbogaardens Beliggenhed i Grønland har selvfølgelig fornemmelig været afhængig af, hvorvidt der paa Stedet kunde indrettes en gødet Hjemmemark (Tún), ligesom det maatte tilstræbes, at der i Nærheden fandtes Græs og Foder i tilstrækkelig Mængde til Kreaturerne. Det har aabenbart ogsaa spillet en meget væsentlig Rolle, hvorvidt der har kunnet skaffes nogenlunde let Forbindelse med Omverden.

Var nu et saadant Sted til Rede, gjaldt det der at opføre de nødvendige Bygninger, først og fremmest Beboelseshus til Mennesker og Stalde til Husdyr.

---

*) Bl. a. 1) Fortidsminder og Nutidshjem paa Island.
2) Gennem affolkede Bygder paa Islands indre Højland.
3) Gennem afsides Egne paa Island osv.

Det Bygningsmateriale, som Nordboerne har haft til deres Raadighed i Grønland, bestod fornemmelig af Sten og Jordtørv. I Almindelighed synes Stenene ikke at have været kløvede til Brug — det er de naturlige, større og mindre Stenblokke, som har været anvendte og som maatte udsøges til det bestemte Brug, der var for dem.

Hvor der nu i Nærheden af Ruinerne har været Sten-

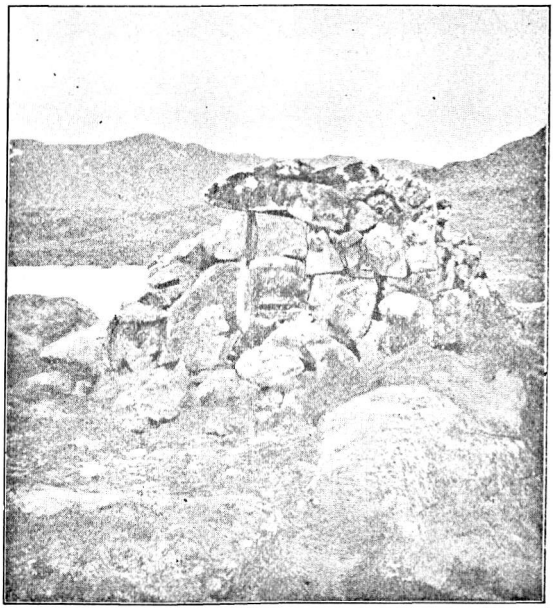

Nordboruin (Forraadshus) fra Østerbygden.
Udhus bygget alene af Sten med Dør i Gavlen.
(Efter Fotografi af Pastor P. Vibæk.)

arter, som ved Nedstyrtning og Forvitring kløvede i nogenlunde skarpe Flader, har det været forholdsvis let at udsøge Sten, som der var Brug for. I de Egne hvor den røde Sandsten findes, som f. Eks. i Tunugdliarfikfjorden har det været muligt endog at bygge Mure med nogenlunde vandrette Fuger, ligesom der, hvor der findes Granit, som kløver i skarpe Flader, har været udmærket Bygningsmateriale.

Paa Steder, hvor slige Stenarter ikke fandtes, har man maattet nøjes med mindre godt Materiale, som ikke kunde give samme Stabilitet.

I Godthaabsdistriktet findes langt fra saa gode Bygningsmaterialier af Sten; derfor har Husene i Vesterbygden i højere Grad været opførte af Græstørv og Jord, end i Julianehaabs-Distriktet, hvorfor de der er mere sammenfaldne.

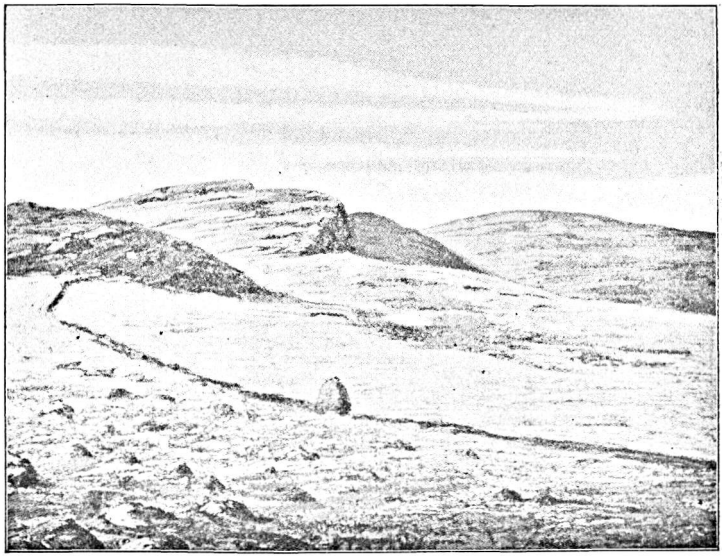

Nordbogaard i Eriksfjorden (Tunugdliarfik) med Tungærde, som hegner Hjemmemarken. (Efter Skitse af Forf.)

I et Land som Grønland, hvor Kuldens og Blæstens Virkninger var saa følelige og hvor der væsentlig intet andet Bygningsmateriale fandtes, naar undtages lidt Drivtømmer og Birketræ, maatte Anvendelsen af Stenmure med Tætning af Jord eller Græstørv have sine Fordele, særlig i Beboelseshuse og Stalde til Køer, Faar, Geder og Heste, hvor det gjaldt om at skaffe lune Rum. I mindre Grad maatte Nødvendigheden af et sligt Tættemiddel kunne ventes at fremtræde i Huse, der var bestemte til Opbevaringssted for Forraad, Lev-

netsmidler og Hø til Kvæget eller til Vinterforraad som Spæk, Fisk, Huder, Skind osv. Mellem Ruinerne i hver Gruppe findes da ogsaa Størstedelen at have været opførte paa førstnævnte Maade, hvorfor de er meget sammenfaldne; medens et færre Antal Udhuse enten slet ikke har haft nogen Tætning mellem Stenene eller i alle Tilfælde i saa ringe Mængde, at det nu vanskelig lader sig erkende. Den sidstnævnte Art Huse er de bedst bevarede og dem, der først falder i Øjnene, naar man kommer til en Ruingruppe. Foruden Huse findes en Del Indhegninger, som oftest opført af Sten alene; disse har forlængst været anerkendte som Kvægfolde. Endelig træffes nogle Gærder opførte af Jord eller af Jord og Sten omkring Hjemmemarkerne.

Selv om Ydervæggene i Husene nu kunde opføres af Sten og Græs- eller Jordtørv, maatte man dog bruge en stor Del Tømmer til det Indvendige og til Taget.

Noget lidt Træ groede i selve Landet, en Del Drivtømmer opsamledes ved Kysterne i Nærheden af Kolonierne, andet skaffede man sig, som vi har hørt, paa de lange Sommerfarter mod Nord, maaske hjemførte man ogsaa i enkelte Tilfælde Træ fra Vinland, ligesom man, naar Forbindelsen til Søs blev opretholdt, kunde faa Træ indført fra Norge.

Ved Udgravningerne i Hustomterne i Grønland er der fundet en Del Trækul, hvorved man er blevet i Stand til at bestemme nogle af de Træsorter, der har været anvendte som Gavntræ.

Prøver af disse er blevne bestemte af D'hrr. Professor, Dr. phil. Rostrup og Professor, Dr. phil. E. Warming. Det viser, at der har været brugt Birk, fornemmelig fra Landet selv, og Naaletræ, af hvilket en Del sikkert er Fyr, andet maaske Gran, hvoraf noget rimeligvis er indført.

Ruingrupperne omfatter fra nogle faa til over en Snes spredt liggende Huse, som Regel alle beliggende paa en Hjemmemark (Tún), der i sin Tid var gødet.

Blandt Ruinerne skelnes et Boligkompleks, der

ligger ved fersk Vand (i Reglen en Elv) paa et saavidt muligt tørt Sted, og hvis Gaarden ligger ved en Fjord, da ikke for langt fra Landingsstedet.

Omkring Boligkomplekset grupperer de øvrige Bygninger sig da saaledes: Nærmest Boligen findes i Reglen nogle mindre Huse, der har været knyttede til den som Forraadshuse.

Sammesteds træffes en Stald til Malkekvæget, som det jo gjaldt om at have nær for Haanden. Til Stalden er almindelig knyttet en Hølade, i Reglen i umiddelbar Forlængelse af samme. Nærmere eller fjærnere ses andre Stalde, sikkerlig til Køer, Heste, Faar og Geder, hvortil knytter sig Hølader eller Høgaarde (indhegnede firkantede Pladser, hvor Høet har staaet under aaben Himmel, mulig foroven dækket af Græstørv).

Hertil kommer endelig store og mindre Kvægfolde, hvilke baade træffes paa Hjemmemarken og i Nærheden op ad Fjældsiderne eller længere borte paa fjærnere Græsgange.

Ved meget fjærne Græsgange ses ofte mindre Huse, der muligvis er Sætre.

I det hele taget tyder alt paa, at Nordboerne i Grønland havde indrettet sig ganske paa samme Maade som i deres Hjemland Island.

Boligerne ligner ganske de gamle islandske omtrent som de har været brugte og endnu mange Steder bruges den Dag i Dag paa Island.

De findes, hvad Grundplanen angaar, i de samme Variationer som dersteds, lige fra den ældste Form, hvor de tæt sammenstillede Beboelseshuse (Stofa, skáli, eldhús, matbúr osv.) staar Side om Side paa én Linie med Gavlene mod hinanden — og ofte med Udbygninger paa Bagsiden — til den senere Udvikling, hvor de som Regel staar med Gavlene frem mod Fronten, grupperede i to til tre Rækker bag hverandre og paa begge Sider af en Midtergang.

Desuden findes andre Variationer, som dog i det væsentlige nærmer sig til de omtalte Typer.

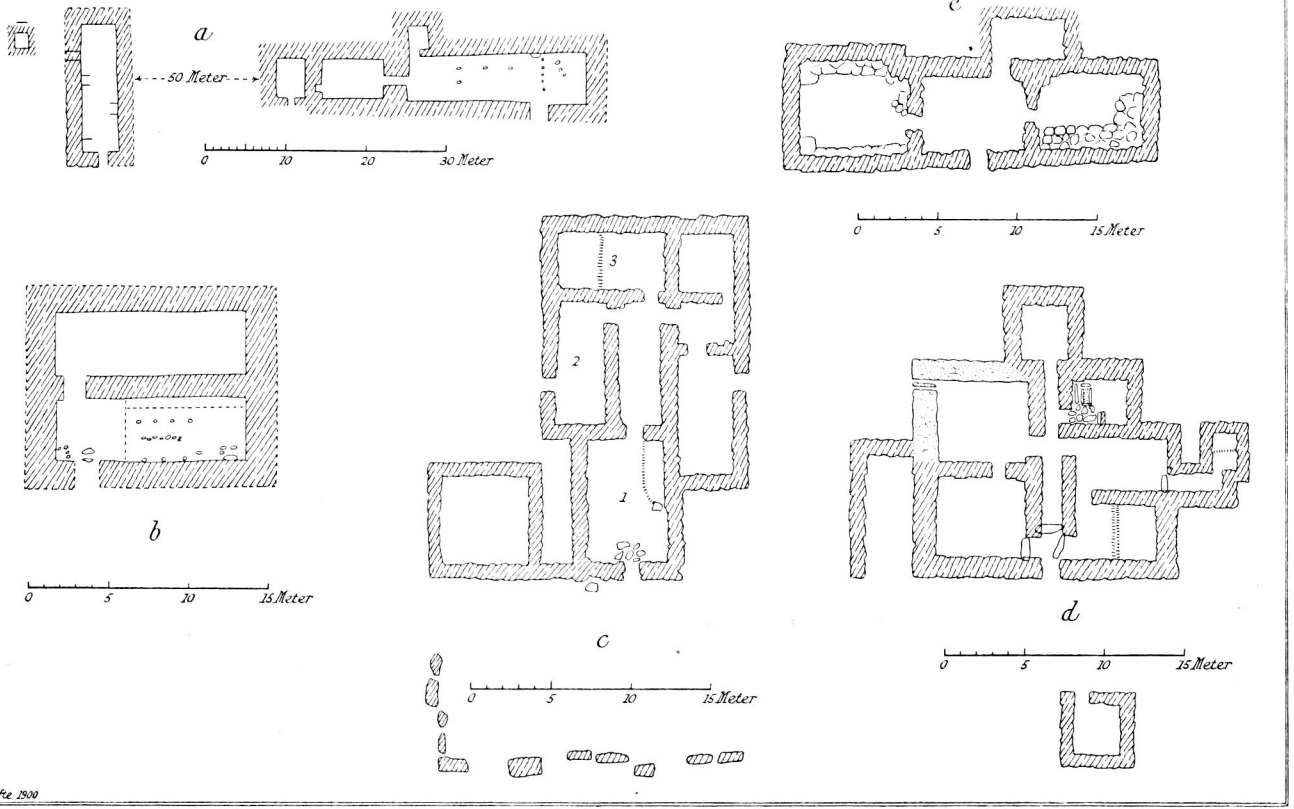

Grundplan af Beboelseshuse m. m. paa Island og Grønland. — *a*. Beboelseshus og Stald paa Gaarden Åslákstúnga hin innri i Tjorsaadal paa Island. *b*. Erik den Rødes Gaard Eriksstad i Hökadal paa Island. *c*. Erik den Rødes Gaard »Brattahlid« i Eriksfjord i Grønland. *d*. Gaard ved Tasiusak (Sermilikfjord) i Grønland. *e*. Gaard i »Eriksfjord« (v. Nunasarnak i Tunugdliarfik). (Efl. Opm. af Forf.)

Væggene har næppe været højere end godt Mandshøjde, de er opførte af Græstørv og Sten, som oftest i vandrette Lag, men stundom, som paa Island, i zigzagformede Mønstre, hvorom enkelte Ruiner afgiver Vidnesbyrd.

I Reglen har Gulvet været af faststampet Ler eller Grus. Ildstederne i Stuerne har været dybe forsænkede Huller, omgivne af Randsten eller de har været anbragte paa flade Sten.

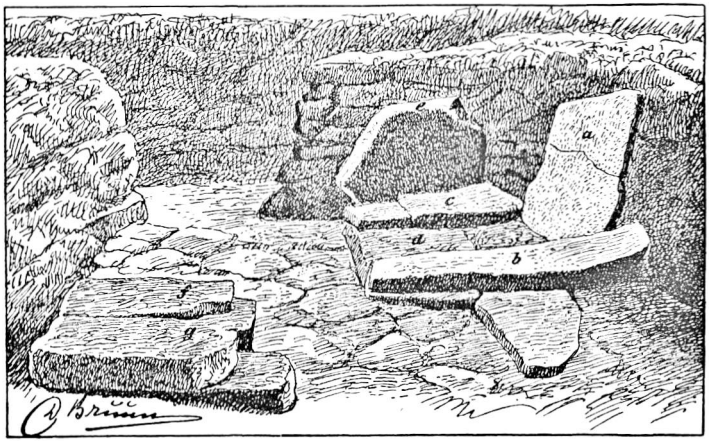

Ildhus med Arnested i en Nordbogaards Beboelseshus (Fig. *d* foreg. Side) ved Tasiusak i Julianehaabs Distrikt.
(Efter Tegning af Forfatteren.)

Ligesom i de gamle islandske Ildhuse (Køkkener) ser man Væggene om Ildstedet skærmede af store flade Sten.

Langs Væggene i Rummene er truffet Forhøjninger, der aabenbart har været Bænke- og Sovepladser.

At man har været omhyggelig for ikke at faa Fugtighed i Husene, kan ses af de Afløbsrender, som enkelte Steder findes. Tagene har vistnok været dannet af Græstørvlag over Sparreværk.

I dette har formentlig Lys- og Røgaabningerne siddet paa samme Maade som i de islandske og færøiske Røgstuer. Saadanne Tagaabninger omtales i »Fostbrødre Saga«.

Lige i Nærheden af Boligerne, ja ofte tæt sammenstillede med disse, ses nogle smaa firkantede Bygninger, der dels har været Opbevarings- eller Forraadsrum (útibúr) eller Smedje (smiðja); sammesteds findes ogsaa store Køkkenmøddinger med Aske, Affald og Dyrknogler.

Her og i Boligerne er fundet en Mængde Rester af store og smaa Madkar af den bløde Væg- eller Klæbersten, der fandtes i Landet; flere af disse Stykker har siden været

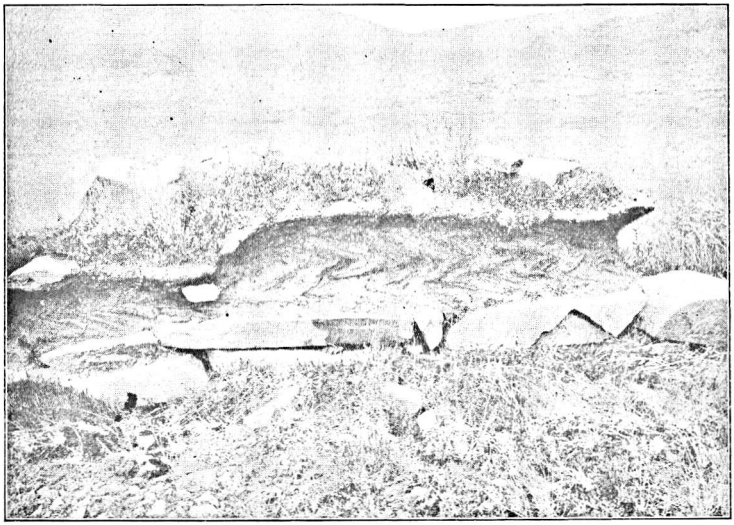

Væg i et Nordbo-Beboelseshus, opført af Jordtørv paa en Undergrund af Sten. Græstørven har været lagt i Zigzaglag, som det kendes fra Island, hvor denne Bygningsmaade benævnes Klömbruhnaus-lag.
(Efter Fotografi af K. J. V. Steenstrup.)

gennemhullede og er aabenbart bleven benyttede som Vægtsten for Væve, saaledes som de kendes fra Fund i Norge og paa Island, mulig til Sænkesten for Garn.

Foruden slige Oldsager er der i og ved Hustomterne fundet en Mængde andre Genstande, som Jærnknive, Jærnsøm og Nagler, nogle Spillebrikker af Ben, Spindesten, Kværnsten, Redskaber af Ben osv., hvilke giver Oplysning om, at det daglige Liv har formet sig simpelt og ensformigt. Flere af Vægstenstykkerne har Bomærker, og i nogle Til-

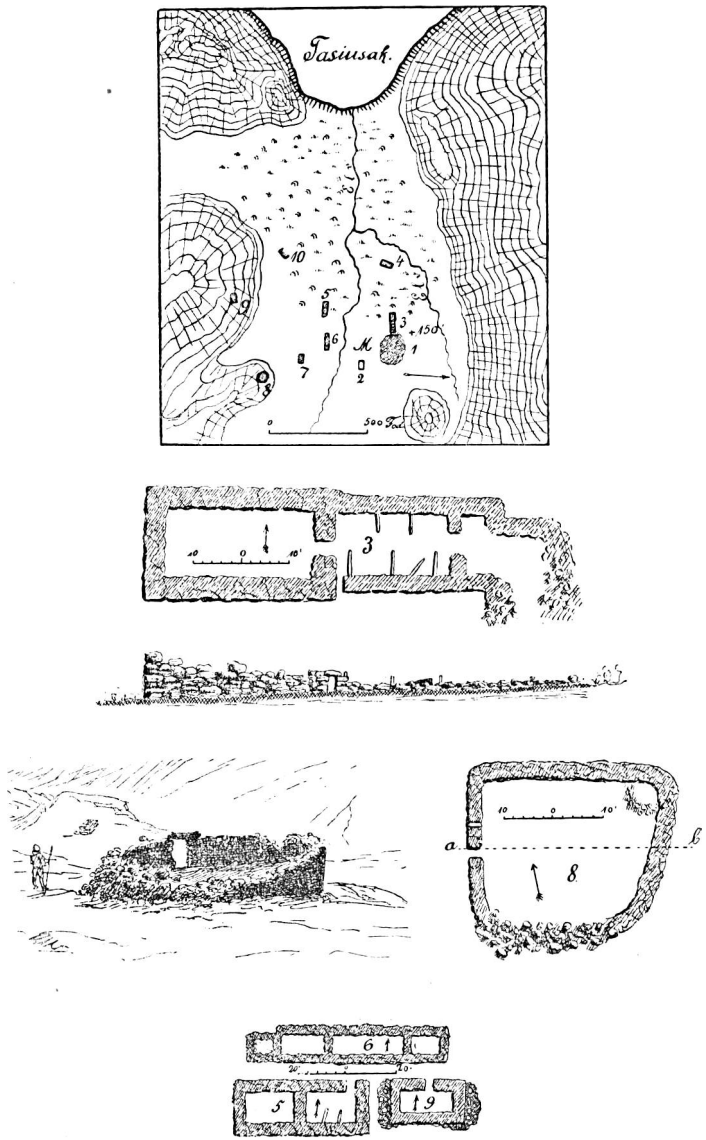

Østerbygden. — Ruiner af en middelstor Nordbogaard inderst i Tasiusak i nordre Sermilikfjord i Julianehaabs Distrikt.
(Efter Tegning og Opmaaling af Forf.)

Fund fra Nordbotiden i Grønland (i Nationalmusæet).

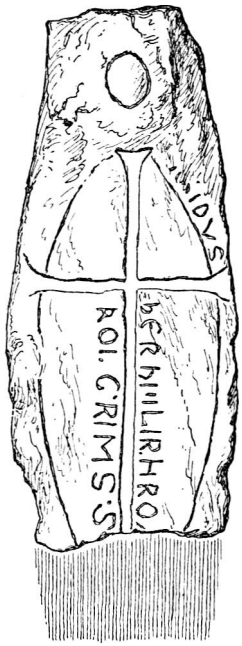

Ligsten af Granit fra Kirkegaarden ved Ikigait, $1^3/_4$ Al. lang.
Indskriften lyder: Her hviler Hro(ar?) Kolgrimssøn,

Runeligsten fra Kirkegaarden ved Igaliko (Domkirken) af en tynd, rød Sandsten, 1 Al. 15" lang, 14" bred. Paa dansk lyder Indskriften: »Vigdis M's Datter hviler her. Gud glæde hendes Sjæl.«

Vægstensstykke med indskaaret Menneskehoved fra Kagsiarsuk i Igalikofjorden. 10,4 Cm. lang.

Blyplade, forestillende Kristus paa Korset.
4,2 Cm. bred, 4,8 Cm. høj.

Fund fra Nordbotiden i Grønland (i Nationalmusæet).

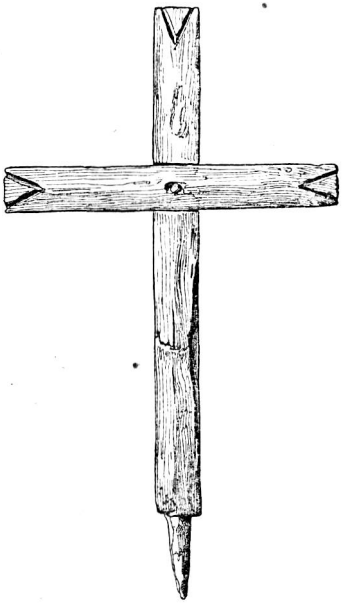

Trækors af Fyr fra en Nordbograv paa Kirkegaarden ved Ikigait. 30,5 Cm. lang.

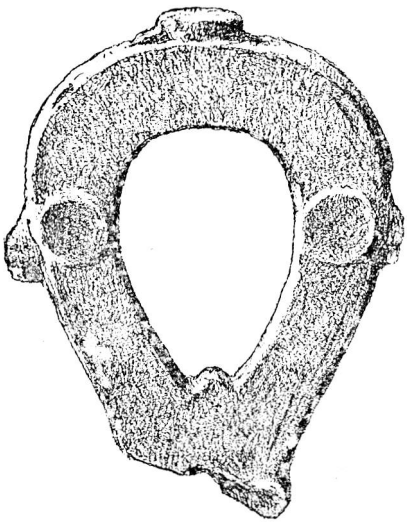

Stykke af Metalbøjlen til en Kirkeklokke fra Igaliko (Domkirken). 21.7 Cm. høj.

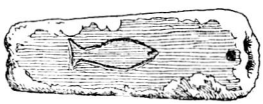

Ornamenteret Vægsten.
12 Cm. lang, 3 Cm. tyk, sødet paa Overfladen.

Brudstykke af en ornamenteret Stenskive, som har været 16,9 Cm. i Tværmaal. Bagsiden er glat. Rimeligvis af en Haandkværn; fra Igaliko.

Fund fra Nordbotiden i Grønland (i Nationalmusæet).

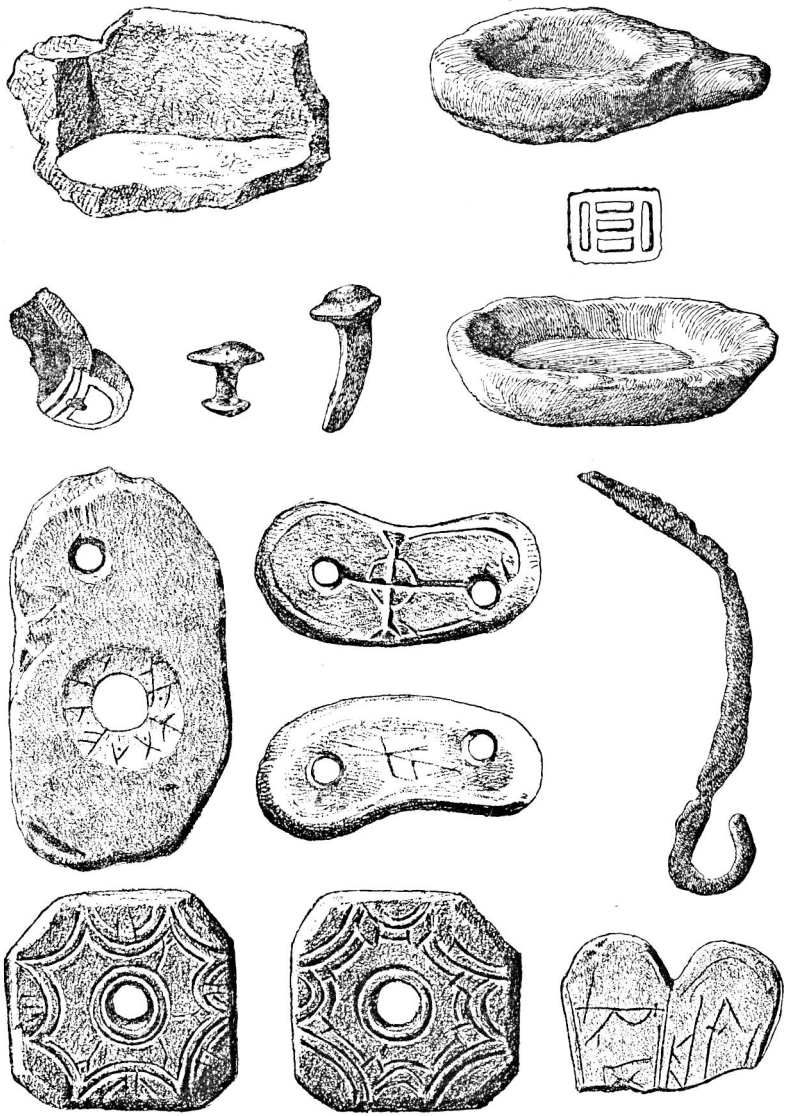

Husgeraadskar, Vægtsten til Væve, Spindesten m. m. alt af Vægsten — samt Jærnnagler og et Stykke af et Jærnhaandtag til en Gryde.

Fund fra Nordbotiden i Grønland (i Nationalmusæet).

Benkam (12,5 Cm. l.), 2 Spindesten, den ene med Runer (Olav) (c. 1 Cm. høj), 2 Knive af Jærn, den ene med Benskaft (10 Cm. l.) — Klædning af Uld fra en Grav (1 Meter l., Ærmerne er særskilte Stykker Tøj. I Siderne er indsat Kiler). Hvæssesten (15,5 Cm. l.). Spillebrik. Glasperler (2 Cm. i Diam.).

fælde Runer, samt simple Streg- og Cirkelornamenter; kun nogle faa Stykker er pynteligere ornamenterede med romanske Ornamenter, men det hele vidner om, at Kunsten har staaet paa et tarveligt Standpunkt.

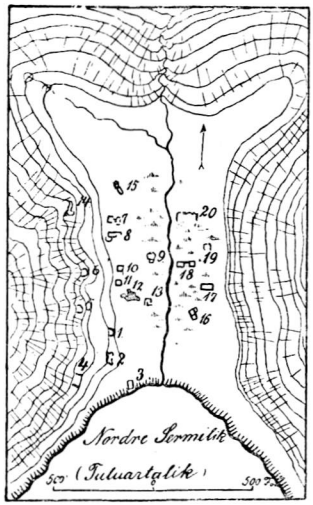

Udhusene skal vi senere komme tilbage til.

Til Forstaaelse af Gaardens Indretning og den paa sine Steder ikke ringe Bedrift, skal vi anføre nogle Eksempler paa de forefundne Gaarde:

En middelstor Nordbogaard inderst i Tasiusak i Sermilikfjorden (Julianehaabs Distrikt) ved en lille Vig, c. 400 Alen fra Stranden og c. 150' over Havfladen, paa begge Sider af et Vandløb. Lige N. for Ruinerne hæver sig en stejl Fjældvæg, der er bedækket med tæt Pilekrat, ligesom der paa Fjældafsatser findes godt Græs.

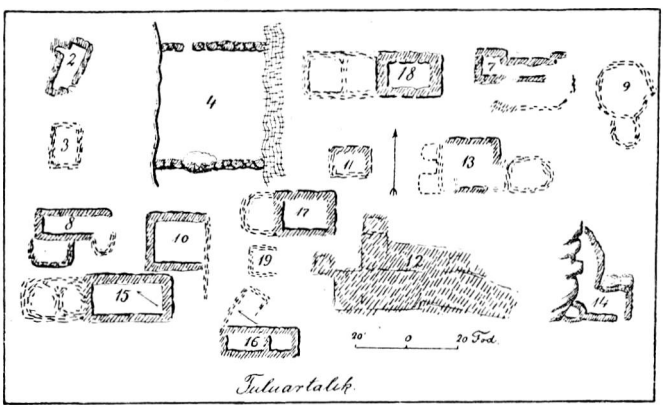

Østerbygden. — Ruiner af en middelstor Gaard ved Tuluartalik i en Bugt i nordre Sermilik i Julianehaabs Distrikt.
(Efter Opmaaling af Forf.)

Jordsmonnet omkring Ruinerne og mellem disse og Tasiusak er sumpet og dækket af et tæt Pilekrat, gennem

hvilket det lille Vandløb med sine Tilløb forgrener sig. Selve Ruinerne ligger dog tørt.

Paa Gaarden har øjensynlig været holdt baade Køer (10 til 15) og Geder eller Faar, mulig begge Dele.

Nr. 1 er den sammenfaldne Tomt af Beboelseshuset med foranliggende Køkkenmødding. Nr. 2 et lille Hus knyttet til Boligen. Nr. 3 en Stald, i hvilken man finder Baasene afmærkede af flade Baasesten samt en dertil hørende Hølade i Bygningens anden Ende. Nr. 4 Udhus. Nr. 5 Stald med Baasesten og tilhørende Hølade i den anden Ende af Huset. Nr. 6 Gede- eller Faarestald, delt i 3 Rum, med et lille Indelukke ved den ene Ende. Det ene Rum har rimeligvis tjent som Hølade. Nr. 7 og 9 Forraadskamre. Nr. 8 Gede- eller Faarefold. Nr. 10 Hølade.

En middelstor Gaard ved Tuluartalik i en Bugt paa Nordre Sermilikfjord (Julianehaabs Distrikt). Her ses 20 Ruiner. De ligger i en c. 7—800 Alen lang Dal, hvis Bredde er 3 à 400 Alen. Dalen stiger jævnt ind imod dens inderste Ende, hvor dens Bund er c. 100 Fod over Havfladen. Her deler den sig i to korte stejle Dale. To smaa Elve, der kommer fra Fjældene, forener sig her, men forsvinder om Sommeren tildels i det sumpede vaade Jordsmon.

Paa Dalens Vestskraaning ligger øverst 6 Faare- eller Gedefolde, bygget af Sten alene (1, 2, 4, 5, 6 og 14), de tyder paa at Gaardens Bestand hovedsagelig har været Geder og Faar.

Nr. 4 er en større Indhegning paa en Klippeafsats c. 100' over Havet. Mure af Sten danner de to Sider, den tredje er Klippevæg og den fjerde begrænses af Afgrunden. Dimensionerne er 32 × 24 Skridt. Murhøjden 3—4 Fod.

Lavere nede ligger flere Bygninger, bl. a. et Beboelseshus med Mødding (Nr. 12) og tilhørende Forraadshuse (10 og 11). Til de mange smaa Folde, hvortil Adgangen er ret vanskelig, svarer formodentlig en Del Smaastalde til Vinterbrug, hvortil er knyttet Hølader eller Høgaarde (7, 8, 13, 15, 16, 17 og 18).

Nr. 9 er en Malkefold (Skillesti) for Geder eller Faar af den fra Island bekendte Slags. Nr. 20 er en stor 130' lang og c. 70' bred Firkant, der er aaben paa den ene Længdeside. De overgroede Sten, der danner Gærdet, er nedsunkne i det bløde sumpede Terræn. Den har sikkerlig været brugt som Malkefold, saaledes at der paa den nu aabne Side har været anbragt forskydeligt Hegn.

Vegetationen er nederst Mos og Krækkebær, højere oppe Pilekrat, lidt Birk og Græs. Muldlagets Tykkelse er c. 5 Tommer.

Som Eksempel paa en af de største Gaarde skal vi nævne det gamle Bispesæde Gardar ved Igaliko, hvoraf Grundplan og Tegninger allerede er givne, og af hvilke det vil fremgaa, at der — at dømme efter Kostaldenes Størrelse — holdtes mindst 100 Køer foruden en stor Mængde Faar (Geder).

Endnu til Slutning skal vi fremstille for Læserne Gaarden »Under Høfde« (nu Kagsiarsuk) i Østfjorden (nu Igalikofjordens østre Arm).

Beliggenheden passer udmærket til Navnet: I Læ af en ud til Fjorden gaaende Fjældryg (Høfde) ligger Gaardens Huse ved en Elv. Fjordbunden, hvori denne udmunder, er

Kirken paa Høfde (Nr. 6). Indvendig Maal 15×5 Meter.

Ruin (Nr. 1) af et Oplagshus ved Landingsstedet paa Gaarden Høfde.

(Efter Fotografier af K. J. V. Steenstrup.)

tør ved Lavvande. Terrænet hæver sig jævnt op ad mod Syd og er 65′ o. H. ved Boligkomplekset (Nr. 13), foran hvilket findes en stor Køkkenmødding (12). Tæt ved ligger en smuk Kirkeruin med Kirkegaard (6). Kirkegaarden er 900 □ M. i Areal. Ved Landingsstedet ligger en lille velbevaret Ruin (1), bygget alene af Sten (Oplagshus?). Nr. 5 og 17 er Faare(Gede)folde. Iøvrigt er de paa Planen angivne Ruiner mest mindre Huse. Nogen større Stald med Baasesten ses ikke. Skønt Jordsmonnet er bevokset med frodig Vegetation og der i Egnen i det hele taget er Græs i ikke ringe Mængde, ser det ud, som om Koholdet har været ringe. Maaske har en c. $2^1/_2$ Kvartmil inde i Landet liggende Gaard hørt til Høfde som Afbyggergaard eller lign. Hertil kan da mulig Hovedbedriften have været knyttet.

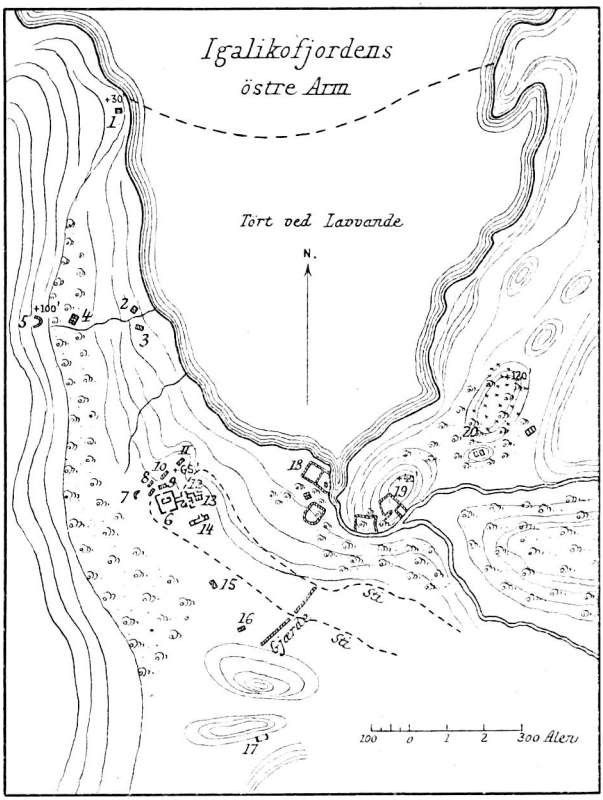

Gaarden »Under Høfde« (nu Kagsiarsuk) i Østfjorden.
Igalikofjordens østre Arm.
(Efter Opmaaling af G. Holm og Forf.)

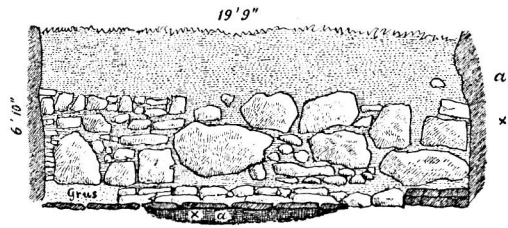

En Væg i Beboelseshuset paa Gaarden Høfde.
(Efter Tegning af Forf.)

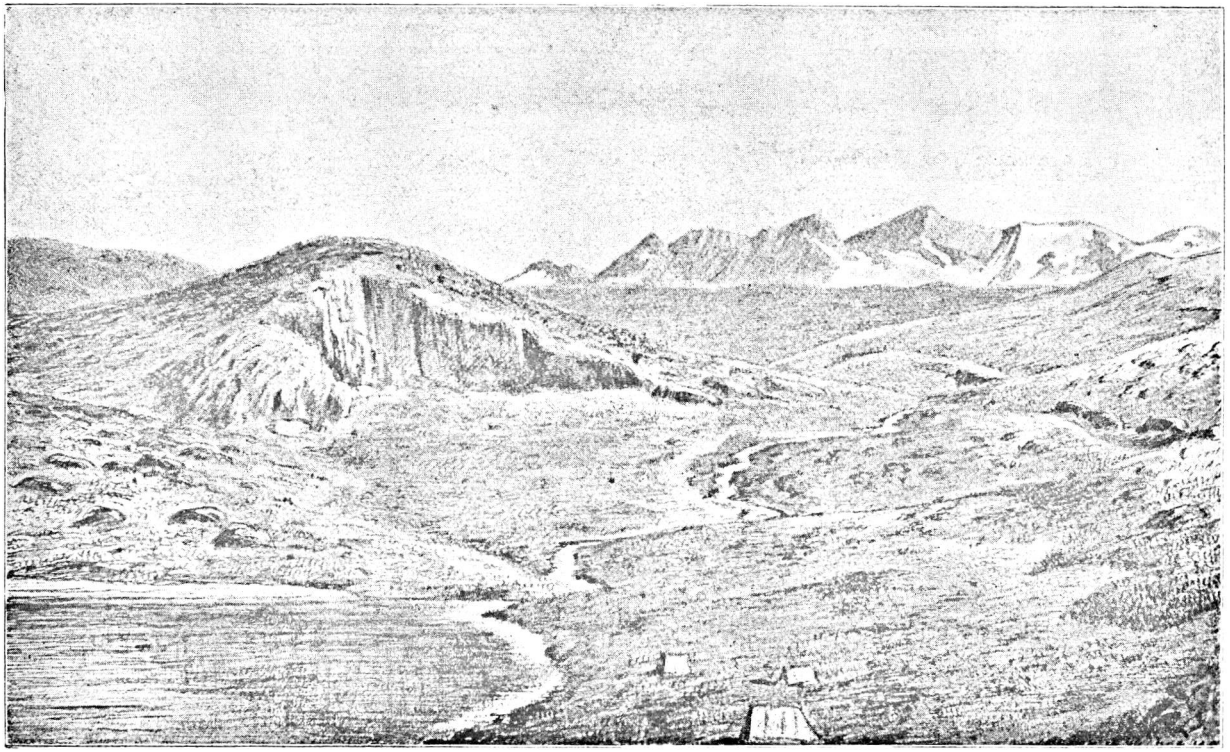

Landskabet ved Gaarden »Under Høfde« (Kagsiarsuk i Igalikofjordens østre Arm). (Efter Tegning af N. P. Jørgensen.)

Ved Elvmundingen ligger Indhegninger med Jorddiger om (18 og 19). De har rimeligvis været »Haver« og Folde. Ved 20 er fundet mange Huller med Aske (Trækulgrave?)

Endnu bør blandt Ruinerne omtales de mange Varder fra Nordboernes Tid, som især findes paa Fjældene, hvor de har vist Vej fra én Gaard til en anden. De er ofte byggede af udsøgte Sten i firkantede Konstruktioner med lodrette Mure, men mange Steder er de kun en Hob Sten, som er dyngede sammen.

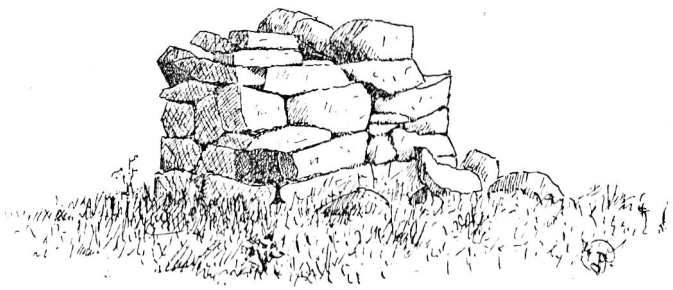

Nordbovarde.
(Efter Tegning af Prlt. Froda.)

VI.

Husdyrbrug og andet Erhverv. — Det daglige Liv.

Tæt udenfor Beboelseshusene ligger, som berørt, altid Dynger af Affald fra Nordboernes Maaltider. I Reglen danner de et ofte flere Fod tykt Lag af Aske og Knogler, isprængt med Stumper af Vægstenskar og bortkastede Brugsgenstande.

Møddingernes Overflade er i Reglen bølgeformet, og det Hele tyder paa, at de er dannede gennem lange Perioder ved regelmæssig Ophobning af Køkkenaffald. De er let kendelige i Terrænet ved Grønsværets saftigere og kraftigere Udseende end andetsteds, og er den bedste Rettesnor til Erkendelsen af Boligernes Beliggenhed.

Det var da ogsaa ved Hjælp af dem at det er lykkedes Forfatteren at konstatere de gamle Nordboeres Boliger.

Under mit Ophold i Grønland i 1894 og i 1903, henholdsvis i Østerbygdens og Vesterbygdens gamle Distrikter, foretog jeg Udgravninger i forskellige Køkkenmøddinger, hvorved det lykkedes at indsamle en Del Dyreknogler, hvilke senere er blevne afleverede til zoologisk Museum i København og bestemte der af Viceinspektor Herluf Winge.

Det fremgaar af disse Undersøgelser, at Affaldsdyngernes Hovedindhold er Knogler af Sæler (Knogler af Svartsiden er overvejende), derefter kommer Knogler af Okser og Geder; med andre Ord, de gamle Nordboer har fuldt saa meget ernæret sig ved Sælfangst som ved Kvægavl.

Af Husdyr er der, foruden Okser og Geder, ogsaa fundet Faar, Heste og Hunde. Iøvrigt fandtes Knogler af de almindelige grønlandske Pattedyr: Polarræv, Isbjørn, Hvalros, Remmesæl, Fjordsæl, Ringsæl og især af ikke faa Svartsider, Blæresæler og Rensdyr, men ikke af Harer. Paafaldende var den ringe Mængde Fugle og Fisk, hvilket dog ikke bør tydes saaledes, at Nordboerne ikke har drevet Fiskeri eller Fuglefangst. Vi véd saaledes tværtimod af Sagaerne, at de gik paa Fiskeri. Forklaringen er rimeligvis den, at Fiske- og Fugleaffaldet har været kastet i Havet, ædt af Hundene eller brændt.

Det tør vel antages, at Nordboerne i Grønland har brugt Gødning og Affald til Brændsel paa lignende Maade som det har fundet Sted og endnu finder Sted paa Island. — Paa de i Møddingerne fundne Knogler ses ofte Mærker af Hunde- eller Rævetænder.

Det var, baade efter Ruinerne og de fundne Knogler at dømme, ikke ringe Besætninger, der holdtes paa de grønlandske Gaarde. Indhegninger og Stalde til Køer, Faar eller Geder er som oftest meget store, og der har sikkert været Hundreder af saadanne Dyr paa mange Gaarde.

At ikke blot Køer, men ogsaa Faar og Geder har været malkede, bevises ved de smaa Skillefolde (Stekkur), i hvilke Mødre og Lam holdtes afsondrede fra hverandre

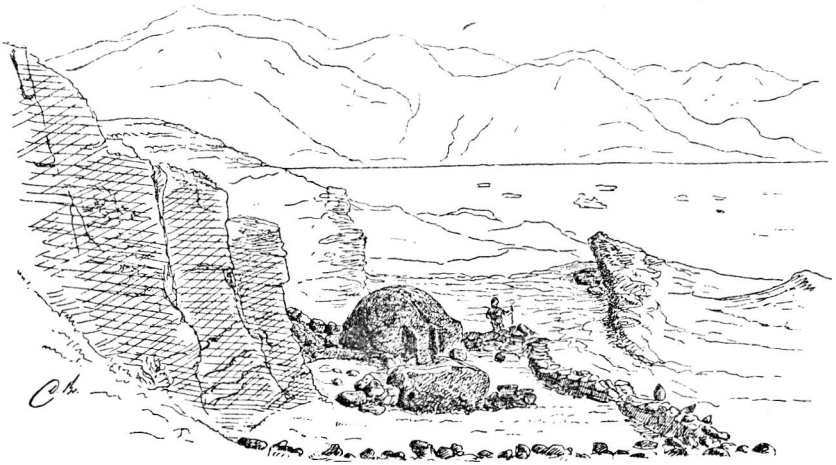

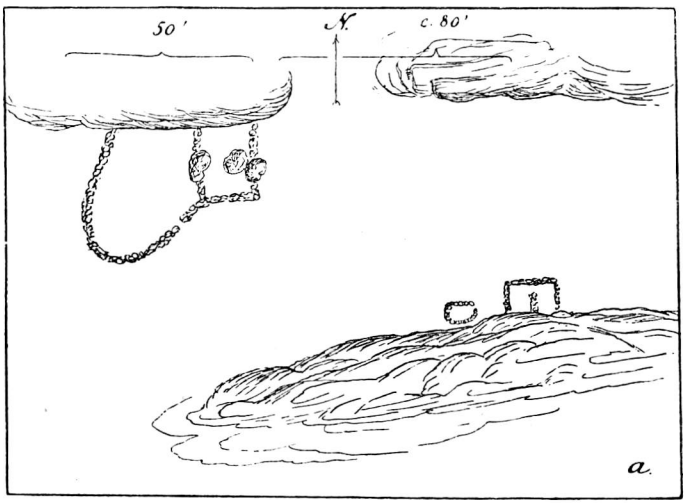

Skillefolde eller Skillestier i Nærheden af Brattahlid (Kagsiarsuk).
(Efter Tegninger af Forf.)

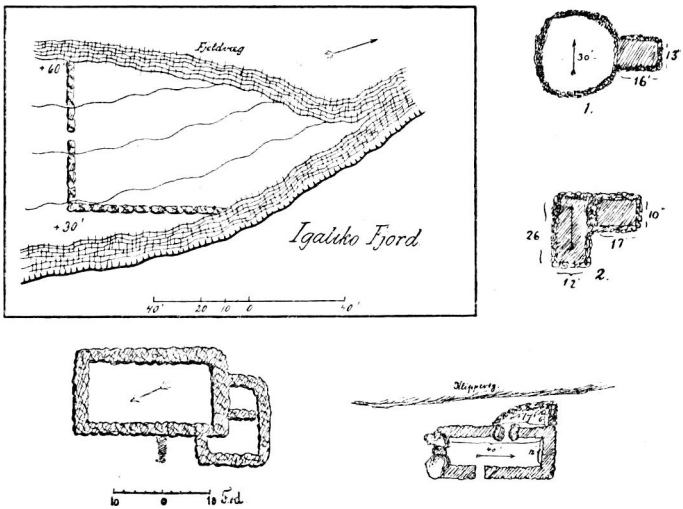

Stor Faare(Gede)fold og mindre Folde (Skillestier) fra Østerbygden.
(Efter Opmaaling af Forf.)

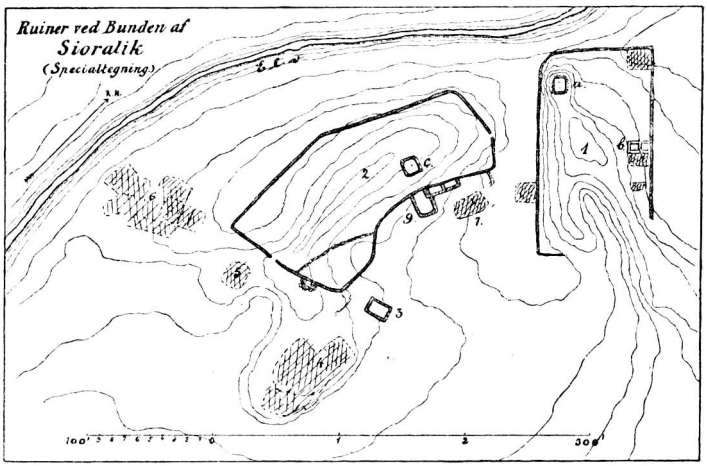

Store Faare- eller Gedefolde fra Østerbygden.
(Efter Opmaaling af Prlt. Froda.)

om Natten for at Mødrene kunde malkes om Morgenen. Nogle større Folde har rimeligvis været brugte til Malkefolde for Køer. Paa mange Steder ved Gaardene findes smaa og store Folde i Udkanten af Hjemmemarken eller udenfor denne, hvor Faar og Geder har været drevne sammen eller hvor Flokkene har søgt Ly i Uvejr, ligesom paa Færøerne. Dette tyder paa, at de har gaaet ude lang Tid om Vinteren. Andre Steder findes, især

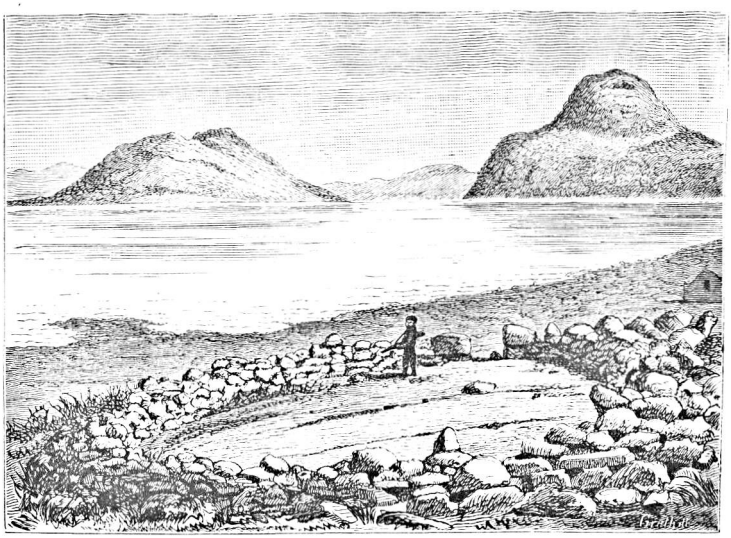

Stor Fold ved Kakortok.
Kirkeruin (Hvalsø Kirke) i Mellemgrunden til Højre.
(Efter Tegning af Groth.)

ved Vandet, store Folde. Her er rimeligvis Uldvaskningen foregaaet og her er Slagtefaarene bleven udtagne.

Til Vinterbrug anvendtes iøvrigt Staldbygninger for Faar og Geder. De maa i Runegrupperne søges blandt de længere eller kortere, ofte ved Skillerum flerdelte Huse, der hovedsagelig er byggede af Græstørv og Sten. De er altid smallere end Ko- og Hestestaldene og sjældent mere end 8 à 10 Fod i indvendigt Tværmaal.

Hølader eller aabne Høgaarde findes som oftest tæt ved dem eller er ligefrem sammenbyggede med dem,

stundom saaledes, at de danner en Vinkel med Stalden (se Planerne over Gaardene). Paa Steder, i større eller mindre Afstand fra Gaarden, hvor Græsningen er god, ses undertiden mindre Huse med Indhegninger ved; det er rimeligvis Faarestalde med Høgaarde; lignende fjærnere Faarestald kendes fra Island lige ned til vore Dage. Herfra kunde Dyrene ved Vintertid af og til selv søge sig Føde ude i det Frie.

Kostaldene (jfr. Gaardplanerne) har gennemsnitlig en Bredde af 13 à $13^1/_2$ Fod, hvilket var det normale i gamle Dage over hele Norden. Køerne stod da i to

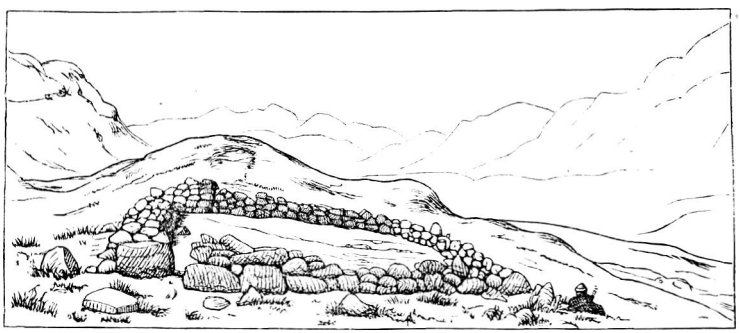

Fold ved en Gaard i Eriksfjorden (Tunugdliarfik).
(Efter »Medd. om Grønland«.)

Rækker langs Ydersiderne, men Pladsen var saa snæver, at man aabenbart maatte bugte sig ud og ind for at passere Stalden paa langs.

Store flade Sten dannede Skillevæg mellem de enkelte Kreaturbaase.

I disse lave og snevre Stalde maatte Køerne, ligesom paa Island, tilbringe Vinteren, sikkerlig nærede med Sultefode, maaske i Nødsfald med Kviste, Fisk o. l.

Om Sommeren græssede Malkekøerne rimeligvis i Nærheden af Gaardene for at kunne blive hjemførte til Malkning.

Staldene var opførte hovedsagelig af Jordtørv og Sten. De til samme knyttede Hølader var derimod som

oftest byggede væsentlig af Sten alene for at Vinden kunde have frit Spillerum.

Da Underlandet ved Gaardene ofte ikke har nogen særlig rig Græsvegetation, har Nordboerne maattet samle Hø paa Fjældene og hvor de i det hele taget kunde faa det. I Baad, paa Slæder om Vinteren, mulig paa Hesteryg er Høet da bragt hjem til Gaarden og der, ligesom paa Island, fordelt til de forskellige Husdyrstalde. Malkekøerne fik det bedste, Beder og Ungkvæg det daarligste. Efter som Foderet skulde fordeles, var Husdyrene adskilte i forskellige Stalde.

Hestestaldene har sikkerlig været indrettede som Kostaldene, dog som Regel kun med Baase langs den ene Længdeside af Huset. De findes som oftest ikke umiddelbart ved Boligerne, men lidt længere borte fra disse. Det gjaldt jo ikke i samme Grad som for Køernes Vedkommende at have dem ved Haanden til enhver Tid.

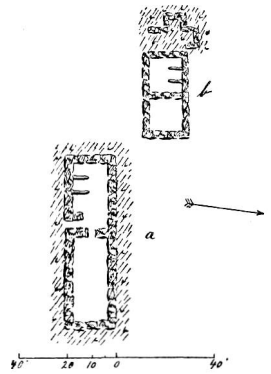

Hestestald med Hølader fra Gaarden Brattahlid. (Efter Opmaaling af Forf.)

Hvorvidt man paa Grønland om Sommeren, ligesom paa Island, har ligget paa Sæter med sine Malkekøer og Malkefaar m. m. er ikke let at konstatere, da det er vanskeligt at afgøre, om mindre Ruingrupper med nogle faa Huse bør tydes som Sætere eller som selvstændige smaa Bedrifter. Enkelte Steder synes det dog temmelig sikkert, at Sætere har været anvendte.

At Lam og Ungkvæg, som paa Island, har været drevet tilfjælds om Sommeren for der at hente sig Føden i Frihed, er sandsynligt. Nogle Steder ses store Folde, hvortil knytter sig mindre Afdelinger eller Udbygninger; de kan have været benyttede som Skillefolde (almannarjett). Her kunde Adskillelsen og Fordelingen af Faar (og Geder) være foretaget til de enkelte Gaarde,

idet man genkendte hver Ejers Dyr efter Mærkerne i Ørerne. I mange Tilfælde har man vel kun behøvet at lade Dyrene fra et færre Antal Gaarde gaa sammen paa Højfjældene; i andre Tilfælde har det, paa Grund af Naturforholdene, ikke kunnet undgaas, at Faarene fra flere Gaarde er løbne sammen.

Kvægavlen har fordret megen Pasning. Høet paa Hjemmemarken skulde slaaes, men meget Hø til Vinterfodring maatte, som berørt, samles langt borte.

Kornavl er, som berørt, bleven forsøgt, ligesom man vel et og andet Sted i smaa Indhegninger har dyrket enkelte Haveplanter.

Paa Gaarden »Under Høfde« ses f. Eks. slige Indhegninger, der minder om Islændernes »Kvannegaarde«. Om en yppig Vækst af Buske og Planter i slige »Haver« var der næppe Tale.

Om Sommeren var der iøvrigt meget at foretage: Fiskeri paa Fjordene og ved Kysterne eller i Elvene, der svulmede af Laks; Sælfangst, der rimeligvis medførte, at man til Tider maatte ligge i Telt paa Udøerne; Hvalfangst fra store Baade og Jagtudflugter ofte til fjærne Egne i det Indre af Landet, hvor Renerne holdt til, og hvor man overnattede i Hytter, af hvilke der endnu er Rester tilbage.

At Nordboerne foretog lange Sommertogter Nord paa har vi hørt; men i Slutningsperioden, da Samkvemmet med Norden saa at sige hørte op, havde de næppe Skibe i Orden, saa dette Erhverv maatte indskrænkes. Det kunde knibe nok med at faa større Baade byggede af Drivtømmer. Man maatte, naar det skortede paa Jærn til Nagler m. m. nøjes med Træ. Allerede Aaret 1189 kom der til Island fra Grønland et Skib (eller en større Baad) i hvilket der ikke fandtes et eneste Søm eller Jærn overhovedet. Rigningen var sat op med Skindremme.

Om Vinteren passede man sit Kvæg, gik paa Sælfangst og Fiskeri i Fjordene. At man fangede Ræve i Fælder er utvivlsomt, thi overalt i Nærheden af Nordbo-

ruinerne træffes saadanne. De bestaar af et aflangt, smalt Rum i en Stendynge. Indgangen kunde lukkes

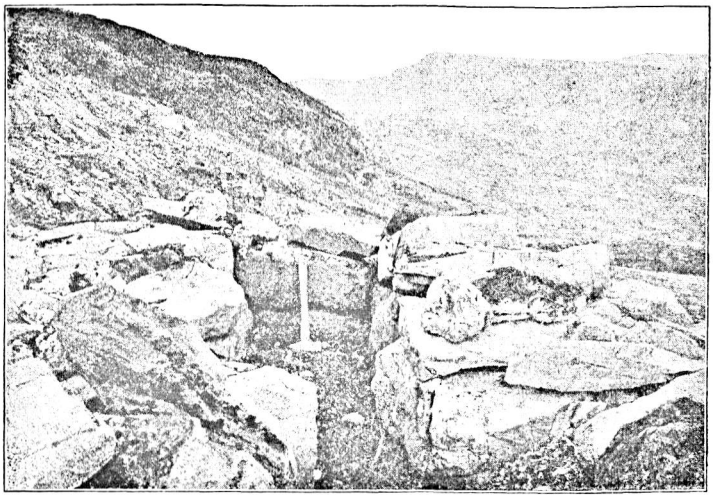

En afdækket Bjørnefælde(?) ved Igaliko.
(Efter Fotografi af K. J. V. Steenstrup.)

ved en Falddør, ɔ: en flad Sten, der hængte i en Snor, og som faldt ned, naar Maddingen berørtes.

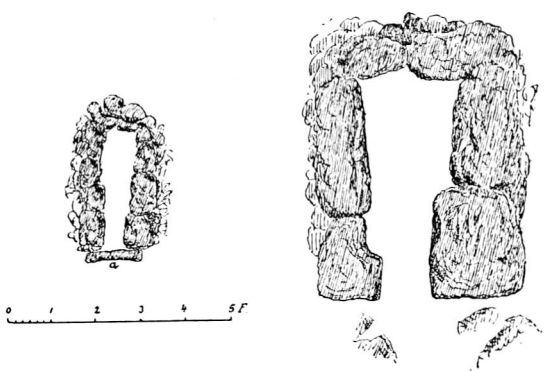

Grundplan af Fælder.
T. V. Rævefælde. T. H. Bjørnefælden ved Igaliko.
(Efter Opmaaling af Forf.)

Enkelte store Fælder har antagelig været Bjørne-, maaske Ulvefælder.

Vi har gennem tidligere anførte Uddrag af »Kongespejlet« hørt om Nordboernes Liv og om hvad de udførte for ved Salget deraf at skaffe sig de Nødvendighedsartikler, navnlig Jærn og Korn, som det skortede paa. Hvalrostænder var bl. a. i stor Pris. Det ses, at Korstogstienden er betalt dermed. Levende hvide Bjørne og Falke var ogsaa i høj Pris ved Hofferne i Europa i Middelalderen, hvor de sidste brugtes til Falkejagt.

Reb lavet af Hvalroshuder til Skibsbrug, Sælskind og Huder af forskellige andre Dyr saa og Vadmel blev ligeledes udført.

Nordbo-Rævefælde (*a* Falddør).
(Efter Tegning af Forf.)

Man spandt og vævede i Hjemmene, hvorom, som omtalt, talrige fundne Genstande som Spindesten, Vægtsten til Væve o. l. bærer Vidnesbyrd.

Af Ulden lavedes Dragter. Prøver paa saadanne er fundne i Grave.

Der var saaledes nok at gøre, navnlig paa de store Gaarde, hvor der, foruden Husstanden, var en Del Karle og Piger, som Regel vel af Trælleæt.

Ensformigt gled Tilværelsen Slægtled paa Slægtled. Horisonten blev mere og mere indsnævret. Overtro florerede, hvorom Sagaerne allerede giver Beretning, den aandelige Rørelse fik man vel i Kirkerne, men af de fremkomne Klager ses det, at det ofte var slet bevendt med Præstens aandelige Standpunkt.

Man havde selv Fornemmelsen heraf, hvorfor Paven ogsaa gentagne Gange anmodedes om at sende Præster til Landet, saaledes allerede c. 1100. Indskrænkethed i alle Forhold var det Træk, der karakteriserer Nordbo-

tidens sidste Periode — den, om hvilken vi iøvrigt ved saa saare lidt.

Glæderne var faa. Heste havde man og kunde altsaa ride paa Besøg, hvis man ikke foretrak at gaa med Baad eller paa Slæde om Vinteren. Stundom morede

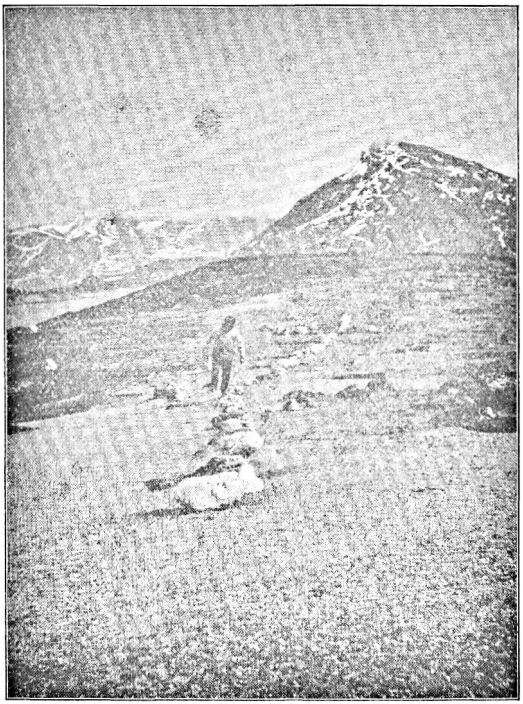

Stenrække fra Nordbotiden i Vesterbygden, paa hvilken Mændene kappedes om at springe paa ét Ben.
(Efter Fotografi af Forf.)

man sig med at springe paa ét Ben hen ad en Række opstillede Sten. Saadanne Rækker findes endnu flere Steder i Godthaabsfjorden. Bueskydning og Legemsøvelser var ogsaa Adspredelser man kunde benytte.

Drikkegilder var der ingen af under almindelige Forhold; Øl kunde man jo ikke brygge, der manglede Malt. Da f. Eks. nogle skibbrudne Islændere en Vinter opholdt

sig hos Erik den Røde, hvor de blev fortrinligt behandlede af den gæstfri Vært, mærkede de henad Juletid, at han blev tavs og sørgmodig. Det viste sig at være fordi han ikke kunde beværte dem med Øl, da han hverken havde dette eller Malt til at brygge af. De havde imidlertid Malt paa deres Skib og forærede ham deraf. Saa blev han glad igen, og Julen fejredes med stor Højtidelighed.

»Dette Gilde var saa anseligt, at Folk tyktes næppe at have set saadan Pragt i et fattigt Land.«

VII.

Nordbokoloniernes Undergang.

Skønt Grønland jo ligger i Verdens fjærne Udkant, var dette Land dog allerede bleven betraadt af menneskelig Fod før baade Færøerne og Island. Det var, som vi nu véd, Eskimoer, der — kommende fra Nordamerika, over Øerne Nord for denne Verdensdel — var naaede til Grønland, langs hvis smalle, af dybe Fjorde indskaarne isfri Kystland de drog videre for at friste Livet som Sælfangere og Jægere. Hvorvidt den eskimoiske Indvandring til Grønland er sket ned langs Vest- eller Østkysten eller maaske ad begge Veje, er ikke ganske klart.

Nu findes, som bekendt, kun Eskimoer paa Østkysten ved Angmagssalik, men endnu i 1823 traf Englænderne Sabine og Clavering en lille, siden uddød Flok helt oppe paa $74^1/_2{}^0$ n. Br., ligesom Spor af, at de har været hele Østkysten over, er fundet af forskellige Rejsende. Kun den allernordligste Del mangler vi Oplysninger om, da ingen Rejsende har været der.

Vestkysten er jo beboet lige fra Kap Farvel til Nord for 72^0, derfra til Kap York findes nu ingen Beboelse, men ved Mundingen af Smith Sund paa dettes Østside findes atter en Flok, og Spor af tidligere Be-

byggelse findes endnu videre nordpaa paa Grønlands Vestkyst.

Da Erik den Røde kom til Grønland, traf han ingen Eskimoer, hverken i Øster- eller Vesterbygden, hvor de nu er talrige; men de havde været der. I Are Frodes Beretning om Grønlands Opdagelse hedder det saaledes:

»De fandt der baade Øst og Vest paa Landet Bopladser samt Stykker af Baade og forarbejdede Stensager, hvoraf man kan se, at det samme Folk, som bor i Vinland og som Grønlænderne [ɔ: Nordboerne] kaldte »Skrællinger« har draget om der.«

Vore Dages Forskere har godtgjort, at »Skrællingerne« i Grønland, fra hvilke Nutids-Eskimoerne nedstammer, virkelig maa antages at være af samme Race som de Folk, der ved Aar 1000 boede i Markland og Vinland i Nordamerika. Ved det 13. Aarhundredes Midte opholdt Skrællingerne sig langt mod Nord paa Grønlands Vestkyst, hvilket fremgaar af de Efterretninger, som den tidligere omtalte Ekspedition i Aaret 1265 (1266) hjembragte.

Imidlertid begyndte disse Eskimoer snart deres Vandringer Syd paa ned langs Vestkysten, og i Løbet af det 14. Aarhundredes sidste Halvdel stødte de sammen med Nordboerne i Vesterbygden. Resultatet blev, at disse fuldstændig bukkede under i Kampen mod de vilde Folk.

Herom hedder det:

»Nu haffuer Skrellinge all Vesterbygden ud; daa er der noch Heste, Geder, Nød, Faar, alt villdt och ingen Follch, christenn eller hedenn.«

Alt det omtalte meddelte Grønlænderen Ivar Baardsson, som var Forstander paa Biskopssædet Gardar i Grønland gennem mange Aar, at han selv havde set samt at han var en af dem, som Lagmanden udnævnte for at de skulde rejse til Vesterbygden mod Skrællingerne for at uddrive dem af denne; men da de kom did, fandt de ingen Mennesker, hverken Kristne eller Hedninger, men kun noget vildt Fæ og vilde Faar. De ernærede sig af det vilde Kvæg og tog saa meget som Skibene kunde laste og sejlede hjem med det, og nævnte Ivar var med der.

Vesterbygden var altsaa ødelagt og siden kom Turen til Østerbygden, som Skrællingerne overfaldt første Gang i 1418, kommende enten fra Nord eller Syd (fra Østkysten), men endnu til hen mod Aarhundredets Slutning holdt adskillige Kolonister sig dog endnu i Live, saavidt man kunde se; svagere og svagere blev dog Modstandskraften, afsondrede, spredte og aandelig nedbrudte som Nordboernes Efterkommere var — 1410 omtales Skibsfart fra Grønland sikkert for sidste Gang. Dog har man fra det 15. Aarhundrede en Efterretning om, at de tyske Købmænd i Bergen i Aaret 1484 paa én Gang dræbte omtrent 40 Sømænd, de eneste, der den Gang kendte Sejladsen til Grønland.

Hvor meget sandt der ligger til Grund for denne Beretning, er ikke godt at sige. Nutidsforskere har udtalt en Formodning om, at Geografen Claudius Clavus skulde have besøgt Grønland i Midten af det 15. Aarhundrede; men herom vides intet sikkert.

Et Glimt i det Mørke, som iøvrigt indhyller den sidste Periode af den grønlandske Kolonis Historie, fremkommer gennem et Pavebrev, som en katolsk Præst har fremdraget for godt en halv Snes Aar siden.

Brevet er fra 1492 — det berømte Aar, i hvilket Kolumbus opdagede Amerika.

Mærkeligt er det at erfare, at man netop paa det Tidspunkt synes at have faaet Efterretninger i Syden fra den nye Verdens nordligste Del:

Det fortælles, at Grønland er en Ø, beliggende ved Verdens Ende, at Indbyggerne der ikke har Brød, Vin eller Olje, men lever af Tørfisk og Mælk. Paa Grund af den omgivende Is er Sejladsen til denne Ø meget sjælden, og Landing kan kun ske i August Maaned, efter at Isen er smeltet; derfor tror man, at i de sidste 80 Aar intet Skib er kommet derhen og heller ikke nogen Biskop eller Præst har residered der. Deraf har Følgen været, at de fleste Indbyggere er faldne fra den kristne Tro og har intet andet Minde derom, end at en Gang om Aaret fremvises den Alterdug (corporale), som for omtrent 100 Aar siden benyttedes af den sidste Biskop. Nu har, efter den daværende Kardinal Borgias Opfordring, Benediktinermunken Mathias tilbudt sig at gaa som

Missionær til dette Land for at omvende de frafaldne og har villet vove Liv og Helbred i dette Foretagende ved selv personlig at rejse did med Skib.

Brevet antyder saaledes, at der nylig fra Grønland er bragt Underretning om Landet til Europa, og vi har dunkle Efterretninger netop fra Tiden om 1490 om en Rejse til Grønland; snart nævnes Søfareren Johannes Scolvus, snart Sørøverne Pining og Pockhorst. Det synes saaledes som der virkelig ved Aar 1492 har været gjort et Forsøg paa at knytte Forbindelsen med den grønlandske Koloni.

Godt en Snes Aar efter forsøgte Erkebiskop Erik Walkendorff at faa udrustet en Ekspedition til Genopdagelsen af Grønland. Han indsamlede alle mulige Efterretninger om Sejladsen til Landet, men han faldt i Unaade, og Forsøget blev ikke gjort.

Mulig havde man endnu den Gang kunnet finde de sidste Nordboer i Østerbygden. Vesterbygden var jo forlængst lagt øde. — Men da Eftersøgningen endelig skete var det for sent.

Alle paalidelige Efterretninger om de gamle Nordboers seneste Skæbne er nu forsvundne. De nuværende Grønlænderes Sagn siger, at de sidste »Kablunakker« (Nordboer) blev dræbte af deres Forfædre, hvorfor de nu frygter en Gengældelse.

Den sidste Nordbo — der ifølge Sagnet hed Olave (Olaf) — dræbtes, efter paa Flugten at have druknet sit Barn for at det ikke skulde falde i Fjendehaand.

Forbindelsen med Grønland var gaaet tabt. Nordbokolonien var gaaet under og Skrællingerne var Eneherrer i Grønland.

VIII.

Grønlands Genopdagelse. — Vore Dages Eskimoer.

Det var i Aaret 1585, at Englænderen John Davis genopdagede Grønlands Vestkyst, hvor han traf Eski-

moer, men ingen Nordboer. 1605 sendtes Skotten John Cunningham af Kong Christian den Fjerde til Grønland. Han tog Vestkysten i Besiddelse for den danske Krone.

Flere Forsøg var gjorte paa at finde »Østerbygden«, men de mislykkedes, fordi man satte ind i Isen paa Østkysten. Det var først da Hans Egede i 1721 landede i Grønland for at prædike Kristendommen for Efterkommerne af Nordboerne, som han haabede at finde, men som han jo ikke fandt, at den nuværende Kolonisation af Eskimoerne i Grønland grundlagdes. Egede blev »Grønlands Apostel«, og fra 1721—36 opholdt han sig i Grønland og prædikede Kristendommen blandt Eskimoerne, samtidig med at de første Handelsetablissementer blev oprettede.

Han opdagede Nordboruiner baade i Godthaabs og Julianehaabs Distrikter; men det stod ham ikke klart, at han dermed havde fundet baade Vester- og Østerbygden. Det blev, som vi har hørt, først fuldstændig klargjort i vore Dage.

Egede traf Eskimoér langs hele Vestkysten fra Disko til ned mod Kap Farvel. Deres Efterkommere har siden boet sammesteds, og det er dem, Danmark har under sin Varetægt. De udgør c. 11,500 Mennesker (foruden c. 450 paa Østkysten), som vi Danske gennem de to Hundrede Aar, der er forløbne siden Egedes Tid, har søgt at bevare for daarlig Paavirkning udefra ved et fuldstændigt Afspærringssystem.

Eskimoernes oprindelige Naturel medførte, at de fartede fra Fangststed til Fangssted, alt efter som Forholdene bød det. Ved Handelsetablissementernes Oprettelse blev de mere stedbundne end tidligere for at kunne drage Fordel af Handelsstederne; dette har sikkerlig været en i høj Grad medvirkende Aarsag til, at de efterhaanden havde mere Besvær med at skaffe sig Føden ved det nationale Erhverv: Sælfangst.

Befolkningen trænger derfor mange Steder til at faa forøgede Indkomster. Der er navnlig om Vinteren megen

Fattigdom. Adskillige saakaldte »Storfangere« opviser vel endnu fortrinlige Resultater af deres Dygtighed; men sikkert er det, at der navnlig i en stor Del af Sydgrønland,

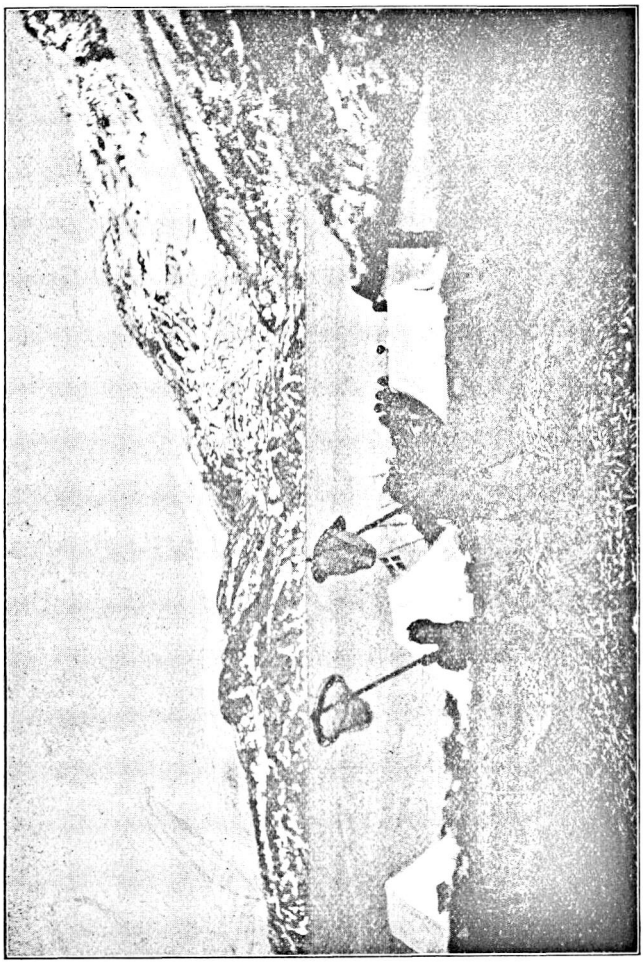

En Nutids-Fangstplads indenfor Godthaab. Folkene ligger paa Angmagssætfangst i Telte. Fisken ligger i Mængde til Tørring paa Klippeoverfladen. (Eft. Fot. af Grl. Jon Moller.)

som Forfatteren har haft Lejlighed til at besøge, er Mangel paa Sælskind til Konebaadsovertræk, Kajakovertræk og Sommertelte. Det samme skal tildels være Tilfældet i Nordgrønland. Midlerne til at friste Livet er derved

blevne forringede. — Teltene, som benyttes paa Sommerfarterne, er nu som oftest af tyndt Lærred, og kun sjældent ser man et rigtig gammeldags Telt af Sælskind. At de nye Telte er daarligere forstaar sig. De er ikke saa varme som de gamle, og de dristige »Storfangere«, der i gamle Dage stundom endog gik ud ved Vintertid og laa paa Udøerne og andetsteds, hvor der var god Ud-

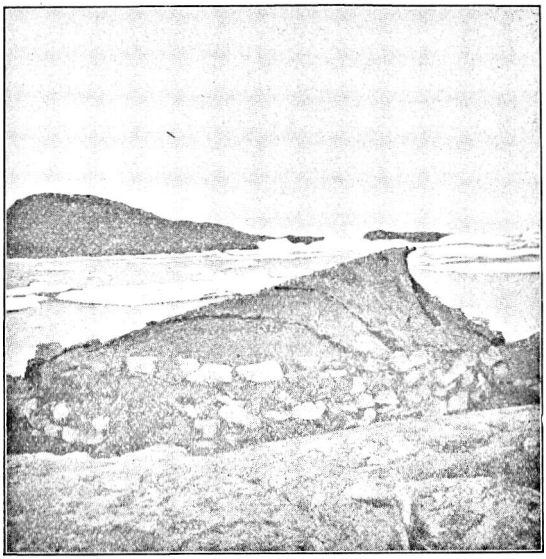

Gammeldags eskimoisk Sommertelt.
(Efter Fotografi af P. Vibæk.

sigt til Fangst, kendes nu, efter hvad de Indfødte selv siger, ikke mere.

Forf. har paa Øer i Skærgaarden truffet ikke blot gamle, forladte Vinterboliger, men ogsaa mange Teltpladser, der kendes paa de ringformede Stenkredse, som dannede Teltets Undergrund. I gamle Dage fandtes Fangere, der var godt paaklædte i varme Skindklæder, vel forsynede med alt, baade Fangstredskaber, Baade og andet Udstyr, og som allerede i Marts Maaned gik derud for at fange; men den Tid er forbi.

Energien og Villien til at ville ernære sig er aabenbar heller ikke saa stor som tidligere, og »Storfangernes« Antal tager af.

Paa Hans Egedes Tid var der efter hans egen Beretning bl. a. udenfor Godthaab ved Nepisatsundet Hundreder af Telte opslaaede ved Foraarstid. Dengang havde hver Familie sin Konebaad, nu bliver saadanne sjældnere og sjældnere, og paa mange Bopladser har man kun tunge, fladbundede Træbaade i utilstrækkeligt Antal,

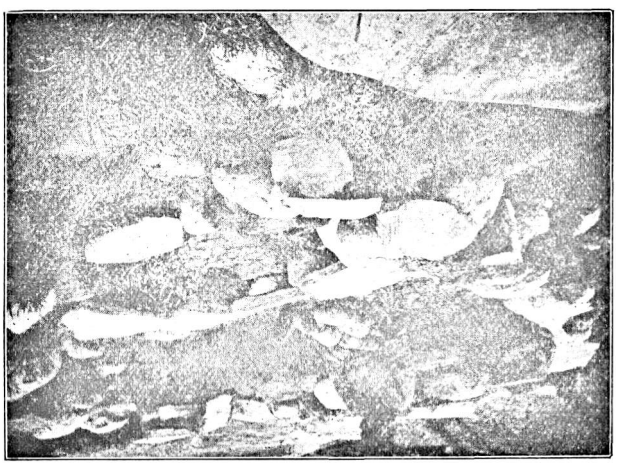

Gammel forladt Sommerteltplads.
(Efter Fotografi af Forf.)

hvilke ikke kan bæres over Land, hvorved Besværligheden ved Rejser forøges; men værre er det, at det, som berørt, skorter paa Sælskind til Kajakerne.

Eskimoerne er, som det synes, utvivlsomt gaaede tilbage i Velstand, navnlig naar man sammenligner vor Tid med Perioden straks efter Genopdagelsen og Egedes Kolonisation.

Det er selvfølgelig sørgeligt, men det kunde sikkerlig have været meget værre nu om ikke Afspærringssystemet var bleven opretholdt.

Der er gjort ikke ringe Anstrengelser for at holde

Eskimoerne oven Vande, og dette er tildels lykkedes; men mere bør sikkert gøres.

Det nationale Erhverv, Sælfangsten, bør selvfølgelig saa længe som muligt opmuntres og støttes, men samtidig bør man sikkerlig forsøge at tilføre Befolkningen nye Erhvervskilder, og da navnlig den Del af samme, som af en eller anden Grund ikke mere kan skaffe sig og sine Føden, væsentlig ved Sælfangst.

En rationel Udnyttelse af Fiskerierne til Fordel

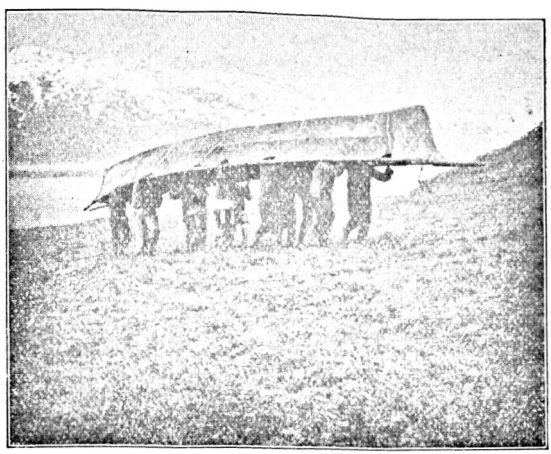

Paa Sommertogt. Konebaaden »bæres over«.
(Efter Fotografi af Forf.)

for Befolkningen, Oprettelse af Ederfuglevarp, hvor Fuglene kan fredes og Dunene indsamles, »Rævestutterier«, i hvilke man kan opdrætte Blaaræve, Rensavl og Husdyrhold o. s. v. er de væsentligste Erhvervsgrene, som der kan blive Tale om.

Her skal vi kun omtale de to sidste:

Med Indenrigsministeriets Samtykke var det i Aar af Direktoratet for den kgl. grønlandske Handel bleven overdraget mig at søge Oplysninger paa Island og Færøerne samt i Norge angaaende nogle af de omtalte Erhvervsgrene, saaledes bl. a. Rensdrift. Jeg opholdt mig i den Anledning i nogen Tid blandt Lapperne Nord for Røros.

Efter hvad jeg der havde Lejlighed til at iagttage, er den tamme Ren et ret uregerligt Husdyr, som det ingenlunde er let at holde Styr paa. Der hører den allerstørste Energi, Paapasselighed, Udholdenhed og Taalmodighed til for at være en dygtig Renshyrde. Det er nemlig en Vildfarelse at tro, at Lappen med sine Hunde ubetinget er i Stand til at holde Hjorden i Ave. Lapperne »driver« med Renerne i langt ringere Grad end man skulde tro. Sandheden er, at efter Aarstid, Vejr og Vind er Lappen saa omtrent nødsaget til at følge Renerne hvorhen disse vil. I varmt Vejr søger de højt til Fjælds for at undgaa Varme og Insekter — ofte helt op til Is og Sne; i koldt Vejr kommer de dragende nedefter. Saadan veksler ogsaa det Terræn, de bestræber at opholde sig i, med Ernæringsforholdene.

I det hele og store maa Lappen da følge med for saa godt som muligt at holde Dyrene samlede. Med Opbyden af megen Energi kan han jo som Regel faa Hjorden samlet, men han kan ikke for længere Tid holde den paa Steder, hvor Dyrenes Naturel forbyder dem at befinde sig vel.

Grønlænderens Temperament er næppe særlig egnet for Rensavl. Han vil have ondt ved at nødsages til en vedholdende daglig Pasning af Dyrene.

De Egne i Grønland, hvor Rensdriften kan etableres, ligger i det Indre af Fjordene — én, maaske to eller flere Dagsrejser borte fra de Steder, hvor Eskimoerne til daglig lever og finder Erhvervet ved Sælfangst og Fiskeri.

Skal de med Fordel kunne drive Rensavl, maa de paa den anden Side til Stadighed bosætte sig der, hvor Renerne kan trives; men her har de paa de allerfleste Steder kun ringe Udsigt til tillige at kunne drive andet Erhverv, naar undtages lidt Jagt og Fiskeri i Elvene, rimeligvis ogsaa i Fjordbunden. De Familier, som nedsætter sig for at leve af Rensavl, kan kun friste Livet derved, naar hver Familie mindst har 200 Rener, vel at mærke, naar Renerne bliver passede vel.

Der bliver for Renshyrden ikke Udsigt til væsentligt andet Erhverv, og der er saaledes ikke Tale om et: »baade—og«, men om et »enten—eller«!

Enten maa de blive ved Kysten og ernære sig paa gammel Vis, eller de maa omformes til Nomader.

Denne Omformen vil blive vanskelig og tage lang Tid. Den bedste Maade at etablere Rensdrift paa i Grønland vilde derfor formentlig være den at indføre Lapper og forudsætte, at disse blandede sig med Eskimoerne for at fremkalde en ny Blandings-Nomade-Race.

Andre Omstændigheder, der kunde tale mod at søge

Rensdrift indført er Manglen paa Skove, i hvilke Renshyrderne om Efteraaret og Vinteren kunde søge Ly med deres Hjorde og hvor de kunde hente Brændsel.

Om dette kan skaffes paa anden Maade, skal jeg ikke udtale mig om, lige saa lidt om, hvorvidt der i Grønland er gode Renbeiter nok. Herpaa maa den Ekspedition, som i Sommer har besøgt Grønland for at studere Landet med det for Øje, give Svar.

Jeg har, kort sagt, faaet den Opfattelse, at de eventuelle Renbeiters isolerede Beliggenhed med Udelukkelse af væsentlig andet Erhverv, de mindre gode Afsætningsforhold og Grønlændernes Temperament vil være en Hindring for, at der kan komme noget rigtig godt ud af Rensdriften.

Kunde man derimod, som berørt, skaffe Grønlænderne nye Erhvervskilder paa de Steder, hvor de bor og hvorfra de driver deres nationale Erhverv, Sælfangst og Fiskeri, var det efter min Mening langt at foretrække.

Om paa saadanne Steder at søge Rensavl indført kan der næppe blive Tale, derimod kunde man sikkerlig ved en intensiv Udnytten i det store af Fiskerierne samt ved Indførelse af noget Husdyrbrug opnaa langt mere.

Nordboerne har jo, som vi ovenfor har hørt, holdt et meget stort Antal Køer, Faar og Geder foruden Heste paa deres Gaarde, ligesom der den Dag i Dag paa to Steder i Julianehaabsdistriktet, ved Igaliko og ved Narsak af Grønlænderne selv og med stor Fordet holdes Køer. Paa begge Steder har der i Nordbotiden været Gaarde og paa begge Steder er Sælfangst og Fiskeri ikke udelukket.

Kvægavlen er altsaa her et Plus til hvad man i Forvejen har.

Ved Udstedet Narsak (Tunugdliarfikfjorden) fandtes i 1894 9 Køer.

Den forholdsvis store Befolkning paa over hundrede Mennesker, som boede ved Udstedet, ernærede sig hovedsagelig ved Sælfangst og Fiskeri, men Køerne ydede dem ogsaa en betydningsfuld Støtte. Kvæget var om Vinteren

anbragt i to Stalde; om Sommeren gik det i Almindelighed frit omkring for at søge Føde.

Køerne kom først ud i Maj Maaned — før var der ikke Føde at hente for dem, men saa blev de i Reglen ude til i Oktober Maaned, ja i heldigste Tilfælde, naar der indtraadte milde Vintre, hændte det, at de gik ude til ved Juletid. Paa Stald maatte de selvfølgelig fodres med Hø, hvilket var vanskeligt at skaffe, dels fordi det Arbejde nu engang ikke ret ligger for Grønlænderne, dels fordi de manglede Transportmidler som Heste, hvilket jo Nordboerne havde i gamle Dage. De nødsagedes derfor til at bjærge Høet ved Kysterne, saa det kunde sendes hjem pr. Baad.

Til hvert Kreatur regnede Grønlænderne, at der som Vinterfoder behøvedes knap to fuldt lastede Konebaade med Hø.

Staldene — der var to af dem — var smaa og lave og byggede af Sten og Græstørv Lag paa Lag i vandrette Fuger. Vi skal beskrive den ene:

Der fandtes paa Husets ene Langvæg en lille, smal Dør samt et Vindue, iøvrigt fandtes ingen andre Aabninger paa Murene end en lille Afløbsrende.

Taget var et Skraatag med en svag Hældning. Over Midten af de to Gavle laa et Fyrretræsspær. Fra dette var anbragt nogle Spær ud til Murene. Over Tagværket var lagt Græstørv og ovenpaa det nogle Sten for at holde paa Taget i Blæst. Staldenes indvendige Bredde var 11 Fod og Længden 12 Fod. Langs den Døren modsatte Langvæg var anbragt 4 Baase til lige saa mange Køer. Baasenes Længde var 7 Fod, Bredden c. 3 Fod. Staldens største Højde i Midten var 5 Fod. Ved Murene var Højden kun c. $4^3/_4$ Fod. Murtykkelsen var godt 2 Fod. De smaa Dimensioner var valgte, fordi Kreaturerne i det indskrænkede Rum bedre kunde holde Varmen.

Den her beskrevne Stald var i meget et Sidestykke til Nordboens Stalde i Grønland og til dem, der undertiden bruges paa Færøerne og Island. Medens Konstruktionen og Murtykkelsen var den samme, var Bredden lidt mindre; men der stod ogsaa kun én Række Køer i Grønlænderstalden, men to i Nordbostaldene.

Ens Klima og ens Livsvilkaar har aabenbart frembragt det samme Resultat, trods Aarhundreders Afstand og trods Raceforskel.

De Køer, der holdtes ved Narsak, var af en lille Race, men de gav rigeligt Mælk og var en Rigdomskilde for Beboerne. En god Ko gav 11 Potter Mælk daglig om Sommeren og om Vinteren omtrent det halve.

Høet havdes i Høhuse.

Befolkningen ved Igaliko bestod, da jeg besøgte Stedet i 1894, af c. 70 Sjæle, de boede i 8 Grønlænderhuse med tilhørende Hørum og Stalde, thi foruden af Sælfangst og Fiskeri levede de af Kvægavl.

Der fandtes 29 Stykker Kvæg (15 Køer, 7 Tyre og 7 Stykker Ungkvæg).

Høet bjærgedes udelukkende i Igalikofjorden paa Kysterne rundt om, i Reglen hvor der i gamle Dage var Nordbogaarde.

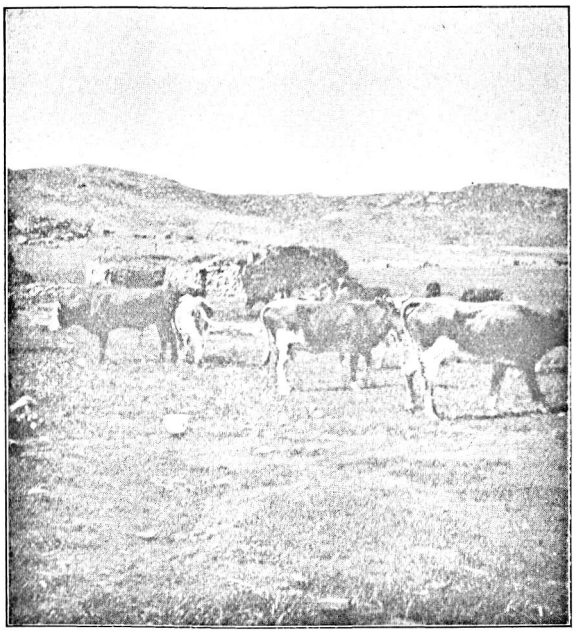

Igalikoernes Køer.
(Efter Fotografi af P. Vibæk.)

Aarlig bjærgedes et halvt Hundrede Konebaadsladninger til Vinterfoder.

Kvæget gik i Reglen ude fra April til Oktober, i hvilken Tid det hentede Føden paa det gamle Bispesædes Græsgange ved Igaliko. Om Vinteren stod det paa Stald; dog hændte det, at det kunde slippes ud af og til, naar den stærke Blæst, som altid hersker ved Igaliko, havde fejet Sneen bort. I trange Vintre, hvor det har skortet paa Foder, har Grønlænderne fodret Køerne med tørret Fisk (Torsk og Angmags-

sætter), endvidere har de i de senere Aar anvendt Roer (Bothveldske), som dyrkedes i hegnede Haver.

Køerne malkedes 3 Gange daglig og blev i den Anledning drevet ind i Staldene. De gav rigelig Mælk, og Grønlænderne forstod at lave ypperlig Ost og Smør.

Fhv. Missionær i Julianehaab, nu Sognepræst til Sønderby paa Fyn, Poul Frantzen, har angaaende Igalikoernes Bedrift givet nogle interessante Oplysninger fra de seneste Aar, hvilke i Uddrag gengives efter »Nationaltidende« (April 1905):

Køernes Mælk bruger Grønlænderne selv. Det meste af Smørret derimod sælger de til Europæerne ved Julianehaab, og de tilbereder det — hvad man næppe skulde tro — med den største Properhed, ikke fordi Properhed er deres Natur, men fordi de véd, at de ellers ikke kan komme af med det. Prisen er 80 Øre for Pundet, og Europæerne sætter megen Pris paa det gode friske Smør, der selvfølgelig har en ganske anderledes Aroma end det kedelige Daasesmør, Kolonibutikken leverer til en langt højere Pris. Kun undtagelsesvis spiser Grønlænderne Kødet af deres Køer; det gaar ogsaa til Europæerne i Kolonien og til Skibene. Det betales med 25 Øre for Pundet. Hver Gang et Skib kommer til Kolonien, sendes der Bud til Igaliko efter en Kokrop eller to. Og om Efteraaret kommer der Kød, der sælges til Koloniens Danske. Der købes ofte saa meget, at alle Familier kan have Oksekød til Middag næsten daglig til henad Jul. I den kolde Aarstid kan Kød nemlig holde sig frisk forbavsende længe. Af og til sælges ogsaa en Kalv til de Danske. Indmaden og Huderne af Kvæget er næsten det eneste, Grønlænderne selv beholder.

Kvæget er saaledes en ypperlig Indtægtskilde for disse Mennesker. Men desuden kan de have Fortjeneste ved at samle og sælge Masser af Baadfulde Hø til Europæerne, der har Brug for denne Artikkel for at overvintre deres Geder og — om de har det — Køer. Ved Kolonien er nemlig kun saa meget Græs, at et Par Køer og nogle Geder kan nære sig deraf om Sommeren.

Disse Indtægtskilder har Igalikoerne — der af de Danske med en ikke ueffen Brander kaldes »Igalikøerne« — forud for andre Grønlændere samtidigt med, at de har — og det endda i ret rigeligt Maal — de samme gode Ting, som de andre. Fjorden er rig paa Fisk, særligt Hellefisk og Lodder (Angmagssæt). Svømmefugle er der ogsaa en Del af.

Helt uden Sælhunde er Fjorden heller ikke. Ved Vintertid skydes ikke faa Ryper og Harer, der vel ikke spises af Grønlænderne, men kun sælges for Penge til de Danske. Af og til falder her ogsaa en Bjørn.

Befolkningen i dette grønlandske Eldorado bærer nu ogsaa tydeligt Præg af Velstand. De er gennemgaaende vel ved Magt og næsten alle godt paaklædte.

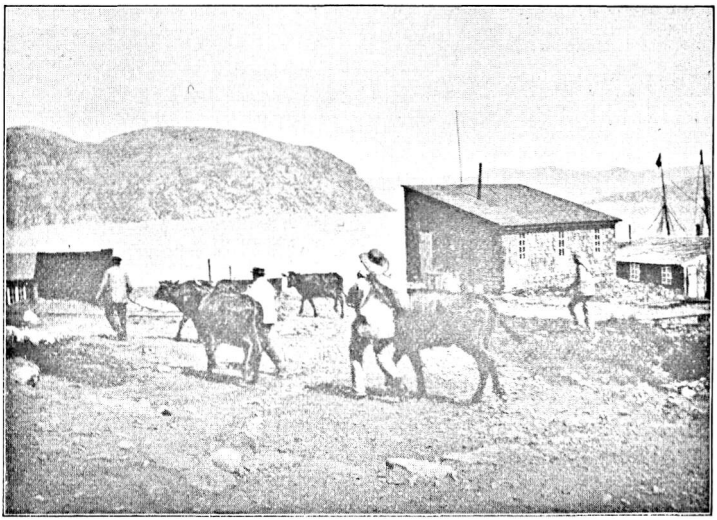

Slagtekvæg ved Ivigtut.
(Efter Fotografi af Grl. Julius Holbæk, Ivigtut.)

Flere Steder i Sydgrønland er der bleven indført Geder, navnlig til Europæernes Brug, ligesom Faareavl er under Forsøg; men foreløbig er det kun Undtagelser.

At man ved Ivigtut Brud i Arsukfjorden har holdt Køer og Stude, Faar, Geder, Høns, Kalkuner, Ænder og Gæs til Føde for den danske Befolkning der, betyder mindre, da Føden til disse Dyr for en stor Del er hidskaffet fra Danmark, ligesom Pasningen af dem er sket ved Danske; men det viser sig, at slige Husdyr fortrinligt kan leve i Landet i vore Dage. Faar og Geder er gaaede ude hele Sommeren paa Græsgangene, ligesom baade Køer, Faar og Geder har ynglet.

Hvad det gælder om — hvis Grønlænderne skal have nogen Fordel af Kvægavl — er, at Føden til Dyrene kan skaffes til Veje i Landet selv. Om Sommeren er

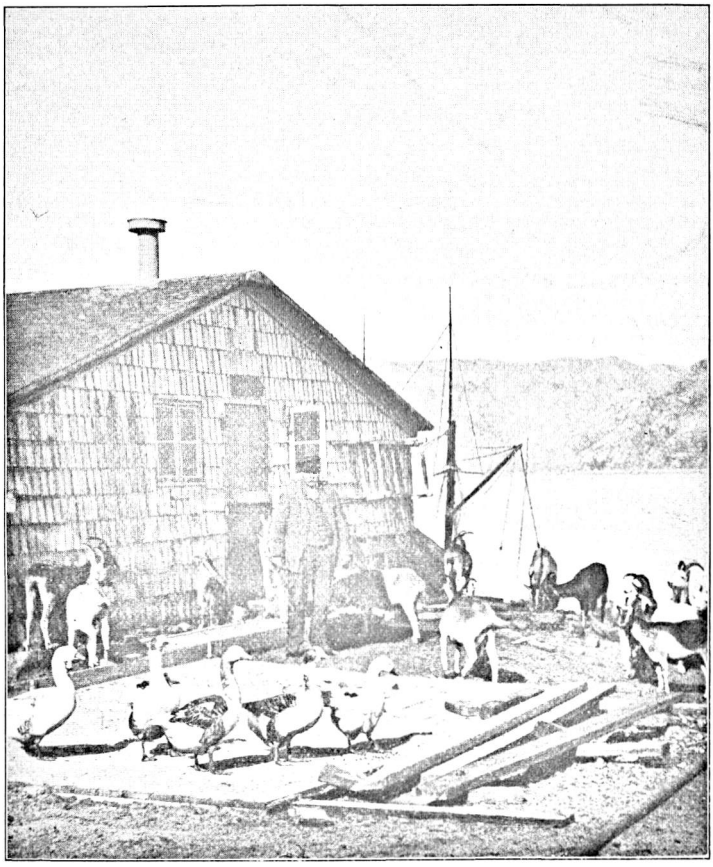

Husdyrhold ved Ivigtut.
(Efter Fotografi af Læge R. Bentzen.)

det let at finde Græsgange, saa at sige overalt, paa hvilke Dyrene kan hente Føden. Vanskeligheden ligger i Vinterfodringen, thi Grønlænderne er nu en Gang ikke forsynlige, og Indsamling om Sommeren af Hø til Vinterfoder vil sikkerlig stedse volde Besvær.

Mange Steder i Sydgrønland kunde dog Husdyrene, navnlig Geder og Faar, en stor Del af Aaret søge sig Føden i det frie, saaledes som det er Tilfældet paa Færøerne og saaledes som det, navnlig tidligere, var Tilfældet paa Island og sikkerlig ogsaa paa Grønland i Nordbotiden.

Kolonibestyrer Baumann i Godthaab medtog, da han i Aar rejste op herfra, ikke blot 3 Faar, men ogsaa en Hest, som det var Hensigten at bruge ved Kolonien.

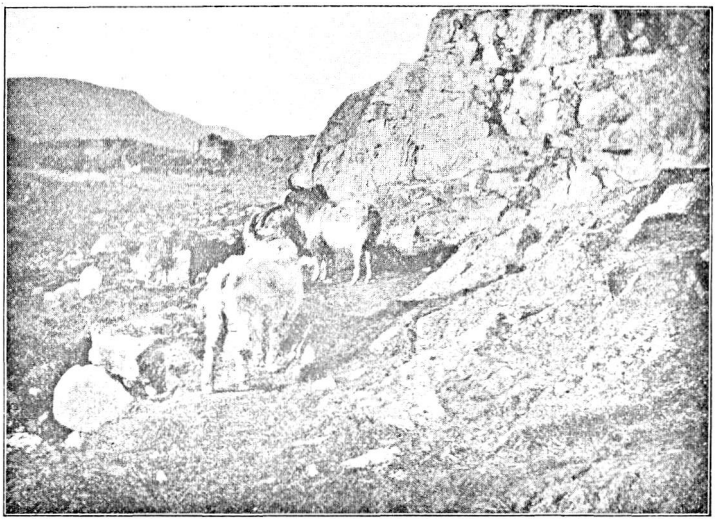

Geder paa Fjældgræsgang.
(Efter Fotografi af P. Vibæk.)

Han skriver i et den 24. September i Aar dateret Brev til Forfatteren, at han har faaet anskaffet de 3 Faar fra Island for at se, om de kan udholde Vinterkulden samt om de kan æde Lyng, naar det kniber med andet Foder. Inde ved Kornok og Umanak (to Bopladser inde i Godthaabsfjordens Forgreninger) kan der samles Lyng og Græs mest paa Roden hele Vinteren igennem. Dette maa Faarene formentlig kunne æde. »Hvis de nu blot kan taale Kulden, kan Faareavl nok gaa.« Foreløbig vil Kolonibestyreren have dem gaaende i sin Have, hvor de har et Skur at søge Ly i.

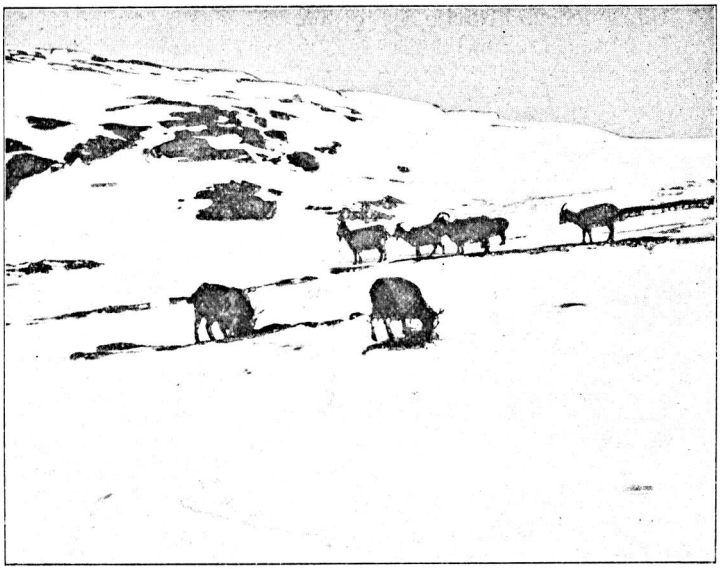

Gederne søger sig Føden ude ved Foraarstid. — Godthaab.
(Efter Fotografi af Forf.)

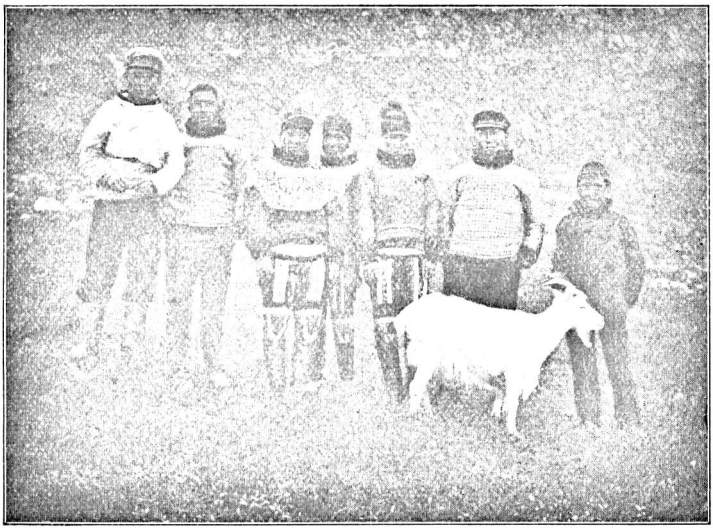

Familiens Malkeged.
(Efter Fotografi af Grønlænderen Julius Holbæk ved Ivigtut.)

Han mener, at inde i Fjorden ved de to Bopladser vil Faareavl nok kunne lykkes. Vi nærer ingen Tvivl herom. Det er netop i de Egne Nordbogaardene findes, og her trivedes Kvæget jo godt nok; men skal det rigtig lykkes, maa der samles Hø til Vinterbrug.

»Hvis Faareavl lykkes, vil det — siger B. — sikkerlig blive til stor Gavn for dem, der ikke kan gaa i Kajak og for Enker; i Ulden er der en kurant Vare, og Kødet vil de altid kunne faa afsat ved Kolonien lige saa godt som Renskød — som saltet er det ogsaa mere søgt end Renskød.«

Angaaende Hesten, den første i ny Tid paa Grønland, siger han, at den foreløbig gaar løs omkring og er meget afholdt af Grønlænderne.

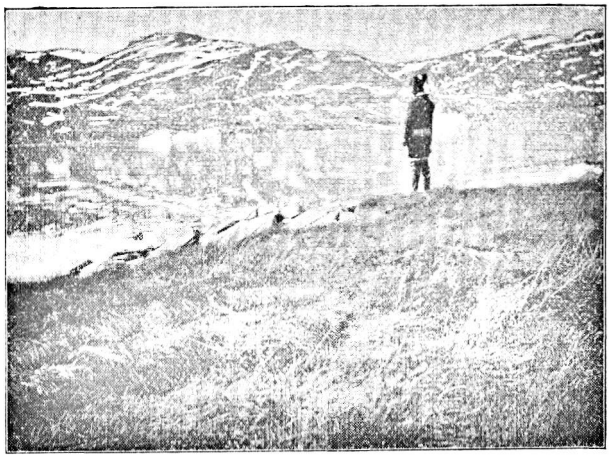

Græsset vokser endnu paa Nordbogaardens Hjemmemark. Kvannitfjorden N. f. Arsuk. (Efter Fot. af Forf.)

At den vil kunne gøre Gavn senere, naar den bliver tæmmet, er udenfor al Tvivl.

Den er fra Island og er 8 Kvarter høj.

Forhaabentlig betegner disse Opsendelser af Husdyr da Indledningen til en systematisk Udnytten af saadanne til Fordel for Grønlænderne paa de Steder, hvor Husdyravl kan blive et Plus til andet Erhverv.

Iøvrigt ligger de gamle Nordbogaarde, paa hvis Hjemmemarker Græsset endnu ofte gror frodigt, jo parate til at befolkes paa ny, om Forholdene maatte byde det.

Kunde man en Gang komme saa vidt, at man fik Størsteparten af de Eskimoer, som ikke længere kan friste Livet alene ved Sælfangst, til — i Lighed med Narsakfolkene og Igalikoerne — at drive Kvægavl, vilde vi Nordboer have taget Hævn for, hvad Skrællingerne forbrød mod vor Races yderste Repræsentanter i det høje Nord. Da vilde den nordiske Kultur paa rette Maade have besejret den gamle eskimoiske.

Nutidsgrønlænder.
(Efter Tegning af Greve Harald Moltke.)

EFTERSKRIFT.

Jeg skylder til Slutning d'Hrr., som har meddelt mig Oplysninger og givet mig Tilladelse til Reproduktion efter Tegninger og Fotografier, en varm Tak. Dette gælder ikke mindst »Kommissionen for Ledelsen af geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland«, der med stor Liberalitet har tilladt mig at benytte, hvad den havde af Billedstof.

November 1905.

FORFATTEREN.

Agerdyrkningsberetning

(indtil medio Oktober).

Aaret 1905 er ved at nærme sig sin Slutning, et Aar, der ved de store Begivenheder saa vel glædelige som frygtelige, der have fundet Sted paa den store Verdensscene, vel kan gjøre Fordring paa at kaldes et mærkværdigt Aar. Heldigvis have disse store Begivenheder ikke grebet (i ethvert Tilfælde ikke direkte) ind i danske Forhold, og Udviklingen af danske Anliggender og specielt de landøkonomiske har derfor kunnet finde Sted uden Brist og andre Afbræk end dem, der foraarsages af ustadigt Vejrlig, Plantesygdomme etc. Ustadigt Vejrlig er vi ikke Herre over, saa der faar vi vel finde os i Skæbnens Tilskikkelser, men Plantesygdommene, hvad enten de nu er foraarsagede af Svampe eller Dyrs Angreb, kan bekæmpes; de bliver bekæmpede, og i Spidsen for Kampen gaar vore dygtigste Videnskabsmænd paa dette Omraade med en Iver, som, det skal nok snart vise sig, vil bringe Resultater. I Aar har denne Kamp været særlig nødvendig, men derom senere.

Vejrforholdene kunne ikke siges i Sommeren 1905 at have været særlig gunstige. Nedbøren, der i Vinteren 1904—5 ikke havde været meget stor, blev særlig stærk i April, og det var kun enkelte Landmænd, der naaede at faa saaet noget i det korte For-Foraar, som vi havde, inden Regnen kom. Saaningen blev derfor egentlig temmelig sent tilendebragt de fleste Steder. Den kommende Tid bragte Varme med Regn af og til, men Regnen svandt væk, og Juli—c. 20. August var varm og tør, af og til med svidende Blæst. Om-

kring den 20. August kom Regnen og blev ihærdigt ved indtil Slutningen af September. Enkelte Egne havde ganske vist blidere Vilkaar, hvad Vejret angaar, men de ere ikke mange.

Hvad Udbyttet af Kløver- og Enghø angaar, saa lyde Beretningerne, med Hensyn til Kvaliteten, næsten ganske enstonige, nemlig: meget god til udmærket god, idet dog maa bemærkes, at Agerhøets Indhold af Kløver de fleste Steder kun har været ringe, men Vejrliget var næsten overalt gunstigt for Indbjergningen. Hvad Kvantiteten angaar, saa har den for Enghøets Vedkommende været Middelhøst, men for Agerhøets Vedkommende under Middelhøst. Det er væsentlig kun Græsarterne, der have givet noget Udbytte, Kløveren havde lidt tor meget til at give saa godt, som den skulde. Enkelte Egne, saasom Askovegnen, ere dog gennemgaaende tilfredse, og fra Kolindsund meldes endogsaa om en særdeles tilfredsstillende Høhøst, men det er jo i Aar ret enestaaende.

Hvordan Udbyttet af de forskellige Sædarter har været, kan naturligvis endnu ikke fuldt ud besvares, da Tærskningerne jo ikke er ret vidt fremskredne, men man kan sige, at Høsten i det hele kun gav lidt til Fyld. Beretningerne fra de forskellige Landsdele ere særdeles variable, og endogsaa fra Ejendomme, som ligger tæt op af hinanden, meldes der om Hvedeudbytter paa fra 8—20 Fold. Gennemgaaende er Hvedehøsten under Middel, og Halmmængden er ikke stor. Rugen har gennemgaaende givet Middelhøst, og der meldes allerede om god Kvalitetsvægt, om end Kornene ere smaa. Bygget, saavel det toradede som det seksradede, har givet Middel- og under Middelhøst, men Farven er mørk, og den hollandske Vægt er kun ringe, saa en stor Del deraf vil vistnok være uskikket til Handelsvare. Havre og Blandsæd ere de Kornsorter, som absolul selv i de bedste Egne har givet det ringeste Udbytte; ja, fra forskellige Steder i Jylland have vi Meddelelser om en komplet Misvækst (»en Mand saar 50 Tønder Havre og kører ikke en Trave hjem«), og paa mange Steder er meget bjærget i spiret Tilstand. Det kan saaledes anses for givet, at paa Grund af Vejrliget under Indhøstningen vil meget Korn, navnlig Vaarkorn, være uskikket til Salg og blive opfodret hjemme.

Naar vi skulle nævne Plantesygdomme og Insektangreb, som Afgrøderne have været udsatte for, saa lyde Indberetningerne noget forskellige, idet Sjælland med tilliggende Øer synes at have været heldigst stillede og da særligt Nord-, Nordvest- og Vestsjælland, idet det her egentlig kun er Rodfrugterne, der have lidt noget af Kaalmøllarven, og af dem har dog de tidligst saaede rettet sig igen efter Angrebene. Fra Sydsjælland meldes, at Kornblomsterfluens Larve har været paa Spil i Hveden, og denne Klage lyder ogsaa fra Lolland. Havreaal har ogsaa været paa Færde, og vor Korrespondent paa Bornholm melder om deres Arbejdslyst derovre, men bemærker dog, at de er værst, hvor man har Havre to Aar i Træk, medens de saa godt som ikke findes i Grønjordshavre.

Men i Jylland! — Ja, fra Syd til Nord lyder Klagerne over Fritfluens og Bygfluens Angreb; kun i en enkelt Egn, Hads Herred, er de saa særlig heldige slet ikke at kende Fritfluen, ellers klages der overalt over de to ovennævnte Fluer, over Meldug, Jordlopper, Knoporm og Kaalmøl, saa hverken Sædarterne eller Roerne ere gaaede fri. Der er Steder i Skern-Egnen, hvor Fluerne ikke har nøjedes med Angreb, men har taget det hele, saa man fatter, at Forbitrelsen mod disse Skadedyr er stor, og at virksom Kamp imod dem maa iværksættes.

Sædens Indbjergning har paa sine Steder været vanskelig, paa de Steder nemlig, hvor man ikke fik indhøstet inden den 20. August, hvor Regnperioden indtraf. Paa Midtlolland havde man saa godt som indhøstet til den ovennævnte Tid, og de fleste Steder havde man vel ogsaa al Vintersæden indbjerget, inden Regnen kom, men mange Steder var Hovedmassen af Vaarsæden ude, og den fik jo, hvad den havde godt af, og mere til. Da det endelig holdt op at regne, var meget ødelagt, og meget havde taget alvorlig Skade, og da der jo naturligvis var stærk Tilbøjelighed til at tage det, naar det var nogenlunde tørt, er vistnok en Del kørt vel vaadt sammen. Stakke, som var sat inden Regnen, har jo ogsaa faaet deres Part, saa der kommer sikkert meget anden Klasses Salgsvare eller rettere Foderkorn paa Lofterne. Maaske dog de stigende Priser vil bevirke, at der sælges noget af den Vare.

Afgrøderne af Roer og Kartofler ere gennemgaaende bedre end Sædafgrøderne; til Trods for, at de (Roerne) jo have været svært efterstræbte af Utøj, saa bliver de sikkert i Aar Landmændenes Trøst. Kun lægger Vejret jo mange Hindringer i Vejen for Indbjergningen, men man kører dem sammen i Marken og venter paa bedre Tider for Hjemkørslen. Det kniber med at faa Kartoflerne af Jorden, men der lyder ikke mange Klager over Sygdom iblandt dem; hvordan de nu vil staa sig i Kulerne, er en anden Sag, men det vil Tiden jo vise.

Sommergræsningen kan egentlig ikke siges at have været tilstrækkelig. I hvert Fald slap den tidlig op paa Grund af Tørken, og Køerne maatte tages paa Stald. Eftergræsningen var derimod rigelig, da Græsmarkerne, da Regnen kom, hurtig grønnedes og afgav et smukt Bed, som man mange Steder dog næsten ikke kunde overkomme, da man paa Grund af den stadige Regn og Kulde nødsagedes til at tage Køerne meget tidlig ind, ikke saa lidt tidligere end sædvanlig.

Mælkeudbyttet har været ret godt i Forhold til Græsmængden, men den producerede Mælk har været dyr, da man paa Grund af Græssets Knaphed har været nødt til at give et ret betydeligt Tilskud af Kraftfoder for at holde Produktionen oppe.

Udsigterne for Vinterfodringen ere saadanne, at Landmænd selv i de Egne, der have haft den bedste Høst, maner til Økonomi. Hvor man har haft gode Roeudbytter, hjælper det jo noget paa de smaa Halm- og Høbeholdninger. En Del Korn af det hjemmeavlede vil jo nok paa Grund af sin secunda Kvalitet blive fodret op, men der er dog ikke megen Grund til at antage, at Forbruget af indkøbte Foderstoffer vil aftage synderligt, skøndt Priserne ere høje; thi:

Priserne paa de forskellige Husdyr, der forøvrigt hele Sommeren havde været gode, stiller sig for Tiden gunstige, og Konjunkturerne synes stadig stigende. Hvad Svinebestanden angaar, saa synes den ikke at være synderlig aftagende, efter at den i Fjor herskende Stivsyge er overstaaet. Priserne paa Slagterisvin have været og ere gode, Pattegrise ere efterspurgte til gode Priser.

Hvis Reduktion i Bestanden af Husdyr finder Sted, er denne sikkert kun forbigaaende, og bevirket af høje Priser i Forbindelse med den mulige Ængstelse for ikke at kunne fodre igennem.

Om Arbejdsforholdene er der ikke noget særlig nyt at melde. Der klages over Mangelen paa Piger, navnlig Malkepiger, og der klages over Lønnens Højde, men mange Steder fra meddeles dog, at den mandlige Arbejdskraft har været tilstrækkelig til Behovet, eller at man klarer sig med Polakker. Hos disse, der altid vil hjem om Vinteren, synes en begyndende Lyst til at blive her om Vinteren ogsaa, at kunne spores. Maaske det dog kun er, fordi Forholdene i deres Hjemstavn for Tiden ere saa urolige og usikre. De danske Landarbejdere ere jo gennemgaaende tilbøjelige til at søge til Byerne, men da Høstmaskinerne i stigende Mængde indføres, bøder dette jo noget paa Arbejdermængdens Nedgang.

Gaardmændene synes tilbøjelige til at gaa over til Brugen af Selvbindere, og det bliver snart almindeligt, at naar en Mand blot har to Heste, saa har han ogsaa i ethvert Tilfælde en Selvaflægger.

Efteraarsarbejdet besværliggøres meget af det vaade Vejr; Roekørselen hæmmes, Roerne nedkules i Marken, Kartoffeloptagningen maa somme Steder opsættes indtil videre, og Tærskning fra Stakke er saa temmelig umulig, hvad der er til stor Skade for f. Eks. de omrejsende Tærskeværkers Virksomhed.

Af vore Korrespondenters Indberetninger hidsætte vi følgende:

Fra Frederiksborg-Egnen.

Afgrøderne af Roer og Kartofler have været ualmindelig store, op til 150 Tdr. Kartofler pr. Td. Land, og Roerne giver et meget stort Udbytte, men endnu er mange Roer og nogle Kartofler ude og staar tildels under Vand.

Fra Horns Herred.

Da de mælkegivende Køer er bleven holdt paa Stald den meste Del af Sommeren paa Grund af Græssets Mangelfuld-

hed, har Mælkeudbyttet været godt, men Omkostningerne for at holde Mælkeudbyttet nogenlunde oppe har næppe svaret til Produktionen.

Fra Jyderup-Egnen.

Priserne paa Kreaturer have været temmelig høje, særlig for Tyre, indtil 27 Øre pr. Pd. levende Vægt, Pattegrise 9—11 Kr., og Heste have været i god Pris. Bestanden af Slagterisvin er snarest i Tiltagende, men ikke stærkt.

Fra Korsør-Egnen.

Det vil blive nødvendigt at spare paa Fouragen. Med Hensyn til indkøbte Foderstoffer antager jeg, det bliver omtrent som sædvanligt; dog er det jo muligt, at der paa større Gaarde vil blive fodret en Del Sæd op, som ikke egner sig til Salg.

Fra Egnen mellem Slagelse og Kallundborg.

Hveden har givet fra 8—20 Fold; hvor Udbyttet har været saa langt nede, burde formentlig Marken været ompløjet. Rugen har i al Almindelighed været god og givet 14—18 Fold; Bygget har ogsaa foldet meget forskelligt, fra 10—18 Fold. Hveden var at se til jevnt god overalt.

Fra Samsø.

Unge Heste 6 à 700 Kr., unge fede Kvier 25—26 Øre pr. Pd. levende Vægt. Unge fede Køer 24—25 Øre. Tyre, gode, fede, indtil 28 Øre pr. Pd. levende Vægt. Bestanden af Slagterisvin har ikke været i Tiltagende.

Fra Vordingborg-Egnen.

Det synes, som om 3 Gange daglig Malkning vinder mere Indgang, om end adskillige lader sig afholde derfra af Vanskelighederne ved at skaffe den nødvendige Arbejdskraft. Efter min Mening er der en stor Fordel forbunden med Indførelsen heraf.

Fra Bornholm.

Efteraarsarbejdet staar jo langt tilbage. En lang Periode kunde man ikke komme paa Marken, og sine Steder kan det være vanskeligt nok endnu. Kartoffeloptagningen er i fuld Gang hos dem, som ikke var tidlig paa Færde, og en Del Kartofler faar vel Lov til at overvintre i Jorden.

Fra Midt-Lolland.

Indbindingen har fundet Sted ualmindeligt tidligt, vel 20—30 Dage tidligere end normalt. Da endvidere Høet er knapt, og Halmen tildels ligesaa, er der snarest Udsigt til forøget Forbrug af indkøbte Fodermidler.

Fra Vest-Lolland.

Arbejdslønnen har været stigende til Foraaret; men jeg tror, at den er kulmineret, i alle Tilfælde for en kortere Tid. Men naar der gives almindelige, ikke faglærte, Arbejdere 30—35 Øre i Timen, synes jeg heller ikke, der kan forlanges ret meget mere foreløbig.

Fra Nordøst-Fyen.

Roerne vil vistnok give en Del over Middel, men Udbyttet bliver dog ikke saa godt, som ventet, da Tilvæksten har været ringe i de sidste Maaneder, grundet paa Kulde og Væde. Kartoflerne giver godt, men er ofte en Del fordærvede.

Fra Askov-Egnen.

Havren led her som andre Steder frygtelig stærkt under Fritfluens Angreb i Forsommeren, blev tynd og tvemoden. En Optælling først i Juni viste her paa Gaarden ca. 90 pCt. angrebne Planter. Det gunstige Vejr hjalp dog de tilbageblevne, saa vel som en Del af de syge, Planter saa stærkt paa Vej, at vi antagelig tør regne omtrent Middeludbytte, maaske lidt under.

Fra Hads Herred.

Arbejdsforholdene ere jævnt daarlige, ligesom de foregaaende Aar. Høstmaskinerne ere nu almindelige, og det

varer næppe mange Aar, førend Karlene ikke kan forstaa, hvad saadanne Redskaber som Le og Plejl kan bruges til.

Fra Egnen ved Hammel.

Udbyttet har været: Rug over Middel, Byg Middel, Havre under Middel. Kornet egner sig ikke til Salgsvare paa Grund af sit mørke Udseende og mange spirede Korn. Mange Steder vil det være absolut nødvendigt at anskaffe nyt Sædekorn.

Fra Kolind.

Staldfodring vinder stærkere Fremgang; her paa Egnen er forsøgt Vinterærter og Hestetandsmajs med godt Resultat. I Efteraaret er gjort Forsøg med Blanding af Vinterbyg og Vinterærter.

Fra Hobro-Egnen.

Fritfluen og Bygfluen have rettet store Angreb paa Foraarskornet. Paa mange Marker avles der ikke mere end Sæden. Paa de heldigst stillede avles om ved 4 Fold Byg og 8 Fold Havre. Kaalmøllarver og Knoporme ere optraadte paa en hidtil ukendt Maade. I mange Kaalaabi- og Turnipsmarker have de ødelagt store Pletter og ellers beskadiget Resten i høj Grad.

Fra Aalborg-Hadsund-Egnen.

Det er sørgeligt at se, at Gartnerne paa et større Møde i Sommer prædikede Krig mod Stær, Drossel og Solsort netop et Aar, hvor Roemarkerne hærgedes saaledes af Larver, og hvor vi sikkert ikke havde nogen bedre Ven end disse flittige Fugle. Det var en Fornøjelse at se Stæreungerne, da de vendte tilbage fra deres Sommerrejse — den, de hvert Aar foretager —, gennemsøge de stakkels forbidte Roemarker. Jeg er vis paa, at hvad der var tilbage af de smaa grønne Orme, det gik i de sultne Stæremaver. Lad os endelig atter og atter slaa til Lyd for Fredning af disse Fugle, skulde vi end derved miste et Kirsebær i vor Have. Og lad mig tilføje: det drejer sig endda kun om de søde Bær; de sure Kirsebær, den egentlige Handelsvare, gør de ikke nævneværdig Skade.

Fra Hjørring-Egnen.

Der er gennemgaaende Tilbøjelighed til intensivere Drift og større Brug af Kunstgødning. Samtidig udlægges Arealer til permanent Græs, og der hegnes mest med Traad. Sandsynligvis vil gennemført Staldfodring vinde Fremgang.

Fra Thy.

Høstudbyttet er meget forskelligt i de forskellige Egne, og paa sine Steder vil man, for at fodre Besætningerne Vinteren over, nødsages til at give større Tilskud af Kraftfoder end sædvanlig. Sidste Vinter fodrede mange med Lyng, hvad maaske ogsaa kan blive nødvendigt i Aar.

Fra Herning-Egnen.

Udbyttet af Rug blev, trods Nattefrosten, særdeles godt baade i Straa og Kærne. Byg mindre godt, under Middel, og Havre yderst daarlig, tildels fuldstændig mislykket. Af Korn sælges fra denne Egn saa at sige intet.

Fra Skern-Egnen.

Udsigterne for Vinteren er alt andet end lyse. Kun de, der har større Arealer med Roer, kommer fra det uden Tab. Hvem, der ikke har Roer, kan jo ikke fodre med Rughalm og Hø uden at bruge Kraftfoder i den Grad, at Vinteren vil bringe reelt Tab; men at sælge Malkekøerne er jo en betænkelig Sag. Hvor skal man faa gode Køer fra til Foraaret?

Danmarks Smørexport 1904—1905.

Af Professor *B. Bøggild.*

Ligesom tidligere skal der ogsaa i Aar her i Tidsskriftet for det nu afsluttede Landbrugsaars Vedkommende gives en Oversigt over Indførselen og Udførselen af Smør. — Det i saa Henseende nødvendige Materiale er ved velvillig Imødekommenhed fra Statistisk Bureaus Side tilvejebragt i en noget fyldigere Skikkelse end den, hvori det offentliggjøres af Bureauet selv. Tallene gjælde Tidsrummet fra Begyndelsen af Oktober til Slutningen af September, idet Materialet kun kan fremskaffes kvartalsvis.

For at lette Sammenligningen og give et Overblik over Udviklingen ere i de efterfølgende Tabeller de nyeste Tal sammenstillede med de tilsvarende Tal fra de nærmest foregaaende Aar.

Smørindførselen ses i Tab. I i 1905 at have været mindre, end hvad den var ikke alene i 1902, men ogsaa i 1903 og 1904. Der er i Aar en Nedgang af over 4 Mill. Pund. — Det er særlig fra Sverrig, Rusland og Finland, at der indføres Smør her til Danmark. — Mængden af indført svensk Smør er omtrent den samme, som de to foregaaende Aar, og ligesom sidste Aar er noget over 2 Mill. Pd. heraf kommen ind i Vognladninger over Helsingborg og Helsingør til Kjøbenhavn, medens henimod $^1/_2$ Mill. Pd. er indført til Frederikshavn som Omladningsgods til England. Hele den øvrige Mængde svensk

Smør, c. 14 Mill. Pd., er indført direkte til Kjøbenhavn, hvorfra det rimeligvis for største Delen atter er udført til England.

Tabel I.

Smørindførselen til Danmark i Pund.

Fra	1/10 1901— 30/9 1902	1/10 1902— 30/9 1903	1/10 1903— 30/9 1904	1/10 1904— 30/9 1905
Sverrig	19,239,688	16,252,113	16,910,322	16,712,305
Rusland (Finland)...	28,618,892	25,206,975	25,280,301	22,024,063
Tyskland	844,164	827,044	235,627	277,596
Amerika	43,067	155,959	372,650	49,386
England	447,581	237,936	688,287	111,691
Andre Lande	23,709	86,136	36,784	18,369
Ialt...	49,217,101	42,766,163	43,523,971	39,193,410

Indførselen af Smør fra Rusland og Finland er nedadgaaende og ses i Tab. II nu kun at være c. 75 pCt. af, hvad den var for 4 Aar siden. Saavidt det gjennem Toldlisterne kan oplyses, er Mængden af finsk Smør c. 5 Mill. Pd., hvilket er omtrent lige saa meget som i de nærmest foregaaende Aar, og det maa altsaa være Mængden af Smør fra det egentlige Rusland eller snarest fra Sibirien, som er aftaget ret betydelig. At Krigen mellem Rusland og Japan paa en eller anden Maade har været Aarsagen til denne Nedgang i Smørexporten, ligger det jo nær at antage. Jernbanetransporten af Smørret har man aabenbart bestræbt sig for, saavidt det har været muligt, at holde i regelmæssig Gang; men dels har vel Krigen givet Anledning til forøget Forbrug af Smør i selve Sibirien, og dels har Troppernes Forsyning med Kjød vel ogsaa nødvendiggjort Slagtning af en større Mængde Kvæg, end der ellers vilde have været Tilfældet.

Tabel II.

Indførselen af Smør fra Rusland til Danmark
i Millioner Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1899—1900	2.4	2.1	6.6	11.3	22.4
1900—1901	5.0	4.1	8.2	12.3	29.6
1901—1902	5.7	3.2	10.3	9.4	28.6
1902—1903	5.3	3.4	5.6	10.9	25.2
1903—1904	4.3	4.3	6.8	9.9	25.3
1904—1905	5.2	2.9	5.7	8.2	22.0

Indførselen af Smør fra Tyskland er nu kun lille i Sammenligning med, hvad den tidligere har været. Tilførselen af godt Smør fra Slesvig til Videreudførsel over Esbjerg er ophørt, og det meste af det Smør, der nu indføres fra Tyskland, tilføres Kjøbenhavn over Hamborg og Lybæk, og det er formentlig for største Delen billigt amerikansk eller maaske galizisk Smør af allersimpleste Kvalitet. — Tilførsel direkte fra Amerika har i Aar kun fundet Sted i Oktober Kvartal, og det er ogsaa meget mindre end sædvanligt, hvad der er kommet tilbage fra England. — Tilførselen fra andre Lande omfatter noget Smør fra Norge og dernæst, ligesom omtalt i Beretningen fra 1903, lidt Smør i Postpakker fra Galizien til mange forskjellige Toldsteder, i hvis Nærhed de saakaldte »Polakker« have taget Arbejde ved Rodfrugtdyrkningen og i enkelte større Gartnerier.

Smørudførselen her fra Danmark ses i Tab. III at have været 190 Mill. Pd., men for Sammenligningen med det foregaaende Aar maa det erindres, at Smørindførselen ogsaa er gaaet ned. Det er derfor af Betydning

Tabel III.

Smørudførselen fra Danmark i Pund.

Til	1/10 1901—30/9 1902	1/10 1902—30/9 1903	1/10 1903—30/9 1904	1/10 1904—30/9 1905
England	168,273,916	183,613,135	180,260,353	169,148,547
Tyskland	6,497,036	7,604,874	14,180,656	19,967,934
Sverrig	343,446	354,882	307,946	277,399
Norge	95,867	152,004	324,886	45,645
Holland	4,205	6,160	17,880	21,689
Belgien	57,116	62,277	72,324	57,645
Frankrig	1,100	1,116	—	293
Amerika	12,280	2,271	6,544	7,900
Østasien	86,200	84,500	80,572	56,500
Vestindien	—	—	131,000	445,000
Andre Lande	139,711	61,760	46,975	27,802
Ialt...	175,510,907	191,942,979	195,429,136	190,056,354

Tabel IV.

Danmarks Overskudsudførsel af Smør

i Millioner Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1895—1896	20.8	20.5	27.6	21.3	90.2
1896—1897	19.3	23.8	29.0	20.3	92.4
1897—1898	23.2	25.8	30.0	30.0	109.0
1898—1899	25.8	27.7	31.5	25.1	110.1
1899—1900	25.3	30.8	30.8	22.1	109.0
1900—1901	27.0	29.2	34.0	28.7	118.9
1901—1902	30.1	35.2	32.7	28.3	126.3
1902—1903	28.7	40.8	43.0	36.7	149.2
1903—1904	35.2	40.0	43.9	32.8	151.9
1904—1905	35.1	41.7	42.9	31.2	150.9

strax at henlede Opmærksomheden paa Tab. IV, hvor det ses, at Overskudsudførselen af Smør har været 150.9 Mill. Pd., hvilket vel er 1 Mill. Pd. mindre end 1903—4, men 1.7 Mill. Pd. mere end 1902—1903, hvilket Aar Overskudsudførselen var meget stor i Sammenligning med alle foregaaende Aar. Og hertil kommer, at i Aar er der foregaaet en ingenlunde ubetydelig Export af Mælk og Fløde til Tyskland, der senere lidt nærmere skal omtales, og hvorom her kun skal siges, at den kan antages at repræsentere c. 1.6 Mill. Pd. Smør, saaledes at den samlede Overskudsudførsel af Smør, Mælk og Fløde repræsenterer en Smørmængde af c. 152.5 Mill. Pd. Smør.

Overskudsudførselen af Smør ses saaledes at have været større end nogensinde tidligere, men i Sammenhæng dermed maa det rigtignok meddeles, at ogsaa Margarineforbruget har været tiltagende; thi omend Margarinen, særlig paa Landet, i stor Udstrækning anvendes i Stedet for Svinefedt og Stegefedt, er der jo ingen Tvivl om, at en Del Margarine nu bruges i Stedet for det tidligere Bøndersmør, der forhandledes paa Torvene og hos Høkerne, og at Margarinen saaledes frigjør en ret anselig Mængde Smør, der nu bliver exporteret i Stedet for at forbruges af den tiltagende Befolkning. — Forbruget af Margarine var i Finansaaret 1904—1905 49.23 Mill. Pd., nemlig 43.67 Mill. Pd. dansk og 5.56 Mill. Pd. indført Margarine, medens der 1903—1904 blev brugt 41.76 Mill. Pd. dansk og 5.20 Mill. Pd. indført Margarine, tilsammen 46.96 Mill. Pd.

Hvad Udførselen til England angaar, som udgjør c. 89 pCt. af Smørexporten, belyses den bedst ved Tab. V, hvoraf ses, at den har været nedadgaaende de to sidste Aar, og at der i Aar endog er en Nedgang af 11 Mill. Pd. — Tab. V viser, at Udførselen til England foregaar fra 10 danske Havne, samt at den langt overvejende Mængde exporteres fra Kjøbenhavn, Esbjerg, Odense, Aarhus, Aalborg og Nakskov.

I Exporten fra Frederikshavn indgaar 439,000 Pd. omladet svensk Smør, og fra Esbjerg er exporteret 153,000

Pd. fremmed Smør. Iøvrigt omfatter Exporten fra alle Provinshavnene alene dansk Smør, medens der i Exporten fra Kjøbenhavn indgaar c. 17.3 Mill. Pd. fremmed Smør, saaledes at Udførselen af dansk Smør fra Kjøbenhavn til England beløber sig til 55.4 Mill. Pd., eller kun c. 1 Mill. Pd. mere end Udførselen af dansk Smør fra Esbjerg til England.

Tabel V.

Danmarks Udførsel af Smør til England

i Millioner Pund.

Fra	1900-1901	1901-1902	1902-1903	1903-1904	1904-1905
Kjøbenhavn..	75.884	79.957	82.796	79.617	72.740
Esbjerg.....	45.673	51.188	58.375	56.186	54.554
Odense	11.075	12.206	13.151	13.312	14.554
Aarhus	8.765	9.936	14.083	18.138	14.912
Randers	3.665	3.384	3.041	1.399	0.506
Aalborg.....	4.314	2.799	2.790	2.523	4.238
Frederikshavn	3.002	2.955	3.582	3.290	2.451
Svendborg ...	2.670	2.391	2.073	1.670	1.597
Nakskov.....	2.084	2.487	3.416	3.884	3.516
Nykjøbing F..	0.665	0.972	0.306	0.241	0.081
Ialt...	157.797	168.275	183.613	180.260	169.149

Til England er ialt exporteret 17.8 Mill. Pd. fremmed Smør og 151.3 Mill. Pd. dansk Smør, hvorhos det kan ses af Tab. VI, at af den samlede Smørexport paa 190.1 Mill. Pd. var de 28.7 Mill. Pd. eller c. 15 pCt. fremmed Smør, medens de 85 pCt. af Smørexporten var dansk Smør. — Samtidig kan det bemærkes, at Forbruget af fremmed Smør her i Landet angives at have været 39.2 ÷ 28.7 = 10.5 Mill. Pd., hvilket ogsaa er det Kvantum, som Udførselen af dansk Smør er større end Landets Overskudsudførsel (se Tab. IV).

Tabel VI.

Udførselen af dansk og fremmed Smør

i Millioner Pund.

	Dansk Smør	Fremmed Smør			Ialt
		Told-berigtiget	Omladet	Til-sammen	
1899—1900	121.6	22.0	5.7	27.7	149.3
1900—1901	128.8	28.3	8.4	36.7	165.5
1901—1902	139.5	28.9	7.1	36.0	175.5
1902—1903	155.9	32.1	3.9	36.0	191.9
1903—1904	163.0	28.9	3.6	32.5	195.5
1904—1905	161.4	25.2	3.5	28.7	190.1

Hvad dernæst Udførselen til Tyskland angaar, har den i Aar været i betydelig Stigning, idet Tab. III viser, at Udførselen af Smør er tiltaget fra 14.2 til næsten 20 Mill. Pd., hvortil endvidere kommer en ikke ubetydelig Mængde Mælk og Fløde. Hvor stor denne har været, kan statistisk Bureau ikke oplyse, fordi Toldvæsenet, idet Exporten af disse Varer tidligere kun har været af underordnet Betydning, hidtil ikke har sondret mellem Mælk, Fløde og forskjellige andre Mælkeriprodukter, men har opført disse Varer samlet under Pos. 162 og angivet Mængden i Potter. Jeg henledte derfor i Maj Maaned Landbrugsministeriets Opmærksomhed paa Manglen ved dette Forhold, nu da Exporten til Tyskland tegnede til at voxe ret betydelig, og som Svar paa min Henvendelse har Landbrugsministeriet senere meddelt mig, at Sagen blev forelagt Finansministeriet, og at Generaltolddirektoratet derefter har instrueret samtlige Toldsteder om, at Pos. 162 i Listerne over Vare-Ind- og Udførselen fremtidig vil være at dele saaledes: 1) Fløde, 2) Sødmælk, 3) Andre under Pos. 162 hørende Varer, saa vidt muligt specificerede efter Benævnelsen, — samt at Kvantiteterne ville være at anføre i Pund.

Ad Aare vil statistisk Bureau altsaa kunne blive i Stand til at angive Mængderne af Mælk, Fløde og andre Produkter hver for sig, og for nu i Aar at faa det bedst mulige Overblik over, af hvor stor Betydning denne Export af Fløde og Mælk til Tyskland har været, er Tab. VII udarbejdet ved Sammentælling af nogle af »Berlingske Tidende« tilvejebragte og offentliggjorte Ugeberetninger.

Tabel VII.

Danmarks Udførsel af Fløde og Mælk til Tyskland

i Tiden fra 1. Oktbr. 1904 til 30. Septbr. 1905.

(I danske Pund.)

Kvartal	Fløde		Mælk	
	via Gjedser	via Vamdrup	via Gjedser	via Vamdrup
Oktober	100,230	2,310	»	1,638,540
Januar	367,140	5,212	»	1,261,776
April	1,360,410	240,092	»	1,466,566
Juli	2,418,230	369,506	18,260	1,895,664
Ialt...	4,246,010	617,120	18,260	6,262,546

I denne Tabel ses, at Udførselen af Fløde fortrinsvis er foregaaet over Gjedser og Udførselen af Mælk fortrinsvis over Vamdrup. — Hvor fed Fløden gjennemsnitlig har været, vil vanskelig kunne oplyses; men gaar man ud fra, hvad der formentlig vil kunne være nogenlunde rigtigt, at $3^1/_2$ Pd. Fløde har kunnet give 1 Pd. Smør, svarer den anførte Flødemængde til 1,389,466 Pd. Smør, og forudsættes 26 Pd. Mælk at have kunnet give 1 Pd. Smør, svarer Mælkemængden til 241,569 Pd. Smør, saaledes at Exporten til Tyskland af Fløde og Mælk svarer til 1,631,035 Pd. Smør, og den samlede Export til Tyskland af Smør, Fløde og Mælk kommer til at svare til

21.6 Mill. Pd. Smør, omtrent tre Gange saa meget som Tabel III viser, at Exporten var for 2—3 Aar siden.

Af det Smør, der er gaaet til Tyskland, har der imidlertid været forholdsvis meget af fremmed Oprindelse, nemlig over 10.5 Mill. Pd., og dernæst har der været, som Tab. VIII viser, c. 2.6 Mill. Pd. i Daaser, saa der af alm. dansk Drittelsmør herfra til Tyskland højst kan være gaaet henimod 7 Mill. Pd. — Og hertil kan yderligere bemærkes, hvad Toldlisterne ikke oplyse, at det fremmede Smør, der gaar til Tyskland, for største Delen er simpelt russisk og sibirisk Smør, hvoraf meget er gaaet direkte fra Kjøbenhavn til Hamborgs Frihavn, medens en Del af det danske Smør, som Toldlisterne angive udført til Tyskland, er gaaet videre, helt ned til forskjellige Byer i Østrig, hvor dansk Smør har været efterspurgt og godt betalt.

Tabel VIII.

Udførselen af Smør i Daaser

i Millioner Pund.

Til	1900-1901	1901-1902	1902-1903	1903-1904	1904-1905
England	1.437	1.365	1.373	1.082	1.128
Tyskland	2.432	2.845	2.340	2.347	2.594
Andre Lande ..	0.117	0.215	0.146	0.292	0.593
Ialt...	3.986	4.425	3.859	3.721	4.315

Om Exporten til de øvrige Lande, hvortil Tab. III viser, at der er exporteret Smør, maa det endnu bemærkes, at det jo kun drejer sig om forholdsvis smaa Mængder i Sammenligning med, hvad der er exporteret til England og Tyskland. — Til Sverrig er der gaaet 277,000 Pd., hvoraf ikke mindre end 266,000 Pd. var fremmed Smør, og ligeledes var mere end Halvdelen af, hvad der exporteredes til Norge, ogsaa fremmed Smør.

— De til Vestindien udførte 445,000 Pd. var altsammen pakket i Daaser, og det samme var Tilfældet med, hvad der gik til Østasien. Og her kan der være Grund til at bemærke, at Toldlisterne angive, at Exporten til Østasien og Sydasien (altsaa med østasiatisk Kompagnis Skibe) har været, som anført i Tab. III, kun 56,500 Pd., saa det maa være en urigtig Meddelelse, der nu i Efteraaret har staaet i forskjellige Dag- og Ugeblade, hvor det har været angivet, at Exporten af Smør til Østasien i det nu afsluttede Landbrugsaar har haft en Værdi af over 1 Mill. Kr. — Endelig kan det nævnes, at hvad der er gaaet til Holland og Belgien ogsaa næsten altsammen var hermetisk pakket Smør, samt at hvad der anføres exporteret til »andre Lande«, for største Delen er gaaet til vore nordlige Bilande.

Hele Aaret har Exporten kunnet foregaa uforstyrret fra alle danske Havne uden nogensomhelst Ishindring.

Ved Siden af Størrelsen af Overskudsudførselen, der, som foran anført, naar der tages Hensyn til Exporten af Mælk og Fløde, har været større end nogensinde tidligere, er det jo særlig Smørprisen, der betinger hele Landets økonomiske Resultat af Smørproduktionen i Aarets Løb. Og heldigvis kan det i Aar siges, at Smørprisen, der var nedadgaaende i de fire Aar 1901—1904, nu atter er begyndt at gaa opad. — For det her omhandlede Tidsrum fra Novbr. 1904 til Oktbr. 1905 har Gjennemsnitsprisen pr. Pd. Smør været c. 3 Øre højere end det foregaaende Aar, men om dette Forhold kan man ikke, lige saa lidt som i flere tidligere Aar, faa paalidelig og nøjagtig Besked af den officielle Notering, der ugentlig fastsættes og offentliggjøres af Grosserersocietetet, og som er gjengivet i Tab. IX. — For at give et Overblik over, hvad de virkelig betalte Priser har været, er der i Tab. X sammenstillet de maanedlige Gjennemsnit af alle de fra nogle Hundrede Mælkerier i Landets for-

skjellige Egne til Mejeristatistikkontoret i Fredericia ugentlig indberettede Priser.

Tabel IX.

Grosserersocietetets Topnotering.

Gjennemsnitspris i Øre pr. Pd.

	1899-00	1900-01	1901-02	1902-03	1903-04	1904-05
November ..	101.0	104.6	103.0	100.0	98.3	93.0
December...	104.0	106.8	100.0	99.3	96.0	93.4
Januar	98.0	105.4	94.0	93.6	92.0	93.75
Februar	94.0	99.3	99.0	93.5	94.5	93.75
Marts	89.6	96.0	96.0	100.0	90.0	94.8
April	88.0	91.8	95.0	91.5	79.8	89.0
Maj	87.2	88.0	90.0	84.2	77.0	84.0
Juni.....	92.0	88.0	90.0	84.3	79.4	87.0
Juli	92.0	88.5	90.0	84.8	81.5	94.5
August	100.8	95.2	88.3	86.5	89.8	101.0
September ..	99.0	102.3	96.5	91.0	97.4	102.0
Oktober	100.8	107.2	101.0	100.8	96.5	101.5
Gjennemsnit for heleAaret	95.5	98.0	95.1	92.3	89.44	94.0

Her kan Priserne for i Aar sammenlignes med de tilsvarende maanedlige Priser for det foregaaende Aar, og i sidste Kolonne kan ses, hvor meget Grosserersocietetets Topnotering gjennemsnitlig maanedlig har afveget fra de Priser, som Mælkerierne gjennemsnitlig have faaet. — I November og December var Grosserernes Notering 4—4½ Øre for lav. I Begyndelsen af Januar blev der »inkluderet« 5 Øre, og derefter var Noteringen nogenlunde rigtig i nogle Maaneder, — omend ingenlunde stabil i Forhold til de virkelig betalte Priser. Allerede i Foraarsmaanederne fik de fleste Mælkerier over Topnoteringen og i Løbet af Sommeren og Efteraaret har

»Overprisen« været stærk stigende, saaledes at der i de senere Maaneder kun rent undtagelsesvis har været noget dansk Mælkeri, der har maattet nøjes med den af Grosserersocietetet som Topnotering offentliggjorte Pris. — Flertallet af Mælkerierne fik i September og Oktober 2—4 Øre over Grosserernes Top.

Tabel X.

Mejeristatistikkens Smørpris.

Øre pr. Pd.

	Maanedlig Gjennemsnit af alle indberettede Priser $^{1}/_{11}$ 03—$^{31}/_{10}$ 04	Maanedlig Gjennemsnit af alle indberettede Priser $^{1}/_{10}$ 04—$^{31}/_{10}$ 05	Mejeristatistikkens Smørpris ÷ Grosserersocietetets Topnotering $^{1}/_{10}$ 04—$^{31}/_{10}$ 05
November	100.76	97.08	4.08
December	98.69	97.75	4.35
Januar	94.86	93.36	÷ 0.39
Februar	97.22	93.69	÷ 0.06
Marts	92.85	94.86	0.06
April	82.59	89.07	0.07
Maj	80.04	84.38	0.38
Juni	82.81	87.84	0.84
Juli	85.04	95.85	1.35
August	93.36	102.81	1.81
September	101.09	104.16	2.16
Oktober	100.28	104.17	2.67
Gjennemsnit for hele Aaret	92.59	95.45	

Aarets Gjennemsnitspris pr. Pd. Smør bliver c. 95½ Øre. — Ved Begyndelsen af Novbr. var den ugentlige Gjennemsnitspris c. 97 Øre pr. Pd., i Decbr. steg den til lidt over 99 Øre. I Juleugen faldt Prisen 4 Øre, og derefter var den med smaa Svingninger 93—94

Øre lige indtil Slutningen af Marts. I April blev den nedadgaaende, og lavest blev den i Maj, da den var c. $84^1/_2$ Øre pr. Pd. — Allerede i Juni steg Prisen godt, og ved Maanedens Slutning var den 93. Ved Slutningen af Juli var Gjennemsnitsprisen $100^1/_2$, og derefter blev den ved at være nogle Øre over Kronen i August, September og Oktober. — Forskjellen mellem højeste og laveste Ugepris i Aaret blev c. 21 Øre. Den laveste Pris var i Maj, den højeste i Oktober.

Som den Sag, der vel mere end nogen anden har været Gjenstand for Omtale i Aarets Løb, maa endelig her berøres Exporten af Mælk og Fløde til Tyskland. Den var allerede fremme i 1904, idet den omtaltes i Bladene som løse Rygter eller store Fremtidsmuligheder. De tyske Landmænd fandt Anledning til ved en kraftig Protest at tilkjendegive deres Uvillie mod Sagen. Og foruden et enkelt Forsøg, der blev opgivet, fordi det gav Tab, blev der i Sommeren 1904 kun regelmæssig exporteret Fløde fra et Mælkeri paa Sydspidsen af Falster. Men i Oktober begyndte man derefter fra Aarhus daglig at sende en Jernbanevognladning pasteuriseret og stærk afkølet Mælk direkte til Berlin, hvor nogle Mælkehandlere ønskede at faa den danske Mælk for derved at kunne staa sig i Kampen, den saakaldte Mælkekrig, mod de tyske Landmænd, der i stort Antal have været enige om at holde deres Mælk i en bestemt Pris, noget højere end hvad Mælkehandlerne vilde give dem. — De berlinske Mælkehandlere vare godt tilfredse med den danske Mælks Kvalitet, idet denne var saaledes, at Mælken var anvendelig til alt almindeligt Husholdningsbrug; kun var den ikke skikket til at anvendes som Børnemælk, hvortil kun bør anvendes frisk Mælk i fuldstændig raa eller nylig pasteuriseret Tilstand.

Dette gunstige Resultat af Exporten fra Aarhus vakte stor Opmærksomhed baade t Tyskland og Danmark, og trods det, at Priserne i de fleste tyske Byer ikke ere væsentlig højere end i Kjøbenhavn, og det er en Kjendsgjerning, at mange danske Landmænd erfaringsmæssig vide, at det ikke er nogen særlig Fordel at sælge Mælk til Kjøbenhavn fremfor at anvende den hjemme til Smørproduktion og Opdræt, saa har der dog været dem, der have ment, at der maa være Penge at tjene ved den nye Export, og trods de store Transportudgifter og den utvivlsomme store Risiko i forskjellig Henseende, synes der stadig at være nogen Interesse for Sagen, hvortil adskillige spredte og for en Del ret ukorrekte Meddelelser i Dagspressen have bidraget i væsentlig Grad.

Noget anderledes forholder det sig med den i Aarets Løb stigende Export af Fløde (se Tab. VII). For dennes Vedkommende gjælder det for de tyske Importører om at udnytte den Omstændighed, at Fløde ligesom Mælk foreløbig kan indføres toldfrit, medens der paa Smør er en Told af 16 Pfg. pr. Kilo. — Saaledes har det vel været i adskillige Aar, og desuagtet er der længe gaaet Smør fra Tyskland til Danmark, fordi Smørprisen i Danmark har været højere end i Tyskland. Men siden 1895 er der indtraadt nogen Forandring. Tyskland er bleven mere og mere smørimporterende, og til visse Tider af Aaret have Priserne i Tyskland været saaledes, at det har kunnet betale sig at kjøbe Smør i Danmark, fortolde det og sælge det i Tyskland. Det er denne periodiske Smørmangel i Tyskland, der har foranlediget Flødeexporten her fra Danmark. Om denne vil kunne fortsættes med Fordel for de danske Mælkerier, vil afhænge af Smørpriserne saavel i Tyskland som i England samt af, til hvilken Pris de danske Landmænd ville undvære Kjærnemælken. Risiko er der i flere Henseender, og særlig bør man ikke se bort fra, at jo større den daglige Export bliver, desto større Anstrengelser ville de tyske Landmænd gjøre sig for at faa den lagt Hindringer i Vejen eller faa den helt standset.

For det danske Mælkeribrug i sin Helhed er det uden Tvivl selve Smørexporten til Tyskland, der er af den væsentligste Betydning, og utvivlsomt har den i Aarets Løb flere Gange bidraget meget til at forøge Efterspørgselen, saaledes at Smørprisen har kunnet holdes højere, end den vilde have været uden Export til Tyskland.

Prisopgave.

Da Svinets Stivsyge ofte foraarsager store Ødelæggelser i Svinebesætningerne, vil det være i høj Grad ønskeligt at faa tilvejebragt en klar og populær Redegørelse for de Midler, der kunne bringes i Anvendelse til Forebyggelse og Bekæmpelse af Sygdommen. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har derfor besluttet for Renter af Etatsraad Philip W. Heymans Legat at udsætte

En Prisopgave vedrørende Midler til Bekæmpelse af Svinets Stivsyge, saavidt muligt byggede paa egne Undersøgelser og Forsøg.

For den bedste Besvarelse udsættes der en Præmie paa 500 Kr. Besvarelserne, der maa være indsendte til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Vestre Boulevard 34, Kjøbenhavn B, inden den 1. December 1906, maa udgøre indtil 3 Ark (48 Tryksider). De betegnes ikke med Forfatterens Navn, men med et Mærke eller Motto og ledsages af en lukket Konvolut, der bærer samme Mærke eller Motto og indeholder Forfatterens Navn, Stand og Adresse. Den prisbelønnede Afhandling bliver Landhusholdningsselskabets Ejendom.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, i Decbr. 1905.